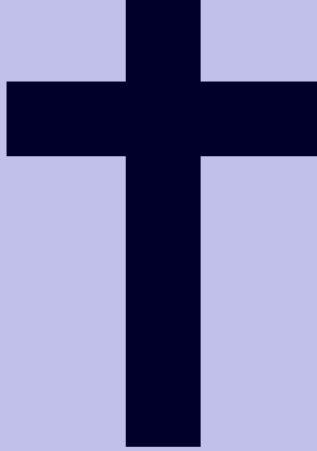

LILAILANO LYAHAMBI
LYA NNUNGU KWA VANU
VAMMALELE

Portions of the Holy Bible in the Makonde language of
Mozambique and Tanzania

**LILAILANO LYAHAMBI LYA NNUNGU KWA VANU
VAMMALELE**

**Portions of the Holy Bible in the Makonde language of
Mozambique and Tanzania**

Porções da Bíblia Sagrada no idioma Makonde de Moçambique

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Makonde

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Pioneer Bible Translators

Copyright Information

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Makonde

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2019-12-29

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
e50d2b9d-5016-5132-9a8e-701dc953e2af

Contents

Matayo	1
Mako	43
Luka	69
Yohana	113
Matendo	144
Valoma	182
1 Vakolinso	200
2 Vakolinso	217
Vagalatiya	229
Vaefeso	236
Vafilipi	242
Vakolosayi	247
1 Vasesalonike	252
2 Vasesalonike	256
1 Timoseo	259
2 Timoseo	264
Tito	268
Filimoni	271
Vaeblaniya	273
Yakobo	287
1 Petulo	292
2 Petulo	298
1 Yohana	302
2 Yohana	307
3 Yohana	309
Yuda	311
Uhunulo	313

Malove Lambone lamwâmba Yesu Kilisto lalembwîje na Matayo Ulongoledi

Chitabu achino cha Malove Lambone lamwâmba Yesu Kilisto lalembwîje na Matayo, nni chitabu chimo mmitabu ncheche vya Lilailano lya Hambi vitânga maisha langa Yesu Kilisto. Kila chitabu mmitabu anevyo ncheche chîchemwa “Injili,” mana lake, “Malove Lambone lamwâmba Yesu.” Vitabu anevyo vîlembwîje bada ya kuhwa kwanga Yesu. Vanalembile vitabu anevyo nni Matayo na Mako na Luka na Yohana. Vatalamu va Bibiliya nanga pavamaite uhiku ulembwîje chitabu cha Matayo, henga inahululika kuva chîlembwîje mmwaka fulani, kutandikila mmwaka wa 50 mpaka wa 90 kutandikila mwaka wawelekwejije Yesu Kilisto. Valoma vândongenge imanga ya Yelusalemu na Ing’ande ya Nnungu mmwaka wa 70, na vanu vanji vâtenda kuva Matayo âlembile chitabu achino bada ya kwondongwa kwa imanga na Ing’ande ya Nnungu, na vanji vâtenda kuva âlembile kabla vikâmbikwondongwa. Na pachinu panavele Matayo walemba Malove alano Lambone pakâmaikana saana, henga vanu vohe vâtenda kuva lâlembwîje nchilambo cha Isilaeli, na inahululika kuva chîlembwîje muimanga ya Yelusalemu.

Âlembile chitabu achino nni Matayo. Matayo kabla akânambichemwa kuva nkuhundwa wanga Yesu, Matayo âvele nkûtuala kodi na ânimaikana namene kwa lina lya Lawi. Matayo âvele yumo wa mitume kumi na mbili, na âlembile malove lake wavalonda akûsoma va Chiyahudi. Anevyo linamaikana ing’anya âtumidile namene malemba la manabii vao, yani malemba la Nnilailano lya Kala. Matayo âtumidile malemba anelo malinga myanda 60 nchitabu achino uchinga alanguje kuva Yesu njo Masiya, yani Kilisto uvachinnolela kuva âmbekwida. Vayahudi vâlolela kumpwechela mpohi kuhaloka kwa Nnungu. Mpohi aneyo kwa Chieblaniya vâncema “Masiya,” na kwa Chigiliki vâncema “Kilisto,” mana lake “atandolwejije na Nnungu.” Uchocho, Matayo âlembile vitukutuku vyohe viyâmba Ufalume wanga Kulihunde. Vayahudi vâtenda kuva aneyo Masiya âmbekuva nfalume wa utawala wa kisiasa. Bahi Matayo kwa kulyongolela namene, ânitindana na achila chivachilolela Vayahudi kwa kuualesija saana Ufalume wanga Kulihunde, yani Ufalume wa Nnungu.

Bahi kwa kuva Vayahudi vâlolela kumwona Masiya wa utawala wa kisiasa, Yesu nkwa-mula aulonjelele Ufalume wa Nnungu na makudungilo la Nnungu kwa aneyo Masiya kwa namuna ya sili. Kwa kuva, kuikave wavahaulila chihi mwandu kuva nang’e njo Masiya, yani Kilisto, Vayahudi avala vanatandilike kunkulupila na kupilikanila mahundo lake vakanitamwa namene van’juhe kuva nfalume wavo apano pachilambo uchinga avapohe muutawala wa Valoma. Njo mana palonjeledile kwamba Kilisto au Mwana wa Munu alonjeledile muchi âmwamba chihi muni yunji, kumbe âlyamba mwene. Âtendile uchocho uchinga apate wasa wa kuvahunda vanu kwamba makudungilo la uhiu la Nnungu. Kwa kuva, Yesu nanga panaidile apano pachilambo uchinga ajuhwe kuva nfalume, henga âniida uchinga ahwe na kufufuka kwajili ya vanu vammalele.

Malemba Lambone lalembwîje na Matayo ni chitabu chifala kuva ntandiliko wa Lilailano lya Hambi ing’anya ya kutumila malove lake lohe kuhaloka Nnilailano lya Kala. Chitabu cha Matayo ni chilundilo chikatapele kati ya Lilailano lya Kala na lya Hambi. Vatalamu va Bibiliya vâonite kuva, panjika Matayo âlinga kuuyeja nfumo wa vitabu vya Musa, vitabu nnyano vitandi vya Lilailano lya Kala. Hutuba yanga Yesu panavele nningingâ (Matayo 5-7) inahululika kulandanywa na chitendo cha Nnungu kumwing’a Musa Sheliya panavele kulichinga (Makumbuso 19:3-23:33).

Uinjipihî wa chitabu cha Matayo

1. Sula ya 1-4, Matayo âtandilika Malemba Lambone kwa kutanga habali dya kuvelekwa kwanga Yesu Kilisto na ntandiliko wa madengo langa Yesu.
2. Sula ya 5-25, Matayo âtana kwamba madengo langa Yesu na kwamba mahundo lake lohe.
3. Sula ya 26-28, Nnitunji alino lya ntululilo Matayo âtanga kwamba ukamilifu wa madengo langa Yesu wonekâna kukuwâ kwake na kufufuka kwake.

¹ Auno njo n'dododo wa malina la vanu wa nnitawa lyavelekwejiye Yesu Kilisto*, n'dukuluwe Nfalume Daudi, n'dukuluwe Iblahimu.

² Iblahimu ámmaleke Isaka,

Isaka nkummaleka Yakobo,

Yakobo nkummaleka Yuda chalumo na akuluvake na anung'unuvake.

³ Yuda nkummaleka Pelesi na Sela, na amamayavo ávele Tamali,

Pelesi nkummaleka Esiloni,

Esiloni nkummaleka Alamu.

⁴ Alamu nkummaleka Aminadabu,

Aminadabu nkummaleka Nashoni,

Nashoni nkummaleka Salumoni,

⁵ Salumoni nkummaleka Boasi, na anyokwe Boasi ávele Lahabu.

Boasi nkummaleka Obedi, na anyokwe Obedi ávele Lutu.

Obedi nkummaleka Yese.

⁶ Yese nkummaleka Nfalume Daudi.

Daudi nkummaleka Selemani, na anyokwe Selemani njo ánafele n'jawe Uliya kabla akánambimmaleka Selemani.

⁷ Selemani nkummaleka Lehoboamu,

Lehoboamu nkummaleka Abiya,

Abiya nkummaleka Asa,

⁸ Asa nkummaleka Yehoshafati,

Yehoshafati nkummaleka Yolamu,

Yolamu nkummaleka Usiya.

⁹ Usiya nkummaleka Yosamu,

Yosamu nkummaleka Ahasi,

Ahasi nkummaleka Ezekiya,

¹⁰ Ezekiya nkummaleka Manase,

Manase nkummaleka Amoni,

Amoni nkummaleka Yosiya,

¹¹ Yosiya nkummaleka Yekoniya chalumo na anung'unuvake,

mmaduva álalá lavachitwaliwa Vayahudi kupelekejwa kumidi, aneko ku Babeli.

¹² Vayahudi pavapelekejijwe kumidi, aneko ku Babeli,

Yekoniya nkummaleka Shealiteli,

Shealiteli nkummaleka Selubabeli,

¹³ Selubabeli nkummaleka Abiudi,

Abiudi nkummaleka Eliakimu,

Eliakimu nkummaleka Asoli,

¹⁴ Asoli nkummaleka Sadoki,

Sadoki nkummaleka Akimu,

Akimu nkummaleka Eliudi,

¹⁵ Eliudi nkummaleka Eleasali,

Eleasali nkummaleka Matani,

Matani nkummaleka Yakobo,

¹⁶ Yakobo nkummaleka Yusufu ntwave Maliya, na Maliya njo ammalêke Yesu, uvanchema Kilisto.

¹⁷ Bahi kutandikila Iblahimu mpaka Nfalume Daudi, pávele na vivéle kwa kumi na ncheche, na vivéle kwa kumi na ncheche kutandikila Nfalume Daudi mpaka pavachitwaliwa Vayahudi kupelekejwa kumidi aneko ku Babeli, na vivéle kwa vinji kumi na ncheche kutandikila kutwaliwa kwa Vayahudi mpaka kuvele kwa kwanga Kilisto.

Kuvele kwa kwanga Yesu

(Luka 2:1-7)

¹⁸ Aino njo habali ya kuvele kwa kwanga Yesu Kilisto. Maliya anyokwe Yesu áposwa na munu yumo uvanchema Yusufu. Henga kabla vakánambikwikalana, na Maliya kabla akánambikumala nnume, áonekene ávele na chitumbo kwa dimongo dya Umumu Wanaswe.

¹⁹ Na Yusufu kwa kuva ávele munu wambone pameho pa Nnungu na akanatamwije untaya dihoni Maliya, bahi nkukudungila anneke kwa sili bila vanu vanji kumala.

²⁰ Bahi pachikumbukilanya anelo, malaika wa Nang'olo nkumwidila muindoto nkunnyaaulila kuchidoni, "Wako Yusufu n'dukuluwe Nfalume Daudi, unayope kuntwala Maliya áave n'jalo, kwa kuva, chitumbo chake chíhalokene na dimongo dya Umumu Wanaswe.

* **1:1** Kilisto mana lake, "atandolwejiye na Nnungu." Na Nnungu ánahidi myanda yohe kwa indila ya manabii vake kuva achiavapohe vanu vake kupitila aneyo Kilisto.

²¹ Nang'e àmbembeleka mwana wa chilume, koka uncheme lina lyake Yesu,† kwa kuva, nang'e njo ambevapôha vanu vake n'disambi dyavo.”

²² Anelo lammalele lânitendeka uchinga latimile malove lanatangwele Nang'olo Nnungu kupitila kwanga nabii wake kuva,

²³ “Nkongwe akâmmaite nnume àmbekuva na chitumbo, na àmbemmaleka mwana wa chilume, na vâmbenchema Imanueli,”‡ mana lake, Nnungu àvele pamo na hwetu.

²⁴ Bahi Yusufu patakatiwe, nkuhwena unatenda muchi malaika wa Nang'olo channaijije, nang'e nkuntwala Maliya kuva n'jawe. ²⁵ Henga nanga panalele nawe mpaka pammaleke mwana wa chilume, na Yusufu nkunchema lina Yesu.

2

Vanu kuhaloka m'bali wa kumanga

¹ Yesu àvelekejije muimanga ya Betelehemu, nchilambo cha Yudeya, mmaduva àlâlâ Helode lânavele nfalume. Bahi Yesu pavelekwejije, nkuhalokanga vanu kuhaloka m'bali wa kumanga, vanu vavêle na elimu ya kumala lambehumila kwa kuloleha dinondwa, nkuhwika ku Yelusalemu. ² Vanu anevo nkuuja kuchidoni, “Àvele kwachi Nfalume wa Yahudi avelekwejije? Tùniyona inondwa yake patunavele m'bali wa kumanga, na hwetu tûdile unamwabudu.”

³ Nfalume Helode papilikene anelo, nang'e pamo na vanu vammalele va pa Yelusalemu nkuva na lipamba. ⁴ Bahi Helode nkuvachema makuhani vakulu vammalele na vakûhunda Sheliya yanga Musa, nkuvauja kuchidoni, “Kilisto àmbeveleka kwachi?” ⁵ Vanang'o nkunyang'ula kuchidoni, “Àmbeveleka ku Betelehemu, nchilambo cha Yudeya, kwa kuva njo chalembile nabii kuva,

⁶ ‘Henga wako Betelehemu, uvêle chilambo cha ku Yudeya, wako nanga puvele n'joko n'dimanga ding'ulu dya ku Yudeya, kwa kuva, kwakuwe àmbahaloka nkûtawala ambevatawâla vanu vangu Vaisilaeli.’”*

⁷ Bahi Helode nkuvachema chitinya-tinya avala vanu vavêle na elimu ya kumala lambehumila kwa kuloleha dinondwa, uchinga avauje aila inondwa ìhumidile duvani. ⁸ Anepo Helode nkuvatuma vahwene aneko ku Betelehemu wahaula kuchidoni, “Hweneng'ana mukatumbame kutaha aneyo mwana. Mukâmwona, uyang'ana munguhaulile, uchinga nanani nguhwene nikâmwabudu.”

⁹ Pavampilikanidile nfalume, vanang'o nkuhweneng'ana. Na aila inondwa ivaiwene pavanavele m'bali wa kumanga nkuvalodya, na vanang'o nkuilondola mpaka paiimidile pachinu apala pavele ayula mwana. ¹⁰ Pavaiwene aneyo inondwa nkuhangalala namene. ¹¹ Anevo vanu nkuinjila nng'ande, nkumwona mwana chalumo na Maliya anyokwe, nkutindivala malundi nkumwabudu ayula mwana. Anepo nkuhungula vihapu vyao nkumwing'a ayula mwana dinujo dya sahabu na ubani na mahuta lagalika la manemane.

¹² Anevo vanu nkuuyang'ana kukaya kwavo kwa kupitila chihii indila inji ing'anya Nnungu ànivakalipila muindoto vanauyile kavila kwanga Helode.

Kutukutula ku Misili

¹³ Avala vanu pavaukile, malaika wa Nang'olo nkunyumila Yusufu muindoto nkunyuaila kuchidoni, “Takatuka, ntwale mwanalo pamo na anyokwe, mutukutule ku Misili. Ikalanga aneko mpaka panimbekuhaulila uuye, kwa kuva, Helode àntaha mwana uchinga ammwalale.”

¹⁴ Bahi chilo anecho Yusufu nkutakatuka, nkuntwala mwana pamo na anyokwe mwana, nkuhwena ya ku Misili. ¹⁵ Nkuikalala aneko mpaka Helode pahwile. Chinu anecho chînitendeka uchinga litimile lilove lyanatangwele Nang'olo Nnungu kupitila kwanga nabii wake kuva, “Nînchemile Mwanangu, auye kuhaloka ku Misili.”†

Kuwatalwa kwa vavana

¹⁶ Helode pamaite kuva avala vanu vavêle na elimu ya kumala lambehumila kwa kuloleha dinondwa vânnambila, nkutunduwila namene. Nkulaija vavana vammalele va chilume va ku Betelehemu na vannyenje, kutandikila vakanunu mpaka vavêle na myaka mivili, vawalalwe. Helode ávatondwele vavana va changa anecho kupapatana na

† 1:21 Yesu nni lina Iya Chigiliki, na kwa Chieblaniya lina aneyo nni Yohuwa, mana lake nni “Nang'olo àpoha.” ‡ 1:23

uhiku aula uvanauiwene inondwa avala vanu vavêle na elimu ya kumala lambehumîla kwa kuloleha dinondwa.¹⁷ Anepo njo palatimidile malove lanatangwele nabii Yelemiya kuva,¹⁸ “Lidi lînipilikanika aneko ku Lama, kukuta na kulikutangila. Laheli wavakutila vana vake, wala anatumwe kutujwa ntima, ing’anya vammalele vânihwa.”[‡]

Kuuya khaloka ku Misili

¹⁹ Pahwile Helode, malaika wanga Nang’olo Nnungu nkunyumila Yusufu muindoto akula ku Misili.²⁰ Nkunnyaulila kuchidoni, “Takatuka, ntwale mwana pamo na anyokwe, uuye navo ku chilambo cha Isilaeli, kwa kuva, avala vachilambela kummwalala mwana, vânihwa.”²¹ Bahi Yusufu nkutakutuka, nkuntwala mwana pamo na anyokwe mwana, nkuuya ku chilambo cha ku Isilaeli.

²² Henga Yusufu papilikene kuva Alikelao, mwanawe Helode, àjukile kuva nfalume wa chilambo cha Yudeya, pachinu pachitawala atatake, àniyopa kuhwena aneko. Henga Yusufu padumwije muindoto, nkuhwena kuchilambo cha ku Galilaya,²³ nkunaikala kuimanga ya ku Nasaleti, uchinga latimile malove lavanatangwele manabii kumwamba Kilisto kuva, “Vâmbenchema Nnasaleti.”

3

Yohana Nkûbatisa àvahubilila vanu

(Mako 1:1-8, Luka 3:1-18, Yohana 1:19-28)

¹ Mmahiku anelo, Yohana Nkûbatisa àhumilidile kulilanga lya ku Yudeya, nkutandilika kuvahubilila vanu,² wachidoni, “Lekanga kutenda masambi, kwa kuva, Ufalume wa Nnungu ùvele pepi.”³ Aneyo Yohana njo wachimwamba nabii Isaya pachihaula kuchidoni, “Munu ànonoha lidi kulilanga, wachidoni, ‘Nkatapajije Nang’olo indila yake, nyoshanga dihengo dyambepita.’”^{*†}

⁴ Yohana àwete inguwo ikatapajijwe kwa maleha la ungamila na nchikundu mwake àhungile nkanda wa limbende. Chakulya chake chívele chihi mahiya na uchi wa munnyitu.⁵ Vanu vohe khaloka imanga ya ku Yelusalemu na chilambo chammalele cha ku Yudeya na va vilambo vyammalele vivêle nnyenje luhunde lwa Yoludani, vânimwenela.⁶ Nkulitangolanga masambi lavo, na Yohana nkuvabatisa nnuhunde lwa Yoludani.

⁷ Yohana pavawene Mafalisayo na Masadukayo vohe uvammwenela uchinga avabatisa, nang’e nkuvahaulila kuchidoni, “Mwenu nni mmama nna nachihungo! Nnani an’dumênge mwenu muitile gasabu ya Nnungu iida?”⁸ Tendanga matendo lalanguja kuva munilekanga masambi lenu.⁹ Munatende kuva mûnahulula kulisingila kuva Iblahimu nni anakulwenu! Lola, nangu nînyaulilanga kuva, Nnungu ànahulula kulapindikulanya mayanga alano lààve udukulu wanga Iblahimu.¹⁰ Bahi vino imbedo inivikwa tayali kucheketa mahina la milandi. Kila nnandi ukâpa vihepo vikatapêle umbechetwa na kuyahwa mmoto.¹¹ Nangu nîm’batisa mwenu kwa medi kulanguja kuva mûnileka masambi lenu. Henga aîda nnyuma mwangu àvele na dimongo ungupunda nangu, na nangu nikâfala kuntumikila kananga kwa kuhungula mididi ya vilatu vyake. Nang’e àmbem’batisa mwenu kwa Umumu Wanaswe na kwa moto.¹² Nang’e ànyakwile chíhelo cha kupembulila mmakono mwake uchinga apetele ngano yake. Àmbeilapola ngano na kuivika nnikangala, henga mahahi àmbelayocha mmoto ukâdimika.”

Kubatiswa kwanga Yesu

(Mako 1:9-11, Luka 3:21-22)

¹³ Anepo Yesu nkuuka ku Galilaya, nkuhwena kuluhunde lwa Yoludani, uchinga Yohana am’batisa.¹⁴ Henga Yohana nkulinga unnimbija Yesu wachidoni, “Nangu ngûlembelwa ngubatiswe na wako, mwadachi wako uida kwang’une?”¹⁵ Yesu nkunyang’ula kuchidoni, “Kwa vino, leka iive chihi uchocho, kwa kuva njo chiilembelwa tulatende lammalele lalalembela Nnungu.” Bahi Yohana nkukubali.

¹⁶ Yesu pamalidile kubatiswa, nkuhuma mmedi, upala kulihunde nkuhunukuka, nkumwona Umumu wa Nnungu achionekâna muchi umunda, wasulupuka na kutulila muha mwake.¹⁷ Lidi nkupilikanika khaloka kulihunde ulichidoni, “Ayuno njo Mwanangu unguntamwa, ñnikatapaliwa nawe.”

4

*Kulingwa kwanga Yesu**(Mako 1:12-13, Luka 4:1-13)*

¹ Bahi Yesu nkulojwa na Umumu Wanaswe mpaka kulilanga uchinga akalingwe na Ibilisi. ² Yesu nkufunga maduva alubaini chilo na muhi, pamalidile maduva anelo nkwona indala. ³ Bahi Ibilisi, ayula avalinga vanu nkumwidila Yesu nkunnyaulila kuchidoni, "Ikàva wako Mwana wanga Nnungu lahaulile mayanga alano lààve mikate." ⁴ Yesu nkunnyaulila kuchidoni, "Inilembwa Mmalemba Lanaswe kuva, 'Munu akambelama, kwa kulya chihi nkate, ila kwa kulikamula kila lilove lyatangola Nnungu.' ">*

⁵ Ibilisi nkuntwala Yesu mpaka ku Yelusalemu, imanga yanaswe, nkunammika kuchisweswe cha muha namene cha Ing'ande ya Nnungu, ⁶ nkunnyaulila kuchidoni, "Ikàva wako Mwana wa Nnungu, liyahe pahi, kwa kuva, inilembwa Mmalemba Lanaswe kuva,

'Nnungu àmbevalaja malaika vake kwajili yako. Vanang'o vàmbeakunyakula mmakono lavo, uchinga unalihumbule kananga madodo lako mmayanga.' "†

⁷ Yesu nkunnyang'ula kuchidoni, "Inilembwa kavila Mmalemba Lanaswe kuva, 'Unanninge Nang'olo, Nnungu wako.' "‡

⁸ Anepo Ibilisi nkuntwala kavila Yesu mpaka kudedu lichinga lilehu, nkunnanguja ufalume wa kila chilambo na ukulu wake. ⁹ Ibilisi nkunnyaulila Yesu kuchidoni, "Ukatin-divala malundi na kungwabudu, nakwing'a anevyo vyammalele." ¹⁰ Henga Yesu nkunnyaulila kuchidoni, "Uka, Nanchindenga! Kwa kuva, inilembwa Mmalemba Lanaswe kuva, 'Mwabudu Nang'olo Nnungu wako, na kuntumikila chihi nang'e weka.' "§

¹¹ Anepo Ibilisi nkunneka Yesu, nkuhaloka malaika nkunnyudumila.

*Yesu àtandilika kuvahubilila vanu ku Galilaya**(Mako 1:14-15, Luka 4:14-15)*

¹² Bahi Yesu papilikene kuva Yohana vantadile nnilungu, nkuhwena chijiji cha ku Nasaleti, chilambo cha ku Galilaya. ¹³ Yesu nkuuka kuimanga ya Nasaleti, nkuhwena unaikala imanga ya ku Kapelinaumu, imanga ivèle pepi na Litanda lya ku Galilaya, vilambo vya vanu va litawa lya Sabuloni na litawa lya Nafutali. ¹⁴ Yatendeke uchocho uchinga latimile malove lanatangwele nabii Isaya kuva,

¹⁵ "Vilambo vya vanu va litawa lya Sabuloni na litawa lya Nafutali, nni vilambo vivèle nndila ilodya kubahali na m'bali wavili wa luhunde lwa Yoludani. Anevyo njo vilambo vya ku Galilaya, vivaikala vanu vohe vakávele Vayahudi.

¹⁶ Vanu anevo vaikála nnuپی, váníwona nng'anje nkulu.

Na anevo vaikála nchilambo chihinikwije kwa chimbwehedi cha kuhwa, nng'anje univahimbukila!"**

¹⁷ Na kutandikila mahiku ulolo, Yesu nkutandilika kuvahubilila vanu ujumbe wake wachidoni, "Lekanga kutenda masambi, kwa kuva, Ufalume wa Nnungu úvele pepi!"

*Yesu àvachema akúupa dihomba ncheche vâàve vakuhundwa vake**(Mako 1:16-20, Luka 5:1-11)*

¹⁸ Bahi Yesu pánavele nkwonga nnyenje Litanda lya ku Galilaya, nkuvona akúupa dihomba vavili uvayela dinjau dyavo nnitanda, Simoni uvanchema Petulo chalumo na nnung'une uvanchema Anduleya. ¹⁹ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Ngupapate, nangu nguchinintende mwenu kuva mmanu mma kuvaupila vanu kwa Nnungu." ²⁰ Upala, nkudilekanga dinjau dyavo, nkumpapata Yesu.

²¹ Papite muyo kadiki, nkuvona vanu vanji vavili, munu na nnung'une, Yakobo na Yohana vana vanga Sebedayo. Vanang'o vávelenge muingalava pamo na atatawavo Sebedayo uvakatapaja dinjau dyavo. Yesu nkuvachema, ²² upala, nkuileka ingalava pamo na atatawavo, nkumpapata Yesu.

*Makuwa lohe la vanu lâmpapata Yesu**(Luka 6:17-19)*

²³ Bahi Yesu nkwonga chilambo chammalele cha ku Galilaya, wavahunda vanu n'ding'ande dya kunnyaulila Nnungu na kuvahubilila vanu Malove Lambone layâmba

* 4:4 Makumbuso 8:3 † 4:6 Sabuli 91:11, 12 ‡ 4:7 Makumbuso 6:16 § 4:10 Makumbuso 6:13 ** 4:16

Ufalume wanga Nnungu na kulamya kila namuna ya ugonjo na kila namuna ya kuhu-vanga. ²⁴ Imbili yake nkupilikanika nchilambo chammalele cha ku Siliya. Bahi vanu nkumpelekejija Yesu vanu vammalele vānavele na magonjo la kila namuna na vachihuvanga na vabanīhwa na anamindenga, na vānavele na chihundahunda, na vadidimēnge miili, nang'e nkuvalamya vammalele. ²⁵ Makuwa lohe la vanu kihaloka kudimanga kumi dichemwa Dikapoli, na kihaloka ku Yelusalemu na chilambo cha ku Galilaya na ku Yudeya na kung'ambo luhunde lwa Yoludani, lammalele lānimpapata.

5

*Yesu āvahubilila vanu kwamba kuhangalala
(Luka 6:20-23)*

¹ Bahi Yesu pauwene mmuluku wa vanu, nkukwela nnichinga, nkunaikala. Vakuhundwa vake nkummwenela, ² nang'e nkutandilika kuvahunda wachidoni, ³ "Wasa vanu avala valisingila chihi Nnungu weka, kwa kuva, Ufalume wa Nnungu nni wavo. ⁴ Wasa vanu avala valikutangila, kwa kuva, Nnungu achiaivatuje ntima. ⁵ Wasa vanu avala valisulupūha, kwa kuva, chilambo chimbekuwa mapala lavo. ⁶ Wasa vanu avala vavēle na indala na inyota ya kutenda lalalembela Nnungu, kwa kuva, Nnungu āmbevasibiha. ⁷ Wasa vanu avala vavēle na chididi, kwa kuva, Nnungu achiavivikile chididi. ⁸ Wasa vanu avala vavēle na disungu dihahwīke, kwa kuva, vāmbemwona Nnungu. ⁹ Wasa vanu avala vavapatānisa vanu, kwa kuva, vāmbevalangiwa kuva vana va Nnungu. ¹⁰ Wasa vanu avala valagīhwa ing'anya ya kutenda lalalembela Nnungu, kwa kuva, Ufalume wa Nnungu nni wavo. ¹¹ Wasa mwenu, vanu vakāntangolela malove lahakalenge na kum'baniha na kunnambilila lahakalenge, kwajili yangu. ¹² Hangalala na kululutila, kwa kuva, inujo yenu ing'ulu inivikwa kulihunde. Uvila njo chivanananihijwe manabii vanapwawije, kabla mwenu mukānambipwawa."

*Munyu na nng'anje
(Mako 9:50, Luka 14:34-35)*

¹³ "Mwenu mūvele muchi munyu kwa vanu vammalele. Henga inowi ya munyu ikāhang'uka, dachi, ūmbetaywa chamani uchinga inowi yake iuyile kavila? Ukālembelewa kwa chinu chohecho, ila uuyaha chihi pawelu na kuluvatwa na vanu. ¹⁴ Mwenu mūvele muchi nng'anje kwa vanu vammalele, nng'anje ukāhululika kupihika, malinga chuukapihika nng'anje wa imanga idengwije muha lichinga. ¹⁵ Nanga munu achācha chibatali koka nkuchihinika lidebe, ila vāchivika muha chipanda, uchinga chivamulikile vanu vammalele vāvele nng'ande. ¹⁶ Uchocho, na mwenu nng'anje wenu ulangaje muyo mwa vanu, uchinga valone ālālā lambone lamutenda, koka vannombolele Atata wenu wa kulihunde."

Mahundo layāmba Sheliya ya Musa

¹⁷ "Munatende kuva nangu ngūdile unaipukutanga Sheliya ya Musa au mahundo la manabii. Nangu nikāidile unaipukutanga, henga ngūdile unaitimilisa. ¹⁸ Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, mpaka anepo chilambo na lihunde pavimbepita, wala nanga pachinu kananga pajoko pa lilove mu Sheliya yanga Musa pambeūka mpaka lammelele latimile. ¹⁹ Munu woheyo akambeiyonela mana kananga amuli inyoko mu Sheliya adino na kuvahunda vanu vanji vatende uchocho, aneyo āmbevalangiwa kuva n'joko mu Ufalume wa Nnungu. Henga ayula ambekamūla Sheliya na kuvahunda vanu vatende uchocho, aneyo āmbevalangiwa kuva nkulu mu Ufalume wa Nnungu. ²⁰ Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, ikāva nanga pamutenda ālālā lalalembela Nnungu kupunda chivatenda Mafalisayo na vakūhunda Sheliya yanga Musa, mukāambeinjila mu Ufalume wa Nnungu."

*Kuwalala
(Luka 12:57-59)*

²¹ "Mwenu mūnipilikana amuli ihaūla kuva, 'Unawalale, na munu woheyo ambewalāla ālembelewa ahukumiwe asabu.* ²² Henga nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, munu woheyo

* 5:21 Kuuka 20:13, Makumbuso 5:17

amvisija nnyake, àlembelewa ahukumiwe asabu. Na munu antangolêla nnyake malove lahakalenge, nang'e àmbehukumiwa asabu ku Lukumbi Lukulu Iwa Vayahudi. Na munu annyaulila nnyake kuva, 'Ukávele na ding'ano' nang'e àlembelewa ayahwe mmoto wa Jihannamu.

²³ Ikáva ùhwena unannyumija Nnungu sadaka pachitala, upala nkukumbukila kuva nnyako ávele na lituku na wako, ²⁴ bahi ileke sadaka yako pachitala, uhwene ukapatane na nnyako hoti, koka uuye unnyumije Nnungu sadaka yako.

²⁵ Piyanyija kupatana na munu akusitêke, tenda uchocho kabla mukànambihwika kulukumbi. Ukanatende uchocho, munu akusitêke àmbekupelekeje kwa nkúhukumu, koka nkúhukumu akupelekeje kwa litiyala, koka litiyala akuchimile nnilungu. ²⁶ Nangu nikuhaulila uhiu kuva, anemwo ukambehuma mpaka paumbemalilila ulipa senti ya ntu-lulilo."

Kulala ugoni

²⁷ "Mwenu múnipilikana amuli ihaúla kuva, 'Unalale ugoni.'[†] ²⁸ Hambi nangu nínnyaulilanga kuva, ambennôla mmahe kwa kunng'unukila, aneyo ànilala nawe ugoni mwisungu mwake. ²⁹ Ikáva liso lyako Iya kunkono likutenda utende sambi, lidabole uliyahe kulehu na wako! Wasa unàáve na imbande imo, kuliko mmili wako wammalele kuyahwa mmoto wa Jihannamu. ³⁰ Na ikáva nkono wako wa kunkono ùkutenda utende sambi, uchelete uuyahe kulehu na wako! Wasa unàáve na imbande imo, kuliko mmili wako wammalele kuyahwa mmoto wa Jihannamu."

Kulekana

(Matayo 19:9, Mako 10:11-12, Luka 16:18)

³¹ "Vanu vanji vâhaua kuva Sheliya îhaua kuva, 'Munu woheyo annêka n'jawe, àlembelewa amwing'e talaka.'[‡] ³² Henga nangu nínnyaulilanga kuva, munu woheyo annêka n'jawe, ikànave chihî kwa ing'anya ya kulala ugoni, àntenda mmahe aneyo kuva n'goni, na nnume ambennômba mmahe aneyo, nanang'e àlalá ugoni."

Kuapila

³³ "Uchocho, múnipilikana chivanavahaulidile vanyakala kuva, 'Munavike nasili ya kulambila, henga ùlembelewa utimise nasili yunavikile kwanga Nang'olo Nnungu.' ³⁴ Henga nangu nínnyaulilanga kuva, wala munaapile kwa kutambulanga kulihunde, kwa kuva, aneko njo kwaikala Nnungu nchiteng'u chake cha chifalume. ³⁵ Na wala munaapile kwa kutambulanga chilambo, kwa kuva, anepo njo pachinu pakuvika madodo lake, na wala munaapile kwa kutambulanga Yelusalemu, kwa kuva, aneyo njo imanga ya Nnungu, Nfalume Nkulu. ³⁶ Na wala unaapile kwa kutambulanga muti wako, kwa kuva, nanga pauhulula kananga kuutenda ulindo wako umo ùúve wanaswe au wanapi. ³⁷ Mwenu mukâhaua, 'Elo,' muhiu ìive elo, na mukâhaua, 'Nanga,' muhiu ìive nanga, kwa kuva, malove latongolêwa kupunda anepo lâhaloka kwa Nanchindenga."

Kupindikula

(Luka 6:29-30)

³⁸ "Múnipilikana kuva înihaulwa kuva, 'Antumbûla nnyake liso nanang'e atumbulwe liso, na an'gong'ôla nnyake lino nanang'e agong'olwe lino.'[§] ³⁹ Hambi nangu nínnyaulilanga kuva, munu akutendedîle lahakalenge unampindikule. Na munu akâkuhebuta kwa kukupanya likofi nnibuda Iya kunkono, nnekele akupindikulile na Iya kunchinda. ⁴⁰ Na ikáva munu àlembela akusitaki kulukumbi uchinga atwale nkogo wako, bahi nnekele atwale na likoti lyako mwalehu. ⁴¹ Munu akâkunamatija unyakula chihapo chake kilomita imo, wako nnyakulile kilomita dimbili. ⁴² Munu akâkuywa mwing'e, na munu ambekuyadîka chinu unamwime."

Kuvatamwa amongo

(Luka 6:27-28, 32-36)

⁴³ "Mwenu múnipilikana chiinahaulike kuva, 'Ntamwe nnyako, na ummenge mmongo mwalo.'^{**} ⁴⁴ Henga nangu nínnyaulilanga kuva, vatamwange amongo mwenu na kuvayuwila avala vam'banîha mwenu, ⁴⁵ kwa kutenda uchocho mùúva mmana mmahîu mma Atata wenu wa kulihunde. Kwa kuva, nang'e ávalangajîja liduva vanu vatênda lahakalenge na vanu vambone, na kuvatonyele imbula vanu vatênda lalalembela Nnungu na vanu vakâtenda lalalembela Nnungu. ⁴⁶ Ikáva mùvatamwa chihî vanu vantamwânga mwenu, dachi, mûmbepata inujo ntwani kwa Nnungu? Kwa kuva, ata vakútwa kodi na vanang'o vâtendanga uchocho! ⁴⁷ Ikáva mùvasalimila chihî vakúkulpila avenu, dachi chinu

[†] 5:27 Kuuka 20:14 [‡] 5:31 Makumbuso 24:1 [§] 5:38 Kuuka 21:24, Valawi 24:20, Makumbuso 19:21

** 5:43

ntwani chinji chimuchitenda kupunda vanu vanji? Ata vanu vakámmaite Nnungu vátenda uchocho. ⁴⁸ Bahi mülemelewa müüve mmanu mmakukamilika malinga Atata wenu wa kulihunde chakamilike.”

6

Kuvayangata amahuvani

¹ “Lyongolelange uyopa munatenda lambone pameho pa vanu uchinga vannolange. Mukátenda uchocho, Atata wenu wa kulihunde nanga pambemwing'a dinujo.

² Bahi paunnyangata mmahuvani, unalihaulange kwa vanu kwa kwombela lipenga muchi vakulilambilila chivatenda n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu na mmadila uchinga valombolewa na vanu. Nangu nínnyaulilanga uhiu kuva, vanang'o tayali vånipata inujo yavo. ³ Henga wako paunnyangata mmahuvani, lilembolewa kananga nkono wako wa kunchinda unamale chiutenda nkono wako wa kunkono. ⁴ Paunnyangata mmahuvani, nnyangate kwa sili, na Atatako alóna álalá laulatenda kwa sili achiakwing'e dinujo.”

Kuyuwa

(Luka 11:2-4)

⁵ “Pamuyuwa munatende muchi vakulilambilila chivatenda. Vanang'o vananowelwa kwimila na kuyuwa n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu na nnyenje dindila uchinga vanu vavone. Nangu nínnyaulilanga uhiu kuva, vanang'o tayali vånipata inujo yavo. ⁶ Henga wako puyuyuwa, injila nchumba chako, uchime nnango, koka unnyuwe Atatako akáoneka. Na Atatako, achóna anecho chutenda kwa sili achiakwing'e inujo yako.

⁷ Pamuyuwa, munatangole malove lohe lákuuila-uila muchi vanu vakámmaite Nnungu chivatenda. Vanang'o vátenda kuva Nnungu achiavapilikane ing'anya ya malove lavo lohe. ⁸ Munatende muchi vanang'o, kwa kuva, Atata wenu ánilamala lamusikikidile kabla mwenu mukánambinnyuwa. ⁹ Bahi mwenu yuwanga uvila, 'Atata wetu uvéle kulihunde,

lina lyako litumbyangwe.

¹⁰ Ufalume wako uide.

Na apano pachilambo, latendeke álalá lulalembela wako, malinga chilatendeka aneko kulihunde.

¹¹ Utwing'e nelu chakulya chimbetutoleja kwa nelu.

¹² Utusamehe makosa letu,

muchu hwetu chituvamehe vanu vatukosêla.

¹³ Na patulingwa, unatuleke ututenda masambi,

henga utupohe mmakono mwanga Nanchindenga. [Kwa kuva, Ufalume na dimongo na ukulu nni vyako, vyaka na vyaka. Amina.]*

¹⁴ Mukávasamehe vanu vankosêla mwenu, uchocho na Atata wenu wa kulihunde achi-ansamehe mwenu makosa lenu. ¹⁵ Henga mukánavasamehe vanu vankosêla mwenu, na Atata wenu wa kulihunde akambensamehe mwenu makosa lenu.”

Mahundo layâmba kufunga

¹⁶ “Pamufunga, munayundale muchi vakulilambilila chivatenda. Vanang'o vakun- gunyaya kumeho kwavo uchinga vapate kwonekana na vanu kuva vanafunga. Nangu nínnyaulilanga uhiu kuva, vanang'o tayali vånipata inujo yavo. ¹⁷ Henga wako paufunga, kalava medi kumeho na ulipakale mahuta mmuti, ¹⁸ uchinga vanu vanamale kuva wako unifunga, ila umaikane chihi na Atatako akáoneka. Na Atatako alóna anelo laulatenda kwa sili achiakwing'e inujo yako.”

Tandilika kuukambi-kambila Ufalume wanga Nnungu nahoti

(Luka 12:22-36, Luka 16:13)

¹⁹ “Munalikondeje dimali dyohe apano pachilambo. Apano pachilambo vakoko vanaondonganga na ing'ange inaondonganga, na vakwiva vanatutumula nkwiwa. ²⁰ Mwenu likondeje dimali dyenu kulihunde, aneko vakoko vakáondonganga na ing'ange ikáondonganga, na wala vakwiva vakábulula kututumula, nkwiwa. ²¹ Kwa kuva, apala padivele dimali dyako njo padimbeloleha ding'ano dyako.

²² Meho njo chibatali cha mmili. Bahi meho lako lakáva lumi, mmili wako wammalele ùmbeumbala nng'anje. ²³ Henga meho lako lakáondongeka, mmili wako wammalele ùmbekuva nnupi. Bahi ikáva nng'anje uvéle nkati mwako ùnipindikuka kuva lupi, bahi anelwo nni lupi lwa kuyoha!

* **6:13** Mmalemba lanjji matandi-matandi, malove alano lakápali, “Kwa kuva, Ufalume na dimongo na ukulu nni wako, vyaka na vyaka. Amina.”

²⁴ Nanga munu ahulûla kuvatumikila anang'olo vavili. Kwa kuva, akâtenda uchocho âmbemenga yumo na kuntamwa yunji, au âmbekamulana na yumo na kunhebula yunji. Mwenu mukambehulula kuntumikila Nnungu akuno umuditumikila na dimali.

²⁵ Bahi nangu ninnyaulilanga kuva, munâave na lipamba ing'anya ya maisha lenu, kuva mûmbekulya chani au mûmbekumbila chani, au kuyamba miili yenu, kuva mûmbewala chani. Kwa kuva, maisha lenu nni la mana namene, akee chihi kwajili ya chakulya weka. Na miili yenu nni ya mana namene, akee chihi kwajili ya dinguvo weka. ²⁶ Valolange vyuni. Vanang'o nanga pavapanda wala nanga pavafuna, na wala nanga pavakondya chinu chohecho nnichehe. Pamo na anelo, Atata wenu wa kulihunde ânavalisa. Dachi, mwenu mukee mmamana namene kupunda vyuni? ²⁷ Alida mmwenu kwa kulikambya-kambya namene ânahulula kuyenjeja kananga lisaa limo mmaisha lake?

²⁸ Mwadachi mùuva na lipamba ing'anya ya dinguvo? Lolanga mauwa la kunnyitu chilakulumuka. Wala nanga palakola madengo na wala nanga palalitotela lene dinguvo.

²⁹ Henga tandilika kuukambi-kambila Ufalume Selemani pamo na ukulu wake wanavele nawo, henga nanga panawahite kuwajwa saana muchi liuwa limo mmauwa anelo. ³⁰ Mwenu mmanu muvêle na ing'ulupa inyoko, ikâva Nnungu âlawaja uchocho mauwa la kumawelu, lapwâwa chihi nelo, nundu nkuyahwa mmoto, dachi Nnungu akambepunda kummwajanga mwenu saana?

³¹ Bahi munâave na lipamba, umuchidoni, 'Tûmbekulya chani,' au 'Tûmbekumbila chani,' au 'Tûmbewala chani!' ³² Kwa kuva, anelo lammalele njo lavâtâhâ vanu vakâmmaite Nnungu. Henga Atata wenu wa kulihunde ânimala kuva mûnisikikila anevyo vyammalele. ³³ Henga tandilika kuukambi-kambila Ufalume wanga Nnungu na âlalâ lalalembela Nnungu hoti, nanang'e achiamwing'ange anelo lammalele. ³⁴ Bahi munâave na lipamba kwajili ya liduva lya nundu, kwa kuva, mambo la nundu nni la nundu, na la nelo nni la nelo. Kulikambya-kambya na mambo la nelo kunatosa kwa nelo."

7

Kuvahukumu vanu vanji

(Luka 6:37-38,41-42)

¹ "Munavahukumu vanu vanji ili Nnungu anannyukumu mwenu. ² Malinga chimu-vahukumu vanu vanji, nni uchocho Nnungu chambennyukumu mwenu, na chipimo chimutumila kuvahukumila vanu vanji njo uchocho chambetumila Nnungu kunnyukumu mwenu. ³ Mwadachi ûluleha nswani uvêle nniso lya nnung'uno, akuno lukongolo luvêle nniso lyako ukâlôwânâ? ⁴ Ûmbehulula dachi kunnyaulila nnung'uno kuchi, 'Nnung'unwangu, nahoti nikuuse chipatu chivêle nniso lyako,' akuno umwene uvêle na lukongolo nniso lyako? ⁵ Nkulilambilila wako! Tandilika kuluusa lukongolo luvêle nniso lyako nahoti, na anepo njo pumbelola saana na kuchiusa chipatu chivêle nniso lya nnung'uno.

⁶ Munaveng'e vitukutuku vyanaswe vanu vakâvele vanaswe, uyopa vanampindikukila na kunnungama muchi chivaluma ang'avanga. Na wala munavayebele vitukutuku vyambone vanu vakâvele vambone, uyopa vanavikadamba kwa madodo lavo muchi anguluve chivakadamba vitukutuku."

Yuwa, taha, hodika

(Luka 11:9-13)

⁷ "Yuwanga, na Nnungu achiamwing'ange, tahanga na mwenu muchimupate, hodikanga na mwenu muchimuchimuliwe. ⁸ Kwa kuva, kila munu ayûwa ânapewa, na atâha ânapata, na ahodika ânachimuliwa. ⁹ Alida mmwenu, mwanawe akânyuwa nkate, nang'e âmwing'a liyanga? ¹⁰ Au akânyuwa uhomba, nang'e âmwing'a nnyongo? ¹¹ Ikâva mwenu mmakutenda masambi, mûnimala kuveng'a vavana venu vitukutuku vikatapele, dachi Atata wenu wa kulihunde akambepunda namene kuveng'a vitukutuku vikatapele avala vannyûwa?

¹² Chimulembela vanu vantendele mwenu, na mwenu vatendele vanang'o uchocho, kwa kuva, aino njo mana ya mahundo la Sheliya ya Musa na manabii."

Nnango uhonene na nnango udambalwike

(Luka 13:24)

¹³ "Injilanga kwa kupitila nnango uhonene, kwa kuva, nnango na indila îlôja kukuondongwa inidambuka na vanu vapitila indila aneyo, nni vohe. ¹⁴ Henga nnango wa kwinjilila kuumi ûnihonana na indila îlôja aneko inihonana, na vanu vayôna indila aneyo vâvele chihi kadiki."

Nnandi na vihepo vyake

(Luka 6:43-44, 13:25-27)

¹⁵ “Lyongolelange na manabii va kulambila. Vamwidila akuno uvaonekana muchi angandolo kwa pawelu, henga nkati mwavo nni mahoha lakalipa. ¹⁶ Bahi muchimuvamale kwa vihepo vyavo. Dachi, vanu vâhepa sabibu n'diheya au vâhepa tini mmbigili? ¹⁷ Bahi kila nnandi wambone ùpa vihepo vyambone, na kila nnandi ukee wambone ùpa vihepo vikee vyambone. ¹⁸ Nnandi wambone ukápa vihepo vikee vyambone, na nnandi ukee wambone nanga paupa vihepo vyambone. ¹⁹ Kila nnandi ukápa vihepo vyambone umbechetwa na kuyahwa mmoto. ²⁰ Bahi muchimuvamale manabii va kulambila kwa àlálá lávatendânga.

²¹ Akee kila munu anguchêma nangu, ‘Nang'olo, Nang'olo,’ ambekwinjila mu Ufalume wa Nnungu, henga vambekwinjila nni avala vatênda àlálá lalalembela Atatangu avêle kulihunde bahi. ²² Nniduva anelyo lya hukumu, vanu vohe vâmbenguhaulila kuchidoni, ‘Nang'olo, Nang'olo! Kwa lina lyako twanihumya unabii, na kwa lina lyako twanivahumya vanu anaminenga na kutenda masaibu!’ ²³ Anepo njo panimbavahaulila kuchidoni, ‘Mwiko nangu nikánkamekenge mwenu! Ukananga apano pang'une, mwenu mmanu mutênda lahakalenge!’ ”

Vakúdena vavili

(Luka 6:47-49)

²⁴ “Bahi kila munu apilikanila mahundo langu na kutenda muchi chahundwije, aneyo àlandana na munu avêle na ding'ano adengile ing'ande yake nniyanga likulungwa. ²⁵ Imbula nkutonya, livambwe nkuida, lipungo nkupunga nkuiguma ing'ande aneyo. Henga nanga painayangwike kwa kuva nsingi wake údengwije muha liyanga likulungwa.

²⁶ Henga kila munu apilikâna mahundo langu, koka anatende muchi chahundwije, aneyo àlandana na munu walivelu, adengile ing'ande yake pannima ulongo. ²⁷ Imbula nkutonya, livambwe nkuida, lipungo nkupunga na kuiguma aila ing'ande, nkuyanguka na kubamoka mwalehu.”

Mamulaka langa Yesu

²⁸ Bahi Yesu pamalidile kutangola anelo lammalele, makuwa la vanu nkukangana namene namuna chachivahunda, ²⁹ kwa kuva, ávahunda muchi munu avêle na mamulaka, na akee muchi vakúhunda vao va Sheliya.

8

Yesu ànnamya munu avêle na mangundula

(Mako 1:40-45, Luka 5:12-16)

¹ Yesu pasulupwike nnichinga, makuwa makulungwa la vanu lánimpapata. ² Nkuida munu yumo avêle na mangundula, nkutindivala malundi muyo mwanga Yesu nkunnyaaulila kuchidoni, “Nang'olo, ukâlembela ùnahulula chihi unguhahulanga kwa kungulama.” ³ Yesu nkunyoloja nkono wake, nkun'gusa aneyo munu, nkuhaua kuchidoni, “Elo nalembela, lama.” Upala ayula munu, nkulama mangundula lake. ⁴ Bahi Yesu nkunnyaaulila ayula munu kuchidoni, “Kaleha, unannyaaulile munu woheyo, henga wako hwena ukalilanguje kwanga kuhani, na ukahumye sadaka muchi chalajije Musa, uchinga vanu vamale kuva ùnihahulwa.”

Yesu ànnamya ntumishi wa nkulu wa matiyala myamoja

(Luka 7:1-10)

⁵ Yesu painjidile muimanga ya Kapelinaumu, nkulu wa matiyala myamoja la Valoma nkummwenela Yesu, nkunnyuwa annyangate. ⁶ Nkunnyaaulila kuchidoni, “Nang'olo, ntumishi wangu ànilala kukaya, ànididimanga na ànaula namene.”

⁷ Yesu nkunnyaaulila kuchidoni, “Nguchinguide nikannamye.” ⁸ Nkulu aneyo nkunnyaaulila Yesu kuchidoni, “Nang'olo, kwa kuva wako ni nkulu, nangu nikáfala wala kadiki kukupwechelela wako nng'ande mwangu. Henga wako tangola chihi lilove, na ntumishi wangu achialame. ⁹ Kwa kuva, ata nangu nimwene nni munu nguvêle pahi pa mamulaka la vakulu, na pàvele na matiyala vavêle pahi pangu. Nikànnyaaulila yumo kuchi, ‘Hwena!’ ànahwena, na nikànnyaaulila yunji kuchi, ‘Ida!’ ànaida, na nikànnyaaulila ntumishi wangu kuchi, ‘Tenda achino!’ ànatenda.”

¹⁰ Yesu papilikene anelo nkukangana namene, nkuvahaulila avala vachinnondola kuchidoni, “Nangu ninnyaaulilanga uhiu kuva, nikánambimwona munu muvanu va Isilaeli avêle na ing'ulupa ing'ulungwa malinga ayi. ¹¹ Nangu ninnyaaulilanga kuva, vanu vohe vakee Vayahudi vâmbekuda kuhaloka kumanga na kundonde, vambeikala na kulya paing'ole chalumo na Iblahimu na Isaka na Yakobo mu Ufalume wa Nnungu. ¹² Henga Vayahudi vohe, avala vachilebelewa vâavè mu Ufalume wa Nnungu vâmbeyahwa pawelu, nnupi, aneko vâmbekuta na kuhaya meno.” ¹³ Bahi Yesu nkunnyaaulila ayula nkulu wa matiyala

kuchidoni, “Hwena kukaya, na itendeke kwakuwe muchi chukulupidile.” Upala ntumishi wake nkulama.

*Yesu àvalamya vanu vohe
(Mako 1:29-34, Luka 4:38-41)*

¹⁴ Yesu painjidile nng'ande mwa Petulo, nkumwona nkawake Petulo àlélé pachinanda, wauula chidumba. ¹⁵ Yesu nkun'gusa munkono wake na chidumba nkunneka, nanang'e nkuimila nkutandilika kunnyudumila Yesu.

¹⁶ Pali hwikile lyulo, vanu nkumpelekejije Yesu vanu vohe vavèle na anamindenga, nang'e nkuvausa anamindenga kwa kutangola chihi lilove na kuvalamya vagonjo vammalele. ¹⁷ Anelo lánitendeka uchinga latimile malove lanatangwele nabii Isaya kuva, “Mwene átmete idabadangi yetu na kulitika magonjo letu lammalele.”*

*Galama ya kunnondola Yesu
(Luka 9:57-62)*

¹⁸ Yesu pali wene likuwa likulungwa lya vanu lin'dingwikè, nkuvaamulisa vakuhundwa vake ahwene navo m'bali wavili wa litanda. ¹⁹ Bahi nkúhundwa yumo wa Sheliya ya Musa, nkummmwenela Yesu, nkunnya ulila kuchidoni, “Nkúhunda, nimbekulondola kwoheko kumbehwena.” ²⁰ Yesu nkunnya'ng'ula kuchidoni, “Macheta làvele na vivava na vyuni vëvele na vitehi, henga Mwana wa Munu, akávele na pachinu pakuyewelega.”

²¹ Nkúhundwa wake yumo nkuchidoni, “Nang'olo, nguleke hoti nguhwene nikansike atatangu.” ²² Henga Yesu nkunnya ulila kwa nfano wachidoni, “Ngupapate, valeke vanu vavèle muchi váníhwa vavasike vahwíle avao.”

*Yesu ànyalaja chimbunga
(Mako 4:35-41, Luka 8:22-25)*

²³ Anepo Yesu nkwenenda muingalava, nkupapatana na vakuhundwa vake. ²⁴ Upala nkulindamuka chimbunga chikulungwa amula nnitanda, medi nkulindamuka kwínjila muingalava, na Yesu àvele alélé luwono. ²⁵ Vakuhundwa vake nkummmwenela, nkumwim-ula, uvachidoni, “Nang'olo, tupohe, tùvenkuhwa!” ²⁶ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Mwenu mmanu muvèle na ing'ulupa inyoko, mwadachi mùnayopa?” Bahi Yesu nku-takatuka, nkuliamulisa lipungo na mawimbi vitungamane, navinang'o nkutungamana na kunyalalika nduu. ²⁷ Vanu vammalele nkukangana, uvachidoni, “Dachi, ayu munu wa namuna ntwan? Ata lipungo na mawimbi lánampilikan!”

*Yesu àvausa anamindenga
(Mako 5:1-20, Luka 8:26-39)*

²⁸ Yesu pahwikile m'bali wavili wa litanda, nchilambo cha Vagadala,† nkukojana na vanu vavili vavèle na anamindenga, uvahaloka ya kumisati. Vanu anevo vánayopwa namene, na nanga munu analingile kupita indila aneyo. ²⁹ Upala, nkulindamuka unonoha malidi uvachidoni, “Üdambela chani wako Mwana wa Nnungu? Dachi, wako widile unatubaniha kabla lakánambihwika maduva letu?”

³⁰ Pepi na pachinu anepo, pávele na likuwa likulungwa lya dinguluve dichilitahija vilyo. ³¹ Anevo anamindenga nkunnya wama namene Yesu uvachidoni, “Ukátuhumya, tuhaulile tukadyende dinguluve.” ³² Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Hweneng'ana!” Bahi nkuvauka, nkunadyenda dinguluve, na dinguluve dyammalele nkuhelelekelela kumakobikobi makulungwa, nkutubukila nnitanda na vammalele nkuhwa mmedi.

³³ Bahi vachúnga va dinguluve nkutukuta mpaka kumanga, nkuvahaulila vanu àlalá lammalele, na kila chinu chivakojije avala vanu vavèle na anamindenga. ³⁴ Bahi vanu vammalele nkuhwena uchinga vakakojane na Yesu. Na pavakojene nawe, nkunnya wama namene auke nchilambo chavo.

9

*Yesu ànnamya munu adidimenge
(Mako 2:1-12, Luka 5:17-26)*

¹ Yesu nkwenenda muingalava, nkuyomboka litanda, nkuhwika kuimanga yachiikala. ² Aneko vanu nkumpelekejije munu yumo adidimenge, akuno alajijwè nchinanda. Yesu paiwene ing'ulupa yavo, nkunnya ulila ayula munu adidimenge kuchidoni, “Likamye ntima mwanangu! Ünisamehewa masambi lako.” ³ Upala, vakúhunda vanji va Sheliya ya Musa nkutandilika kutangola chimundamunda uvachidoni, “Ayu munu ànkufulu Nnungu!”

* **8:17** Isaya 53:4 † **8:28** Malemba lanji la kala vanji valembele Vagadala na vanji valembele Vagelasi na vanji valembele Vagelagesi.

⁴ Yesu ánilamala lavachiliuja, nkuhaua kuchidoni, “Mwadachi mùliuja lahakalenge mmitima mwenu? ⁵ Lilida lipeyapeya namene, kuhaua kuva, ‘Únisamehewa masambi lako,’ au kuhaua kuva, ‘Imila uhwene?’ ⁶ Henga kwa kunnama muna ayuno, nangu ngùlebela ngùmaihe kuva, Mwana wa Munu àvele na mamulaka la kuvasamehe vanu masambi lavo apano pachilambo.” Bahi nkunnyaulila ayula muna adidimènge kuchidoni, “Imila, utwale chinanda chako, uhwene kukaya kwako.”

⁷ Anepo ayula muna nkuimila, nkuhwena kukaya kwake. ⁸ Likuwa lya vanu pavalawene latendeke, nkukangana na kuyopa, nkunnombolela Nnungu avapèle vanu mamulaka anelo.

Yesu ànchema Matayo

(Mako 2:13-17, Luka 5:27-32)

⁹ Yesu nkuuka anepo, na pánavele nkuhwena, nkumwona nkútwa kodi yumo uvanchema Matayo, aikèlè paing'ande ya kulipila kodi. Yesu nkunnyaulila kuchidoni, “Ngupapate.” Matayo nkutakatuka, nkumpapata Yesu.

¹⁰ Yesu pánavele nkulya kuing'ande yanga Matayo, vakútwa kodi vohe na vanu vanji vahaulika kuva nni vanu vavèle na masambi, vániida nkulya pamo na Yesu na vakuhundwa vake. ¹¹ Mafalisayo pavalawene anelo, nkuvauja vakuhundwa vake kuchidoni, “Mwadachi nkúhunda wenu àlya pamo na vakútwa kodi na vanu vavèle na masambi?”

¹² Yesu papilikene uchocho, nkuvahaulila kuchidoni, “Vanu vakáuula nanga pavanembela n'ganga, ila vanu vauúla njo vannembèla n'ganga. ¹³ Henga hweneng'ana mukalihunde mana la Malemba Lanaswe lahaúla kuva, ‘Ngùlebela muvalanguje vanji chididi, akee unghumija chihi sadaka.’* Nangu nikáidile unavachema vanu vatènda àlálà lalalembela Nnungu, ila ngùidile unavachema vanu vavèle na masambi.”

Kufunga

(Mako 2:18-22, Luka 5:33-39)

¹⁴ Anepo vakuhundwa vanga Yohana Nkúbatisa nkuhwena unamuja Yesu kuchidoni, “Mwadachi, hwetu na Mafalisayo túnafunga, henga vakuhundwa vako vakáfunga?” ¹⁵ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Vanu vakúmbuliwije kuing'ole ya ulombi vambeyundala dachi, mwene nnombi avèlè pamo na vanang'o? Ikáhululika! Henga uhiku uchiukamole nnombi pambetwaliva muvanang'o, anepo njo pavambefunga.”

¹⁶ Nanga muna atotèla chilaka cha inguwo yahambi nnipindi. Kwa kuva, chilaka anecho chahambi chimbekungunya na kuhaliya kupamola anelyo lipindi, na pachinu panapomweke pambeyenjejeke. ¹⁷ Uchocho, wala nanga muna atáya divayi dyahambi mmipatila ya tangu ya limbende. Akátenda uchocho, aila mipatila inapwapuka ing'anya ya kuhaha kwa divayi, na divayi dinamwadilika, na mipatila nkwendongeka. Henga vanu vátaya divayi dyahambi mmipatila yahambi, na vyammalele vivili vínachungika.”

Yesu ànnama mmahe yumo na kunfufula nahaku wanga nkulu yumo

(Mako 5:21-43, Luka 8:40-56)

¹⁸ Yesu pachitangola malove anelo, nkuhaloka nkulu yumo wa ing'ande ya kunnyuwila Nnungu, nkutindivala malundi muyo mwanga Yesu, nkuhaua kuchidoni, “Nahaku wangu ànihila uvino. Vino tuhwene ukammikile nkono wako, nanang'e achifufuke.” ¹⁹ Yesu pamo na vakuhundwa vake nkutakatuka, nkupapatana nawe.

²⁰ Mmahe yumo ànavele na ugonjo wa kuhama myadi kwa vyaka kumi na mbili, nkunnyidila Yesu kwa kumongo, nkugusa lupepe lwa lijoho lyawete Yesu. ²¹ Aneyo mmahe nkulitangolela chimundamunda kuva, “Nikágusa chihi lijoho lyake nguchingulame.” ²² Yesu nkupindikuka, nkummwona aneyo mmahe, nkunnyaulila kuchidoni, “Mwanangu, likamye ntima! Ing'ulupa yako inikulama.” Upala, ayula mmahe nkulama.

²³ Yesu painjidile nng'ande mwa ayula nkulu, nkuvona vakwómbe vimbeta vya kulikutangila, pamo na likuwa lya vanu uvalikutangila. ²⁴ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Humang'ana! Mwana akáhidile, àlélé chihi luwono.” Vanang'o nkunnya. ²⁵ Henga likuwa lya vanu palihumanenge, Yesu nkwinjila kuchumba kwavele nahaku, nkunkamula nkono, ayula nahaku nkuimila. ²⁶ Habali aneyo nkuyanjala nchilambo anecho chammalele.

Yesu àvalama vanu vavili vaputèle meho

²⁷ Bahi Yesu nkuuka anepo, na pánavele nndila, vanu vavili vaputèle meho nkumpapata uvanonoha lidi, uvachidoni, “N'dukuluwe Nfalume Daudi, tùvikile chididi!” ²⁸ Yesu painjidile nng'ande, vanu vavili vaputèle meho nkummwenela, Yesu nkuvauja kuchidoni,

* 9:13 Oseyá 6:6

“Dachi, mũnakulupila kuva nangu nàhulula kunnamya?” Vanang’o nkunyang’ula kuchidoni, “Elo, Nang’olo.”²⁹ Anepo Yesu nkuvagusa meho lavo, nkuhula kuchidoni, “Ìtendeke muchi chimukulupila.”³⁰ Meho lavo nkukusumbuka. Yesu nkuvaduma wachidoni, “Lyongolelange munannyaulile munu woheyo.”³¹ Henga vanang’o nkuukananga, nkuhwena unayanjaja habali dya Yesu nchilambo achila chammalele.

Yesu àmmusa nanndenga mmunu anavele bubu

³² Vanu avala vavili pavachiukananga, bahi vanu vanji nkumpelekejija Yesu munu bubu avèle na nanndenga.³³ Bahi Yesu pammusije ayula nanndenga, ayula munu ànavele bubu nkutandilika kutangola. Makuwa la vanu nkukangana, nkuhula kuchidoni, “Chitendo malinga achi chikàmbikwoneka nchilambo achino cha Isilaeli!”³⁴ Henga Mafalisayo nkuhula kuchidoni, “Nanchindenga†, nkulu wa anamindenga njo annyululihà nang’e kuvasa anamindenga.”

Vakúkola madengo vavele kadiki

³⁵ Bahi Yesu nkudinguka n’dimanga dyammalele na mmijiji, wavahunda vanu n’ding’ande dyavo dya kunnyuwila Nnungu na kuvahubilila Malove Lambone layàmba Ufalume wanga Nnungu, na kulamya kila namuna ya ugonjo na kila namuna ya kuhuvanga.³⁶ Yesu palawene makuwa la vanu, nkuvavikila chididi ing’anya vānibanika namene na kuyuvala muchi angandolo vakávele na nchunga.³⁷ Anepo Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Mafuno làvele lohe, henga vakúfuna vavele kadiki.³⁸ Bahi nnyuwange Nang’olo wa mafuno avatume vakúkola madengo vanji, mmwelu wake.”

10

Mitume kumi na mbili

(Mako 3:13-19, Luka 6:12-16)

¹ Bahi Yesu nkuvachema vakuhundwa vake kumi na mbili, nkuveng’a mamulaka la kuvasa anamindenga na kulamya magonjo la kila namuna na ihuvangi ya kila namuna.² Alano nni malina la vakuhundwa kumi na mbili vanga Yesu, vanavachemile Yesu kuva mitume, ntandi Simoni uvanchema Petulo, na nnung’une uvanchema Anduleya, na Yakobo mwana wanga Sebedayo pamo na nnung’une uvanchema Yohana,³ na Filipino, na Batolomayo, na Tomaso, na Matayo ànavele nkútwa kodi, na Yakobo mwana wanga Alufayo, na Sadayo,⁴ na Simoni ànavele nnikuwa lya Vaselote,* pamo na Yuda Isikaliote ànantengeleke Yesu.

Yesu àvatuma mitume kumi na mbili

(Mako 6:7-13, Luka 9:1-6)

⁵ Yesu nkuvatuma aneyo mitume kumi na mbili wavahaulila kuchidoni, “Munahwene kwa vanu vakávele Vayahudi, na wala munainjile n’dimanga dya chilambo cha Samaliya.⁶ Henga mwenu hweneng’ana kwa vanu va Isilaeli, aneyo vavèle muchi angandolo vayahike.⁷ Pamuhwena vahubilile uvila, ‘Ufalume wa Nnungu úvele pepi.’⁸ Valamyange vagonjo na kuvafufula vanu vahwile na valamyange vavele na mangundula na kuvasa anamindenga. Mupewije bule, bahi humyanga bule.⁹ Munanyakule hela yoheyo mmitondo mwenu.¹⁰ Munanyakule mpatila wa mwanda, wala nkogo wa akiba, wala vilatu wala isimbo. Kwa kuva, akòla madengo àlembelewa apate àlalà lalasilikidile.

¹¹ Imanga yoheyo na chijiji chohecho chimumbeinjila, ntahange munu avèle tayali kumpwechelanga, muikale kwanga nang’e mpaka pamumbeukananga.¹² Pamumbeinjila muing’ande aneyo, vayuwile vanu va kaya aneyo Nnungu avabaliki.¹³ Na vanu va kaya aneyo vakàmpwechelele saana, bahi vapwechelele balaka dya amani dimmuile mwenu mmene.¹⁴ Na munu akàhita umpwechelele wala upilikanila malove lenu, pamumbeuka pakaya aneyo au paimanga aneyo, vakanange vanu aneyo kwa kulipumunanga litutungo lya mmadodo lenu ilangule kuva, vene vānitandola kulahita malove la Nnungu.†¹⁵ Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, liduva lya hukumu, vanu va imanga aneyo vāmbepeata asabu ing’ulu namene kupunda vanu va ku Sadoma na ku Gamola.

Kubanika kwa Mitume

(Mako 13:9-13, Luka 21:12-17)

† **9:34** Matayo àlemble Belisabuli, lina litumike kumwamba Nanchindenga. * **10:4** Vaselote lívele likuwa lya Vayahudi vachichitamwa namene chilambo chavo na vakáchitamwa kutawaliwa na Valoma. † **10:14** Chitendo achino cha Vayahudi kulipumunanga litutungo mmadodo, chilandana na nnyambo wa Vamakonde pavahula kuva, nangu ñnikalava mwalehu.

¹⁶ Lola, nangu n̄ntumanga mwenu muchi angandolo ching'ati vanu vayōha muchi mahoha. Bahi m̄lembelewa mukalamuke muchi mihongo, na munaambike ching'ati vanu anevo. ¹⁷ Lyongolelange na vanu. Kwa kuva, vanang'o v̄ambenkamulanga mwenu na kumpelekejanga kulukumbi na kunsulubulanga n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu. ¹⁸ M̄m̄bepelkejwa kwa vataw̄ala na kwa vafalume ing'anya yang'une, uchinga mupate kuva mmashahidi vangu kwa vanang'o na kwa vanu vakávele Vayahudi. ¹⁹ Henga pavambempelekeja kulukumbi, munáave na lipamba namuna chimumbenatangola au chinu chimumbenatangola, kwa kuva, upala, muchimupewe chinu chakutangola. ²⁰ Kwa kuva, mukambetangola mwenu, ila Umumu wa Atata wenu Nnungu njo ambetangōla kupitila mwenu.

²¹ Munu àmbentengeleka nnung'une awalalwe, na atata àmbentengeleka mwanawe awalalwe, na vavana navanang'o v̄ambevapindikuka vavavalêke na kuvatenda vawalalwe. ²² Na vanu vammalele v̄ambemmenganga mwenu ing'anya yang'une. Henga ambepililila mpaka kuntululilo, aneyo njo ambepōhwa.

²³ Pamumbebanihwa muimanga imo, tukutila imanga inji. Nangu n̄nnyaulilanga uhiu kuva, mukambemalila kupita n'dimanga dyammalele dya Isilaeli, kabla Mwana wa Munu akànambikwida.

²⁴ Nkúhundwa akáva nkulu kumpunda nkúhunda wake, wala ntumishi akáva nkulu kumpunda nang'olo wake. ²⁵ Henga inatosa nkúhundwa kuva muchi nkúhunda wake, na ntumishi kuva muchi nang'olo wake. Ikáva vanu vanji v̄anguchemile nangu nkulu wa ing'ande kuva Nanchindenga,[‡] dachi vanu va nng'ande mwangu vakambehalija kuchemwa malina lahakalenge namene?"

Alembelēwa kuyopwa
(Luka 12:2-9)

²⁶ "Bahi munavayope vanu anevo, kwa kuva, kila chinu chihinikwije chimbehunukulīwa na kila chinu chipihijwe chimbepisuliwa. ²⁷ Chininnyaulila mwenu nnupi, mwenu chihaulange panng'anje, na achila chimupilikana kwa manyinyi, chianjanjange kwa vanu vammalele. ²⁸ Munavayope avala vahulūla chihi kuuwalala mmili, henga vakáhulula uiwalala isungu. Henga nnyopange ayula aondongānga mmili pamo na isungu, mmoto wa Jihannamu. ²⁹ Dachi, vyuni vivili vijoko vikásumiswa chihi kwa dihela kadiki? Henga wala nanga chuni chimo chíhwa bila Atata wenu Nnungu kutamwa. ³⁰ Henga mwenu ata isabu ya ulindo wa myuti yenu Nnungu àniimala. ³¹ Bahi munayope, kwa kuva, mwenu nni mma maana namene kupunda vyuni vyohe.

³² Munu woheyo anguyambukila nangu muyo mwa vanu kuva, nang'e nni wang'une, na nangu nguchinnyambukile muyo mwa Atatangu avéle kulihunde. ³³ Henga munu woheyo ambengukāna nangu muyo mwa vanu, na nangu nguchininkane muyo mwa Atatangu avéle kulihunde."

Yesu áida na kuhapukana
(Luka 12:51-53, 14:26-27)

³⁴ "Munatende kuva nangu ngùidile unapelekeja amani pachilambo. Nanga, nangu nikáidile unapelekeja amani ila ihapukani. ³⁵ Kwa kuva, nangu ngùidile unavatenda vanu vahapukane.

'Mwana wa chilume àmbehapukana na atatake, mwana wa chimahe àmbehapukana na anyokwe, na nkangalombwa àmbehapukana na nkawake.

³⁶ Na amongo va munu v̄ambekuva avala va nng'ande mwake.'§

³⁷ Munu woheyo antámwa atatake au anyokwe kupunda changutamwa nangu, aneyo akálembelewa kuva nkúhundwa wangu. Na munu woheyo antámwa mwanawe kupunda changutamwa nangu, aneyo akálembelewa kuva nkúhundwa wangu. ³⁸ Na munu woheyo akátamwa kuunyakula nsalaba wake na kuva tayali kuhwa ing'anya yang'une, aneyo akáfala kuva munu wangu. ³⁹ Na munu woheyo autámwa namene umi wake kupunda changutamwa nangu, akambekuva na umi ukee na ntululilo, henga munu akubáli kuhwa ing'anya yang'une, achieve na umi ukee na ntululilo."

Dinujō
(Mako 9:41)

⁴⁰ "Ampwechelānga mwenu, àngupwechelela nangu, na ayula angupwechelēla nangu, àmpwechelela ayula àngutumīle. ⁴¹ Munu ampwechelēla nabii, ing'anya ya kuva nang'e

‡ 10:25 Matayo àlembile Belisebuli, lina litumike kumwamba Nanchindenga. Nchitabu cha Matayo 12:24 na Mako 3:22 na Luka 11:15, yōnekana kuva vanu vanji váhawile kuva Yesu átumila dimongo dyanga Belisebuli. § 10:36 Mika 7:6

nni nabii, àmbepata dinujo dilandâna na dya nabii ayula, na munu ampwechêla munu atênda lalalembela Nnungu, ing'anya ya kuva nang'e nni munu atênda lalalembela Nnungu, àmbepata dinujo dilandâna na dya munu atênda lalalembela Nnungu. ⁴² Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, munu woheyo ambemwîng'a yumo wa ava vajoko, chikombe cha medi ladidimîla, ing'anya ya kuva nang'e nni nkúhundwa wangu, munu aneyo àmbepata dinujo dyake."

11

Yesu na Yohana Nkúbatisa
(Luka 7:18-35)

¹ Yesu pamalidile uvalaija vakuhundwa vake kumi na mbili, nkuuka anepo nkuhwena unahunda na kuvahubilila vanu kudimanga dya chilambo cha ku Galilaya.

² Yohana Nkúbatisa pánavele nnilungu, nkupilikana lachitendanga Yesu Kilisto, bahi Yohana nkuvatuma vakuhundwa vake kwanga Yesu, ³ vakammuje kuchidoni, "Dachi, wako njo ayula Mpohi ahaulika kuva àvenkwida au tunnolele yunji?" ⁴ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Uyang'ana, hwena mukannyaulile Yohana àlalá lamupilikene na kulona, ⁵ vanu vaputéle meho vâvenkulola na vikwava vâvenkuhwena na vavêle na mangunda vânalama na mimwidi vâvenkupilikana na vanu vahwîle vânanafuka na amahuvani vânahubiliwa Malove Lambone. ⁶ Wasa munu ayula akáleka kungukulupila nangu ing'anya ya àlalá langulatenda."

⁷ Vakuhundwa vanga Yohana pavachiuka, Yesu nkutandilika kulahaulila makuwa la vanu habali dyanga Yohana wachidoni, "Dachi, pamupite kulilanga unannola Yohana, múlolela muchone chani? Dachi, mûtenda àmbekuwa muchi imbalu itikinywa na mpapa? Nanga! ⁸ Bahi ikânave uchocho, vino mwapite unalola chani? Munu awête dinguwo dikatapele? Nanga, akee uchocho! Vanu vawâla dinguwo dikatapele vaikâla n'ding'ande dya chifalume. ⁹ Bahi nguhaulile, mwapite unalola chani? Dachi, mwapite unannola nabii? Elo! Henga nangu ninnyaulilanga kuva, umummwene ni nkulu kumpunda nabii.

¹⁰ Yohana njo n'jumbe achiyambwa Mmalemba Lanaswe, Nnungu pachihaula kuchidoni, 'Nangu nimbentuma n'jumbe wangu akulongolelee, aneyo njo ambekukatapajja indila yako.*

¹¹ Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, muvanu vavelekwejje na mmahe, nanga munu nkulu kumpunda Yohana Nkúbatisa. Henga ayula avalangîwa kuva n'joko kupunda vammalele mu Ufalume wa Nnungu, aneyo njo nkulu kumpunda Yohana Nkúbatisa. ¹² Kutandikila maduva lachihubili Yohana Nkúbatisa mpaka hambi, vanu vânantuhaka namene Ufalume wa Nnungu, na vanu vakálee isungu vânalanga kuuhavila kwa dimongu. ¹³ Kwa kuva, kabla Yohana Nkúbatisa akânambikamola, Sheliya ya Musa na manabii vânilauja kuyamba mahiku alano. ¹⁴ Na ikâva mûnahulula kukulupila, bahi Yohana njo Eliya uvachinnyaula manabii kuva àmbeida. ¹⁵ Avêle na makutu la kupilikana, apilikane!

¹⁶ Dachi, nivalandanye na chani vanu va chivêlêkwâ achino? Vâlandene na vavana vaikalênge kusakoni uvavahaulila vavana avao kuva,

¹⁷ 'Twanimwombelanga vimbeta, henga nanga pamunavinite!

Twaniimba dihimu dya kulikutangila, henga nanga pamunakutile!'

¹⁸ Kwa kuva, Yohana Nkúbatisa àniida, nang'e àjukile chihi munu wa kufunga-funga na wala akákumbila divayi, henga vanu vâhauila kuva, 'Yohana àvele na nanndenga.' ¹⁹ Henga Mwana wa Munu àniida, walya na kukumbila, henga vanu vâhauila kuva, 'Ayu munu nni nkúlya uwamba na nkúkalawa, nnyanjawavo vakútwa kodi na vanu vavêle na masambi!' Henga lúnda lwa Nnungu lûmahiwa kuva lwambone kupitila vitendo vya vanu vavêle na lúnda anelwo."

Dimanga dya vanu vakákulupila
(Luka 10:13-15)

²⁰ Anepo Yesu nkutandilika kuvaduma vanu va dimanga dyanatendile masaibu lohe, ing'anya nanga pavanalekile kutenda masambi wachidoni, ²¹ "Ole wenu mwenu mmanu mma kuimanga ya Kolasini! Ole wenu mwenu mmanu mma imanga ya Betisaida! Kwa kuva, ikáchiva masaibu latendêke kwenu mwenu, ulatendeka kuimanga ya Tilo na ku Sidoni, vanu vake vakaniwala magunila na kulipakalanga liu, kulanguja kuva vâniléka kutenda masambi. ²² Henga nangu ninnyaulila kuva, liduva lya hukumu, mwenu mûmbepata asabu ing'ulu namene kupunda vanu va ku Tilo na ku Sidoni. ²³ Na mwenu mmanu mma imanga ya Kapelinaumu, dachi mûtenda kuva mûmbekwejwa mpaka muha kulihunde? Nanga, mûmbesulupuhwa mpaka pachinu pavanu vahwîle! Kwa kuva, kuikave

* 11:10 Malaki 3:1

masaibu latendêke kwenu mwenu, lakâchitendeka ku Sadoma, vanu va imanga aneyo vakâvechinkupwawa mpaka nelo. ²⁴ Henga ninnyaulila kuva, liduva lya hukumu, mwenu mûmbepata asabu ing'ulu namene kupunda vanu va imanga ya ku Sadoma.”

Idang'ana kwang'une nguchininnyeweje

(Luka 10:21-22)

²⁵ Upala Yesu nkutangola kuchidoni, “Atata, Nang'olo wa kulihunde na pachilambo, nakulombolela kwa kuva, vitukutuku anevyo ûvapihite vanu vavêle na lûnda na vavêle na elimu, nkuvahunukulila vanu vavêle na mitima ivêle muchi vana vajoko. ²⁶ Elo Atata, kwa kuva njo chukatapaliwije wako.”

²⁷ Yesu nkuvahaulila vanu kuchidoni, “Atatangu àngupele vitukutuku vyammalele. Nanga munu ammaite Mwana ikânave chihi Atata, na wala nanga munu ammaite Atata ikânave chihi Mwana chalumo na munu woheyo wantandwele Mwana kunnyunukulila. ²⁸ Idang'ana kwang'une mmanu mmammalele muhopedile namene na kutemwa na misigo iidopa, nangu nguchinimpumulije. ²⁹ Mukubali kulojwa na nangu malinga chalojwa ung'ombe akâhungwa likongwa, na mulapapate mahundo langu kwa kuva nangu nni mpole na ngûvele na ntima wa kulisulupuha, na mwenu muchimupumulijwe mmitima yenu. ³⁰ Kwa kuva, likongwa lyangu likâpwateka, na nsigo wangu unapeyapeya.”

12

Yesu njo Nang'olo avêle na mamulaka ata Nniduva lya Kuyewelega

(Mako 2:23-3:6, Luka 6:1-11)

¹ Liduva limo lya Kuyewelega, Yesu âpita n'dindila dya mmawelu la ngano. Na vakuhundwa vake vavele na indala, nkutandilika kupulula ngano na kutang'una. ² Mafalisayo pavalawene anelo, nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Lola, vakuhundwa vako vâtenda àlalâ lakâluhusiwije na Sheliya ya Musa kutendwa Nniduva lya Kuyewelega.”

³ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Dachi, mwenu nanga pamusomile chanatendile Nfalume Daudi nang'e pamo na vavake pavanavele na indala? ⁴ Nang'e âingidile pa Ing'ande yanga Nnungu. Nang'e na vavake nkulya mikate ihumijwe kwanga Nnungu, ikanava nanga painaluhusiwiye na Sheliya ya Musa kuliwa na munu junji îla makuhani weka. ⁵ Dachi, mukânambisoma mu Sheliya yanga Musa kuva Liduva lya Kuyewelega makuhani vânailumula Sheliya kwa kukola madengo mu Ing'ande yanga Nnungu? Henga nanga munu avasitâki kuva vâilumwile sheliya ya Liduva lya Kuyewelega. ⁶ Hambî ninnyaulila kuva, apano pavele munu nkulu kupunda Ing'ande yanga Nnungu. ⁷ Malemba Lanaswe lâhauila kuva, 'Ngûlembela muvalanguje vanji chididi, akee unguhumiya chihi sadaka.* Mukâchimala mana la malove anelo, mukânava hukumu vanu vakavele na makosa. ⁸ Kwa kuva, Mwana wa Munu njo Nang'olo avêle na mamulaka ata Nniduva lya Kuyewelega.”

⁹ Yesu nkuuka anepo, nkujijila muing'ande yavo ya kunnyuwila Nnungu, ¹⁰ anemwo mûvele na munu yumo ânavele na nkono udidimenge. Vanu nkummuja Yesu kuchidoni, “Dachi, Sheliya ya Musa înaluhusu unnama munu Liduva lya Kuyewelega?” Vanu vâmmujije uchocho uchinga vapate ing'anya ya kunsitaki.

¹¹ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Munu ntwani mmwenu akâmbenkamula na kunnyumya ungandolo wake, akâinjila nnipondo, Nniduva lya Kuyewelega?” ¹² Bahi munu njo wa mana namene kupunda ungandolo! Na Sheliya yetu înatuluhusu tutende lambone Nniduva lya Kuyewelega. ¹³ Anepo nkunnyaulila ayula munu kuchidoni, “Nyoloja nkono wako.” Nang'e nkuunyoloja, naunang'o nkulama, nkuva umi muchi unji. ¹⁴ Henga avala Mafalisayo nkuhuma pawelu, nkuva uvaujana namuna chivambemmwalala Yesu.

Ntumishi atandolwejje na Nnungu

¹⁵ Akuno Yesu amaite anelyo livakudungidile, nkuuka anepo pachinu, na vanu vohe nkumpapata. Na nang'e nkualamya vagonjo vammalele. ¹⁶ Nkuvalimbija vanannyaulile munu woheyo habali dyake. ¹⁷ Âtendile uchocho uchinga latimile malove lanatangwele Nnungu kupitila kwanga nabii Isaya kuva, ¹⁸ “Ayuno njo ntumishi wangu unintondwele, unguntamwa, na ntima wangu unikatapaliwa nawe. Nîmbemmika Umumu wangu nkati mwake, nanang'e âmbevayanjajija hukumu yangu vanu va vilambo vyammalele.

¹⁹ Akâmbepwatana na munu, na wala akâmbenyokonya, na nanga munu ambepilikâna lidi lyake mmadila.

²⁰ Akâmbevabaniha avala vadabadânga,

* 12:7 Oseyâ 6:6

na wala kuvapweteha avala vakávele na dimongo, àmbetenda uchocho mpaka pámbetenda haki itawale.

²¹ Na vanu va vilambo vyammalele vàmbelisingila nang'e."[†]

Yesu na Nanchindenga

(Mako 3:20-30, Luka 11:14-23)

²² Anepo vanu nkumpelekejija Yesu munu anavele na nanndenga anantendile aputale meho na kuva bubu. Yesu nkumusa nanndenga kwanga ayula munu, nkuhulula kutangola na kulola. ²³ Makuwa lammalele la vanu nkukangana uvachidoni, "Dachi, inahululika kuva ayu nni N'dukuluwe Nfalume Daudi, utuchinnolela?" ²⁴ Henga Mafalisayo pavapilikene anelo, nkuhula kuchidoni, "Munu ayu àvauasa anamindenga kwa kuhululihwa na Nanchindenga,[‡] nkulu wa anamindenga."

²⁵ Akuno Yesu alamaite lavachiliuja mmitima yavo, nkuvahaulila kuchidoni, "Ufalume wohewo ulumbâna wene kwa wene, ùmbematoka, na imanga yoheyo au kaya yoheyo ililumbânya yene ikambekwimila. ²⁶ Ikáva Nanchindenga àmmusa nanndenga, bahi nang'e àlilumbanya mwene. Dachi, ufalume wake ùmbekwimila dachi? ²⁷ Mweni mùhula kuva nangu ngùvausa anamindenga kwa kuhululihwa na Nanchindenga[§], dachi, nnani avèng'a vanu venu dimongo dya kuvausa anamindenga? Bahi vanu venu mmene njo vambennyukûmu mwenu ing'anya ya malove lamutangwele. ²⁸ Henga ikáva nangu nivausa anamindenga kwa dimongo dya Umumu wa Nnangu, bahi mumale kuva Ufalume wa Nnangu ùnimwidilanga.

²⁹ Nanga munu ahulûla kuinjila muing'ande ya munu avêle na dimongo nkumpakanyola vitukutuku vyake, mpaka àtandilike kunnyunga mididi hoti. Anepo njo pambehulula kumpakanyola vitukutuku vyake.

³⁰ Munu woheyo akávele pamo na nangu, aneyo ànangutahuka, na munu woheyo akákunganya pamo na nangu, aneyo ànamwadilihanya. ³¹ Bahi nangu ninyaulilanga kuva, vanu vachivasamehewe masambi lavo na kufulu dyavo dinji, henga munu ambenkufûlu Umumu Wanaswe, akambesamehewa. ³² Munu woheyo ambentangolêla malove lahakalenge Mwana wa Munu achiasamehewe, henga ambenkufûlu Umumu Wanaswe akambesamehewa, mmaduva alano na laida."

Nnandi na vihepo vyake

(Luka 6:43-45)

³³ "Nnandi ùmaikana kwa vihepo vyake. Kwa kuva, nnandi wambone ùpa vihepo vyambone, na nnandi ukee wambone ùpa vihepo vikee vyambone. ³⁴ Mweni nni mmana mma nachihungo! Mùhulula dachi kutangola malove lambone akuno mitima yenu ikávele yambone? Kwa kuva, munu àtongola àlalá laumbêle muntima mwake. ³⁵ Munu avêle na ntima wambone àhumya vitukutuku vyambone kusaloka muvyambone vyakondije muntima wake wambone, na munu akávele wambone àhumya vitukutuku vikee vyambone kusaloka muvitukutuku vikee vyambone vyakondije muntima wake ukee wambone.

³⁶ Henga nangu ninyaulila kuva, liduva lya hukumu, vanu vàmbeyang'ula ing'anya ya kila lilove likávele lyambone livatangwele. ³⁷ Kwa kuva, kila munu àmbevalangiwa kuva wambone au kuhukumiwa asabu kupapatana na malove lake."

Mafalisayo na vakúhunda Sheliya yanga Musa vâlebela valangujwe chimaiho

(Mako 8:11-12, Luka 11:29-32)

³⁸ Anepo Mafalisayo na vakúhunda Sheliya yanga Musa nkunnyaulila Yesu kuchidoni, "Nkúhunda, hwetu tûlebela utulanguje chimaiho cha lisaibu." ³⁹ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Mweni nni mmanu mma chívelèkwá cha vanu vakákulupika kwa Nnangu na cha vanu vakútenda masambi, njo mana mùlebela ninnangujange chimaiho, henga nanga pamumbelangujwa chimaiho chohecho ikánave chihi achila cha nabii Yona. ⁴⁰ Malinga nabii Yona chanaikele maduva matatu chilo na muhi nnitumbo lya uhomba nkulungwa, nni chiilembekuva kwanga Mwana wa Munu, àmbeikala maduva matatu chilo na muhi, pahí chilambo. ⁴¹ Nniduva aneyo lya hukumu, vanu va ku Ninawi vàmbeimila na kuvasitaki vanu va chívelèkwá achino kuva vânikosela. Kwa kuva, vanu va ku Ninawi vânikelanga kutenda masambi ing'anya ya mahubili la nabii Yona, na apano pâvele munu yumo nkulungwa kumpunda nabii Yona! ⁴² Na liduva lya hukumu, malukiya wa kusini, wa chilambo cha Sheba àmbeimila na kuvasitaki vanu va chívelèkwá achino kuva vânikosela.

[†] **12:21** Apano Matayo àlebile "vàmbelisingila mulina lyake." Kwa vanu va mahiku anelo aneyo yavele itangodi ya kawaida kuhula kuva, munu àtenda chinu mulina lya nkulu fulani. Na ívele na mana kuva ànilundana na aneyo nkulu na àtenda mambo kwa niaba yake na kwa mamulaka lake. Bahi kulisingila mulina lyake ívele na mana ya kulisingila mwene, na akee chihi kulisingila lina. [‡] **12:24** Mana la Belisabuli, lola Matayo 10:25. [§] **12:27** Mana la Belisabuli, lola Matayo 10:25.

Kwa kuva, nang'e ániida kuhaloka chilambo cha kulehu kwida unapilikanila malove la lúnda la Nfalume Selemani, na apano pávele munu yumo nkulungwa kumpunda Nfalume Selemani."

Kuuya kwa nanndenga
(Luka 11:24-26)

⁴³ "Nanndenga pammuka munu, àpita wadinguka-dinguka pachinu pakávele medi wataha pachinu pakuyewelega, henga nanga papata. ⁴⁴ Anepo àlihaulila mwene muntima kuva, 'Nimbeuya kuing'ande yangu inguilekile.' Na páyù, àikoja ikaikaliwà, ipyailiwijè na kila chinu chivikwìjè saana. ⁴⁵ Anepo ànauka nkunavatwala anamindenga avake saba vabaya kumpunda nang'e, na vammalele vànahwena nkumwenda aneyo munu. Na hali ya kuntululilo ya munu aneyo iiva ibaya kupunda hali yake inandi. Uvula njo chiimbekuya kwa vanu vachivèlèkwà achino chihakalenge."

Ayuvake na vanung'unuvake Yesu
(Mako 3:31-35, Luka 8:19-21)

⁴⁶ Yesu pachitangola na likuwa lya vanu, anyokwe pamo na vanung'unuvake váimidile pawelu uvanninda valonjele nawe. ⁴⁷ Munu yumo nkunnyaulila Yesu kuchidoni, "Anyoko pamo na vanung'unuvako váimidile pawelu, vâlembela valonjele na wako." ⁴⁸ Yesu nkunnyaung'ula kuchidoni, "Kwani nnyuwangu njo nnani na anung'unuvangu ni vanani?" ⁴⁹ Anepo Yesu nkuvaolotela nkono vakuhundwa vake, nkuhula kuchidoni, "Avano apano njo ayuvangu na vanung'unuvangu! ⁵⁰ Kwa kuva, munu atênda lalalembela Atatangu avêle kulihunde, aneyo njo nnung'unwangu na nnumbwangu na nnyuwangu."

13

Nfano wa nkúpanda
(Mako 4:1-9, Luka 8:4-8)

¹ Liduva ulyolyo Yesu pahumidile pawelu, nkuuka nkuhwena unaikala kunyenje litanda. ² Makuwa makulu la vanu nkumwombalanila, bahi Yesu nkubidi akwele muingalava ínavele nnitanda, nkuikalala. Na vanu nkuva vaimidilè kunnyangi. ³ Anepo Yesu nkuvahaulila vitukutuku vyohé kwa mifano wachidoni,

"Pilikanila! Nkúpanda ápite unapanda dimbeyu. ⁴ Pánavele nkumyaya dimbeyu, dinji nkumatokela nndila, vyuni nkuhaloka nkudidadola. ⁵ Na dimbeyu dinji nkumatokela pachinu pavêle na mayanga-mayanga, pakávele na ulongo wohe. Anedyo dimbeyu nkupiyanya kumela kwa kuva ulongo úvele kadiki. ⁶ Liduva palivadile, aneyo mitipu nkunyala, na kwa kuva dinyiya dikanatadile pahi namene, bahi nkuyumanga. ⁷ Dimbeyu dinji nkumatokela pachinu pavêle miva, nkumela, miva nkukulumuka na kuidingila aila mitipu. ⁸ Na dimbeyu dinji nkumatokela paulongo wa matapata, na ulongo anewo nkupundya kuhumya mafuno myanda myamoja au sitini au salasini, kupunda dimbeyu adila dipandwìje. ⁹ Avêle na makutu la kupilikana, apilikane!"

Ing'anya ya kutumila mifano
(Mako 4:10-12, Luka 8:9-10)

¹⁰ Vakuhundwa vake nkummwena Yesu, nkummuja kuchidoni, "Mwadachi ùlonjela na vanu kwa kutumila mifano?" ¹¹ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Mwenu mùnjaliwa kudimala disili dya Ufalume wa Nnungu, henga vanang'o nanga pavanajaliwije. ¹² Kwa kuva, munu avêle na chinu àmbeyenjejwa àave na vyohe, henga ayula akávele na chinu, ata achila kadiki chavenacho àmbepokonyolwa. ¹³ Njo mana ngùtangola navo kwa mifano, kwa kuva kulola vânalola, henga nanga chivachona, na kupilikanila vanapilikanila, henga nanga pavapilikana na wala kwelewa. ¹⁴ Kwa vanang'o, kuva uchocho nni kutimisa malove lanatangwele nabii Isaya kuva,

'Kupilikana mùmbepilikana, henga mukambekwelewa.
Na kulola mùmbelola, henga mukambekameka.

¹⁵ Kwa kuva, mitima ya ava vanu ìninonopa,
na makutu lavo lánaidopa kupilikana,
na meho lavo vânonija.

Kuikavele ikàva uchocho, vakanihala kwa meho lavo,
na vakanihala kwa makutu lavo,
na vakanihala kwa mitima yavo,
na vakanihala kwa mitima yavo,
na vakanihala kwa mitima yavo,
nanani nikanivalamya.'

¹⁶ Henga wasa mwenu, kwa kuva meho lenu lanaloleha saana, na makutu lenu lanapilikaniha saana. ¹⁷ Nangu nimnyaulilanga uhiu kuva, manabii vohe na vanu vachitenda lalalembela Nnungu, vānilembela kulona lamulona mwenu, henga nanga pavanalawene, na vānilembela kulapilikana alano lamupilikana mwenu, henga nanga pavanalapilikene.”

Yesu atana chiulanda nfano wa nkúpanda

(Mako 4:13-20, Luka 8:11-15)

¹⁸ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Mwenu pilikanila chiulanda nfano wa nkúpanda. ¹⁹ Vanu vapilikāna lilove liyāmba Ufalume wa Nnungu bila kwelewa, avano vālandanywa na amula nndila mudimatokedile adila dimbeyu. Nanchindenga ānaida na kuchiusa achila chipandwije mmitima yavo. ²⁰ Na pachinu pavēle mayanga-mayanga padimatokedile adila dimbeyu, anepo pālandanywa na vanu valipwechelēla lilove kwa kulihangalalila, ²¹ henga kwa kuva anelyo lilove nanga palyenda mmitima yavo muchi chidikatita dinyiya pachinu pavēle mayanga, vanu anevo vālikamulila chihi kwa uhiku kadiki alila lilove liyāmba Ufalume wa Nnungu, na kukāida kulaga au kubanika ing'anya ya alila lilove, upala vānahochejwa. ²² Na pachinu pavēle miva, apala padimatokedile adila dimbeyu, anepo pālandanywa na vanu valipilikāna anelyo lilove, henga lipamba lya pachilambo na kukumbika na dimali, anevyo vinalidingila anelyo lilove lipandwije mmitima yavo, nkua chihi nanga kuhumya mafuno. ²³ Na pachinu pavēle ulongo wa matapata, apala padimatokedile adila dimbeyu, anepo pālandanywa na vanu valipilikāna lilove anelyo na kulyelewa, vanu anevo vānapunyda kuhumya mafuno, yumo myanda myamoja na yunji myanda sitini na yunji myanda salasini, kupunda dimbeyu adila dipandwije.”

Nfano wa lukwekwe

²⁴ Yesu nkuvahaulila vanu kavila nfano unji wachidoni, “Ufalume wa Nnungu ūlandana na munu apandile dimbeyu dyambone mmwelu mwake. ²⁵ Henga vanu pavanalele luwono, nkūida mmongo wake nkúpanda lukwekwe ching'ati ngano, nkuuka. ²⁶ Ngano paitandilike umela na kutumbuka dīnumbu, nkwo nekana na lukwekwe amula mmwelu. ²⁷ Bahi vatumishi wa mwene welu nkummwanela mwene welu, nkunnyaaulila kuchidoni, ‘Nang'olo, tenda ūpandile dimbeyu dyambone mmwelu wako? Hambi lukwekwe lūhaleke kwachi?’ ²⁸ Nang'e nkuvayang'ula kuchidoni, ‘Mmongo wangu njo atendile uchocho.’ Vatumishi vake nkummuja kuchidoni, ‘Dachi, unalembela tuhwene tukaludabole?’ ²⁹ Nang'e nkuvayang'ula kuchidoni, ‘Nanga, munadabole, uyopa munadabola kumo na ngano. ³⁰ Vilekange vyammalele vikulumuke pamo mpaka lichela. Anepo njo panimbevahaulila vakūfuna kuva, tandiika kudabolanga lukwekwe na kuluhunga matunji na mulutaye mmoto, koka muilokotanye ngano na kuivika nnikangala lyangu.’”

Nfano wa imbeyu ya haladali na nfano wa hamila

(Mako 4:30-34, Luka 13:18-21)

³¹ Yesu nkuvahaulila kavila nfano unji wachidoni, “Ufalume wa Nnungu ūlandana na imbeyu ya haladali yanatwete munu yumo, nkuipanda mmwelu mwake. ³² Imbeyu yēne, nni inyoko upunda dimbeyu dyammalele, henga nnandi wake paukulumuka ūva nkulungwa kupunda milandi yammalele ya imbowa ya mmwelu wa bustani, ata vyuni vānahulula chihi kudenga vitehi n'dinavi dyake.”

³³ Yesu nkuvahaulila nfano unji kavila wachidoni, “Ufalume wa Nnungu ūlandana na hamila yanatwete mmahe yumo, nkuikundanya na uhu wohe wa ngano, na lidonji lyammalele nkuumuka.”

³⁴ Alano lammalele, Yesu ānilahaulila makuwa la vanu kwa mifano. Na nanga chinu chanavahaulidile bila kutumila nfano, ³⁵ uchinga litimile lilove liyanatangwele nabii kuva, “Nimbetangola navo kwa mifano, na nimbevahaulila mambo lapihike, kutandikila kuumbwa kwa chilambo.”

Yesu atana chiulanda nfano wa lukwekwe

³⁶ Anepo Yesu nkulaleka makuwa la vanu, nkuinjila nng'ande. Vakuhundwa vake nkummwanela, nkunnyaaulila kuchidoni, “Tuhaulile chiulanda aula nfano wa lukwekwe mmwelu.”

³⁷ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Ayula apandile adila dimbeyu dyambone nni Mwana wa Munu. ³⁸ Aula welu ni chilambo, na adila dimbeyu dyambone ni vanu va mu Ufalume wa Nnungu, na alula lukwekwe ni vanu vanga Ibilisi, ayula nkūtenda lahakalenge. ³⁹ Na mmongo apandile alula lukwekwe ni Ibilisi, na lichela ni ntululilo wa chilambo, na vakūfuna ni malaika. ⁴⁰ Bahi malinga chiludobolewa lukwekwe na kuyochwa mmoto, nni chiimbekuva ntululilo wa chilambo. ⁴¹ Mwana wa Munu āmbevātuma malaika vake vāuse kahaloka mu Ufalume wake kila chinu chitēnda vanu vatende sambu, pamo na vanu vammalele vatendānga lahakalenge, ⁴² na kuvayaha nnutungulu lya moto, aneko

nni kuvambekuta na kuhaya meno. ⁴³ Anepo njo vanu vâchitenda lalalembela Nnungu pavambeng'anyima muchi liduva mu Ufalume wa Atatawavo. Avêle na makutu la kupilikana, apilikane!”

Nfano wa dimali dipihijwe na nfano wa lulu

⁴⁴ “Ufalume wa Nnungu ùlandana na lichehe lya dimali dya isabu ing'ulu linapihijwe mmwelu. Munu yumo paliwene, nkulipiha kavila. Nkuuka anepo wahangalala, nkuh-wena unasumisa vitukutuku vyammalele vyavenavyo, nkunausuma aula welu.

⁴⁵ Kavila, Ufalume wa Nnungu ùlandana na nkúchuusa yumo, atâha lulu dyambone. ⁴⁶ Payonite lulu ya samani ing'ulu, nkuhwenâ unasumisa vitukutuku vyammalele vyave-navyo, nkunaisuma aila lulu.”

Nfano wa lwau

⁴⁷ “Kavila, Ufalume wa Nnungu ùlandana na lwau luvatadile m'bahali, nkuupa dihomba dya kila namuna. ⁴⁸ Dihomba padyombebe nzwau, vanu nkuutangila lwau kunnyangi, nkuikalanga, nkuditandolela dihomba dikatapele mmakalala, na adila dihakalenge nkudiyaha. ⁴⁹ Uvila njo chimbekuva ntululilo wa chilambo. Vâmbahaloka malaika na kuvahapula vanu vâchitendâ lahakalenge kuhaloka kwa vanu vâchitendâ lalalembela Nnungu. ⁵⁰ Anepo anevo vanu vâchitendâ lahakalenge vâmbeyahwa nnitungulu lya moto, aneko njo kuvambekuta na kuhaya meno.”

Vitukutuku vyahambi na vyakala

⁵¹ Yesu nkuvauja kuchidoni, “Dachi, mùnivimala vitukutuku anevyo vyammalele?” Vanang'o nkunyang'ula kuchidoni, “Elo.” ⁵² Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Bahi kila nkúhunda Sheliya ya Musa âava nkuhundwa mu Ufalume wa Nnungu, aneyo àlandana na munu, mwene ing'ande ahûmya vitukutuku vyahambi na vyakala kuhaloka nmichehe lyake lya kukondidya dimali dya isabu ing'ulu.”

Vanu va ku Nasaleti vânyita Yesu

(Mako 6:1-6, Luka 4:16-30)

⁵³ Yesu pamalidile kuhaula mifano aneyo, nkuuka pachinu anepo, ⁵⁴ nkuhwenâ ku Nasaleti chijiji cha kwave. Nkutandilika kuvahunda vanu muing'ande yavo ya kun-nyuwila Nnungu, na vanu nkukangana uvachidoni, “Ayu munu apête kwachi lúnda alu na dimongo dya kutenda masaibu? ⁵⁵ Kwani ayu akee ayula mwana wanga fundi selemala? Na anyokwe akee ayula uvanchema Maliya na anung'unuvake akee anga Yakobo na Yusufu na Simoni na Yuda? ⁵⁶ Dachi, na alumbuvake vammalele akee vatuikanavo apano petu? Dachi, àlapete kwachi alano lammalele?” ⁵⁷ Bahi vanang'o nkunsunalila. Henga Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nabii nanga kwakapata eshima ikânave chihî nkaya yake na kwa alangavake.” ⁵⁸ Bahi Yesu nanga panatendile masaibu lohe, ing'anya nanga pavanankulupidile.

14

Kuhwa kwanga Yohana Nkúbatisa

(Mako 6:14-29, Luka 9:7-9)

¹ Mmaduva anelo, Nfalume Helode ânipilikana habali dyanga Yesu. ² Nkuvahaulila vatumishi vake, “Munu ayu nni Yohana Nkúbatisa, ânifufuka kuhaloka kwa vanu vahwîle, njo mana dimongo dya masaibu dikola madengo nkati mwake.”

³ Helode njo analaijje Yohana akamulwe na kutaywa nnilungu, ing'anya yanga Helodiya, n'jawe Filipino, nnung'une wake mwene. ⁴ Kwa kuva, Yohana ânnyaulidile Helode kuchidoni, “Ikâluhusiwa wako kwikalana na mmahe aneyo!” ⁵ Helode âlembela ammalale Yohana, henga âvayopile vanu, kwa kuva, kwa vanang'o Yohana âvele nabii.

⁶ Paikamwele sikukuu ya kuveleka kwanga Helode, mwali wanga Helodiya ânivina muyo mwa vayeni nkunhangalaja Helode. ⁷ Bahi Helode nkumwahidi ayula mwali kuva achiamwing'e chohecho chambeyuwa. ⁸ Anyokwe ayula mwali nkunnyaulila chinu chakuyuwa. Ayula mwali nkunnyaulila Nfalume Helode kuchidoni, “Idanawo nsahani muti wanga Yohana Nkúbatisa.” ⁹ Nfalume nkuva nnihindambi, henga kwa kuva âniahidi na ing'anya ya avala vayeni apala paing'ole, nkulajja vamwing'e. ¹⁰ Bahi Nfalume Helode nkulajja Yohana acketwe muti nnilungu. ¹¹ Nkuida na muti wanga Yohana nsahani, nkumwing'a ayula mwali, nang'e nkumpelekejija anyokwe. ¹² Vakuhundwa vanga Yohana nkuida, nkuutwala mmili wake, nkuusika. Anepo, nkuhwenâ unannyaulila habali aneyo Yesu.

Yesu âveng'a chakulya vanu vapundile alufu nnyano

(Mako 6:30-44, Luka 9:10-17, Yohana 6:1-14)

¹³ Yesu papilikene habali dyanga Yohana, ániuka apala, nkukwela muingalava, nkuh-wena weka pachinu pakávele na vanu. Na vanu pavapilikene, nkummwenela kwa madodo uholoka kudimanga. ¹⁴ Yesu pasulupwike muingalava, nkulyona likuwa likulungwa Iya vanu, nkuvavikila chididi, nkuvalamya vagonjo vavo.

¹⁵ Pachikamwele chinalyulo, vakuhundwa vake nkummwenela, nkunnyaaulila, “Apano patuvele ni palilanga na hambi liduva liniswa. Bahi valaile vanu uchinga vahwe-neng'ane kuvijiji vakalisumile chakulya.” ¹⁶ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Vanang'o vakálembelwa vahweneng'ane. Veng'e mwenu chakulya.” ¹⁷ Vanang'o nkunnyaaulila kuchidoni, “Hwetu tüvele chihi na mikate nnyano na ahomba vavili.” ¹⁸ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Idanavyo apano.” ¹⁹ Nkuvahaulila vanu vaikalange muukoka. Nkütwala aila mikate nnyano na avala ahomba vavili, nkulola muha kulihunde, nkunshukulu Nnungu. Nkuimeyanya aila mikate, nkuveng'a vakuhundwa vake, vakuhundwa nkuvayavanyija vanu. ²⁰ Vanu vammalele nkulyanga na kusiba. Vakuhundwa nkulokotanga maisalilo, nkwombaja makalala kumi na mbili. ²¹ Vanu vanalile vávele valume alufu nnyano, bila kuvavallengila vamahe na vavana.

Yesu àonga muha medi

(Mako 6:45-52, Yohana 6:15-21)

²² Upala, Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake vakwelange muingalava, valongolele kung'ambo litanda, akuno nang'e walalaila makuwa la vanu. ²³ Pávalaidile vanu, nkukwela nnichinga weka unayuwa. Chinalyulo, nang'e ávele chihi weka aneko, ²⁴ na uhiku anewo ingalava ívele íhwikilè ching'ati litanda, akuno mawimbi ulaipanya aila ingalava, ing'anya lipungo linapunga kuholokela muyo mwavo. ²⁵ Kulyamba, Yesu nkuvahwenela vakuhundwa vake akuno waonga muha medi. ²⁶ Vakuhundwa vake pavammwene waonga muha medi, váníyopa namene, nkuhaua kuchidoni, “Ali lindelya!” Nkukuta ding'uto kwa kuyopa. ²⁷ Upala, Yesu nkuhaua, “Likame ntima, munayope nni nangu!” ²⁸ Petulo nkunnyaaulila Yesu, “Nang'olo, ukava njo wako, nguhaulile ngwonge muha medi nguide ukwokwo.” ²⁹ Yesu nkunnyaaulila, “Ida.” Bahi Petulo nkuhuma muingalava, nkwonga muha medi, nkummwenela Yesu. ³⁰ Henga palyonite alila lipungo ulipunga namene nkuyopa, nkutandilika kutitimila, nkukuta ding'uto wachidoni, “Nang'olo, ngupohe!”

³¹ Upala, Yesu nkunyoloja nkono wake, nkunkamula nkunnyaaulila kuchidoni, “Wako üvele na ing'ulupa inyoko. Mwadachi, ukákulupila kuva nahulula ukutenda wonge muha medi?” ³² Apala, nkukwelanga muingalava na lipungo nkunyalala. ³³ Na vammalele vánavèlè muingalava nkuntindivalila malundi, nkuhaua kuchidoni, “Muhiu wako nni Mwana wanga Nnungu.”

Yesu ávalamya vagonjo ku Genesaleti

(Mako 6:53-56)

³⁴ Yesu na vakuhundwa vake pavayombweke litanda, nkuhwika chilambo cha ku Genesaleti. ³⁵ Vanu va pachinu anepo pavammaite kuva ayu nni Yesu, nkuyanajaja habali nchilambo chammalele cha ku Genesaleti. Vanu nkumpelekejija Yesu vagonjo vam-malele, ³⁶ nkunnyaaulila namene van'guse kananga lupepe lwa lijoho lyake. Na vammalele vanan'gusije vánilama mwalehu.

15

Mambo lantênda munu ààve najisi

(Mako 7:1-23)

¹ Bahi Mafalisayo vanji na vakúhunda Sheliya ya Musa uholoka ku Yelusalemu, nkummwenela Yesu nkummuja kuchidoni, ² “Mwadachi vakuhundwa vako vakálakamula mahundo la mihambo ivatulekedile anyakala vetu? Kwa kuva, nanga pavakalava medi mmakono kabla ya kulya!” ³ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Mwadachi na mwenu muleka kudikamula amuli dya Nnungu ing'anya ya mahundo la mihambo yenu mmene?” ⁴ Kwa kuva, Nnungu átele kuchidoni, ‘Mweshimu atatako na anyoko,’ na ‘Munu antongolèla atatake au anyokwe malove lahakalenge álembelwa awalalwe’. ⁵ Henga mwenu mùhaua kuva akee lasima munu kumweshimu atatake, na mùhunda kuva munu ànahulula chihi kunnyaaulila atatake au anyokwe kuva ‘Chinu chichichi chikwing'e faida, ngúchihumije sadaka kwa Nnungu.’ ⁶ Anecho nni chimuleka lilove lyanga Nnungu ing'anya ya kupapata mahundo la mihambo yenu mmene. ⁷ Mmakulilambilila mwenu! Nabii Isaya álaujije saana kumwamba mwenu, panalembile malove la Nnungu lahaúla kuva,

⁸ ‘Ava vanu vângweshimu chihi pakanya, henga mitima yavo ívele kulehu na nangu.

⁹ Kungwabudu kwavo kukee mana,

kwa kuva, mahundo lavo nni malaijo chihi la vanu.’ ”

¹⁰ Bahi Yesu nkulichema alila likuwa lya vanu nkuvahaulila kuchidoni, “Pilikaniha saana, mumale! ¹¹ Chinu chintênda munu kuva najisi muyo mwa Nnungu chikávele achila chênda pakanya, ila malove làhuma nkati mwanga munu njo lantênda kuva najisi.”

¹² Vakuhundwa vake nkummwenela, nkummuja kuchidoni, “Dachi, ivi unimala kuva Mafalisayo vânvisa pavapilikene malove anelo?” ¹³ Yesu nkuvayang’ula kuchidoni, “Kila nnandi wakaupandile Atatangu wa kulihunde, umbedobolewa. ¹⁴ Valekange! Vanang’o nni vakúlodya vapatêle meho, vavalôdya vakúputala avao. Munu aputêle meho akânnodya wakuputala nnyake, vammalele vavili vâmatokela nnipondo.” ¹⁵ Petulo nkuhaua kuchidoni, “Tuhaulile mana la nfanu anewo.” ¹⁶ Yesu nkuvauja kuchidoni, “Dachi, mpaka hambi na mwenu nkâmaite? ¹⁷ Dachi, mukâmaite kuva kila chinu chênda nkanya, chihwena nntumbo na lukoto nkunachiyapuka? ¹⁸ Henga malove lahûma nkanya, làhaloka muntima, na anelo njo lantâya munu unajisi. ¹⁹ Kwa kuva, muntima mwanga munu mùhuma mawaso lahakalenge na kuwalala na kulala ugoni na usahidi wa kulambila na kuntongolela munu lahakalenge. ²⁰ Anelo njo lantênda munu ààve najisi. Henga kulya chakulya bila kukalava makono kukântenda munu ààve najisi.”

*Ing’ulupa yanga mmahe wa ku Kanaani
(Mako 7:24-30)*

²¹ Bahi Yesu nkuuka pachinu anepo, nkuhwena kuchilambo chivêle pepi na dimanga dya ku Tilo na ku Sidoni. ²² Bahi nkuhaloka mmahe yumo Nkanaani achiikala chilambo anecho, nkukuta, akuno wachidoni, “Nang’olo, N’dukuluwe Nfalume Daudi, ngûvikile chididi! Kwa kuva, nanndenga ânannagiha namene mwali wangu.” ²³ Henga Yesu nanga panayang’ile chinu. Bahi vakuhundwa vake nkummwenela Yesu nkunnyaaulila kuchidoni, “Nnyaulile ahwene, mana anyakonya chihi watupapata hwetu.” ²⁴ Yesu nkuvayang’ula kuchidoni, “Nangu ngûtumwije chihi kwa vanu va Isilaeli vavêle muchi angandolo vayahike.”

²⁵ Bahi ayula mmahe nkuida, nkuntindivalila Yesu malundi, nkuchidoni, “Nang’olo, nguyangate.” ²⁶ Yesu nkunnyang’ula kuva, “Ikâkatapala kutwala chakulya cha vavana nkuvayelega ang’avanga.” ²⁷ Ayula mmahe nkuchidoni, “Elo Nang’olo, henga ata ang’avanga vânyala makombo lamatwêke pamesa ya nang’olo wavo.” ²⁸ Apala Yesu nkunnyaaulila ayula nkongwe kuchidoni, “Mama, ing’ulupa yako nni ing’ulu! Bahi utendewe muchi chulembela.” Udisaa udila nanndenga nkummuka ayula mwali, nkulama.

Yesu âvalamya vanu vohe

²⁹ Bahi Yesu nkuuka anepo nkuhwena kunyenje Litanda lya ku Galilaya, nkukwela nmichinga, nkuikala aneko. ³⁰ Makuwa makulungwa la vanu nkummwenela uvampelekejija vanu valamêle na vapatêle meho na vikwava na mabubu na vanu vanji vohe, nkuvavika muyo mwanga Yesu, nanang’e nkuvalamya. ³¹ Vanu nkukangana namene pavavonite mabubu uvatangola na vikwava uvalama na valamele uvahwena na vapatêle meho uvalola, vanu nkunnombolela Nnungu wa Vaisilaeli.

*Yesu âveng’a chakulya vanu vapûnda alufu ncheche
(Mako 8:1-10)*

³² Anepo Yesu nkuvachema vakuhundwa vake, nkuvahaulila kuchidoni, “Nangu nivavikila chididi ava vanu ing’anya vâikele na nangu maduva matatu vino, na hambi chakulya chînivahilila. Nanga paikatapala nivaleke vahweneng’ane akuno vadobilê, uyopa vanadilika nndila.” ³³ Vakuhundwa nkunnyaaulila kuchidoni, “Apano patuvele palilanga. Dachi, tûmbepata kwachi mikate ya kuvatoleja vanu ava vammalele?” ³⁴ Yesu nkuvauja kuchidoni, “Mûvele na mikate mingapi?” Vanang’o nkunnyang’ula kuchidoni, “Saba na ahomba kadiki vadikidiki.” ³⁵ Yesu nkuvahaulila vanu vaikalange pahi. ³⁶ Anepo nkuitwala aila mikate saba na avala ahomba, nkunshukulu Nnungu, nkuvimeyanya, nkuveng’a vakuhundwa vake vavayavile vanu. ³⁷ Vammalele nkulyanga na kusiba, vakuhundwa nkulokotanya maisalilo, nkwoimbaja makalala saba vikulungwa. ³⁸ Na vanalile vâvele vanu valume alufu ncheche, bila kuvavalangila akongwe na vavana. ³⁹ Anepo Yesu nkuvalaila vanu, nkuinjila muingalava, nkuhwena kuchilambo cha ku Magadani.

16

*Mafalisayo na Masadukayo vâlembela valangujwe chimaiho cha lisaibu
(Mako 8:11-13, Luka 12:54-56)*

¹ Mafalisayo na Masadukayo nkummwenela Yesu nkunnyaaulila avalanguje chimaiho cha lisaibu chimaiha kuva dimongo dyake dihaloka muha kulihunde. ² Yesu nkuvayang’ula kuchidoni, “Pachikamola chinalyulo, mùhaua kuva, ‘Uhiku wa nundu ûlembekuya

wambone, kwa kuwa kumahunde kwanahuvi.’³ Na ulyamba paucha mûhaua kuwa, ‘Nelo imbetonya imbula ing’ulungwa ya lipungo kwa kuwa kumahunde kûnikunduvala na mahunde lãnidimbya.’ Mweni mûnahulula kulauja hali ya hewa kwa kuloleha kumahunde, henga nanga pamuhulula kumala vimaiho vya mahiku alano.⁴ Mweni nni mmanu mma chîvelêkwâ cha vanu vakâkulupika kwa Nnungu na cha vakûtenda masambi, njo mana mûlebela ninnangujane chimaiho, henga nanga pamumbelangujwa chimaiho chohecho cha lisaibu ikânave chihi achila cha nabii Yona.” Anepo Yesu nkuvaleka, nkulihwenela.

*Hamila ya Mafalisayo na Masadukayo
(Mako 8:14-21)*

⁵ Vakuhundwa pavayombeweke litanda, nkuhimukila kuwa, vãnîlivalila unyakula mikate.
⁶ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Lyongolelange na mulinyemye na hamila ya Mafalisayo na Masadukayo.”⁷ Vanang’o nkuva uvahaulanila kuchidoni, “Atangola uchocho ing’anya itukanyakwile mikate?”⁸ Yesu ânimala chivachiliuja, nkuvahaulila kuchidoni, “Mweni mmanu muvêle na ing’ulupa inyoko, mwadachi mûujana ing’anya imukavele na mikate?”⁹ Mpaka hambî mûkanamala? Dachî, mukâkumbukila aila mikate nnyano innavayavidile vanu vapûnda alufu nnyano? Dachî, mwómbajije makalala mangapi la maisalilo?¹⁰ Na aila mikate saba innavayavidile vanu vapûnda alufu nkeche, dachi, mûlokotanyije makalala mangapi la maisalilo?¹¹ Mwadachi mweni mukâmaite kuwa nangu nikâchiiyamba mikate? Henga lyongolelange na hamila ya Mafalisayo na Masadukayo!”¹² Anepo vakuhundwa nkumala kuwa Yesu nanga pachivahaulila valyongolele na hamila ya mikate, ila valyongolele na mahundo la Mafalisayo na Masadukayo.

*Yesu njo Kilisto, na nni lasima abanihwe na kuhwa
(Mako 8:27-9:1, Luka 9:18-27)*

¹³ Yesu pakamwele pepi na imanga ya Kaisaliya Filipi, nkuvauja vakuhundwa vake kuchidoni, “Dachi, vanu vachidachi, Mwana wa Munu nni nnani?”¹⁴ Vanang’o nkunyang’ula kuchidoni, “Vanu vanji vâhaua kuwa wako nni Yohana Nkûbataisa, na vanji Eliya, na vanji Yelemiya au yumo wa manabii.”¹⁵ Yesu nkuvauja kuwa, “Dachi, na mwenu muchidachi, nangu nnani?”¹⁶ Simoni uvanchema Petulo nkuyang’ula kuchidoni, “Wako nni Kilisto, Mwana wanga Nnungu mumi.”¹⁷ Yesu nkunyang’ula kuwa, “Wasa wako Simoni mwana wanga Yona, kwa kuwa akee munu akuhunukulidîle, ila mwene Atatangu avêle kulihunde.”¹⁸ Wako Petulo, wako nni liyanga likulungwa na muha liyanga alino nîmbetandîliha na kuhweneha likuwa lya vanu vangukulupîla, na kuhwa kukambelilema likuwa anelyo.*¹⁹ Nîmbekwing’a wako mitukulo ya Ufalume wa Nnungu, na lyohelyo lyumbelihunga pachilambo, limbehungwa na kulihunde, na lyohelyo lyumbelihungula pachilambo, limbehunguliwa na kulihunde.”²⁰ Anepo Yesu nkualimbija vakuhundwa vake vanannyaulile muni woheyo kuwa nang’e njo Kilisto.

²¹ Bahi kutandikila anepo, Yesu nkutandilika uvahaulila vakuhundwa vake kuwa, âlembelewa ahwene ku Yelusalemu, na aneko vasele va Vayahudi na makuhani vakulu na vakûhunda Sheliya ya Musa vâmbem’baniha namene, vâmbemwalala na liduva lya tatu lya kuhwa kwake âmbefufuka.²² Anepo Petulo nkuntwala Yesu kunyenje, nkutandilika kuntahuka wachidoni, “Mwiko Nang’olo, anelyo wala likambekukoja wako!”²³ Yesu nkulauka nkunnyaaulila Petulo kuchidoni, “Uka muyo mwangu, Nanchindenga! Wako nni lutambo kwang’une, kwa kuwa, mawaso lako lakee la chinnungu ila la chimuni chihi.”

²⁴ Bahi Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Muni woheyo akâlebela kungupapata nangu, lasima alishukulu mwene, alitike nsalaba wake koka angupapate.”²⁵ Na muni woheyo autâmwa namene umi wake upunda changutamwa nangu, akambekuwa na umi ukee na ntululilo, henga muni akubâli kuhwa ing’anya yang’une achiave na umi ukee na ntululilo.²⁶ Dachî, muni âmbepata faida ntwani akâpata kila chinu cha pachilambo, akuno ayuahitê umi ukee na ntululilo? Au pâvele chinu ntwani apano pachilambo muni chambebadilana uchinga apate umi ukee na ntululilo?²⁷ Kwa kuwa, Mwana wa Muni âmbekwida muukulu wa Atatake pamo na malaika, na anepo nni pambennipa kila muni kupapatana na vitendo vyatendile.²⁸ Nangu nînnyaulilanga uhiu kuwa, vanu vanji vaimidile apano vakambekuhwa mpaka pavambemwona Mwana wa Muni waida mu Ufalume wake.”

* **16:18** Munsitali auno Matayo âlebile kuwa “milango ya Hades.” Vanu va maduva anelo vâkulupîla kuwa, Hades pâvele pachinu pavachihwena vanu vahwile, bahi nsitali auno ûvele na mana kuwa, ata kuhwa kukambelulula kulilema likuwa lya vanu vankulupîla Yesu. Likuwa anelyo limbehweneha chihi kupwawa, vyaka na vyaka.

17

*Kubadilika kwanga Yesu aneko kulichinga
(Mako 9:2-13, Luka 9:28-36)*

¹ Bada ya maduva sita, Yesu nkuntwala Petulo na Yakobo na Yohana nnung' une Yakobo, nkuhwenana navo weka muha lichinga lilehu namene. ² Aneko Yesu nkubadilika muyo mwavo, lyenye lyake nkuchenga muchi liduva na dingwego dyake nkung' anyima muchi nng'anje wa ing'uva. ³ Anepo nkuhumila Musa na nabii Eliya nkuba uvatangola na Yesu. ⁴ Petulo nkunnyaaulila Yesu kuchidoni, "Nang'olo, nni chinu chambone hwetu kupwawa apano! Ukàlambela, nguchingudenge migongwe mitatu, umo wako na umo wa Musa na umo wa Eliya."

⁵ Petulo pachitangola anelo, lihunde lyakuchenga namene nkuvahinika, na lidi nkupilikanika kuhaloka mualila lihunde ulichidoni, "Ayuno nni Mwanangu unintamwa, ungukatapaliwa nawe, mpilikanile nang'e." ⁶ Avala vakuhundwa pavalipilikene anelyo lidi, nkuhunama na kuyopa namene. ⁷ Henga Yesu nkuhwenana, nkuvagusa, nkuhauula kuchidoni, "Imilanga, munayope!" ⁸ Na pavakusumbwile meho nanga pavanamwonite munu yunji, nkumwona chihi Yesu weka.

⁹ Bahi pavachisulupuka nnichinga, Yesu nkuvaamulisa wachidoni, "Munannyaulile munu woheyo achila chimuchiwe, mpaka Mwana wa Munu pámbeufúkà kuhaloka kwa vanu vahwile." ¹⁰ Vakuhundwa vake nkummuja uvachidoni, "Mwadachi, vakúhunda Sheliya yanga Musa vahauula kuva nabii Eliya lasima alongolele kwida kavila hoti?" ¹¹ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Muhiu, Eliya àmbekwida hoti unakatapaja lammalele, ¹² henga nangu ninnyaaulilanga kuva, Eliya tayali àniida kavila, na wala vanammale, nkuntendela chihi chivalembedile vene. Uvila njo chivambem'baniha Mwana wa Munu." ¹³ Bahi vakuhundwa nkumala kuva àmwamba Yohana Nkúbatisa.

*Yesu ànnamya nnemba àvéle na nanndenga
(Mako 9:14-29, Luka 9:37-43)*

¹⁴ Pavakamwele kulikuwa lya vanu, munu yumo nkumwenela Yesu nkutindivala malundi muyo mwa Yesu, ¹⁵ nkuchidoni, "Nang'olo, mmikile chididi mwanangu. Nang'e àvele na chihundahunda, na ànabanika namene, kwa kuva, myanda yohe àmatokela pamoto na myanda inji mmedi. ¹⁶ Nnimpelekeja kwa vakuhundwa vako, henga nanga pavahulwile kummusa aneyo nanndenga." ¹⁷ Yesu nkuyang'ula kuchidoni, "Mwenu mmanu mma chivélekwa chikákulupila na chihochedile! Dachí, nímbeikala na mwenu mpaka chakani na nimbempililila mpaka chakani? Idanawe apano mwanalo." ¹⁸ Bahi Yesu nkunkalipila ayula nanndenga, na nanndenga nkummuka, na ayula nnemba nkulama upala.

¹⁹ Anepo vakuhundwa nkumwenela Yesu paweka, nkummuja kuchidoni, "Mwadachi, hwetu nanga patunahulwile kummusa ayula nanndenga?" ²⁰ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Ing'anya ing'ulupa yenu inyoko. Nangu ninnyaaulilanga uhiu kuva, mukáva na ing'ulupa inyoko malinga imbeyu ya haladali, muchimuhulule kulihaulila lichinga alino, 'Uka apano uhwené apala,' na linang' o lichiliuke. Nanga chinu chohecho chikachichichihululike kwenu mwenu. [²¹ Henga nanndenga malinga ayu ikábululika kummusa ikà nave chihi kwa kuyuwa na kufunga.]"

*Yesu àtangola kavila kwamba kuhwa na kufufuka kwake
(Mako 9:30-32, Luka 9:43b-45)*

²² Pavanavele pamo aneko ku Galilaya, Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, "Mwana wa Munu àvele pepi uhwenana unakamujwa mmakono la vanu. ²³ Vàmbe mmwalala na liduva lya tatu lya kuhwa kwake àmbefufulwa." Bahi vakuhundwa vake nkuva nnihindambi.

Kulipa kodi ya Ing'ande yanga Nnungu

²⁴ Yesu na vakuhundwa vake pavahwikile ku Kapelinaumu, vakútwala kodi ya Ing'ande ya Nnungu nkumwenela Petulo, nkummuja kuchidoni, "Dachí, nkúhunda wenu ànalipa kodi ya Ing'ande ya Nnungu?" ²⁵ Petulo nkuyang'ula kuchidoni, "Elo, ànalipa." Bahi Petulo painjidile nng'ande, Yesu nkuba ntandi ummuja Petulo kuchidoni, "Petulo, wako wona dachi? Vafalume va pachilambo vátwala ushulu au kodi kwa vanu ntwani? Kuhaloka kwa vanu vao au kwa vayeni?" ²⁶ Petulo nkuyang'ula kuchidoni, "Kuhaloka kwa vayeni." Yesu nkuchidoni, "Ikáva uchocho, bahi vanu vao vakálembelewa kulipa. ²⁷ Henga uchinga tunavasunaje, hwena kulitanda ukayele indowana mmedi, na uhomba ambekúva ntandi kutanjika, nnyahamule kanya unakoja hela nkati mwake. Wako itwale ukalipe kodi yangu na yako."

* 17:21 Mmalemba lanji la kala malove lalembwije nsitali wa 21 lakapali.

18

Alida nkulu?

(Mako 9:33-37,42-48, Luka 9:46-48, 17:1-2)

¹ Upala vakuhundwa nkumwewela Yesu, nkummuja kuchidoni, “Alida nkulu mu Ufalume wa Nnungu?”

² Yesu nkunchema mwana n’joko nkumwimija paching’ati pavo, ³ nkuchidoni, “Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, mukanapindikuke nkuva muchi wavana vajoko, mwiko mukambeinjila mu Ufalume wa Nnungu. ⁴ Bahi munu woheyo alisulupûsa nkuva muchi mwana ayuno, aneyo nni nkulu mu Ufalume wa Nnungu. ⁵ Na munu woheyo ampwechelêla mwana n’joko muchi ayuno ing’anya yang’une, aneyo angupwechelêla nangu.”

⁶ “Henga munu woheyo ambentênda yumo wa avano vajoko vangukulupîla nangu alikuvale kwa kutenda masambi, ikâvele wasa munu aneyo ahungiwe liyanga likulungwa lya kuhayila muukoti na kutitimijwa ching’ati medi lohe la m’bahali. ⁷ Ole wavo vanu va pachilambo ing’anya ya mambo lavakuvâja vanu kutenda masambi! Mambo lavakuvâja vanu kutenda masambi lasima laide, henga ole wake munu ambetendiha laide!”

⁸ “Ikâva nkono au ludodo lwako lunakuvaja kutenda masambi, luchelete uluyahe kulehu. Wasa wingile muumi ukee na ntululilo akuno ukavêlê na nkono umo au ludodo lumo, kuliko kwenda mmoto ukâdimika akuno uvêlê na makono mavili na madodo mavili. ⁹ Na ikâva liso lyako linakuvaja kutenda masambi, bahi lidabole uliyahe kulehu! Wasa injile muumi ukee na ntululilo akuno uvêlê na liso limo kuliko kuyahwa mmoto wa Jihannamu akuno uvêlê na meho mavili.”

Nfano wa ungangolo ayahike

(Luka 15:3-7)

¹⁰⁻¹¹ “Lyongolelange munanhebule yumo wa avano vajoko. Nangu ninnyaulilanga kuva, aneko kulihunde malaika vao vâava muyo mwa Atatangu wa kulihunde maduva lam-malele.* ¹² Ikâva munu âvele na angandolo myamoja, na yumo nkuhochela, dachi âmbetenda dachi? Âmbevalaka avala tisini na tisa kumachinga nkuhwenana unanembela ayula ahochedile. ¹³ Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, akâmwona, âmbennyangalalila kupita avala tisini na tisa vakâhochedile. ¹⁴ Uchocho, Atata wenu avêle kulihunde akâtamwa kananga yumo wa avano vajoko ahochele.”

Kun’duma munu atendile sambu

¹⁵ “Nkûkulupîla nnyako akâkutendela lahakalenge, hwena ukan’dume, wako na nang’e weka. Akâkupilikana imbekwa ûnimpata kavila nnyako. ¹⁶ Henga akânakupilikane, ntwale munu yumo au vavili uhvene navo, uchinga iive muchi Malemba Lanaswe chilahaula kuva, kila lilove limaihwe kwa mashahidi vavili au vatatu. ¹⁷ Akâlema kuvapilikana vanang’o, bahi lihailile likuwa lya vanu vangukulupîla, na akâlema kulipilikana likuwa lya vanu vangukulupîla, lekana wawe malinga chimutenda kwa munu akâmmaite Nnungu au nkûtuala kodi.

¹⁸ Nangu ninnyaulilanga kavila kuva, lyohelyo limumbelihunga pachilambo limbehungwa na kulihunde, na lyohelyo limumbelihungula pachilambo limbehunguliwa na kulihunde. ¹⁹ Nangu ninnyaulilanga uhiu kavila kuva, vanu vavili mmwenu vakâyambukilana pachil-ambo kuyuwa chinu chohecho, Atatangu wa kulihunde achivatendele. ²⁰ Kwa kuva, pachinu pohepo pavakojana vanu vavili au vatatu ing’anya yang’une, nangu mbêpamo na vanang’o.”

Nfano wa ntumishi akânsamehe nnyake

²¹ Bahi Petulo nkumwewela Yesu, nkummuja kuchidoni, “Nang’olo, nnung’unwangu akângutendela lahakalenge, ninsamehe myanda mingapi? Dachi mpaka myanda saba?”

²² Yesu nkunyang’ula kuchidoni, “Nikâhaua chihi myanda saba bahi, henga ata saba mala sabini. ²³ Kwa kuva, Ufalume wa Nnungu ûlandana na nfalume anakudungidile kutenda isabu ya dihela dyachivalonga vatumishi vake. ²⁴ Patandilike kutenda isabu ya madeni lachilonga, vanu vanji nkuidi na munu yumo wachinnonga dihela dyohe namene. ²⁵ Nang’e kwa kuva nanga pânavêlê na cha kulipa, nfalume nkwanula asumiswe, nang’e pamo na n’jawe na vanavake na kila chinu chavenacho, uchinga valipe lideni.

²⁶ Bahi ntumishi aneyo nkutindivala malundi muyo mwake, nkunnyaulila kuchidoni, ‘Ngupililile, nguchinikulipe lideni lyako lyammalele.’ ²⁷ Bahi nfalume wake nkummikila chididi, nkunsamehe alila lideni, nkunneka auke.

* **18:10-11** Mmalemba lanjî matandi-matandi lâlembwije malove alano, “Kwa kuva, Mwana wa Munu âidile ûnavapoha avala vayahike.”

²⁸ Henga munu aneyo nkukojana na ntumishi nnyake wachinnonga sendi kadiki. Nkunkamula, nkunnikiha pang'ulo, wachidoni, 'Ngulipe dihela dyangu!' ²⁹ Ntumishi nnyake nkutindivala malundi nkunnyuwa namene wachidoni, 'Ngupiliile, nguchinikulipe.' ³⁰ Henga nang'e nkuhita, nkunnyunga nnyake nnilungu, mpaka anepo pambelipá alila lideni.

³¹ Vatumishi vanji pavachonite achila chitendeke, nkuhinginika namene, nkuhwena unannyaulila nfalume wavo kila chinu chitendéke. ³² Bahi nfalume wavo nkunchema ayula ntumishi, nkunnyaulila kuchidoni, 'Wako nni ntumishi utênda lahakalenge. Nnikusamehe lideni lyammalele kwa kuva uninguyuwa ngutende uchocho. ³³ Dachi, ukáchilembelewa ummikile chididi ntumishi nnyako muchi nangu chinikuvikidile wako chididi?'

³⁴ Bahi nfalume nkutunduwila namene, nkunnyunga nnilungu abanike mpaka alipe lideni lyammalele. ³⁵ Uvila njo chambentendela mwenu Atatangu wa kulihunde, ikáva wako nanga pausamehe nkúkulupila nnyako kihaloka muntima."

19

Kulekana

(Mako 10:1-12)

¹ Yesu pamalidile kutangola habali anedyo, nkuuka chilambo cha ku Galilaya nkuhwena nchilambo cha ku Yudeya, pang'ambo luhunde lwa Yoludani. ² Makuwa makulu la vanu nkumpapata, aneko nkuvalamya avala vánavele vagonjo.

³ Mafalisayo vanji nkummwenela Yesu uchinga vanninge, nkummuja kuchidoni, "Dachi Sheliya ya Musa inaluhusu nnume unneka n'jawe kwa ing'anya yoheyo?" ⁴ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Dachi, nanga pamusomile Mmalemba Lanaswe kutandikila patandi kuva, 'Nnangu Nkúmba, ámmumbile mnu nnume na mmahe?' ⁵ Bahi Nnangu nkutangola kuchidoni, 'Ing'anya ya anelyo, nnume ámbeneka atatake na anyokwe, koka alundane na n'jawe, na anevo vavili vâmbekuwa mmili umo?' ⁶ Kupapatana na anelyo, vanang'o akee vavili kavila, henga nni mmili umo. Bahi vavalundanyije Nnangu, mnu anavahapulânye."

⁷ Anepo Mafalisayo nkummuja Yesu kuchidoni, "Mwadachi Musa ániamulisa kuva nnume álembelwa amwing'e n'jawe talaka na kunneka?" ⁸ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Musa áninuhusu muvaleke vamahe venu ing'anya ya kukamajanga kwa mitima yenu. Henga kutandikila anepo patandi ikánavele uchocho. ⁹ Nangu ninnyaulilanga kuva, mnu woheyo annêka n'jawe ikánavele chihhi kwa ing'anya ya kulala ugoni, nkunannomba mmahe yunji, aneyo álalá ugoni."*

¹⁰ Vakuhundwa vake nkunnyaulila kuchidoni, "Ikáva uvila njo chiiva kwa nnume na n'jawe, wasa kuikala chihhi bila kulomba." ¹¹ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Akee kila mnu ahulúla kuikala chihhi bila kulomba, ila avala vahululíhwa na Nnangu. ¹² Kwa kuva, pávele vanu vanji vakábulula kulomba ing'anya vávelekwéjije chihhi akuno vavêle mikuda, na vanji vâwendwije na vanu kuva mikuda, na vanji vâniamula chihhi vanalombe ing'anya ya kuutumikila Úfalume wa Nnangu. Henga mnu ahulúla kuikala chihhi bila kulomba, analombe."

Yesu ávabaliki vavana vajoko

(Mako 10:13-16, Luka 18:15-17)

¹³ Anepo vanu nkumpelekejija Yesu vavana vajoko uchinga avavikile makono na kuvayuwila, henga vakuhundwa vake nkuvakalipila avala vanu. ¹⁴ Yesu nkuhaua kuchidoni, "Valekange vana vajoko vaidang'ane kwang'une, wala munavadvile, kwa kuva, Úfalume wa Nnangu nni wa vanu vavêle muchi vavana ava." ¹⁵ Bahi Yesu pamalidile kuvavikila makono na kuvabaliki, nkuuka apala pachinu.

Kijana nkúpata

(Mako 10:17-31, Luka 18:18-30)

¹⁶ Lola, mnu yumo nkumwidila Yesu, nkummuja kuchidoni, "Nkúhunda, dachi, ngútende lilida lyambone, uchinga ngupate umi ukee na ntululilo?" ¹⁷ Yesu nkunnyang'ula kuchidoni, "Mwadachi únguujja kuyamba lyambone? Nnangu weka njo wambone bahi. Na ukálembela kuupata umi ukee na ntululilo, dikamule amuli dya Nnangu."

¹⁸ Ayula mnu nkuuja kuchidoni, "Amuli ntwani?" Yesu nkuyang'ula kuchidoni, "Un-awalale, unalale ugoni, unaive, unahumye ushahidi wa kulambila, ¹⁹ mweshimu atatako na anyoko, na ntamwe nnyako unalinga chiulitamwa umwene."

* **19:9** Malove alano lahaúla kuva, "Na ayula annómbe ayula alekwije nanang'e álalá ugoni," lakapali Mmalemba lanji la kala.

²⁰ Ayula kijana nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Anedyo amuli dyammalele nangu ñnidikamula. Dachi, ngùisaliwiye na lilida kavila?” ²¹ Yesu nkunnyang'ula kuchidoni, “Wako ukàlembela ukamilike, hwena ukasumise vitukutuku vyako koka dihela uveng'e amahuvani. Na wako uchiuve na dimali kulihunde, koka uuye ungupapate.” ²² Ayula kijana papilikene uchocho, nkuuka akuno apoywèkè ing'anya ávele na dimali dyohe namene.

²³ Anepo Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Nangu ñinnyaaulilanga uhiu kuva, ñikamajanga namene nkúpata kuinjila mu Ufalume wa Nnungu. ²⁴ Ñinnyaaulilanga kavila kuva, ñipeyapeya namene nnyama uvanchema ungamila kupita nchitonono cha isindano kuliko nkúpata kuinjila mu Ufalume wa Nnungu.” ²⁵ Vakuhundwa vake pava-pilikene malove anelo nkukangana namene, nkummuja Yesu kuchidoni, “Nnani bahi ambehulûla kupohwa?” ²⁶ Yesu nkuvapalambahija meho, nkuvahaulila kuchidoni, “Kwa dimongo dya chimunu ikáhululika, henga Nnungu ànahulula kulatenda lammalele.”

²⁷ Anepo Petulo nkummuja Yesu kuchidoni, “Lola, hwetu tùlekile vitukutuku vyammalele nkukupapata wako! Dachi, tùmbeppata chamani?” ²⁸ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Nangu ñinnyaaulilanga uhiu kuva, nchilambo chíida, Mwana wa Munu pambeikala nchitengu chake cha Ufalume, na mwenu mungupapete nangu mùmbeikala mmitengu kumi na mbili vya chifalume umuvahukumu vanu wa matawa kumi na mbili la Isilaeli. ²⁹ Na kila munu ailekile ing'ande yake au alumbuvake au akuluvake au atatake au anyokwe au vavana au mawelu ing'anya yang'une, nang'e àmbepunda kupata anelo lammalele na kuyenjejwa myanda myamoja na kupata umi ukee na ntululilo. ³⁰ Henga vanu vohe vaonekàna hambi kuva vakulu, vàmbekuva va pahi, na vanu vohe vaonekàna hambi kuva va pahi, vàmbekuva vakulu.”

20

Nfano wa amadengo wa mmwelu wa misabibu

¹ “Bahi Ufalume wa Nnungu ùlandana na munu ánevele na welu wa misabibu, anaukile ulyamba na mambumbu, uhwena unavataha vanu vakakole madengo mmwelu mwake. ² Nkupatana navo avalipe nshahala wa kawaida wa malipo la liduva limo, anepo nku-vapelekeja mmwelu wake wa misabibu. ³ Malinga satatu ya ulyamba nkuuka kavila, nkuvona vanu vanji vakávele na madengo vaimidilè kusakoni. ⁴ Nang'e nkuvahaulila kuchidoni, ‘Hweneng'ana mmwelu wangu wa misabibu mukakole madengo, nanani ngu-chinimwing'ange haki yenu.’ ⁵ Vanang'o nkuhweneng'ana. Ayula mwene welu nkuuka kavila sasita na satsa, nkutenda uchila. ⁶ Sakumi na moja ya lyulo nkuuka kavila, nkuvona vanu vanji vaimidilè pasakoni, nkuvauja kuchidoni, ‘Mwadachi mwimidile chihi apano wauyamba mukavèlè na madengo?’ ⁷ Avala vanu nkunnyang'ula kuchidoni, ‘Ing'anya nanga munu atupèle madengo la kukola.’ Nang'e nkuvahaulila, ‘Hweneng'ana mukakole madengo mmwelu wangu wa misabibu.’

⁸ Liduva palichiswa, mwene welu nkunnyaulila ayula nkúmilila wake kuchidoni, ‘Vacheme vakúkola madengo vammalele uveng'e nshahala wavo, tandilika na wantululilo mpaka ntandi.’ ⁹ Pavakamwele avala va sakumi na moja, navanang'o nkupwechela nshahala wa kawaida wa malipo la liduva limo. ¹⁰ Paikamwele samu ya avala vatandi, vanang'o vátenda muchi vàmbeppata dihela dyohe kuvapunda avao, henga navanang'o nkupwechela chihi kila munu nshahala wa kawaida wa malipo la liduva limo. ¹¹ Avala vanu vatandi kukola madengo papapwechedile, nkutandilika kuntongodika mwene welu, ¹² uvahaula kuchidoni, ‘Ava vanu va kuntululilo vákodile chihi madengo kwa lisaa limo, hambi mwadachi útupele chihi uchimo navanang'o, wakati hwetu tünipililila kukola madengo lakamajije wauyamba mpaka chinalyulo, na kutuvalila liduva?’

¹³ Mwene welu nkunnyang'ula yumo wa avala vanu kuchidoni, ‘Nnyanjawangu, nangu nanga panikukumbile. Dachi, tukanapatene nshahala uula wa kawaida wa malipo la liduva limo?’ ¹⁴ Twala chivèle chako uuke. Nangu ngùlembela nimwing'e wa kuntululilo chinu uchimo na wako. ¹⁵ Dachi, nangu nikáluhusiwa kutumila dimali dyangu malinga chingulembèlè nimwene? Au wako úvele na wiu ing'anya nangu nni munu wambone?’ ”

¹⁶ Yesu nkuhweneha kutangola kuchidoni, “Bahi vanu vaonekàna hambi kuva va pahi, vàmbekuva vakulu, na vanu vaonekàna hambi kuva vakulu, vàmbekuva va pahi.”

Yesu àtangola kavila kuyamba kuhwa na kufufuka kwake

(Mako 10:32-34, Luka 18:31-34)

¹⁷ Yesu pachiyomboka kuhwena ya ku Yelusalemu, ávatwete avala vakuhundwa kumi na mbili paweka, nkuvahaulila kuchidoni, ¹⁸ “Lola, tùvenkuyomboka kuhwena ku Yelusalemu, aneko Mwana wa Munu àmbekamujwa kwa makuhani vakulu na kwa vakúhunda Sheliya yanga Musa. Na vanang'o vàmbenyukumu kuhwa, ¹⁹ na kunkamuja mmakono la vanu

vakávele Vayahudi. Vanang'o vàm̄bentendela mang'wanyu na kunsulubula na kummamba munsalaba. Henga liduva lya tatu lya kuhwa kwake, àmbefufulwa.”

*Kuyyuwa kwanga anyokwe Yakobo na Yohana
(Mako 10:35-45)*

²⁰ Anepo ayuvao vana vanga Sebedayo nkummwenela Yesu akuno apapatene na vana vake Yakobo na Yohana. Ayula mmahe nkutindivala malundi muyo mwanga Yesu kwa kunnyuwa chinu. ²¹ Yesu nkummuja kuchidoni, “Ùlumbela chamani?” Nang'e nkuyang'ula kuchidoni, “Paumbekuva mu Ufalume wako, ngúyuwa uvaluhusu avano anavangu vavili vaikale, yumo m'bali wako wa kunkono na yunji m'bali wako wa kunchinda.” ²² Yesu nkunnyaaulila Yakobo na Yohana kuchidoni, “Mwenu mukámaite chinu chimuyuwa. Dachi, muchimuhulule kupililila ibaniki inimbebanika nangu?” Vanang'o nkunnyang'ula kuchidoni, “Elo, tûnahulula.” ²³ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Muhiu, ibaniki inimbebanika nangu lasima mupitile, henga kwa habali ya kuikala m'bali wangu wa kunkono au wa kunchinda anelo lakee madengo langu. Ila nafasi anedyo vàm̄beikala vanu avala vátatandwèlè Atatangu.”

²⁴ Bahi avala vakuhundwa vanji kumi pavapilikene malove anelo nkuvasunalila avala vakuhundwa vavili, Yakobo na Yohana. ²⁵ Yesu nkuvachema vakuhundwa vammalele, nkuvahaulila kuchidoni, “Mwenu mûnimala kuva, vakulu va vanu vakávele Vayahudi vátatawala vanu vao kwa dimongo na kuvatumikisa. ²⁶ Henga kwenu mwenu inààve uchocho. Alembêla kuva nkulu mmwenu, àlembelewa ààve ntumishi wenu. ²⁷ Na munu woheyo mmwenu alembêla ààve ntandi, àlembelewa ààve ntumwa wenu. ²⁸ Kwa kuva, Mwana wa Munu akáidile unatumikiwa, henga àidile unatumikila na kuuhumya umi wake uchinga ùùve fidiya ya kukombolewa kwa vanu vohe.”

*Yesu àvalamya vanu vavili vapatèle meho
(Mako 10:46-52, Luka 18:35-43)*

²⁹ Yesu na vakuhundwa vake pavachiuka pa Yeliko, likuwa likulu lya vanu nkumpapata. ³⁰ Bahi pávele na vanu vavili vapatèle meho vachiikála nnyenje indila. Pavapilikene kuva Yesu àvenkupita, nkunonoha lidi lyavo uvachidoni, “Nang'olo, N'dukuluwe Nfalume Daudi, tûvikile chididi!” ³¹ Likuwa lya vanu nkuvakalipila na kuvahaulila vanyalale, henga vanang'o nkuhalija chihi kunonoha lidi uvachidoni, “Nang'olo, N'dukuluwe Nfalume Daudi, tûvikile chididi!” ³² Yesu nkuimila, nkuvachema, nkuvauja kuchidoni, “Mùlumbela nintende chani?” ³³ Vanang'o nkunnyang'ula kuchidoni, “Nang'olo, tûyuwa ulatende meho letu lalole.” ³⁴ Yesu nkuvavikila chididi, nkulagusa meho lavo, upala nkulola, vanang'o nkunondola Yesu.

21

*Yesu àinjila muimanga ya ku Yelusalemu
(Mako 11:1-11, Luka 19:28-40, Yohana 12:12-19)*

¹ Yesu na vakuhundwa vake pavanavele pepi kuhwika ku Yelusalemu, nkuhwika chijiji cha Betifage, pepi na Lichinga lya Miseituni. Anepo Yesu nkuvatuma vakuhundwa vake vavili, ² wavahaulila kuchidoni, “Hweneng'ana mpaka chijiji chivèle muyo mwenu. Pamumbekamola aneko, muchimumwone punda vannyunyungile, na mwanawe àvele upopo. Vahungulange koka muide navo. ³ Na munu akàm̄muja kuva mwadachi mûnannyungula nnyaulile kuva, 'Nang'olo ànavalembela,' na upopo aneyo munu achiannusu muide navo.”

⁴ Alano lammalele lánihumila, uchinga latimile malove lánatangwele nabii wachidoni,

⁵ “Vahaulile venedi va imanga ya Yelusalemu,*

'Lola, Nfalume wenu àvenkwida kwenu mwenu.

Nang'e nni munu wa kulisulupuha, ànkwedile punda tena mwana wanga punda.' ”

⁶ Bahi avala vakuhundwa vavili nkuhweneng'ana, vanang'o nkutenda muchi Yesu chavalaijije. ⁷ Nkuida nawe punda na mwana wanga punda, nkulaja dinguwo muha mwavo, na Yesu nkuikala muha mwanga mwana wanga punda. ⁸ Likuwa likulungwa lya vanu nkulaja dinguwo dyavo nndila, na vanji nkulumulanga dinavi dya milandi nkudilaja nndila. ⁹ Likuwa lya vanu vanannongoledile Yesu na avala vachinnondola pachikundu, nkutandilika kunonoha malidi lavo uvahaula kuchidoni,

“Ulombolewe wako N'dukuluwe Nfalume Daudi!

Ubalikiwe wako uida kwa lina lya Nang'olo!

* **21:5** Auno nsitali ùlumbwije “Sayuni.” Paimanga ya Yelusalemu pávele na lichinga lichichemwa Sayuni, linadengwije Ing'ande ya Nnungu. Bahi Vayahudi vápona pa Yelusalemu kuva nni pakaya panga Nnungu na vanu vake. Na myanda inji pavachiilonjelela Yelusalemu, váhaua Sayuni, kwa kuva ínava kumbusa kuva Nnungu àvele pamo na vanu vake.

Atumbyangwe Nnungu avêle muha kulihunde!”

¹⁰ Bahi Yesu painjidile muimanga ya Yelusalemu, manga yammalele nkulindima. Vanu nkuujana kuchidoni, “Ayu nnani?” ¹¹ Likuwa lya vanu nkuyang’ula kuchidoni, “Ayu njo ayula nabii, Yesu wa ku Nasaleti chilambo cha ku Galilaya.”

*Yesu avavinganga vakúsumisa, nnuwani lwa Ing’ande yanga Nnungu
(Mako 11:15-19, Luka 19:45-48, Yohana 2:13-22)*

¹² Yesu nkujijila nnuwani lwa Ing’ande yanga Nnungu, nkutandilika kuvavingangila pawelu vanu vammalele vachisumisa na kusuma vitukutuku, anemwo. Nkudibin-ula dimesa dya vanu vachibadili dihela, na viteng’u vya vanu vachisumisa dimunda. ¹³ Nkuvahaulila kuchidoni, “Inilembwa Mmalemba Lanaswe kuva, ‘Ing’ande yangu imbechemwa ing’ande ya kunnyuwila Nnungu.’ Henga mwenu mũniipindikulanya nkuijuha kuva muchi lipanga lya kulipiha vakúpalaula!”

¹⁴ Vanu vaputêle meho na vikwava nkummwenela Yesu umula nnuwani lwa Ing’ande ya Nnungu, nanang’e nkuvalamya. ¹⁵ Henga makuhani vakulu na vakúhunda Sheliya yanga Musa nkusunala namene pavawene masaibu lalatendile na vavana vachinonoha malidi lavo nnuwani lwa Ing’ande ya Nnungu uvahaula kuchidoni, “Ulombolewe wako, N’dukuluwe Nfalume Daudi!” ¹⁶ Bahi nkummuja Yesu kuchidoni, “Dachi, unapilikana malove lavatongolanga avano vavana?” Yesu nkuvayang’ula kuchidoni, “Elo. Dachi, mukánambisoma Malemba Lanaswe lahaûla kuva, ‘Kwa kanya dya vana vajoko na dya vakanunu wako Nnungu ùnitangasa imbili yako.’”

¹⁷ Anepo nkuvaleka, nkuhuma muimanga ya Yelusalemu, nkuhwena Besaniya, nkulala aneko.

*Kuyuma kwa nnandi wa vihepo vya tini
(Mako 11:12-14, 20-24)*

¹⁸ Ulyamba wake Yesu pachihwena kavila ku Yelusalemu, nkwona indala. ¹⁹ Nkuwona nnandi wa vihepo vya tini kunyenje indila, nkuuhengelekelela, henga nanga panadiwene tini munnandi aula ıla mahamba weka. Anepo Yesu nkuulani aula nnandi wachidoni, “Wako nnandi, unape kavila vihepo, kutandikila nelo na maduva lammalele!” Upala aula nnandi nkuyuma. ²⁰ Vakuhundwa vake pavawene uchocho, nkukangana namene na kuliuja kuva, “Auno nnandi upiyanijye dachi kuyuma?” ²¹ Yesu nkuvayang’ula kuchidoni, “Nangu ñnnyaulilanga uhiu kuva, mukáva na ing’ulupa bila kuva na lipamba, mũnahulula chihii kutenda muchi chiniutendiledile nnandi auno, na uchocho muchimuhulule kulihaulila lichinga alino kuva, ‘Uka apano ukaliyaye m’bahali,’ na ichiitendeke uchocho. ²² Na mukákulupila kuva muchimupwechelele, bahi chinu chohecho chimumbennyuwa Nnungu muchimupwechelele.”

*Yesu áujwa kuyamba mamulaka lake
(Mako 11:27-33, Luka 20:1-8)*

²³ Yesu nkujijila nnuwani lwa Ing’ande ya Nnungu. Pánavele nkúhunda, makuhani vakulu na vasele va Vayahudi nkummwenela Yesu nkummuja kuchidoni, “Wako úlatenda alano kwa mamulaka ntwani? Na nnani akupêle wako mamulaka la kulatenda anelo?”

²⁴ Yesu nkuvayang’ula kuchidoni, “Nanani uchocho nimbemmuja chinu chimo. Mukànguyang’ula, nguchininnnyaulile ngúlatenda alano kwa mamulaka ntwani. ²⁵ Dachi, Yohana Nkúbatisa ápete mamulaka la kubatisa kahaloka kwachi? Kahaloka kulihunde au kwa vanu?” Vanang’o nkutandilika kuujana vene kwa vene, uvachidoni, “Tukáyang’ula kuva lähaleke kulihunde, nang’e ámbetuja kuva, ‘Hambi mwadachi mukánankulupidile?” ²⁶ Henga tukáhaulula kuva lähaleke kwa vanu, túvayopa ava vanu, kwa kuva vammalele vanakulupila kuva Yohana Nkúbatisa ávele nabii.” ²⁷ Bahi vanang’o nkunnyang’ula Yesu kuchidoni, “Hwetu nanga patumaite!” Yesu nanang’e nkuvahaulila kuchidoni, “Nanani uchocho nikambennyaulila kuva, ngúlatenda alano kwa mamulaka ntwani.”

Nfano wa vana vavili

²⁸ Yesu nkutangola kuchidoni, “Mwenu mwònadachi kuyamba habali aino? Pávele na munu yumo ánavele na vana vavili. Nang’e nkunnyaulila mwana ntandi kuvele kwa kuchidoni, ‘Mwanangu, nelo hwena ukakole madengo mmwelu wangu wa misabibu.’

²⁹ Nang’e nkunnyang’ula kuchidoni, ‘Nikátamwa.’ Henga lukoto nkupindikuka isungu yake nkuhwena kumawelu. ³⁰ Anepo nkummwenela mwana wavili, nkunnyaulila muchi channyaulidile ntandi. Nang’e nkuyang’ula kuchidoni, ‘Nguchinguhwene atata,’ henga wala nanga panapite.” ³¹ Yesu nkuvauja kuchidoni, “Dachi, muavano vavili, alida atendile chanalembedile atatake?” Vanang’o nkuyang’ula kuchidoni, “Nni ayula ntandi.”

Bahi Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, vakútwa kodi na makahaba vavenkunnongolelela kuinjila mu Ufalume wa Nnungu. ³² Kwa kuva, Yohana ániida kwenu mwenu unannanguja namuna chimulembelewa kuikalanga malinga chalembela Nnungu, henga mwenu nanga pamunankulupidile. Henga vakútwa kodi na makahaba váninkulupila. Na mwenu pamo na kulona anelo lammalele, nanga pamunalekile masambi lenu na kunkulupila nang'e.”

*Nfano wa vakúlima vahakalenge mitima
(Mako 12:1-12, Luka 20:9-19)*

³³ “Pilikanila nfano unji. Pávele na munu yumo ánavela na welu, na welu anewo nkúpanda misabibu, nkuudinguhija lingongo na nkúhimba lipondo lya kuminyila vihepo vya sabibu, nkúdenga na nla wa kuikala valinsi va welu. Anepo nkuukodisa aula welu kwa vakúlima vanji, mwene nkuuka nkuhwena mwanda wa kulehu. ³⁴ Mahiku la lichela palakamwele, nkuvatuma vatumishi vake kwa avala vakúlima uchinga vakatwale sehemu ya vihepo vya mmwelu wake. ³⁵ Henga avala vakúlima nkuvakamula avala vatumishi. Yumo nkumpanya na unji nkumwalala na unji watatu nkumpanya mayanga mpaka kummwalala. ³⁶ Anepo mwene welu nkuvatuma kavila vatumishi vanji vohe kupunda vatandi, henga avala vakúlima nkuvatendela muchi chivavatendeledile avala vatandi. ³⁷ Kuntululilo, nkunnaija mwanawe, wahaula kuchidoni, ‘Nimala kuva mwanangu vachivamweshimu.’ ³⁸ Henga avala vakúlima pavammwene ayula mwana, nkuhulanila kuchidoni, ‘Ayu njo mwene mapala la auno welu. Bahi leka tumwalale, koka welu auno úúve mapala letu!’ ³⁹ Bahi nkunkamula, nkunyumya pawelu aula welu wa misabibu, aneko nkumwalala.”

⁴⁰ Anepo Yesu nkuuja kuchidoni, “Dachi, mwene welu pámeidá, ámbevatenda dachi avala vakúlima?” ⁴¹ Vanang'o nkunyang'ula kuchidoni, “Ámbevalalala anevo vakúlima vahakalenge mitima bila chididi, koka welu ávavikile vakúlima vanji vambemwíng'a chivéle chake kwa mahiku la lichela.”

⁴² Yesu nkuvauja kuchidoni, “Dachi, mukásomile alano Mmalemba Lanawe? ‘Liyanga lihitwíje na vakúdenga, hambi lijikile kuva liyanga likulu lya paidumba, lya muhimu kupunda lammalele. Na Nang'olo njo atendile chinu anecho, na lyonekana kuva lisaibu pameho petu.’

⁴³ Bahi ninnyaulilanga kuchidoni, Ufalume wa Nnungu úmbeuswa kwenu mwenu na kuveng'a vanu vanji vambeténdá álalá lalalembela Nnungu. ⁴⁴ Munu woheyo ambeyangukila nniyanga anelyo ámbelumukana, na munu woheyo ulimbemmatokela, ámbetingindika mwalehu.”

⁴⁵ Makuhani vakulu na Mafalisayo pavapilikene mifano yanga Yesu, vánimala kuva ávayamba vanang'o. ⁴⁶ Bahi nkutaha namuna ya kunkamula Yesu, henga nkuyopa makuwa la vanu kwa kuva, vanang'o vánikulupila kuva nang'e nni nabii.

22

*Nfano wa ing'ole ya ulombi
(Luka 14:15-24)*

¹ Bahi Yesu nkuhweneha kutangola na alila likuwa lya vanu kwa mifano. Nkuvahaulila kuchidoni, ² “Ufalume wa Nnungu úlandana na nfalume yumo antendeledile mwanawe ing'ole ya ulombi. ³ Bahi nkuvatuma vatumishi vake unavachema avala vakumbuliwíje kuing'ole, henga vanang'o nanga pavanatamwíje kwida. ⁴ Anepo nkuvalaija vatumishi vanji, nkuvahaulila kuchidoni, ‘Hweneng'ana mukavahaulile vakumbuliwíje kuva, ing'ole yangu hambi ivele tayali. Nnisinja maluchi langu la ang'ombe na ang'ombe vanji vanuníle, vitukutuku vyammalele vívele tayali. Vahaulile vaide kuing'ole!’ ⁵ Henga avala vakumbuliwíje nanga pavanajalite aneko kukumbulwa, nkulihwenela chihi kuvalembedile vene, yumo nkuhwena kumawelu kwake na unji nkuhwena kumadengo lake la kuchuusa. ⁶ Na vanji nkuvakamula avala vatumishi nkuvalagíha na kuvawalala. ⁷ Bahi nfalume nkusunala. Nkuvatuma matiyala lake unavawalala avala vakúwalala na kuyocha imanga yavo moto. ⁸ Anepo nkuvahaulila vatumishi vake kuchidoni, ‘Ing'ole ya ulombi ivele tayali, henga avala vakumbuliwíje nanga pavachilembelewa kwida. ⁹ Bahi hweneng'ana mmadila, na vanu vammalele umumbevona vakumbule vaide kuing'ole.’ ¹⁰ Bahi avala vatumishi nkuhweneng'ana n'dindila, nkuvalapola vanu vammalele uvachivona, vanu vambone na vaténdá lahakalenge, na nnukumbi lwammalele lwa ing'ole nkuombala vayeni.

¹¹ Henga painjidile nfalume unavalola vayeni vake, nkumwona munu yumo akanawete inguwo ya ing'ole ya ulombi. ¹² Nkummuja kuchidoni, ‘Nnyanjawangu, uinjidile dachi apano akuno ukawètè dinguwo dya ing'ole ya ulombi?’ Ayula munu nkunyalala chihi

nduu. ¹³ Anepo nfalume nkuvahaulila vatumishi vake kuchidoni, 'Nnyungange ayuno munu makono na madodo, koka munnyahe pawelu pavêle lupi. Aneko âmbekuta na kuhaya meno.' " ¹⁴ Anepo Yesu nkutangola kuchidoni, "Kwa kuva, vanu vohé vânakumbulwa, henga vatandôlwa vavêle kadiki."

Yesu âujwa kuyamba kulipa kodi
(Mako 12:13-17, Luka 20:20-26)

¹⁵ Anepo Mafalisayo nkuukananga apala nkunavika ntemelo wa kunteya Yesu uchinga vankamule umomo mmalove lake. ¹⁶ Mafalisayo nkuvatuma vakuhundwa vao pamo na vanu va likuwa Iya Helode*, nkunammuja Yesu kuchidoni, "Nkúhunda, tûnimala kuva wako nni munu wa uhiu na úhunda chihi kwa uhiu kuyamba indila ya Nnungu. Na wala nanga pauyopa ukulu wanga munu, kwa kuva, nanga paulola kumeho kwanga munu. ¹⁷ Bahi tuhaulile, chuwona wako, dachi Sheliya ya Musa inatuluhusu kuhumya kodi kwa Nfalume wa Loma† au ikátuluhusu?" ¹⁸ Henga Yesu kwa kuva ánilamala lahakalenge lavakudungidile, nkuvayang'ula kuchidoni, "Mwenu mmakulilambilila, ing'anya ntwani mûnangulinga? ¹⁹ Ndanguje hela ihûmywa kodi kwa Nfalume wa Loma." Vanang'o nkumpelekejeje. ²⁰ Yesu nkuvauja kuchidoni, "Dachi, ing'ope aino na lina lilembwije apano lyanga nnani?" ²¹ Vanang'o nkunyang'ula kuchidoni, "Vyanga Nfalume wa Loma." Anepo Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Bahi la Nfalume wa Loma mwing'e Nfalume wa Loma na la Nnungu mwing'e Nnungu." ²² Bahi vanang'o pavapilikene mayang'udi lake, nkukangana namene, nkunneka Yesu, vanang'o nkulihwenela.

Yesu âujwa kuyamba kufufuka
(Mako 12:18-27, Luka 20:27-40)

²³ Liduva ulyolyo Masadukayo vanji vakulupîla kuva, vanu vahwîle vakáfufuka, nkumwenela Yesu nkummuja kuchidoni, ²⁴ "Nkúhunda, Musa átuhaulidile uvîla, 'Nnume akâhila nkunneka n'jawe bila kummelekela vana, nnung'une âlebelewa annombe aneyo mmahe uchinga ammelekele nkuluwe vana.' ²⁵ Pávele na vana saba va chilume va litumbo limo. Ayula ntandi ánnombile mmahe, nkuhila bila kummeleka mwana, na ayula nannidi nkutwaliwa na nnamuwe. ²⁶ Nanang'e nkuhila bila kummelekela mwana, na nnamuwe watatu nanang'e nkwenenda makande, nanang'e nkuhila, bahi vammalele saba nkuhilanga bila kummelekela mwana. ²⁷ Kuntululilo ayula mmahe nanang'e nkuhila. ²⁸ Dachi, liduva livambefuliwa vanu vahwîle ayula nkongwe âmbekuva wanga nnani? Kwa kuva, valume vammalele saba vâniikalana nawe."

²⁹ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Mwenu mûnakumbika ing'anya nanga pamulamaite Malamba Lanawe wala dimongo dyanga Nnungu. ³⁰ Kwa kuva, vanu vahwîle pavambefufuka, nanga pavambelomba wala kulombwa, ila vâmbekuva muchi malaika va kulihwene. ³¹ Henga kwa habali ya kufufulwa kwa vanu vahwîle, dachi mukâmbisoma chananyaulidile Nnungu? ³² Nnungu áhawile kuchidoni, 'Nangu njo Nnungu wa Iblahimu, Nnungu wa Isaka, na Nnungu wa Yakobo.'"³³ Yesu nkuhwenaha kuvahaulila kuchidoni, "Nnungu akávele Nnungu wa vanu vahwîle, henga nang'e nni Nnungu wa vanu vumi." ³³ Makuwa la vanu pavapilikene malove anelo, nkukangana namene ing'anya ya mahundo lake.

Amuli ing'ulu
(Mako 12:28-34, Luka 10:25-28)

³⁴ Mafalisayo pavapilikene kuva Yesu ánivanyalaja Masadukayo, nkukojana pamo nkumwenela. ³⁵ Munu yumo muanevo ánaimate namene Sheliya yanga Musa nkumwenela Yesu nkummuja kwa kunninga, ³⁶ wachidoni, "Nkúhunda, amuli ntwani ing'ulu kupunda dyammalele mu Sheliya yanga Musa?" ³⁷ Yesu nkunyang'ula kuchidoni, " 'Ntamwe Nang'olo Nnungu wako kwa ntima wako wammalele na kwa isungu yako yammalele na kwa ding'ano dyako dyammalele.'"³⁸ Aino njo amuli ing'ulu na njo inandi. ³⁹ Na yavili ilandâna na ai nni aino, 'Ntamwe nnyako malinga chiulitawu umwene.' ⁴⁰ Sheliya yammalele yanga Musa na mahundo la manabií, vyammalele vilisingila amuli adino dimbili."

Kilisto nni n'dukulu wanga nani?
(Mako 12:35-37, Luka 20:41-44)

* 22:16 Vanu va likuwa Iya Helode nni vanu vachikubali kutawaliwa na familia ya Helode Nkulu na Helode Antipasi mwanawe. † 22:17 Nsitali auno úlembwije Kaisali, kuyamba lina Iya cheo cha Nfalume nkulu wa Loma. ‡ 22:32 Kuuka 3:6 Nnungu álatangwele anelo akuno Iblahimu na Isaka na Yakobo váhidiíle § 22:37 Makumbuso 6:5

⁴¹ Yesu pavawene Mafalisayo vakojènè pamo, nkuvauja kuchidoni, ⁴² “Dachi mwenu mütenda kuva Kilisto ni nnani? Dachi, nang’e nni n’dukuluwe nnani?” Vanang’o nkunyang’ula kuchidoni, “N’dukuluwe Nfalume Daudi.” ⁴³ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Ihululika dachi, Nfalume Daudi mwene kwa kulojwa na Umumu Wanaswe ancheme Kilisto, Nang’olo? Kwa kuva, àhaua kuchidoni, ⁴⁴ ‘Nnungu Nang’olo ànnyaulidile Nang’olo wangu kuchidoni, Ikala mumamulaka langu, m’bali wangu wa kunkono, mpaka panimbevakiva amongo vako pahi makumbatu lako.’” ⁴⁵ Bahi ikàva Nfalume Daudi ànchema Kilisto ‘Nang’olo,’ imbehululika dachi Kilisto ààve n’dukuluwe?” ⁴⁶ Nanga munu analingile kunyang’ula lilove, na kutandikila liduva anelyo nanga analingile kummuja kavila.

23

*Yesu àvaamba vakúhunda Sheliya ya Musa na Mafalisayo
(Mako 12:38-39, Luka 11:43,46, 20:45-46)*

¹ Anepo Yesu nkulahaulila makuwa la vanu na vakuhundwa vake kuchidoni, ² “Vakúhunda Sheliya ya Musa na Mafalisayo vatwéte nafasi yanga Musa. ³ Bahi mùlembelwa kuvapilikana na kukamula malove lammalele lavannyaulila, henga munapapate àlalá látatendàngá, kwa kuva malove lavahaulanga akee látatendàngá. ⁴ Vanang’o vahunga misigo iidôpa na kuvatika vanu mavavala, henga vene vakálinga kananga kunyoloja chala kuvapwechela. ⁵ Kila chinu chivachitenda vachitenda chihi uchinga vanu vavalole. Vanatumbuja dibadili divahunga mmalyenye lavo na mmakono, mméle Malemba Lanaswe la Sheliya ya Musa nkati mwake, na vanalepyanga misuwana ya mmapepe la majoho lavo. ⁶ Vanatamwa namene kuikala mmiteng’u vya muyo n’ding’ole na kuikala nafasi dya kweshimika n’ding’ande dya kunnyuwila Nnungu. ⁷ Vanatamwa namene kusalimiwa kwa eshima kusakoni na kuchemwa na vanu, ‘Nkúhunda.’ ⁸ Henga mwenu mùnakubali kuchemwa ‘Nkúhunda,’ kwa kuva mwenu mmammalele nni ummamo, na mùvele chihi na nkúhunda yumo. ⁹ Uchocho, apano pachilambo munancheme munu woheyo ‘Atata’ kwa kuva mùvele chihi na Atata yumo, avéle kulihunde. ¹⁰ Wala munakubali kuchemwa ‘Mmakulu,’ kwa kuva mùvele chihi na nkulu yumo, nanang’e njo Kilisto atandolwejije na Nnungu. ¹¹ Henga nkulungwa mmwenu, àmbelewa ààve ntumishi wenu. ¹² Munu woheyo alitumbýanga mwene, àmbesulupuswa, henga munu alisulupúha, àmbetumbyangwa.”

*Kulilambilila kwa vakúhunda Sheliya ya Musa na Mafalisayo
(Mako 12:40, Luka 11:39-42,44,52, 20:47)*

¹³⁻¹⁴ “Ole wenu mwenu mmakuhunda Sheliya ya Musa na Mafalisayo, mmakulilambilila mwenu! Kwa kuva, mwenu mùvachimila vanu nnango wa mu Ufalume wa Nnungu, na mwenu mwene mukáinjila, na avala valembéla kuinjila mùnivadivila vanainjile.*

¹⁵ Ole wenu mwenu mmakuhunda Sheliya ya Musa na Mafalisayo, mmakulilambilila mwenu! Kwa kuva, mùhwena myanda ya kupita m’bahali na mukée m’bahali uchinga mumpindikulanye kananga munu yumo kuva nkúhundwa wenu. Pamumpindikulanya, mùntenda ààve munu wa Jihannamu myanda mivili kumpunde mwenu mmene.

¹⁶ Ole wenu mwenu mmakulodya muputéle meho! Kwa kuva, mwenu mùhaua kuva munu akáapila kwa kutambulanga Ing’ande ya Nnungu, anecho chikee chinu, henga akáapila kwa kutambulanga sahabu ivéle mu Ing’ande ya Nnungu, àmbelewa atimise achila chaapidile. ¹⁷ Mwenu mmamavelu na mmanu muputéle meho! Dachi, chikulungwa namene chilida, sahabu au Ing’ande yanga Nnungu iitènda aila sahabu ivalangiwe kuva yanaswe? ¹⁸ Uchocho mùhaua kuva, ‘Munu akáapila kwa kutambulanga chitala, anecho chikee chinu, henga munu akáapila kwa kutambulanga sadaka ivéle pachitala, àmbelewa atimise achila chaapidile.’ ¹⁹ Mwenu nni mmanu muputéle meho! Dachi, chilida chikulungwa namene, sadaka au chitala chiitènda sadaka aila kuva yanaswe? ²⁰ Bahi munu aapila kwa kutambulanga chitala, àpila kwa chitala anecho na kwa vitukutuku vyammalele viveléngé pachitala. ²¹ Uchocho, munu aapila kwa kutambulanga Ing’ande ya Nnungu, àpila kwa ing’ande aneyo na kwa Nnungu avéle nkati mwake. ²² Na munu aapila kwa kutambulanga kulihunde, àpila kwa chiteng’u cha Nnungu na kwa Nnungu aikála pachiteng’u anecho.

** 22:44 Sabuli 110 * 23:13-14 Mmalemba lanji matandimatandi lálambwije malove alano, Mumbepambala mwenu mmakuhunda Sheliya ya Musa na Mafalisayo, mmakulilambilila mwenu! Muvapakanyola dimali anannidi, na kulitenda kuva mmambone kwa kuyuwa namene. Kwa ing’anya aneyo liduva lya hukumu mumbepata asabu ing’ulu namene!

²³ Ole wenu mwenu mmakuhunda Sheliya ya Musa na Mafalisayo, mmakulilambilila mwenu! Kwa kuwa, mwenu münajali namene kuhumya asilimiya kumi ata kwa vitukutuku vijoko malinga vitakilo vya kukoleja muimbowa, akuno umulekanga vitukutuku vya muhimu vya Sheliya, yani kuvatendela vanu vanji haki na kuvavikila chididi vanu vanji, na kukulupika. Anelo njo lamulembelewa kulakamula bila kuleka kulatenda na anelo lanji. ²⁴ Mwenu nni mmakulodya muputéle meho! Pamukumbila, mwenu münajali namene kuhamata dinjenjema nkummila ungamila.

²⁵ Ole wenu mwenu mmakuhunda Sheliya ya Musa na Mafalisayo, mmakulilambilila mwenu! Kwa kuwa, mwenu müvele muchi munu àhahula mwawo na nkungu pannima, henga nkati mwòmbele chihi kung'unuka na kupakanyola. ²⁶ Wako Nfalisayo uputéle meho! Tandilika kuhahula nkati chikombe nahoti, uchinga pawelu napanang'o patakate.

²⁷ Ole wenu mwenu mmakuhunda Sheliya ya Musa na Mafalisayo, mmakulilambilila mwenu! Kwa kuwa, mülandene na misati ipambwije kwa pawelu, henga nkati mwòmbele chihi mawangwa la vanu vahwile na kila namuna ya uhakwa. ²⁸ Uchocho na mwenu njo chimuva, kwa pawelu mwònekana kuwa mmambone pameho pavanu, henga nkati mwenu mwòmbele chihi ulamba na vitendo vihakalenge."

Asabu ya vakúhunda Sheliya na Mafalisayo

(Luka 11:47-51)

²⁹ "Ole wenu mwenu mmakuhunda Sheliya ya Musa na Mafalisayo, mmakulilambilila mwenu! Kwa kuwa, müdengela misati ya manabii na kulemba misati ya vanu vánavele vambone, ³⁰ na mühaua kuwa, 'Hwetu tukachiva utupwawa machedo mmaduva lavanapwawije anyakala vetu, tukanalundane navanang'o kuvawalala manabii.' ³¹ Bahi mwenu mülimaiha mmene kuwa mwenu nni mmadukulu mma vanu vavawaléle manabii. ³² Bahi malilila anelo lavatandihije anyakalavenu! ³³ Mwenu nni mihongo, mmana mma nachihungo! Nnembehulula dachi kuitila hukumu ya Jihannamu? ³⁴ Kwa kuwa, nimpelikejija mwenu manabii na vanu vavéle na lúnda na vakúhunda. Henga vanji mümbevawalala na vanji mümbevavamba mmisalaba na vanji mümbevasulubula n'ding'ande dyenu dya kunywilila Nnungu na kuvavinganga muimanga imo mpaka inji. ³⁵ Mwenu mümbepata asabu ing'anya ya vanu vambone pameho pa Nnungu vawalaliwije, kutandikila kuwalalwa kwanga Habilu ánavele wambone pameho panga Nnungu, mpaka kuwalalwa kwanga Sakaliya mwana wanga Balakiya, umummwalalidile nnuwani lwa Ing'ande ya Nnungu ching'ati Ing'ande ya Nnungu na chitala cha kuhumija sadaka. ³⁶ Nangu nünnyaaulilanga uhiu kuwa, vanu va chivélekwa achino vambekumiwa asabu ing'anya ya kuwalalwa kwa vanu anevo vammalele."

Yesu àhinginikila imanga ya Yelusalemu

(Luka 13:34-35)

³⁷ Yesu nkuhweneha kutangola wachidoni, "Mwenu mmanu mma ku Yelusalemu, mmanu mma ku Yelusalemu! Mwenu müvawalala manabii na kuvapanya mayanga avala vatumwije kwenu mwenu. Myanda yohe ñnilinga kuvalopolela pamo vana venu muchi ung'uku chavutamila vana vake paliungu dimapa dyake, henga mwenu nanga pamutamwije. ³⁸ Lola, Ing'ande yenu ya Nnungu imbekuwa lihame.† ³⁹ Na nangu nünnyaaulilanga kuwa, mukambengwona kavila mpaka pamumbehaula kuwa, 'Ubalikiwe wako uida kwa lina lya Nang'olo.' "

24

Yesu àhaua namuna chiimbekwondongwa Ing'ande yanga Nnungu

(Mako 13:1-31, Luka 21:5-33)

¹ Yesu nkuuka pa Ing'ande ya Nnungu, pánavele nkuhwena vakuhundwa vake nkumwenela nkunnanguja ding'ande dya pa Ing'ande ya Nnungu. ² Yesu nkuvauja kuchidoni, "Dachi, müvenkulona anelo lammalele? Nangu nünnyaaulilanga uhiu kuwa, nanga liyanga limbeisalila muha liyanga linji, kila liyanga limbematohijwa pahi."

³ Bahi Yesu panaikele muha Lichinga Iya Miseituni, vakuhundwa vake nkumwenela paweka, nkumwauja kuchidoni, "Tuhaulile, vitukutuku anevyo vimbehumila chakani? Na chimaiho ntwanji chimbelañgúja kwida kwako, na ntululilo wa mahiku alano?" ⁴ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Lyongolelange uchinga munahochejwe. ⁵ Kwa kuwa, vanu vohe vàmbeida uvalitenda kuwa vanang'o njo nangu, uvachidoni, 'Nangu njo Kilisto!' Vanu anevo vàmbevahocheja vanu vohe. ⁶ Mümbepilikana habali dya ing'ondo na habali dya ing'ondo, henga munayope. Kwa kuwa, anelo lasima laide, henga aula ntululilo

† 23:38 Munsitali auno Matayo àlembele "ing'ande yenu," inahululika àyamba Ing'ande ya Nnungu au imanga ya Yelusalemu.

ukánambikamola. ⁷ Kwa kuva, chilambo chimo chimbepanyana na chilambo chinji, na ufalume umo ùmbepanyana na ufalume unji. Kùmbekuva na indala ing'ulu na sehemu dyohe dya pachilambo òmbendengenda. ⁸ Anelo lammalele làvele muchi kulindamuka kwa uchungu wa kuveleka.

⁹ Anepo nmembekamujwa mmakono la vanu vanji uchinga m'banihwe na kuwalalwa, na vanu va vilambo vyammalele vàmbeemenga mwenu ing'anya yang'une. ¹⁰ Chipindi anecho nni chivamblekanga vanu vohe ing'ulupa yavo, vàmbetengelekana vene kwa vene na kuvengana. ¹¹ Vàmbehumila manabii vohe va kulambila na kuvahocheja vanu vohe. ¹² Ing'anya ya kuyenjejeke kwa lahakalenge, kutamwana kwa vanu vohe kumbehang'uka. ¹³ Henga ambepililila mpaka kuntululilo, aneyo njo ambepòhwa. ¹⁴ Na kabla ya kuhwika anewo ntululilo, Malove Lambone la Ufalume wa Nnungu làmbehubiliwa pachilambo chammalele kuva ushahidi kwa vanu va vilambo vyammalele."

¹⁵ Bahi munu ambesòma chitabu achino, àlembelewa apilikanihe saana mana ya malove làida. Anepo Yesu nkuhweneha kutangola wachidoni, "Bahi anepo mùmbechona chinu chanahawile nabii Danieli, chinu chitùenda Ing'ande ya Nnungu kuva najisi chiimijijwè pa Ing'ande ya Nnungu. ¹⁶ Anepo vavelènge kuchilambo cha ku Yudeya vatukutile kumachinga. ¹⁷ Na munu avèle muha ing'ande analitinike kwa kutukutula nng'ande unatwala vitukutuku vyake. ¹⁸ Na avèle kumawela nanang'e uchocho, anaue kukaya ùnatwala lijoho lyake. ¹⁹ Ole wavo amahe vavèle na vitumbo na vayong'èja mahiku anelo. ²⁰ Nnyuwange Nnungu uchinga kutila kwenu kunave mmahiku la chipwepwe au Liduva lya Kuyewelega. ²¹ Kwa kuva, mmahiku anelo kùmbekuva na ibaniki ing'ulu ikánambipwawa kutandikila Nnungu pachiumbile chilambo mpaka vino, na ibaniki malinga aneyo ikámbehumila kavila. ²² Kuikave Nnungu akàinjipihia isabu ya mahiku àlalá la ibaniki akánapwawe munu kananga yumo achichiapohwe. Henga ing'anya ya vanu vake vátatondwèlè, àniinjipihia mahiku anelo.

²³ Anepo munu akànyaulila kuva, 'Lola, Kilisto àvele apano,' au 'Àvele apala,' mu-nakulupile. ²⁴ Kwa kuva, vàmbeida vanu vambelilambilila kuva vanang'o njo Kilisto, uchocho vàmbeida manabii va kulambila. Vanu aneyo vàmbetenda vimaiho vikulu na masaibu, uchinga ikahululika vapate kuvahocheja ata vanu vátatondwèlè Nnungu. ²⁵ Lola, nangu ùninnyaulilanga kabla anelo lammalele lakánambihumila. ²⁶ Bahi vanu vakannyaulila kuva, 'Lola, Kilisto àvele kulilanga!' Munahwene aneko. Au vakannyaulila kuva, 'Lola, àlipihite nng'ande!' Munavakulupile. ²⁷ Kwa kuva, kwida kwanga Mwana wa Munu kùmbekuva muchi nng'anje wa ing'uva chiuhumila gafula kumahunde na kulangaja kumahunde kwammalele. ²⁸ Bahi pohepo pauvele ntuhi njo pavambekojana vipungo."

²⁹ Yesu nkuhweneha kutangola wachidoni, "Upopo, palalemamilika maduva la kubanika, 'Liduva limbekuva na lupi na mwedi ukambelangaja na dinondwa òmbematoka kusaloka kumahunde na vitukutuku vyammalele vya kumahunde vivèle na dimongo, vìmбетikinyika.' ³⁰ Anepo njo pachimbekwonekana chimaiho changa Mwana wa Munu kumahunde. Vanu vammalele va pachilambo vàmbeikutanga, na vàmbeuwona Mwana wa Munu avèle mmahunde waida, akuno avèle na dimongo na ukulu nkulu. ³¹ Anepo àmbevatuma malaika vake kwa lidi litumbwile lya lipenga na vàmbevalopola vanu vake vátatondwèlè kusaloka nchilambo chammalele.

³² Bahi kwa nnandi wa ntini lihundange nfono auno. Dinavi dyake padihipuka na kulikwasula mahamba, mwenu mùnamala kuva chihuku chivele pepi. ³³ Na mwenu uchocho, pamumbelona ulahumila anelo lammalele laninnyaulidile, bahi mumale kuva uhiku wa kwida kwake ùvele pepi kukamola, tena ùvele chihhi pannango. ³⁴ Nangu ùninnyaulilanga uhiu kuva, vanu va chivèlekwa achino vakambepita mpaka palambetimila anelo lammalele. ³⁵ Kumahunde na chilambo vìmbeipita, henga malove langu lakambepita mwiko."

*Atata Nnungu bahi njo amaite liduva lyene
(Mako 13:32-37, Luka 17:26-30,34-36)*

³⁶ "Henga kuyamba liduva na uhiku wene anewo, nanga munu amaite, ata malaika va kulihunde nanga pavamaite, wala Mwana nanga pamaite, henga Atata weka njo amaite. ³⁷ Malinga chilanavele mahiku langa Nuhu, nni uchocho chiimbekuva pambekwida Mwana wa Munu. ³⁸ Kwa kuva, mmahiku àlalá livambwe kabla likánambikwida, vanu vánalya na kukumbila, vánalomba na kulombwa mpaka liduva alila lyainjidile Nuhu nsafina. ³⁹ Vanang'o nanga pavanamaite chinu chohecho mpaka livambwe pali-haleke nkuvayola vammalele. Uvula nni chiimbekuva pambekwida Mwana wa Munu. ⁴⁰ Uhiku anewo vanu vavili vàmbekuva kumawelu, yumo àmbetwaliwa na yunji ambelekwa. ⁴¹ Vamahe vavili vàmbekuva pamo uvahaya ntama nniyanga, yumo àmbetwaliwa na yunji àmbelekwa. ⁴² Bahi lyongolelange kwa kuva nanga pamumaite liduva lyambekwida Nang'olo wenu. ⁴³ Mwenu mùnimala kuva, kuikave mwene ing'ande waumala uhiku

wambekwida nkwiwa unaiva, akaniva meho uchinga ing'ande yake inatutumulwe. ⁴⁴Bahi na mwenu uchocho, lipanganihange, kwa kuwa Mwana wa Munu àmbekwida uhiku umukalolela mwenu.”

Ntumishi akùlupika na ntumishi akàkulupika
(Luka 12:41-48)

⁴⁵Yesu nkuhwenaha kutangola wachidoni, “Dachi, ntumishi alida akulupika na avèle na ding'ano? Nni ayula wammikile nang'olo wake kuvaimilila vatumishi vanji na kunnaija aveng'e chakulya kwa uhiku ulembeléwa. ⁴⁶Wasa ntumishi aneyo ikàva pambeida nang'olo wake àmbenkoja watenda chalajijwe. ⁴⁷Nangu nìnyaulilanga uhiu kuva, nang'olo aneyo àmbemmika ntumishi aneyo kuva nkwmilila wa dimali dyake dyammalele. ⁴⁸Dachi, ìmbekuva dachi ikàva ntumishi aneyo nni munu atènda lahakalenge, nkulihaulila mumtima wake kuva, 'Nang'olo wangu ànatima kuuya,' ⁴⁹nkutandilika kuvapanya vatumishi avake, akuno walya na kukumbila na kukalewa? ⁵⁰Nang'olo wa aneyo ntumishi àmbeuya nniduva lyakalolela na uhiku wakaumaite. ⁵¹Àmbencheketanya vibeduli vivili ntumishi aneyo na kummika pachinu pavikwije kwajili ya vakulilambilila, aneko vambekuta na kuhaya meno.”

25

Nfano wa vali kumi

¹Yesu nkuhwenaha kutangola wachidoni, “Uhiku anewo Ufalume wa kulihunde nni paumbelandana na vali kumi vanatwete vibatali vyavo nkuhwena unampwechela nnombi. ²Vali nnyano muanevo vavele mavelu na nnyano vanji vánílimuka. ³Avala mavelu vátwetenge chíhi vibatali vyavo wala vananyakule na mahuta la akiba. ⁴Henga avala valimwike ványakwile vibatali na kukondya mahuta lanji. ⁵Bahi nnombi patimile kuhwika, vammalele nkuhindila na kulala luwono. ⁶Ching'ati chilo nkupilikanika lidi lya munu ulichidoni, 'Pilikanila, nnombi àvenkwida! Humang'ana mukanchingamile!' ⁷Bahi vali vammalele nkutakatukanga, nkutayalisha vibatali vyavo. ⁸Avala mavelu nkuvahaulila avala valimwike kuchidoni, 'Tumeyele mahuta lenu kadiki kwa kuva vibatali vyetu vitandilika kudimika.' ⁹Avala valimwike nkuyang'ula kuchidoni, 'Ikambehululika, mahuta latuvenalo lakambetosa kuyavana hwetu na mwenu. Mwenu hwena kwa vanu vachuúsa mukalisumile lenu.' ¹⁰Avala mavelu pavapite unasuma mahuta, nnombi nkukamola. Avala vali nnyano vanavèle tayali, nkuingila pamo na nnombi nnukumbi lwa ing'ole ya ulombi na nnango nkuchimwa. ¹¹Lukoto kadiki avala vali vanji nkukamolanga, nkutandilika kutangola kuchidoni, 'Nang'olo, nang'olo, tuchimulile!' ¹²Henga nnombi nkuvayang'ula kuchidoni, 'Nangu nìnyaulilanga uhiu kuva, nangu níkamaita mwenu.'” ¹³Anepo Yesu nkuhula kuchidoni, “Bahi mùúve meho, kwa kuva nanga pamulimaite liduva aneyo wala uhiku wambekwida Mwana wa Munu.”

Nfano wa vatumishi vatatu
(Luka 19:11-27)

¹⁴Yesu nkuhwenaha kutangola wachidoni, “Ufalume wa Nnungu ùlandana na munu ànalembedile kuhwena mwanda. Nang'e ávachemile vatumishi vake, nkuvakamuja dihela dyake. ¹⁵Yumo nkumwing'a mipatila nnyano ya dihela dya sahabu na yunji nkumwing'a mipatila mivili na yunji nkumwing'a mipatila umo kupapatana na uweso wanga munu. Anepo nkuhwena mwanda. ¹⁶Upala ayula apête mipatila nnyano ya dihela dya sahabu nkutandilika kutenda uchuusi, nkuyenjejeke mipatila inji nnyano. ¹⁷Uchocho na ayula apête mipatila mivili, nkuyenjejeke mipatila inji mivili. ¹⁸Henga ayula apête mipatila umo, nkuhimba lipondo, nkupiha dihela dya nang'olo wake.

¹⁹Bada ya maduva lohe, nang'olo wa avala vatumishi nkuuya, nkutenda navo isabu ya dihela dyanavakamujije. ²⁰Bahi nkusaloka ayula ntumishi anapete mipatila nnyano ya dihela dya sahabu, nang'e nkhumya na inji nnyano, nkuhula kuchidoni, 'Nang'olo, úngukamujidye mipatila nnyano, lola vino iyenjejeke inji nnyano.' ²¹Nang'olo wake nkunnyaulila kuchidoni, 'Útendile saana, wako nni ntumishi wambone, na ùnakulupika. Únikulupika kwa dimali kadiki, bahi vino nìmbekukamuja dimali dyohe. Ida uhangalale pamo na nangu!'

²²Nkuhaloka ayula ntumishi wavili anapete mipatila mivili ya dihela, nanang'e, nkuchidoni, 'Nang'olo, úngupele mipatila mivili, lola, vino iyenjejeke mipatila inji mivili.'

²³Nang'olo wake nkunnyaulila kuchidoni, 'Útendile saana, wako nni ntumishi wambone, na ùnakulupika. Únikulupika kwa dimali kadiki, bahi vino nìmbekukamuja dimali dyohe. Ida uhangalale pamo nangu!'

²⁴ Anepo nkuhaloka ayula ntumishi yunji watatu anapete mpatila umo wa dihela, nkuhaua kuchidoni, 'Nang'olo, nangu ñnikumala wako kuva, nni umunu ukee na chididi, wako ùvele muchi munu ahôla chihi na pachinu pakapandile nang'e. ²⁵ Nangu ñniyopa, nkuhwena unapiha dihela dyako nnipondo. Bahi hela yako aino, itwale.'

²⁶ Nang'olo wake nkunyang'ula kuchidoni, 'Wako nni ntumishi nkútenda lahakalenge, na unemwa! Wako wanimala kuva, nangu nni munu ngufûna chihi pachinu panikapandile nangu. ²⁷ Elo, henga wako úlembelwa udivike dihela dyangu benki, uchinga liduva linimbeuya ngudipate dihela dyangu na dinji diyenjejeke. ²⁸ Bahi mpakanyolange aneyo, dihela anedyo, mumwing'e ayula avêle na mipatila kumi ya dihela. ²⁹ Kwa kuva, kila munu avêle na chinu ãmbeyenjeja ãave na vyohe, henga munu akávele na chinu ata achila kadiki chavenacho ãmbepokonyolwa. ³⁰ Bahi ntwale ayu ntumishi akáfala, munnyahange pawele pavêle lupi. Aneko njo kuvambekuta na kuhaya meno.'

Angandolo na ambudi

³¹ "Pámbeidà Mwana wa Munu akuno avèle na ukulu wake pamo na malaika vammalele, anepo njo pámbekàlà nchiteng'u chake cha chifalume. ³² Vanu va vilambo vyammalele vãmbelopokela muyo mwake, nanang'e ãmbevahapulanya anevo vanu muchi nchunga chavahapula angandolo n'dimbudi. ³³ ãmbevavika angandolo m'bali wake wa kunkono na ambudi m'bali wake wa kunchinda.

³⁴ Anepo Nfalume ãmbevahaulila avala vavêle m'bali wake wa kunkono, 'Idang'ana, mwenu mubalikiwije na Atatangu, pwachelanga Ufalume umuunguliwije kutandikila kuumbwa kwa chilambo. ³⁵ Kwa kuva ngúvele na indala mwenu nkuning'a chakulya, na ngúvele na inyota mwenu nkuning'a medi, na ngúvele ninnyeni mwenu nkungupwechela, ³⁶ na ngúvele lukundumwandu, mwenu nkuning'a inguwo yuwala, na nnauula mwenu nkunanguuja, na ngúvele nnilungu mwenu nkuidang'ana unangulola.' ³⁷ Anepo avala vatênda lalalembela Nnungu njo pavambeyang'ula kuchidoni, 'Nang'olo, chakani patukuwene uvèle na indala hwetu nkukwing'a chakulya, au púnavele na inyota hwetu nkukwing'a medi lukumbila? ³⁸ Chakani patunakuwene uvèle nnyeni, hwetu nkukupwechela, au chakani púnavele lukundumwandu, hwetu nkukwing'a dinguwo? ³⁹ Na chakani patukuwene ubwahela au uvèle nnilungu, hwetu nkuida unakulola?' ⁴⁰ Nfalume ãmbevayang'ula kuchidoni, 'Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, kila chinu chimuntendedile munu avalangíwa kuva akee chinu, múngutendedile nangu.'

⁴¹ Anepo Nfalume ãmbevahaulila avala vavêle m'bali wake wa kunchinda kuchidoni, 'Ukananga apano, mwenu mulaniwije! Muhwene mmoto ukee na ntululilo, moto waunguliwije Ibilisi na malaika vake! ⁴² Kwa kuva, pangunavele na indala, mwenu nkananing'ile chakulya na pangunavele na inyota, mwenu nkananing'ile medi lukumbila ⁴³ na pangunavele ninnyeni, mwenu nkanangupwecheledile na pangunavele na uhou, mwenu nkananing'ile dinguwo dyuwala na panichiuala, mwenu nkanaidile unangulola na pangunavele nnilungu mwenu nkanaidile unangulola.'

⁴⁴ Anepo vanang'o vãmbennyang'ula kuchidoni, 'Nang'olo, chakani patunakuwene uvèle na indala na inyota au uvèle nnyeni au uvèle na uhou au uvèle nnilungu, na hwetu tunaide unakuhudumila?' ⁴⁵ Nang'e ãmbevayang'ula kuchidoni, 'Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, kila chinu chimusindwije kuntendela munu avalangíwa kuva akee chinu, músindwije kungutendela nanangu.' ⁴⁶ Anepo anevo vanu vambewhena muasabu ikee na ntululilo, henga avala vatênda lalalembela Nnungu, vãmbingila muumi ukee na ntululilo."

26

Ntemelo wa kummwalala Yesu

(Mako 14:1-2, Luka 22:1-2, Yohana 11:45-53)

¹ Yesu pamalidile kutangola malove anelo, nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, ² "Mwenu mùmimala kuva bada ya maduva mavili pãmbekuva na sikukuu ya Pasaka, na Mwana wa Munu ãmbetengelekwa uchinga avambwe munsalaba."

³ Anepo makuhani vakulu pamo na vasele va Vayahudi nkukojana paing'ande ya Kuhani Nkulu, uvanchema Kayafa. ⁴ Nkutenda ntemelo namuna chivambenkamula na kummwalala Yesu. ⁵ Nkuhaua kuchidoni, "Henga tunankamule pasikukuu, uyopa vanu vanataya timbwili."

Yesu ãmiminiwa mahuta la kunung'ila

(Mako 14:3-9, Luka 7:36-50, Yohana 12:1-8)

⁶ Yesu ávele ku Besaniya muing'ande yanga Simoni analamijwe mangundula. ⁷ Pánavele nkulya, nkuhaloka mmahe ananyakwile chupa chikatapele namene chikatapajijwe kwa mayanga la alabasta. Chupa anecho chíumbele mahuta lanung'ila la kugalika namene,

nkummininila Yesu mmuti. ⁸ Vakuhundwa vanga Yesu pavalawene anelo latendêke nkusunila, nkuhaura kuchidoni, “Mwadachi kwondonganga uvila mahuta? ⁹ Alano mahuta lakanisumiswa kwa dihela dyohe namene nkuveng'a amahuvani!”

¹⁰ Henga Yesu nkumala lavachiliuja, bahi nkuvahaulila kuchidoni, “Mwadachi munankambyakambya ayuno mmahe? Nang'e ângutendedile lyambone. ¹¹ Kwa kuva, maduva lammalele mûmbekua na amahuvani, henga nanga pamumbekua na nangu maduva lammalele. ¹² Nang'e âmwadilidile mahuta mummili wangu, uchinga angutayalishe kwa kungusika. ¹³ Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, kila pachinu pâmbehubilwa Malove Lambone nchilambo chammalele, alino lyatendile ayuno mmahe limbetambulanga kwa kunhimukila nang'e.”

*Yuda âkubali kuntengeleka Yesu
(Mako 14:10-11, Luka 22:3-6)*

¹⁴ Anepo, yumo wa vakuhundwa kumi na mbili, lina lyake Yuda Isikaliote, nkuhwena kwa makuhani vakulu, ¹⁵ nkuvahaulila kuchidoni, “Mûmbening'a chamani nikantengeleka Yesu kwenu mwenu?” Bahi nkumwing'a dihela dya nnyoyo salasini. ¹⁶ Kutandikila anepo Yuda nkuva wataha wasa wa kuntengeleka Yesu.

*Yesu na vakuhundwa vake vâlya chakulya cha Pasaka
(Mako 14:12-21, Luka 22:7-13, 21-23, Yohana 13:21-30)*

¹⁷ Liduva litandi lya Sikukuu ya Mikate Ikâtaijwe Hamila, vakuhundwa vake nkumwenela Yesu nkummuja kuchidoni, “Ûlembela tukakwandalile kwachi chakulya cha Sikukuu ya Pasaka?” ¹⁸ Yesu nkuvahaulila vahweneng'ane kumanga, kwanga munu yumo vakannyaulile kuchidoni, “Nkûhunda âhawile kuchidoni, ‘Uhiku wautondwele Nnungu kwajili yangu ùvele pepi, vakuhundwa vangu pamo na nangu nimwene tûmbhangalalila muing'ande yako Sikukuu ya Pasaka.’” ¹⁹ Bahi vakuhundwa nkutenda muchi Yesu chavalaijje, nkuandaa chakulya cha Sikukuu ya Pasaka.

²⁰ Pachikamwele chinalyulo, Yesu nkulya chakulya pamo na vakuhundwa vake kumi na mbili. ²¹ Pavanavele nkulya, Yesu nkuhaura kuchidoni, “Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, munu yumo mmwenu âmbengutengeleka.” ²² Vakuhundwa vake nkuva nnihindambi likulu, nkutandilika yumo-yumo kunnyaulila Yesu kuchidoni, “Nang'olo, nikee nangu!” ²³ Yesu nkuyang'ula kuchidoni, “Achahwijje nkate wake munkungu pamo na nangu njo ambengutengelêka. ²⁴ Mwana wa Munu âmbekuhwa malinga chiilembwije Mmalemba Lanawe kumwamba nang'e. Henga ole wake munu aneyo antengelêka Mwana wa Munu! Ikâvele wasa kwa munu aneyo kuikave akavelekwa.”

²⁵ Anepo Yuda, ayula nkûtengeleka, nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Nkûhunda, nikee nangu!” Yesu nkunyang'ula kuchidoni, “Ûmbekua uwewe.”

*Chakulya cha Nang'olo
(Mako 14:22-26, Luka 22:14-20, 1 Vakolinso 11:23-25)*

²⁶ Bahi pavanavele nkulya, Yesu nkutwala nkate, nkunshukulu Nnungu, nkuumeya, nkuveng'a vakuhundwa vake. Nkuhaura kuchidoni, “Twalanga mulye, auno njo mmili wangu.” ²⁷ Anepo, nkutwala chikombe chivêle divayi, nkunshukulu Nnungu, nkuveng'a vakumbile, nkuhaura kuchidoni, “Kumbilanga mmammalele, ²⁸ kwa kuva, aino njo myadi yangu imâha lilailano lya Nnungu na vanu vake, imwadilika kwajili ya vanu vohe uchinga vasamehewe masambi lavo. ²⁹ Nangu ninnyaulilanga mwenu kuva, nikambekumbila kavila divayi, mpaka liduva linimbekumbila divayi dyahambi pamo na mwenu mu Ufalume wa Atatangu.”

³⁰ Bahi pavamalidile kwimba luhimu, nkuhumananga pawelu, nkuhweneng'ana ku Lichinga lya Mizeituni.

*Yesu âlauja kuva Petulo âmbenkana
(Mako 14:27-31, Luka 22:31-34, Yohana 13:36-38)*

³¹ Anepo Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Ing'anya ya âlalâ lambenguhumila nangu, mwenu mmammalele chilo cha nelo ñnembeleka kungukulupila, malinga chahawile Nnungu Mmalemba Lanawe kuva, ‘Nimbempanya nchunga, na angandolo vâmbemwadilikana.*”

³² Henga panimbefufuka, nimbennongolela kuhwena ku Galilaya.” ³³ Petulo nkunyang'ula Yesu kuchidoni, “Ata kuiva vammalele uvava na lipamba na wako nkukuleka, henga nangu nikambekuleka mwiko.” ³⁴ Yesu nkunnyaulila Petulo kuchidoni, “Nangu nkuhailila

* 26:31 Sakaliya 13:7

uhii kuva, chilo uchino cha nelo, kabla ung'uku akànambikongovela, wako ùmbekuva un-gukanile myanda mitatu.”³⁵ Petulo nkuyang'ula kuchidoni, “Ata kungulembelewa kuhwa chalumo na wako, nangu nikambekukana ng'ol!” Vakuhundwa vammalele nkutangola uchocho.

Kuyuwa kwanga Yesu kuwelu wa Getisemane

(Mako 14:32-42, Luka 22:39-46)

³⁶ Anepo Yesu nkuhwena pamo na vakuhundwa vake kuwelu uvachema, Getisemane, nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Ikalanga apano, nangu nguhwena akula unayuwa.”

³⁷ Nkuntwala Petulo pamo na vana vavili vanga Sebedayo. Bahi Yesu nkutandilika kuva na lihindambi na kukambakamba muntima, ³⁸ nkuhaua kuchidoni, “Ntima wangu ùvele na lihindambi likulu, pepi na kuhwa. Bahi ikalanga apano, mùùve meho pamo na nangu.”³⁹ Nkuhwena muyo kadiki, nkuhunama mpaka pahi, nkuyuwa wahaula kuchidoni, “Atatangu, ikàhululika ngunyemye na ibaniki iida! Henga unatende muchi chingulembela nangu, ìla tènda muchi chulembela wako umwene.”⁴⁰ Bahi Yesu nkuvahwenela avala vakuhundwa vatatu, nkuvakojja valèlè, nkunnyaulila Petulo kuchidoni, “Dachi, nanga pamuhulwile kuva meho pamo na nangu kananga lisaa limo? ⁴¹ Bahi mùùve meho na muyuwe uchinga pamumbelingwa munatende masambi. Isungu ìnalembela, henga mmili unadabadanga.”

⁴² Yesu nkuhwena mwanda wavili unayuwa, wahaula kuchidoni, “Atatangu, ikànahululike kungunyemija ibaniki aneyo iida, bahi itendeke muchi chulembela wako.”

⁴³ Bahi Yesu nkuhwena kavila kwa vakuhundwa vake, nkuvakojja valelèngè luwono, kwa kuva meho lavo láumbele chihii luwono.

⁴⁴ Yesu nkuvaleka kavila, nkuhwena unayuwa mwanda watatu watangola chihii malove ulala. ⁴⁵ Bahi Yesu nkuvahwenela vakuhundwa, nkuvahaulila kuchidoni, “Mwenu mmechinkwona na kupumulila. Lola uhiku ùnikamola wambekamujwa Mwana wa Munu mmakono la vanu vavèle na masambi. ⁴⁶ Na ayula angutengelèka àvele pepi, bahi takatukanga tuhweneng'ane!”

Kukamulwa kwanga Yesu

(Mako 14:43-50, Luka 22:47-53, Yohana 18:3-12)

⁴⁷ Yesu pánavele nkutangola malove anelo, nkuhaloka Yuda, yumo wa avala vakuhundwa kumi na mbili, pamo na likuwa likulu lya vanu vanyakwile mapanga na dindonga. Vanu anevo vammalele vátumwije na makuhani vakulu na vasele va Vayahudi. ⁴⁸ Ayula nkùtengeleka àvapele avala vanu chimaiho wachidoni, “Munu ayula unimbem'busu njo nang'e, mwenu nkamule!” ⁴⁹ Yuda nkummwenela Yesu nkuchidoni, “Nkùhunda, umumi?” Bahi nkum'busu. ⁵⁰ Yesu nkunnyaulila Yuda kuchidoni, “Nnyanjawangu, tènda lyywidilidile.” Bahi avala vanu vanapapatene na Yuda nkuhengelekele, nkunkamula Yesu.

⁵¹ Nkuhundwa yumo muavala vakuhundwa vanga Yesu nkuhalamola upanga, nkuncheketa likutu ntumwa wanga Kuhani Nkulu. ⁵² Yesu nkunnyaulila kuchidoni, “Ludisha upanga wako m'benda yake. Kwa kuva, vammalele vatumila upanga wa kukomanila, vambekuhwa kwa upanga uwowo wa kukomanila. ⁵³ Dachi, ùtenda kuva nikàhulula unnyuwa Atatangu angupelekejije matunji kumi na mbili la maelufu la malaika vakunguchunga? ⁵⁴ Henga nikàtenda uchocho làmbetimila dachi Malemba Lanaswe lahaùla kuva, alano lasima lahumile?”

⁵⁵ Anepo Yesu nkulihaulila likuwa lya vanu kuchidoni, “Mwadachi mùidile unanguka-mula akuno munyakulèngè mapanga na dindonga muchi nangu nkùpalaula? Maduva lammalele nangu ngúikala nnuwani lwa Ing'ande ya Nnungu unguhùndà, henga nanga pamunangukamwile. ⁵⁶ Henga alano lammalele lànihumila, uchinga latimile àlalà la-vanalembile manabii Mmalemba Lanaswe.” Anepo vakuhundwa vammalele nkunneka, nkutukuta.

Yesu muyo Lukumbi Lukulu lwa Vayahudi

(Mako 14:53-65, Luka 22:54-55, 63-71, Yohana 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Bahi avala vankamwile Yesu, nkumpelekeja Yesu kwa Kayafa, Kuhani Nkulu. Anepo njo pachinu pavanakojene vakùhunda Sheliya ya Musa na vasele va Lukumbi Lukulu lwa Vayahudi. ⁵⁸ Petulo nkuva wannondola Yesu kwa kulehu mpaka paluwani lwa lukumbi lwa Kuhani Nkulu. Nkuingila nkati, nkukala pamo na valinsi uchinga alalole lambehumila.

⁵⁹ Makuhani vakulu na vajumbe vammalele va Lukumbi Lukulu lwa Vayahudi nkutaha ushahidi wa kulambila kunnyamba Yesu, uchinga vammwalale. ⁶⁰ Henga nanga

pavanapete, ikànavu vanu vohe váníhaloka unahumya ushahidi wa kulambila. Kuntululilo, nkuhaloka vanu vavili, ⁶¹ nkuhaua kuchidoni, “Ayu munu áhawile kuva, ‘Nangu nahulula kuibamola Ing’ande yanga Nnungu na kuidenga kavila mmaduva matatu.’” ⁶² Anepo Kuhani Nkulu nkumila, nkummuja Yesu kuchidoni, “Dachi, wako ukee na lilove Iya kuyang’ula kwamba anelo lavakusitaki ava vanu?” ⁶³ Henga Yesu nkunyalala chihi. Kuhani Nkulu nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Nnungu nni mumi, hambi nakuapisa kwa lina lyake, bahi tuhaulile ikàva wako nni Kilisto, Mwana wanga Nnungu.” ⁶⁴ Yesu nkunyang’ula kuchidoni, “Elo, umomo muhaulidile wako. Henga nangu ninnyaulilanga mwenu kuva, kutandikila hambi muchimumwone Mwana wa Munu aikèlè m’bali wa kunkono wa Nnungu Avèle na Dimongo, uchocho muchimumwone avèlè mmahunde waida.”

⁶⁵ Anepo Kuhani Nkulu nkupapulanga dinguwu dyake, nkuhaua kuchidoni, “Ayu munu ànkufwile Nnungu! Dachi, pàvele ing’anya ntwani kavila ya kuvataha mashahidi? Lola, tènda mùnipilikana chankufwile Nnungu?” ⁶⁶ Mwenu mwona dachi?” Vanang’o nkuyang’ula kuchidoni, “Àmbelewa ahwe.” ⁶⁷ Anepo vanu vanji nkunsunila mata kumeho na kumpanya ding’ondi. Na vanji nkumpanya makofi, ⁶⁸ uvahaula kuchidoni, “Wako Kilisto, tulauije, nnani akupanyile!”

Petulo ànkana Yesu

(Mako 14:66-72, Luka 22:56-62, Yohana 18:15-18,25-27)

⁶⁹ Uhiku anepo Petulo àikele nnuwani Iwa lukumbi Iwa Kuhani Nkulu. Ntumishi yumo mmahe, nkumwenela Petulo nkunnyaulila kuchidoni, “Na wako úvele pamo na Yesu wa ku Galilaya.” ⁷⁰ Henga Petulo nkukana muyo mwa vanu vammalele vánavele apala, wauhaua kuchidoni, “Nikámaite malove lutangola.” ⁷¹ Anepo Petulo nkuuka apala nkuhwena pannango wa luwani Iwa lukumbi, bahi mmahe yunji nkumwona, nkuvahaulila vanu vánavele apala kuchidoni, “Ayuno munu ávele pamo na Yesu wa ku Nasaleti.” ⁷² Henga Petulo nkukana kavila, nkuapila wachidoni, “Nikámmaite munu aneyo!” ⁷³ Lukoto kadiki avala vanu vanaimidile apala, nkumwenela Petulo nkunnyaulila kuchidoni, “Muhiu wako nni yumo munkumbo wavo, ing’anya ata itangodi yako inakumaiha.” ⁷⁴ Anepo Petulo nkutandilika kwapila wachidoni, “Ngulanike ikàva nalambila! Nangu nikámmaite munu aneyo!” Upala ung’uku nkukongovela. ⁷⁵ Petulo nkuhimukila malove langa Yesu lanannyaulidile kuva, “Kabla ung’uku akánambikongovela, wako úmbekuva ungukanilè myanda mitatu.” Bahi nkuhuma pawelu, nkunatumbula chitangelo.

27

Yesu àpelekejwa kwa Pilato

(Mako 15:1, Luka 23:1-2, Yohana 18:28-32)

¹ Pauchele, makuhani vakulu vammalele na vasele va Vayahudi nkukojana, nkutenda ntemelo uchinga vapate kummwalala Yesu. ² Nkunnyaungu Yesu, nkumpelekeja na kunkumuja kwanga Pilato, nkulu wa Chiloma wa chilambo achila.

Kuhwa kwanga Yuda

(Matendo 1:18-19)

³ Bahi Yuda, ayula antengelèke Yesu pawene kuva Yesu ànihukumiwa kuhwa, nkulyamba, nkuvauhija makuhani vakulu na vasele va Vayahudi adila dihela salasini dya nnyoyo. ⁴ Nkuvahaulila kuchidoni, “Natendile masambi kuntengeleka munu ayuno akávele na likosa, uchinga awalwalwe.” Vanang’o nkunnyaulila kuchidoni, “Yetuhwe ilida? Anelo unamala umwene!” ⁵ Bahi Yuda nkudiyaha adila dihela dya nnyoyo mu Ing’ande ya Nnungu, nkuhwena unalipambilila. ⁶ Makuhani vakulu nkudilokotanya adila dihela dya nnyoyo, nkuhaua kuchidoni, “Kupapatana na sheliya yetu, ikáluhusiwa kudivika nnisanduku Iya sadaka, kwa kuva nni dihela dipatikene kwa kumwadila myadi.” ⁷ Adila dihela nkumwala vasume welu wa munu amunyanga ulongo, uchinga pàáve pachinu pa kuvasikila yayeni. ⁸ Njo mana aula welu vachema, “Welu wa Myadi,” mpaka nelo*. ⁹ Anepo nni palatimidile malove lanatangwe nabii Yelemiya kuchidoni, “Nkuditwala dihela dya nnyoyo salasini, divanawene Vaisilaeli kuva dinalingilana na kuhwa kwanga munu, ¹⁰ nkutumila dihela anedyo kusuma welu wa munu amunyanga ulongo, muchi Nang’olo changulajije.”

Yesu muyo mwanga Pilato

(Mako 15:2-5, Luka 23:3-5, Yohana 18:33-38)

¹¹ Anepo Yesu nkupelekejwa muyo mwanga Pilato nkulu wa Chiloma wa chilambo achila. Pilato nkummuja Yesu kuchidoni, “Dachi, wako nni Nfalume wa Vayahudi?” Yesu

* 27:8 Matayo palembi kuva mpaka nelo, àyamba maduva àlálá nang’e lachilemba chitabu achino.

nkuyang'ula kuchidoni, "Wako ùnihaula." ¹² Bahi makuhani vakulu na vasele va Lukumbi Lukulu Iwa Vayahudi pavansiteke Yesu, nang'e nanga panayang'wile lilove. ¹³ Anepo Pilato nkummuja kavila Yesu kuchidoni, "Dachi, uvenkulapilikana anelo lammalele lavakusitiki?" ¹⁴ Yesu nkunyalala chihi na akanayang'wile kananga lilove limo, Pilato nkukangana namene.

Yesu àhukumiwa kuhwa

(Mako 15:6-15, Luka 23:13-25, Yohana 18:39-19:16)

¹⁵ Kila Sikukuu ya Pasaka Pilato ávele na nnyambo wa kuvahungulila Vayahudi nfungwa yumo uvachinnembela. ¹⁶ Na maduva àlalá pávele na nfungwa yumo anamaikene namene ing'anya ya kutenda lahakalenge, lina lyake Balaba. ¹⁷ Bahi vanu pavanakojene pamo, Pilato nkuvauja kuchidoni, "Mulembela ninchimulile alida, Balaba au Yesu uvanchema Kilisto?" ¹⁸ Pilato átangwele uchocho kwa kuva ánimala kuva, Yesu ákamujijwe kwanga nang'e kwa wiu.

¹⁹ Pilato panaikele nchiteng'u cha hukumu, n'jawe nkumpelekejije ujumbe uchidoni, "Unantende chinu chohecho aneyo munu akávele na likosa, kwa kuva chilo ùnibanika namene muindoto ing'anya yanga nang'e." ²⁰ Henga makuhani vakulu pamo na vasele va Vayahudi nkuvachonjela vmanu vánavele apala kuva vayuwe alekelewe Balaba, na Yesu awalwalwe. ²¹ Pilato nkuvauja kuchidoni, "Muvanu avano vavili mùlembela ninyungulile alida?" Vanang'o nkunyang'ula kuchidoni, "Nnyungulile Balaba." ²² Pilato nkuvauja kavila kuchidoni, "Mùlembela nintende dachi ayuno Yesu uvanchema Kilisto?" Vammalele nkuyang'ula kuchidoni, "Avambwe munsalaba!" ²³ Pilato nkuvauja kavila kuchidoni, "Ing'anya ntwani? Kwani àtendile lilida lihakalenge?" Henga vanang'o nkuhalija chihi kutaya lwasu uvachidoni, "Avambwe munsalaba!"

²⁴ Bahi Pilato pawene kuva nanga chambehulula kutenda, na lwasu luhaliya chihi, nkutwala medi nkukalava mmakono muyo mwa vanu vammalele, wahaula kuchidoni, "Kuhwa kwa munu aneyo, nangu nikávele na makosa! Anelo lenu mmene." ²⁵ Vanu vammalele nkuyang'ula kuchidoni, "Asabu ya kuwalalwa kwanga munu aneyo kutukoje hwetu pamo na viveléko vyetu!" ²⁶ Anepo Pilato nkuvahungulila Balaba, henga nkulaija Yesu asulubulwe na kunkamuja kwa matiyala va Chiloma uchinga avambwe munsalaba.

Matiyala vântendela Yesu mang'wanyu

(Mako 15:16-20, Yohana 19:2-3)

²⁷ Anepo matiyala la Pilato nkuntwala Yesu nkumpelekeja nnuwani Iwa nkati Iwa ing'ande yanga Pilato, na likuwa lyammalele Iya matiyala nkunteng'eneja. ²⁸ Nkummulanga dinguwo dyake, nkummwaja likoti Iya langi ya chifalume. ²⁹ Nkudinga lutavi Iwa miva muchi kofiya ya chifalume, nkummwaja mmuti. Nkunkamudya isimbo ya imbalu munkono wake wa kunkono, nkutindivala malundi muyo mwake, nkutandilika unnombolela kwa mang'wanyu uvachidoni, "Utumbyangwe, Nfalume wa Vayahudi!" ³⁰ Nkunsunila mata, nkutwala aila imbalu nkumpanya mmuti. ³¹ Pavamalidile kuntendela mang'wanyu, nkummula alila likoti, nkummwaja dinguwo dyake. Anepo nkuntwala, nkuhwana unammamba munsalaba.

Kuvambwa kwanga Yesu

(Mako 15:21-32, Luka 23:26-43, Yohana 19:17-27)

³² Pavachihwena, nkukojana na mwenedi wa imanga ya ku Kilene, lina lyake Simoni, nkunnamatija aunyakule aula nsalaba wanga Yesu. ³³ Pavakamwele pachinu pavachema Goligota, mana lake, "Pachinu pa Libadang'a." ³⁴ Nkumwing'a divayi divakundanyije na chinu chikalala namene. Henga payejije, nkuhita kukumbila.

³⁵ Pavamalidile kummamba munsalaba, nkuyavana dinguwo dyake kwa kuyela indingi. ³⁶ Nkukalanga pahi upala uvannolihiya. ³⁷ Munsalaba wake muha pamuti pake vákomedile chibau chilembwije malove layamba lisitaka lyake, "AYUNO NJO YESU, NFALUME WA VAYAHUDI." ³⁸ Uhiku uula, nkuvambwa na vakúpalaula vavili, yumo m'bali wake wa kunkono na yunji m'bali wa kunchinda.

³⁹ Bahi vanu vachipita anepo nkuva uvapukunya myuti yavo na kunchamba, ⁴⁰ uvachidoni, "Wako akee unahawile kuva ùmbebamola Ing'ande yanga Nnungu na kuidenga kavila mmadava matatu, hambi lipohe umwene! Ikáva wako Umwana wa Nnungu, lisulupuse munsalaba!" ⁴¹ Uchocho, makuhani vakulu na vakúhunda Sheliya ya Musa pamo na vasele va Vayahudi navanang'o nkuntendela mang'wanyu, uvahaula kuchidoni, ⁴² "Ávapohije chihi vanu vanji, henga hambi akábulula kulipoha mwene! Ati nang'e nni Nfalume wa Vaisilaeli! Hambi alisulupuhe mwene munsalaba, uchinga na hwetu tunkulupile. ⁴³ Nang'e àlisingila Nnungu na áhawile kuva nang'e nni Mwana wanga

Nnungu. Ikava Nnungu ananowelwa nawe, bahi ampohe hambu!" ⁴⁴ Na avala vakúpalaula vanavambwije pamo na nang'e, navanang'o uchocho vántangoledile malove lahakalenge.

Kuhila kwanga Yesu

(Mako 15:33-41, Luka 23:44-49, Yohana 19:28-30)

⁴⁵ Bahi kutandikila sasita muhi mpaka satisa, chilambo chammalele nkuva chihi lupi. ⁴⁶ Paihwikile malinga satisa, Yesu nkunonoha lidi lyake, nkuhaua kuchidoni, "Eloyi, Eloyi, lama sabakitani?" Mana lake nni, "Nnungu wangu, Nnungu wangu, mwadachi ùninguleka?" ⁴⁷ Vanu vanji vanaimidile apala pavapilikene uchocho nkuhaua kuchidoni, "Ànchema Eliya." ⁴⁸ Upala, munu yumo nkutukuta nkutwala siponji, nkuchuvika n'divayi dihahama. Nkuipatika nnufito, nkunyanjulila Yesu uchinga ahonde. ⁴⁹ Henga vanu vanji nkuhaua kuchidoni, "Nneke, tulole ikàva Eliya achiaide unampoha!" ⁵⁰ Bahi Yesu nkunonoha kavila lidi likulu, koka nkuhila.

⁵¹ Upala lipasiya linahungwije paching'ati mu Ing'ande ya Nnungu nkudaluka vipande vivili, kutandikila muha mpaka pahi, chilambo nkundangenda na mayanga makulungwa nkutumbuka. ⁵² Misati nkuhunukuka, na vanu vohe va Nnungu vanahidile nkufufuliwa. ⁵³ Nkuhuma mmisati yavo, na Yesu páfufwike, anevo vanu nkuingila muimanga yanaswe Yelusalemu, nkwonwa na vanu vohe.

⁵⁴ Nkulu yumo wa matiyala la Chiloma na avala vánavele pamo nanang'e uvannolihija Yesu, pavachiwene chilambo uchindengenda na lammalele lahumidile, nkuyopa namene, nkuhaua kuchidoni, "Muhiu ayu munu ávele Mwana wanga Nnungu."

⁵⁵ Pachinu anepo pávele na vamahe vohe vachimpenekele Yesu kwa kulehu, anevo nni avala vachinnondola Yesu kutandikila ku Galilaya na kuntumikila. ⁵⁶ Muanevo vamahe, múvele na Maliya wa imanga ya Magidala na Maliya ayuvao Yakobo na Yusufu, pamo na ayuvao vana vanga Sebedayo.

Kusikwa kwanga Yesu

(Mako 15:42-47, Luka 23:50-56, Yohana 19:38-42)

⁵⁷ Liduva palichiswa, nkuhaloka munu yumo nkúpata, uvanchema Yusufu, mwendi wa ku Alimataya. Munu aneyo nanang'e ávele nkúhundwa wanga Yesu. ⁵⁸ Nang'e nkuhwena kwanga Pilato, nkuuyuwa mmili wanga Yesu, bahi Pilato nkwaumulu vamwing'e. ⁵⁹ Anepo Yusufu nkuutwala aula mmili, nkuudingilija sanda itakete, ⁶⁰ nkunausika munsati wake wahambi unavedwije nniyanga likulungwa namene. Anepo nkuhingilijija liyanga likulu pannango wa nsati, nkuuka. ⁶¹ Maliya wa imanga ya Magidala pamo na ayula Maliya yunji váikalenge upala, kuloja pansati.

Matiyala làlolihija nsati

⁶² Liduva lipapete, livele Liduva lya Kuyewelega, makuhani vakulu na Mafalisayo nkumwenela Pilato, ⁶³ nkunyanjulila kuchidoni, "Nang'olo, túnakumbukila kuva ayula nkúlambila pánavele mumi átele kuchidoni, 'Liduva lya tatu lya kuhwa kwangu nimbefufuka kahaloka kwa vahwile.'" ⁶⁴ Bahi amulisa nsati ulolihijwe mpaka liduva lya tatu, uyopa vakuhundwa vake vanaiva mmili wake na kuvahaulila vanu kuva áñifufuka. Kwa kuva, kulambila kwa vino kumbemamoja kupunda kutandi." ⁶⁵ Pilato nkuvayang'ula kuchidoni, "Vatwale matiyala, muhwene mukauchunge malinga chimuhulula." ⁶⁶ Bahi vanang'o nkuhwena unaulolihija aula nsati kwa kuvavika valinsi vaulolihije, na kwa kuvika alama muha liyanga lya pannango uchinga ilanguje, ikàva pávele munu anachimwile, na ìve kuvadivila vanu vanause anelyo liyanga.

28

Kufufuka kwa Yesu

(Mako 16:1-10, Luka 24:1-12, Yohana 20:1-10)

¹ Palipitile Liduva lya Kuyewelega, ulyamba na mambumbu liduva lya Jumapili, Maliya wa imanga ya Magidala na Maliya yunji vápite unaulola nsati. ² Upala, nkuhumila nndengendo nkulu wa chilambo, kwa kuva malaika wa Nang'olo ánisulupuka kahaloka kulihunde, nkuhwena kunsati, nkulihingilijija alila liyanga kunyenje, nkuliikalila. ³ Aneyo malaika áng'anyima muchi nng'anje wa ing'uva, na dinguwo dyake dívele dyanaha mbee! ⁴ Avala valinsi vachichúnga nsati wa Yesu nkuyopa na kutetemela, nkuva muchi váníhwa. ⁵ Henga ayula malaika nkuvahaulila avala amahe kuchidoni, "Munayope, nangu ñnimala kuva muntaha Yesu avambwije munsalaba. ⁶ Apano nang'e akapali, kwa kuva áñifufulwa muchi chahawile. Idananga mupalole pachinu panalajijwe. ⁷ Bahi hweneng'ana upehi mukavahaulile vakuhundwa vake kuva, nang'e áñifufulwa uholoka kwa vanu vahwile, na áñinnongolela kuhwena ku Galilaya, aneko muchimuwone. Lola, nangu ñninnyaulilanga tayali."

⁸ Bahi avala vamahe nkupiyanya kuuka pansati, kwa kuyopa na kuhangalala namene nkutukuta uhwena unavahaulila vakuhundwa vake.

⁹ Upala, Yesu nkuvahumila avala vamahe, nkuchidoni, “Mmumi mwenu?” Avala vamahe nkummwenela, nkuhunama muyo mwake, nkukamula madodo lake. ¹⁰ Anepo Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Munayope. Hweneng’ana mukavahaulile vakuhundwa vangu vavêle muchi anung’unuvangu vahwene ku Galilaya, aneko nni kuvambengwona.”

Valinsi vâhauila mambo lahumidile

¹¹ Avala vamahe pavanavele nndila, matiyala vanji vachiulolihija nsati nkuhwena kumanga unavahaulila makuhani vakulungwa kila chinu chihumidile. ¹² Anepo makuhani vakulu nkukojana pamo na vasele va Vayahudi, nkutenda ntamelo, nkuveng’a dihela dyohe avala matiyala va nsati. ¹³ Anepo vanang’o nkuvahaulila matiyala kuchidoni, “Vahaulile vanu kuva, pamunavele nkwna, vakuhundwa vake Yesu vâniida nachilo, nkumwiva. ¹⁴ Na Pilato akâpilikana habali aino, hwetu tunatangola nawe, mwenu nkalembeingila mukulaga.” ¹⁵ Bahi avala matiyala nkupwechelela adila dihela nkutenda muchi chivalaijijwe. Habali aneyo înihwenaha kuyanjala kwa Vayahudi mpaka nelo.

Yesu âvatuma vakuhundwa vake

(Mako 16:14-18, Luka 24:36-49, Yohana 20:19-23, Matendo 1:6-8)

¹⁶ Anepo avala vakuhundwa kumi na moja nkuhwena ku Galilaya mpaka kulichinga alila lyanavahaulidile Yesu vahwene. ¹⁷ Vanang’o pavammwene, nkutindivala malundi muyo mwake uvamwabudu, henga vanji nkuva na lipamba. ¹⁸ Anepo Yesu nkuvahengelekela nkuvahaulila kuchidoni, “Nangu ngûpewije mamulaka lammalele, kulihunde na pachilambo. ¹⁹ Bahi hweneng’ana kwa vanu va vilambo vyammalele mukavajuhe kuva vakuhundwa vangu, umuvabatisa kwa lina lya Nnugu Atata na lya Mwana na lya Umumu Wanaswe. ²⁰ Muvahunde kulakamula lammalele laninnaijije. Na mumale kuva nangu ngûvele pamo na mwenu maduva lammalele mpaka ntululilo wa chilambo.”

Malove lambone lamwâmba Yesu Kilisto lalembwîje na Mako Ulongoledi

Chitabu achino cha Malove Lambone lamwâmba Yesu Kilisto lalembwîje na Mako, nni chitabu chimo mmitabu ncheche vya Lilailano lya Hambi vitânga maisha langa Yesu Kilisto. Kila chitabu mmitabu anevyo ncheche chichemwa “Injili” mana lake, “Malove Lambone lamwâmba Yesu.” Vitabu anevyo vîlembwije bada ya kuhwa kwanga Yesu. Vanalembile vitabu anevyo nni Matayo na Mako na Luka na Yohana. Mmitabu anevyo ncheche, chitabu cha Mako njo chananjipi namene kupunda vitabu vinji. Na ikulupika kuva, chitabu achino cha Mako njo chinavele chitandi kulembwa kupunda anevyo vinji, na inahululika kuva chilembwije mmwaka fulani, kutandikila mmwaka wa 50 mpaka wa 70 kutandikila mwaka wavelekwejije Yesu Kilisto. Na vatalamu va Bibiliya vakulupila kuva chitabu achino chilembwije muimanga ya Loma kwa makudungilo la kuvakamya mitima vakûkulupila va aneko.

Mako ayu njo anamaikene kwa lina lya Yohana Mako, achipapatana na Banaba na Ntume Paolo. Imbili yanga Mako inihakajangwa apala panaamwile kulihapula mmwanda wao wa madengo la chitume (Matendo 13:13). Mmwanda unji Mako nkupapatana kavila nawi Banaba (Matendo 15:37-39). Mako âmaikene namene kuva nnyanjawake Petulo wa pepi namene (1 Petulo 5:13). Na vatalamu va Bibilia vanakulupila kuva Mako anilemba malove lohe la shuhuda dyanga Petulo, na shuhuda anedyo njo nsingi wa Malove Lambone lalembwîje na Mako. Mmalove alano Lambone, Mako ahimya namene mambo layâmba namuna ya kuva nkuhundwa wanga Yesu, na mahundo langa Yesu layâmba mahiku la ntululilo.

Uinjipihwa wa chitabu cha Mako

1. Sula ya 1:1-13, Mako achimaiha chitabu.
2. Sula ya 1:14-8:21, Mako âtana kwamba madengo la Yesu mmahiku lanave ku Galilaya.
3. Sula ya 8:22-10:52, Mako âtana kwamba mwanda wanga Yesu kuhwena ku Yelusalemu.
4. Sula ya 11:1-16:8, Mako âmalilila chitabu chake kwa kutana habali dyanga Yesu panavele ku Yelusalemu, na habali dya kuhila na kufufuka kwanga Yesu.

Yohana Nkûbatisa âvahubilila vanu

(Matayo 3:1-12, Luka 3:1-18, Yohana 1:19-28)

¹ Alano nni Malove Lambone lamwâmba Yesu Kilisto, Mwana wa Nnungu. ² Lâtandilike muchi chilalembwije nchitabu changa nabii Isaya, Nnungu pahaula kuchidoni, “Nangu nîmbentuma n’jumbe wangu akulongolelee,

anevo njo ambekukatapajija indila yako.”*
³ “Munu anonoha lidi kulilanga wachidoni, ‘Nkatapajije Nang’olo indila yake, nyoshanga dihengo dyambepita.’”†

⁴ Bahi Yohana Nkûbatisa ahumilidile kulilanga, wawahubilila vanu valeke masambi lavo na vabatiswe uchinga Nnungu avasamehe masambi lavo. ⁵ Vanu vohe kuhaloka chilambo cha ku Yudeya na imanga ya ku Yelusalemu vanihwena unampilikanila Yohana, nkulitangolanga masambi lavo, nang’e nkuvabatisa nnuhunde lwa Yoludani.

⁶ Yohana âwete inguwo ikatapajijwe kwa maleha la ungamila, na nchikundu mwake ahungile nkanda wa limbende. Na chakulya chake chivele chihi mahiya na uchi wa munnyitu. ⁷ Yohana nkuva wavahaulila vanu kuchidoni, “Nnyuma mwangu âvenkwida avêle na dimongo dyohe namene ungupunda nangu. Nangu wala nikâfala kuntumikila kananga kwa kutepa na kuihungula mididi ya vilatu vyake. ⁸ Nangu nîm’batisa mwenu kwa medi, henga aneyo âmbem’batisa mwenu kwa Umumu Wanaswe.”

Kubatiswa na kulingwa kwanga Yesu

(Matayo 3:13, 4:11, Luka 3:21-22, 4:1-13)

⁹ Maduva anelo, Yesu nkukamola kuhaloka imanga ya ku Nasaleti, chilambo cha ku Galilaya, Yohana nkum’batisa Yesu nnuhunde lwa Yoludani. ¹⁰ Upala, Yesu pahumile chihi mmedi, nkukwona kulihunde kuhunukwike, na Umumu Wanaswe achionekâna muchi umunda wansulupukila. ¹¹ Lidi nkupilikanika kuhaloka muha kulihunde ulichidoni, “Wako njo Mwanangu unikutamwa, ñnikatapaliwa na wako.”

* 1:2 Malaki 3:1 † 1:3 Isaya 40:3

¹² Upala, Umumu Wanaswe nkunnodya Yesu kuhwena ya kulilanga, ¹³ nkuikala aneko maduva alubaini walingwa na Nanchindenga. Aneko, ávele pamo na anyama va munny-itu, na malaika nkuva uvantumikila.

*Yesu ávachema vakuhundwa vatandi
(Matayo 4:12-22, Luka 4:14-15, 5:1-11)*

¹⁴ Bada ya Yohana kutaywa nnilungu, Yesu nkuhwena chilambo cha ku Galilaya unavahubilila vanu Malove Lambone la Nnungu, ¹⁵ wachidoni, “Mahiku lànihwika na Ufalume wa Nnungu úvele pepi na mwenu. Lekanga masambi lenu na mulakulupile Malove Lambone!”

¹⁶ Yesu pachipita nnyenje Litanda lya ku Galilaya, nkuvona akúupa dihomba vavili uvayela dinjau dyavo nnitanda, Simoni uvanchema Petulo chalumo na nnung'une uvanchema Anduleya. ¹⁷ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Ngupapate, nangu nguchinintendange mwenu kuva mmanu mma kuvaupila vanu kwa Nnungu.” ¹⁸ Upala, nkudilekanga dinjau dyavo, nkumpapata Yesu.

¹⁹ Papite muyo kadiki, nkumwona Yakobo na nnung'une wake uvanchema Yohana, chalumo na Sebedayo atatawavo pamo na amadengo vanji, vavèlè muingalava yavo uvakatapaja dinjau dyavo. ²⁰ Upala, Yesu nkunchema Yakobo na Yohana, na vanang'o nkunneka atatawavo pamo na amadengo vanji muingalava, vanang'o nkumpapata Yesu.

*Yesu ámmusa nanndenga
(Luka 4:31-37)*

²¹ Yesu pamo na vakuhundwa vake nkuhwika imanga ya ku Kapelinaumu, na palikamwele Liduva lya Kuyewelega, Yesu nkuinjila muing'ande ya kunnyuwila Nnungu, nkutandilika kuvahunda vanu. ²² Vanu vanampilikene nkukangana mahundo lake, kwa kuva, ávahunda muchi munu avèle na mamulaka, na akee muchi vakúhunda va Sheliya yanga Musa.

²³ Uhiku uwowo, munu yumo ánavele muing'ande ya kunnyuwila Nnungu, ánavele na nanndenga, nkulindamuka ukuta ding'uto wachidoni, ²⁴ “Útulebelela chani hwetu, wako Yesu wa ku Nasaleti? Dachi údile unatwondonganga? Nnimala kuva wako nni Wanaswe, utumwíje na Nnungu!” ²⁵ Yesu nkunkalipila ayula nanndenga wachidoni, “Nyalala! Mmuke ayu munu.”

²⁶ Bahi ayula nanndenga nkunkunyang'unya namene ayula munu akuno wakuta kwa lidi likulungwa, nkummuka. ²⁷ Vanu vammalele nkukangana, nkuva uvaujana kuva, “Ala nni lalida? Ala nni mahundo lahambi lavèle na mamulaka! Ayu munu ávele na dimongo dya kuvaamulisa anamindenga, na vanang'o vánampilikana!”

²⁸ Anepo habali dyanga Yesu nkupiyanya kuyanjala nchilambo chammalele cha ku Galilaya.

*Yesu ávalamya vanu vohe
(Matayo 8:14-17, Luka 4:38-41)*

²⁹ Yesu na vakuhundwa vake, pamo na Yakobo na Yohana nkuhumang'ana muing'ande ya kunnyuwila Nnungu, nkuhwena mwalehu mpaka kukaya kwanga Simoni na Anduleya. ³⁰ Nkawake Simoni álele pachinanda ing'anya ápweteka chidumba. Yesu pakamwele, vanu vanji nkunnyaulila habali dya aneyo mmahe. ³¹ Yesu nkumwenela ayula mmahe, nkunkamula nkonu, nkuntakutaha. Chidumba nkummuka, nkutandilika kuvahudumila.

³² Pachikamwele chinalyulo liduva lititilè, vanu nkumpelekejija Yesu vagonjo vammalele na vanu vánavele na anamindenga. ³³ Na vanu vammalele va imanga aila nkunaimila muyo luungo lwa ing'ande. ³⁴ Yesu nkuvalamya vanu vohe vachiuula, na kuvausa anamindenga vohe. Na wala nanga panavalekile anevo anamindenga vatangole chinu chohecho kwa kuva vánimmala.

*Yesu ávahubilila vanu aneko ku Galilaya
(Luka 4:42-44)*

³⁵ Ulyamba na mambumbu, kabla liduva likánambiuhuma, Yesu ánitakatuka, nkuuka anepo pakaya nkuhwena kunyenje imanga, pachinu pakávele na vanu, nkunnyauiwa Nnungu aneko. ³⁶ Simoni na avake nkuhwena unantaha. ³⁷ Pavammwene, nkunnyaulila kuchidoni, “Vanu vammalele vánakutaha!”

³⁸ Henga Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Tuhweneng'ane vijiji vinji vya pepi uchinga nikáhibili na kunang'o, kwa kuva, njo chinguidilidile.” ³⁹ Bahi Yesu nkuhwena kila pachinu aneko ku Galilaya, wahubili n'ding'ande dyavo dya kunnyuwila Nnungu akuno wavausa vanu anamindenga.

Yesu ànnama yunu avêle na mangundula

(Matayo 8:1-4, Luka 5:12-16)

⁴⁰ Munu yumo achiuula mangundula nkumwenela Yesu, nkutindivala malundi, nkunyuwa Yesu wachidoni, “Ukàlebelela ùnahulula chihi unguhahulanga kwa kungulama.”

⁴¹ Yesu nkumwikila chididi aneyo munu, nkunyoloja nkono wake, nkun'gusa, nkunnyaaulila kuchidoni, “Elo nalembela, lama!” ⁴² Upala, ugonjo nkumuka, nkulama.

⁴³ Anepo Yesu nkunnyaaulila ahwene, nkun'duma wachidoni, ⁴⁴ “Kaleha, unannyaaulile munu woheyo lanikutendeledile, henga wako hwena ukalilanguje kwa kuhani na kuhumya sadaka muchi chalaijeje Musa uchinga vanu vama kuva ùnihahulwa.”

⁴⁵ Henga ayula munu papite, nkutandilika kuyanajaja aneyo habali kila pachinu. Bahi ing'anya ya anelyo, Yesu nanga panahulwile kuhwena muimanga yoheyo kwa kulilanguja. Nkuntenda aikale kunyenje imanga pachinu paweka pakávele na vanu. Henga vanu nkumwenela kuhaloka kila m'bali.

2

Yesu ànnama yunu adidimênge

(Matayo 9:1-8, Luka 5:17-26)

¹ Palapitile maduva kadiki, Yesu nkuhwena kavila ku Kapelinaumu, vanu nkupilikana kuva ávele pakaya. ² Vanu vohe namene nkuumbala nng'ande mpaka pannango. Bahi Yesu pachivahubilila vanu, ³ nkuhaloka vanu ncheche akuno vannyakwilè munu adidimênge, nkumpelekeja kwanga Yesu. ⁴ Bahi kwa kuva vanu váníumbala namene, nanga pavanahulwile kumpelekeja pachinu pávèlè Yesu. Bahi avala vanu nkuvimbula muha palikangala, kuloja pachinu pánavele Yesu. Pavapete chitonono, nkunsulupuha aneyo munu akuno alèlè nchinanda. ⁵ Yesu paiwene ing'ulupa yavo, nkunnyaaulila ayula munu adidimênge kuchidoni, “Mwanangu, ùnisamehwa masambi lako.”

⁶ Vakúhunda vanji va Sheliya ya Musa vanaikele anepo nkuva uvaliujja mmitima yavo kuva, ⁷ “Ayu munu mwadachi àtangola uvila? Ànkufulu Nnungu! Nnani ahulúla kunsamehe munu masambi ikánave chihi Nnungu weka?”

⁸ Upala, Yesu nkumala chivaliujja mmitima yavo, nkuvauja kuchidoni, “Ing'anya nt-wani mùtangodikanga uchocho mmitima yenu?” ⁹ Lilida lipeyapéya namene, kunnyaaulila ayu munu adidimênge kuchi, “Ùnisamehwa masambi lako,” au kunnyaaulila, “Imila, twala chinanda chako uhwene?” ¹⁰ Bahi nangu ngùlembela ngumaihe kuva, Mwana wa Munu, ávele na mamulaka la kuvasamehe vanu masambi lavo apano pachilambo.” Anepo Yesu nkunnyaaulila ayula munu adidimênge kuchidoni, ¹¹ “Nikuhaulila, imila, utwale chinanda chako uhwene kukaya!” ¹² Upala, ayula munu nkutakatuka, nkutwala chinanda chake, nkuuka. Vanu vammalele nkukangana na kunnombolela Nnungu uvachidoni, “Tukana-chona chinu malinga achi.”

Yesu ànchema Lawi uvanchema lina linji Matayo

(Matayo 9:9-13, Luka 5:27-32)

¹³ Yesu nkuhwena kavila kunyenje Litanda Iya Galilaya. Likuwa Iya vanu nkumwenela, nang'e nkutandilika kuvahunda.

¹⁴ Yesu pánavele nkupita, nkumwona Lawi mwana wanga Alufayo, aikèlè paing'ande ya kulipila kodi. Yesu nkunnyaaulila kuchidoni, “Ngupapate!” Lawi nkuimila, nkumpapata.

¹⁵ Lukoto, Yesu nkuva walya chakulya muing'ande yanga Lawi. Vakútwala kodi vohe na vanu vanji vahaulika kuva nni vanu vavèle na masambi, váníida nkulya pamo na Yesu na vakuhundwa vake, ing'anya vanu vohe vánampapata. ¹⁶ Bahi vakúhunda vanji va Sheliya ya Musa vánavele Mafalisayo, pavammwene Yesu walya pamo na vanu vahaulika kuva vavele na masambi na vakútwala kodi, nkuvauja vakuhundwa vake kuchidoni, “Mwadachi àlya pamo na vakútwala kodi na vanu vavèle na masambi?” ¹⁷ Yesu papilikene anelo nkuvahaulila kuchidoni, “Vanu vakáuula nanga pavannembela n'ganga, henga vauúla njo vannembèla n'ganga. Nangu nikáidile unavachema vanu vatènda àlalá lalalembela Nnungu, henga ngúidile unavachema vanu vavèle na masambi.”

Yesu àujwa chivambefunga

(Matayo 9:14-17, Luka 5:33-39)

¹⁸ Vakuhundwa va Yohana Nkúbatisa na vakuhundwa va Mafalisayo vánafunga. Bahi vanu nkuhwena unammuja Yesu kuchidoni, “Ing'anya nt-wani vakuhundwa va Yohana Nkúbatisa na vakuhundwa va Mafalisayo vánafunga, henga vakuhundwa vako vakáfunga?”

¹⁹ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Dachi, vanu vakumbuliwije kuing'ole ya ulombi vánahulula kufunga wakati vavele pamo na mwene nnombi? Ikábululika kufunga wakati nnombi ávele pamo na vanang'o. ²⁰ Henga uhiku uchiukamole, nnombi pambetwaliwa muvanang'o, anepo njo pavambefunga.

²¹ Nanga munu atotêla chilaka cha inguwo yahambi nnipindi. Kwa kuva, akâtenda uchocho, chilaka anecho chahambi chimbekungunyala na kuhaliya kupamola anelyo lipindi, na pachinu panapomweke pambeyenjejeka. ²² Na wala nanga munu atâya divayi dyahambi mmipatila ya tangu. Akâtenda uchocho, aila mipatila inapwapuka ing'anya ya kuhaha kwa divayi, na divayi dinamwadilika na mipatila nkwindongeka. Henga divayi dyahambi dilembelewa ditaywe mmipatila yahambi!"

Yesu njo Nang'ola avêle na mamulaka ata Nniduva lya Kuyewelega
(Matayo 12:1-14, Luka 6:1-11)

²³ Liduva limo lya Kuyewelega, Yesu nkuva wapita n'dindila dya mmawelu la ngano chalamo na vakuhundwa vake. Pavachipita, vakuhundwa vake nkutandilika kupulula ngano na kutang'una. ²⁴ Mafalisayo nkummuja Yesu kuchidoni, "Lola! Mwadachi vâtanda vitukutuku vikâluhusiwije na Sheliya ya Musa kutendwa Nniduva lya Kuyewelega?"

²⁵ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Dachi, mukâsomile chanatendite Nfalume Daudi panalembedile chakulya, nang'e pamo na avake pavanavele na indala?" ²⁶ Maduva langa Kuhani Nkulu Abiasali, Daudi âinjidile pa Ing'ande ya Nnungu, nkulya mikate ihumijwe kwa Nnungu, nkuveng'a na avake navanang'o nkulya, wakati Sheliya ya Musa iluhusu chihhi mikate aneyo kuliwa chihhi na makuhani weka.

²⁷ Bahi Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Liduva lya Kuyewelega linivikwa kwajili ya munu, na akee munu kwajili ya Liduva lya Kuyewelega. ²⁸ Bahi Mwana wa Munu njo Nang'ola avêle na mamulaka ata Nniduva lya Kuyewelega."

3

¹ Anepo Yesu nkuinjila kavila muing'ande ya kunyuwila Nnungu, na amula nkati mûvele na munu adidimênge nkono. ² Na mûvele na vanu vanji vachitâha ing'anya ya kunsitaki Yesu, bahi nkuva uvannoleha uchinga vamale ikâva âmbennamya munu Nniduva lya Kuyewelega. ³ Yesu nkunnyaaulila ayula munu avêle na nkono adidimênge kuchidoni, "Ida muyo amuno." ⁴ Yesu nkuvauja vanu kuchidoni, "Dachi, Sheliya yetu inatuluhusu kutenda lambone au lahakalenge Nniduva lya Kuyewelega? Kuupoha umi au kuuwalala?" Henga vanang'o nkunyalala chihhi. ⁵ Anepo Yesu nkulaukila mipata yammalele wavalola vanu akuno avisijê na kuvasikitikila ing'anya ya kunanopa kwa mitima yavo. Nkunyaaulila ayula munu kuchidoni, "Nyoloja nkono wako!" Nang'e nkunyoloja, nkono nkuva umi kavila. ⁶ Upala, Mafalisayo nkuhumang'ana pawelu nkunakojana na vanu va likuwa lya Helode* uchinga vatahe indila ya kummwalala Yesu.

Likuwa lya vanu limpapata Yesu

⁷ Yesu nkuuka anepo pamo na vakuhundwa vake, nkuhwena mpaka kunyenje Litanda lya Galilaya. Likuwa likulu lya vanu nkumpapata. Vanu anevo vâhaleke ku Galilaya na ku Yudeya, ⁸ na ku Yelusalemu na ku Idumeya na vilambo vya m'bali wavili wa luhunde lwa Yoludani na vilambo vidingûka dimanga dya Tilo na Sidoni. Likuwa anelyo lya vanu vâmmwenedile Yesu ing'anya vânipilikana âlalâ lanatendile Yesu. ⁹ Bahi ing'anya ya vanu kuva vohe, Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake vakamwandalile ingalava, uchinga vanu vanan'gong'ole. ¹⁰ Yesu ânivalamya vanu vohe, na vagonjo vammalele vachipwateka nkuva uvagong'olana uchinga vannyengelekele pepi uchinga van'guse. ¹¹ Na anamindenga pavammwene Yesu, nkuvamatohija pahî vanu anevo vavêle na anamindenga akuno uvakuta ding'uto uvachidoni, "Wako njo Mwana wanga Nnungu!"

¹² Henga Yesu nkuvakalipila anamindenga vanammahie kwa vanu.

Yesu âvatandola vakuhundwa kumi na mbili
(Matayo 10:1-4, Luka 6:12-16)

¹³ Anepo Yesu nkukwela nnichinga, nkuvachema vanu vavalembedile, na vanang'o nkuhwena. ¹⁴ Nang'e nkuvatandola vanu kumi na mbili vanavachemile mitume, uchinga vaikale pamo nanang'e na kuvatuma vakayanjaje lilove lya Nnungu, ¹⁵ nkuveng'a na mamulaka la kuvausa anamindenga. ¹⁶ Vanu kumi na mbili vanavatondwele nni avano, Simoni wananchemile Yesu lina linji Petulo, ¹⁷ na Yakobo na Yohana vana vanga Sebedayo wanavachemile Yesu, Boanege, mana lake, "Vana va ing'uva," ¹⁸ na Anduleya na Filipo na Batolomayo na Matayo na Tomaso na Yakobo mwana wa Alufayo, na Sadayo na Simoni ânavele nnikuwa lya Vasselote†, ¹⁹ na Yuda Isikaliote, ânantengeleke Yesu.

Yesu na Belisebuli
(Matayo 12:22-32, Luka 11:14-23, 12:10)

* **3:6** Vanu va likuwa lya Helode nni vanu vâchitamwa namene utawala wa familia ya Helode Nkulu na Helode Antipasi mwanawe. † **3:18** Vasselote lîvele likuwa lya Vayahudi vachichitamwa namene chilambo chavo na vakâchitamwa kutawaliwa na Valoma.

²⁰ Anepo Yesu nkuhwena kavila kukaya. Likuwa lya vanu nkumwombalila kavila, Yesu na vakuhundwa vake nkuva nanga pavanapete wasa wa kulya chakulya. ²¹ Valangavake pavapilikene anelo, nkuhwena unantwala, kwa kuva, vanu váhaua kuva, “Ávele na ding’apedi.”

²² Na vakúhunda Sheliya yanga Musa vanaheleke ku Yelusalemu, nkuhaua kuchidoni, “Ávele na Nanchindenga,[‡] nkulu wa anamindenga. Aneyo njo annyululíha nang’e kuvaua anamindenga.”

²³ Bahi Yesu nkuvachema, nkuvahaulila kwa mifano kuchidoni, “Ímbehululika dachi Nanchindenga aliuse mwene? ²⁴ Ikáva vanu va ufalume umo vânalumbana, ufalume anewo nanga paumbekwimila. ²⁵ Na ikáva vanu va ing’ande imo vânalumbana, ing’ande aneyo ikambekwimila. ²⁶ Na ikáva Nanchindenga álitahuka mwene, na ufalume wake ukálumbanyika, bahi ufalume anewo ukambekwimila, íla úmbeyanguka.

²⁷ Nanga munu ahulúla kwenda muing’ande yanga munu avéle na dimongo nkumpakanyola vitukutuku vyake, mpaka atandilike kunnyunga munu aneyo hoti, anepo njo pambehulula kumpakanyola vitukutuku vyake.

²⁸ Nangu nínnyaaulilanga uhiu kuva, vanu vachivasamehewe masambi lavo lammalele na kufulu dyavo dinji. ²⁹ Henga munu ambenkufúlu Umumu Wanaswe, mwiko aneyo nanga pambesamehewa, kwa kuva, ákendile sambí ikásamehewa vyaka na vyaka.” ³⁰ Yesu átangwele uchocho kwa kuva, vanu váhaua kuva, “Ávele na nanndenga.”

Anyokwe na anung’unuvake Yesu

(Matayo 12:46-50, Luka 8:19-21)

³¹ Anepo anyokwe Yesu pamo na anung’unuvake nkukamola. Nkuimila pawelu, nkunaija munu nkati akancheme Yesu. ³² Anemwo nng’ande, likuwa lya vanu líniikala akuno lin’dingwiké Yesu. Vanang’o nkunnyaaulila kuchidoni, “Anyoko na anung’unuvako vavele pawelu, vânakutaha.”

³³ Yesu nkuvauja kuchidoni, “Kwani nnyuwangu njo nnani na anung’unuvangu nni vanani?” ³⁴ Anepo Yesu nkuvalola vanu vanan’digwike nkuhaua kuchidoni, “Lola! Avano apano njo ayuvangu na anung’unuvangu. ³⁵ Munu woheyo atênda lalalembela Nnungu, aneyo njo nkulwangu na nnumbwangu na nnyuwangu.”

4

Nfano wa munu apânda dimbeyu

(Matayo 13:1-9, Luka 8:4-8)

¹ Yesu nkutandilika kavila kuvahunda vanu, akuno avèlè nnyenje Litanda lya Galilaya. Likuwa lya vanu nkumwombalanila, bahi Yesu nkubidi akwele muingalava ínavele nni-tanda, nkuikala. Vanu vammalele nkuva vaimilèngè munnyangi nnyenje litanda. ² Yesu nkuvahunda vitukutuku vyohé kwa mifano, na pachivahunda nkuvahaulila kuchidoni, ³ “Pilikanila! Nkúpanda ápite únapanda dimbeyu. ⁴ Pánavèlè nkumyaya dimbeyu, dinji nkumatokela nndila, vyuni nkuhaloka nkudidadola. ⁵ Na dimbeyu dinji nkumatokela pachinu pavéle na mayanga-mayanga, pakávele na ulongo wohe. Anedyo dimbeyu nkupiyanya kumela kwa kuva ulongo úvele kadiki. ⁶ Liduva palivadile, aneyo mitipu nkunyala, na kwa kuva dinyiya dikanatadile pahi namene, bahi nkuyumanga. ⁷ Dimbeyu dinji nkumatokela pachinu pavéle miva, nkumela, miva nkukulumuka na kuingila aila mitipu, nkuva nanga paipele. ⁸ Dimbeyu dinji nkumatokela paulongo wa matapata. Mitipu nkumela, nkukulumuka, na ulongo anewo nkupundya kuhumya mafuno, myanda salasini au sitini au myamoja, kupunda dimbeyu adila dipandwije.” ⁹ Anepo nkuvahaulila kuchidoni, “Munu avéle na makutu la kupilikana, apilikane!”

Ing’anya ya kutangola kwa nfano

(Matayo 13:10-17, Luka 8:9-10)

¹⁰ Yesu pánavele weka, vakuhundwa vake kumi na mbili, pamo na vanu vanji, nkunnamuja Yesu chiichilanda aila mifano. ¹¹ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Mmanganya múnijaliwa kuimala sili ya Ufalume wanga Nnungu. Henga vanu vanji vakávele nnikuwa lyenu kila chinu vâpilikana kwa mifano, ¹² uchinga,

‘Vakàloleha, vanachone chinu,

vapilikane, henga vanamale.

Ing’anya vakámala, vâmbemmuila Nnungu,
nanang’e achivasamehele masambi lavo.”

[‡] 3:22 Mako álembele Belisebuli kwamba lina litumíke kumwamba Nanchindenga.

*Yesu àhaua chiulanda nfano wa nkúpanda
(Matayo 13:18-23, Luka 8:11-15)*

¹³ Anepo Yesu nkuvauja kuchidoni, “Dachi, na mwenu mukámaite nfano auno? Hambi mumbelulula dachi kumala mifano inji?” ¹⁴ Nkúpanda, àpanda Lilove lyanga Nnungu. ¹⁵ Vanu vanji vándanywa na hali ya nndila, amula mudimatokedile adila dimbeyu. Pavapilikana lilove lya Nnungu, Nanchindenga ànanda nkunalitwala lilove lipandwje mmitima yavo. ¹⁶ Na vanu vanji vándanywa na hali ya pachinu pavéle mayanga-mayanga, apala padimatokedile adila dimbeyu. Pavalipilikana lilove vānalipwechelela kwa kulihangalalila. ¹⁷ Henga likāvenda mmitima yavo muchi dinyiya chidikahulula kutita mmayanga, bahi vālikamula chihi kwa uhiku kadiki. Pavalaga ing’anya ya alila lilove, upopo vānalileka. ¹⁸ Vanu vanji vándanywa na hali ya pachinu pavéle na miva, apala padimatokedile adila dimbeyu. Vanu anevo vānalipilikana anelyo lilove, ¹⁹ henga madengo la chilambo achino na kulembela kwa dimali na tama dya vitukutuku vinji dinavenda mmitima yavo na kulitimbanga alila lilove lya Nnungu, nkuva chihi nanga kupa. ²⁰ Henga vanu vanji vándanywa na hali ya ulongo wa matapata, apala padimatokedile adila dimbeyu. Avano vānalipilikana lilove lya Nnungu na kulikulupila, vanu anevo vānapundya kuhumya mafuno, yumo myanda salasini na yunji sitini na yunji myamoja, kupunda dimbeyu adila dipandwje.”

*Chibatali chihinikwije
(Luka 8:16-18)*

²¹ Yesu nkuhweneha uvahaulila kuchidoni, “Dachi, munu ntwani achācha chibatali nng’ande, nkuchihinika lidebe au unachivika nniungu chinanda? Dachi, akāchivika muha chipanda?” ²² Bahi kila chinu chipihije chimbepihuliwa, na chinu chihinikwije chimbepihuliwa. ²³ Avéle na makutu la kupilikana, apilikane!”

²⁴ Yesu nkuvahaulila kavila kuchidoni, “Pilikaniha saana malove lamupilikana! Chipimo chimutumila kuvahukumila vanu vanji, na Nnungu àmbennyukumila kwa chipimo uchocho na ñmbebenjejwa. ²⁵ Munu avéle na chinu àmbeyenjejwa, na munu akávele na chinu, ata achila kadiki chavenacho àmbepokonyolwa.”

Nfano wa imbeyu imêla

²⁶ Yesu nkuhweneha kutangola kuchidoni, “Ufalume wa Nnungu ùlandana na munu yumo achimyaya dimbeyu mmwelu mwake. ²⁷ Kila liduva ànalala na kutakatuka, akuno dimbeyu udimela na kukulumuka. Henga nang’e nanga panamaite chidichimela. ²⁸ Ulongo wene njo utenda mitipu ikulumuke na kupa. Ìtandilika uhipuka mahamba matete, nkwiya mahahi na nkumalilikila dyene dimbeyu nkati mmahahi. ²⁹ Ngano ikātendeka, mwene welu àpita wahenga kwa chipula, kwa kuva nchela ùnkamola.”

*Nfano wa imbeyu ya haladali
(Matayo 13:31-32,34, Luka 13:18-19)*

³⁰ Yesu nkuhaua kavila kuchidoni, “Dachi Ufalume wa Nnungu tuulandanye na chani? Dachi, tuuwelesee kwa nfano ntwani?” ³¹ Ùlandana na imbeyu ya haladali, imbeyu inyoko namene kupunda dimbeyu dyammalele dya pachilambo. ³² Henga ikāpandwa, inamela, nkukulumuka nkuva nñandi nkulungwa wa imbowa kupunda milandi yammalele ya mmwelu wa bustani. Ùpaika dinavi ding’ulu dya mmbweha, ata vyuni vānahulula chihi kudenga vitehi n’dinavi dyake na kupata mmbweha.”

³³ Yesu ànivahubilila vanu ujumbe wake kwa mifano yohe ilandāna na aneyo kupapatana na namuna chivanahulwile kupilikana. ³⁴ Yesu nanga panalonjedile navo chohecho bila mifano, henga pānavele pamo na vakuhundwa vake weka ànavafafanulila kila chinu.

*Yesu àchikalipila chibungu
(Matayo 8:23-27, Luka 8:22-25)*

³⁵ Liduva ulyolyo chinalyulo, Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Tuyomboke litanda, tuhwene m’bali wavili.” ³⁶ Bahi vanang’o nkulilaila likuwa lya vanu, nkuijila muingalava uila yanaikele Yesu, nkuuka pamo nanang’e. Na dingalava dinji nkumpelekela. ³⁷ Chibungu nkupunga, na mawimbi nkuiputa aila ingalava, na medi nkutandilika uumbala muingalava. ³⁸ Yesu ávele kunyuma muingalava, alèlè luwono akuno ayamitè muti wake munsagamiya. Bahi vakuhundwa vake nkumwimula uvachidoni, “Nkúhunda, dachi, wako ukávele na lipamba kuva tūvenkutitimila?”

³⁹ Yesu nkutakatuka, nkulikalipila alila lipungo na nkulahaulila mawimbi kuva, “Nyalala!” “Tungamana!” Bahi chibungu nkunyalala, nkutungamana. ⁴⁰ Anepo Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Ing’anya ntwani mūnayopa? Dachi, mpaka hambu mukánakuva na ing’ulupa?” ⁴¹ Vanang’o nkuyopa namene, nkuva uvaujana kuva, “Ayu munu wa namuna ntwani? Ata lipungo na mawimbi lānampilikana!”

5

*Yesu ávausa anamindenga
(Matayo 8:28-34, Luka 8:26-39)*

¹ Yesu na vakuhundwa vake nkuhwika m'bali wavili wa Litanda lya Galilaya, kuchilambo cha Vagelasi.* ² Yesu pasulupwike muingalava, upala nkukojana na munu yumo ánaavele na nanndenga, munu aneyo áhaleke ya kumisati. ³ Maduva lammalele munu aneyo áikala chihi kumisati na wala nanga munu anahulwile kuntava kavila mididi ya chitale. ⁴ Myanda yohe vánintava mididi ya chitale na dipingu, henga nang'e nkukadulanga aila mididi ya chitale na kulumulanga adila dipingu, na wala nanga munu anahulwile unkamula. ⁵ Chilo na muhi áikala kumisati na myanda inji áva kumachinga wakuta ding'uto akuno walicheketanga mayanga.

⁶ Pammwene Yesu kwa kulehu, nkuntukutula nkutindivala malundi. ⁷ Nkunonoha lidi wachidoni, "Yesu Mwana wa Nnungu Nkulu, úndambela chani? Nakuyuwa uapile kwa Nnungu kuva ukambengubaniha!" ⁸ Átangwele uchocho kwa kuva, Yesu ányaulidile kuva, "Wako nanndenga, mmuke ayu munu!"

⁹ Bahi Yesu nkummuja kuchidoni, "Wako lina lyako nnani?"

Nang'e nkunyang'ula kuchidoni, "Lina lyangu Likuwa, kwa kuva hwetu túvele tuvohe."

¹⁰ Avala anamindenga nkunyuwa Yesu kavila uchingu anavayamile nchilambo achila.

¹¹ Pepi na anepo pávele na likuwa likulu lya dinguluve dichisosanya chakulya nnyenje lichinga. ¹² Bahi avala anamindenga nkumpembeja Yesu uvachidoni, "Tuamulise tuh-wene padinguluve adila, útuluhusu tuvende." ¹³ Yesu nkuvaluhusu. Anepo anevo anamindenga nkummuka ayula munu, nkunavenda avala anguluve. Alila likuwa lyammalele lya dinguluve dínaavele malinga alufu mbili, nkuhelelekela kumakobikobi, nkutubukila nnitanda na vammalele nkuhwa mmedi.

¹⁴ Vachúnga va adila dinguluve nkutukuta, nkunavahaulila vanu vavêle kumanga na kumawelu kwamba mambo lammalele lavahumidíle. Vanu nkuhwena unalola lahumidíle. ¹⁵ Pavahwikile kwanga Yesu, nkumwona ayula munu ánaavele na likuwa lya anamindenga aikèlè pahi, awètè dinguwu dyake na ding'ano dyake dimmuidíle, vanu vammalele nkuyopa. ¹⁶ Vanu valawêne àlálá látendêke na lavapête anguluve, nkuhwena unavahaulila vanu vanji.

¹⁷ Bahi nkutandilika kunnyuwa Yesu auke nchilambo chavo.

¹⁸ Yesu pánaavele nkukwela muingalava, ayula munu ánaavele na anamindenga nkunyuwa Yesu apapatane nawe.

¹⁹ Henga Yesu nkunnyitila. Nkunnyaulila kuchidoni, "Wako hwena kukaya kwa alangavako ukavahaulile lammalele lakutendedíle Nang'olo na namuna chakuvikidile chididi."

²⁰ Bahi ayula munu nkuhwena n'dimanga kumi dichêmwá Dikapoli, wayanjaja habali dya mambo àlálá lammalele lántendedíle Yesu. Na vanu vammalele vanapilikene, nkukan-gana.

*Kufufulwa kwanga piti Yailo na kulamywa kwa mmahe yumo
(Matayo 9:18-26, Luka 8:40-56)*

²¹ Yesu nkuyombokela kavila m'bali wavili wa litanda. Pánaavele nnyenje litanda, vanu vohe nkun'dinguka. ²² Anepo nkwiða munu yumo ánaavele nkulu wa ing'ande ya kunnyuwila Nnungu, uvanchema Yailo. Pammwene Yesu nkulimatohija mmadodo mwanga Yesu, ²³ nkunnyuwa wachidoni, "Nahaku wangu ánaabwahela namene na ávele pepi na kuhwa. Nakuyuwa uide, ukammikile makono lako, apate kulama na kuva mumi." ²⁴ Bahi Yesu nkulongana nawe. Na vanu vohe nkumpapata, akuno uvan'gumaguma kila m'bali.

²⁵ Umula nnikuwa múvele na mmahe yumo achiuula ugonjo wa kuhuma myadi vyaka kumi na mbili. ²⁶ Mmahe aneyo ánibanika namene wavahwenela vaganga. Ánimalila dihela dyake dyammalele waliuuja, henga wala nanga panapete wasa, nkuhalija chihi kupwateka. ²⁷ Mmahe aneyo papilikene habali dyanga Yesu, nkuvapunda vanu vammalele va nnikuwa alila, nkumwenela Yesu kwa nnyuma, nkunagusa lijoho lyawete Yesu. ²⁸ Átendile uchocho kwa kuva ánilitongolela mwene kuva, "Nikágusa chihi lijoho lyake nguchingulame."

²⁹ Pagusije chihi inguwu ya Yesu, upala myadi nkuleka kuhuma, mwene nkulyona mummili mwake kuva ánilama. ³⁰ Upala Yesu nkumala kuva dimongo dyake dinimmuka. Nkulilaukila alila likuwa lya vanu, nkuuja kuchidoni, "Nnani angugusije inguwu yangu?"

* 5:1 Malemba lanji la kala vanji vâlembile Vagadala va vanji vâlembile Vagelasi na vanji vâlembile Vagelagesi.

³¹ Vakuhundwa vake nkunyang'ula kuchidoni, “Üvenkulola vanu chivakuguma-guma, mwadachi üuja kuva nnani akugusije?” ³² Henga Yesu nkuhaliya kulola mipata yammalele uchinga amwone ayula atendile uchocho. ³³ Ayula mmahe nkuyopa na nkutandilika kutetemela, ing'anya ánimala lammalele lannyumidile. Nkuhwena unaliyaha mmadodo langa Yesu, nkunyuulila lammalele. ³⁴ Yesu nkunyuulila kuchidoni, “Mwanangu, ing'ulupa yako inikulama. Hwena kwa amani, na ulame mwelehu ugonjo wako.”

³⁵ Yesu pánavale nkutongola anelo, nkwiya vanu kuhaloka kukaya kwanga Yailo nkulu wa ing'ande ya kunnyuwila Nnangu, nkunyuulila ayula nkulu kuchidoni, “Nahaku wako ánihwa. Chamani chuhaliya chihi unkambyakambya Nkúhunda?”

³⁶ Henga Yesu nanga panapilikandile malove lavo, nkunyuulila Yailo kuchidoni, “Unayope, wako kulupila chihi.” ³⁷ Yesu nanga panalembedile apelekelwe na munu yunji, henga nkuhwena chihi na Petulo na Yakobo na Yohana nnung'une Yakobo.

³⁸ Pavahwikile pakaya pa Yailo, Yesu nkupilikana vanu uvakuta na kulikutangila. ³⁹ Yesu nkujijila nng'ande, nkuvahaulila vanu kuchidoni, “Mwadachi múnanyakonya na kuku-tanga? Mwana nanga pahwile, álele chihi luwono.” ⁴⁰ Henga vanang'o nkunnyeeka. Bahi Yesu nkuvahumya vanu vammalele panda, nkuntwala chihi atatake na anyokwe mwali na avala vakuhundwa vake vatatu vanalangene navo, nkuinjila nchumba chanalele aneyo mwali. ⁴¹ Yesu nkunkamula nkono ayula nahaku, nkunyuulila kuchidoni, “Talita kumi!” Mana lake, “Nahaku nikuhaulila imila!”

⁴² Upala, ayula mwali nkuimila, nkutandilika uhwena. Ayula mwali ávele na vyaka kumi na mbili. Anepo vanu pavalawene anelo latendéke, nkukangana namene. ⁴³ Yesu nkuvaduma vananyaulile munu woheyo kwamba álalá latendéke. Anepo nkuvahaulila vamwing'e ayula mwali chakulya alye.

6

*Kuhitwa kwanga Yesu aneko ku Nasaleti
(Matayo 13:53-58, Luka 4:16-30)*

¹ Yesu nkuuka anepo nkuhwena kuchijiji chavelekwiye, akuno apapatènè na vakuhundwa vake. ² Liduva lya Kuyewelega, nkutandilika kuvahunda vanu muing'ande ya kunnyuwila Nnangu. Vanu vohe vampilikène nkukangana, nkuhula kuchidoni, “Dachi, álamaite dachi mahundo anelo lammalele? Lúnda lwa namuna ntwani alu lwapete ayu munu? Lola masaibu lalatenda kwa makono lake! ³ Kwani ayu akee ayula fundi selemala mwana wa Maliya, nkuluwe Yakobo na Yose na Yuda na Simoni? Dachi, alumbuvake tenda tuikanavo upano petu?” Bahi vanang'o nkusunala namene kwajili yanga nang'e, nkuhita kunkulupila.

⁴ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nabii nanga kwakapata eshima ikánave chihi nkaya yake na kwa alangavake na nng'ande mwake.”

⁵ Yesu nanga panatendile masaibu aneko, henga ávavikidile chihi makono vagonjo kadiki na kuvalama. ⁶ Yesu ánikangana ing'anya vanu nanga pavachikulupila.

*Yesu ávatuma vakuhundwa kumi na mbili
(Matayo 10:5-15, Luka 9:1-6)*

Anepo Yesu nkuhwena kuvijiji vya pepi, wavahunda vanu. ⁷ Yesu nkuvachema avala vakuhundwa kumi na mbili, nkuvatuma vavili-vavili. Nkuveng'a mamulaka la kuvausa anamindenga. ⁸ Nkuvalaija wachidoni, “Munanyakule chinu chohecho kwajili ya mwanda, ila nyakula chihi isimbo. Munanyakule nkate wala mpatila wala dihela pachitondo. ⁹ Walanga vilatu, henga nnanyakule nkogo wa akiba.” ¹⁰ Nkuvahaulila kav-ila kuchidoni, “Paing'ande ivambempwechelela, ikalanga anemo mpaka pampumbeuka paimanga aneyo. ¹¹ Na pachinu pohepo pavambehita kumpwechelela na kumilikanila, ukananga anepo na muvakane kwa kulipumunanga litutunga lya mmadodo lenu ilanguje kuva, vene vanitandola kulahita malove la Nnangu.” ¹² Anepo vakuhundwa nkuukananga, nkuhwena unavahubilila vanu valeke masambi lavo. ¹³ Nkuvausa anamindenga vohe, nkuvapaka mahuta la seituni vagonjo vohe, na kuvalama.

*Kuhwa kwanga Yohana Nkúbatisa
(Matayo 14:1-12, Luka 9:7-9)*

¹⁴ Nfalume Helode ánipilikana habali dyanga Yesu, kwa kuva lina lyanga Yesu líniumana kila pachinu. Vanu vanji nkuhaula kuchidoni, “Yohana Nkúbatisa áñifulwa, njo mana ávele na dimongo dya masaibu dikòla madengo nkati mwake.”

¹⁵ Vanji nkuhula kuchidoni, “Nang'e nni Eliya.”

Na vanji nkuchidoni, “Nang'e nni nabii malinga yumo wa manabii va machedo.”

¹⁶ Henga Helode papilikene uchocho, nkuchidoni, “Aneyo ámbekuva Yohana Nkúbatisa ungunanchelete muti, henga áñifulwa!”

¹⁷ Mwene Helode njo ánalajije Yohana akamulwe na kutaywa nnilungu. Átendile uchocho ing'anya Helode ánnombile Helodiya, ána vele n'jawe Filipo, nnung'une wake mwene. ¹⁸ Yohana ányaulidile Helode kuchidoni, "Ikáluhusiwa wako kwikalana na nkongwe wa nnung'uno."

¹⁹ Bahi Helodiya nkuva wanchima Yohana, nkulambela ammwalale, henga nanga panahulwile ing'anya yanga Helode. ²⁰ Helode áninnyopa namene Yohana kwa kuva ánimala kuva Yohana nni munu wanaswe aténda lalalembela Nnungu, bahi nkuva wanchunga. Helode ánanowelwa namene kumpilikanila Yohana, henga kila pachimalila kumpilikanila, ánahingínika namene muntima mwake.

²¹ Liduva limo Helodiya nkupata wasa wa kummwalala Yohana. Liduva anelyo lyávele liduva lya sikukuu ya kuvelekwa kwa Nfalume Helode. Helode ávatendedile ing'ole vakulu vake na vakulu wa matiyala na vakulu va chilambo cha ku Galilaya. ²² Bahi mwali wanga Helodiya ániinjila nkuvina saana, nkunhangalaja Helode na vayeni vake. Nfalume nkunnyaulila ayula mwali kuchidoni, "Nguyuwe chinu chohecho chulambela, nangu nguchinikwing'e." ²³ Nkunnyaulila kavila kuchidoni, "Chinu chohecho chumbenguyua, nguchinikwing'e ata kuiva nusu ya ufalume wangu."

²⁴ Anepo ayula mwali nkuuka, nkunammuja anyokwe kuchidoni, "Ninnyuwe chamani?"

Anyokwe nkunnyang'ula kuchidoni, "Yuwa muti wanga Yohana Nkúbatisa."

²⁵ Ayula mwali nkutukuta mpaka kwanga nfalume nkunnyaulila kuchidoni, "Ngùlembela uning'e uvino nsahani muti wanga Yohana Nkúbatisa."

²⁶ Nfalume nkuva nnihindambi likulu, henga nanga panahulwile kunnyitila ing'anya ya vayeni vanavakumbwile na kwapila kwanaapidile. ²⁷ Upala, nfalume nkuntuma litiyala, nkunnaija aide na muti wanga Yohana Nkúbatisa. Ayula litiyala nkuhwena nnilungu, nkunanchekea Yohana muti. ²⁸ Anepo nkuida na muti nsahani, nkumwing'a ayula mwali, nanang'e nkunamwing'a anyokwe. ²⁹ Vakuhundwa wanga Yohana papapilikene anelo, nkuhwena unautwala mmili wanga Yohana, nkuusika.

*Yesu àveng'a chakulya vanu vapúnda alifu nnyano
(Matayo 14:13-21, Luka 9:10-17, Yohana 6:1-14)*

³⁰ Bahi avala vakuhundwa wanga Yesu nkuuyang'ana kwanga Yesu, nkunnyaulila lamalele látatendilè na látavahundilè. ³¹ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Tuhweneng'ane mpaka pachinu pakávele na vanu uchinga mukayewelege kadiki." Átangwele uchocho kwa kuva apala pachinu pávele na vanu vohe namene vachikamola na kuuka. Yesu na vakuhundwa vake nanga pavanapete wasa wa kulya chakulya. ³² Nkukwelanga muingalava weka nkuukananga, nkuhwena pachinu pakávele na vanu.

³³ Henga vanu nkuvona pavachiukananga, nkumala kuvachihwena. Vanu vohe vachihaloka kila imanga, nkutukutila kwa madodo ukula kwapite Yesu na vakuhundwa vake, nkulitandya kuhwika. ³⁴ Yesu pasulupwike muingalava, nkulyona likuwa lya vanu vohe, nkuvavikila chididi, kwa kuva vávele muchi dingandolo dikávele na nchunga. Bahi nkutandilika kuvahunda vitukutuku vyohu. ³⁵ Pachikamwele chinalyulo, vakuhundwa vake nkummwenela Yesu, nkunnyaulila kuchidoni, "Apano patuvele nni palilanga na hambi liduva liniswa. ³⁶ Bahi valaile vanu vahwene mmawelu na n'dimanga dya pepi uchinga vakalisumile chakulya."

³⁷ Henga Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Veng'e mwenu chakulya."

Vanang'o nkunnyang'ula kuchidoni, "Wako wamba dachi, tuhwene tukasume mikate kwa dihela malinga dya nshahala wa kawaida wa malipo la maduva myambili uchinga tuveng'e valye?"

³⁸ Yesu nkuvauja kuchidoni, "Múvele na mikate mingapi? Hwena nahoti mukalole."

Pavapite unalola nkuchidoni, "Kúvele mikate nnyano na ahomba vavili."

³⁹ Bahi Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake vavahaulile vanu vammalele vaikalange matunji-matunji, muwahi mmihi. ⁴⁰ Nkuikala matunji-matunji la vanu mia-mia na matunji la vanu amsini-amsini. ⁴¹ Anepo Yesu nkuitwala aila mikate nnyano na avala ahomba vavili, nkulola muha kulihunde, nkunshukulu Nnungu. Nkuimeyanya aila mikate pamo na ahomba vavili, nkuveng'a vakuhundwa vake vavayavile vanu. ⁴² Vanu vammalele nkulya na kusiba. ⁴³ Vakuhundwa vake nkulokotanga vibeduli vya mikate iisalidile na vibeduli vya ahomba, nkuumbaja makalala kumi na mbili. ⁴⁴ Na vanu vanalile aila mikate vávele malinga valume alufu nnyano ukáleka vavana na akongwe.

*Yesu àonga muha medi
(Matayo 14:22-33, Yohana 6:15-21)*

⁴⁵ Upala Yesu nkuvakulumisa vakuhundwa vake vakwele muingalava, vannongolele kuhwena ku Betisaida, ng'ambo ya litanda, akuno nang'e avenkulilaila likuwa lya

vanu. ⁴⁶ Pamalidile kuvalaila vanu, nkuhwena kulichinga unayuwa. ⁴⁷ Pachikamwele chinalyulo, ingalava nkuva ching'ati litanda, Yesu nanang'e ávele chihi weka pachinu pakávele medi. ⁴⁸ Bahi nkuvona vakuhundwa vake chivachilaga amula muingalava, kwa kuva, lipungo linavapungila namene. Kulyamba, Yesu nkuvakvoja vakuhundwa vake akuno waonga muha medi, nkùlembela kuvapunda. ⁴⁹ Vanang'o pavammwene avenkwòngà muha medi, vátenda lindelya, nkuva uvakuta ding'uto, ⁵⁰ kwa kuva, vammalele pavammwene váníyopa namene.

Henga upala Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Likamyange ntima, nni nangu! Munayope!" ⁵¹ Anepo Yesu nkukwela muingalava muvanavele vakuhundwa, lipungo nkunyalala. Vakuhundwa vake nkukangana namene, ⁵² ing'anya nanga pavanakameke mana ya alila lisaibu lya kuyenjeja mikate, kwa kuva, mitima yavo ínikamajanga kumala.

*Yesu ávalama yagonjo ku Genesaleti
(Matayo 14:34-36)*

⁵³ Yesu na vakuhundwa vake pavayombweke litanda, nkuhwika chilambo cha ku Genesaleti, anepo nkumija ingalava yavo. ⁵⁴ Pavahumite chihi muingalava, upala vanu nkummala mwelehu Yesu. ⁵⁵ Anepo vanu nkupita uvatukuta nchilambo chammalele uvavanyakula yagonjo mminanda, na kuvapelekeja kila pachinu pavanapilikene kuva Yesu ávele anepo. ⁵⁶ Na kila pachinu Yesu panapite, mmijiji na n'dimanga na mmawelu, vanu nkuvavika yagonjo mmakojano. Nkunyuwa avaluhusu van'guse kananga lupepe lwa lijoho lyake. Na vammalele vanan'gusije vánílama mwalehu.

7

*Mambo lantênda munu ààve najisi
(Matayo 15:1-20)*

¹ Mafalisayo na vakúhunda vanji va Sheliya yanga Musa vanahaleke ku Yelusalemu váníkijana muyo mwanga Yesu. ² Nkuvona vakuhundwa vanji vanga Yesu uvalya chakulya kwa makono lakákalavijwe kupapatana na nnyambo wa dini ya Chiyahudi.

³ Mafalisayo na Vayahudi vammalele vákamulila mihambo ya anyakala vao, vanang'o nanga pavalya chakulya bila kulihahula kwa kukalava medi mmakono malinga chiilem-belewa. ⁴ Na pavahaloka kusakoni nanga pavalya chinu chohecho bila kuchihahula. Uchocho, vákamulila mihambo inji yohe malinga, kuhahula myawo na vilongo na vyombo vya vitale.

⁵ Bahi Mafalisayo na vakúhunda va Sheliya ya Musa nkummuja Yesu kuchidoni, "Ing'anya ntwni vakuhundwa vako nanga pavalakamula mahundo la mihambo ivatulekedile anyakala vetu, henga vanang'o vála chihi kwa makono ivéle najisi?" ⁶ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Mmakulilambilila mwenu! Nabii Isaya álaujije saana kumwamba mwenu, panalembile malove la Nnungu lahaúla kuva, 'Ava vanu vângweshimu chihi pakanya, henga mitima yavo ívele kulehu na nangu.

⁷ Kungwabudu kwavo kukee mana, kwa kuva, mahundo lavo nni malaijo chihi la vanu.'

⁸ Mwenu muleka amuli dya Nnungu nkupapata malaijo la vanu."

⁹ Yesu nkuhweneha kuvahaulila kuchidoni, "Mwenu múnimala kuditila amuli dya Nnungu kwa ulamba uchinga mulakamule mahundo la mihambo yenu mmene! ¹⁰ Kwa kuva, Musa ánihaula kuva, 'Mweshimu atatako na anyoko,' na 'Munu woheyo antongóléla atatake au anyokwe malove lahakalenge álembelawa awalalwe.' ¹¹ Henga mwenu múnvahunda vanu kuva, akee lasima munu kumweshimu atatake au anyokwe, na múnhunda kuva munu ánahulula chihi kunnyaulila atatake au anyokwe kuva 'Chinu chichichik-wing'e faida, ngúchihumije sadaka kwa Nnungu,' ¹² bahi munu anepo akálembelawa kavila kunnyangata atatake au anyokwe. ¹³ Uvila njo chimulihebula lilove lyanga Nnungu kwajili ya mihambo yenu imupwecheledile. Na mütendanga vitukutuku vyohe vilandéne na anevyo."

¹⁴ Anepo Yesu nkulichema kavila likuwa lya vanu, nkuvahaulila kuchidoni, "Mwenu mmammalele ngupilikanihe saana mumale kuva, ¹⁵ nanga chinu chalya munu nkuntenda munu anepo kuva najisi. Henga achila chihalóka nkati mwanga munu anepo njo chintênda munu kuva najisi. ¹⁶ Bahi munu avéle na makutu la kupilikana na apilikane!"

¹⁷ Yesu nkulileka likuwa lya vanu nkuinjila nng'ande, vakuhundwa vake nkunammuja chuuchilanda aula nfano. ¹⁸ Yesu nkuvauja kuchidoni, "Dachi, ata na mwenu mukámaite chuulanda nfano? Dachi, mwenu mukámaite kuva chakulya chalya munu nanga pachintenda munu anepo kuva najisi? ¹⁹ Kwa kuva, nanga pachimwenda muntima, íla chénda

chihi nnitumbo na lukoto nkunachiyapuka.” Na kwa kuhaula uchocho, Yesu ánilanguja kuva vyakulya vyammalele vinaluhusiwa kuliwa.

²⁰ Yesu nkuhweneha kutangola kuchidoni, “Chinu chinnyûma munu anecho njo chintênda munu kuva najisi. ²¹ Kwa kuva, muntima mwanga munu mûhaloka mawaso lahakalenge na usalati na kwiva na kuwalala, ²² na kulala ugoni na kwima na ditama dibaya na kulambila na kulavalava na wiu na kuntongolela munu malove lahakalenge na kulyona na uvelu. ²³ Anelo lahakalenge lammalele lâhuma nkati mwanga munu, na anelo njo lantênda munu àave najisi.”

*Kukulupila kwa mmahe wa Chigiliki
(Matayo 15:21-28)*

²⁴ Bahi Yesu nkuuka apala nkuhwena chilambo chivêle pepi na imanga ya ku Tilo. Pahwikile aneko nkuinjila muing'ande imo kwa kuva, nanga panalembedile munu woheyo amale. Henga nanga panahulwile kulipiha. ²⁵ Bahi mmahe yumo ánavele na mwali n'joko ánavele na nanndenga, ánipilikana habali dyanga Yesu. Bahi nkummwenela Yesu nkutindivala malundi muyo mwake. ²⁶ Mmahe aneyo nanga panavele Nnyahudi, henga ávele mwenedi wa ku Foinike, chilambo cha ku Siliya. Nkunnyuwa Yesu ammuse nanndenga mmwanawe. ²⁷ Yesu nkunnyang'ula kuchidoni, “Valeke hoti vavana vasibe, kwa kuva, ikâkatapala utwala chakulya cha vavana nkuvayeleva ang'avanga.”

²⁸ Henga ayula mmahe nkunnyang'ula Yesu kuchidoni, “Elo Nang'olo, henga ata ang'avanga vavêle pahi mesa vâya makombo la chakulya cha vavana.”

²⁹ Yesu nkunnyaulila ayula mmahe kuchidoni, “Ing'anya ya iyang'udi yunguyang'wile, hwena kukaya, nanndenga ànimmuka mwanalo!” ³⁰ Anepo ayula mmahe nkuhwena kukaya kwake, nkunankoja mwanawe alèlè pachinanda, nanndenga ammukilè.

Yesu ànnama munu avêle na chitata, mmwidi

³¹ Anepo Yesu nkuuka kudimanga dya chilambo cha ku Tilo, nkupita ching'ati imanga ya ku Sidoni na dimanga kumi dichêmwâ Dikapoli, nkuhwena ku Litanda lya ku Galilaya.

³² Vanu vanji nkumpelekejija munu ánavele na chitata na mmwidi, nkunnyuwa Yesu ammikile makono. ³³ Yesu nkummusa ayula munu palikuwa lya vanu, nkumpelekeja kunyenje, nkumwinjija vyala mmakutu lake, Yesu nkusuna mata, nkun'gusa nnulimi na àlalâ mata. ³⁴ Anepo Yesu nkulola muha kulihunde, nkuyaha ntima, nkunnyaulila ayula munu kuchidoni, “Efata,” mana lake “Hunguka.”

³⁵ Upala makutu la ayula munu nkudiuka na lulimi lwake nkupeyapeya, nkutandilika kutangola saana. ³⁶ Yesu nkuvalaia vanannyaulile munu woheyo àlalâ lalatendile apala. Henga malinga chavalimbijije, nni chivahalijije kuyanjaja habali aneyo. ³⁷ Vanu nkuhalija kukangana namene, nkua uvatangola kuchidoni, “Lammalele lalatenda lânikatapala. Àvatenda vanu vânavele mimwidi vapilikane na bubu vapate kutangola!”

8

*Yesu àveng'a chakulya vanu alufu ncheche
(Matayo 15:32-39)*

¹ Mmaduva àlalâ likuwa likulu lya vanu nkummwenela Yesu kavila. Bahi pachivahlidile chakulya, Yesu nkuvachema vakuhundwa vake nkuvahaulila kuchidoni, ² “Nangu nivavikila chididi ava vanu ing'anya vâikele na nangu maduva matatu vino, na hambi chakulya chînivahlilila. ³ Nikâvahaulila vahwene kukaya kwavo akuno vavèlè na indala vachivahlilike nndila, kwa kuva vanji vâhaleke kulehu.”

⁴ Vakuhundwa vake nkummuja Yesu kuchidoni, “Apano patuvele palilanga, tûmbepata kwachi mikate ya kuvatoleja vanu ava vammalele?” ⁵ Yesu nkuvauja kuchidoni, “Mûvele na mikate mingapi?”

Vanang'o nkunnyang'ula kuchidoni, “Saba.”

⁶ Yesu nkuvahaulila vanu vaikalange pahi. Nkuitwala aila mikate saba, nkunshukulu Nnungu, nkuimeya, nkuveng'a vakuhundwa vake vavayavile vanu, na vakuhundwa nkutenda uchocho. ⁷ Uchocho, pâvele na ahomba vajoko, Yesu nkuvatwala avala ahomba nkunshukulu Nnungu, nkuvahaulila vakuhundwa vake vavayavile vanu. ⁸ Vanu nkulya na kusiba, vakuhundwa nkulokotanga vibeduli vya mikate na ahomba, nkuumbaja makalala saba. ⁹ Na vanu vanalile vâvele malinga alufu ncheche. Anepo Yesu nkuvalaia vahwene kukaya, ¹⁰ upala nkwenenda muingalava chalumo na vakuhundwa vake, nkuhwena kuchilambo cha ku Dalumanuta.

*Mafalisayo vâlembela valangujwe chimaiho cha lisaibu
(Matayo 12:38-42, 16:1-4)*

¹¹ Mafalisayo nkumwenela Yesu, nkutandilika kutahukana nawe. Nkuva uvanninga uvalembela alanguje chimaiho cha lisaibu chimaiha kuva dimongo dyake dihaloka muha kulihunde. ¹² Yesu nkuyaha ntima, nkuhaua kuchidoni, “Mwadachi mmanu mma chivèlèkwà achino mùlembela mulangujwe chimaiho? Nangu nimyaulilanga uhiu kuva, nikambennanguja chimaiho chohecho cha lisaibu.” ¹³ Anepo Yesu nkuvaleka, nkukwela muingalava, nkuyamboka kuhwena kung’ambo litanda.

*Hamila ya Mafalisayo na ya Helode
(Matayo 16:5-12)*

¹⁴ Vakuhundwa vanga Yesu vāniluvalila kunyakula mikate, na vāvele chihi na nkate umo amula muingalava. ¹⁵ Yesu nkuvaduma vakuhundwa vake wachidoni, “Lyongolelange na hamila ya Mafalisayo na ya Helode.”

¹⁶ Vakuhundwa nkutandilika kutongojana vene kwa vene uvachidoni, “Àtangola uchocho ing’anya itukavele na mikate.”

¹⁷ Yesu nkumala lavachiujana, nkuvauja kuchidoni, “Mwadachi mūnaujana ing’anya imukavele na mikate? Dachi, mpaka hambu mukānamala wala kwelewa? Dachi, mitima yenu ivechinkunonopa? ¹⁸ Dachi, mùvele na meho henga mukālola? Dachi, mùvele na makutu henga mukāpilikana? ¹⁹ Dachi, mukākumbukila apala pangunaimeite aila mikate nnyano nkuvayavila valume alufu nnyano chalumo na vavana na akongwe? Dachi, mùlokotenge makalala mangapi la vibeduli vya maisalilo la mikate?”

Nkunyang’ula kuchidoni, “Kumi na mbili.”

²⁰ Yesu nkuvauja kavila kuchidoni, “Dachi, pangunaimeite aila mikate saba nkuveng’a vanu alufu ncheche, mùlokotenge makalala mangapi la vibeduli?”

Vakuhundwa nkunyang’ula kuchidoni, “Saba.”

²¹ Yesu nkuvauja kuchidoni, “Dachi, mpaka hambu mukānakwelewa?”

Yesu ānnama munu aputēle meho aneko ku Betisaida

²² Yesu nkuhwika ku Betisaida chalumo na vakuhundwa vake. Aneko vanu vanji nkumpelekejija munu yumo akāchilola, nkunnyuwa Yesu an’guse. ²³ Yesu nkunkamula nkono ayula munu aputēle meho, nkumpelekeja pawelu chijiji. Nkunsunila mata mmeho, nkummikila makono, nkummuja kuchidoni, “Dachi, ūnachona chinu chohecho?”

²⁴ Ayula munu akāchilola, nkuyang’uka kuchidoni, “Nivona vanu vaonekāna muchi milandi ihwenahwena.”

²⁵ Yesu nkuvika kavila makono mmeho mwa ayula munu aputēle meho. Anepo meho la ayula munu nkupata kulola, nkuchona kila chinu saana. ²⁶ Yesu nkunnyaulila ayula munu ahwene kukaya kwake, nkunnaija wachidoni, “Unauile kavila kuchijiji!”

*Yesu njo Kilisto, na nmi lasima abanihwe na kuhwa
(Matayo 16:13-28, Luka 9:18-27)*

²⁷ Yesu na vakuhundwa vake nkuuka, nkuhwena kuvijiji vivèle pepi na imanga ya ku Kaisaliya Filipi. Pāvanavele nndila, Yesu nkuvauja vakuhundwa vake kuchidoni, “Dachi, vanu vāhaua kuva nangu nnani?”

²⁸ Vakuhundwa nkunyang’ula kuchidoni, “Vanji vāhaua kuva wako Yohana Nkūbatasa, na vanji vāhaua kuva wako Eliya na vanji vāhaua kuva wako nni yumo wa manabii.”

²⁹ Anepo Yesu nkuvauja kuchidoni, “Na mwenu muchidachi, nangu nnani?” Petulo nkuyang’ula kuchidoni, “Wako njo Kilisto.”

³⁰ Yesu nkuvaduma vanannyaulile munu woheyo habali dyake.

³¹ Yesu nkutandilika kuvahunda vakuhundwa vake wachidoni, “Mwana wa Munu āmbebanika namene na kuhitwa na vasele va Vayahudi na makuhani vakulu na vakūhunda Sheliya ya Musa. Vāmbemwalala, henga liduva lya tatu lya kuhwa kwake āmbefufuka.”

³² Yesu āvahaulidile habali aneyo bila kuvapiha. Bahi Petulo nkuntwala Yesu kunyenje, nkutandilika kuntahuka. ³³ Henga Yesu papindikwike nkuvalola vakuhundwa vake, nkunkalipila Petulo wachidoni, “Uka muyo mwangu Nanchindenga! Kwa kuva, mawaso lako lakee la chinnungu ila la chimunu chihi.”

³⁴ Anepo Yesu nkulichema likuwa lya vanu pamo na vakuhundwa vake, nkuvahaulila kuchidoni, “Munu woheyo akālembela ungupapata nangu, lasima alishukulu mwene, alitike nsalaba wake,* koka angupapate. ³⁵ Na munu woheyo autāmwa namene umi wake kupunda changutamwa nangu, akāmbekwa na umi, henga muno akubāli kuhwa ing’anya yang’une na ing’anya ya Malove Lambone achiave na umi. ³⁶ Dachi, muno āmbepata faida ntwani akāpata kila chinu cha pachilambo, akuno auyahitè umi ukee na ntululilo? ³⁷ Au pāvele chinu ntwani apamo pachilambo muno chambebadilana uchinga apate umi ukee na

* 8:34 Kulitika nsalaba, mana lake nni kuva tayali kubanika au kuhwa kwajili ya Yesu.

ntululilo? ³⁸ Munu woheyo wa nchívelèkwà achino chivèle na masambi, akàngwonela nangu dihoni na malove langu, Mwana wa Munu achiamwonele dihoni munu aneyo, pambeida muukulu wa Atatake pamo na malaika vanaswe.”†

9

¹ Yesu nkuhweneha kuvahaulila kuchidoni, “Nangu ninyaulilanga uhiu kuva, vanu vanji vaimidile apano vakambekuhwa mpaka wawone Ufalume wanga Nnungu uidà kwa dimongo.”

*Kubadilika kwanga Yesu
(Matayo 17:1-13, Luka 9:28-36)*

² Bada ya maduva sita, Yesu nkuntwala Petulo na Yohana na Yakobo nkuhwena navo muha lichinga lilehu pachinu pakávele vanu. Aneko Yesu nkubadilika muyo mwavo, ³ dinguwo dyake nkung’anyima, nkuva dyanaha mbee namuna yakahulula munu kudichapa nkuva dyanaha malinga dinguwo anedyo. ⁴ Bahi nabii Eliya na Musa nkuhumila muyo mwavo nkuva uvalonjela na Yesu. ⁵ Petulo nkunnyaulilanga Yesu kuchidoni, “Nkúhunda, nni chinu chambone hwetu kupwawa apano, bahi tudenge migongwe mitatu, umo wako na umo wanga Musa na unji wanga Eliya.” ⁶ Petulo akanamaite lya kutangola, kwa kuva, nang’e na avake ványiopa namene.

⁷ Anepo nkuhumila lihunde nkuvahinika na lidi nkupilikanika kuhaloka nnihunde alila ulichidoni, “Ayuno njo Mwanangu unguntamwa, mpilikanile nang’e.” ⁸ Upala, pavang’anyang’anyije nnyenje nanga pavanammwene munu woheyo pamo na vanang’o ila Yesu weka.

⁹ Pavachisulupuka nnichinga, Yesu nkuvalimbija vanannyaulile munu woheyo vitukutuku vivaviwene, mpaka Mwana wa Munu pambefufuka kuhaloka kwa vanu vahwile.

¹⁰ Vakuhundwa nkutenda muchi chavahaulidile, henga nkuva uvaujana mana la kufufuka kuhaloka kwa vanu vahwile. ¹¹ Vakuhundwa nkummuja Yesu kuchidoni, “Mwadachi vakúhunda Sheliya yanga Musa vâhaua kuva nabii Eliya lasima alongolele kwida kavila hoti?”

¹² Yesu nkuvayang’ula kuchidoni, “Elo, Eliya àmbekwida hoti unakatapaja lammalele. Henga pamo na anelo, mwadachi Mmalemba Lanaswe nilembwa kuva, Mwana wa Munu àmbelewa alagihwe na kuhitwa na vanu? ¹³ Henga nangu ninyaulilanga kuva, Eliya tayali àniida kavila, vanang’o nkuntendela kila chivalembedile muchi chilembwije Mmalemba Lanaswe kumwamba nang’e.”

*Yesu ànnama nmemba avèle na nanndenga
(Matayo 17:14-21, Luka 9:37-43)*

¹⁴ Pavakamwele pachinu pávanavele vakuhundwa vanji, nkulyona likuwa likulu lya vanu vavadingwikè. Na vakúhunda va Sheliya yanga Musa uvatahukana na avala vakuhundwa. ¹⁵ Upala likuwa lya vanu pavammwene Yesu, vammalele nkukangana namene, nkuntukutula, nkunammuja habali. ¹⁶ Yesu nkuvauja vakuhundwa vake kuchidoni, “Mútahukana navo chamani?”

¹⁷ Munu yumo nnikuwa alila lya vanu nkunnyang’ula kuchidoni, “Nkúhunda, nangu nkupelekejije mwanangu avèle na nanndenga antendile àave bubu. ¹⁸ Kila pam’beluha àmmatoha pahi na kuntenda ahume chihulu nkanya na kulitang’unanya meno, na mmili nkuyuma chihi chwa. Nnivyauwa vakuhundwa vako vammuse aneyo nanndenga, henga nanga pavahulwile.”

¹⁹ Yesu nkuvayang’ula kuchidoni, “Mwenu mmanu mma chívelèkwà chikákulupila! Dach, nímbeikala na mwenu mpaka chakani? Na nímempililila mpaka chakani? Idanawe apano.” ²⁰ Bahi nkumpelekejija. Upala ayula nanndenga pammwene Yesu, nkuntaya chihundahunda ayula nmemba na nkummatoha pahi, nkuyalata pahi na kuhuma chihulu nkanya. ²¹ Yesu nkummuja atatake ayula nmemba nkuchidoni, “Mambo alano lánkojije chakani?”

Nang’e nkunnyang’ula kuchidoni, “Kutandikila ujoko wake. ²² Na myanda yohe àmmatohija mmoto na mmedi, walambela ammwalale. Henga ukàhulula kutenda chinu, túnakuyuwa utuvikile chididi na kutuyangata!”

²³ Yesu nkunnyang’ula kuchidoni, “Mwadachi ùhaua kuva ukàhulula? Lammalele lánahululika kwa munu akulupila.” ²⁴ Upala atatake mwana nkunonoha lidi nkuchidoni, “Nangu nakulupila! Henga nguyangate ngukulupile namene.”

† 8:38 Yesu pahaula kuva, Mwana wa Munu, anepo àlyamba mwene.

²⁵ Yesu paliwene likuwa lya vanu ulihalija kuyenjejeke muyo mwake, nkunkalipila ayula nanndenga, nkunnyaaulila kuchidoni, “Wako nanndenga bubu na mmwidi, nikuhaulila, mmuke mwana ayuno na unamwende kavila!”

²⁶ Anepo aneyo nanndenga nkukuta ding'uto, nkuntaya chihundahunda ayula mwana, nkummuka. Ayula mwana nkwonekana muchi ànihwa, vanu vohe nkuhaua kuva, “Ànihwa!” ²⁷ Henga Yesu nkunkamula ayula mwana nkono nkuntakatuha, mwana nkuimila.

²⁸ Yesu painjidile nng'ande, vakuhundwa vake nkummuja pachinu paweka kuchidoni, “Ing'anya ntwani hwetu nanga patuhulwile kummusa ayula nanndenga?”

²⁹ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nanndenga wa namuna ai nanga pahululika kuuka, ikànavé chihwa kuyuwa.”

Yesu àhaua kavila kwamba kuhwa kwake

(Matayo 17:22-23, Luka 9:43b-45)

³⁰ Bahi Yesu na vakuhundwa vake nkuuka anepo, nkupitila chilambo cha ku Galilaya. Yesu nanga panalembedile vanu vamale pàvèlè, ³¹ ing'anya àvahunda vakuhundwa vake. Nkuvahaulila kuchidoni, “Mwana wa Munu àvele pepi uhwena unakamujwa mmakono la vanu, vanang'o vàmbe mmwalala, na liduva lya tatu lya kuhwa kwake àmbefufuka.”

³² Vakuhundwa vake nanga pavanamaite mana la mahundo anelo. Henga vanang'o nkuyopa kummuja.

Alida nkulu?

(Matayo 18:1-5, Luka 9:46-48)

³³ Pavakamwele Kapelinaumu, nkwennda nng'ande, Yesu nkuvauja vakuhundwa vake kuchidoni, “Mùtahukana ya chani nndila?”

³⁴ Henga vanang'o nkunyalalanga chihwa, ing'anya pàvanavele nndila vátahukana ya ukulu, kuva nnikuwa lyavo nkulu alida.

³⁵ Yesu nkuikala pahi, nkuvachema avala kumi na mbili, nkuvahaulila kuchidoni, “Munu woheyo alemnèla kuva nkulu, àlembelwa alisulupuhe kuvapunda vammalele na ààve ntumishi wa vammalele.” ³⁶ Anepo Yesu nkùntwala mwana n'joko, nkumwimija paching'ati pavo nkunkumbatila, nkuvahaulila kuchidoni, ³⁷ “Munu woheyo ampwechelèla mwana malinga ayu ing'anya yang'une, àngupwechelela nangu. Na munu àngupwechelèla nangu, akàngupwechelela chihwa nangu, henga àmpwechelela na ayula àngutumile.”

Munu akátahukana na hwetu àvele m'bali wetu

(Luka 9:49-50)

³⁸ Yohana nkunnyaaulila Yesu kuchidoni, “Nkúhunda, tummwene munu wavaua anamindenga kwa lina lyako, hwetu túnninimbija kwa kuva akávele wa nnikuwa lyetu.”

³⁹ Henga Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Munannimbije, kwa kuva nanga munu ahulúla kutenda vitukutuku vya masaibu kwa lina lyangu, upopo nkungutongolela malove lahakalenge. ⁴⁰ Kwa kuva munu akátahukana na hwetu, aneyo àvele m'bali wetu. ⁴¹ Nangu ninnyaaulilanga uhiu kuva, munu woheyo ambemwíng'a mwenu mwawo wa medi, ing'anya ya kuva mmanganya nni mmanu vake Kilisto, munu aneyo àmbepata dinujo dyake.”

Kutenda munu atende sambi

(Matayo 18:6-9, Luka 17:1-2)

⁴² “Henga munu woheyo ambentènda yumo wa avano vajoko vangukulupila nangu atende sambi, ikàvele wasa munu aneyo ahungiwe liyanga likulungwa lya kuhayila muokoti wake na kuyahwa m'bahali. ⁴³ Ikàva nkono wako úkutenda utende sambi, ucheke! Wasa kuinjila muumi akuno ukavèlè na nkono umo, kuliko kuinjila Jihannamu, mmoto ukádímika akuno uvèlè na makono mavili. [⁴⁴ Anemwo ahong'o vake nanga pavahwa, na moto wake nanga pauidimika.]* ⁴⁵ Ikàva ludodo lwako lukutenda utende sambi, luchakete! Wasa kuinjila muumi akuno ukavèlè na ludodo lumo, kuliko kuva na madodo mavili na kuyahwa Jihannamu. [⁴⁶ Anemwo ahong'o vake nanga pavahwa, na moto wake nanga pauidimika.]† ⁴⁷ Ikàva liso lyako linakukuvaja kutenda masambi, bahi lidabole! Wasa uinjile mu Ufalume wanga Nnungu akuno uvèlè na liso limo, kuliko kuva na meho mavili na kuyahwa Jihannamu. ⁴⁸ Anemwo ahong'o vake nanga pavahwa, na moto wake nanga pauidimika.

⁴⁹ Kwa kuva, kila munu àmbetaywa munyu kwa moto. ⁵⁰ Munyu nni chinu chambone. Henga inowi yake ikàhang'uka, dachi, ùmbetaywa chamani uchinga inowi yake iuyile kavila? Bahi muúve na munyu nkati mwenu na kila munu aikale na nnyake kwa amani.”

* 9:44 Nsitali auno Mmalemba lanji la kala ukapali. † 9:46 Nsitali auno Mmalemba lanji la kala ukapali.

10

*Mahundo layâmba kulekana
(Matayo 19:1-12, Luka 16:18)*

¹ Yesu nkuuka anepo, nkuyamboka luhunde lwa Yoludani, nkuhwena chilambo cha Yudeya. Likuwa lya vanu nkummwenela kavila, nang'e nkuvahunda muchi chiunavele nnyambo wake.

² Bahi Mafalisayo vanji nkummwenela Yesu, nkummuja kwa kunninga uvachidoni, "Dachi, Sheliya ya Musa inaluhusu nnume unneka n'jawe?" ³ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Dachi, Musa ánnaijije chamani?"

⁴ Vanang'o nkuhula kuchidoni, "Musa ániluhusu nnume umwing'a n'jawe talaka na kunneka."

⁵ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Musa ánilemba amuli aneyo ing'anya ya kukamajanga kwa mitima yenu. ⁶ Henga Nnungu pachiumbile chilambo, Nnungu ámmumbile munu nnume na mmahe. ⁷ Bahi ing'anya ya anelyo, nnume ámbenneka atatake na anyokwe, koka alundane na n'jawe, ⁸ na aneyo vavili vâmbekuva mmili umo. Bahi aneyo akee vavili kavila, henga nni mmili umo. ⁹ Bahi vavalundanyije Nnungu, munu anavahapulanye."

¹⁰ Pavainjidile kavila nng'ande, vakuhundwa vake nkummuja kuyamba alila lilove. ¹¹ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Munu woheyo annéka n'jawe, nkunannomba mmahe yunji, aneyo álalá ugoni. ¹² Uchocho, mmahe annéka nng'andomwe nkulombwa na nnume yunji, aneyo álalá ugoni."

*Yesu ávabaliki vavana vajoko
(Matayo 19:13-15, Luka 18:15-17)*

¹³ Vanu nkumpelekejija Yesu vavana vajoko uchinga avabaliki kwa kuvavikila makono, henga vakuhundwa vake nkuvakalipila avala vanu. ¹⁴ Yesu pawene uchocho nkusunala, nkuvahaulila kuchidoni, "Valekange vavana vajoko vaide kwang'une, wala munavadvile, kwa kuva, Ufalume wa Nnungu nni wa vanu vavêle muchi vavana ava. ¹⁵ Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, munu woheyo akáupwechela Ufalume wa Nnungu malinga mwana n'joko, nanga pambeinjila anemwo." ¹⁶ Anepo nkuvakumbatila avala vavana, nkuvavikila makono na kuvabaliki.

*Munu nkúpata
(Matayo 19:16-30, Luka 18:18-30)*

¹⁷ Yesu pánavele wauka, munu yumo nkuntukutula nkutindivala malundi, nkummuja kuchidoni, "Nkúhunda wambone, ngútende dachi uchinga niupate umi ukee na ntululilo?"

¹⁸ Yesu nkunyang'ula kuchidoni, "Ing'anya ntwani únguchema wambone? Nanga munu wambone ila Nnungu weka. ¹⁹ Únidimala diamuli dya Nnungu dihaúla, 'Unalale ugoni na unaive na unawalale na unahumye ushahidi wa kulambila na unatindinganyange na mweshimu atatako na anyoko.'"

²⁰ Munu aneyo nkunyang'ula Yesu kuchidoni, "Nkúhunda, anelo lammalele ñnilakamula kutandilikila ujoko wangu."

²¹ Yesu nkunnola, nkuntamwa, nkunnyaaulila kuchidoni, "Wako úsaliwiye na chinu chimo chukanambitenda. Hwena ukasumise vyammalele vyuvenavyo, koka dihela uveng'e amahuvani, anepo uchiuve na dimali kulihunde. Ukàmalila kutenda uchocho koka uide ungupapate." ²² Ayula munu papilikene anelo nkukunyata kumeho, nkuuka akuno apoywèkè, ing'anya ávele na dimali dyohe namene.

²³ Yesu nkulola mipata yammalele, nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, "Ínikamajanga namene vakúpata kuinjila mu Ufalume wanga Nnungu!" ²⁴ Vakuhundwa vake nkukangana malove lake. Yesu nkuvahaulila kavila kuchidoni, "Anavangu, ínikamajanga namene kuinjila mu Ufalume wanga Nnungu!" ²⁵ Ínipeyapeya namene nnyama uvanchema ungamila kupita nchitonono cha chitotelo, kuliko nkúpata uinjila mu Ufalume wanga Nnungu."

²⁶ Vakuhundwa vake nkukangana namene, nkuujana, uvachidoni, "Nnani bahi ambe-hulúla kupohwa?"

²⁷ Yesu nkuvalola nkuvahaulila kuchidoni, "Kwa dimongo dya chimunu ikáhululika, henga kwanga Nnungu ikávele uchocho, kwa kuva, Nnungu ánahulula kulatenda lam-malele."

²⁸ Petulo nkunnyaaulila Yesu kuchidoni, "Lola, hwetu túlekile vitukutuku vyammalele nkukupapata wako!"

²⁹ Yesu nkuhula kuchidoni, "Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, mmaisha alano la vino munu ailekile kaya au anung'unuvake au alumbuvake au anyokwe au atata au vavana au mawelu ing'anya yang'une na Malove Lambone, ³⁰ munu aneyo ámbepunda kupata anelo

lammalele myanda myamoja kupunda patandi chalumo na kubanihwa. Na mmahiku laïda àmbepata umi ukee na ntululilo. ³¹ Henga vanu vohe vaonekàna hambi kuva vakulu, vàmbekuva va pahi, na vanu vohe vaonekàna hambi kuva va pahi, vàmbekuva vakulu.”

Yesu àhaua mwanda watatu kuyamba kuhwa na kufufuka kwake
(Matayo 20:17-19, Luka 18:31-34)

³² Yesu na vakuhundwa vake pávanavele nndila uvayomboka kuhwena ku Yelusalemu nang'e ànivalongolela. Vakuhundwa nkukangana na vanu vachivapapata nkuyopa. Yesu nkuvatwala kavila avala vakuhundwa kumi na mbili panyenje nkutandilika kuvahaulila habali dya mambo lámbenkòjà. ³³ Nkuvahaulila kuchidoni, “Pilikananga! Tùvenkuyomboka kuhwena ku Yelusalemu, aneko Mwana wa Munu, àmbekamujwa mmakono la makuhani vakulu na vakúhunda Sheliya ya Musa. Vanang'o vàmbenyukumu kuhwa na kukamujwa mmakono la vanu vakávele Vayahudi. ³⁴ Na vanang'o vàm bentendela mang'wanyu na kunsunila mata na kunsulubula na kummwalala. Henga liduva lya tatu lya kuhwa kwake àmbefufuka.”

Kuyuwa kwanga Yakobo nawi Yohana
(Matayo 20:20-28)

³⁵ Anepo Yakobo na Yohana vana vanga Sebedayo, nkummwenela Yesu nkunnyaulila kuchidoni, “Nkúhunda, túlembela ututendele chinu chitumbekuyuwa.”

³⁶ Yesu nkuvauja kuchidoni, “Mùlembela nintendelenge chamani?”

³⁷ Nkunnyang'ula kuchidoni, “Paumbeikala nchitenge chako cha Ufalume muukulu wako, tuyuwa utuluhusu tuikale pamo na wako, yumo m'wali wa kunkono na yunji m'wali wa kuchinda.”

³⁸ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Mwenu mukámaite chinu chimuyuwa! Dachì, muchimuhulule kupililila ibaniki inimbebanika nangu? Au kubatiswa ubatiso wa ibaniki muchi unimbebatiswa nangu?” ³⁹ Vanang'o nkunnyang'ula kuchidoni, “Elo, túnahulula.” Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Ibaniki inimbebanika nangu, lasima mupitile, na muchimubatiswe muchi chinimbebatiswa nangu. ⁴⁰ Henga kwa habali ya kuikala m'wali wangu wa kunkono au wa kuchinda anelo lakee madengo langu. Ila nafasi anedyo vàmbeikala vanu avala vátatandwèlè Atatangu.”

⁴¹ Vakuhundwa vanji kumi pavapilikene anelo, nkutandilika uvasunalila Yakobo na Yohana. ⁴² Yesu nkuvachema vakuhundwa vake, nkuvahaulila kuchidoni, “Mwenu mùnimala kuva avala vavalangíwa kuva vakulu va vanu vakávele Vayahudi, vátawala vanu vao kwa dimongo na kuvatumikisa. ⁴³ Henga kwenu mwenu inave uchocho. Alembèla kuva nkulu mmwenu, àlembelwa ààve ntumishi wenu. ⁴⁴ Na munu woheyo mmwenu alembèla ààve ntandi, àlembelwa ààve ntumwa wa vammalele. ⁴⁵ Kwa kuva, Mwana wa Munu akáidile unatumikiwa, henga àidile unatumikila na kuuhumya umi wake uchinga ùùve fidiya ya kukombolewa kwa vanu vohe.”

Yesu ànmama Batolomayo, munu aputèle meho
(Matayo 20:29-34, Luka 18:35-43)

⁴⁶ Yesu na vakuhundwa vake nkuhwika kuimanga ya Yeliko. Pavachiuka muimanga aneyo pamo na likuha likulu lya vanu, munu yumo aputèle meho uvanchema Batolomayo mwana wanga Timayo áikele nnyenje indila wayuwa. ⁴⁷ Papilikene kuva Yesu wa ku Nasaleti àpita pachinu anepo nkutandilika kunonoha lidi wachidoni, “Yesu n'dukuluwe Nfalume Daudi,* nguvikile chididi!”

⁴⁸ Vanu vohe nkunkalipila uchinga anyalale, henga nang'e nkuhalija chihi kunonoha lidi wachidoni, “N'dukuluwe Nfalume Daudi, nguvikile chididi!”

⁴⁹ Yesu nkuimila, nkuhaua kuchidoni, “Ncheme.”

Bahi nkunchema ayula munu aputèle meho, nkunnyaulila kuchidoni, “Likamyé ntima! Imila, anakuchema.” ⁵⁰ Batolomayo nkuyaha likoti lyake, nkuuluka, nkummwenela Yesu.

⁵¹ Yesu nkummuja kuchidoni, “Ùlembela nikutendele chamani?”

Ayula munu aputèle meho nkunnyaulila kuchidoni, “Nkúhunda, ngùlembela ngupate kulola.”

⁵² Yesu nkunyalila kuchidoni, “Hwena, ing'ulupa yako ñikulamya.”

Upala ayula munu aputèle meho, nkuhulula kulola, nkumpapata Yesu nndila.

11

Yesu àngila ku Yelusalemu kwa kuhangalala
(Matayo 21:1-11, Luka 19:28-40, Yohana 12:12-19)

* **10:47** Vayahudi vánolela Masiya kusaloka nnitawa lya Nfalume Daudi, njomana vànchema Yesu kuva n'dukuluwe Daudi.

¹ Yesu na vakuhundwa vake pávanavele pepi na ku Yelusalemu, nkuva vavèlè pepi na chijiji cha Betifage na Besaniya, pepi na Lichinga lya Miseituni. Anepo Yesu nkuvatuma vakuhundwa vake vavili, ² nkuvahaulila kuchidoni, “Hwena chijiji chivèle muyo mwenu. Pamumbekuva umuinjila nchijiji anecho, munankoja mwana wa punda vampambilidilè, akánambiikalwa na munu. Nnyungulange muide nawe apano. ³ Na munu akámumuja kuva, ‘Mwadachi mütenda uchocho?’ Nnyaulile kuva, ‘Nang’olo ànannembela na achianrudise upano lukoto.’”

⁴ Bahi nkuhwena, nkunkoja mwana wanga punda vannyungilè nnyenje indila pepi na pannango. Pavachinnyungula, ⁵ vanu vanji vanaimidile upopo nkuvauja kuchidoni, “Ing’anya ntwani münnyungula aneyo mwana wanga punda?” ⁶ Vakuhundwa nkuvayang’ula muchi chanavahaulidile Yesu na vanang’o nkuvaleka vakuhundwa vahwene nawe. ⁷ Nkumpelekejija Yesu aneyo mwana wanga punda. Nkulaja dinguvo dyavo muha mwa ayula mwana wanga punda na Yesu nkuikala muha mwake. ⁸ Vanu vohe nkulaja dinguvo dyavo nndila, na vanji dinavi dya milandi divanalumwile mmawelu. ⁹ Vanu vanalongoledile na avala váchipapàtà nnyuma, nkuva uvanonoha malidi uvachidoni, “Atumbyangwe Nnungu! Ubalikiwe wako uida kwa lina lya Nang’olo! ¹⁰ Ubalikiwe ufalume uida wanga anakulwetu Daudi. Atumbyangwe Nnungu avèle muha kulihunde!”

¹¹ Yesu nkuinjila muimanga ya Yelusalemu nkuhwena ku Ing’ande yanga Nnungu, nkuwona saana kila chinu. Henga kwa kuva liduva livenkuswa, nkuuya kavila ku Besaniya chalumo na avala vakuhundwa vake kumi na mbili.

Yesu àulani nnandi wa vihepo vya tini

(Matayo 21:18-19)

¹² Ulyamba wake, pávanavele nkuuka ku Besaniya, Yesu nkuva na indala. ¹³ Nkuwona nnandi wa ntini kulehu kadiki ùvele na mahamba lohe. Nkuhwena unaulola panjika ùvele na chihepo chohecho. Pahwikile pepi, nkuukoja uvèlè chihi nanga chihepo, úumbele chihi mahamba weka, kwa kuva lakánavele mahiku la kuva vihepo vya tini. ¹⁴ Bahi Yesu nkuhaulila nnandi kuchidoni, “Kutandikila nelo na maduva lammalele munu anapate chihepo kuhaloka kwakuwe.” Na vakuhundwa vake vánipilikana àlalá malove latangwele.

Yesu àvavinganga vakúsumisa nnuwani lwa Ing’ande yanga Nnungu

(Matayo 21:12-17, Luka 19:45-48, Yohana 2:13-22)

¹⁵ Pavakamwele pa Yelusalemu, Yesu nkuinjila nnuwani lwa Ing’ande yanga Nnungu, nkuutandikila kuvavingangila pawelu vanu vammalele váchisumisà na kusuma vitukutuku, anemwo. Nkudibinula dimesa dya vanu váchibadili dihela, na viteng’u vya vanu váchisumisà amunda. ¹⁶ Uchocho, ánavalimbija vanu vanainjije wala kuhumya vitukutuku nnuwani lwa Ing’ande ya Nnungu. ¹⁷ Bahi nkuvahunda wachidoni, “Inilembwa Mmalemba Lanaswe kuva,

‘Ing’ande yangu imbechemwa

ing’ande ya kunnyuwila Nnungu ya vanu vammalele va pachilambo!’

Henga mwenu müniiipindikulanya nkuijuha kuva muchi lipanga lya kulipiha vakúpaula!”

¹⁸ Makuhani vakulungwa na vakúhunda Sheliya ya Musa pavapilikene anelo, nkuutandikila kutaha indila ya kummwalala Yesu. Henga váninnyopa kwa kuva likuwa lyammalele lya vanu vánikanganwa na mahundo lake.

¹⁹ Pachikamwele chinalyulo, Yesu pamo na vakuhundwa vake nkuuka paimanga aneyo.

Lihundo liyâmba nnandi wa ntini uyumile

(Matayo 21:20-22)

²⁰ Ulyamba na mambumbu, pávanavele nkuhwena, nkuwona ntini wammalele uyumilè, kutandikila kulikolo. ²¹ Petulo nkuukumbukila, nkunnyaaulila Yesu kuchidoni, “Nkúhunda, lola aula ntini uulanite ùnyuma!”

²² Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Nkulupilange Nnungu. ²³ Nangu nnyaulilanga uhiu kuva, munu akàlihaulila lichinga alino, ‘Uka apano ukaliyahe m’bahali,’ na ikáva àtangola malove anelo bila kuva na lipamba muntima mwake, na nkúkulupila kuva lammalele látangwèlè lachilatendeke, muhiu lachilatendeke. ²⁴ Bahi ing’anya ya anelo, nangu nnyaulilanga kuva, pamuyuwa kwajili ya chinu fulani chimulembela, kulupilanga kuva münipwechela, na kwa kutenda uchocho bahi lachilatendeke muchi chimuyuwite. ²⁵ Na mwenu pamunnya Nnungu, ikáva müvele na lituku na munu fulani, bahi nsamehe uchinga Atata wenu avèle kulihunde ansamehe na mwenu makosa lenu. ²⁶ Henga mwenu mukanavasamehe vanu vanji, uchocho na Atata wenu avèle kulihunde akambensamehe mwenu makosa lenu.”

Mamulaka langa Yesu làhaloka kwachi

(Matayo 21:23-27, Luka 20:1-8)

²⁷ Yesu pamo na vakuhundwa vake nkukamola kavila ku Yelusalemu. Bahi Yesu pánavele nkwonga nnuwani lwa Ing'ande ya Nnungu, makuhani vakulungwa na vakúhunda Sheliya ya Musa na vasele wa Vayahudi, nkummwenela. ²⁸ Nkummuja kuchidoni, “Úlatenda alano kwa mamulaka ntwni? Na nnani akupéle mamulaka la kulatenda?”

²⁹ Henga Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nanani uchocho nimbemmuja chinu chimo. Mukànguyang'ula nguchinnyaulile, ngúlatenda alano kwa mamulaka ntwni. ³⁰ Dach, mamulaka langa Yohana Nkúbatisa la kubatisa lähaleke kulihunde au kwa vanu? Nguhaulile.”

³¹ Vanang'o nkutandilika kuujana vene kwa vene uvachidoni, “Tukàhaua kuva, lähaleke kulihunde, àmbetuuja kuva, 'Hambi, mwadachi mukánankulupidile?’ ³² Na tukábulula kuhaula kuva lähaleke kwa vanu.” Vátangwele uchocho kwa kuliyopa likuwa lya vanu, kwa kuva, vanu vammalele vánakulupila kuva Yohana Nkúbatisa ni nabii wa Nnungu. ³³ Bahi nkunyang'ula Yesu kuchidoni, “Hwetu nanga patumaite.” Na Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nanani uchocho nikambennyaulila kuva ngúlatenda alano kwa mamulaka ntwni.”

12

Nfano wa vakúlima va welu wa misabibu

(Matayo 21:33-46, Luka 20:9-19)

¹ Yesu nkutandilika kutangola navo kwa mifano, “Munu yumo álimile welu wa misabibu. Nkuudinguhija lingongo, na ching'ati welu nkuhimba lipondo lya kuminyila sabibu, nkudenga nnala wa kuikala valinsi va welu. Nkuukodisa kwa vakúlima, nkuhwena mwanda wa kulehu. ² Paukamwele nchela wa sabibu, nkuntuma ntumishi wake yumo kwa avala vakúlima, uchinga akatwale sehemu ya vihepo vya mmwelu wake. ³ Avala vakúlima nkunkamula, nkumpanya, nkumminganga chihi makono weka. ⁴ Bahi mwene welu nkuntuma kavila ntumishi yunji, aneyo nkumpanya mmuti na kuntendela vya kuhakalanga. ⁵ Mwene welu nkuntuma ntumishi yunji kavila, aneyo nanang'e nkumwalala. Nkuvatuma vatumishi vanji vohe, vanji vánivapanya na vanji nkuvawalala. ⁶ Mwene welu nkuisaliwa chihi na munu yumo wakuntuma, na aneyo ávele mwanawe, wantamwa. Kuntululilo nkuntuma aneyo wachidoni, 'Nnimala kuva mwanangu vachivamweshimu.' ⁷ Henga avala vakúlima nkuhaulanila kuchidoni, 'Ayu njo mwene mapala la welu auno. Bahi leka tummalale koka auno welu úve mapala letu!' ⁸ Bahi nkunkamula, nkumwalala, nkunnya pawelu aula welu wa misabibu.”

⁹ Bahi Yesu nkuuja kuchidoni, “Dachi, mwene welu pambeida àmbevatenda dachi avala vakúlima? Àmbeida koka avawalale aneyo vakúlima na aneyo welu avakodise vanu vanji. ¹⁰ Dach, mukásomile Malemba alano?

'Liyanga lihitwije na vakúdenga, hambi lijukile kuva liyanga likulu lya paindumba, lya muhimu kupunda lammalele.

¹¹ Na Nang'olo njo atendile chinu anecho, na iyonekana kuva lisaibu pameho petu.’”

¹² Makuhani vakulu, na vakúhunda Sheliya yanga Musa na vasele vánimala kuva aneyo nfano úvamba vanang'o. Nkulembela unkamula, henga nkuyopa likuwa lya vanu. Nkuneke, nkuukananga.

Yesu áujwa kuyamba kulipa kodi

(Matayo 22:15-22, Luka 20:20-26)

¹³ Bahi Mafalisayo fulani na vanu vanji va nnikuwa lya Helode* nkutumwa kwanga Yesu uchinga vakanteye kwa malove lake. ¹⁴ Nkummwenela, nkunnyaaulila kuchidoni, “Nkúhunda, tñimala kuva wako nni munu wa uhiu, na wala nanga pauyopa ukulu wanga munu, kwa kuva, nanga paulola kumeho kwanga munu, henga úhunda chihi kwa uhiu kuyamba indila yanga Nnungu. Tuhaulile, dachi, Sheliya ya Musa inatuluhusu uhumya kodi kwa Nfalume wa Loma† au ikátuluhusu?”

¹⁵ Henga Yesu ániimala ulamba wavo, nkuvahaulila kuchidoni, “Mwadachi munanlinga? Idanayo hela niilole.”

¹⁶ Nkumpelekejija hela. Yesu nkuvauja kuchidoni, “Dachi, ing'ope aino na lina alino lilembwije apano lyanga nnani?”

* **12:13** Vanu va likuwa lya Helode nni vanu vachitamwa namene utawala wa familiya yanga Helode Nkulu na Helode Antipasi mwanawe. † **12:14** Nsitali auno úlembwije Kaisali, kuyamba lina lya cheo cha Nfalume nkulu wa Loma.

Nkunyang'ula kuchidoni, "Vya Nfalume wa Loma." ¹⁷ Bahi Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Bahi la Nfalume wa Loma mwing'e Nfalume wa Loma na la Nnungu mwing'e Nnungu." Vanang'o nkunkangana namene.

Yesu àujwa kuyamba kufufuka

(Matayo 22:23-33, Luka 20:27-40)

¹⁸ Bahi Masadukayo, vanu vahaùla kuva nanga ufufulo wa vanu vahwìle, nkummwanela Yesu, nkummuja kuchidoni, ¹⁹ "Nkùhunda, Musa átulajije uvila, 'Nnume akàhila nkunneka n'jawe bila kummelekela mwana, nnung'une wake àlemelewa annombe aneyo mmahe wannekile nkuluwe, uchinga ammelekele nkuluwe vavana.' ²⁰ Bahi pávele na vana saba va chilume va litumbo limo, ntandi nkunnomba mmahe, henga nkuhila chihi bila kummelekela mwana. ²¹ Na mwana wavili nkwenda makande kwanga ayula mmahe wannekile nkuluwe, nanang'e nkuhila bila kummelekela mwana. Na mwana watatu nanang'e nkuva uchocho. ²² Vammalele saba vanannombile nkuhila bila kummelekela mwana ayula mmahe. Kuntululilo ayula mmahe nanang'e nkuhila. ²³ Dachi, liduva livam-befufuliwa vanu vahwìle ayula nkongwe àmbekwa wanga nnani? Kwa kuva, vammalele saba váníikalana nawe." ²⁴ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Mwenu mùnakumbika ing'anya nanga pamulamaite Malemba Lanaswe wala dimongo dyanga Nnungu. ²⁵ Kwa kuva, vanu vahwìle pavambefufuka, nanga pavambelomba wala kulombwa, ìla vàmbekuva muchi malaika va kulihunde. ²⁶ Na kwa habali ya kufufulwa kwa vanu vahwìle, dachi mukásomile nchitabu cha Sheliya yanga Musa, àlalà malemba latàna kuyamba chihole chichiyaka moto? Nnungu ànyaulidile Musa kuva, 'Nangu njo Nnungu wanga Iblahimu, Nnungu wanga Isaka na Nnungu wanga Yakobo.' ²⁷ Nang'e akávele Nnungu wa vanu vahwìle, henga nang'e nni Nnungu wa vanu vumi. Mwenu mùnikosela namene."

Amuli ing'ulu

(Matayo 22:34-40, Luka 10:25-28)

²⁸ Nkukamola munu yumo nkùhunda Sheliya yanga Musa, nkupilikana chivayang'ulana Yesu na Masadukayo. Ayula munu ànimala kuva Yesu àvayang'wile saana, nkuhumila, nkummuja kuchidoni, "N'diamuli dyammalele, ing'ulu ilida?" ²⁹ Yesu nkunyang'ula kuchidoni, "Amuli ing'ulu nni aino, 'Pilikana wako chilambo cha Isilaeli! Nang'olo Nnungu wetu njo Nang'olo weka. ³⁰ Ntamwe Nang'olo Nnungu wako kwa ntima wako wammalele na kwa isungu yako yammalele na kwa ding'ano dyako dyammalele na dimongo dyako dyammalele." ³¹ Na amuli yavili nni aino, 'Ntamwe nnyako malinga chiulitamwa umwene.' [§] Nanga amuli inji ing'ulu namene kupunda adino."

³² Bahi ayula nkùhunda wa Sheliya yanga Musa nkunnyaulila Yesu kuchidoni, "Elo, Nkùhunda! Ùtangwele muhiu kuva Nnungu nni yumo bahi, wala nanga yunji ìla nang'e weka. ³³ Kuntamwa Nnungu kwa ntima wako wammalele na kwa ding'ano dyako dyammalele na kwa dimongo dyako dyammalele na kuntamwa nnyako malinga chiulitamwa umwene, kùnafala namene kupunda kunhumija Nnungu sadaka dya kupija inyama na sadaka dinji dyammalele." ³⁴ Yesu pawene kuva àyang'wile saana, nkunnyaulila kuchidoni, "Wako ukávele kulehu na Ufalume wanga Nnungu."

Na kutandikila anepo nanga munu yunji analingile kummuja kavila chinu chinji.

Kilisto ni nnani?

(Matayo 22:41-46, Luka 20:41-44)

³⁵ Yesu pachihunda nnuwani lwa Ing'ande yanga Nnungu nkuuja kuchidoni, "Mwadachi vakùhunda Sheliya yanga Musa vahaùla kuva Kilisto nni N'dukuluwe Nfalume Daudi?" ³⁶ Umumu Wanaswe ànimwongosa Daudi kutangola kuchidoni, 'Nang'olo ànyaulidile Nang'olo wangu, Ikala m'bali wangu wa kunkono, mpaka panimbevakika amongo vako pahi makumbu lako.'

³⁷ Nfalume Daudi mwene ànchema Kilisto, 'Nang'olo.' Hambì ìmbehululika dachi Kilisto ààve n'dukuluwe?"

Na likuwa lya vanu vàmplikaniila Yesu kwa kuhangalala.

Yesu àvaduma vanu valyongolele na vakùhunda Sheliya

(Matayo 23:1-36, Luka 20:45-47)

³⁸ Yesu panavenkuhunda, nkuhula kuchidoni, "Lyongolelange na vakùhunda Sheliya yanga Musa, vanang'o vànatomwa namene kwonga akuno vawètè dinguwo dindehu na kusalimiwa kwa eshima kusakoni, ³⁹ na kuikalanga nafasi dya kweshimika n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu na mmiteng'u vya muyo n'ding'ole. ⁴⁰ Vavapakanyola dimali dyavo

anannidi na kulitenda kuva vambone kwa kuyuwa namene! Bahi ing'anya ya anelyo, liduva lya hukumu vambepata asabu ing'ulu namene kupunda vanu vanji.”

*Sadaka yahumije mmahe nannidi
(Luka 21:1-4)*

⁴¹ Yesu áikele pepi na lisanduku lya sadaka. Nkuvona vanu vohe uvahumya dihela na kuditaya nnisanduku lya kutaya sadaka. Na akúpata vohe váhumije dihela dyohe. ⁴² Bahi nkwiada mmahe yumo nannidi, mmahuvani, nkuhumya disendi dimbili. ⁴³ Apala Yesu nkuvachema vakuhundwa vake nkuvahaulila kuchidoni, “Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, nannidi ayuno mmahuvani áhumije sadaka ing'ulu namene kupunda vanu vammalele vatáya dihela nnisanduku lya sadaka. ⁴⁴ Kwa kuva, vanu vanji vammalele váhumije chihi avila viyenjejêke n'dimali dyavo, henga ayu mmahe pamo na umahuvani wake, áhumije vyammalele vyavenavyo.”

13

*Yesu áhaua namuna chiimbeondongwa Ing'ande ya Nnungu
(Matayo 24:1-21,29-35, Luka 21:5-33)*

¹ Yesu pachiuka nnuwani lwa Ing'ande yanga Nnungu, yumo wa avala vakuhundwa vake nkunnyaulila kuchidoni, “Nkúhunda, lola mayanga alano na ding'ande adino chidikatapele!”

² Yesu nkunnyaulila kuchidoni, “Dachi, úvenkudiyona adi ding'ande ding'ulungwa? Wala nanga liyanga limbeisalila muha liyanga linji, kila liyanga limbematohijwa pahi.”

³ Bahi Yesu panaikela muha Lichinga lya Miseituni kuloja ku Ing'ande yanga Nnungu, Petulo na Yakobo na Yohana na Anduleya nkummuja paweka kuchidoni, ⁴ “Tuhaulile, vitukutuku anevyo vimbehumila chakani? Na chimaiho ntwani chimbelaŋúja kuva vitukutuku anevyo vívele pepi kuhumila?”

⁵ Yesu nkatandilika uvahaulila kuchidoni, “Lyongolelange uchinga munahochejwe. ⁶ Kwa kuva, vanu vohe vámbenda uvalitenda kuva vanang'o njo nangu, uvahaula kuva, 'Nangu njo Kilisto.' Vanu anevo vámbevahocheja vanu vohe. ⁷ Pámumbepilikana habali dya ing'ondo na manyinyi la ing'ondo, henga munayope. Anelo lasima laide, henga aula ntululilo ukánambikamola. ⁸ Chilambo chimo chimbepanyana na chilambo chinji, ufalume umo úmbepanyana na ufalume unji. Sehemu dyohe dya chilambo dimbekuva na nndengendo wa chilambo, uchocho pámbekuva na indala ing'ulu. Na anelo lammalele lávele muchi kulindamuka kwa uchungu wa kuveleka.

⁹ Henga mwenu lyongolelange. Kwa kuva, vanu vámbenkamulanga mwenu na kumpelekejanga n'ding'umbi, na kunsulubulanga n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu. Múmbeimila muyo mwa vakulu vao na vafalume ing'anya yang'une uchinga mupate kuva mmashahidi vangu kwa vanang'o. ¹⁰ Henga Malove Lambone lasima layanjajwe nahoti mmilambo vyammalele kabla ukánambikamola aula ntululilo. ¹¹ Pamumbekamulwa na kupelekejwa unasitakiwa n'ding'umbi dyavo, munave na lipamba namuna chimumbewhena unatangola. Henga mwenu tangola chihi alila limumbepewa upala, kwa kuva, akee mwenu mumbetangola, íla nni Umumu Wanaswe. ¹² Munu achiantengeleke nnung'une awalalwe, na atata achiantengeleke mwanawe awalalwe. Na vana vámbevapindikuka vávavelékè na kuvatenda vawalalwe. ¹³ Vanu vammalele vámbemmenganga mwenu ing'anya yang'une. Henga ambepililila mpaka kuntululilo aneyo njo ambepóhwa.”

¹⁴ Bahi munu ambesoma chitabu achino, álembelewa apilikanihe saana mana ya malove laida. Anepo Yesu nkuhweneha kutangola wachidoni, “Múmbechona chinu chanahawile nabii Danieli, chinu chiiítenda Ing'ande ya Nnungu kwa najisi chiimijjwè pachinu pakálembelewa, yani pa Ing'ande ya Nnungu. Anepo vaveléngè kuchilambo cha ku Yudeya vatukutule kumachinga. ¹⁵ Na munu avéle muha ing'ande analitinike kwa kutukutula ng'ande unatwala vitukutuku vyake. ¹⁶ Na munu avéle kumawelu anauye kukaya unatwala lijoho lyake. ¹⁷ Ole wavo amahe vavéle na vitumbo na vaying'ēja mmahiku anelo! ¹⁸ Nnyuwange Nnungu uchinga anelo lánahumile mmahiku la chipwepwe. ¹⁹ Kwa kuva, mmahiku anelo kumbekuva na ibaniki ing'ulu ikánambipwawa kutandikila Nnungu pachiumbile chilambo mpaka vino, na ibaniki malinga aneyo ikámbehumila kavila. ²⁰ Kuikave Nang'olo akáinjipihia isabu ya mahiku álalá la ibaniki, akánapwawe munu kananga yumo achichiapohwe. Henga ing'anya ya vanu vake vávatondwèlè, Nnungu ániinjipihia mahiku anelo.

²¹ Anepo munu akánnyaulila kuva, 'Lola, Kilisto ávele apano,' au 'Ávele apala,' munakulupile. ²² Kwa kuva, vámbenda vanu vambelilambilila kuva vanang'o njo Kilisto, uchocho vámbenda manabii va kulambila. Vanu anevo vámbetenda vimaiho na masaibu,

uchinga ikàhululika vapate kuvahocheja ata vanu vátatondwèlè Nnungu. ²³ Henga mwenu lyongolele. Nangu ñninnyaulilanga kabla anelo lammalele lakànambihumila.

²⁴ Henga lakàmaliika maduva la kubanika, liduva limbekuva chihi na lupi na mwedi nanga paumbelangaja ²⁵ na dinondwa dimbematoka kuhaloka kumahunde na vitukutuku vyammalele vya kumahunde vivèle na dimongo, vimbetikinyika. ²⁶ Anepo njo vanu pavambemwona Mwana wa Munu avèlè mmahunde waida, akuno avèlè na dimongo ding'ulu na ukulu. ²⁷ Anepo àmbevatuma malaika vake mmibali ncheche ya chilambo unavalapola vanu vake vátatondwèlè kuhaloka nchilambo chammalele.

²⁸ Bahi kwa nnandi wa vihepo vya tini lihundange nfano auno. Dinavi dyake padhipuka na kulikwasula mahamba, mwenu münamala kuva chihuku chivele pepi. ²⁹ Na mwenu uchocho, pamumbelona ulahumila anelo laninnyaulidile, bahi mumale kuva uhiku wa kwida kwake ùvele pepi kukamola, tena ùvele chihi pannango. ³⁰ Nangu ñninnyaulilanga uhiu kuva, vanu va chivèlèkwà achino vakambepita, mpaka palambetimila anelo lammalele. ³¹ Kumahunde na chilambo vimbepita, henga malove langu lakambepita mwiko.”

*Atata Nnungu bahi njo amaite liduva lyene
(Matayo 24:36-44)*

³² “Henga kuyamba liduva au uhiku wene anewo, nanga munu amaite, ata malaika va kulihunde nanga pavamaite, wala Mwana nanga pamaite, henga Atata weka njo amaite. ³³ Lyongolelange, na muve meho, kwa kuva, nanga pamukameke uhiku ulambehumila anelo. ³⁴ Ìmbekuva muchi munu auka pakaya yake nkuhwena mwanda na kuvalekela vatumishi vake mamulaka lake, kila yumo na madengo lake, na nkunnyaulila nlinsi wa pannango àave meho. ³⁵ Bahi mùùve meho, kwa kuva, mukákameke nang'olo mwene kaya àmbeuya chakani, panji ìmbekuva chinalyulo, au ching'ati chilo, au mambumbu na panji ulyamba. ³⁶ Bahi mùùve meho uchinga akàida akuno akannaidilè ananokje mulèlè luwono. ³⁷ Laninnyaulilanga mwenu, ñvahaulila na vammalele, mùùve meho!”

14

*Ntemelo wa kummwalala Yesu
(Matayo 26:1-5, Luka 22:1-2, Yohana 11:45-53)*

¹ Láisalidile maduva mavili kuhwikila Sikukuu ya Pasaka na ya Mikate Ikátajjwe Hamila. Makuhani vakulu na vakuhunda Sheliya yanga Musa vátaha indila ya kunkamula Yesu kwa ulamba, uchinga vammwalale. ² Kwa kuva, váhaua kuva, “Tunankamule pasikukuu uyopa vanu vátataya timbwili.”

*Yesu àmiminiwa mahuta la kunung'ila aneko ku Besaniya
(Matayo 26:6-13, Luka 7:36-50, Yohana 12:1-8)*

³ Yesu pánavèlè ku Besaniya, muing'ande yanga Simoni ánavele mmangundula walya, nkuida mmahe yumo ananyakwile chupa chikatapele namene chikatapajijwe kwa mayanga la alabasta chivèle na mahuta la kunung'ila namene la kugalika. Nkumbandula chisibo cha anecho chupa, nkumiminila mahuta mmuti mwa Yesu. ⁴ Vanu vanji vánavele apala nkutunduwila mmitima yavo, nkuva uvapwahikanga uvachidoni, “Mwadachi kwondonganga uvila mahuta? ⁵ Kwa kuva, alano mahuta ikanihululika kusumiswa kwa dihela dyohe namene, nkuveng'a amahuvani.”* Bahi nkunkalipila namene ayula mmahe.

⁶ Henga Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nnekange, mwadachi münankambyakambya? Nang'e àngutendedile lyambone. ⁷ Amahuvani mùmbekuva navo maduva lammalele, bahi münahulula chihi kuvayangata kila pamulembela, henga nangu nikambekuva na mwenu maduva lammalele. ⁸ Nang'e àtendile chahulwile, ànilongolela kuupaka mmili wangu mahuta uchinga autayalishe kwajili ya kuusika. ⁹ Nangu ñninnyaulilanga uhiu kuva, kila pachinu pámbehubiliwà Malove Lambone nchilambo chammalele, na alino lyatendile ayuno mmahe limbetambulanga kwa kunnyimukila nang'e.”

*Yuda àkubali kuntengeleka Yesu
(Matayo 26:14-16, Luka 22:3-6)*

¹⁰ Anepo Yuda Isikaliote, ayula yumo wa avala vakuhundwa kumi na mbili, nkuhwena kwa makuhani vakulu, uchinga antengeleke Yesu. ¹¹ Makuhani vakulungwa pavapilikene habali aneyo nkuhangalala namene, nkuahidi kuva vàmbevwing'a dihela. Bahi Yuda nkutandilika kutaha wasa wa kuntengeleka Yesu.

*Yesu àlajja pachakulya cha Pasaka kuva Yuda achiantengeleke
(Matayo 26:17-25, Luka 22:7-14, 21-23, Yohana 13:21-30)*

* **14:5** Munsitali auno Mako àlèmbile “dinali 300.” Munu àlipwa dinali imo kwa madengo la kawaida la liduva limo. Hambì dinali 300 nni sawa na nshahala wa kawaida wa malipo la maduva 300.

¹² Liduva litandi lya Sikukuu ya Mikate Ikátajwe Hamila, liduva lyasinjwa ungangandolo wamwana wa Pasaka, vakuhundwa vake nkummuja kuchidoni, “Ülembela tukakwandalile kwachi chakulya cha Sikukuu ya Pasaka?”

¹³ Bahi Yesu nkuvatuma vakuhundwa vake vavili, nkuvahaulila kuchidoni, “Hweng’ana kumanga, aneko muchimukojane na nnume yumo anyakwile chilongo cha medi. Mpatatange aneyo munu, ¹⁴ mpaka muing’ande yambeinjila, koka munnyaulile mwene ing’ande kuva, ‘Nkühunda ànauja kuva, chivele kwachi chumba chinimbelila chakulya cha Sikukuu ya Pasaka chalumo na vakuhundwa vangu?’ ¹⁵ Nanang’e achiannanguje chumba chikulungwa cha muha, chiandaliwije tayali, chivèle na kila chinu. Twandalile anemwo chakulya.”

¹⁶ Vakuhundwa vake nkuuka, nkuhwenwa kumanga, nkunakoya kila chinu chivèle muchi chavahaulidile Yesu, nkwandalila chakulya cha Sikukuu ya Pasaka. ¹⁷ Pachikamwele chinalyulo, Yesu pamo na vakuhundwa vake kumi na mbili nkukamola. ¹⁸ Pávanavèlè nkulya, Yesu nkuhaua kuchidoni, “Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, munu yumo mmwenu àlya pamo na nangu, àmbengutengeleka.” ¹⁹ Vakuhundwa vake nkuva na nnihindambi, nkutandilika yumo-yumo kummuja kuchidoni, “Dachi, nikee nangu?” ²⁰ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nni yumo mmwenu kumi na mbili, achahwija nkate munkungu pamo na nangu. ²¹ Mwana wa Munu àmbekuhwa malinga chiilembwije Mmalemba Lanaswe kumwamba nang’e, henga ole wake munu ayula antengelèka Mwana wa Munu! Ikàvele wasa kwa munu aneyo kuikave akaveleka.”

Chakulya cha Nang’olo

(Matayo 26:26-30, Luka 22:14-20, 1 Vakolinso 11:23-25)

²² Yesu na vakuhundwa vake pavanavele nkulya, Yesu nkwala nkate, nkunshukulu Nnungu, nkuumeya, nkuveng’a vakuhundwa vake, wachidoni, “Twalanga, auno njo mmili wangu.” ²³ Nkwala nkicombe chivèle divayi, nkunshukulu Nnungu, nkuveng’a, na vammalele nkukumbila nnikombe anecho. ²⁴ Nkuvahaulila kuchidoni, “Aino njo myadi yangu imaiha lilailano lya Nnungu na vanu vake, imwadilika kwajili ya vanu vohe. ²⁵ Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, nikambekumbila kavila divayi mpaka liduva alila linimbekumbila divayi dyahambi mu Ufalume wa Nnungu.” ²⁶ Bahi pavamalidile kwimba luhimu, nkuhumananga pawelu, nkuhweneng’ana ku Lichinga lya Miseituni.

Yesu àlauja kuva Petulo achiankane

(Matayo 26:31-35, Luka 22:31-34, Yohana 13:36-38)

²⁷ Bahi Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Mwenu mmammalele nnembeleka kungukulupila, malinga chahawile Nnungu Mmalemba Lanaswe kuva, ‘Nimbempanya nchunga, na angandolo vambemwadilikana.’

²⁸ Henga panimbefufuka, nimbemongolela uhwenwa ku Galilaya.” ²⁹ Petulo nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Ata kuiva vammalele uvava na lipamba na wako nkukuleka, henga nangu nikambekuleka!” ³⁰ Yesu nkunnyaulila Petulo kuchidoni, “Nangu nkuhauilila uhiu kuva, chilo uchino cha nelo, kabla ung’uku akànambikongovela myanda mivili, wako ùmbekuva ungukanilè myanda mitatu.” ³¹ Henga Petulo kuhimya kwa dimongo wachidoni, “Ata kungulembelwa kuhwa chalumo na wako, nangu nikambekukana ng’o.” Na vakuhundwa vammalele nkutangola uchocho.

Kuyuwa kwanga Yesu mmwelu wa Getisemane

(Matayo 26:36-46, Luka 22:39-46)

³² Yesu na vakuhundwa vake nkuhwika pawelu uvauchema Getisemane. Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Ikalanga upano nangu panimbewhena unayuwa.”

³³ Anepo Yesu nkutwala Petulo na Yakobo na Yohana. Yesu nkutandilika kuyuvula na kukambakamba muntima. ³⁴ Nkuvahaulila kuchidoni, “Ntima wangu ùvele na nnihindambi likulu, pepi na kuhwa. Bahi ikalanga apano, mùùve meho.” ³⁵ Yesu nkuhwenwa muyo kadiki, nkumatoka kwa kuhunama, wayuwa kuva ikàhululika uhiku aula wa kubanika untapuke. ³⁶ Yesu nkutangola kuchidoni, “Atata, kwakuwe lammalele lànahululika, bahi ngùyuwa ungunyemye na ibaniki ùida! Henga unatende muchi chingulembela nangu, ila tēnda muchi chulembela wako umwene.”

³⁷ Bahi Yesu nkuvahwenela avala vakuhundwa vake vatatu, nkuvakoya valèlè luwono. Yesu nkummuja Petulo kuchidoni, “Simoni, dachi ùnilala? Nanga pauhwile kucheja kananga lisaa limo?” ³⁸ Bahi chejanga na kuyuwa uchinga pamumbelingwa munatende masambi, isungu inalembela henga mmili unadabadanga.”

³⁹ Yesu nkuhwena kavila unayuwu, watangola chihi malove ulála. ⁴⁰ Bahi Yesu nkuhwena kavila kwa vakuhundwa vake nkuvakoja valèlè luwono, kwa kuva meho lavo láumbele luwono, na wala nanga pavanamaite lya kunnyang'ula.

⁴¹ Bahi Yesu nkuvahwenela vakuhundwa vake mwanda wa tatu nkuvahaulila kuchidoni, “Dachi, mmechinkwona na kupumulila? Bahi hambu uhiku ùnikamola! Lola, Mwana wa Munu, áhwena unakumujwa mmakono la vanu vavèle na masambi. ⁴² Na ayula angutengeléka àvele pepi, bahi takatukanga tuhweneng'ane.”

Kukamulwa kwanga Yesu

(Matayo 26:47-56, Luka 22:47-53, Yohana 18:3-12)

⁴³ Bahi Yesu kabla akànamalila kutangola, upala nkukamola Yuda, yumo wa vakuhundwa vake kumi na mbili pamo na likuwa lya vanu vanyakwilè mapanga na dindonga. Vanu anevo vátumwije na makuhani vakulu na vakúhunda Sheliya yanga Musa na vasele va Vayahudi. ⁴⁴ Ayula nkútengeleka ávapele avala vanu chimaiho wachidoni, “Munu ayula unimbem'busu, njo nang'e, nkumule na munchunge saana.”

⁴⁵ Bahi Yuda pakamwele, nkumwenele mwalehu Yesu, nkuchidoni, “Nkúhunda!” Bahi nkum'busu. ⁴⁶ Bahi anevo vanu nkunkamula Yesu na kunnyunga. ⁴⁷ Henga nkuhwenda yumo muavele vánavele apala nkuhulamola upanga wake nkunchekeka likutu ntumwa wanga Kuhani Nkulu. ⁴⁸ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Mwadachi mùidile unangukamula akuno munyakulèngè mapanga na dindonga muchi nangu nkúpaula? ⁴⁹ Maduva lamalele nangu ngúvele pamo na mwenu nnuwani lwa Ing'ande yanga Nnungu unguhùnda na wala nanga pamunangukamwile. Henga alano lávenkutendeka uchinga Malemba Lanaswe latimile.”

⁵⁰ Anepo vakuhundwa vake vammalele nkunneka, nkutukuta.

⁵¹ Henga kijana yumo anawete chihi shuka áhweneha chihi kunnondola Yesu. Pavalingile kunkamula, ⁵² nang'e nkuileka shuka, nkutukuta chihi lukundumwandu.

Yesu muyo Lukumbi Lukulu lwa Vayahudi

(Matayo 26:57-68, Luka 22:54-55,63-71, Yohana 18:13-14, 19-24)

⁵³ Bahi vanang'ò nkumpelekeja Yesu kwa Kuhani Nkulu. Anepo nkukojana makuhani vakulu na vasele va Vayahudi pamo na vakúhunda Sheliya yanga Musa. ⁵⁴ Petulo nkuva wannondola Yesu kwa kulehu, nkwenya nnuwani lwa lukumbi lwa Kuhani Nkulu, nkukala pamo na valinsi wayota moto. ⁵⁵ Bahi makuhani vakulu na vajumbe vammalele va Lukumbi Lukulu lwa Vayahudi nkutaha ushahidi wa kunsitaki Yesu uchinga vammwalale, henga nanga pavanapete.

⁵⁶ Vanu vohe nkuhumya ushahidi wa kulambila kumwamba Yesu, henga ushahidi wavo únitindana. ⁵⁷ Ata vanu vanji nkumila, nkuhumya ushahidi wa kulambila kumwamba Yesu, uvachidoni, ⁵⁸ “Hwetu túnipilikana wahaula kuva, 'Nangu nimbebamola Ing'ande aino ya Nnungu idengwije na vanu, na mmaduva matatu nimbeidenga inji ikádengwije na vanu.’” ⁵⁹ Henga pamo na anelo, ushahidi wavo únitindana.

⁶⁰ Anepo Kuhani Nkulu nkumila paching'ati pavo nkumuja Yesu kuchidoni, “Dachi, wako ukée na lilove lya kuyang'ula kwamba anelo lavakusitaki ava vanu?” ⁶¹ Henga Yesu nkunyalala chihi nanga kuyang'ula lilove. Kuhani Nkulu nkumuja kavila kuchidoni, “Dachi, wako njo Kilisto, Mwana wa Nnungu, Nnungu Atumbyang'ika?” ⁶² Yesu nkuyang'ula kuchidoni, “Nangu njo nang'e! Mwenu muchimumwone Mwana wa Munu aikèlè m'bali wa kunkono wa Nnungu Avèle na Dimongo, uchocho muchimumwone avèlè mmahunde waida.” ⁶³ Anepo Kuhani Nkulu nkupapula dinguwu dyake, nkuhula kuchidoni, “Dachi, pàvele ing'anya ntwani kavila ya kuvataha mashahidi? ⁶⁴ Mwenu mmene mùnipilikana chankufwile Nnungu! Hambu mwòna dachi?” Vammalele nkunnyukumu kuva, àlebelewa ahe.

⁶⁵ Vanu vanji nnikuwa alila nkutandilika kunsunila Yesu mata, nkun'diva kumeho na kumpanya ding'ondi, uvannyaulila kuchidoni, “Lauja, nnani akupanyile!” Na valinsi navanang'ò nkuntwala Yesu nkumpanya makofi.

Petulo ànkana Yesu

(Matayo 26:69-75, Luka 22:56-62, Yohana 18:15-18,25-27)

⁶⁶ Bahi Petulo pánavele pahi, nnuwani lwa lukumbi, nkuida ntumishi yumo mmahe, ntumishi wanga Kuhani Nkulu. ⁶⁷ Pamwene Petulo wayota moto, nkumpalambahija meho, nkuchidoni, “Na wako uchocho úvele pamo na Yesu wa ku Nasaleti.” ⁶⁸ Henga Petulo nkukana wachidoni, “Nangu wala níkámaite wala kwelewa anelyo lyuwamba wakol!” Anepo Petulo nkuhuma pawelu nkunaimila pannango na kuinjilila, ung'uku nkukongovela. ⁶⁹ Ayula ntumishi mmahe nkumwona kavila, nkutandilika kuvahaulila avala vanu

vanaimidile anepo kuchidoni, "Ayu munu àvele nkumbo umo na Yesu." ⁷⁰ Henga Petulo nkukana kavila.

Lukoto kadiki, avala vanu vanaimidile anepo nkunnyaaulila Petulo kuchidoni, "Muhiu wako nni yumo munkumbo wavo, kwa kuva, ata na wako N'galilaya." ⁷¹ Bahi Petulo nkutandilika kwapila wachidoni, "Ikàva nalambila, bahi ngulaniwe! Nangu nkàmmaite munu anepo umunnyaula." ⁷² Upala ung'uku nkukongovele kavila. Bahi Petulo nkulihimukila alila lilove livanannyaaulidile na Yesu kuva, "Kabla ung'uku akànambikongovele myanda mivili, wako ùmbekuva ungukanilè myanda mitatu." Petulo pahimukidile anelo nkutandilika kukuta.

15

Yesu àpelekejwa kwanga Pilato

(Matayo 27:1-2, 11-14, Luka 23:1-5, Yohana 18:28-38)

¹ Uhiku pauchele, makuhani vakulu nkuva uvaujana pamo na vasele va Vayahudi na vakùhunda Sheliya yanga Musa na vanu vammalele va Lukumbi Lukulu lwa Vayahudi. Nkunnyaunga Yesu, nkuntwala na kunkamuja kwanga Pilato. ² Pilato nkummuja Yesu kuchidoni, "Dachi, wako nni Nfalume wa Vayahudi?" Yesu nkuyang'ula, "Wako ùnihaula."

³ Makuhani vakulu nkunsitaki Yesu masitaka lohe. ⁴ Pilato nkummuja kavila Yesu kuchidoni, "Dachi, nanga paayang'ula? Lola masitaka ala lammalele lavakusitaki!" ⁵ Henga Yesu nanga panayang'wile lilove, Pilato nkukangana.

Yesu àhukumiwa kuhwa

(Matayo 27:15-26, Luka 23:13-25, Yohana 18:39-19:16)

⁶ Bahi kila Sikukuu ya Pasaka Pilato ávele na nnyambo wa kuvahungulila Vayahudi nfungwa yumo uvachinnembela. ⁷ Bahi pávele na munu yumo uvanchema Balaba, uvanantadile nnilungu pamo na avake ing'anya ya kuvawalala vanu pachivachonjela vanu kuutahuka utawala wa Chiloma. ⁸ Vanu vohe nkumwenela Pilato nkunnyaunga avatendele muchi chiuvele nnyambo wake. ⁹ Pilato nkuvauja kuchidoni, "Dachi, mùlembela ninchimulile Nfalume wa Vayahudi?" ¹⁰ Avaujije uchocho kwa kuva, ánimala kuva makuhani vakulu vánkamujije Yesu kwanga nang'e kwa wiu.

¹¹ Henga makuhani vakulu nkuvachonjela vanu vannyuwe Pilato avahungulile Balaba. ¹² Pilato nkuvauja kavila kuchidoni, "Nintende dachi ayuno munu umunnyaula kuva Nfalume wa Vayahudi?" ¹³ Vanu vammalele nkutaya lwasu kavila uvachidoni, "Mmambe munsalaba!" ¹⁴ Henga Pilato nkuvauja kuchidoni, "Ing'anya ntwani? Kwani àtendile lilida lihakalenge?" Henga vanang'o nkuhaliya chihi kutaya lwasu uvachidoni, "Mmambe munsalaba!"

¹⁵ Bahi kwa kuva Pilato álembedile atende muchi chilichilembela likuwa lya vanu, bahi nkunnyaungulila Balaba auke. Nkulaija Yesu asulubulwe, koka nkunhumya uchinga vammambe.

Matiyala vântendela Yesu mang'wanyu

(Matayo 27:27-31, Yohana 19:2-3)

¹⁶ Matiyala nkuntwala Yesu nkumpelekeja nnuwani lwa nkati lwa ing'ande yanga Pilato, nkulichema likuwa lyammalele lya matiyala. ¹⁷ Nkummwaja likoti lya langi ya chifalume, nkudinga lutavi lwa miva muchi kofiya ya chifalume nkummwaja mmuti. ¹⁸ Nkutandilika kunnombolela kwa mang'wanyu uvachidoni, "Utumbyangwe wako Nfalume wa Vayahudi!" ¹⁹ Nkumpanyapanya imbalu mmuti, nkunsunila mata, nkutindivala malundi muyo mwake, na kunnyunamila kwa mang'wanyu. ²⁰ Pavamalidile kuntendela mang'wanyu, nkummula alila likoti lya langi ya chifalume, nkummwaja dinguwo dyake mwene, nkumpelekeja pawelu imanga uchinga vakammambe.

Kuvambwa kwanga Yesu

(Matayo 27:32-44, Luka 23:26-43, Yohana 19:17-27)

²¹ Pávanavele nndila, nkukojana na munu yumo uvanchema Simoni, mwenedi wa imanga ya ku Kilene, atatawavo Isikanda na Lufo, wahaloka kumawelu. Matiyala nkunnamatija aunyakule nsalaba yanga Yesu. ²² Nkumpelekeja Yesu mpaka pachinu pavachema Goligota, mana lake, "Pachinu pa Libadang'a." ²³ Nkumwing'a divayi divakundanyije na mahuta lachémwa manemane, latumika kupungusa ipwateki, henga nang'e nkuhita kukumbila. ²⁴ Nkumwamba munsalaba, nkuyavana dinguwo dyake kwa kuyela indingi, uchinga kila munu apate dinguwo dyalembelwa kutwala. ²⁵ Ívele malinga satatu ulyamba pavanammambile. ²⁶ Na malemba la lishitaka lyake válembile kuva, "NFALUME WA VAYAHUDI." ²⁷ Vámmambile pamo na vakùpalaula vavili, yumo m'bali wake wa kunkono na

yumo m'bali wa kunchinda. [28 Anepo nkutimila Malemba Lanaswe lahaûla, “Ávalangiwiye pamo na vatênda lahakalenge.”]*

²⁹ Bahi vanu vachipîta anepo nkuva uvapukunya myuti yavo na kunchamba, uvachidoni, “Haa! Wako akee unahawile kuva ùmbebamola Ing'ande yanga Nnungu na kuidenga kavila mmaduva matatu! ³⁰ Hambi lipohe umwene nano kwa kulisulupuha munsalaba!” ³¹ Makuhani vakulu na vakúhunda Sheliya yanga Musa uchocho na vanang'o nkunnyekea uvahaulanila kuchidoni, “Ávapohije chihi vanu vanji, henga hambu akábulula kulipoha mwene! ³² Ati nang'e nni Kilisto, Nfalume wa Vaisilaeli! Hambu alisulupuhe mwene munsalaba uchinga tulole na kukulupila.” Na avala vakúpalaula vanavambwiye pamo na nang'e navanang'o uchocho vântangoledile malove lahakalenge.

Kuhila kwanga Yesu

(Matayo 27:45-56, Luka 23:44-49, Yohana 19:28-30)

³³ Kutandikila sasita ya muhi mpaka satisa, chilambo chammalele nkuva chihi lupi. ³⁴ Satisa Yesu nkunonoha lidi, wachidoni, “Eloyi, Eloyi, lama sabakitani?” Mana lake, “Nnungu wangu, Nnungu wangu, mwadachi ùninguleka?” ³⁵ Vanu vanji vanaimidile apala pavapilikene uchocho, nkuhaua kuchidoni, “Pilikana! Ànchema nabii Eliya.” ³⁶ Munu yumo nkutukuta, nkunachuvika siponji n'divayi dihahâma nkuipatika nnufito, nkunyanzulila Yesu uchinga ahonde, wachidoni, “Leka, tulole ikáva Eliya àmbeida unansulupuha munsalaba!” ³⁷ Yesu nkunonoha lidi likulu, nkuhila.

³⁸ Bahi lipasiya linahungwiye paching'ati, mu Ing'ande ya Nnungu nkudaluka vipande vivili kutandikila muha mpaka pahi. ³⁹ Nkulu yumo wa matiyala la Chiloma anaimidile muyo mwake pammwene Yesu namuna chahidile, nkuchidoni, “Muhiu ayu munu ávele Mwana wa Nnungu.”

⁴⁰ Pávele na amahe vachilôla kwa kulehu. Nnikuwa lya amahe anevo ápwawije Maliya wa imanga ya Magidala na Salome na Maliya ayuvao Yakobo n'joko na Yose. ⁴¹ Amahe anevo njo vachinnondola Yesu pánaavele aneko ku Galilaya na kuntumikila. Pamo na anevo, pávele na amahe vanji vohe vanaidile ku Yelusalemu pamo na nang'e.

Kusikwa kwanga Yesu

(Matayo 27:57-61, Luka 23:50-56, Yohana 19:38-42)

⁴² Pachikamwele chinalyulo, nniduva lya kulipanganaha kabla likànambikamola Liduva lya Kuyewelega, ⁴³ nkwiya Yusufu munu wa ku Alimataya, ánaavele n'jumbe wa Lukumbi Lukulu lwa Vayahudi, munu achieshimika namene. Nang'e mwene álolela kwida kwa Ufalume wa Nnungu. Bahi nkummwanela Pilato bila kuyopa, nkuyuwa akautwale mmili wanga Yesu. ⁴⁴ Henga Pilato nkukangana papilikene kuva Yesu ànipiyanya kuhila. Bahi nkunchema ayula nkulu wa matiyala, nkummuja, uchinga amale ikáva Yesu áhidile kanandi. ⁴⁵ Pilato papilikene kwanga ayula nkulu wa matiyala kwa áhidile kanandi, nkunyanzulila Yusufu akautwale mmili wanga Yesu. ⁴⁶ Anepo Yusufu nkusuma sanda, nkuusulupuha mmili munsalaba, nkuudingilija aila sanda, nkuusika munsati uvedwîje nniyanga likulu namene, koka nkuingilijija liyanga likulu pannango wa nsati. ⁴⁷ Maliya wa imanga ya ku Magidala na Maliya anyokwe Yose navanang'o nkupona pachinu apala paulajijwe mmili wanga Yesu.

16

Kufufuka kwanga Yesu

(Matayo 28:1-8, Luka 24:1-12, Yohana 20:1-10)

¹ Palipitile Liduva lya Kuyewelega, Maliya wa imanga ya Magidala na Salome pamo na Maliya anyokwe Yakobo, nkusuma mahuta la kunung'ila uchinga vakaupake mmili wanga Yesu.* ² Liduva lya Jumapili, ulyamba na mambumbu, liduva pachilihimbuka, nkuhwena kunsati. ³ Nkuva uvaujana vene kwa vene uvachidoni, “Nnani ambetuusija alila liyanga likulu namene pannango wa nsati?” ⁴ Henga pavalolite, nkulyona alila liyanga lihingilijijwê kunyenje nnango. ⁵ Pavainjidile munsati, nkumwona malaika achiloleka muchi kijana, akono awètê inguwo yanahe ing'anyîma namene, aikèlê m'bali wa kunkono, vanang'o nkukangana namene.

⁶ Ayula malaika nkuvahaulila kuchidoni, “Munayope. Nangu ñmimala kuva muntaha Yesu wa ku Nasaleti avambwîje munsalaba. Nang'e ànifufuka, apano akapali. Lola pachinu pavanannajije. ⁷ Hweneng'ana mukavahaulile vakuhundwa vake pamo na

* 15:28 Mmalemba lanjî la kala, auno nsitali ukapali.

* 16:1 Maeleso layâmba Liduva lya Kuyewelega, lola Misamiati ya malove lakamajanga la Nnilailano lya Hambu lavêle kunyuma chitabu achino.

Petulo kuva, àninnongolelanga kuhwena ku Galilaya. Aneko muchimumwone malinga chanannyaulidile.”

⁸ Vanang'o nkukangana na kuyopa, bahi nkuhuma amula munsati uvatukuta. Na wala nanga pavanannyaulidile munu chinu, kwa kuva, ványiopa namene.†

Yesu ànhumila Maliya wa imanga ya ku Magidala

(Matayo 28:9-10, Yohana 20:11-18)

⁹ Yesu pafufwike ulyamba na mambumbu liduva lya Jumapili, nkutandilika ulilanguja kwa Maliya wa imanga ya Magidala, wanammusije anamindenga saba. ¹⁰ Maliya nku-navahaulila lammalele avala vakuhundwa vanavenkukuta na kulikutangila. ¹¹ Henga pavapilikene kuva Yesu mumi, na Maliya wa imanga ya ku Magidala ànimwona, vanang'o nanga pavanakulupidile.

Yesu àvahumila vakuhundwa vavili

(Luka 24:13-35)

¹² Bada ya anelo, Yesu nkuvahumila vakuhundwa vake vavili vachihwēna ya kuchijiji, akuno waloleka chihi chinji. ¹³ Vakuhundwa anevo nkuhwena unavahaulila vakuhundwa vanji. Henga navanang'o nanga pavanakulupidile.

Kutumwa kwa vakuhundwa

(Matayo 28:16-20, Luka 24:36-49, Yohana 20:19-23, Matendo 1:6-8)

¹⁴ Kuntululilo, Yesu nkuvahumila vakuhundwa kumi na moja pavanavele pamesa uvalya. Nkuvakalipila ing'anya nanga pavanakulupidile, na ing'anya ya itahuki yavo, kwa kuva, nanga pavanavakulupidile avala vammwēne Yesu bada ya kufufuka. ¹⁵ Nkuvahaulila kuchidoni, “Hweneng'ana mmilambo vyammalele mukāvayanjajije vanu vammalele Malove Lambone. ¹⁶ Akúlupila na kubatiswa achiapohwe, akambekulupila àmbehukumiwa asabu. ¹⁷ Na vimaiho avino vya masaibu vimbepapatana na avala vakulupila, kwa lina lyangu vàmbevausa anamindenga na vàmbetangola kwa luga dyahambi, divakanal-ihunda. ¹⁸ Ata kuvakamula mihongo na kukumbila chinu chohecho chivèle na sumu, vikambevavenga. Vàmbevavikila vagonjo makono, na vanang'o vachivalame.”

Kutwaliwa kwanga Yesu kuhwena muha kulihunde

(Luka 24:50-53, Matendo 1:9-11)

¹⁹ Bahi Nang'olo Yesu pamalidile kutangola navo malove anelo, Nnungu nkuntwala Yesu kuhwena muha kulihunde kwa Nnungu, nkuikala m'bali wa kunkono wa Nnungu. ²⁰ Vakuhundwa nkuuka nkunayanjaja Malove Lambone kila pachinu. Nang'olo nkukola madengo pamo navanang'o, na kumaiha uhiu wa malove lake kwa vimaiho vya masaibu vichipapatànà na malove lavo.

† 16:8 Malemba matandi-matandi nsitali wa 9-20 ikapali.

Malove Lambone lamwâmba Yesu Kilisto lalembwîje na Luka Luka Ulongoledi

Chitabu achino cha Malove Lambone lamwâmba Yesu Kilisto lalembwîje na Mako, nni chitabu chimo mmitabu ncheche vya Lilailano lya Hambi vitânga maisha langa Yesu Kilisto. Kila chitabu mmitabu anevyo ncheche chichemwa "Injili" mana lake, "Malove Lambone lamwâmba Yesu." Vitabu anevyo vîlembwije bada ya kuhwa kwanga Yesu. VanalemBILE vitabu anevyo nni Matayo na Mako na Luka na Yohana. Luka nanga palembile chihi kwamba maisha langa Yesu bahi, henga nchitabu cha Matendo la Mitume, Luka âlembile na vitukutuku vivavitendile vakuhundwa va Yesu bada ya kuhwa kwanga Yesu. Na nanga munu aumaite uhiku walemBILE Luka chitabu achino, na wala nanga munu apamaite pachinu pachilembwije chitabu achino. Vatalamu vohe va Bibiliya vâtenda kuva chitabu achino chilembwije mmwaka fulani, pepi na mmwaka wa 70 kutandikila mwaka wawekewejije Yesu Kilisto.

Luka njo alemBILE chitabu achino, na âvele n'ganga. Namuna yake ya ilembi na luga yatumidile vînamaiha kuva nang'e âvele munu avêle na elimu. Luka âkudungidile alembe saana uhiu wa maisha langa Yesu kwa kutanga saana namuna chilanavele uchinga vanu vanji vapate faida (Luka 1:1-3). Luka akanavele Nnyahudi (Vakolosayi 4:10-14), na âlembile kwa namuna ya kunnyululiha munu akâvele Nnyahudi kumala. Chinu anecho chimaikana mwalehu apala patanga kwamba mihambo ya Chiyahudi (Luka 1:8).

Chitabu cha Luka chilandana na chitabu cha Matayo na Mako, kwa kuva vitabu anevyo vitana vitukutuku uvila kwa namuna ilandana. Mmitabu anevyo vitatu, chitabu cha Luka njo chitabu weka chitâna namene habali dya kuvelekwâ kwanga Yohana Nkûbatisa. Na Luka âlonjelela namene habali ya kusamehewa masambi (Luka 3:3, 11:4, 17:3-4, 23:34, 24:47) na habali ya kunnyuwa Nnungu (Luka 3:21, 5:16, 6:12, 11:1-12, 22:32).

Uinjipihî wa chitabu cha Luka

1. Sula ya 1:1-4, Luka âtandiliha chitabu chake kwa kunnyaulila Teofili, nkulu wa Chiloma ing'anya intendile nang'e alembe chitabu achino.
2. Sula ya 1:5-4:13, Luka âtana habali dya kuvelekwâ kwanga Yesu na namuna chaandaliwije kwajili ya utumishi wake.
3. Sula ya 4:14-21:38, Luka âtana habali dya madengo lalakodile Yesu, asa-asa masaihu lalatendile na mahundo lahundile.
4. Sula ya 22-24, Luka âtana namuna Yesu chahidile na chasikwije na chafufwike.

¹ Nkulu Teofili,

Vanu vohe vânitumbama kulemba saana habali dya vitukutuku avila vitimiswîje kwe-tuhwe. ² Na vâlembile uchila muchi chivatusimulidile vanu avala vaviwêne vitukutuku anevyo kutandikila anepo patandi, na vanu uvovo nkujuka kuva vatumishi va Lilove lya Nnungu. ³ Hambi Nkulu, kwa kuva nangu nimwene ñnilitahija uhiu wa vitukutuku anevyo kutandikila anepo patandi, ngûwene kuva ñnikatapala nikulembile uhiu wa vitukutuku vyene chivinavele. ⁴ Ngûtendile uchocho uchinga na wako uumale uhiu wammalele wa vitukutuku vyuhundwije.

Malaika àlauja kuyamba kuvelekwâ kwanga Yohana Nkûbatisa

⁵ Mahiku anelo Helode pânavele nfalume wa chilambo cha ku Yudeya, pávele na kuhani yumo lina lyake Sakaliya, wa nnikuwa lya makuhani wa litawa lya Abiya. Na Elisabeti n'jawe nanang'e âvele wa nnitawa lya kuhani uvanchema Haluni. ⁶ Vammalele vavili vâtenda àlalâ lalalembela Nnungu, na vâikala kwa kudikamula amuli na malaijo la Nang'olo bila kwambika. ⁷ Henga nanga pavanavele na mwana ing'anya Elisabeti âvele ntonga, na vammalele vavili vânikongopala namene.

⁸ Liduva limo, Sakaliya âvele pa Ing'ande ya Nnungu wakola madengo lake la chikuhani mnyo mwanga Nnungu, kwa kuva, îvele samu ya likuwa lyake. ⁹ Na kupapatana na namuna chunavele nnyambo wa chikuhani, nang'e ânitandolwa kwa indila ya kuyela indingi uchinga ainjile mu Ing'ande ya Nang'olo Nnungu akatutumye ubani. ¹⁰ Sakaliya panavele nkututumya ubani, likuwa lya vanu vanaidile unayuwa, lîvele nkuyuwa pawelu. ¹¹ Bahi malaika nkunnyumila, nkuimila m'bali wa kunkono wa chitala cha kututumija ubani. ¹² Sakaliya pammwene ayula malaika nkukambakamba muntima mwake na kuyopa. ¹³ Henga ayula malaika nkunnyaulila kuchidoni,

"Sakaliya, unayope, kwa kuva Nnungu ânipilikana kuyuwa kwako. N'jalo Elisa-beti âmbekunyakulila mwana wa chilume, na wako ncheme lina Yohana. ¹⁴ Na wako

ùmbehangalala na kulihekela namene, na vanu vohe vàmbehangalala ing'anya ya kuvelekwa kwake. ¹⁵ Kwa kuva, àmbekuva nkulungwa pameho pa Nang'olo na wala nanga pambekumbila divayi wala wàla, na àmbeumbajwa Umumu Wanaswe kutandikila nnitumbo lya anyokwe. ¹⁶ Nang'e àmbevatenda Vaisilaeli vohe vammuyile Nang'olo Nnungu wavo. ¹⁷ Na àmbelongoela muyo mwa Nang'olo kwa dimongo na isungu muchi mwanavelelee Eliya uchinga avatayalase vanu kwajili ya kwida kwake. Àmbevipatanisa anga atata na vanavao, na kuvapindikulanya vanu vakápilikana uchinga vâave na lúnda lwa kumpilikana Nnungu.”

¹⁸ Sakaliya nkummuja ayula malaika kuchidoni, “Chinu ntwani chimbemáha kuva anelo malove lunguhaulila nni la uhiu? Nangu ñnikongopala, na n'jangu uchocho nanang'e ànikongopala.” ¹⁹ Ayula malaika nkuyang'ula kuchidoni, “Nangu njo Gabulieli, ngumíla muyo mwanga Nnungu. Ñnitumwa unalonzela na wako na kukuhaulila malove alano lambone. ²⁰ Lola, kwa kuva wako nanga paulakulupidile malove langu lanikuhaulidile, lambetimíla kwa uhiku wake, bahi kutandikila vino wako ùmbekuva bubu na ukambehulula kutangola mpaka liduva alila palambetimíla malove anelo.”

²¹ Na vanu vanavele pawelu uvanninda Sakaliya, nkuva uvakangana pàvawene watima kuhuma mu Ing'ande ya Nnungu. ²² Pahumile pawelu, nanga panahulwile kutangonavo. Anepo vanu nkumala kuva àlawene maono mu Ing'ande ya Nnungu. Bahi kwa kuva ávele bubu, nkuva watangola navo kwa kuvaolotela kwa makono.

²³ Sakaliya pamalidile maduva lake la kukola madengo la chikuhani, nkuuya kukaya kwake. ²⁴ Bada ya maduva anelo, Elisabeti n'jawe nkuva na chitumbo, nkuikala pakaya pake myedi nnyano, nkutangola kuchidoni, ²⁵ “Hambi Nang'olo àngutendeledile lambone kwa kunguusija dihoni dya kuva ntonga, dinnavenadyo pameho pavanu.”

Malaika àmwongela Maliya

²⁶ Mmwedi wa sita wa chitumbo changa Elisabeti, Nnungu nkunnaija malaika lina lyake Gabulieli, ahwene mpaka imanga ichémwa Nasaleti chilambo cha ku Galilaya, ²⁷ kwanga mwali yumo, akànambimmla nnume. Aneyo mwali áchemwa Maliya, anaposwije na munu yumo lina lyake Yusufu, wa nnitawa lyanga Daudi. ²⁸ Malaika nkummwenela, nkunnyaullila kuchidoni, “Disalamu dyako, wako ujaliwije na Nnungu! Nang'olo ávele pamo na wako.”

²⁹ Maliya papilikene malove anelo muntima mwake nkukambakamba, nkuva waliuja kuva, “Disalamu anedyo ðivele na mana ntwani?” ³⁰ Ayula malaika nkunyaullila kuchidoni, “Maliya unayope, kwa kuva, Nnungu ànikatapaliwa na wako. ³¹ Lola, ùmbekuva na chitumbo, na ùmbeemeleka mwana wa chilume, na lina lyake ùmbenchema Yesu. ³² Nang'e àmbekuva nkulu na àmbechemwa Mwana wa Nnungu Nkulu. Na Nang'olo Nnungu àmbemwing'a chiteng'u cha chifalume changa Daudi, anakuluwe. ³³ Àmbevatawala Vaisilaeli vyaka na vyaka, na ufalume wake nanga paumbekuva na ntululilo.”

³⁴ Maliya nkummuja malaika kuchidoni, “Anelo mambo làmbehululika dachi, na nangu níkàmmaité nnume?” ³⁵ Malaika nkunyang'ula kuchidoni, “Umumu Wanaswe àmbekuidila, na dimongo dya Nnungu Nkulu ðimbekuhunika muchi mmbweha. Bahi ing'anya ya anelyo, Mwana ambevelékwa àmbekuva Wanaswe na àmbechemwa Mwana wanga Nnungu. ³⁶ Lola, ata nnanga wako Elisabeti ávele na chitumbo na àmbeemeleka mwana wa chilume ikànavá ànikongopala. Vanu vàmmaite kuva nang'e ntonga, henga vino ávele na chitumbo cha mwedi wa sita. ³⁷ Kwa kuva, nanga chinu chikáhululika kwanga Nnungu.” ³⁸ Maliya nkuchidoni, “Nangu ní ntumishi wanga Nang'olo, bahi ngutendewe muchi chuhawile.” Anepo aneyo malaika nkuuka.

Maliya àmwongela Elisabeti

³⁹ Mmaduva ulolo Maliya nkupanganika, nkupiyanya kuhwena kuimanga imo ivéle kumachinga la chilambo cha ku Yudeya. ⁴⁰ Pakamwele aneko, Maliya nkuhwena kukaya kwanga Sakaliya, nkujijila nng'ande, nkunsalimíla Elisabeti. ⁴¹ Bahi Elisabeti papilikene chíhi disalamu dya Maliya, nkanunu avéle nnitumbo mwanga Elisabeti, nkupikitanga namene kwa kuhangalala. Anepo Elisabeti nkuumbajwa Umumu Wanaswe, ⁴² nkunonoha lídi wachidoni, “Únijaliwa kupunda amahe vammalele, na mwana umbemmeléka ànijaliwa! ⁴³ Henga nangu ní nani mpaka anyokwe Nang'olo wangu aide kwang'une? ⁴⁴ Lola, pangupilikene chíhi disalamu dyako, mwana nkanunu nkupikitanga namene kwa kuhangalala nnitumbo lyangu. ⁴⁵ Henga wasa wako ukulupidile kuva, àlalá lákuhaulidíle Nang'olo lachilatimíswé!”

Maliya ànnombolela Nnungu

⁴⁶ Maliya nkuchidoni,
 “Ntima wangu ùnnombolela Nang'olo,
⁴⁷ na isungu yangu innyangalalila Nnungu Mpohi wangu.

48 Kwa kuva, ànguvikidile chididi nangu nintumishi wake ngulisulupûha. Na kutandikila vino mpaka vyaka na vyaka, vîvelêkwa vyammalele vîmbenguchema ngu-jaliwîje,

49 kwa kuva, Nnungu Avêle na Dimongo àngutendedile mambo makulu, na lina lyake nni wanaswe.

50 Nang'e àvavikila chididi vanu vamwesîmu wa vîvelêkwa vyammalele.

51 Àtendile mambo makulungwa kwa dimongo dyake, na ànivapalang'anya vanu avala valyôna mmitima yavo.

52 Àvasulupusije vafalume mmiteng'u vyavo vya chifalume, na kuvatumbiyanga vanu vaonekâna kuva vakee wa mana.

53 Àvasibihije amahuvani vavêle na indala kwa vitukutuku vyambone, henga vakûpata àvavingenge chihi makono weka.

54 Àvyangete vanu va Isilaeli vatumishi vake, kwa kukumbukila ahadi yake ya kuvavikila chididi,

55 malinga chanavaahidite anyakala vetu, Iblahimu na lukolo lwake, vyaka na vyaka!"

56 Bahi Maliya nkuikala na Elisabeti malinga myedi mitatu, anepo nkuuya kukaya kwake.

Kuvelekwa kwanga Yohana Nkûbata

57 Palahwikile mahiku la Elisabeti kunyakula, bahi nkummeleka mwana wa chilume.

58 Avandikani mwave chalumo na alangavake pavapilikene kuva Nang'olo àmmikidile chididi chikulungwa, vammalele nkuhangalala nawe pamo.

59 Mwana pahwikihije maduva nane, vanu nkwidang'ana unannyalula, nkulembela vamwing'e lina Sakaliya, lina Iya atatake. 60 Henga anyokwe nkuchidoni, "Nanga! Akee uchocho, lina lyake àmbechemwa Yohana." 61 Anevo vanu nkuchidoni, "Mbona nnitawa lyenu nanga mnu avêle na lina anelyo!" 62 Anepo vanu nkummuja atatake mwana kwa kumwolotela uchinga vamale àlembenchema lina ntwani.

63 Sakaliya nkuyuwa chibao cha kulemba, nkulemba uvila, "Lina lyake Yohana." Vanu vammalele nkukangana! 64 Bahi upala lulimi na kanya ya Sakaliya nkuhunguliwa, nkutandilika kavila kutangola akuno wannombolela Nnungu. 65 Avandikani mwave vammalele nkuyopa, na vanu vammalele nkuva uvatangola habali anedyo kila pachinu nchilambo cha machinga-machinga cha ku Yudeya. 66 Vanu vammalele vapilikêne habali anedyo, nkudivika mmitima yavo akuno uvaliuja kuchidoni, "Ayu mwana àmbekuva muna wa namuna ntwani?" Kwa kuva, dimongo dyanga Nang'olo dînanchunga.

Sakaliya àhumya unabii

67 Sakaliya, atatake Yohana, nkuumbajwa Umumu Wanaswe, nkutandilika kuhumya unabii wachidoni,

68 "Alombolewe Nang'olo, Nnungu wa Isilaeli, kwa kuva, àdile unavayangata vanu vake na kuvakombola.

69 Nang'e àtwing'ile Mpohi avêle na dimongo, avelekwejîje nnitawa lynga Daudi, ntumishi wake,

70 malinga chanatangwele anepo kala, kupitila manabii vake vanaswe.

71 Na vino tûmbepohwa mmakono la amongo vetu, yani vanu avala vatuvênga.

72 Nnungu àvavikidile chididi anyakala vetu, kwa kulikumbukila lilailano lyake Iyanaswe,

73 Iyanamwapilidile anakulwetu Iblahimu.

74 Tûnipohwa mmakono la amongo vetu,

bahi tûnahulula kuntumikila bila kuyopa,

75 kwa hali ya uwanaswe na haki pameho pake, mmaduva lammalele la umi wetu.

76 Na wako mwanangu, ûmbechemwa nabii wa Nnungu Nkulu, kwa kuva, ûmbennongolelela Nang'olo,

uchinga unkatapajije indila yake,

77 kwa kuvamaiha vanu vake upohi wa kusamehewa masambi lavo.

78 Bahi ing'anya ya chididi chikulu changa Nnungu wetu, nng'anje wa upohi kuhaloka kulihunde ûvele pepi kutulangajija,

79 hwetu tuikâla nnupi na mummbweha wa kuhwa, uchinga atulodye tupate kuipapata indila ya amani."

⁸⁰ Aneyo mwana nkuhwenaha kukulumuka na kuyenjejeke dimongo muisungu yake. Nkuhwenana unakala kulilanga mpaka palihwikile liduva alila lyatandilike utumishi wake pameho pa vanu va Isilaeli.

2

Kuvelekwa kwanga Yesu (Matayo 1:18-25)

¹ Mmaduva anelo, Nfalume Agosto, ánaevele nfalume nkulu wa Loma*, álaijije vanu vammalele va vilambo víchitawaliwa na ufalume wa Loma, valembwe malina lavo mmitabu. ² Na auno wávele mwanda ntandi wa kuvalangwa kwa vanu mmahiku álalá Kuleniyo panavele nkulu wa chilambo cha ku Siliya. ³ Kila munu nkuhwenana kuimanga yavelekwejiye unalembwa lina lyake.

⁴ Yusufu nanang'e nkuuka kuimanga ya ku Nasaleti chilambo cha ku Galilaya, nkuhwenana kuimanga ya ku Betelehemu ivéle nchilambo cha ku Yudeya, imanga yanavelekwejiye Nfalume Daudi. Yusufu ápite aneko kwa kuva, ávelekwejiye nnitawa lyanga Daudi. ⁵ Yusufu ápite unalembwa pamo na Maliya mmahe wachimposa, ánaevele na chitumbo. ⁶ Pavanavele aneko ku Betelehemu, uhiku wa Maliya kunyakula nkukamola, ⁷ nkummaleka mwana wa chilume, chihungumikova. Nkun'dingilija dinguwo dya chikanunu, nkunannaja nchombo cha kuvalisija ang'ombe, kwa kuva, nanga pavanapete nafasi muing'ande ya vayeni.

Malaika ávahumila vachunga

⁸ Chilo uchocho, pepi na imanga aneyo pávele na vachúnga vachicheja kulilanga chilo uvavalolihija angandolo vao. ⁹ Upala malaika wanga Nang'olo nkuvahumila, na nng'anje wa ukulu wa Nang'olo nkusalangajija kila m'bali, vachúnga nkuyopa namene. ¹⁰ Malaika nkuvahaulila kuchidoni, "Munayope, kwa kuva, nangu nimpelekejijije mwenu malove lambone lambevahangalâja namene vanu vammalele. ¹¹ Kwa kuva, nelo muimanga yavelekwejiye Nfalume Daudi, ávelekwejiye Mpohi kwajili yenu, aneyo njo Kilisto† na Nang'olo. ¹² Na achino njo chimbekúva chimaiho kwenu mwenu kuva, pamumbehwena mumbenekoja nkanunu adingilijjwé dinguwo dya chikanunu akuno alajijwé nchombo cha kuvalisija ang'ombe."

¹³ Upala nkuhumila likuwa likulungwa lya malaika, nkulundana na aneyo malaika, nkuva uvannombolela Nnungu uvachidoni,

¹⁴ "Atumbyangwe Nnungu avéle muha kulihunde,

na apano pachilambo pàave na amani kwa vanu vâkatapaliwije navo!"

¹⁵ Aneyo malaika pavaukile kuhwena kulihunde, vachúnga nkuhauhanila kuchidoni, "Tuhweneng'ane ku Betelehemu tukalole chinu chihumidile, chatuhaulidile Nang'olo."

¹⁶ Bahi vanang'o nkutumanuma kuhwena, nkunkoja Maliya na Yusufu na ayula nkanunu, alajijwé nchombo cha kuvalisija ang'ombe. ¹⁷ Avala vachúnga pavammwene ayula nkanunu, nkuhwenana unavahaulila‡ vanu vammalele malove lanavahaulidile ayula malaika kunnyamba aneyo mwana. ¹⁸ Vanu vammalele vanapilikene anelo, nkukangana namene habali aneyo divachitanga aneyo vachúnga. ¹⁹ Henga Maliya nkulavika anelo lammalele muntima mwake akuno walahimukila. ²⁰ Bahi avala vachúnga nkuuyananga, akuno uvantumbyanga na kunnombolela Nnungu kwajili ya mambo lammalele lavalapilikene na kulona, kwa kuva, lammalele lámhumidile muchi chanavahaulidile ayula malaika.

Mwana áchemwa lina

²¹ Palikamwele liduva lya nane, liduva lya kunnyalula ayula mwana, nkunchema lina Yesu. Lina anelyo áhumije malaika kabla Maliya akánambikuva na chitumbo.

Yesu ákamujwa kwa Nang'olo

²² Palamalilike maduva la luhuko kupapatana na Sheliya ya Musa chiinalaijije, Yusufu na Maliya nkuntwala mwana nkumpelekeja ku Yelusalemu, unankamuja kwanga Nang'olo uchinga antumikile. ²³ Vápite unatenda uchocho kupapatana na Sheliya yanga Nang'olo ihaúla kuva, "Kila chihungumikova wa chilume, ámbekamujwa kwanga Nang'olo àave wake."§ ²⁴ Na vápite unahumya na sadaka malinga chiilajije Sheliya ya Nang'olo kuva, "madeya mavili au makanda mavili la dimunda."**

* **2:1** Nsitali auno úlembwije Kaisali, kuyamba lina lya cheo cha Nfalume nkulu wa Loma. † **2:11** Kilisto mana lake, "atondwelejiye na Nnungu." Na Nnungu ániahidi myanda yohe kwa indila ya manabii vake kuva achiavapohe vanu vake kupitila aneyo Kilisto. ‡ **2:17** Apano Luka álembile, "vánihaula," bila kuhaula kuva, vâvahaulidile vanani. Kwa kuva,

Chigiliki chake nanga pachimaikana sana kama aneyo vachúnga vâvahaulidile vammaléke Yesu au vanu vanji. § **2:23**

Kuuka 13:2,12 ** **2:24** Valawi 12:8

²⁵ Na pa Yelusalemu pávele na munu yumo lina lyake Simeoni. Munu aneyo átenda álalá lalalembela Nnungu na kumweshimu. Simeoni álolela kwa hamu ing'ulu kuida kwa upohi wa vanu va Isilaeli, na Umumu Wanaswe ávele pamo nanang'e. ²⁶ Umumu Wanaswe ánimmaiha kuva, akambekuhwa mpaka amwone Kilisto^{††} wa Nang'olo Nnungu. ²⁷ Anepo Umumu Wanaswe nkunnodya Simeoni kuinjila pa Ing'ande ya Nnungu. Vammeléke Yesu pavampelekejije mwana pa Ing'ande yanga Nnungu uchinga atendewe muchi chilaijije Sheliya ya Musa, ²⁸ Simeoni nkumpwechelela aneyo mwana mmakono lake na kunnombolela Nnungu, wachidoni,

²⁹ “Nang'olo Nkulu, nangu ni ntumishi wako,

na vino únguluhusu kuhwa kwa amani, kwa kuva, únitimisa ahadi yako.

³⁰ Kwa kuva, kwa meho langu ñnichona chiuchitendile uchinga kuvapoha vanu vako.

³¹ Na upohi anewo únitayalisha na vanu vammalele vachivawone.

³² Upohi anewo njo umbevalangajija vanu vakávele Vayahudi, na kuida na ukulu kwa vanu vako Vaisilaeli.”

³³ Atatake Yesu pamo na anyokwe nkukangana namene pavapilikene malove lachitangola Simeoni kumwamba Yesu. ³⁴ Simeoni nkuvabaliki, nkunnyaullila Maliya anyokwe Yesu kuchidoni, “Ayu mwana áñivelekwa kuva ing'anya ya kuyahika na kupohwa kwa Vaisilaeli vohe. Na nang'e ámbekuva chimaiho kuhaloka kwanga Nnungu, henga vanu vohe vambentahuka, ³⁵ uchinga mitima ya vanu vohe imaikane. Na wako Maliya ntima wako úmbepwateka muchi úhomwije upanga ukôla akuno na akuno.”

³⁶ Anepo pa Ing'ande yanga Nnungu pávele na nabii yumo wa chikongwe anakongopele namene. Mmahe aneyo lina lyake vánchema Ana, mwana wanga Fanuweli, wa nnitawa lwa Asheli. Ana pánavale mwali áikalene na ntwave myaka saba, anepo ntwave nkuhila.

³⁷ Pahiliwijiye na ntwave nkuva chihi waikala weka mpaka kuhwikila kuva na myaka samanini na ncheche. Maduva anelo lammalele akáchiuka pa Ing'ande ya Nnungu wantumikila Nnungu chilo na muhi, wafunga na kunnyuwa Nnungu. ³⁸ Aneyo mmahe nkuhaloka, nkutandilika kunnombolela Nnungu na kutanga habali dya aneyo mwana kwa vanu vammalele vachilolêla kupohwa kwa imanga ya Yelusalemu.

³⁹ Yusufu pamo na Maliya, pavamalidile kutenda mambo lammalele lalaijijwe mu Sheliya yanga Nang'olo, nkuukananga pa Yelusalemu nkuhwena kuchijiji chavo cha ku Nasaleti, chilambo cha ku Galilaya. ⁴⁰ Aneyo mwana nkukulumuka na kuyenjejeke dimongo na kuumbalwa na lúnda, na inema ya Nnungu ívele pamo nanang'e.

Yesu pa Ing'ande yanga Nnungu

⁴¹ Kila mwaka atatake na anyokwe Yesu vánayomboka kuhwena ku Yelusalemu kusikukuu ya Vayahudi ya Pasaka. ⁴² Yesu pahwikihije changa cha myaka kumi na mbili, nkuyomboka navo kuhwena kusikukuu kupapatana na nnyambo wa sikukuu aneyo. ⁴³ Na paimalilike sikukuu, nkutandilika mwanda wa kuuya kwavo, henga Yesu nkuisalila ku Yelusalemu. Anyokwe na atatake vakáchimala kuva ániisalila, ⁴⁴ vanang'ò vátenda kuva ávele nnikuwa lya amwanda. Anepo nkuhwena mwanda wa liduva limo, nkutandilika kuntaha mmakuwa la alangavao na ayanjavao. ⁴⁵ Bahi kwa kuva nanga pavanammwene, nkuuyananga ku Yelusalemu unantaha.

⁴⁶ Nniduva lya tatu lya kuntaha, nkunankoja nnuwani lwa Ing'ande ya Nnungu aikêlê ching'ati vakúhunda Sheliya ya Musa, wavapilikanila na kuvauja maswali. ⁴⁷ Vanu vammalele vachimpilikanila vánikangana namene ing'anya ya ding'ano dyake na mayang'udi lake. ⁴⁸ Vammalêke pavammwene nkukangana namene. Anyokwe nkummuja kuchidoni, “Mwanangu, ing'anya ntwaní útutendedile uchocho? Nangu na atatako twavele na lipamba patuchikutaha.” ⁴⁹ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Múngutahija chani? Dachi, mukámayite kuva ngúlembelewa ngúúve mu Ing'ande mwa Atatangu?” ⁵⁰ Henga vammalêke, nanga pavanakameke chilachiyamba malove lavahaulidile.

⁵¹ Bahi Yesu nkuuya ku Nasaleti chalumo na anyokwe na atatake, nkuva wavapilikana. Anyokwe nkulavika anelo lammalele muntima mwake akuno walahimukila. ⁵² Yesu nkuhweneha kuyenjejeke lúnda na changa, na kuhaliya kunkatapolila Nnungu pamo na vanu.

3

Yohana Nkúbatisa ávahunda vanu

(Matayo 3:1-12, Mako 1:1-8, Yohana 1:19-28)

¹ Bahi mmwaka wa kumi na nnyano wa utawala wanga Tibeliyo Nfalume wa Loma, Pontio Pilato ávele nkulu wa chilambo cha ku Yudeya. Na Helode ávele nkulu wa chilambo cha ku Galilaya na Filipo nkuluwe Helode ávele nkulu wa chilambo cha ku Ituleya na ku

^{††} 2:26 Mana la Kilisto, lola Luka 2:11.

Talakoniti, na Lusaniya ávele nkulu wa chilambo cha ku Abilene, ² Anasi na Kayafa váele Makuhani Vakulu. Bahi mmahiku anelo Yohana mwana wanga Sakaliya nkupwechelela ujumbe wa lilove lya Nnungu pána vele aneko kulilanga. ³ Anepo Yohana nkupita waonga mmilambo vyammalele vivéle pepi na luhunde lwa Yoludani wavahubilila vanu valeke masambi na kubatiswa uchinga Nnungu avasamehe masambi lavo. ⁴ Bahi anepo njo palatimidile malove alano lalembwíje nchitabu changa nabii Isaya kuchidoni,

“Munu ánonoha lidi aneko kulilanga wachidoni,
‘Nkatapajije Nang’olo indila yake,
nyoshanga dihengo dyambepita.

⁵ Kila lubobolo lumbuhuliwa,
na kila lichinga na kila chisulu vimbetingilivanywa,
na sehemu dingongoméne dimbenyoshwa,
na dindila divéle na mapondo dimbehang’anijwa.

⁶ Na kila munu achiawone upohi uhalóka kwa Nnungu!’”*

⁷ Bahi Yohana nkuva wavahaulila vanu vammalele vachiida unabatiswa kuchidoni, “Mwenu nni mmana mma nachihungo! Nnani an’duménge mwenu muitile gasabu yanga Nnungu iida? ⁸ Bahi tendanga matendo lalangúja kuva múnilaleka masambi lenu. Múnatandilike chihili kulihaulila mmene kwa mmene kuva, ‘Iblahimu nni anakulwetu.’ Nangu ninnyaulilanga kuva, Nnungu ánahulula kulapindikulanya mayanga alano lááve udukulu vanga Iblahimu. ⁹ Bahi vino imbedo inivikwa tayali kuchekeka mahina la milandi. Kila nnandi ukápa vihepo vikatapele umbecheketwa na kuyahwa mmoto.”

¹⁰ Likuwa lya vanu nkummuja Yohana kuchidoni, “Vino tutende dachi?” ¹¹ Yohana nkuvayang’ula kuchidoni, “Kila munu avéle na mikogo mivili, atwale umo annyavile nnyake akávenawo, na avéle na chakulya nanang’e avayavile vakávenacho.” ¹² Na vakútwa kodi navanang’o nkummwena uchinga vabatiswe, nkummuja Yohana kuchidoni, “Nkúhunda, nkee hwetu tutende dachi?” ¹³ Nang’e nkuvayang’ula kuchidoni, “Nnatwale kodi kupenda chimulajijwe.” ¹⁴ Matiyala navanang’o nkummuja Yohana kuchidoni, “Nkee hwetu tutende dachi?” Yohana nkuvayang’ula kuchidoni, “Mwenu munampakanyole munu chinu chohecho, na wala munansitaki munu kulukumbi kwa kunnambilila. Mwenu tolelaga chihili na misahala yenu.”

¹⁵ Vanu vammalele vachiloléla kuida kwa Kilisto, nkuva uvaliua mmitima yavo kuva, panjika Yohana njo Kilisto. ¹⁶ Bahi Yohana nkuvahaulila vanu vammalele kuchidoni, “Nangu nim’bataisa mwenu kwa medi, henga ánipwawa avenkwída, avéle na dimongo ding’ulu kungupunda nangu, na nangu wala níkáfala kuntumikila kananga kwa kuhungula mididi ya vilatu vyake. Nang’e ámbem’bataisa mwenu kwa Umumu Wanaswe na kwa moto. ¹⁷ Nang’e ányakwile chihelo cha kupembulila mmakono mwake uchinga apepetele ngano yake. Ambeilapola ngano na kuivika nnikangala, henga mahahi ámbelayocha mmoto ukádimika.”

¹⁸ Yohana ánivahubilila avala vanu Malove Lambone akuno wavahaulila malove lohe la kila namuna la kuvaduma. ¹⁹ Uchocho, Yohana ánin’duma Nfalume Helode ing’anya ya kunnomba Helodiya, n’jawe Filipino nnung’une mwene Helode, na ing’anya ya mambo lanji mabaya lanatendile. ²⁰ Anepo Helode nkualija kutenda lahakalenge kwa kuntaya Yohana nnilungu.

Kubatiswa kwanga Yesu
(Matayo 3:13-17, Mako 1:9-11)

²¹ Vanu vammalele pavachibatiswa, Yesu nanang’e nkubatiswa. Yesu pachinnyuwa Nnungu, kulihunde nkununukuka, ²² na Umumu Wanaswe ána vele muchi umunda nkunzulupukila. Anepo nkupilikanika lidi kuhaloka kulihunde ulichidoni, “Wako njo mwanangu unikutamwa, ñnikatapaliwa na wako.”

Litawa lyavelekwijije Yesu
(Matayo 1:1-17)

²³ Yesu patandilike kukola madengo lake ávele na myaka malinga salasini, na vanu vátenda kuva nang’e ni mwana wanga Yusufu. Yusufu ávele mwana wanga Heli. ²⁴ Heli ávele mwana wanga Masati, na Masati ávele mwana wanga Lawi, na Lawi ávele mwana wanga Meliki, na Meliki ávele mwana wanga Yanayi, na Yanayi ávele mwana wanga Yusufu, ²⁵ na Yusufu ávele mwana wanga Matatiya, na Matatiya ávele mwana wanga Amosi, na Amosi ávele mwana wanga Nahumu, na Nahumu ávele mwana wanga Hesili, na Hesili ávele mwana wanga Nagayi, ²⁶ na Nagayi ávele mwana wanga Maasi, na Maasi ávele mwana wanga Matatiya, na Matatiya ávele mwana wanga Semeyi, na Semeyi ávele mwana wanga

* 3:6 Isaya 40:3-5

Yoseki, na Yoseki ávele mwana wanga Yuda, ²⁷ na Yuda ávele mwana wanga Yohanani, na Yohanani ávele mwana wanga Lesa, na Lesa ávele mwana wanga Selubabeli, na Selubabeli ávele mwana wanga Shealitieli, na Shealitieli ávele mwana wanga Neli, ²⁸ na Neli ávele mwana wanga Meliki, na Meliki ávele mwana wanga Adi, na Adi ávele mwana wanga Kosamu, na Kosamu ávele mwana wanga Elimadamu, na Elimadamu ávele mwana wanga Eli, ²⁹ na Eli ávele mwana wanga Yoshuwa, Yoshuwa ávele mwana wanga Eliaseli, na Eliaseli ávele mwana wanga Yalimu, na Yalimu ávele mwana wa Masati, Masati ávele mwana wanga Lawi, ³⁰ na Lawi ávele mwana wanga Simeoni, na Simeoni ávele mwana wanga Yuda, na Yuda ávele mwana wanga Yusufu, na Yusufu ávele mwana wanga Yonamu, na Yonamu ávele mwana wanga Eliakimu, ³¹ Eliakimu ávele mwana wanga Meleya, na Meleya ávele mwana wanga Mena, na Mena ávele mwana wanga Matasa, na Matasa ávele mwa wa Nasani, na Nasani ávele mwana wanga Daudi, ³² na Daudi ávele mwana wanga Yese, na Yese ávele mwana wanga Obedi, na Obedi ávele mwana wanga Boasi, na Boasi ávele mwana wanga Salumoni, na Salumoni ávele mwana wanga Nashoni, ³³ na Nashoni ávele mwana wanga Aminadabu, na Aminadabu ávele mwana wanga Adimini, na Adimini ávele mwana wanga Alini, na Alini ávele mwana wanga Esiloni, na Esiloni ávele mwana wanga Pelesi, na Pelesi ávele mwana wanga Yuda, ³⁴ na Yuda ávele mwana wanga Yakobo, na Yakobo ávele mwana wanga Isaka, na Isaka ávele mwana wanga Iblahimu, na Iblahimu ávele mwana wanga Tela, na Tela ávele mwana wanga Naholi, ³⁵ na Naholi ávele mwana wanga Selugi, na Selugi ávele mwana wanga Lewu, Lewu ávele mwana wanga Pelegi, na Pelegi ávele mwana wanga Ebeli, na Ebeli ávele mwana wanga Sela, ³⁶ na Sela ávele mwana wanga Kenani, na Kenani ávele mwana wanga Alifakisadi, na Alifakisadi ávele mwana wa Semu, na Semu ávele mwana wanga Nuhu, na Nuhu ávele mwana wanga Lameki, ³⁷ na Lameki ávele mwana wanga Mesusela, na Mesusela ávele mwana wanga Henoko, na Henoko ávele mwana wanga Yeledi, na Yeledi ávele mwana wanga Mahalaleli, na Mahalaleli ávele mwana wanga Kenani, ³⁸ na Kenani ávele mwana wanga Enoshi, na Enoshi ávele mwana wanga Seti, na Seti ávele mwana wanga Adamu, na Adamu ávele mwana wanga Nnungu.

4

Kulingwa kwanga Yesu (Matayo 4:1-11, Mako 1:12-13)

¹ Anepo Yesu nkuuya kuhaloka kuluhunde lwa Yoludani akuno aumbajijwè Umumu Wanaswe. Anepo Umumu nkunnodya Yesu kuhwena kulilanga. ² Aneko kulilanga Yesu nkulingwa na Ibilisi kwa maduva alubaini. Mmaduva anelo, Yesu nanga panalile chinu chohecho, na palamalidile maduva anelo, nkuva na indala. ³ Ibilisi nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Ikáva wako Mwana wanga Nnungu, lihaulile alino liyanga liive nkate.” ⁴ Yesu nkunnyang’ula kuchidoni, “Inilembwa Mmalemba Lanaswe kuva, ‘Munu akambelama chihi kwa kulya nkate.’*”

⁵ Anepo Ibilisi nkumpelekeje Yesu kudedu lichinga lilehu, nkunnanguja kwa pamo ufalume wa kila chilambo. ⁶ Ibilisi nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Nangu nguchinikwing’e mamulaka la kutawala ufalume anepo wammalele na ukulu wake, kwa kuva, vyam-malele viwele mmakono mwangu, na nangu nahulula kumwing’a munu woheyo un-intamwa. ⁷ Bahi ukàngwabudu nangu nguchinikwing’e anevyo vyammalele.” ⁸ Yesu nkunnyang’ula kuchidoni, “Inilembwa Mmalemba Lanaswe kuva, ‘Mwabudu Nang’olo Nnungu wako, na kuntumikila chihi nang’e weka.’†”

⁹ Bahi Ibilisi nkumpelekeje Yesu ku Yelusalemu, nkunammika kuchisweswe cha muha namene cha Ing’ande ya Nnungu, nkunnyaulila kuchidoni, “Ikáva wako Mwana wa Nnungu, liyaha pahi, ¹⁰ kwa kuva, inilembwa Mmalemba Lanaswe kuva, ‘Nnungu àmbekulajija malaika vakuchunge, ¹¹ na vanang’o vàmbe kunyakula mmakono lavo, uchinga unalihumbule kananga madodo lako mmayanga.’‡”

¹² Henga Yesu nkunnyang’ula kuchidoni, “Inilembwa, ‘Unanninge Nang’olo, Nnungu wako.’§” ¹³ Bahi Ibilisi pamalidile kunninga Yesu kwa kila namuna, nkunneka kadiki mpaka pánapàtà wasa unji wa kunninga.

Yesu àtandilika madengo lake nchilambo cha ku Galilaya (Matayo 4:12-17, Mako 1:14-15)

* 4:4 Makumbuso 8:3 † 4:8 Makumbuso 6:13 ‡ 4:11 Sabuli 91:11-12 § 4:12 Makumbuso 6:16

¹⁴ Anepo Yesu nkuuka kulilanga, nkuhwena kwave ku Galilaya akuno aumbajijwè dimongo dya Umumu Wanaswe, habali dyake nkuyanjala kila pachinu nchilambo anecho. ¹⁵ Yesu nkuva wavahunda vanu n'ding'ande dyavo dya kunnyuwila Nnungu, na vanu vammalele nkuva uvannombolela.

*Kuhitwa kwanga Yesu aneko ku Nasaleti
(Matayo 13:53-58, Mako 6:1-6)*

¹⁶ Anepo Yesu nkuhwena ku Nasaleti, chijiji chavelekwejije. Palihwikile Liduva lya Kuyewelega, Yesu nkuinjila muing'ande ya kunnyuwila Nnungu, malinga chiunavele nnyambo wake. Nkuimila uchinga avasomele vanu Malemba Lanaswe. ¹⁷ Nkupewa chitabu changa nabii Isaya. Nkuchihunukula, nkutaha pachinu palembwije uvila,

¹⁸ “Umumu wa Nang'olo ávele pamo na nangu.

Kwa kuva, áningutandola nivahubilile amahuvani Malove Lambone.

Na áningutuma nivahaulile vafungwa kuva vambekombolewa,

na vanu vaputéle meho kuva vachivalole.

Áningutuma unaveng'a uhulu vanu vabaníhwa,

¹⁹ na kuvahaulila vanu kuva mahiku la Nang'olo kulanguja uwambone kwa vanu ùnikamola.”**

²⁰ Anepo Yesu nkuchihinika achila chitabu, nkumwing'a ntumishi wa muing'ande aneyo, nang'e nkuikala. Vanu vammalele vanavele muing'ande ya kunnyuwila Nnungu nkumpalambahija meho. ²¹ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Alano Malemba, nelo lánitimila pamuchipilikanila.” ²² Anepo vanu vammalele nkunnombolela na kukangana ing'anya ya malove la inema lachilatangola, nkuva uvachidoni, “Kwani ayu akee mwana wanga Yusufo?”

²³ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nangu níkee na lipamba kuva muchimunguhaulile nlii auno, 'N'ganga lilamye umwene!' Na muchimunguhaulile kuva, 'Lammalele latupilikene kuva unilatenda ku Kapelinaumu, latende na apano penu.' ” ²⁴ Yesu nkuhweneha kutangola wachidoni, “Nangu ninnyaulila uhiu kuva, nanga nabii akubalika nkaya yake. ²⁵ Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, mmahiku langa Eliya, nchilambo cha Isilaeli kúvele na anannidi vohe. Na mmahiku anelo imbula ínihungwa uchinga inatonye kwa uhiku wa vyaka vitatu na myedi sita, bahi nkuva na indala nchilambo chammalele. ²⁶ Pamo na anelo, Eliya nanga panatumwije kwa anannidi anevo va nchilambo cha Isilaeli. Henga átumwije chihi kwa nannidi wa ku Salepta, nchilambo cha ku Sidoni. ²⁷ Na mmahiku langa nabii Elisha, nchilambo cha Isilaeli kúvele na amangundula vohe. Henga álamijwe chihi mmangundula yumo uvanchema Namani wa nchilambo cha ku Siliya.”

²⁸ Vanu vammalele vanavele muing'ande ya kunnyuwila Nnungu, nkuvisa namene pavapilikene malove anelo. ²⁹ Nkuimilanga, nkunnyumya Yesu pawelu imanga yavo inadengwije muha lichinga. Nkumpelekeja Yesu mpaka nnyenje likobikobi uchinga vammotohije. ³⁰ Henga Yesu nkupita ching'ati likuwa, nkuhwena.

*Yesu ámmusa nanndenga
(Mako 1:21-28)*

³¹ Bahi Yesu nkuhelela mpaka kuimanga ya ku Kapelinaumu, chilambo cha ku Galilaya. Aneko Yesu nkuva wavahunda vanu kila Liduva lya Kuyewelega. ³² Vanu vammalele nkukangana namene namuna chachivahunda, kwa kuva, ávahunda muchi munu avéle na mamulaka. ³³ Na amula muing'ande ya kunnyuwila Nnungu múvele na munu anavele na nanndenga, nkukuta ing'uto wachidoni, ³⁴ “Aaa! Wako Yesu wa ku Nasaleti útulembela chani hwetu? Dachi, údile unatuwalala? Nangu ñnikumala wako. Wako nni Wanaswe wanga Nnungu!” ³⁵ Yesu nkunkalipila ayula nanndenga wachidoni, “Nyalala! Mmuke munu ayuno!” Bahi nanndenga nkummatohija ayula munu pahi, muyo mwa vanu, nkummuka bila kummumisa.

³⁶ Vanu vammalele nkukangana namene, nkuva uvahaulanila kuchidoni, “Malove alano la namuna ntwani? Kwa kuva, kwa dimongo na mamulaka ávaamulisa anamindenga vauke, na vanang'o vanauka!” ³⁷ Bahi habali dyanga Yesu nkupilikanika kila pachinu nchilambo cha ku Galilaya.

*Yesu ávalamya vanu vohe
(Matayo 8:14-17, Mako 1:29-34)*

³⁸ Yesu nkuhuma amula muing'ande ya kunnyuwila Nnungu, nkuhwena kukaya kwanga Simoni uvanchema Petulo. Nkawake Simoni ánaula namene chidumba, bahi nkunnyuwa Yesu annamye mmahe aneyo. ³⁹ Yesu nkunyenyelekela ayula mmahe,

** 4:19 Isaya 61:1-2, Isaya 58:6

nkuchiamulisa chidumba chimmuke, na chidumba nkummuka. Upala ayula mmahe nkui mila, nkutandilika kuvahudumila.

⁴⁰ Liduva palichiswa, vanu vammalele vánavele na alangavao vánavele na magonjo la kila namuna, nkumpelekejija Yesu anevo vagonjo. Na Yesu nkuvavikila makono lake vagonjo vammalele, nkuvalamya. ⁴¹ Anamindenga vánivauka vanu vohe akuno uvataya lwasu uvachidoni, “Wako nni Mwana wanga Nnungu!”

Henga Yesu nkuvakalipila anevo anamindenga, na kuvadivila vanatangole kwa kuva, vánimmla kuva nang'e njo Kilisto††.

*Yesu àvayanjajija Malove Lambone vanu va ku Yudeya
(Mako 1:35-39)*

⁴² Liduva lipapete ulyamba na mambumbu, Yesu nkuuka paimanga nkuhwena pachinu pakávele na vanu. Likuwa likulungwa lya vanu nkutandilika untaha. Pavammwene nkulinga kun'divila uchinga anauke. ⁴³ Henga Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Ngùlembelwa nguhwene na n'dimanga dinji nikavahubilile vanu Malove Lambone la Ufalume wa Nnungu, kwa kuva, ñnitumwa kwajili ya anelyo.” ⁴⁴ Bahi Yesu nkuvavayanjajija vanu Malove Lambone n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu, nchilambo cha ku Yudeya.

5

*Yesu àvatandola vakuhundwa vatandi
(Matayo 4:18-22, Mako 1:16-20)*

¹ Liduva limo, Yesu áimidile nnyenje Litanda lya Galilaya, akuno likuwa lya vanu lin'dingwike uvagumanagumana uchinga vapilikanile lilove lya Nnungu.* ² Yesu nkudyona dingalava dímbili divèlè nnyenje litanda. Dingalava anedyo dílekwiye na akúupa dihomba vachiúsa miswani n'dinjawu dyavo. ³ Yesu nkuinjila muingalava imo ínavele yanga Simoni uvanchema Petulo, nkunnyaulila Simoni aitukuhije mmedi, kulehu kadiki na kunnyangi. Yesu nkuikala, nkuva wahunda likuwa lya vanu akuno aikèlè mwingalava.

⁴ Pamalidile kuvahunda vanu, nkunnyaulila Simoni kuchidoni, “Ihengeleje ingalava mpaka pachinu pavèle medi lohe, mukataye dinjawu dyenu, muupe dihomba.” ⁵ Simoni nkunyang'ula Yesu kuchidoni, “Nang'olo, tñitumbama kuupa chilo chammalele íla nanga patupete chinu. Henga kwa kuva ùhawile wako, bahi nguchingutaye dinjawu.” ⁶ Pavatadile dinjawu, nkuupa dihomba dyohe namene, mpaka dinjawu dyavo kutandilika kukaduka. ⁷ Bahi nkuvakapila avao vanavele muingalava inji uchinga vaide vakavayangate. Vanang'o nkuidananga, nkuumbajanga dihomba n'dingalava dyammalele dímbili, mpaka dingalava kutandilika kutitimila.

⁸ Bahi Simoni uvanchema Petulo palawene anelo lahumidile, nkuhunama muyo mwa Yesu nkuchidoni, “Nang'olo, linyemye na nangu! Kwa kuva, nangu nni munu nguvèle na masambi!” ⁹ Simoni átangwele uchocho ing'anya nang'e na avake vammalele vánikangana namene ing'anya ya kuupa dihomba dyohe. ¹⁰ Yakobo na Yohana vana vanga Sebedayo, vanavele vakúupa avake Simoni, na vanang'o vánikangana. Yesu nkunnyaulila Simoni kuchidoni, “Unayope, kwa kuva kutandikila vino wako ùmbekuya uvaupilá vanu kwanga Nnungu.” ¹¹ Anepo nkuutangila dingalava dyavo mpaka kunyenje litanda, nkulekanga kila chinu, nkumpapata Yesu.

*Yesu ànnamya mmangundula
(Matayo 8:1-4, Mako 1:40-45)*

¹² Yesu pánavèlè muimanga imo ya chilambo cha ku Galilaya, nkuida munu yumo anavele na mangundula mmili wammalele. Pammwene Yesu, nkuhunama pamadodo langa Yesu nkunnyuwa wachidoni, “Nang'olo, wako ukàlembela unahulula chihi unguhahulanga kwa kungulama.”

¹³ Yesu nkunyoloja nkono wake nkun'gusa, nkunnyaulila kuchidoni, “Elo nalembela, lama. Hahuka mwalehu!” Upala mangundula nkummuka. ¹⁴ Bahi Yesu nkumwamulisa ayula munu kuchidoni, “Unannyaulile munu woheyo, henga hwena ukalilanguje kwa kuhani na uhumye sadaka ya kuhahulwa kwako malinga chalaajije Musa, uchinga vanu vamale kuva ùnihahulwa.”

¹⁵ Henga habali dyanga Yesu nkuhalija kuyanjala kila pachinu. Makuwa lohe la vanu nkuidang'ana unampikanila na kulamywa magonjo lavo. ¹⁶ Henga myanda yohe Yesu ánalinyemya na anevo vanu wahwena pachinu pakavele vanu, wayuwa.

†† 4:41 Mana la Kilisto lola Luka 2:11. * 5:1 Munsitali auno Luka àlembile “Litanda lya Genesaleti” kwamba Litanda lya Galilaya.

Yesu ànnama yu munu adidimènge na kunsamehe

(Matayo 9:1-8, Mako 2:1-12)

¹⁷ Liduva limo Yesu ávenkuhunda. Mafalisayo na vakúhunda Sheliya vánahaleke mmijiji vyammalele vya nchilambo cha ku Galilaya na ku Yudeya na imanga ya Yelusalemu, vammalele vávele upala. Na Yesu ávalama yagonjo kwa dimongo dya Nang'olo. ¹⁸ Upala nkwiida vanu vannyakwilè munu adidimènge, akuno alèlè nchinanda. Nkulinga kutaha nafasi ya kumwingija uchinga vakammike pachinu pávèlè Yesu. ¹⁹ Bahi ing'anya vanu vávele vohe, nanga pavanapete nafasi ya kumwingija nkati. Vanu anevo nkukwela nawe muha ing'ande, nkuvimbula pachinu, nkunsulupusa nchinanda mpaka ching'ati likuwa lya vanu, pachinu pávèlè Yesu. ²⁰ Yesu paiwene ing'ulupa yavo, nkunyaulila ayula munu adidimènge kuchidoni, "Nnyanjawangu, ùnisamehewa masambi lako."

²¹ Vakúhunda Sheliya na Mafalisayo nkutandilika kuujana vene kwa vene uvachidoni, "Ayu ni munu wa namuna ntwani ankufúlu Nnungu? Nnani ahulúla kunsamehe munu masambi ikánave chihí Nnungu weka?" ²² Henga Yesu ánilamala lavachitangodikanga, nkuvauja kuchidoni, "Ing'anya ntwani mùtangodikanga uchocho mmitima yenu?" ²³ Lilida lipeyapeya namene, kuhaula kuva, 'Únisamehewa masambi lako,' au kuhaula, 'Imila uh-wene?' ²⁴ Bahi nangu ngùlumbela ngumaihe kuva, Mwana wa Munu ávele na mamulaka la kuvasamehe vanu masambi lavo apano pachilambo." Anepo nkunnyaulila ayula adidimènge kuchidoni, "Nikuhaulila, imila, utwale chinanda chako, uhwene kukaya!" ²⁵ Upala ayula munu adidimènge nkuimila muyo mwavo, nkutwala chinanda chake, nkuh-wena kukaya kwake, akuno wannombolela Nnungu. ²⁶ Vanu vammalele nkukangana namene! Nkuyopa na kunnombolela Nnungu uvachidoni, "Nelo tùwiwene vitukutuku vya kukanganya."

Yesu ànchema Lawi, lina linji vànchema Matayo

(Matayo 9:9-13, Mako 2:13-17)

²⁷ Palamalilike anelo, Yesu nkuhuma pawelu nkumwona nkútuala kodi yumo lina lyake Lawi aikèlè paing'ande ya kulipila kodi. Yesu nkunnyaulila kuchidoni, "Ngupapate!" ²⁸ Lawi nkuimila, nkuleka kila chinu, nkumpapata.

²⁹ Bahi Lawi nkutendela Yesu ing'ole ing'ulu kuing'ande yake. Na likuwa likulu lya vakútuala kodi pamo na vanu vanji nkuikala pamo na Yesu uvalya nawe. ³⁰ Henga Mafalisayo na vakúhunda vao va Sheliya, nkuva uvavatongodikila vakuhundwa vanga Yesu uvachidoni, "Ing'anya ntwani múnalya na kukumbila pamo na vakútuala kodi na vanu vavèle na masambi?" ³¹ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Vanu vakáuula nanga pavannembela n'ganga, ila vanu vauúla njo vannembèla n'ganga. ³² Nangu nikáidile unavachema vanu vaténda àlalá lalalembela Nnungu, henga ngúidile unavachema vanu vavèle na masambi uchinga vapatè kuleleka masambi lavo."

Vanu fulani vàmumuja Yesu habali dya kufunga

(Matayo 9:14-17, Mako 2:18-22)

³³ Vanu fulani nkunnyaulila Yesu kuchidoni, "Vakuhundwa vanga Yohana Nkúbatisa myanda yohe vánafunga na kuyuwa, ata vakuhundwa va Mafalisayo navanang'o vátenda uchocho, henga vakuhundwa vako, vála chihí na kukumbila!" ³⁴ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Dachi, inahululika kuvatenda vanu vakumbuliwíjwe kuing'ole ya ulombi va-funge wakati mwene nnombi avenavo pamo? Ikábululika. ³⁵ Henga mahiku lachilakamole nnombi pambetwaliwa muvanang'o, anepo njo pavambefunga."

³⁶ Yesu nkuvahaulila nfanò kuchidoni, "Nanga munu apapúla chilaka muinguwo yahambi nkutotela muinguwo yatangu. Akátenda uchocho, àmbeyondonga inguwo yahambi, na chilaka cha inguwo yahambi chikambekwendana na inguwo aneyo yatangu. ³⁷ Uchocho, wala nanga munu atáya divayi dyahambi mmipatila ya tangu ya limbende. Akátenda uchocho, anedyo divayi dyahambi dímbepapula aneyo mipatila, na divayi dímbemwadilika, na mipatila ímbekwondongeka. ³⁸ Henga divayi dyahambi dílembelèwa dítaywe mmipatila yahambi. ³⁹ Na wala nanga munu akumbíla divayi dya tangu koka nku-lambela kavíla divayi dyahambi. Kwa kuva, áhaua kuva, adila dya tangu nni dyambone namene."

6

Yesu njo Nang'olo avèle na mamulaka ata Nniduva lya Kuyewelega

(Matayo 12:1-14, Mako 2:23-3:6)

¹ Liduva limo lya Kuyewelega, Yesu nkuva wapita n'dindila dya mmawelu la ngano chalumo na vakuhundwa vake. Vakuhundwa vake nkutandilika kupulula ngano, uvaitinginda na makono lavo na kutang'una. ² Henga Mafalisayo vanji nkuvauja kuchidoni, "Mwadachi mùtenda vitukutuku vikáluhusiwa na Sheliya ya Musa kutendwa Nniduva

lya Kuyewelega?" ³ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Dachi, mwenu nanga pamusomile chanatandile Nfalume Daudi na vavake pavanavele na indala?" ⁴ Daudi ángidile pa Ing'ande ya Nnungu, nkutwala mikate ihumjwe kwa Nnungu nkulya, nkuveng'a na avake navanang'o nkulya, wakati Sheliya ya Musa iluhusu chihi mikate aneyo kuliwa chihi na makuhani weka." ⁵ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Mwana wa Munu njo Nang'olo avêle na mamulaka ata Nniduva lya Kuyewelega."

⁶ Liduva linji lya Kuyewelega, Yesu nkuhwena muing'ande ya kunnyuwila Nnungu, nkua wahunda. Na amula nkati múvele na munu anadidimenge nkono wa kunkono. ⁷ Vakúhunda Sheliya pamo na Mafalisayo vátaha ing'anya ya kunsitaki Yesu. Bahi nkua uvannoleha uchinga vamale ikáva ámbennamya munu Nniduva lya Kuyewelega. ⁸ Henga kwa kuva Yesu ánimala lavachiliuja avala vanu, nkunnyaulila ayula munu avêle na nkono udidimenge kuchidoni, "Takatuka, ida uimile muyo." Ayula munu nkutakatuka, nkunaimila muyo mwa vanu. ⁹ Anepo Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Nangu nimmujanga mwenu kuva, dachi Sheliya yetu inatuluhusu kutenda lambone au lahakalenge Nniduva lya Kuyewelega? Dachi, inatuluhusu kumpoha munu au kummwalala?" ¹⁰ Yesu nkua-palambahija meho vanu vammalele vanapwawije apala, koka nkunnyaulila ayula munu kuchidoni, "Nyoloja nkono wako." Nang'e nkunyoloja, na nkono wake nkua umi.

¹¹ Henga vanu nkusunala namene, nkujana ding'ano namuna chivambentendela Yesu.

*Yesu ávatandola mitume kumi na mbili
(Matayo 10:1-4, Mako 3:13-19)*

¹² Mmaduva ulolo, Yesu nkuhwena kulichinga unayuwa, aneko nkucheja wannyuwa Nnungu. ¹³ Ulyamba wake, Yesu nkuvachema vakuhundwa vake, nkuvatandola vanu kumi na mbili kuhaloka nnikuwa lya vakuhundwa, nkuvachema kuva mitume. ¹⁴ Vanu anevo vanavatandwele Yesu nni Simoni wananchemile Petulo, na Anduleya nnung'une Simoni na Yakobo na Yohana na Filipo na Batolomayo, ¹⁵ na Matayo na Tomaso na Yakobo mwana wanga Alufayo na Simoni achichemwa Nselote*, ¹⁶ na Yuda mwana wanga Yakobo chalumo na Yuda Isikaliote, anantengeleke Yesu.

*Yesu ávahunda vanu na kuvalamya vagonjo
(Matayo 4:23-25)*

¹⁷ Bahi Yesu nkusulupuka nnichinga chalumo na mitume vake, nkunaimila pachinu pavêle tambalale. Na pachinu anepo pávele na likuwa likulungwa lya vakuhundwa vake pamo na mmuluku wa vanu vanahaleke nchilambo chammalele cha ku Yudeya na kuimanga ya Yelusalemu, na kuhaloka nchilambo cha Tilo na Sidoni, chilambo chivêle nnyenje bahali. ¹⁸ Vanu anevo váidile unampilikanila Yesu na kulamywa magonjo lavo. Na vanu vachibanîhwa na anamindenga, navanang'o vánida nkulamywa. ¹⁹ Na kila munu ánatumbama uchinga an'guse Yesu, ing'anya dimongo dya Nnungu dínannyuma na kuvalamya vanu vammalele.

*Wasa na ole
(Matayo 5:1-12)*

²⁰ Yesu nkualola vakuhundwa vake, nkuchidoni,

"Wasa mwenu mmamahuvani,
kwa kuva, Ufalume wanga Nnungu ni wenu!

²¹ Wasa mwenu muvêle na indala hambi,
kwa kuva, muchimusibe!

Wasa mwenu mukúta hambi,
kwa kuva, muchimuheke kwa kuhangalala.

²² Wasa mwenu, vanu pavambemnganga na kulinyemya na mwenu, pavambentangolelanga malove lahakalenge na kuhakajanga malina lenu ing'anya yanga Mwana wa Munu. ²³ Mambo anelo palambhumila, hangalala na kuvina, ing'anya inujo yenu ing'ulungwa inivikwa kulihunde. Kwa kuva, uvila nni anyakala vao chivanavatendile manabii.

²⁴ Henga ole wenu mwenu mmakupata,
kwa kuva, tayali mũnitujwa mitima yenu!

²⁵ Ole wenu mwenu musibile hambi,
kwa kuva, mũmbekuva na indala.

Ole wenu mwenu muhêka hambi,
kwa kuva, mũmbekuta na kulikutangila.

²⁶ Ole wenu vanu vammalele vakánnombolelanga!

* **6:15** Vaselote livele likuwa lya Vayahudi vachichitamwa namene chilambo chavo, na vakáchitamwa kutawaliwa na Valoma.

Kwa kuva, uvila njo anyakala vao chivanavatendedile manabii va kulambila!"

Kuvatamwa amongo mwenu

(Matayo 5:38-48, 7:12a)

²⁷ "Henga nangu ninnyaulilanga mwenu mungupilikanila kuva, vatamwange amongo mwenu. Na muvatendele lambone vanu vammeng'anga. ²⁸ Vayuwile lambone avala vannâni mwenu, na muvayuwile avala vantendelânga lahakalenge. ²⁹ Munu akâkupanya likofi nnibuda limo, uchocho nneke akupindikulile na libuda lya vili. Na munu akâkupakanyola likoti lyako, uchocho nneke atwale na nkogo wako mwalehu. ³⁰ Munu woheyo akâkuyuwa chinu mwing'e, na munu akâkupakanyola vitukutuku vyako, unayuwe akuuyihije. ³¹ Chimulembela vanu vantendele mwenu, na mwenu vatendele vanang'o uchocho.

³² Ikâva mûvatamwa chihhi vanu vantamwânga mwenu, dachi, mûmbepata inujo ntwani kwa Nnungu? Kwa kuva, ata vanu vavêle na masambi vâvatamwa vanu vavatâmwa vanang'o. ³³ Na mwenu mukâvatendela chihhi lambone vanu avala vantendêla mwenu lambone, dachi mûmbepata inujo ntwani kwa Nnungu? Kwa kuva, ata vanu vavêle na masambi navanang'o vânda uchocho avao. ³⁴ Na ikâva mûvakopesa chihhi avala vamuvalolela kuva vachivannipange, dachi mûmbepata inujo ntwani kwa Nnungu? Kwa kuva, ata vanu vavêle na masambi navanang'o vâvakopesa avao akuno uvalolela kuuyihijwa achila chivavakopesije. ³⁵ Henga mwenu vatamwange amongo mwenu, vatendele lambone, na mukâvakopesa munalolele kuuyihijwa achila chimuvakopesije. Anepo njo inujo yenu paimbekuva ing'ulu kwa Nnungu, na njo pamumbekuva mmana mma Nnungu Nkulu, kwa kuva, nang'e nni wambone kwa vanu vakâvele na shukulani na vatênda lahakalenge. ³⁶ Bahi mûvêle na chididi muchi Atata wenu chavêle na chididi."

Munavahukùmù vanji

(Matayo 7:1-5)

³⁷ "Munavahukùmù vanu vanji na Nnungu akambennyukumu mwenu. Munavaambe vanu vanji, na Nnungu akambemwamba mwenu. Muvasamehe vanu vanji, na Nnungu achiansamehe mwenu. ³⁸ Veng'ange vanu vanji vitukutuku vivasikikidile, na Nnungu achiamwing'ange mwenu. Muchimupwechele chipimo chambone namene, chichinyiwiye na kutikwa, chiombêle mpaka kupakatika. Kwa kuva, chipimo uchila chimupimila kuveng'a vanu vanji, njo uchocho chambetumila Nnungu kumpimila mwenu."

³⁹ Anepo Yesu nkuvahaulila nfano auno kuchidoni, "Dachi, munu aputêle meho ânahulula kunnodya nnyake aputêle meho? Dachi, vammalele vavili vakambematokela nnipondo? ⁴⁰ Nkûhundwa akâva nkulu kumpunda nkûhunda wake, henga kila nkûhundwa akâmalila kulihunda kwake, âava muchi nkûhunda wake.

⁴¹ Mwadachi ûluleha nswani uvêle nniso lya nnung'uno, akuno lukongolo luvêle nniso lyako ukalwônâ? ⁴² Au ûmbehulula dachi kunnyaulila nnung'uno kuchi, 'Nnung'unwangu, nahoti nikuuse chipatu nniso lyako,' akuno umwene ukâlwnâ lukongolo luvêle nniso lyako? Nkûlilambilila wako! Tandilika kuluusa lukongolo luvêle nniso lyako nahoti, na anepo njo pumbelola saana na kuchiusa chipatu chivêle nniso lya nnung'uno."

Nnandi ûmaikana kwa vihepo vyake

(Matayo 7:16-20, 12:33-35)

⁴³ "Wala nanga nnandi wambone ûpa vihepo vikee vyambone, na wala nanga nnandi ukee wambone ûpa vihepo vyambone. ⁴⁴ Na kila nnandi ûmaikana kwa vihepo vyake. Vanu nanga pavahepa tini n'diheya, na wala nanga pavahepa sabibu mmbigili. ⁴⁵ Munu wambone âhumya vitukutuku vyambone kuhaloka muvyambone vyakondije muntima wake wambone, na munu akâvele wambone âhumya vitukutuku vikee vyambone kuhaloka muvitukutuku vikee vyambone vyakondije muntima wake ukee wambone. Kwa kuva, munu âtangola âlalâ laombêle muntima wake."

Nfano wa vakûdenga vavili va ing'ande

(Matayo 7:24-27)

⁴⁶ "Mwadachi mûnguchema nangu, 'Nang'olo, Nang'olo,' akuno mukatêndâ âlalâ laninnyaulila mulatende? ⁴⁷ Munu woheyo âida kwang'une, nkupilikanila mahundo langu na kutenda chalembelewa atende, ⁴⁸ munu aneyo âlandana na munu adengile ing'ande yake saana. Âhimbile lipondo lilehu lya nsingi mpaka nniyanga likulungwa, nkudenga nsingi wa ing'ande aneyo nniyanga anelyo. Paliidile livambwe, medi nkuiguma namene aneyo ing'ande henga nanga palanahulwile kananga kuitikinya ing'anya înitandeka. ⁴⁹ Henga munu apilikâna mahundo langu koka anatende chalembelewa atende, aneyo âlandana na munu akâdengile saana ing'ande yake. Nang'e nanga panahimbile lipondo lya nsingi, ila

ádengile chihhi muha ulongo. Livambwe paliidile, medi nkuiguma aneyo ing'ande, upala nkulinduka na kwondongeka mwalehu!”

7

*Yesu ànnamya ntumishi wanga nkulu wa matiyala
(Matayo 8:5-13)*

¹ Yesu pamalidile kutangola anelo kwa vanu, nkuhwena ku Kapelinaumu. ² Aneko kúvele na nkulu yumo wa matiyala myamoja la Valoma, ánavele na ntumishi wake wachimweshimu namene, na aneyo ntumishi ánapwateka namene pepi na kuhwa. ³ Ayula nkulu wa matiyala papilikene habali dyanga Yesu, nkuvalaija vasele na Vayahudi vakannyuwe Yesu aide akannamye ntumishi wake. ⁴ Pavakamwele kwanga Yesu, nkunnyuwa namene uvachidoni, “Ayu munu ánavaikila wako unnyangate, ⁵ ing'anya ánavatamwa namene vanu vetu na njo atudengedile ing'ande ya kunnyuwila Nnungu.”

⁶ Bahi Yesu nkuuka chalumo na anevo vanu. Henga pánavele pepi na ing'ande yanga nkulu wa matiyala, ayula nkulu nkuvalaija ayanjavake vakannyaulile Yesu kuchidoni, “Nang'olo unaliopeje kwida akuno. Nangu wala níkáfala kukupwechelela wako nng'ande mwangu, ⁷ na ngúlyona kuva níkáfala kukwidila wako. Henga wako tangola chihhi lilove na ntumishi wangu achialame. ⁸ Kwa kuva, ata nangu nimwene nni munu nguvéle pahi pa mamulaka la vakulu, na pávele na matiyala vavéle pahi pangu. Níkánnyaulila yumo kuchi, ‘Hwena!,’ ánahwena. Na níkánnnyaulila yunji kuchi, ‘Ída!,’ ánaida. Na níkánnnyaulila ntumishi wangu kuchi, ‘Tenda achino!,’ ánatenda.”

⁹ Bahi Yesu papilikene anelo malove, nkunkangana namene ayula munu, nkupindikuka nkulilola likuwa lya vanu lichinnondola nkuvahaulila kuchidoni, “Nangu nínnnyaulilanga uhiu kuva, níkánnambimwona munu muvanu va Isilaeli avéle na ing'ulupa ing'ulungwa malinga ayi!” ¹⁰ Bahi avala vanu vanatumwije kwanga Yesu, pavauyite kukaya kwanga nkulu wa matiyala, nkunkoja ayula ntumishi avèlè mumi.

Yesu ànfufula mwana wanga nannidi

¹¹ Bada ya anelo, Yesu nkuhwena imanga imo ivachema Naini, vakuhundwa vake na likuwa lya vanu nkunnondola. ¹² Pánavele pepi na nnango wa kuinjilila muimanga aneyo, nkulhaloka vanu vanyakwilè ntuhi wa kijana ánavele mwana wa weka wa nannidi. Na likuwa lya vanu vohe va imanga aneyo vávele chalumo na mmahe aneyo. ¹³ Nang'olo Yesu pammwene ayula nannidi nkummikila chididi, nkunnyaulila kuchidoni, “Unakute.” ¹⁴ Anepo Yesu nkuhengelekela, nkuchigusa chinanda chivanyakulidile ntuhi, na avala vanachinyakwile nkumila. Yesu nkuchidoni, “Nnemba, níkuhaulila takatuka!” ¹⁵ Bahi ayula kijana anahwile nkutatuka, nkukala na kutandilika kutangola. Anepo Yesu nkunkamuja ayula kijana kwa anyokwe.

¹⁶ Vanu vammalele nkuyopa, nkunnombolela Nnungu, uvachidoni, “Nabii nkulu wanga Nnungu áidile kwetuhwe. Nnungu áidile unavayangata vanu vake.” ¹⁷ Habali dya kijana aneyo nkupilikanika nchilambo chammalele cha ku Yudeya, na vilambo vyammalele vya pepi.

*Vatumishi kuhaloka kwanga Yohana Nkúbatisa
(Matayo 11:2-19)*

¹⁸ Vakuhundwa vanga Yohana Nkúbatisa nkunnyaulila Yohana habali dya vitukutuku vyammalele vyachitenda Yesu. Anepo Yohana nkuvachema vakuhundwa vake vavili, ¹⁹ nkuvaija vahwene kwanga Nang'olo Yesu vakammuje kuchidoni, “Dachi, wako njo ayula Mpohi ahaulika kuva ávenkwida au tunnolele yunji?”

²⁰ Avala vanu pavahwikile kwanga Yesu nkunnyaulila kuchidoni, “Yohana Nkúbatisa ánitulaija tukakuje kuva, ‘Dachi, wako njo ayula Mpohi ahaulika kuva ávenkwida au tunnolele yunji?’ ” ²¹ Uhiu uwowo, Yesu ávenkuvalamya vanu vohe vánavele na magonjo na vachihuvanga na vachibanihwa na anamindenga, na kuvalamya vanu vaputéle meho. ²² Bahi Yesu nkuvayang'ula vakuhundwa vanga Yohana kuchidoni, “Hwena mukannyaulile Yohana lammalele lamulawene na kulapilikanana, vanu vaputéle meho vāvenkulola na vikwava vāvenkuhwena na amangundula vānalama na anammwidi hambi vāvenkupilikanana na vanu vahwile vānafufuka na amahuvani vānahubiliwa Malove Lambone. ²³ Wasa munu ayula akáleka kungukulupila nangu ing'anya ya álalá langulatenda!”

²⁴ Vakuhundwa vanga Yohana pavaukile, Yesu nkutandilika kuhaulila makuwa la vanu habali dyanga Yohana wachidoni, “Dachi, pamupite kulilanga unannola Yohana, múlolela muchone chani? Dachi, mútenda ámbekuva muchi imbalu itikinywa na mpapa? Nanga! ²⁵ Bahi ikānave uchocho, vino mwapite unalola chani? Dachi, mwapite unannola munu awéte dinguwo dikatapéle? Nanga akee uchocho! Vanu vawála dinguwo dikatapéle na kupoka, váikala n'ding'ande dya chifalume. ²⁶ Bahi nguhaulile, mwapite unalola chani?”

Dachi, mwapite unannola nabii? Elo! Henga nangu nĩnyaulilanga kuva, umummwene ni nkulu kumpunda nabii. ²⁷ Yohana njo n'jumbe achiyambwa Mmalemba Lanaswe, Nnungu pachihaula kuchidoni, 'Nangu nĩmbentuma n'jumbe wangu akulongolelee, aneyo njo ambekukatapajija indila yako.*”

²⁸ Yesu nkuyenje kutangola kuchidoni, “Muvanu vavelekwije na mmahe, nanga munu nkulu kumpunda Yohana Nkũbatisa. Henga ayula avalangĩwa kuva n'joko kupunda vammalele mu Ufalume wanga Nnungu, aneyo njo nkulu kumpunda Yohana Nkũbatisa.”

²⁹ Vanu vammalele na ata vakũwala kodi pavapilikene malove la Yesu, nkukubali kuva, makudungilo la Nnungu nni lambone kwa kubatiswa na Yohana. ³⁰ Henga Mafalisayo na vakũhunda Sheliya vānilahita makudungilo la Nnungu kwamba vanang'o kwa kuhita kubatiswa na Yohana.

³¹ Yesu nkuhwenaha kutangola kuchidoni, “Nivalandanye na chani vanu va chĩvelèkwā achino? Vanu ava vāvele muchi chinu ntwani? ³² Vālandene na vavana vaikalēnge kusakoni uvahaulanila vene kwa vene kuva, 'Twanimwombelanga vimbeta, henga nanga pamunavinitite! Twaniimba dihimu dya kulikutangila, henga nanga pamunakutite!’ ³³ Kwa kuva, Yohana Nkũbatisa āniida, nang'e ājukile chihhi munu wa kufunga-funga na wala akākumbila divayi, henga mwenu mũhaua kuva, 'Yohana āvele na nanndenga!’ ³⁴ Henga Mwana wa Munu āniida, analya na kukumbila, henga mwenu mũhaua kuva, 'Ayu munu nni nkũlya uwamba na nkũkalewa, nnyanjawavo vakũwala kodi na vanu vavēle na masambi!’ ³⁵ Henga lũnda lwa Nnungu lũmaihwa kuva lwambone kupitila vitendo vya vanu vammalele vavēle na lũnda anelwo.”

*Mmahe avēle na masambi āmpaka Yesu mahuta
(Matayo 26:6-13, Mako 14:3-9, Yohana 12:1-8)*

³⁶ Munu yumo Nfalisayo nkunkumbula Yesu kukaya kwake akalye chakulya cha lyulo chalumo nanang'e. Bahi Yesu nkuhwena kuing'ande kwanga ayula Nfalisayo, nkuikala na kulya chakulya. ³⁷ Muimanga aneyo mūvele na mmahe yumo nkũtenda masambi. Mmahe aneyo papilikene kuva Yesu āvenkulya muing'ande yanga ayula Nfalisayo, āniida akuno anyakwilè chupa chikatapele namene chikatapajijwe kwa mayanga la alabasta cha mahuta lanung'ila namene. ³⁸ Nkuhwena unahunamila mmadodo langa Yesu wakuta, akuno mihodi yake umatokela mmadodo langa Yesu, na kulapukutanga madodo langa Yesu kwa ulindo wake na kulabusu na kulapaka mahuta lanung'ila namene.

³⁹ Ayula Nfalisayo ankumbwile Yesu palawene anelo latendēka, nkuva watangola chimunda-munda kuva, “Ayu munu akāchiva nabii wa Nnungu akanimmala ayu mmahe ankwāha kuva nni munu wa namuna ntwani. Akanimala kuva nni munu avēle na masambi.”

⁴⁰ Yesu nkunnyaulila aneyo Nfalisayo kuchidoni, “Simoni, ngũvele na chinu cha kukuhaulila.” Simoni nkuyang'ula kuchidoni, “Aya nkũhunda, nguhaulile.” ⁴¹ Yesu nkutandilika kutangola wachidoni, “Pāvele na vanu vavili vanayadike dihela kwanga munu ayadikisa dihela. Munu yumo āyadike dihela dihwikila nshahala wa mwaka umo na myedi sita, na munu yunji āyadike dihela dihwikila nshahala wa mwedi umo na majuma matatu.† ⁴² Vammalele vavili wala yumo anahulwile kulipa dihela dyanayadike, nang'e nkuvalekelela. Dachi, kati ya aneyo vanu vavili, alida ambientāmwa namene ayula munu anavayadikisije dihela?”

⁴³ Simoni nkuyang'ula kuchidoni, “Nangu ngwōna kuva, ayula uvansamehite dihela dyohe njo ambientāmwa namene.”

Yesu nkunnyaulila kuchidoni, “Elo, ùniyang'ula saana.”

⁴⁴ Anepo Yesu nkunnaukila ayula mmahe, nkunnyaulila Simoni kuchidoni, “Ūvenkumwona ayu mmahe? Nangu ngũidile nng'ande mwako, henga ukāning'ile medi la kukalava mmadodo langu, ila ayu mmahe ānilakalavya madodo langu kwa mihodi yake na kulayumya kwa ulindo wake. ⁴⁵ Wako ukāngupwechedile kwa kungubusu nnibuda, henga ayu mmahe, kutandilika panguingidile, akānaleka kulabusu madodo langu. ⁴⁶ Wako nanga paungupakile mahuta mmuti mwangu, henga ayuno mmahe āningupaka mahuta la kunung'ila mmadodo langu. ⁴⁷ Bahi ing'anya ya anelyo, nangu nkuhaulila kuva, itamwi ing'ulu yalangujije ayu mmahe imaiha kuva Nnungu āninsamehe masambi lake lohe. Henga munu ayula uvansamehite mambo kadiki ātamwa chihhi kadiki.”

⁴⁸ Anepo Yesu nkunnyaulila ayula mmahe kuchidoni, “Masambi lako lānisamehewa.”

⁴⁹ Bahi vanu vanji vanavele pachakulya chalumo na Yesu nkutandilika kuujana vene kwa vene uvachidoni, “Ayu munu ntwani mpaka ahulule kusamehe masambi?”

* 7:27 Malaki 3:1 † 7:41 Mmalemba la nsitali auno ilembwije, dinali 500 na dinali 50. Dinali imo yāvele sawa na nshahala wa kawaida wa liduva limo.

⁵⁰ Yesu nkunnyaulila ayula mmahe kuchidoni, “Ing’ulupa yako inikupoha. Hwena kwa amani.”

8

Amahe vachipapatâna na Yesu

¹ Bahi palamalilike anelo, Yesu nkuhwena n'dimanga na mmijiji wayanjaja Malove Lambone layâmba Ufalume wa Nnungu. Na vakuhundwa vake kumi na mbili vânipapatana nawe. ² Na amahe vanji vanausijwe anamindenga na Yesu na kulamywa magonjo navanang'o vânipapatana nawe. Amahe anevo nni chalumo na Maliya wa imanga ya ku Magidala anausijwe anamindenga saba, ³ na Susana na Yoana n'jawe Kusa, Kusa ânavele nkwmilila dimali dyanga Helode, na amahe vanji vohe. Amahe anevo vâmnyudumila Yesu na vakuhundwa vake kwa dimali dyavo.

Nfano wanga nkúpanda (Matayo 13:1-9, Mako 4:1-9)

⁴ Vanu vohe kuhaloka kila imanga nkummwenela Yesu. Likuwa lya vanu palikojene pamo, Yesu nkuvahaulila nfano auno wachidoni,

⁵ “Nkúpanda âpite unapanda dimbeyu. Pânavèlè nkumyaya dimbeyu mmwelu, dinji nkumatokela nndila. Vanu nkudilivata, na vyuni nkudidadola. ⁶ Dimbeyu dinji nkumatokela mmayanga muvèle ulongo kadiki, padimedile mitipu nkuyuma ing'anya muulongo mukanavele medi. ⁷ Dinji nkumatokela ching'ati miva. Mitipu nkukulumuka chalumo na miva. Miva nkuidingila aila mitipu na kuiwalala. ⁸ Dimbeyu dinji nkumatokela pavèle ulongo wa matapata, mitipu nkumela na kukulumuka, nkupundiha kupa, myanda myamoja kupunda adila dipandwije.”

Bahi Yesu pamalidile kuvahaulila anelo lammalele, nkunonoha lidi wachidoni, “Munu avèle na makutu la kupilikana, apilikane!”

Chiuchilanda nfano (Matayo 13:10-23, Mako 4:10-20)

⁹ Vakuhundwa vake nkummuja Yesu mana la aula nfano. ¹⁰ Nang'e nkuvayang'ula kuchidoni, “Mwenu munjialiwa kudimala disili dya Ufalume wa Nnungu. Henga kwa vanu vanji ngûtangola kwa mifano uchinga, 'Ikâna vânalola, vanachone chinu, na ikâna vânapilikana, vanamale chinu.*”

¹¹ Bahi aino njo mana ya anewo nfano. Adila dimbeyu dipândwa dilandanywa na lilove lya Nnungu. ¹² Vanu vanji vâlandanywa na hali ya nndila, amula mudimatokedile adila dimbeyu. Vanu anevo vânalipilikana lilove lya Nnungu, henga Ibilisi ânaida nkuliusa anelyo lilove mmitima yavo, wachinga vanakulupile nkupohwa. ¹³ Na vanu vanji vâlandanywa na hali ya pachinu pavèle mayanga-mayanga, apala padimatokedile adila dimbeyu. Vanu anevo vânalipilikana lilove lya Nnungu na kulipwechelela kwa kuhangalala, henga nanga palitita mmitima yavo muchi chiditita dinyiya muulongo. Vâlikulupila chihi kwa uhiku kadiki lilove anelyo, henga pavalingwa, vânalileka. ¹⁴ Na vanu vanji vâlandanywa na hali ya mmiva, amula mudimatokedile adila dimbeyu. Anevo vanu vanalipilikana lilove lya Nnungu, henga ing'anya ya kukambikambila namene mambo la maisha na kupoka na dimali dya pachilambo, mambo anelo lânavabana na nanga pavapa vihepo vitandêke. ¹⁵ Na vanu vanji vâlandanywa na hali ya pachinu pavèle ulongo wa matapata. Vanu anevo vâvele na ntima wambone na wa kupilikana. Vânalipilikana na kulikamulila anelyo lilove na kupa vihepo kwa kupililila.”

Chibatali chihinikwije (Mako 4:21-25)

¹⁶ “Nanga munu achâcha chibatali nkuchihinika na chombo fulani au kuchivika paliungu chinanda. Henga âchivika muha chipanda uchinga vanu vainjila nng'ande vawone nng'anje.

¹⁷ Kwa kuva, chinu chohecho chipihijwe chimbepihuliwa, na chinu chohecho chihinikwije chimbehunukulwa na kuvikwa palangele.

¹⁸ Bahi lyongolelange saana namuna chimupilikanila lilove lya Nnungu. Kwa kuva, munu avèle na chinu âmbeyenjeja vinji, henga munu akâvele na chinu ata achila châtëndâ kuva ânivanacho âmbepokonyolwa.”

Anyokwe Yesu pamo na vanung'unuvake Yesu (Matayo 12:46-50, Mako 3:31-35)

* 8:10 Isaya 6:9

¹⁹ Anyokwe Yesu chalumo na anung'unuvake váníida unannola, henga nanga pavanahulwile kuhwika pepi nanang'e ing'anya ya likuwa lya vanu. ²⁰ Munu yumo nkunnyaaulila Yesu kuchidoni, "Anyoko chalumo na anung'unuvako vaimidile pawelu, valembelela vakwone."

²¹ Henga Yesu nkuvahaulila vanu vammalele kuchidoni, "Ayuvangu nangu na anung'unuvangu nni vanu vammalele vapilikana lilove lyanga Nnungu na kutenda chililembela."

*Yesu ányalaja chimbunga
(Matayo 8:23-27, Mako 4:35-41)*

²² Bahi liduva limo Yesu ávahaulidile vakuhundwa vake kuchidoni, "Tuyomboke litanda, tuhwene m'bali wavili." Nkukwelanga muingalava, nkutandilika mwanda. ²³ Pavanavele mmwanda, Yesu nkulala luwono. Upala chimbunga nkulindamuka kupunga, medi nkwennda muingalava, vammalele nkuva vavèle muhatali ing'ulungwa. ²⁴ Bahi vakuhundwa vake nkummwenela Yesu nkumwimula uvachidoni, "Nang'olo, Nang'olo! Tùvenkuhwa!"

Yesu nkuimuka, nkuliamulisa lipungo na mawimbi vinyalale. Vyammalele nkunyalala, litanda nkutungamana. ²⁵ Anepo Yesu nkuvauja vakuhundwa vake kuchidoni, "Ing'ulupa yenu ìvele kwachi?"

Henga vanang'o nkukangana, nkuyopa akuno uvaujana kuva, "Ayu munu wa namuna ntwanì? Áliamulisa mpaka lipungo na mawimbi, na vyammalele vìnampilikana!"

*Yesu ámmusa munu nanndenga nchilambo cha ku Gelasi
(Matayo 8:28-34, Mako 5:1-20)*

²⁶ Yesu na vakuhundwa vake nkuhwena na mwanda wavo, nkunahwika chilambo cha Vagelasi† chivèle kung'ambo Litanda lya Galilaya. ²⁷ Yesu pasulupwike kunnyangi, munu yumo ánavela na anamindenga nkumwidila. Aneyo munu kwa maduva lohe nanga pachiwala dinguwo na wala akáchiikala nng'ande, henga áikala chihi kumisati. ²⁸ Aneyo munu pamwene Yesu, nkukuta, nkunamatokela muyo madodo langa Yesu akuno watangola kwa lidi likulu wachidoni, "Yesu Mwana wanga Nnungu Nkulu! Dachi, ùndambela chani nangu? Nakuyuwa unangubanihe!" ²⁹ Munu aneyo átangwele uchocho ing'anya Yesu ámwamulisije nanndenga ammuke. Myanda yohe aneyo nanndenga ànambebelua. Pamo na kuva vanu váníntava makono na madodo kwa mididi ya chitale, henga ánihulula kuikadulanga, na nanndenga nkuntukutihija kulilanga. ³⁰ Yesu nkummuja ayula munu kuchidoni, "Lina lyako nnani?" Nang'e nkuyang'ula kuchidoni, "Lina lyangu Jeshi." Aneyo munu átangwele uchocho ing'anya vâmwingidile anamindenga vohe. ³¹ Aneyo anamindenga nkunnyuwa Yesu anavapelekeje nnipondo livèle na ulehu ukee na ntululilo.

³² Pepi na pachinu apala pávele na likuwa likulu lya anguluve vanavele nkulya nnichinga. Avala anamindenga nkumpembeja Yesu avaluhusu vakavaingile avala anguluve. Yesu nkualuhusu vahwene vakavaingile. ³³ Anamindenga nkummuka ayula munu, nkunavaingila anguluve. Likuwa lyammalele lya anguluve nkuhelelelela kumakobikobi, nkutubukila nnitanda na vammalele nkuhwa mmedi.

³⁴ Vachúngá va anguluve pavalawene anelo lahumidile, nkutukuta, nkuhwena kumanga na mmawelu unavahaulila vanu kuyamba àlalá lavakojije. ³⁵ Vanu nkuhweneng'ana unalola lahumidile. Pavahwikile kwanga Yesu, nkumwona munu ausijwe anamindenga aikèle pamadodo langa Yesu, akuno awètè dinguwo, na ding'ano dyake dimmyuidilè. Bahi vanu vammalele nkuyopa. ³⁶ Vanu vammalele valawène anelo, nkuvahaulila vanu vanji habali dyanga ayula munu ánavela na nanndenga namuna chalamiijwe. ³⁷ Bahi vanu vammalele va chilambo cha Vagelasi, nkunnyuwa Yesu auke, ing'anya vánayopa namene. Anepo Yesu nkukwela ingalava nkuuka. ³⁸ Ayula munu anausijwe anamindenga nkunnyuwa namene Yesu apapatane navo.

Henga Yesu nkuhita kupapatana nawe, nkunyaaulila kuchidoni, ³⁹ "Uya uhwene kukaya ukavahaulile vanu vitukutuku vyammalele vyakutendeledile Nnungu." Ayula munu nkuuka nkuhwena imanga yammalele, wavahaulila vanu habali dya vitukutuku vyammalele vyatendewije na Yesu.

*Kulamywa kwa mmahe yumo na kufufulwa kwa piti Yailo
(Matayo 9:18-26, Mako 5:21-43)*

⁴⁰ Yesu paupyite kuhaloka m'bali unji wa litanda, likuwa lya vanu nkumpwechelela kwa kuhangalala, kwa kuva, vanu vammalele vávele nkunnindilila. ⁴¹ Upala nkuida munu

† 8:26 Malemba lanjì la kala vanji valembele Vagadala va vanji valembele Vagelasi na vanji valembele Vagelagesi.

yumo lina lyake Yailo, nkulungwa wa ing'ande ya kunnyuwila Nnungu. Nkulimatoha pamadodo langa Yesu, nkunnyuwa Yesu apapatane nawe ahwene kukaya kwake, ⁴² ing'anya nahaku wake ánavele na vyaka malinga kumi na mbili ánaaula na ávele pepi na kuhwa.

Yesu pachihwena, likuwa lya vanu nkuva uvan'gumaguma kila m'bali. ⁴³ Nnikuwa anelyo múvele na mmahe ánavele na ugonjo wa kuhuma myadi vyaka kumi na mbili. Mmahe aneyo ánimamisa vitukutuku vyake vyammalele na kuveng'a vaganga, henga nanga anahulwile kunnamya. ⁴⁴ Ayula mmahe nkumwidila Yesu nnyuma mwake nkugusa lupepe lwa lijoho lyawete Yesu. Upala myadi nkunyalala kuhuma. ⁴⁵ Yesu nkuuja kuchidoni, "Nnani angugusije?" Vanu vammalele nkukana. Petulo nkuchidoni, "Nang'olo, lola mmuluku wa vanu ukudingwike na kukubana-bana." ⁴⁶ Henga Yesu nkuchidoni, "Pávele munu angugusije, kwa kuva, ngwóna dimongo dyangu dinitumika." ⁴⁷ Ayula mmahe pawene kuva ánimaikana, nkulihumija akuno watetemela, nkulimatohija pamadodo langa Yesu, nkulihaulanga muyo mwa vanu vammalele ing'anya intendile nang'e an'guse Yesu na kuva, nkulamya upala. ⁴⁸ Yesu nkunnyaulila ayula mmahe kuchidoni, "Mwanangu, ing'ulupa yako inikulamya, hwena kwa amani."

⁴⁹ Yesu pánavele nkupwahika, nkwiwa munu yumo kuhaloka kukaya kwanga Yailo. Nkunnyaulila Yailo kuchidoni, "Nahaku wako ánihila, unamkambye-kambye nkúhunda."

⁵⁰ Yesu papilikene anelo nkunyalila Yailo kuchidoni, "Unayo, wako kulupila chihi na mwanalo achialamywe."

⁵¹ Yesu pahwikile kukaya kwanga Yailo, nkuvalimbija vanu vanji vanaingile nng'ande pamo na nang'e, henga ángidile chihi na Petulo na Yohana na Yakobo pamo na atatake na anyokwe mwana ahidile. ⁵² Vanu vammalele vánakuta na kunkutangila ayula mwana. Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Nyalala, munakute, kwa kuva, ayu mwana nanga pahidile ila álele chihi luwono!"

⁵³ Anevo vanu nkunnyeka Yesu ing'anya vánimala kuva mwana ánihila. ⁵⁴ Yesu nkukamula nkono wanga ayula mwana ahwile nkunonoha lidi wachidoni, "Mwanangu, imuka!"

⁵⁵ Upala dimumu dyake nkummuila, nkutakatuka. Anepo Yesu nkuvahaulila vamwing'e chakulya. ⁵⁶ Bahi atatake na anyokwe ayula mwana nkukangana namene, Yesu nkuvahaulila vanannyaulile munu woheyo kwamba achila chihumidile.

9

Yesu ávatuma mitume kumi na mbili

(Matayo 10:5-15, Mako 6:7-13)

¹ Yesu nkuvachema pamo vakuhundwa vake kumi na mbili, nkuveng'a dimongo na mamulaka la kuvaua anamindenga vammalele na kusalama vagonjo. ² Bahi nkuvatuma vakavayanjijje vanu habali dya Ufalume wanga Nnungu na kusalama vagonjo. ³ Nkuvahaulila kuchidoni, "Munanyakule chinu chohecho mmwanda, ata kuiva isimbo au mpatila au chakulya au dihela au nkogo wa akiba. ⁴ Ing'ande yoheyo imumbepwechelewa, ikalanga anemwo mpaka pamumbeukananga muimanga aneyo. ⁵ Na vanu va imanga fulani vakáhita kumpwechelanga, pamumbeuka paimanga aneyo vakanange vanu anevo kwa kulipumunanga litutunga mmadodo lenu ilangule kuva vene vánitandola kulahita malove langa Nnungu." ⁶ Bahi vakuhundwa nkutandilika mwanda, nkuhwena ya kuvijiji uvayanja Malove Lambone na kusalama vagonjo kila pachinu.

Kupuwanyika kwa Helode ing'anya yanga Yesu

(Matayo 14:1-12, Mako 6:14-29)

⁷ Nfalume Helode ánipilikana habali dya vitukutuku vyammalele vyachitenda Yesu. Bahi nkupuwanyika ding'ano ing'anya vanu vanji váhaua kuva, "Yohana ánifufuka kuhaloka kwa vanu vahwile!" ⁸ Na vanu vanji váhaua kuva, Eliya ániida, na vanu vanji váhaua kuva, yumo wa manabii va machedo ánifufuka. ⁹ Henga Helode nkuhaua kuchidoni, "Yohana nincheke muti, hambani aneyo nnani ungumpilikana habali dyake?" Bahi Helode nkutaha namene kumwona Yesu.

Yesu áveng'a chakulya vanu vohe

(Matayo 14:13-21, Mako 6:30-44, Yohana 6:1-14)

¹⁰ Bahi mitume pavauyite, nkunnyaulila Yesu kuyamba mambo lammalele lavatendile. Yesu nkuvatwala nkuhwena navo pachinu pakávele na vanu kuimanga ya ku Betisaida. ¹¹ Henga likuwa lyammalele lya vanu pavamayite kwapite Yesu, nkumpapata. Yesu nkuvapwechelanga, nkuvahaulila habali dya Ufalume wanga Nnungu na kusalama vammalele vachilembela kulamywa.

¹² Liduva palichiswa, avala vakuhundwa kumi na mbili nkumwenela Yesu nkunnyaulila kuchidoni, "Valaile vanu vahweneng'ane ya kuvijiji na kumawelu vakalitahije chakulya na pachinu pakulala, kwa kuva, apano patuvele palilanga."

¹³ Henga Yesu nkuyang'ula kuchidoni, "Veng'e mwenu chakulya."

Vanang'o nkuchidoni, "Tùvele chihi na mikate nnyano na ahomba vavili bahi. Dachi, wako ùlumbela hwetu tukavasumile chakulya vanu ava vammalele?" ¹⁴ Na pachinu anepo pávele na valume vahwikila malinga alufu nnyano.

Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, "Vahaulile vanu vaikale matunji la vanu malinga amsini-amsini." ¹⁵ Vakuhundwa nkutenda uchocho, na vanu vammalele nkuikala pahi. ¹⁶ Yesu nkuitwala aila mikate nnyano na avala ahomba vavili, nkulola muha kulihunde, nkuvibaliki na kuvimeyanya, nkuveng'a vakuhundwa vavayavanyije vanu. ¹⁷ Vanu vammalele nkulya nkusiba, nkulokotanya vibeduli vya maisalilo la mikate na ahomba nkuumbajanga makalala kumi na mbili.

*Yesu njo Kilisto, na nmi lasima abanihwe na kuhwa
(Matayo 16:13-28, Mako 8:27-9:1)*

¹⁸ Liduva limo Yesu pánavele nkuyuwa weka, vakuhundwa vake vávele pamo nanang'e. Yesu nkuvauja kuchidoni, "Dachi, vanu vâhaua kuva nangu nnani?"

¹⁹ Vakuhundwa nkunyang'ula kuchidoni, "Vanu vanji vâhaua kuva wako nni Yohana Nkúbatisa, na vanji vâhaua kuva wako nni Eliya na vanji vâhaua kuva wako nni yumo wa manabii va machedo afufwike."

²⁰ Henga Yesu nkuvauja kuchidoni, "Na mwenu muchidachi, nangu nnani?"

Petulo nkuyang'ula kuchidoni, "Wako njo Kilisto* uhalêke kwanga Nnungu."

²¹ Yesu nkuvaduma vakuhundwa vake vanannyaulile munu woheyo habali aneyo.

²² Nkuvahaulila kuchidoni, "Mwana wa Munu âmbabanika namene na kuhitwa na vasele va Vayahudi na makuhani vakulu na vakúhunda Sheliya. Vâmbemwalala, na liduva lya tatu lya kuhwa kwake âmbefufuka." ²³ Anepo nkuvahaulila vanu vammalele kuchidoni, "Munu woheyo akâlembela kungupapata nangu, lasima alishukulu mwene, koka alitike nsalaba wake kila liduva, angupapate. ²⁴ Kwa kuva, munu alembêla kuupoha umi wake âmbeuyaha, henga munu ambeuyâha umi wake ing'anya yang'une, âmbeupoha. ²⁵ Dachi, munu âmbepata faida ntwani akâpata kila chinu cha pachilambo akuno auyahitê au awondongêngê mwalehu umi ukee na ntululilo? ²⁶ Kwa kuva, munu woheyo angwonêla nangu dihoni na mahundo langu, Mwana wa Munu âmbemwoneka dihoni munu aneyo pambeida, akuno avêlê na ukulu wake na ukulu wa Atatake na ukulu wa malaika vake. ²⁷ Nangu nînyaulilanga uhiu kuva, vanu vanji vaimidile apano vakambekuhwa mpaka vawone Ufalume wanga Nnungu."

*Kubadilika kwanga Yesu
(Matayo 17:1-8, Mako 9:2-8)*

²⁸ Bada ya maduva nane kutandikila liduva lyanatangwele malove anelo, Yesu nkuntwala Petulo na Yohana na Yakobo, nkuhwena navo kulichinga unayuwa. ²⁹ Yesu pánavele nkuyuwa, kumeho kwake nkubadilika, na inguwo yake nkung'anyima namene muchi nng'anje wa ing'uva. ³⁰ Upala, nkuhumila vanu vavili, Musa na nabii Eliya. ³¹ Vanu anevo váonekene muukulu wa kulihunde uvalonjela na Yesu kuyamba kuhwa kwake kwamбекutimisa aneko ku Yelusalemu mmaduva kadiki laîda. ³² Muuhiku anewo Petulo na vavake vávele nnuwono, pavatakatwike, nkuwona ukulu wanga Yesu, na vanu vavili vaimidilê nawe. ³³ Anevo vanu pavachilekana na Yesu, Petulo nkunnyaulila Yesu kuchidoni, "Nang'olo, nni chinu chambone namene hwetu tupwawe apano. Leka tudenge migongwe mitatu, umo wako na umo wanga Musa na umo wanga Eliya." Henga Petulo akâchimala chachitangola.

³⁴ Petulo pánavele nkutangola, nkuhaloka lihunde nkuvahinika. Vakuhundwa nkuyopa namene palichivahinika lihunde aneyo. ³⁵ Nkupilikanika lidi kusaloka kulihunde ulichidoni, "Ayuno njo Mwanangu unintandwele.† Mpilikanile nang'e."

³⁶ Palinyalalike aneyo lidi, Yesu nkwoonekana avêlê chihi weka. Vakuhundwa vake nkulavika chihi munda anelo lavalawene na nanga pavanannyaulidile munu woheyo mmaduva anelo.

*Yesu ânnamya nnemba avêle na nanndenga
(Matayo 17:14-18, Mako 9:14-27)*

³⁷ Ulyamba wake, Yesu na avala vakuhundwa vake vatatu pavasulupwike nnichinga, nkulikoja likuwa likulungwa lya vanu. ³⁸ Munu yumo nnikuwa alila lya vanu nkunonoha lidi wachidoni, "Nkúhunda, chonde ndolele mwanangu, kwa kuva nang'e nni mwanangu wa weka! ³⁹ Myanda yohe nanndenga ânam'bebelua. Upala pam'bebelua, ântenda akute ding'uto na kukwijula na kuhuma chihulu nkanya. Aneyo nanndenga ânam'baniha namene

* 9:20 Mana la Kilisto lola Luka 2:11 † 9:35 Unintandwele ivele na mana kuva, vanu vânnolela Kilisto, na vino Nnungu âvenkumaiha kuva, Yesu njo Kilisto atondwelejijwe na Nnungu.

na ànatima kunneka. ⁴⁰ Nnivyauwa vakuhundwa vako vammuse nanndenga, henga nanga pavahulwile.”

⁴¹ Yesu nkuyang'ula kuchidoni, “Mwenu mmanu mma chívelèkwà chikákulupila na chi-hochedile! Dachì, nímbeikala pamo na mwenu ungumpillila mpaka chakani?” Anepo nkunnyaulila ayula munu kuchidoni, “Idanawe apano mwanalo.”

⁴² Ayula nmemba pachihwena pávèle Yesu, nanndenga nkummatoha nmemba na kundenda akwijule. Yesu nkunkalipila ayula nanndenga, nkunnamya aneyo nmemba, nkum-muyiha kwa atatake. ⁴³ Na vanu vammalele nkukangana namene kwa kudyona dimongo ding'ulu dya Nnungu.

*Yesu àlonjelela kavila kuyamba kuhwa kwake
(Matayo 17:22-23, Mako 9:30-32)*

Vanu pavanavele nkukangana vitukutuku vyatendile Yesu, Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, ⁴⁴ “Pilikanila sana alano malove lanimbennyaulila kuva, Mwana wa Munu àvele pepi uhwena unakamujwa mmakono la vanu.” ⁴⁵ Henga vakuhundwa vake nanga pavanamayite chilachiyamba malove latangwele, kwa kuva lánipihwa kwa vanang'o uchinga vanalamale. Vanang'o nkuyopa kummuja Yesu mana lake.

*Alida nkulu?
(Matayo 18:1-5, Mako 9:33-37)*

⁴⁶ Bahi vakuhundwa nkutandilika kutahukana vene kwa vene kuva, alida nkulu nnikuwa iyavo. ⁴⁷ Yesu palamaite àlalà lavachiliuja mmitima yavo, nkuntwala mwana n'joko nkummika pepi nanang'e. ⁴⁸ Anepo nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Munu woheyo ampwechelèla mwana n'joko malinga ayuno ing'anya yang'une, aneyo àngupwechelela nangu, na munu woheyo angupwechelèla nangu, aneyo àmpwechelela ayula angutumile. Kwa kuva, munu woheyo n'joko kupunda vammalele, aneyo njo nkulu kupunda vammalele.”

*Munu akátahukana na mwenu aneyo àvele m'bali wenu
(Mako 9:38-40)*

⁴⁹ Yohana nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Nang'olo, tummwene munu yumo wavausa anamindenga kwa lina iyako, hwetu nkunnimbija, kwa kuva nang'e akávele wa nnikuwa iyetu lya vakuhundwa.”

⁵⁰ Yesu nkunnyaulila kuchidoni, “Munannimbije, kwa kuva, munu woheyo akátahukana na mwenu, aneyo àvele m'bali wenu.”

Vasamaliya vàhita kumpwechelela Yesu

⁵¹ Maduva la kutwaliwa kwa Yesu kuhwena kulihunde palanavele pepi kukamola, Yesu nkukudungila namene kuhwena ku Yelusalemu. ⁵² Bahi nkuvatuma vajumbe vannongolelee. Avala vajumbe nkuukananga, nkuhwena kuchijiji chimo cha Vasamaliya uchinga vamwandalile kila chinu nchijiji anecho. ⁵³ Henga vanu va chijiji anecho nanga pavanampwacheledile ing'anya vánimala kuva Yesu àkudungidile kuhwena kuimanga ya ku Yelusalemu. ⁵⁴ Henga Yohana na Yakobo vakuhundwa vanga Yesu, pavalawene anelo, nkummuja Yesu kuchidoni, “Nang'olo, dachi ùnalembela tuuchemehije moto kuhaloka kulihunde uvapije vammalele?”

⁵⁵ Yesu nkuvakalipila. ⁵⁶ Bahi nkuukananga nkuhwena kuchijiji chinji.

*Galama ya kunnondola Yesu
(Matayo 8:19-22)*

⁵⁷ Pavanavele mmwanda, munu yumo nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Nimbekulondola kwoheko kumbehwena.”

⁵⁸ Yesu nkunnyaulila kuchidoni, “Macheta làvele na vivava, na vyuni vivele na vitehi, henga Mwana wa Munu akávele na pachinu pakuyewelela.”

⁵⁹ Yesu nkunnyaulila munu yunji kuchidoni, “Ngupapate.” Henga aneyo munu nkuhaua kuchidoni, “Nang'olo, nguleke hoti nguhwene kukaya nikansike atatangu.”

⁶⁰ Henga Yesu nkunnyaulila kuchidoni, “Valeke vanu vavèle muchi váníhwa vavasike vahwile vao, henga wako hwena ukauyanjaje Ufalume wanga Nnungu.”

⁶¹ Munu yunji nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Nang'olo, nangu nguchinikupapate, henga nguleke nahoti nikavalaile vanu va nng'ande mwangu.” ⁶² Henga Yesu nkunnyaulila

‡ 9:55 Malemba lanji la kala lániyenjeja kutangola kuva, “Mukámayite isungu imuvenayo, kwa kuva, Mwana wa Munu akádile unaondonganga umi wa vanu, henga unaupoha.”

kuchidoni, “Munu woheyo atandilika kulima koka nkulola kunyuma, aneyo akálembelwa mu Ufalume wa Nnungu.”

10

Yesu àvatuma vakuhundwa sabini na mbili

¹ Bada ya anelo, Nang'olo Yesu nkuvatandola vanu vanji sabini na mbili* nkuvatuma vavili-vavili vannongolele kila imanga na kila pachinu pachilambela ahwene. ² Nkuvahaulila kuchidoni, “Mafuno làvele lohe, henga vakúfuna vâvele kadiki. Hambi, nnyuwange Nang'olo wa mafuno avatume vakúfuna mmwelu wake. ³ Bahi hweneng'ana! Lola, nangu nintumanga mwenu muchi angandolo ching'ati vanu vayôha muchi mahoha. ⁴ Munanyakule dihela wala mpatila wala vilatu. Na nndila munalitinike umuvasalimila vanu. ⁵ Pamuijila muing'ande yoheyo ivambempwechelela, tandilika kuvabaliki kwa kuhaula kuchidoni, 'Mmanu mma ing'ande aino mùùve na amani!' ⁶ Akâpwawa munu wa amani, bahi amani yenu ichiive pamo nanang'e, henga akânapwawe, amani yenu ìmbemmulanga mwenu mmene. ⁷ Ikalanga muing'ande aneyo, umulya na kukumbila chohecho chivambemwing'a, kwa kuva, kila munu akôla madengo âlembelewa apwechele nshahala wake. Ikalanga muing'ande imukamoledile, na munahame-hame kuuka ing'ande imo kuhwena ing'ande inji. ⁸ Imanga yoheyo imumbeinjila na vanu nkumpwachelela, mwenu ilya chakulya chohecho chivambemwing'a. ⁹ Valamyé vagonjo vavelênge muimanga aneyo na muvahaulile kuchidoni, 'Ufalume wa Nnungu ùvele pepi na mwenu.' ¹⁰ Na imanga yoheyo imumbeinjila alafu vanu vake vanampwachelele, mwenu hweneng'ana n'dindila dya imanga aneyo mukahaule kuchidoni, ¹¹ 'Litutunga lya imanga yenu livêle mmadodo letu tuvengkupumunanga uchinga liive chimaiho kuva, mukávele na chinu mu Ufalume wa Nnungu. Henga mùlembelewa mumale kuva, Ufalume wa Nnungu ùvele pepi na mwenu!' ¹² Nangu ninnyaulila kuchidoni, liduva anelyo lya hukumu, vanu va imanga aneyo vâmbepata asabu ing'ulungwa namene kupunda vanu va imanga ya ku Sadoma.”

Dimanga dihitile Malove Lambone (Matayo 11:20-24)

¹³ Yesu nkuhweneha kutangola kuchidoni, “Ole wenu mwenu mmanu mma imanga ya Kolasini! Ole wenu mwenu mmanu mma imanga ya Betisaida! Kwa kuva, ikâchiva masaibu latendêke kwenu mwenu ulatendeka kuimanga ya Tilo na ku Sidoni, vanu vake vakaniika pahi na kuwala magunila na kulipakalanga liu, kulanguja kuva vânilika kutenda masambi. ¹⁴ Bahi nniduva lya hukumu, mwenu mùmbepata asabu ing'ulungwa namene kupunda vanu va ku Tilo na ku Sidoni. ¹⁵ Na mwenu mmanu mma imanga ya Kapelinaumu, dachi mùtenda kuva mùmbekwejwa mpaka muha kulihunde? Nanga! Mùmbesulupuhwa mpaka pachinu pavanu vahwile!”

¹⁶ Anepo Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Munu ampilikanila mwenu, àngupilikanila nangu, na munu annyîta mwenu, ànguhita nangu. Na munu anguhita nangu, munu aneyo ànnyita ayula angutumile nangu.”

Kuuya kwa vanu sabini na mbili

¹⁷ Bahi avala vakuhundwa sabini na mbili nkuuya akuno uvahangalala, uvahaula kuchidoni, “Nang'olo, ata anamindenga vânatupilikana patuvaamulisa kwa lina lyako.”

¹⁸ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nimmwene Nanchindenga wamatoka kusaloka kulihunde muchi nng'anje wa ing'uva. ¹⁹ Lola, nangu nimpêpe mwenu mamulaka la kulivata mihongo na vivalavala na kudilema dimongo dya mmongo wenu Nanchindenga, na nanga chinu chohecho chimbemmena. ²⁰ Bahi munahangalale ing'anya anamindenga vânapilikana, henga hangalala kwa kuva, malina lenu lâniembwa kulihunde.”

Kuhangalala kwa Yesu (Matayo 11:25-27, 13:16-17)

²¹ Upala, Yesu nkuumbajwa ihangaladi kwa dimongo dya Umumu Wanaswe, nkuhaula kuchidoni, “Atata, Nang'olo wa kulihunde na pachilambo, nakulombolela kwa kuva vitukutuku anevyo ùvapihite vanu vavêle na lúnda na vavêle na elimu, nkuvahunukulila vanu vavêle na mitima ivêle muchi vana vajoko. Elo Atata, kwa kuva, njo chiukatapaliwije wako.”

²² Yesu nkuhweneha kuvahaulila vanu kuchidoni, “Atatangu àngupele nangu vitukutuku vyammalele. Nanga munu ammaite Mwana ikânave chihi Atata, na wala nanga munu

* 10:1 Malemba lanji la kala vâlembile kuva, vakuhundwa vâvele sabini.

ammaite Atata ikànavé chihhi Mwana chalumo na munu woheyo wanatandwele Mwana kunnyunukulila.”

²³ Anepo Yesu nkuvalaukila vakuhundwa vake akuno vavèlè chihhi vanang'o weka nkuvahaulila kuchidoni, “Wasa mwenu muvyôna vitukutuku vimuvyona. ²⁴ Kwa kuva, nangu ninnyaulilanga kuva, manabii na vafalume vohe vânilembela kulona lamulona mwenu, henga nanga pavanalawene, na vânilembela kulapilikana alano lamupilikana mwenu, henga nanga pavanalapilikene.”

Nfano wanga Nsamaliya wambone

²⁵ Bahi nkúhunda yumo wa Sheliya nkuimila nkummuja Yesu wachinga anninge, nkuchidoni, “Nkúhunda, ngutende dachi uchinga ngupate umi ukee na ntululilo?”

²⁶ Yesu nkummuja kuchidoni, “Dachi, Sheliya yanga Musa ichidachi? Dachi, wako úiyelewa dachi?”

²⁷ Ayula munu nkuyang'ula kuchidoni, “Ntamwe Nang'olo Nnungu wako kwa ntima wako wammalele, na kwa isungu yako yammalele, na kwa dimongo dyako dyammalele, na kwa ding'ano dyako dyammalele. Na ntamwe nnyako malinga chulitamwa umwene.”

²⁸ Yesu nkuyang'ula kuchidoni, “Úniyang'ula saana, bahi tènda uchocho nawako uchiuwe na umi ukávele na ntululilo.”

²⁹ Henga ayula nkúhunda Sheliya álebela aliyavile haki, bahi nkummuja Yesu kuchidoni, “Dachi, nnyangu njo nnani?”

³⁰ Yesu nkuyang'ula kuchidoni, “Pávele na munu yumo achihelela kuhaloka ku Yelusalemu wahwena ku Yeliko. Pánavèlè nndila, vakúpalaula nkunkamula, nkummulanga dinguwu dyake na kumpanya, nkunneka avèlè pepi na kuhwa. ³¹ Kwa bahati nkuhumila kuhani yumo achihelela muindila ulla, henga pammwene ayula munu uvampanyile, nang'e nkupita kunyenje. ³² Uchocho nkuida na Mlawi yumo, pahwikile apala nkumwona ayula munu, uchocho nanang'e nkupita kunyenje. ³³ Henga Nsamaliya yumo ánavele mmwanda, nkuhwika pachinu anepo, pammwene ayula munu nkummikila chididi. ³⁴ Nkunyenyelekelala, nkukahulanga vilonda kwa mahuta na divayi, nkuvihunga. Nkunkweja munnyama wake, nkumpelekeje kuing'ande ya kulala vayeni, nkummuja. ³⁵ Liduva lya vili, ayula Nsamaliya nkutwala dihela malinga dya nshahala wa maduva mavili nkumwing'a nkwiimilila ing'ande ya vayeni. Nkunnyaulila kuchidoni, ‘Mmuuje ayuno munu, na chohecho chumbeyenjeja muha, nakuuihija panimbeuya.’ ”

³⁶ Bahi Yesu nkummuja ayula nkúhunda Sheliya kuchidoni, “Wako wona dachi, muanevo vanu vatatu, alida ánavele nnyake ayula munu uvampanyile vakúpalaula?”

³⁷ Ayula nkúhunda Sheliya nkuyang'ula kuchidoni, “Ayula ammikidile chididi na kunnyangata njo nnyake.”

Yesu nkunnyaulila kuchidoni, “Na wako hwena ukatende uchocho.”

Yesu àvaongela Masa na Maliya

³⁸ Yesu na vakuhundwa vake pavanavele mmwanda wa ku Yelusalemu, nkuhwika pachijiji chimo. Nchijiji anecho nkupwechelewa na mmahe yumo uvanchema Masa. ³⁹ Masa ávele na nnung'une uvanchema Maliya, anaikela pamadodo langa Nang'olo walapilikanila mahundo lake. ⁴⁰ Henga Masa ávenkudumba-dumba na madengo lohe. Bahi nkummwenele Yesu nkummuja kuchidoni, “Nang'olo, wako ukona kuva nnung'unwangu àndekedile madengo lohe ungutenda weka? Nnyaulile anguyangate.” ⁴¹ Nang'olo nkunyang'ula kuchidoni, “Masa, Masa, wako únadumba-dumba na kuva na lipamba ing'anya ya vitukutuku vyohe. ⁴² Henga chilembelewa chihhi chitukutuku chimo bahi. Na Maliya àtandwele chitukutuku chambone namene chakambepakanyolwa.”

11

Yesu àvahunda vakuhundwa vake kuyuwa

(Matayo 6:9-13, 7:7-11)

¹ Liduva limo Yesu ávele pachinu fulani ávenkuyuwa. Pamalidile kuyuwa nkuhundwa yumo nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Nang'olo, tükuyuwa utuhunde kuyuwa muchi Yohana Nkúbatisa chavahundiile vakuhundwa vake.”

² Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Pamuyuwa tangola uvila,

'Atata wetu wa kulihunde,

lina lyako litumbyangwe,

Ufalume wako uide.

³ Kila liduva utwing'e chakulya chimbetutoleja.

⁴ Utusamehe masambi letu,

kwa kuva, ata na hwetu tûnavasamehe vanu vatukosêla,

na patulingwa, unatuleke ututenda masambi.*”

⁵ Anepo Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Ikàva munu yumo nnikuwa lyenu àvele na nnyanjawake, nkummwanela kukaya kwake ching’ati chilo nkunnyaulila kuchidoni, ‘Nnyanjawangu, chonde njadike mikate mitatu nakuihija, ⁶ kwa kuva, nnyanjawangu ànavele mmwanda ànikamola kukaya kwangu na nangu nikàvele na chakulya cha kumwing’a.’ ⁷ Bahi ikàva aneyo nnyanjawake àmbeyang’ula chihi nng’ande kuchi, ‘Unangukambye-kambye! Nnango ùnichimwa, nangu na vanavangu tūnilala, nikachinguhulule kutakatuka nikwing’e chakulya.’ ⁸ Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, pamo na kuva akambetakatuka ing’anya ya kuva nang’e nnyanjawake, henga àmbetakatuka na kumwing’a vyammalele vyasikikidile kwa kuva, ànitumbama kunnyuwa.

⁹ Bahi nangu ninnyaulilanga kuva, yuwanga na Nnungu achiamwing’ange, tahanga na mwenu muchimupate, hodikanga na mwenu muchimuchimuliwe. ¹⁰ Kwa kuva, kila munu ayūwa ànapewa, na atàha ànapata, na ahodika ànachimuliwa. ¹¹ Na mwenu anga atata, alida mmwenu mwanawe akànnnyuwa ihomba àmbemwing’a nnyongo? ¹² Au akànnnyuwa liye, àmbemwing’a chivalavala? ¹³ Ikàva mwenu mmakutenda masambi, mùnimala kuveng’a vana venu vitukutuku vikatapele, dachi, Atata wenu wa kulihunde akambepunda namene kuveng’a Umumu Wanaswe vanu vannyūwa?”

Yesu na Nanchindenga

(Matayo 12:22-30, Mako 3:20-27)

¹⁴ Liduva limo Yesu àmmusa nanndenga anantendile munu ààve bubu. Nanndenga pammukile ayula munu nkutandilika kutangola, likuwa lya vanu nkukangana. ¹⁵ Henga vanu vanji nkuchidoni, “Nanchindenga”, nkulu wa anamindenga njo annyululihya nang’e kuvausa anamindenga.” ¹⁶ Vanu vanji nkunninga Yesu kwa kunnyuwa alanguye chimaiho cha lisaibu chilangūja kuva dimongo dyake dihaloka muha kulihunde. ¹⁷ Akuno Yesu alamaitè lavachiliuja mmitima yavo, nkuvahaulila kuchidoni, “Kila ufalume ulumbàna wene kwa wene ùbematoka, na vanu va ing’ande imo vakàlumbana, ing’ande aneyo ùmbeondongeka. ¹⁸ Dachi, ikàva Nanchindenga àlilumbanya mwene, ufalume wake ùmbekwimila dachi? Nangu ngūtangola uchocho ing’anya mwenu mùhauila kuva ngùusa anamindenga kwa dimongo dya Nanchindenga‡. ¹⁹ Mwenu mùhauila kuva nangu ngùvausa anamindenga kwa kuhululihwa na Nanchindenga, dachi, nnani avèng’a vanu venu dimongo dya kuvausa anamindenga? Bahi vanu venu mmene njo vambennyukumu mwenu ing’anya ya malove lamutangwele. ²⁰ Henga ikàva nangu ngùvausa anamindenga kwa dimongo dyanga Nnungu, bahi mumale kuva Ufalume wanga Nnungu ùnimwidilanga.

²¹ Munu avèle na dimongo pailolihija ing’ande yake kwa vikomanilo, vitukutuku vyake vikátwaliwa. ²² Henga akàida mmup avèle na dimongo kumpunda nang’e nkupanyana nawe ing’ondo na kunnema, àmbepakanyola vikomanilo vyake vyachilisingila na kutwala litwala vitukutuku vyake.

²³ Munu woheyo akàvele pamo na nangu, aneyo ànangutahuka, na munu woheyo akákunganya pamo na nangu, aneyo ànamwadilihanya.”

Kuuya kwa nanndenga kwa munu

(Matayo 12:43-45)

²⁴ “Nanndenga pammuka munu, àpita wadinguka-dinguka pachinu pakàvele medi wataha pachinu pakuyewelega, henga nanga papata. Anepo àlihauila mwene muntima kuva, ‘Nimbeuya kavila kuing’ande yangu inguilekile.’ ²⁵ Pàuyà, àikoja aila ing’ande ipyailiwije na kila chinu chivikwije saana. ²⁶ Anepo ànauka, nkunavatwala anamindenga avake saba vabaya kumpunda nang’e, na vammalele vānahwena nkumwenda aneyo munu. Na hali ya kuntululilo ya munu aneyo iiva ibaya kupunda hali yake inandi.”

Wasa uhiu

²⁷ Yesu pachitangola uchocho, mmahe yumo nnikuwa alila lya vanu, nkunonoha lidi wachidoni, “Wasa mmahe ayula akualéke na kukuyong’ēja!” ²⁸ Henga Yesu nkuyang’ula kuchidoni, “Wasa vanu avala vapilikāna lilove lyanga Nnungu na kulikamuliha.”

Chimaiho cha Yona

(Matayo 12:38-42)

²⁹ Likuwa lya vanu palichihalija kuyenjejeka, Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Mwenu nni mmanu mma chivèlèkwà cha vanu vakūtenda masambi, njo mana mùlebela ninnangujange chimaiho cha lisaibu, henga nanga pamumbelangujwa chimaiho chohecho ikānave chihi achila cha nabii Yona. ³⁰ Malinga nabii Yona chanavele chimaiho kwa vanu va ku

* 11:4 Pàvele Malemba lanji làhauila kuva, “henga utupohe mmakono mwanga ayula nkūtenda lahakalenge.” † 11:15 Luka àlèmbile Belisabuli, lina litumike kumwamba Nanchindenga. ‡ 11:18 Mana la Belisabuli lola Luka 11:15.

Ninawi, njo uchocho Mwana wa Munu chambekuva chimaiho kwa vanu va chívelèkwà achino. ³¹ Na liduva lya hukumu malukiya wa kusini, wa chilambo cha Sheba àmbeimila na kuvasitaki vanu va chívelèkwà achino kuva vānikosela. Kwa kuva, nang'e ániida kuhaloka chilambo cha kulehu kwida unapilikanila malove la lúnda la Nfalume Selemani, na apano pàvele munu yumo nkulungwa kumpunda Nfalume Selemani. ³² Nniduva anelyo lya hukumu vanu va ku Ninawi vāmbeimila na kuvasitaki vanu va chívelèkwà achino kuva vānikosela. Kwa kuva, vanu va ku Ninawi vānilekanga kutenda masambi ing'anya ya mahubili la nabii Yona, na apano pàvele munu yumo nkulungwa kumpunda nabii Yona!"

Meho njo chibatali cha mmili
(Matayo 5:15, 6:22-23)

³³ Yesu nkuhwenaha kutangola wachidoni, "Nanga munu achācha chibatali nkuchivika pachinu palipihite, au nkuchihinika lidebe, henga àchivika muha chipanda wachinga vanu vainjila nng'ande vawone nng'anje. ³⁴ Meho lako njo chibatali cha mmili. Meho lako lakàva lumi, mmili wako wammalele ùmbeumbala nng'anje. Henga meho lako lakàondongeka, mmili wako wammalele ùmbeumbala lupi. ³⁵ Bahi lyongolele, uchinga nng'anje uvèle nkati mwako unapindikuke kuva lupi. ³⁶ Ikàva wako ùmbelwe na nng'anje nkati mwako bila kupwawa pachinu pohepo pavèle na lupi, anepo wako ùmbelola saana malinga pachikulangajiji chibatali."

Yesu àvasitaki Mafalisayo na Vakùhunda Sheliya
(Matayo 23, 1-36, Mako 12:38-40)

³⁷ Yesu pamalidile kutangola, Nfalisyayo yumo nkunkumbula Yesu kukaya kwake akalye chakulya. Yesu nkuhwena, nkuikala kulya chakulya. ³⁸ Nfalisyayo aneyo ánikangana namene kumwona Yesu walya bila kukalava. ³⁹ Bahi Nang'olo nkunnyaulila kuchidoni, "Mwenu Mafalisayo mūhahula chihi mwawo na nkungu pannima, henga nkati mwenu mwōmbele chihi kupakanyola na kutenda lahakalenge. ⁴⁰ Mavelu mwenu! Dachi, Nnungu akatapajje pawelu akee njo uyoyo akatapajje nkati? ⁴¹ Bahi hahulanga nkati mwenu kwa kuvayangata amahuvani, na mwenu muchimuhahuke mwalehu.

⁴² Ole wenu mwenu Mmafalisayo! Kwa kuva, mwenu mūnajali namene kuhumya asilimiya kumi ata kwa vitukutuku vijoko malinga vitakilo vya kukoleja muimbowa, akuno umulekanga vitukutuku vya muhimu vya Sheliya, yani kuvatendela vanji haki na kuntamwa Nnungu. Anelo njo lamulembelewa kulakamula bila kuleka kulatenda na anelo lanji.

⁴³ Ole wenu mwenu Mmafalisayo! Kwa kuva, mūnatamwa namene kuikala nafasi dya kweshimika n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu na kusalimiwa kwa eshima kusakoni. ⁴⁴ Ole wenu! Kwa kuva, mūlandene na misati ikávele na alama, iluvātwa na vanu bila kumala kuva chinu chivèle nkati nni chibaya."

⁴⁵ Nkùhunda yumo wa Sheliya nkunnyaulila Yesu kuchidoni, "Nkùhunda, pautangola uchocho, ututangolela na hwetu lahakalenge." ⁴⁶ Yesu nkunyang'ula kuchidoni, "Ole wenu mwenu mmakuhunda Sheliya! Kwa kuva, mūvatika vanu misigo iidōpa, akuno mmene mukàhulula kuinyakula. Mwenu mmene mukányoloja kananga chala kuvayangata. ⁴⁷ Ole wenu! Kwa kuva, mwenu mūdengela misati ya manabii uvanavawalele anyakala venu. ⁴⁸ Mwenu mmene nni mmashahidi mma àlala lavanatendenge anyakala venu na mūnakubaliana navo, kwa kuva vanang'o vānivawalala manabii na mwenu mūvadengela misati yavo. ⁴⁹ Bahi ing'anya ya anelyo, Nnungu kwa lúnda lwake átangwele kuchidoni, 'Nimbevapelekeja manabii na mitume, henga vanji vāmbevawalala na vanji vāmbevabaniha.' ⁵⁰ Bahi vanu va chívelèkwà achino vāmbelewa vahukumiwe asabu ing'anya ya kuwalalwa kwa manabii vammalele kutandikila pachiumbwiye chilambo, ⁵¹ kutandikila kuwalalwa kwa Habili mpaka kuwalalwa kwa Sakaliya anawalelwe nnuwani lwa Ing'ande ya Nnungu, ching'ati Ing'ande ya Nnungu na chitala cha kuhumija sadaka. Nangu ninnyaaulilanga uhiu kuva, vanu va chívelèkwà achino vāmbelukumiwa asabu ing'anya ya kuwalalwa kwa vanu anevo vammalele.

⁵² Ole wenu mwenu Mmakuhunda Sheliya! Kwa kuva, mūvapakanywele vanu ntukulo wa pachinu pakulihunda elimu. Na mwenu mmene mukānjidile, na avala vachiinjila mūnivadivila vanainjile."

⁵³ Yesu paukile apala, Mafalisayo na Vakùhunda Sheliya nkulindamuka kunnyonga-honga kwa kumuja vitukutuku vyohe, ⁵⁴ uvachinga vapate kunkamula kwa lilo ve lyohelyo libaya lyambetangola.

12

Alembelēwa kuyopwa
(Matayo 10:26-33, 12:32, 10:19-20)

¹ Muuhiku uwowo mmuluku wa maelufu la vanu vákojene pamo mpaka kutandilika kukadambana. Yesu nkutandilika kutangola na vakuhundwa vake nahoti wachidoni, “Lyongolelange na hamila ya Mafalisayo, yani ulamba wavo. ² Kila chinu chihinikwije chimbehunukuliwa, na kila chinu chipihijwe chimbepihuliwa. ³ Bahi malove lamutangwele nnupi, vanu vâmbelapilikana chihi panng'anje, na achila chimunyinyite nng'ande, chimbeyanjawa chihi palangele.

⁴ Nangu ninnyaulilanga mwenu mmayanjavangu kuva, munavayope avala vahulûla chihi kuuwalala mmili na lukoto nanga chinji chivahulûla kuchitenda. ⁵ Henga nguchininnanguje ayula alembelêwa kuyopwa, nnyopange Nnungu avêle na dimongo dya kummwalala munu, na akâmalila kummwalala ânahulula kunnyaha munu mmoto wa Jihannamu. Nangu ninnyaulilanga kuva, nnyopange nang'e.

⁶ Dachi, vyuni vijoko nnyano vikâsumiswa chihi kwa dihela kadiki? Henga wala nanga chuni kananga chimo chilivaliwa na Nnungu. ⁷ Henga mwenu ata isabu ya ulindo wa myuti yenu Nnungu âniimala. Bahi munayope, kwa kuva, mwenu nni mma maana namene kupunda vyuni vyohe!

⁸ Nangu ninnyaulilanga mwenu kuva, munu woheyo anguyambukila nangu muyo mwa vanu kuva nang'e nni wang'une, Mwana wa Munu achiannyambukile munu aneyo muyo mwa malaika vanga Nnungu. ⁹ Henga munu angukâna nangu muyo mwa vanu, Mwana wa Munu achiankane munu aneyo muyo mwa malaika vanga Nnungu.

¹⁰ Na munu woheyo antangolêla malove lahakalenge Mwana wa Munu, aneyo achi-amehewe. Henga munu ambenkufûlu Umumu Wanaswe, aneyo akambesamehewa.

¹¹ Pavambenkamulanga na kumpelekejanga unansitaki n'ding'umbi dya ing'ande ya kunnyuwila Nnungu na muyo mwa vajumbe na akûtawala, munave na lipamba namuna chimumbewena unayang'ula au chimumbetangola. ¹² Kwa kuva, uhiku uwowo Umumu Wanaswe achiannyunde chimulembelewa kutangola.”

Nfano wa nkûpata livelu

¹³ Munu yumo nnikuwa alila lya vanu, nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Nkûhunda, nnyaulile nkulwangu tuyavane mapala latulekedile atata wetu.”

¹⁴ Yesu nkunnyang'ula kuchidoni, “Nnyanjawangu, nnani anguvikile nangu kuva nkûhukumu au kuva munu wa kunnyavanyija vitukutuku vyenu?” ¹⁵ Yesu nkuhweneha kuvahaulila vanu vammalele kuchidoni, “Lyongolelange na mulinyemye na tama ya dimali, kwa kuva, umi wanga munu ukâhalokana na dimali dyohe dyavenadyo.”

¹⁶ Anepo Yesu nkuvahaulila nfano auno wachidoni, “Pâvele na munu yumo nkûpata ânavele na welu uvêle vilyo vyohe. ¹⁷ Aneyo nkûpata nkuva waliuja chimundamunda kuchidoni, ‘Vino ngutende dachi na nangu nikâvele na pachinu pakuvika vilyo vyangu vyammalele?’ ¹⁸ Anepo aneyo munu nkulihaulila kuchidoni, ‘Nimbetenda uvila, nimbehadulanga makangala langu, koka ngudenge lanji makulungwa namene, koka anemwo ngutaye vilyo vyangu na vitukutuku vyangu vyammalele. ¹⁹ Koka anepo niuhaulile ntima wangu kuva, hambi ûvele na vitukutuku vyohe vyulivikidile akiba kwa vyaka vyohe, vino yewelega, ilya, kumbila na uhangelale.’ ²⁰ Henga Nnungu nkuchidoni, ‘Livelu wako, chilo chanelo umi wako ûmbetwaliwa. Dachi, vitukutuku anevyo vyulivikidile akiba vimbekuwa vyanga nnani?’”

²¹ Yesu nkumalilila kwa kutangola kuchidoni, “Uvila njo chava munu alivikila akiba ya vitukutuku vyohe, henga pameho panga Nnungu akâvalangiwa kuva nkûpata.”

Tandilika kuukambi-kambila Ufalume wa Nnungu nahoti

(Matayo 6:19-21,25-34)

²² Anepo Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Bahi ing'anya ya anelyo, nangu ninnyaulilanga kuva, munâave na lipamba ing'anya ya maisha lenu, kuva mûmbekulya chani au mûmbewala chani. ²³ Kwa kuva, maisha lenu nni la mana namene, akee chihi kwajili ya chakulya weka. Na miili yenu nni ya mana namene akee chihi kwajili ya ding'uwu weka. ²⁴ Valolange anamikonda, nanga pavapanda wala nanga pavafuna na wala nanga pavavele na lichehe wala likangala. Henga Nnungu ânavalisa. Mwenu ni mma mana namene kupunda vyuni! ²⁵ Alida mmwenu kwa kulikambya-kambya namene ânahulula kuyenjeja kananga lisaa limo mmaisha lake? ²⁶ Na ikâva mukâhulula kutenda chinu chijoko malinga anecho, mwadachi mûnalikambyakambya ing'anya ya vitukutuku vinji? ²⁷ Lalolange namuna mauwa chilakulumuka. Wala nanga palakola madengo na wala nanga palalitotela lene ding'uwu. Henga nangu ninnyaulilanga kuva, ata Nfalume Selemani pamo na ukulu wake wanavele nawo, henga nanga panawahite kuwajwa saana muchi liuwa limo mmauwa anelo. ²⁸ Mwenu mmanu muvêle na ing'ulupa inyoko, ikâva Nnungu âlawaja uchocho mauwa la kumawelu lapwâwa chihi nelo, nundu nkuyahwa mmoto, dachi, Nnungu akambepunda kummwajanga mwenu saana?

²⁹ Bahi munalikambyekambye namene kutaha chakulya au chikumbilo. ³⁰ Kwa kuwa, anevyo vyammalele njo vivátàhà namene vanu va pachilambo. Henga Atata wenu Nnungu ànimala kuwa mùnisikikila anevyo. ³¹ Bahi tandilika kuukambi-kambila Ufalume wa Nnungu nahoti, na anelo lammalele Nnungu achiamwing'ange.

³² Mwenu likuwa lijoko, munayope! Kwa kuwa, Atata wenu ànikatapaliwa kumwing'a mwenu Ufalume wake. ³³ Sumisanga vimuvenavyo koka dihela muveng'e amahuvani. Likatapajije mipatila ya dihela ikákandika, na kulikondidya dimali kulihunde, kudikambemalilika. Aneko nkwiva akáingila na wala nanga vakoko vaondongânga. ³⁴ Kwa kuwa, apala padivele dimali dyako njo padimbeloleha ding'ano dyako."

Vatumishi vannólêla nang'olo wavo

³⁵ "Lihungange nkanda mmikundu vyenu uchinga mùùve tayali kutumika, na vibatali vyenu vììve uviyaka. ³⁶ Mùùve muchi vanu vannólêla nang'olo wavo auye kusaloka kuving'ole ya ulombi koka palambhodika, upopo vanchimulile. ³⁷ Wasa vatumishi avala Nang'olo wavo pambekamola nkuvakojia vavèlè meho! Nangu nìnnyaaulilanga uhiu kuwa, nang'olo aneyo àmbelihunga nkanda nchikundu na kuvahaulila vaikalange uchinga valye, koka aide avatumikile. ³⁸ Wasa vatumishi anevo, nang'olo wavo akávakojia vapanganikè ata kwauya ching'ati chilo au kulyamba! ³⁹ Henga mwenu mùnimala kuwa, kuikave mwene ing'ande waumala uhiku wambekwida nkwiva unaiva, akánanneke nkwiva watutumula ing'ande yake. ⁴⁰ Na mwenu uchocho, lipanganihange kwa kuwa, Mwana wanga Munu àmbekwida uhiku umukalolela mwenu."

*Ntumishi akulupika na akákulupika
(Matayo 24:45-51)*

⁴¹ Petulo nkummuja Yesu kuchidoni, "Nang'olo, nfano anewo ùtwamba chihi hwetu au ùvamba na vanu vanji vammalele?"

⁴² Yesu nkuyang'ula kuchidoni, "Dachi, ntumishi alida akulupika na avèle na ding'ano? Nni ayula wammikile nang'olo wake kuvaimilila vatumishi vanji na kunnaija aveng'e chakulya kwa uhiku ulembeléwa. ⁴³ Wasa ntumishi aneyo ikáva pambeida nang'olo wake àmbenkoja watenda chalaijijwe. ⁴⁴ Nangu nìnnyaaulilanga uhiu kuwa, nang'olo aneyo àmbemmika ntumishi aneyo kuwa nkwímilila wa dimali dyake dyammalele. ⁴⁵ Dachi, ìmbekua dachi kwa ntumishi aneyo akàlihaulila kuwa, 'Nang'olo wangu ànatima kuuya,' nkutandilika kuvapanya vatumishi avake akuno walya na kukumbila na kukalewa? ⁴⁶ Nang'olo wa aneyo ntumishi àmbeuya nniduva lyakalolela na uhiku wakaumaite. Àmbencheketanya vibeduli vivili ntumishi aneyo na kummika pachinu pavikwije kwajili ya vanu vakákulupila.

⁴⁷ Bahi ntumishi amaite chalembelela nang'olo wake, henga analipanganihe, na anatende chalembelela nang'olo wake, aneyo ntumishi àmbeasibiwa namene. ⁴⁸ Henga ntumishi ayula akámaite saana chalembelela nang'olo wake, henga nkutenda mambo lalembeléwa kuasibiwa, aneyo ntumishi àmbeasibiwa chihi kadiki. Kwa kuwa, munu apewije vitukutuku vyohe àmbelongwa vyohe, na munu akamujijwe vitukutuku vyohe, àmbelongwa vyohe."

*Yesu àvatenda vanu vahapukane
(Matayo 10:34-36)*

⁴⁹ "Nangu ngùidile unakumbanya moto pachilambo, na nangu nikanitamwa namene niwone uyakile tayali! ⁵⁰ Henga ngùvele na ubatiso wa ibanihwi ungulembelewa ngubatiswe, na nangu nauhimukila namene mpaka panimbeutimisa. ⁵¹ Dachi, mwenu mùtenda kuwa nangu ñniida uchinga nguide na amani pachilambo? Nangu nìnnyaaulilanga mwenu kuwa, akee amani, henga ñniida uchinga nivatende vanu vayavanyike. ⁵² Kwa kuwa, kutandikila vino, vanu nnyano va ing'ande imo vàmbehapukana, vatatu vàmbehapukana na vavili na vavili vàmbehapukana na vatatu. ⁵³ Atata àmbehapukana na mwanawe wa chilume, na mwana wa chilume àmbehapukana na atatake na mama àmbehapukana na mwanawe wa chimahe na mwana wa chimahe àmbehapukana na anyokwe, na mukwe àmbehapukana na nkawake na mmahe àmbehapukana na mukwe."

*Kulamala mahiku
(Matayo 16:2-3)*

⁵⁴ Yesu nkuvahaulila vanu kuchidoni, "Pamulona mahunde ulahaloka m'bali wa kundo, mùhaua kuwa, 'Ìmbula ìmbetonya,' na ìnatonya. ⁵⁵ Na pamulyona lipungo lya kusini ulipunga, mùhaua kuwa, 'Kùmbekuva na chitukuta,' na njo chiiva. ⁵⁶ Mwenu mmakulilambilila! Mwenu mùnahulula kulauja hali ya hewa kwa kuchiloleha chilambo na kumahunde, vino mwadachi mukáhulula kulamala mahiku alano la vino?"

Patana na mmongo mwalo
(Matayo 5:25-26)

⁵⁷ “Mwadachi mwenu mûnalemwâ kuchimala chitukutuku chambone cha kuchitenda?
⁵⁸ Kwa kuva, ikâva mmongo mwalo âkupupeleje kulukumbi unakusitaki, tumbama kupatana nawe kabla mukânambihwika, ukanatende uchocho nkûhukumu âmbekupeleje kwa litiyala, na litiyala nkunakuchimila nnilungu. ⁵⁹ Nangu nikuhaulila kuva, anemwo ukambehuma mpaka paumbemalilila ulipa senti ya ntululilo.”

13

Lekanga kutenda masambi munahwa

¹ Mahiku anelo pâvele na vanu vanannyaulidile Yesu habali dya vanu va Galilaya vanavawalele Pilato pavachinnyumija Nnungu sadaka. ² Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Dachi, mwenu mûtenda anevo Vagalilaya vâwalelwe namuna aneyo ing’anya vâtenda lahakalenge namene kupunda Vagalilaya vanji vammalele? ³ Nanga, akee uchocho! Henga nangu nînnyaullilanga mwenu kuva, mukanaleke masambi, uchocho na mwenu muchimwondongwe. ⁴ Dachi, vanu kumi na nane vanamatokewije na nnala wa vakûlolihija aneko ku Siloamu, nkuhwanga, mûtenda kuva vanang’o vâtenda lahakalenge kupunda vanu vanji vâchiikala ku Yelusalemu? ⁵ Nanga, akee uchocho! Henga nangu nînnyaullilanga mwenu kuva, mukânaleke masambi, uchocho na mwenu muchimwondongwe.”

Nfano wa nnandi wa ntini ukâpa vihepo

⁶ Anepo Yesu nkuvahaulila auno nfono wachidoni, “Pâvele na munu yumo ânavele na nnandi wa ntini mmwelu wake wa misabibu. Munu aneyo nkuhwena unahewa vihepo munnandi anewo, henga nanga panachikojije chihepo kananga chimo. ⁷ Bahi aneyo munu nkunnyaullila nkûlolihija welu kuchidoni, ‘Lola, achino chaka cha tatu unguida ungulembela nguhepe vihepo munnandi auno, henga nikâpata chihepo. Vîno uchekete! Mwadachi uhwenehe chihi kuutumila ulongo bule?’ ⁸ Henga nkûlolihija welu nkunnyaullilanga kuchidoni, ‘Nang’olo, namwaka uleke nahoti, niulimile na kuutaila mbolea. ⁹ Na ukâpa vihepo mwaka uîda, ichiikatapale, na ukanape unaucheketa.’ ”

Yesu ânnamya mmahe Liduva lya Kuyewelela

¹⁰ Liduva limo lya Kuyewelela, Yesu âvenkuhunda muing’ande ya kunnyuwila Nnungu. ¹¹ Upala, nkuhaloka mmahe anavele na nanndenga anantendile ahuvange kwa vyaka kumi na nane. Mmahe aneyo âlamele mongo na ikâchihululika kuudula wala kadiki. ¹² Yesu pammwene aneyo mmahe, nkunchema, nkunnyaullila uvila, “Mama, ûnihunguliwa kuhaloka muhuvangi yako!” ¹³ Yesu nkummikila makono aneyo mmahe, upala mmili wake nkuudukanga kavila, nkutandilika kunnombolela Nnungu.

¹⁴ Nkulungwa wa ing’ande ya kunnyuwila Nnungu nkuutunduwila ing’anya Yesu ânnamije aneyo mmahe Nniduva lya Kuyewelela. Bahi nkuvahaulila vanu kuchidoni, “Mwenu mûvele na maduva sita la kukola madengo. Bahi kamolanga mmaduva anelo mukalamywe, henga munaide unalamywa Nniduva lya Kuyewelela.”

¹⁵ Anepo Nang’olo nkunnyaullilanga aneyo nkulu kuchidoni, “Mwenu mmakulilambilila! Dachi, alida mmwenu akâchimulila ung’ombe wake au punda wake nchitundu Nniduva lya Kuyewelela nkumpeleje unankumbija medi? ¹⁶ Ayuno mmahe achibanîhwa na nanndenga kwa myaka kumi na nane nni munu wa nnitawa lya Iblahimu, dachi ikâchilembelewa alamywe ikâna lya Liduva lya Kuyewelela?” ¹⁷ Yesu patangwele anelo, vanu vammalele vachintahuka nkwonanga dihoni, henga vanu vanji nkuhangalala ing’anya ya vitukutuku vyambone vya kukanganya vyatendile Yesu.

Nfano wa imbeyu inyoko ya haladali
(Matayo 13:31, Mako 4:30-32)

¹⁸ Anepo Yesu nkuvauja kuchidoni, “Dachi, Ufalume wanga Nnungu ûlandana na chani? Dachi, niulandanye na chamani? ¹⁹ Ûvele muchi imbeyu ya haladali yanatwete munu yumo nkuipanda mmwelu wake, nkumela na kukulumuka nkuva nnandi nkuulungwa. Vyuni nkudenganga vitehi vyavo n’dinavi dyake.”

Nfano wa hamila
(Matayo 13:33)

²⁰ Yesu nkuuja kavila kuchidoni, “Dachi, Ufalume wanga Nnungu niulandanye na chamani? ²¹ Ûlandana na hamila yanatwete mmahe yumo, nkuikundanya na uhu wohe wa ngano, na lidonji lyammalele nkuumuka.”

Nnango uhonene
(Matayo 7:13-14, 21-23)

²² Yesu nkuhweneha mwanda wake kuhwena ya ku Yelusalemu wapitila n'dimanga na mmijiji, wavahunda vanu. ²³ Munu yumo nkummuja Yesu kuchidoni, “Nang'olo, dachi vanu vambepôhwa vâmbekuva chihi kadiki?”

Yesu nkuyang'ula kuchidoni, ²⁴ “Tumbama namene, muinjilile kwa kupitila nnango uhonêne, ing'anya vanu vohe vâmbelebela kwinjila, henga nanga pavambehulula. ²⁵ Mwene ing'ande palembeimila nkunachima nnango, mwenu mûmbeimila chihi pawelu na kutandilika kuhodikanga, umuchidoni, ‘Nang'olo, tuchimulile nnango.’ Henga nang'e âmbennyang'ula kuchidoni, ‘Nikânkamekenge mwenu wala kumuhalokanga!’ ²⁶ Anepo njo pamumbennyaulila kuchidoni, ‘Hwetu njo tuvanu tuchilya na kukumbila chalumo na wako, na wako wanihunda n'dindila dya mmijiji vyetu.’ ²⁷ Henga nang'e âmbekuchidoni, ‘Nikânkamekenge mwenu wala kumuhalokanga! Ukananga apano pang'une, mwenu mmammalele mmakutenda lahakalenge!’ ²⁸ Mwenu mûmbekuta na kuhaya meno, kwa kuva, mûmbemwona Iblahimu na Isaka na Yakobo na manabii vammalele vavêlê mu Ufalume wa Nnungu, akuno mwenu muyahijwê pawelu! ²⁹ Vanu vâmbeida kuhaloka mmi-pata yammalele ya chilambo, nkuikala na kulya paing'ole mu Ufalume wanga Nnungu. ³⁰ Anepo vanu vaonekâna hambi kuva vakulu, vâmbekuva va pahi, na vanu vohe vaonekâna hambi kuva va pahi, vâmbekuva vakulu.”

Yesu chavatamwa vanu va imanga ya Yelusalemu

(Matayo 23:37-39)

³¹ Upala, Mafalisayo vanji nkumwenela Yesu nkunnyaaulila kuchidoni, “Apano uka uhwene pachinu panji, kwa kuva Nfalume Helode âlebela akuwalale.”

³² Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Hwena mukannyaulile Helode, akalamwike muchi nancheta kuva, ‘Nelo na nundu nivausa anamindenga na kivalamya vagonjo, na palyamba nimbemalila madengo langu.’ ³³ Nelo na nundu na palyamba, nangu ngûlembelwa nguhwenehe na mwanda wangu wa ku Yelusalemu, kwa kuva, ikâhululika nabii vammwalalile pachinu panji ikânave chihi ku Yelusalemu.

³⁴ Mwenu mmanu mma ku Yelusalemu, mmanu mma ku Yelusalemu! Mwenu mûvawalala manabii na kuvapanya mayanga avala vatumwije kwenu mwenu. Myanda yohe ñilinga kivalopolela pamo vana venu muchi ung'uku chavautamila vana vake paliungu dimapa dyake, henga mwenu nanga pamutamwije. ³⁵ Lola, Ing'ande yenu ya Nnungu ñmbekuva lihame.* Na nangu ñinnyaaulilanga kuva, mukambengwona kavila mpaka pamumbehaula kuva, ‘Ubalikiwe wako ufa kwa lina lya Nang'olo.’ ”

14

Yesu ànnamya munu áchiuula ugonjo wa kuvimbanga

¹ Liduva limo lya Kuyewelela, Yesu ápite unalya chakulya kukaya kwanga nkulungwa yumo wa Mafalisayo, vanu nkuvavannoleha namene Yesu. ² Muyo mwanga Yesu, múvele na munu ânavele na ugonjo wa kuvimbanga mmili. ³ Yesu nkuvauja vakûhunda Sheliya ya Musa na Mafalisayo kuchidoni, “Dachi, ñaluhusiwa au ikâluhusiwa kunnamya munu Nniduva lya Kuyewelela?”

⁴ Henga vanang'o nkunyalala chihi. Yesu nkunkamula ayula n'gonjo, nkunnamya, nkunnuhusu ahwene. ⁵ Anepo nkuvauja avala vanu kuchidoni, “Ikâva munu yumo mmwenu, mwanawe au ung'ombe wake âmatokedile nchihima Nniduva lya Kuyewelela, dachi akambemusa nniduva anelyo?” ⁶ Henga vanang'o nanga pavanahulwile kunyang'ula.

Yesu àvahunda vanu kuyamba kulisulupuha

⁷ Yesu pavawene vayeni vakumbuliwije uvalitandolela viteng'u vya muyo, nkuvahaulila kuchidoni, ⁸ “Munu akâkukumbula kuing'ole ya ulombi, unaikale chiteng'u cha muyo, uyopa ànahaloka munu wa kwesimika namene kukupunda wako. ⁹ Mukânatende uchocho, âmbeida ayula ankumbwile mmammalele mmavili nkukuhaulila kuchidoni, ‘Mpishe ayu aikale.’ Anepo ñembekwona dihoni paumbekuva uhwena unaikala chiteng'u cha nnyuma. ¹⁰ Wako ukâkukumbulwa kuing'ole, ikala chiteng'u cha nnyuma, uchinga ayula ankumbwile pambehaloka akuhaulile kuchidoni, ‘Nnyanjawangu, ida uikale mmiteng'u vya muyo.’ Anepo njo pamubetumbyangika pameho pavanu vammalele vavêle anepo. ¹¹ Kwa kuva, kila munu alitumbyânga mwene âmbesulupuswa, na munu alisulupûha, âmbetumbyangwa.”

¹² Anepo Yesu nkunnyaaulila ayula munu ankumbwile kuchidoni, “Pauteleka chakulya cha muhi au nalyulo, unavakumbule ayanjavako wala anung'unuvako wala alan-gavako wala avandikani mwalo vakûpata, kwa kuva, ukâtenda uchocho navanang'o

* **13:35** Munsitali auno Luka âlebile “ing'ande yenu,” ñnahululika àyamba Ing'ande ya Nnungu au imanga ya Yelusalemu.

vambekukumbula wako kumakande lavo na kukulipa malinga chunavatendedile vanang'o. ¹³ Henga wako pauteleka chakulya cha ing'ole, vakumbule amahuvani na vanu valamele na vikwava na vapatêle meho. ¹⁴ Ukâtenda uchocho, uchiubalikiwe, ing'anya vanang'o vakambehulula kukuihija. Kwa kuva, Nnangu achiakuuihije nniduva alila livambefufuliwa vanu vambone pameho panga Nnangu."

Nfano wa ing'ole ing'ulungwa
(Matayo 22:1-10)

¹⁵ Munu yumo anaikela pachakulya pamo na Yesu papilikene malove anelo nkuhauila kuchidoni, "Wasa munu ayula ambekûlyâ chakulya cha ing'ole mu Ufalume wa Nnangu."

¹⁶ Yesu nkunnyang'ula kuchidoni, "Munu yumo âteleke chakulya cha ing'ole ing'ulungwa nkuvakumbula vanu vohe. ¹⁷ Pauhwikile uhiku wa kulya chakulya cha ing'ole, ayula munu nkuntuma ntumishi wake akavahaulile vakumbuliwije kuva, 'Idang'ana, kila chinu chivele tayali.' ¹⁸ Henga vammalele nkuhitang'ana ing'anya kila munu âvele na madengo lake. Munu ntandi nkunnyaulila ayula ntumishi kuchidoni, 'Nangu nikambeida, ing'anya ngûsumile welu, na ngûlembelewa nguhwene nikaulole, chonde ngûyuwa ungasamehe.' ¹⁹ Munu wavili nkuchidoni, 'Nangu nikambeida ing'anya nivasumile ang'ombe kumi va kulimila, vino ngûvele nndila ngûhwena unavalinga, chonde ngûyuwa ungasamehe.' ²⁰ Na munu yunji watatu nang'e nkuhauila kuchidoni, 'Nangu nikambeida, ing'anya ngûlombile uvino.'

²¹ Ayula ntumishi nkuuya nkunannyaulila nang'olo wake âlalâ malove. Ayula nang'olo papilikene uchocho nkuvisa, nkunnyaulila ntumishi wake kuchidoni, 'Piyanya kuhwena n'dibalabala na n'dindila dya imanga ukaide na amahuvani na vanu valamele na vapatêle meho na vikwava.' ²² Ayula ntumishi nkuchidoni, 'Nang'olo, lammalele lungulajijje ñilatenda, henga mpaka vino nafasi ya kuikala ivechinkupwawa.' ²³ Ayula nang'olo nkunnyaulila ntumishi wake kuchidoni, 'Hwena n'dibalabala na n'dindila divêle pawelu imanga ukavakolokohe vanu vaide vainjile, uchinga ing'ande yangu iumbale. ²⁴ Nangu ninyaulilanga kuva, muvanu avala vanakumbuliwije patandi, wala nanga munu kananga yumo ambeyêja chakulya cha ing'ole yangu.' "

Galama ya kumpapata Yesu
(Matayo 10:37-38)

²⁵ Anepo makuwa makulungwa la vanu nkuva uvalondojana na Yesu. Yesu nkupindikuka, nkuvahaulila kuchidoni, ²⁶ "Munu woheyo alembêla kuva nkuhundwa wangu, henga akâvele tayali kuhapukana na atatake na anyokwe na mmahe wake na anavake na anung'unuvake na alumbuvake na ata maisha lake, aneyo akâhulula kuva nkuhundwa wangu. ²⁷ Yani munu woheyo akânatamwe kuunyakula nsalaba wake na kungupapata, aneyo akâhulula kuva nkuhundwa wangu.

²⁸ Dachi, munu ntواني mmwenu alembêla kudenga nnala wa vakûlolihija, akâmbeikala pahi nahoti nkutenda isabu ya galama ya nnala wammalele, uchinga amale ikâva achiave na dihela dya kumalilila? ²⁹ Kwa kuva, akâtandilika chihî kuudenga nsingi koka anahulule kuumalilila nnala anewo, vanu vammalele valôla vâmbennyeka, ³⁰ uvachidoni, 'Munu ayu âtandilike kuudenga nnala, henga nanga pahulwile kuumalilila.'

³¹ Dachi, nfalume alida ahwêna unapanyana ing'ondo na nfalume yunji, akâikala pahi hoti nkukumbukilanya, ikâva matiyala lake alufu kumi lanahulula kupanyana na ayula nfalume annyidîla avêlê na matiyala alufu ishilini? ³² Bahi akâona kuva akambehulula, âmbavatuma vajumbe vake vahwene kwanga ayula nfalume yunji avêlê chihî kulehu, vakannyuwe pâave na amani. ³³ Uchocho, nanga munu mmwenu ambehulûla kuva nkuhundwa wangu, akânaleke kila chinu chavenacho."

Munyu wondongêke
(Matayo 5:13, Mako 9:50)

³⁴ "Munyu nni chinu chambone. Henga inowi yake ikâhang'uka, dachi, ûmbetaywa chamani uchinga inowi yake iuyile kavila? ³⁵ Ukâfala kavila kananga kuutaya muulongo wala kuukundanya na mbolea. Henga uyahwa chihî kulehu.

Avêle na makutu la kupilikana, apilikane!"

15

Nfano wa ungandolo ayahûke
(Matayo 18:12-14)

¹ Liduva limo akûtuala kodi vohe na vanu vohe vahaulika kuva nni vakûtenda masambi, vâmmwenedile Yesu uchinga vampilikanile. ² Henga Mafalisayo na vakûhunda Sheliya

yanga Musa nkulindamuka kuhinginika uvachidoni, “Nnolange munu ayu àvapwechelela vakútenda masambi na kulya navo!”³ Yesu nkuvahaulila auno nfano wachidoni,

⁴“Dachi, alida mmwenu akàva na angandolo myamoja, nkumala kuva undangolo yumo ànyahika, akambevaleka avala tisini na tisa kulilanga uvalya, nkuhwena unantaha ayula ayahike mpaka amwone.”⁵ Na akàmwona àmbennyakula mmavala, akuno wahangalala.⁶ Akàhwika kukaya, àmbevachema ayanjavake pamo na avandikani mwave, avahaulile kuchidoni, ‘Hangalala pamo na nangu, ing’anya ñnimwona undangolo wangu anayahike.’⁷ Uchocho, na mwenu ñinnyaulilanga kuva, uvila njo chivambhangalala aneko kulihunde ing’anya ya nkútenda masambi yumo alekile kutenda masambi. Vàmbenyangalalila namene aneyo munu kupunda vanu tisini na tisa valyôna kuva vambone, na vakálebelewa kuleka masambi.”

Hela ya nnyoyo iyahike

⁸“Dachi, ikàva mmahe yumo àvele na dihela kumi dya nnyoyo, nkunyahika imo, àmbetenda dachi? Àmbechacha chibatali, apyaile ing’ande yammalele waitaha mpaka ayone.”⁹ Akàyona aneyo hela, àmbevachema ayanjavake na avandikani mwave na kuvahaulila kuchidoni, ‘Hangalala pamo na nangu ing’anya hela yangu inayahike ñniyona!’¹⁰ Uchocho na mwenu ñinnyaulilanga kuva, uvila njo chivahangalala malaika va Nnungu ing’anya ya munu yumo alekile masambi.”

Nfano wa mwana ayahike

¹¹Yesu nkuhweneha kuvahaulila kuchidoni, “Pàvele na munu yumo ànavele na vana vavili vachilume.”¹² Ayula mwana n’joko nkunnyaullila atatake kuchidoni, ‘Atata, ning’e mapala langu.’ Bahi atata wavo nkuvayavanyija.¹³ Palapite maduva kadiki, ayula n’joko nkusumisanga mapala lake lammalele nkuuka kuhwena chilambo cha kulehu, aneko nkudyondonga dihela dyake kwa maisha la uwaamba.¹⁴ Pamalidile kila chinu chanavenacho, nkuhaloka indala ing’ulungwa nchilambo achila chammalele, nanang’e nkulindamuka kubanika.

¹⁵Bahi nkuhwena kwanga mwenedi yumo wa aneko unayuwa chibaluwa, nanang’e nkumpelekeja kumawelu kwake unavachunga anguluve.¹⁶ Aneyo mwana ànitamwa namene kulya makahi lavachilya anguluve, henga nanga munu anamwing’ile.¹⁷ Bahi nkutandilika kulihimukila mwene, nkulihaulila kuchidoni, ‘Amadengo vangapi va atatangu vâlya, nkutolejwa na kulekelela, na nangu apano unguhwa na indala?’¹⁸ Nimbeuka, nguhwene kwa atatangu nikannyaullile kuva, atata, nangu ninkosedile Nnungu na wako mwalehu.¹⁹ Nangu nikálebelewa kavila kuchemwa nimwanalo. Ngútende muchi yumo wa vatumishi vako.’²⁰ Bahi nkatakatuka, nkuhwena kwa atatake.

Pànavele kulehu, atatake nkumwona, nkummikila chididi, nkuntukutula nkunkumbatila na kum’busu.²¹ Ayula mwana nkunnyaullila atatake kuchidoni, ‘Atata, nangu ninkosedile Nnungu na wako mwalehu. Nangu nikálebelewa kavila kuchemwa nimwanalo.’²² Henga atatake nkuvahaulila vatumishi vake kuchidoni, ‘Piyanya kwida na inguwo ikatapêle na pete na vilatu mummwajange!’²³ Koka muntwale ung’ombe anunile munsinje, urchinga tulye na kuhangalala!²⁴ Kwa kuva, kwang’une mwanangu àvele muchi ànihila, henga vino mumi, na àvele muchi ànyahika, henga vino ànioneka.’ Bahi nkutandilika kuhangalalila.

²⁵Palachitendeka anelo, mwanawe nkulungwa àvele kumawelu. Pahwikile pepi na ing’ande, nkupilikana dihimu na vanu uvavina.²⁶ Nang’e nkunchema ntumishi yumo nkummuja kuchidoni, ‘Pàvele chinu chihumidile?’²⁷ Ayula ntumishi nkunyang’ula kuchidoni, ‘Nnung’uno àniyua, na atatako ànsinjidile ung’ombe anunile kwa kuva, mwanawe ànimuila akuno avèlè mumi.’

²⁸Ayula mwana nkulungwa nkuvisa, nkuhita kwingila nng’ande. Bahi atatake nkuhuma pawelu nkunnyuwa aingile nng’ande.²⁹ Nang’e nkunyang’ula atatake kuchidoni, ‘Lola, nangu ñnikutumikila muchi ntumwa kwa vyaka vyammalele, na ñnidikamula amuli dyako dyammalele. Henga ukànaning’a kananga imbudi yamwana nguhangalale chalumo na ayanjavangu!’³⁰ Henga pàidilè ayu mwanalo aondongènge dihela dyako kwa makahaba, ùnsinjidile ung’ombe anunile.’³¹ Atatake nkunyang’ula kuchidoni, ‘Mwanangu, wako àvele pamo na nangu maduva lammalele, na kila chinu chinguvele nacho, ñni chako.’³² Hwetu tulebelewa tuhangelale na kushangilila kwa kuva, nnung’uno àvele muchi ànihwa, henga vino mumi na àvele muchi ànyahika, henga vino ànioneka.’”

16

Nfano wa nkwmilila akalamwike

¹Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Pàvele na nkúpata yumo ànavele na nkwmilila wake. Aneyo nkúpata vânnyaullidile kuva nkwmilila wake àondonganga dimali

dyake. ² Aneyo nkúpata nkunchema nkwímilila wake nng'ande, nkummuja kuchidoni, 'Malove ntwani ala langupilikana kukwamba wako? Humya isabu ya dimali dyangu dyammalele, kwa kuva, wako ukambekuva nkwímilila wangu kavila.' ³ Ayula nkwímilila nkuliuja kuva, 'Vino ngutende dachi? Kwa kuva, nang'olo wangu àmbenguinganga madengo, na dimongo dya kulima níkávenajo, na kuyuwa-yuwa nangu ngwóna dihoni. ⁴ Vino ñnimala chakutenda uchinga panimbevingangwa madengo vanu vāngupwechelele mmakande lavo.'

⁵ Anepo nkuvachema yumo-yumo vanu vammalele vachivalonga nang'olo wake. Nkuntandilika kummuja ntandi kuchidoni, 'Nguhaulile, nang'olo wangu àkulonga chinu ntwani?' ⁶ Nang'e nkuyang'ula kuchidoni, 'Milengelo myamoja ya mahuta la seituni.' Ayula nkwímilila nkunnyaulila kuchidoni, 'Ikala pahi utwale baluwa yako ya mapatano la lideni, uleembe kuva ùlongwa milengelo amsini.' ⁷ Nkummuja wavili kuchidoni, 'Wako ùlongwa chinu ntwani?' Nang'e nkuyang'ula kuchidoni, 'Magunila myamoja la ngano.' Ayula nkwímilila nkunnyaulila kuchidoni, 'Ikala pahi utwale baluwa yako ya mapatano la lideni, uleembe kuva ùlongwa magunila samanini.'

⁸ Bahi ayula nang'olo nkunombolela namene ayula nkwímilila akákulupika, ing'anya ya lúnda lwake. Kwa kuva, vanu va chilambo achino vātumila namene lúnda pavakola madengo na avao, kupunda vanu va Ufalume wa Nnungu*."

⁹ Bahi Yesu nkuhwenaha kutangola kuchidoni, "Nangu ñnnyaaulilanga kuva, tūmilanga dimali dya pachilambo kwa kuvatenda vanu kuva ayanjavenu, uchinga padimbehila, vanang'ò vampwechelange mmakao lakávele na ntululilo. ¹⁰ Munu woheyo akulupika kwa lijoko namene, ànahulula kukulupika na kwa likulungwa mwalehu. Na munu woheyo akákulupika kwa lijoko namene, akáhulula kukulupika na kwa likulungwa. ¹¹ Mukànakulupike kwa dimali dya pachilambo, dachi, nnani ambehulúla kunkulupilanga mwenu, nkumwing'anga mali ya uhiu ya kulihunde? ¹² Na ikáva mukáhulula kukulupika n'dimali dya munu yunji, dachi, nnani ambemwing'anga mali yenu mmene?"

¹³ Nanga ntumishi ahulúla kuvatumikila anang'olo vavili. Kwa kuva, akátenda uchocho, àmbemmenga yumo na kuntamwa yunji au àmbekamulana na yumo na kunhebula yunji. Mwenu mukambehulula kuntumikila Nnungu akuno umuditumikila na dimali."

¹⁴ Bahi Mafalisayo vapavilikene malove anelo nkuntendela Yesu mang'wanyu kwa kuva, vanang'ò nni vanu vaditámwa namene dimali. ¹⁵ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Mwenu mùlilanguja kwa vanu kuva mmambone pameho pa Nnungu, henga Nnungu ànimala mitima yenu, kwa kuva, chinu chionekána kuva chambone pameho pavanu, pameho panga Nnungu nni chinu chichímwa namene."

Sheliya na Ufalume wa Nnungu

(Matayo 11:12-13, 5:31-32, Mako 10:11-12)

¹⁶ "Sheliya yanga Musa na malemba la manabii lánihubiliwa mpaka mmahiku langa Yohana Nkúbatisa. Bahi kutandikila mahiku anelo langa Yohana, Malove Lambone la Ufalume wanga Nnungu lánahubiliwa, na kila munu ànatumbama kuinjila muufalume anewo. ¹⁷ Henga ñnipeyapeya namene chilambo na lihunde kupita kuliko kuuka sehemu inyoko ya lilove mu Sheliya ya Musa.

¹⁸ Nnume woheyo annéka n'jawe, nkunannomba mmahe yunji, aneyo àlálá ugoni, na kila nnume annómbe mmahe alekwíje, nanang'e àlálá ugoni."

Nfano nkúpata na Lasalo

¹⁹ "Pávele na munu yumo nkúpata, achiwala dinguwo digalíka namene na kupoka maduva lammalele. ²⁰ Na pávele na munu yunji mmahuvani lina lyake Lasalo. Munu aneyo ávele na vilonda mmili wammalele, na álala chihi pannango wanga ayula nkúpata. ²¹ Aneyo munu ànatamwa namene kulya makombo amatwéke pamesa yanga ayula nkúpata. Ata ang'avanga vánaida uvannamba vilonda vyake.

²² Bahi ayula mmahuvani nkuhíla, malaika nkuntwala nkunammika pachinu pávèlè Iblahimu. Na ayula nkúpata nanang'e nkuhíla, nkunsika. ²³ Ayula nkúpata pánavele nkubanihwa namene pachinu pavanu vahwíle, nkukusumbula meho, nkumwona Iblahimu kwa kulehu, akuno Lasalo avèlè pamo na Iblahimu. ²⁴ Bahi ayula nkúpata nkunonoha lidi wachidoni, 'Atata Iblahimu, ngúvikile chididi, ntúme Lasalo àchuvike chala chake mmedi, alupoje lulimi lwangu, kwa kuva, mbènkuhanihwa namene mmoto auno.'

²⁵ Henga Iblahimu nkunyang'ula kuchidoni, 'Mwanangu, kumbukila kuva, wako punavele mumi pachilambo úpete mambo lambone, henga Lasalo ápete mambo lakávele lambone, henga vino àvenkutujwa ntima wake apano na wako ùvenkuhanihwa namene.

* **16:8** Munsitali auno kwa Chigiliki Luka àlembile, vana va uhiku auno, na vana va nng'anje. Anepo Luka àvayamba vanu vakávele va Nnungu, na vanu va Ufalume wa Nnungu.

²⁶ Pamo na anelo, aneko kumuvele mwenu na akuno kutuvele hwetu paching'ati pàvikwije lipondo likulungwa namene, uchinga vanu valembêla kuuuka akuno kwida aneko vanahulule, na valembêla kwida akuno kuhaloka aneko vanahulule.' ²⁷ Ayula nkúpata nkuchidoni, 'Hambi Iblahimu atatangu, nakuyuwa namene untume Lasalo ahwene kukaya kwa atatangu, ²⁸ aneko kùvele anung'unuvangu nnyano, nnuhusu ahwene akavadume uyopa vånaida pachinu apano pakubanihwa!' ²⁹ Henga Iblahimu nkuchidoni, 'Anung'unuvako vavele na malemba langa Musa na manabii la kuvaduma, valeke valapilikanile anelo.' ³⁰ Ayula nkúpata nkuchidoni, 'Iblahimu atatangu, anelo weka lakátosa. Henga akàhwena munu kuhaloka akuno kukuhwa vachivaleke masambi lavo.' ³¹ Iblahimu nkunnyaulila kuchidoni, 'Vakanalipilikane malemba langa Musa na manabii, ata kwahwena munu kuhaloka kwa vanu vahwile, vakambempilikana.' "

17

Yesu àvahunda vanu kusamehe masambi

(Matayo 18:6-7, 21-22, Mako 9:42)

¹ Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, "Mambo lavakuvâja vanu kutenda masambi lasima laide, henga ole wake munu ambetendîha laide. ² Ikàvele wasa munu aneyo ahungwe liyanga likulungwa lya kuhayila muukoti na kuyahwa m'bahali, kuliko kuntenda yumo wa avano vajoko alikuvale kwa kutenda masambi. ³ Bahi ing'anya ya anelyo, lichungange!"

Ikàva nnung'uno ànikukosela, n'dume, na akàleka kutenda makosa lake, nsamehe. ⁴ Ata kuiva àkukosedile myanda saba nñiduva limo, nkukuidila kwa myanda saba wakuhaulila kuva, 'Ngusamehe,' wako nsamehe."

Mahundo layâmba ing'ulupa

⁵ Mitume nkunnyaulila Nang'olo Yesu kuchidoni, "Tuyenjeje ing'ulupa." ⁶ Nang'olo nkuvayang'ula kuchidoni, "Kuikavele umuva na ing'ulupa inyoko malinga imbeyu ya haladali, mukaniuhaulila nsulufaji auno kuva, 'Daboka ukalipandikije m'bahali,' na unang'o ukanimpilikana."

Madengo la ntumwa

⁷ "Ikàva munu yumo mmwenu àvele na ntumwa wake alima mmwelu au achûnga dingandolo, dachi, pauya kuhaloka kumawelu ànnyaulila kuva, 'Ida chihi uikale ulye chakulya?' ⁸ Nanga! Henga àmbennyaulila kuva, 'Tandilika kungutalakela chakulya nahoti, koka ulipanganîhe uchinga ungutumikile panimbekuva ungulya na kukumbila, nikàmalila kulya koka ulye wako.' ⁹ Dachi, wako ütenda aneyo nang'olo achianshukulu ntumwa aneyo ing'anya ya kuva ànilatenda àlalá lannyaulidile alatende? ¹⁰ Bahi namwenu uchocho, mukàmalila kukola madengo lamutumwije kulatenda kachidoni, 'Hwetu nni tuvatumishi chihi tukàlembelwa kutumbyangwa, tütendile chihi madengo latulembelewa kulatenda bahi.' "

Yesu àvalamya amangundula kumi

¹¹ Yesu pánavele nndila kuhwena ku Yeluselemu nkupita ching'ati chilambo cha ku Samaliya na chilambo cha Galilaya. ¹² Pánavele nkuinjîla pachijiji fulani, nkunnyidila vanu kumi vánavele na mangundula, nkuimilanga kulehu kadiki na pàvèlè nang'e, ¹³ nkunonohanga lidi uvachidoni, "Yesu, Nang'olo, tùvikile chididi!"

¹⁴ Yesu pavawene nkuvahaulila kuchidoni, "Hweneng'ana mukalilanguje kwa makuhani."

Pavanavele nkuhwena, nkulamyangwa. ¹⁵ Munu yumo muavala kumi pawene kuva ànilama, nkuuya kwanga Yesu wanonoha lidi wannombolela Nnungu. ¹⁶ Nkununama muyo pamadodo langa Yesu akuno wanshukulu. Na munu aneyo àvele Nsamaliya. ¹⁷ Yesu nkuuja kuchidoni, "Dachi, vakanalamijwe vammalele kumi? Hambi vanji tisa vavele kwachi? ¹⁸ Dachi, nanga vanu vanji vauyite unanshukulu Nnungu îla uyoyu mmidi bahi?" ¹⁹ Yesu nkunnyaulila ayula munu kuchidoni, "Imila uhwene, ing'ulupa yako inikulamya."

Kuîda kwa Ufalume wa Nnungu

(Matayo 24:23-28, 37-41)

²⁰ Mafalisayo fulani nkummuja Yesu kuchidoni, "Ufalume wa Nnungu ùmbeida chakani?" Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Ufalume wa Nnungu ukàida kwa namuna yonekana kwa meho. ²¹ Nanga munu ambehaûla kuva, 'Ùvele apano!' au, 'Ùvele apala!' Kwa kuva, Ufalume wa Nnungu ùvele nkati mwenu *."

* **17:21** Kwa Chigiliki, "Ufalume wa Nnungu ùvele nkati mwenu," inahululika kuva na mana kuva, tayali ùvele mmwenu.

²² Bahi Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Mahiku làvenkwida lamumbelambela namene mumwone kuvila Mwana wa Munu, henga mukambemwona mmahiku anelo. ²³ Vanu vanji vambennyaulilanga kuva, ‘Àvele apala!’ au, ‘Àvele apano!’ Henga mwenu munauke na wala munavapapate. ²⁴ Kwa kuva, kwida kwanga Mwana wa Munu kumbekuva muchi nng’anje wa ing’uva chuhumila gafula kumahunde na kulangaja kusaloka m’bali umo mpaka unji. ²⁵ Henga àlembelewa atandilike kubanika namene hoti, na kuhitwa na vanu va chivèlèkwà achino. ²⁶ Malinga chiinavele mmahiku langa Nuhu, njo chiimbekuva mmahiku la kwida kwanga Mwana wa Munu. ²⁷ Mahiku anelo vanu vánalya na kukumbila, vánalomba na kulombwa mpaka uhiku aula wanaingidile Nuhu musafina†, livambwe nkuida nkuvaondonganga mwalehu vanu vammalele. ²⁸ Mahiku anelo làmbekuva muchi chilanavele mahiku langa Lutu. Vanu vánalya na kukumbila, vánasuma na kusumisa, vánapanda dimbeyu na kudenga. ²⁹ Henga liduva alila lyanaukile Lutu ku Sadoma, moto na baluti iyàka vínisulupuka muchi imbula kusaloka kulihunde nkuvaondonganga mwalehu vanu vammalele. ³⁰ Bahi uvila njo chiimbekuva nniduva anelyo lymbehunukuliwa Mwana wa Munu.

³¹ Liduva anelyo munu avèle muha ing’ande analitinike kwa kutukutula nng’ande unatwala vitukutuku vyake. Na avèle kumawelu nanang’e uchocho, anauye kukaya. ³² Kumbukilanga àlál lanankojije n’jawe Lutu! ³³ Munu woheyo alembèla kuupoha umi wake, aneyo achiauyaha, na munu woheyo ambeuyàha umi wake, aneyo achiaupohe. ³⁴ Nangu nínnyaulilanga kuva, chilo anecho vanu vavili vambekuva valèlè chinanda chimo, yumo àmbetwaliwa na yunji àmbelekwa. ³⁵ Vamahe vavili vambekuva pamo uvahaya ntama nniyanga, yumo àmbetwaliwa na yunji àmbelekwa. [³⁶ Vanu vavili vambekuva mmwelu, yumo àmbetwaliwa na yunji àmbelekwa.]³⁷

³⁷ Vakuhundwa nkummuja Yesu kuchidoni, “Kwachi Nang’olo?” Nanang’e nkuvayang’ula kuchidoni, “Pauvele ntuhi, njo pavambekojana vipungo.”

18

Nfano wa nkúhukumu na nannidi

¹ Anepo Yesu nkutumila nfano kuvahunda vakuhundwa vake kuvalanguja kuva valembelewa vannyuwe Nnungu uhiku wammalele bila kukata tama. ² Nkuvahaulila kuchidoni, “Muimanga fulani múvele na nkúhukumu yumo akáchinnypa Nnungu wala kuvatamwa vanu. ³ Na muimanga uyoyo múvele na mmahe nannidi. Mmahe aneyo áhwena-hwena kwanga ayula nkúhukumu bila kukata tama wannyuwa kuchidoni, ‘Chonde nangu níkyuyu utende haki kati yangu na mmongo mwangu.’ ⁴ Kwa maduva lohe ayula nkúhukumu nkuva wahita kunyangata ayula mmahe, henga kuntululilo nkulitangolela mwene chimunda-munda wachidoni, ‘Pamo na kuva nangu níkánnypa Nnungu na wala kuntamwa munu woheyo, ⁵ henga kwa kuva ayu mmahe ànanguhopeja, nguchinimwing’e chivèle chake, uchinga anaide apano wanguhopeja!’ ”

⁶ Nang’olo Yesu nkuhweneha kutangola kuchidoni, “Lola namuna chanahawile ayula nkúhukumu akátenda haki. ⁷ Dachi, Nnungu akambeving’a haki yavo vanu vake vatandwèle, vankutíla chilo na muhi? Dachi, achiatime kuvayangata? ⁸ Nangu nínnyaulilanga kuva, achiaipanye kuveng’a haki yavo. Henga dachi, Mwana wa Munu pambeida achiaikoje ing’ulupa pachilambo?”

Nfano wa Nfalisayo na nkútwa kodi

⁹ Yesu nkuvahaulila auno nfano vanu valyóna kuva vambone na kuahebula vanu vanji, ¹⁰ wachidoni, “Vanu vavili ványiyomboka kuhwena ku Ing’ande ya Nnungu unayuwa, yumo ávele Nfalisayo na yunji ávele nkútwa kodi. ¹¹ Ayula Nfalisayo nkuimila, nkuyuwa chimundamunda wachidoni, ‘Wako Nnungu, nakushukulu kwa kuva nangu níkávele muchi vanu vanji, malinga vakwiva, vatènda lahakalenge na valála ugoni, na wala níkávele muchi ayu nkútwa kodi. ¹² Nangu ngúfunga maduva mavili kwa lijuma, na nahumya asilimiya kumi ya vitukutuku vyangu vyammalele vingupàta.’

¹³ Henga ayula nkútwa kodi nkuimila kulehu, na wala nanga panalingile kananga kulola meho lake kulihunde, henga alipanyile-panyile chihi pachihuva kwa kulihinginikila wachidoni, ‘Nnungu, ngúvikile chididi nangu nguvèle na masambi!’ ” ¹⁴ Yesu nkuchidoni, “Nangu nínnyaulilanga kuva, ayula nkútwa kodi ápite kukaya kwake akuno Nnungu wamwona kuva wambone, henga akee ayula Nfalisayo. Kwa kuva, kila munu alitumbang’anga mwene, àmbesulupuswa, na munu alisulupúha, àmbetumbyangwa.”

† 17:27 Kumala lohe namene kuyamba safina ya Nuhu, soma Ntandiliko 6:7 ‡ 17:36 Malemba lanji la kala lakávele nsitali wa 36.

*Yesu àvabaliki vana vajoko
(Matayo 19:13-15, Mako 10:13-16)*

¹⁵ Vanu vanji nkuvapelekeja vana vajoko kwanga Yesu uchinga avabaliki kwa kuvavikila makono. Vakuhundwa vake pavalawene anelo nkuvakalipila avala vanu. ¹⁶ Henga Yesu nkuvachema vana vajoko vammwenele, nkuhaua kuchidoni, "Valekange anevo vana vajoko vaide kwang'une, wala munavadvile, kwa kuva, Ufalume wanga Nnungu nni wa vanu vavèle muchi vavana ava. ¹⁷ Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, munu woheyo akáupwechela Ufalume wanga Nnungu muchi mwana n'joko, nanga pambeinjila mu Ufalume anewo."

*Kijana nkúpata
(Matayo 19:16-30, Mako 10:17-31)*

¹⁸ Nkulu yumo wa Chiyahudi nkummuja Yesu kuchidoni, "Nkúhunda wambone, ngutende chamani uchinga niupate umi ukee na ntululilo?"

¹⁹ Yesu nkunnyaaulila kuchidoni, "Ing'anya ntwani ùnguchema wambone? Nanga munu wambone ila Nnungu weka. ²⁰ Wako ùnidimala amuli dya Nnungu dihaúla kuva, 'Unalale ugoni, unawalale, unaive, unahumye ushahidi wa kulambila na mweshimu atatako na anyoko.' "

²¹ Nang'e nkuyang'ula kuchidoni, "Amuli anedyo dyammalele ùnidikamula kutandikila ujoko wangu." ²² Yesu papilikene anelo nkunnyaaulila kuchidoni, "Wako ùsaliwije na chinu chimo chukanambitenda. Hwena ukasumise kila chinu chuyenacho, koka dihela uvayavile amahuvani, anepo unava na dimali kulihunde, koka uide ungupapate." ²³ Henga ayula munu papilikene anelo, nkupoyoka namene ing'anya ávele na dimali dyohe.

²⁴ Yesu pammwene ayula munu apoyweke nkuchidoni, "Inikamajanga namene vakúpata kuinjila mu Ufalume wanga Nnungu! ²⁵ Kwa kuva, inipeyepya namene kwa nnyama uvanchema ungamila kupita nchitonono cha chitotelo kuliko nkúpata kuinjila mu Ufalume wa Nnungu."

²⁶ Vanu vammalele pavapilikene anelo nkuuja kuchidoni, "Ikáva uchocho, nnani bahi ambetulúla kupohwa?"

²⁷ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Lakáhululika kutendeka kwa dimongo dya chimunu, Nnungu ànahulula kulatenda lammalele."

²⁸ Anepo Petulo nkunnyaaulila Yesu kuchidoni, "Lola, hwetu túlekile vitukutuku vyetu vyammalele nkukupapata!"

²⁹ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, munu woheyo ailekile ing'ande yake au mmahe wake au anung'unuvake au vammaléke au vavana ing'anya ya Ufalume wa Nnungu, ³⁰ àmbepata vyohe namene mmaisha alano la vino, na mahiku laída àmbepata umi ukee na ntululilo."

*Yesu àtangola mwanda watatu kuyamba kuhwa na kufufuka kwake
(Matayo 19:17-20, Mako 10:32-34)*

³¹ Yesu nkuvatwala vakuhundwa vake kumi na mbili nkuhwena navo pannyenje, nkuvahaulila kuchidoni, "Pilikananga! Tuvenkuyomboka kuhwena ku Yelusalemu, aneko kila chinu chilembwíje na manabii kumwamba Mwana wa Munu chimbenatimiswa. ³² Ambekamujwa kwa vanu vakávele Vayahudi koka vantendele mang'wanyu na kuntangolela lahakalenge na kunsunila mata, ³³ na kunsulubula koka vammwalale, henga liduva lya tatu lya kuhwa kwake ambefufuka."

³⁴ Henga vakuhundwa vake nanga pavanamaite chinu chohecho, kwa kuva, vánipihwa mana lake na nanga pavanamayite Yesu amba chamani.

*Yesu ànnama muni aputéle meho
(Matayo 20:29-34, Mako 10:46-52)*

³⁵ Yesu pánavele pepi na imanga ya ku Yeliko, munu yumo anaputéle meho áikele nnyenje indila wayuwa nsada. ³⁶ Papilikene likuwa lya vanu ulipita nkuuja kuchidoni, "Kúvele chamani?" ³⁷ Nkunyang'ula, kuchidoni, "Yesu wa ku Nasaleti àvenkupita."

³⁸ Nang'e nkunonoha lidi wachidoni, "Yesu, n'dukuluwe Nfalume Daudi, ngúvikile chididi!"

³⁹ Vanu vannongoledíle Yesu nkunkalipila uvannyaaulila anyalale, henga nang'e nkunonoha namene lidi wachidoni, "N'dukuluwe Nfalume Daudi, ngúvikile chididi!"

⁴⁰ Yesu nkuimila, nkuvalaia vanu vaidenawe. Ayula munu pahwikile pepi, Yesu nkummuja kuchidoni, ⁴¹ "Úlumbela nikutendele chamani?"

Nang'e nkuyang'ula kuchidoni, "Nang'olo, ngúlumbela ngupate kulola."

⁴² Yesu nkunnyaaulila kuchidoni, “Bahi uloole! Ing’ulupa yako inikulamya.” ⁴³ Upala ayula munu anaputele meho nkupata kulola, nkua wannondola Yesu akuno wantumbyanga Nnungu. Na vanu vammalele pavalawene anelo, navanang’o nkunnombolela Nnungu.

19

Yesu na Sakayo

¹ Yesu painjidile muimanga ya Yeliko, nkua walumulanya imanga aneyo. ² Muimanga aneyo múvele na munu yumo lina lyake Sakayo, nkulungwa wa vakútwa kodi, na ávele nkúpata. ³ Munu aneyo ánitumbama namene uchinga amwone Yesu kuva nni munu wa namuna ntwani, henga nanga panahulwile kumwona ing’anya ya likuwa likulungwa lya vanu na ániinjipala namene. ⁴ Sakayo nkutukutila muyo, nkunakwela munnandi nkulungwa uchinga amwone Yesu, kwa kuva, njo indila yambepita Yesu. ⁵ Yesu pahwike ile apala nkulola muha, nkunnyaaulila kuchidoni, “Sakayo, sulupuka upehi, kwa kuva, nelo ngùembelewa nguyewelege nng’ande mwako.” ⁶ Sakayo nkupiyanya kusulupuka, nkunkalibisa Yesu kukaya kwake kwa kuhangalala.

⁷ Vanu pavalawene anelo, nkutandilika kutangodikanga uvachidoni, “Àpíte unakamolela kwa nkútenda masambi.” ⁸ Henga Sakayo nkwidila nkunnyaaulila Yesu kuchidoni, “Nang’olo, pilikanila! Nusu ya dimali dyangu nimbeng’amaahuvani, na ikáva ngútwele chinu changa munu kwa ulamba, nimbemuihija myanda ncheche.”

⁹ Yesu nkunnyaaulila kuchidoni, “Nelo upohi únivakamolela vanu va ing’ande aino, kwa kuva, ayuno nanang’e nni n’dukuluwe Iblahimu. ¹⁰ Kwa kuva, Mwana wa Munu áidile unavataha na kuvapoha vanu vayahike.”

Nfano wa dihela kumi

(Matayo 25:14-30)

¹¹ Vanu pavachipilikanila malove anelo, Yesu nkuvahaulila nfano unji kwa kuva ávele pepi na imanga ya ku Yelusalemu, na anevo vanu vátenda kuva Ufalume wa Nnungu úvele pepi na kukamola. ¹² Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Pávele na munu yumo wa nnitawa lya chifalume ánapite chilambo cha kulehu uchinga akatandolwe na nfalume nkulu kuva nfalume wa chilambo chake, koka auye. ¹³ Bahi kabla akánambiuka, nkuvachema vatumishi vake kumi, nkuvayavanyija dihela kumi dya samani ing’ulungwa namene, nkuvahaulila kuchidoni, ‘Dihela adino tendelanga uchuusi mpaka panimbeuya.’ ¹⁴ Henga laiya avake vánammenga. Bahi anevo vanu nkuvatuma vanu vakahaule kuchidoni, ‘Ayu munu tukántamwa ááve nfalume wetu.’

¹⁵ Pamo na anelo, ayula munu ániyu akuno atandolwejjé kuva nfalume. Pakamwele kukaya, nkuvatuma vanu vakavacheme avala vatumishi vake vanavayavidile dihela uchinga amale kila munu ápete faida ntwani.

¹⁶ Nkuhaloka ntumishi ntandi nkuchidoni, ‘Nang’olo, hela imo yunaning’ile diyenjejeke dihela dinji mpaka kuhwikila dihela kumi.’

¹⁷ Nang’olo nkunnyaaulila kuchidoni, ‘Útendile sana, wako nni ntumishi wambone. Bahi kwa kuva únikulupika kwa vitukutuku vijoko, nimbekuvika kuva nkútawala wa dimanga kumi!’

¹⁸ Nkuhaloka ntumishi wavili nkuchidoni, ‘Nang’olo, hela imo yunaning’ile diyenjejeke dihela dinji mpaka kuhwikila dihela nnyano.’

¹⁹ Nang’olo nkunnyaaulila kuchidoni, ‘Na wako nimbekuvika kuva nkútawala wa dimanga nnyano.’

²⁰ Nkuhaloka ntumishi yunji nkuchidoni, ‘Nang’olo, hela yako yunaning’ile aino. Nangu únihutika saana nchitambala na kuikondya, ²¹ kwa kuva, únikuyopa ing’anya wako nni umunu ukalípa, utwála lakávele lako na ufúna chukapandile.’ ²² Nang’olo wake nkunnyaaulila kuchidoni, ‘Wako ntumishi nkútenda lahakalenge, nimbekuhukumu ing’anya ya malove lako umwene! Kumbé wanimala kuva nangu nni munu ngukalípa, ngutwála vikávele vyangu na kufuna vinikapandile. ²³ Ing’anya ntwani ukanaivikile hela yangu benki uchinga panimbeuya nguipate hela yangu na inji iyenjejeke?’

²⁴ Anepo ayula nang’olo nkuvahaulila vanu vanaimilenge apala kuchidoni, ‘Mpakanyolange aneyo hela, mukamwing’e ayula avéle na dihela kumi.’ ²⁵ Vanang’o nkuchidoni, ‘Nang’olo, aneyo tayali ávele na dihela kumi!’ ²⁶ Aneyo nang’olo nkuvayang’ula kuchidoni, ‘Nangu nínnyaaulilanga kuva, kila munu avéle na chinu ámbeyenjejwa. Henga munu akávele na chinu ata achila kadiki chavenacho ámbepokonyolwa. ²⁷ Na vino avala amongo vangu vakáchitamwa nangu ngùve nfalume wavo, idanavo apano, muvawalale pameho pangu.’

*Yesu àinjila pa Yelusalemu kwa kuhangalala
(Matayo 21:1-11, Mako 11:1-11, Yohana 12:12-19)*

²⁸ Yesu pamalidile kutangola anelo, nkutandilika kuyomboka kuhwena ku Yelusalemu.
²⁹ Panavele pepi na kuhwika chijiji cha ku Betifage na ku Besaniya, palichinga lichemwa Lichinga Iya Miseituni, nkuvatuma vakuhundwa vake vavili, ³⁰ nkuvahaulila kuchidoni, “Hwena mpaka chijiji chivèle muyo mwenu. Pamumbekamola, muchimumwone mwana wa punda akánambiikalwa na munu woheyo vampambilidile. Nnyungulange muide nawe apano. ³¹ Munu woheyo ambemmûja kuva ing’anya ntwani múnannyungula, nnyaulile kuva, ‘Nang’olo ànannembela.’”

³² Avala vakuhundwa vatumwije nkuhweneng’ana, nkunakoja muchi chavahaulidile Yesu. ³³ Pavanavele nkunnyungula ayula punda, vene nkuvauja nkuchidoni, “Ing’anya ntwani múnannyungula?”

³⁴ Vanang’o nkuyang’ula kuchidoni, “Nang’olo ànannembela.”

³⁵ Vakuhundwa nkuntwala, nkumpelekeja kwanga Yesu, nkulaja dinguwo dyavo muha mwa aneyo punda nkunnyikaja Yesu. ³⁶ Yesu panavele nkuhwena mwanda, vanu nkulaja dinguwo dyavo nndila.

³⁷ Yesu panavele pepi na ku Yelusalemu, pantelemuko wa Lichinga Iya Miseituni, likuwa lyammalele Iya vakuhundwa vake nkutandilika kuhangalala na kunnombolela Nnungu kwa kunonoha lidi, ing’anya ya masaibu lavalawene, ³⁸ uvachidoni, “Ubalikiwe wako Nfalume, uida kwa lina Iya Nang’olo. Amani ìive kulihunde na atumbyangwe Nnungu avèle muha kulihunde!”

³⁹ Mafalisayo vanji vanavele nnikuwa alila Iya vanu nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Nkúhunda, vadume vakuhundwa vako!” ⁴⁰ Yesu nkuvayang’ula kuchidoni, “Nangu nínnyaulilanga mwenu kuva, ‘Ava vanu vakànyalala, mayanga alano lachilanonohe malidi.’”

Yesu àvahinginikila vanu va imanga ya Yelusalemu

⁴¹ Yesu panavele pepi namene na ku Yelusalemu, na kuyona imanga muyo aneyo mwake nkutandilika kuvahinginikila vanu va pa Yelusalemu akuno wakuta, ⁴² wachidoni, “Nangu nikanitamwa namene mwenu mmammalele liduva Iya nelo mulamale mambo lambeida na amani! Henga mambo anelo lànipihwa pameho penu. ⁴³ Kwa kuva, maduva làvenkwida amongo mwenu pavamben’dinguhija lingongo, na kun’dingukanga na kum’bananga kila m’bali. ⁴⁴ Vambenkadambanga mwenu chalumo na vana venu nningongo lyenu, na wala nanga pavambeisaliya kananga ing’ande imo ikambebamolwa, ing’anya nanga pamunamaite uhiku wanaidile Nnungu unampohanga.”

*Yesu àvavinganga vakúsumisa, nnuwani Iya Ing’ande yanga Nnungu
(Matayo 21:12-17, Mako 11:15-19, Yohana 2:13-22)*

⁴⁵ Yesu nkuhwena ku Ing’ande yanga Nnungu, nkutandilika kuvavinganga vanu vachisumisa vitukutuku, ⁴⁶ wavahaulila kuchidoni, “Inilembwa Mmalemba Lanaswe kuva, ‘Ing’ande yangu ìmbekuva ing’ande ya kunnyuwila Nnungu.’ Henga mwenu múniiipindikulanya nkuijuha kuva muchi lipanga Iya kulipiha vakúpalaula.”

⁴⁷ Kila liduva Yesu nkua wahunda mu Ing’ande yanga Nnungu. Henga makuhani vakulu na vakúhunda Sheliya yanga Musa pamo na vakulu va vanu nkua uvataha indila ya kummwalala Yesu, ⁴⁸ henga nanga pavanapete wasa wa kutenda uchocho, ing’anya vanu vammalele vávenkumpilikaniha.

20

*Mamulaka langa Yesu làhaloka kwachi?
(Matayo 21:23-27, Mako 11:27-33)*

¹ Liduva limo Yesu panavele nkuvahunda vanu ku Ing’ande yanga Nnungu na kuvahu-bilila Malove Lambone, makuhani vakulu na vakúhunda Sheliya ya Musa pamo na vasele va Vayahudi vánimwenela, ² nkumuja kuchidoni, “Tuhaulile! Wako ùlatenda alano kwa mamulaka ntwani? Na nnani akupéle mamulaka la kulatenda?”

³ Nang’e nkuvayang’ula kuchidoni, “Nanani nìmbemmuja mwenu chinu chimo. Nguhaulile, ⁴ dachi, mamulaka langa Yohana Nkúbatisa la kubatisa làhaleke kulihunde au kwa vanu?”

⁵ Vanang’o nkutandilika kuujana vene kwa vene uvachidoni, “Tukàyang’ula kuva làhaleke kulihunde, nang’e àmbetuja kuva, ‘Hambi mwadachi mukánankulupidile?’” ⁶ Na tukàyang’ula kuva làhaleke kwa vanu, vanu vammalele vàmbetuwalala kwa mayanga, ing’anya vanu vammalele vánakulupila kuva Yohana Nkúbatisa ávele nabii wa Nnungu.”

⁷ Bahi nkunnyang’ula kuchidoni, “Tukámaite kulahaleke.”

⁸ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nanani nikambennyaulila kuva ngulatenda alano kwa mamulaka ntwani.”

*Nfano wa vakúlima vabaya
(Matayo 21:33-46, Mako 12:1-12)*

⁹ Yesu nkuhweneha kuvahaulila vanu nfano unji wachidoni, “Munu yumo álimite welu wake wa misabibu, nkuuyadikisa kwa vakúlima, mwene nkuhwena mwanda wa kulehu, aneko nkuikala vyaka vyohe. ¹⁰ Paukamwele nchela wa sabibu nkuntuma ntumishi wake ahwene kwa avala vakúlima uchinga akatwale sehemu ya vihepo vya mwelu wake. Henga avala vakúlima nkumpanya ayula ntumishi, nkumminganga chihi makono weka. ¹¹ Mwene welu nkuntuma ntumishi yunji wavili, aneyo nanang'e nkumpanya na kuntendela lahakalenge na kumminganga chihi makono weka. ¹² Nkuntuma kavila ntumishi yunji watatu, aneyo nanang'e, nkummika vilonda na kumminganga.

¹³ Bahi ayula mwene welu nkuchidoni, ‘Hambi ngutende dachi? Nimbentuma mwanangu unintamwa namene, panjika vachivamweshimu.’

¹⁴ Avala vakúlima pavamwene ayula mwana, nkuhauanila kuchidoni, ‘Ayu njo mwene mapala la auno welu. Bahi leka tummwalale koka welu auno üüve mapala letu.’ ¹⁵ Bahi avala vakúlima nkunnyahila kunyenje welu wa misabibu, nkummwalala.”

Anepo Yesu nkuvauja kuchidoni, “Dachi, ayula mwene welu pambeida àmbevatanda dachi avala vakúlima? ¹⁶ Àmbeida koka avawalale anevo vakúlima, na anevo welu avayadikise vanu vanji.” Bahi vanu pavapilikene anelo malove nkuchidoni, “Chonde inààve uchocho!”

¹⁷ Henga Yesu nkuvapalambahija meho, nkuchidoni, “Dachi, Malemba alano Lanaswe làvele na mana ntwani?

‘Liyanga lihitwije na vakúdonga, hambi lijukile kuva liyanga likulu lya paidumba, lya muhimu kupunda lammalele!’

¹⁸ Kila munu ambeyangukila nniyanga anelyo àmbelumukana, na munu woheyo ulimbemmatokela, àmbetingindika mwalehu.”

*Yesu àujwa kuyamba kulipa kodi
(Matayo 22:15-22, Mako 12:13-17)*

¹⁹ Vakúhunda Sheliya yanga Musa na makuhani vakulu nkuva uvataha namuna ya kunkamula Yesu upala, kwa kuva, vánimala kuva aula nfano üvamba vanang'o, henga nkuva uvavayopa vanu. ²⁰ Bahi vanang'o nkuva uvannoleha saana na kuvatuma vanu vanalitendile kuva vambone uchinga vankamule Yesu kwa malove lake koka vankamuje muutawala na mamulaka la nkulu wa Chiloma. ²¹ Avala vanu nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Nkúhunda, tünimala kuva wako ùnatangola na kuhunda vitukutuku vya uhiu, na wala nanga paulola kumeho kwanga munu, henga wako ùhunda chihi kwa uhiu kuyamba indila yanga Nnungu. ²² Hambi tuhaulile, dachi Sheliya ya Musa ìnatuluhusu au ikátuluhusu hwetu kulipa kodi kwa Nfalume wa Loma?”*

²³ Henga Yesu ánilamala lavachikudungila, nkuvahaulila kuchidoni, ²⁴ “Ngulangujange hela.” Anepo Yesu nkuvauja kuchidoni, “Dachi, ing'ope aino na lina alino lilembwije apano lyanga nnani?”

Vanang'o nkunyang'ula kuchidoni, “Vyanga Nfalume wa Loma.”

²⁵ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Bahi la Nfalume wa Loma mwing'e Nfalume wa Loma na la Nnungu mwing'e Nnungu.” ²⁶ Bahi anevo vanu nanga pavanahulwile kunkamula kananga kwa lilove lyake limo pameho pavanu, henga nkukangana chihi chavayang'wile, nkunyalalanga.

*Yesu àujwa kuyamba kufufuka
(Matayo 22:23-33, Mako 12:18-27)*

²⁷ Masadukayo vanji vahaùla kuva vahwile vakáfufuka, nkummwenela Yesu nkummuja kuchidoni, ²⁸ “Nkúhunda, Musa átulembidile hwetu uvila, 'Nnume akàhila nkunneka mmahe wake bila kummelekela vana, nnung'une àmbelewa annombe aneyo mmahe, uchinga ammelekele nkuluwe vana.’ ²⁹ Bahi pávele na vana saba va chilume va litumbo limo. Mwana ntandi ánnombile mmahe, henga nkuhila chihi bila kummelekela mwana. ³⁰ Na mwana wavili nkwenenda makande, nanang'e nkuhila bila kummelekela mwana, ³¹ na watatu nanang'e nkwenenda makande nanang'e nkuhila, vammalele saba nkuhilanga bila kummelekela ayula mmahe mwana. ³² Kuntululilo ayula mmahe nanang'e nkuhila. ³³ Dachi, liduva livambefufuliwa vanu vahwile ayula nkongwe àmbekuva wanga nnani? Kwa kuva, valume vammalele saba váníikalana nawe.”

* 20:22 Nsitali auno ùlembwije Kaisali, kuyamba lina lya cheo cha Nfalume nkulu wa Loma.

³⁴ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Vanu va mahiku alano vānalomba na kulombwa, ³⁵ henga vanu avala vambevalangiwa kuva vānafala kufufulwa na kuva na umi mmahiku laīda, anevo vakambelomba wala kulombwa. ³⁶ Kwa kuva, vanu anevo vakambekuhwa kavila, ing'anya vāmbekuva muchi malaika. Vanu anevo vāmbekuva vana vanga Nnungu, ing'anya vānifufulwa kuhaloka kwa vanu vahwīle. ³⁷ Ata Musa ānimaiha kuva vanu vahwīle vāmbefufuka. Na mmalemba lake latānga kuyamba chihole chichiyāka moto, Musa āntambulanga Nang'olo kuva nni, 'Nnungu wa Iblahimu, Nnungu wa Isaka, na Nnungu wa Yakobo.’† ³⁸ Nang'e akāvele Nnungu wa vanu vahwīle, henga nang'e ni Nnungu wa vanu vumi, kwa kuva, kwanga nang'e vanu vammalele vāva vumi.”

³⁹ Vakūhunda fulani va Sheliya yanga Musa nkuchidoni, “Anepo nkūhunda ūniyang'ula sana.” ⁴⁰ Anepo nkuva nanga munu analingile kummuja kavila.

Kilisto ni nnani?

(Matayo 22:41-46, Mako 12:35-37)

⁴¹ Yesu nkuvauja vakuhundwa vake kuchidoni, “Ing'anya ntwani vanu vāhaua kuva Kilisto nni n'dukuluwe Nfalume Daudi? ⁴² Nfalume Daudi mwene ānitangola nchitabu cha Sabuli kuva,

'Nang'olo Nnungu āninnyaulila Nang'olo wangu kuva,

“Ikala mumamulaka langu, m'bali wangu wa kunkono,

⁴³ mpaka panimbevatenda amongo vako kuva muchi viteng'u vya kuvika makumbu lako.”’

⁴⁴ Hambi ikāva Nfalume Daudi ānchema Kilisto 'Nang'olo,' imbebululika dachi Kilisto āave n'dukuluwe?”

Yesu āvaduma vanu kuyamba vakūhunda Sheliya yanga Musa

(Matayo 23:1-36, Mako 12:38-40)

⁴⁵ Vanu vammalele pavachimpilikanila Yesu, Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, ⁴⁶ “Lyongolelange na vakūhunda Sheliya yanga Musa, vanang'o vānatamwa namene kwonga akuno vawētē dinguwo dindehu na kusalimiwa kwa eshima kusakoni na kuikalanga nafasi dya kwesimika n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu na mmiteng'u vya muyo n'ding'ole. ⁴⁷ Vāvapakanyola dimali dyavo anannidi na kulitenda kuva vambone kwa kuyuwa namene! Bahi ing'anya ya anelyo, liduva lya hukumu vāmbepata asabu ing'ulu namene kupunda vanu vanji!”

21

Sadaka yanga mmahe nannidi

(Mako 12:41-44)

¹ Yesu panavele mu Ing'ande ya Nnungu nkuvona vakūpata uvataya sadaka dyavo nnisanduku lya sadaka. ² Uchocho nkumwona nannidi yumo mmahuvani wataya disendi dimbili. ³ Yesu nkutangola kuchidoni, “Nangu ninnnyaulilanga uhiu kuva, ayuno nannidi mmahuvani āhumije sadaka ing'ulu namene kupunda vanu vammalele. ⁴ Kwa kuva, vanu vanji vammalele vāhumije chihi avila viyenjejēke n'dimali dyavo, henga ayu mmahe pamo na umahuvani wake, āhumije vyammalele vyavenavyo.”

Yesu āhaua namuna chiimbekwondongwa Ing'ande yanga Nnungu

(Matayo 24:1-21,29-35, Mako 13:1-19,24-31)

⁵ Vakuhundwa vanji nkuva uvalonjelela habali dya Ing'ande yanga Nnungu, namuna chiidengwiye kwa mayanga lakatapēle na kuipamba kwa dinujo dihumjwe kwa Nnungu. Henga Yesu nkuvahaulila kuchidoni, ⁶ “Maduva lachilahwike, palambematohijwa pahi mayanga anelo lammalele lamulona, kwa kuva nanga liyanga limbeisalila muha liyanga linji.”

⁷ Anepo vakuhundwa nkummuja Yesu kuchidoni, “Nkūhunda, vitukutuku anevo vimbehumila chakani? Na chimaiho ntwani chimbelaŋgūja kuva vitukutuku anevo vivele pepi kuumila?”

⁸ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Lyongolelange uchinga munahochejwe. Kwa kuva, vanu vohe vāmbēda uvalitenda kuva vanang'o njo nangu, uvachidoni, 'Nangu njo Kilisto,' na kuhaua kuva, 'Mahiku lāvele pepi.' Mwenu wala munavapapate vanu anevo. ⁹ Pamumbepilikana habali dya ing'ondo na kulumbana, munayope, kwa kuva, anelo lasima laide hoti, henga ntululilo ukambepiyanya kwida.”

¹⁰ Yesu nkuhweneha kutangola wachidoni, “Chilambo chimo chimbepanyana na chilambo chinji, na ufalume umōmbepanyana na ufalume unji. ¹¹ Sehemu dyohe dya chilambo dīmbekuva na nndengendo nkulu, na indala ing'ulu na magonjo la kuwalala vanu vohe, na

aneko kumahunde kùmbekwonekana vitukutuku vya kuyoha na vimaiho vikulu. ¹² Henga anelo lammalele kabla lakànambihumila, mùmbekamulwa na kubanihwa. Mùmbekamujwa mmakono mwa vakulu va ding'ande dya kunnyuwila Nnungu na kuntayanga mmalungu. Uchocho, mùmbepelerejwa unasitakiwa kwa vafalume na kwa vakulu ing'anya yang'une, ¹³ na uhiku anewo ùmbekuva wasa kwenu mwenu kuva mmashahidi vangu muyo mwavo. ¹⁴ Henga mwenu kudungilanga mmitima yenu kuva, mukambekambikambila namuna chimumbehwena unavayang'ula, ¹⁵ kwa kuva, nangu nguchininwing'ange malove la kutangola na lúnda luvakambehulula amongo venu kutahukana nalwo wala kuluhita. ¹⁶ Mùmbetengelekwa na atata venu na ayuvenu na akuluvenu na alangavenu na ayanjavenu, na vanu vanji mmwenu vambewalalwa. ¹⁷ Vanu vammalele vambemenganga ing'anya yang'une. ¹⁸ Henga nanga ulindo kananga umo wa myuti yenu umbeyahika. ¹⁹ Kwa kuva, kwa kupililila kwenu muchimuupohe umi wenu.

²⁰ Henga pamumbeyona imanga ya Yelusalemu uidingukwa na makuwa la matiyala, bahi mumale kuva kwondongeka kwake kùvele pepi. ²¹ Anepo vavèle nchilambo cha ku Yudeya vatukutule kumachinga na avala vambekùva muimanga ya Yelusalemu vauke, na avala vambekùva kumawelu vanauye muimanga aneyo. ²² Kwa kuva, mahiku anelo nni mahiku la Nnungu kuvahukumumu asabu vanu vake Isilaeli uchinga vitukutuku vyammalele vilembwije Mmalemba Lanaswe vitimiswe. ²³ Ole wavo amahe vavèle na vitumbo na vayong'êja mmahiku anelo! Kwa kuva, kùmbekuva na ibaniki ing'ulu pachilambo na asabu ing'ulu kwa vanu va chilambo achino cha Vayahudi. ²⁴ Vanu anevo vambewalalwa kwa upanga, na vanji vambetwaliwa litwala na kumwadilihanywa mmilambo vyammalele, na imanga ya Yelusalemu imbetawaliwa kwa dimongo na vanu vakávele Vayahudi, mpaka palambemalilika mahiku lávapèlè Nnungu kuitawala imanga aneyo.

²⁵ Kùmbekuva na vimaiho nniduva na mmwedi na n'dinondwa. Na vanu va pachilambo vambekuva na lipamba ing'anya ya iungulumi na nkuchukuchu wa m'bahali. ²⁶ Vanu vambedikilanga ing'anya ya kuyopa namene, pavambekuva ulovalole kulona álal lambehumila pachilambo, kwa kuva, vitukutuku vyammalele vya kumahunde vivèle na dimongo, vimbetikinika. ²⁷ Anepo njo pavambemwona Mwana wa Munu avèlè mmahunde waida, akuno avèlè na dimongo na ukulu nkulu. ²⁸ Pavimbetandilika kutendeka vitukutuku anevyo, changamukanga na munyanyulange myuti yenu, kwa kuva, upohi wenu ùvele pepi."

²⁹ Anepo Yesu nkuvahaulila nfano auno wachidoni, "Lola nnandi wa ntini na milandi inji yammalele. ³⁰ Pamulona mahamba lake ulahipuka, mùnamala kuva chihuku chivele pepi. ³¹ Na mwenu uchocho, pamumbelona ulahumila anelo laninnyaulidile, bahi mumale kuva Ufalume wanga Nnungu ùvele pepi.

³² Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, vanu va chívelèkwà achino vakambepita mpaka palambetimila anelo lammalele. ³³ Kumahunde na chilambo vimbepita, henga malove langu lakambepita mwiko."

³⁴ "Bahi lyongolelange uyopa mitima yenu inatemwa na maisha la uwamba na kukalewa na kukambikambila maisha la apano pachilambo, na anelyo liduva nkunnyidilanga kwa gafula muchi lutambo chiluhatuka. ³⁵ Kwa kuva, liduva anelyo limbevaidila kwa gafula vanu vammalele vaikála pachilambo. ³⁶ Bahi mùve meho maduva lammalele akuno umuyuwa, uchinga mupate dimongo dya kulinyemya na vitukutuku vyammalele vimbehumila, na kuimila muyo mwanga Mwana wa Munu."

³⁷ Kila liduva Yesu ávahunala vanu ku Ing'ande yanga Nnungu, henga chilo áhwena kulichinga Iya Mizeituni unalala. ³⁸ Vanu vammalele váyumuka ulyamba na mambumbu uhwena ku Ing'ande ya Nnungu unampilikanila Yesu.

22

Ntemelo wa kummwalala Yesu

(Matayo 26:1-5, 14-16, Mako 14:1-2, 10-11, Yohana 11:45-53)

¹ Sikukuu ya Mikate Ikátaijwe Hamila, ichémwa Pasaka yavele pepi. ² Bahi makuhani vakulu na vakúhunda Sheliya yanga Musa nkuva uvataha indila ya kummwalala Yesu, henga nkuva uvavayopa vanu.

³ Nanchindenga nkumwingila Yuda uvanchema Isikaliote, yumo wa vakuhundwa vake kumi na mbili. ⁴ Anepo Yuda nkuuka, nkuhwena unatangola na makuhani vakulu na vakulu va vakúlolihija Ing'ande ya Nnungu, namuna chambentengeleka Yesu. ⁵ Vanang'o nkuhangalala namene, nkuyambukilana kuva vambemwing'a dihela. ⁶ Yuda nkukubali, nkutandilika kutaha wasa wa kuntengeleka Yesu pachinu pakávele vanu.

Yesu na vakuhundwa vake vátayalisha chakulya cha Pasaka

(Matayo 26:17-25, Mako 14:12-21, Yohana 13:21-30)

⁷ Bahi liduva lya Sikukuu ya Mikate Ikátajwe Hamila nkukamola, liduva lyasinjwa ungangolole wamwana wa Pasaka. ⁸ Yesu nkuntuma Petulo na Yohana, nkuvahaulila kuchidoni, “Hweneng’ana mukatwandalile chakulya cha Sikukuu ya Pasaka tupate kulya.”

⁹ Vanang’o nkummuja kuchidoni, “Dachi, ùlembela tukakwandalile kwachi?”

¹⁰ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Pilikanila! Pamumbekuva umuinjila muimanga, muchimukojane na munu yumo anyakwile chilongo cha medi. Mpatange munu aneyo mpaka paing’ande yambeinjila. ¹¹ Nnyaulile mwene ing’ande kuva, ‘Nkúhunda ànauja kuva, chivele kwachi chumba chinimbelila chakulya cha Sikukuu ya Pasaka chalumo na vakuhundwa vangu?’ ¹² Nanang’e achiannangujange chumba chikulu cha muha na anecho chivele na kila chinu, na mwenu andalila anemwo chakulya.”

¹³ Bahi avala vakuhundwa nkuhwena, nkunakoja kila chinu chivèle muchi chavahaulidile Yesu, na vanang’o nkwandaa chakulya cha Sikukuu ya Pasaka anemwo.

Chakulya cha Nang’olo

(Matayo 26:26-30, Mako 14:22-26, 1 Vakolinso 11:23-25)

¹⁴ Uhiku pauhwikile, Yesu nkukala pachakulya chalumo na avala mitume vake. ¹⁵ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Kutandikila tangu nangu nnaalembela namene kulya chakulya cha Pasaka aino pamo na mwenu kabla nikànambibanihwa. ¹⁶ Nangu ninyaulilanga kuva, nikambekulya kavila chakulya cha Pasaka mpaka mana ya Pasaka paimbetimiswa mu Ufalume wa Nnungu.”

¹⁷ Yesu nkutwala chikombe, nkunshukulu Nnungu, nkuchidoni, “Twalanga chikombe achino mulemejane mmammalele. ¹⁸ Nangu ninyaulilanga kuva, kutandikila hambi, nikambekumbila kavila divayi mpaka Ufalume wanga Nnungu paumbeida.”

¹⁹ Uchocho, nkutwala nkate, nkunshukulu Nnungu, nkuumeya nkuveng’a wachidoni, “Auno njo mmili wangu uhúmywa kuva sadaka kwajili yenu mwenu. Bahi tendanga uvila kwa kunguhimukila nangu.” ²⁰ Pavamalidile kulya, Yesu nkutwala chikombe chivèle divayi nkuhauila kuchidoni, “Chikombe achino nni lilailano lyahambi lya Nnungu, limahwa kwa myadi yangu imwadilika kwajili yenu.

²¹ Henga nkono wa ayula ambengutengeléka ùvele upano pamesa pamo wangu. ²² Kwa kuva, Mwana wa Munu àhwena unahwa malinga chapangile mwene Nnungu, henga ole wake munu ayula antengeléka!”

²³ Vakuhundwa vake nkutandilika kuujana vene kwa vene kuva alida nnikuwa lyavo ambentengeléka.

Vakuhundwa vånatahukana kuva alida nkulu

²⁴ Uchocho vakuhundwa nkutandilika kutahukana vene kwa vene kuva alida nkulu nnikuwa lyavo. ²⁵ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Vafalume va vanu vakávele Vayahudi vavatawala vanu kwa dimongo, na vanu vavèle na mamulaka navanang’o vâlíchema kuva, ‘Vanu vavayangâta vanu vao.’ ²⁶ Henga kwenu mwenu inave uchocho. Ila nkulungwa mmwenu àlembelwa ààve muchi n’joko kupunda mmammalele, na nkútawala àlembelwa ààve muchi ntumishi. ²⁷ Dachi, alida nkulu? Ayula aikéle pamesa walya chakulya au ayula annyudumila ayula àlya? Nkulu nni ayula aikéle pamesa. Henga nangu ngùvele nnikuwa lyenu malinga ntumishi.

²⁸ Na mwenu njo muhwenehije kuva chalumo na nangu muuhiku ungulingwa. ²⁹ Bahi malinga Atata chaning’ile nangu mamulaka la kutawala, nanani uchocho nimwing’anga mwenu, ³⁰ uchinga mupate kulya na kukimbila chalumo na nangu mu Ufalume wangu. Uchocho, mùmbeikala mmiteng’u vya chifalume umuvahukumu vanu va matawa kumi na mbili la Isilaeli.”

Yesu àlauja namuna chambekanwa na Petulo

(Matayo 26:31-35, Mako 14:27-31, Yohana 13:36-38)

³¹ Yesu nkuchidoni, “Simoni, Simoni, ngupilikanile! Nanchindenga àyuwite wasa wa kunninganga mwenu uchinga annyapulanyange mwenu na Nnungu malinga munu chapepeta ngano na mahahi. ³² Henga nangu ñnikuyuwila wako Simoni uchinga unaleke kunkulupila Nnungu. Na wako paumbenguuyila kavila nangu, uvahwingihe anung’unuvako.”

³³ Petulo nkuchidoni, “Nang’olo, nangu ngùvele chihi tayali kuhwena na wako kulilungu au ata kuhwa pamo na wako.”

³⁴ Yesu nkuyang’ula kuchidoni, “Petulo nangu nikuhaulila kuva, chilo uchino cha nelo,* kabla ung’uku akànambikongovela, wako ùmbekuva ungukanilè myanda mitatu kuva ukáng’ameka.”

* 22:34 Kwa Vayahudi, liduva lyahambi litandilika paliswa liduva.

Mpatila wa dihela

³⁵ Yesu nkuvauja kuchidoni, “Pangunantumenge bila kunyakula dihela wala mpatila wala vilatu, dachi músikikidile chinu ntwaní?”

Vanang’o nkuyang’ula kuchidoni, “Tukanasikikidile chinu chohecho.” ³⁶ Yesu nkuva-haulila kuchidoni, “Henga hambí, munu avêle na dihela aditwale na munu avêle na mpatila nanang’e aunyakule, na munu akávele na upanga asumise lijoho lyake akasume. ³⁷ Kwa kuva, nangu nínnyaulilanga kuva, Malemba Lanaswe lalembwíje kungwamba nangu lasima latimiswe, na làvele pepi kutimiswa. Malemba anelo làhaua kuva, ‘Ávalangiwiye kuva nmitunji limo chalumo na vakútenda lahakalenge.’ ”

³⁸ Vakuhundwa nkuchidoni, “Nang’olo, lola apano túvele na mapanga mavili.” Nang’e nkuchidoni, “Bahí!”

Yesu ànyauwa aneko ku Lichinga Iya Miseituni

(Matayo 26:36-46, Mako 14:32-42)

³⁹ Anepo Yesu nkuuka, nkuhwena ku Lichinga Iya Miseituni muchi chiunavele nnyambo wake, na vakuhundwa vake nkupapatana nawe. ⁴⁰ Pahwikile aneko nkuva-haulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Yuwanga, uchinga pamumbelingwa munatende masambi.”

⁴¹ Anepo Yesu nkuvaleka, nkuhwena ulehu wa kuyela liyanga, nkutindivala malundi, nkuyuwa wachidoni, ⁴² “Atata, ukàlambela ngunyemye na ibaniki íida! Henga unatende muchi chingulembela nangu, íla tènda muchi chulembela wako umwene.” ⁴³ Bahí nkuhaloka malaíka wa kulihunde, nkuntaya dimongo. ⁴⁴ Panavele muuchungu, nkutumbama namene kuyuwa, nkuwiduka namene na mandondo la medi lánavele muchi myadi nkuva ulasululila pahi.† ⁴⁵ Pamalidile kuyuwa, nkuimila, nkuhwena pavavele vakuhundwa vake, nkuvakojá vavalèngè luwono kwa kuva, vávele na nnihindambi likulu. ⁴⁶ Yesu nkuvauja kuchidoni, “Mbona mùlalenge luwono? Imukanga muyuwe, uchinga pamumbelingwa munatende masambi.”

Kukumulwa kwanga Yesu

(Matayo 26:47-56, Mako 14:43-50, Yohana 18:3-11)

⁴⁷ Yesu panavele nkutangola, nkuida likuwa Iya vanu ulilojwa na Yuda, yumo wa vakuhundwa vake kumi na mbili. Yuda nkunyengetekela Yesu uchinga àm’busu. ⁴⁸ Henga Yesu nkummuja kuchidoni, “Yuda, dachi, wako ùntengeleka Mwana wa Munu kwa kum’busu?”

⁴⁹ Vakuhundwa vake pavalawene anelo nkuchidoni, “Nang’olo, dachi tuvachekete mapanga?” ⁵⁰ Yumo wa vakuhundwa, nkutwala upanga nkuncheketa likutu Iya kunkono ntumwa wanga Kuhani Nkulu.

⁵¹ Henga Yesu nkuchidoni, “Bahí leka.” Nkuligusa likutu Iyanga ayula ntumishi, nkunnamya.

⁵² Anepo Yesu nkuvauja makuhani vakulu na vakulu va valinsi va Ing’ande ya Nnungu na vasele va Vayahudi vanaidile unankamula kuchidoni, “Mwadachi mùidile unangukamula akuno munyakulèngè mapanga na dindonga muchi nangu nkúpalaula? ⁵³ Maduva lammalele nangu ngúvele pamo na mwenu nnuwani Iwa Ing’ande ya Nnungu unguhùnda, henga nanga pamunangukamwile. Henga auno nni uhiku wenu, uhiku wa nkútawala wa lupi.”

Petulo ànkana Yesu

(Matayo 26:57-58, Mako 14:53-54, 66-72, Yohana 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Bahí anevo vanu nkunkamula Yesu nkumpelekeje kuing’ande yanga Kuhani Nkulu. Henga Petulo nkuva wannondola Yesu kwa kulehu. ⁵⁵ Valinsi nkukumbanya moto ching’ati luwani Iwa lukumbi Iwa kuhani nkulu, nkuva uvayota moto, Petulo nanang’e nkuhwena unaíkala upala. ⁵⁶ Bahí ntumishi yumo mmahe nkumwona Petulo aikèlè pepi na aula moto, nkumpalambahija meho, nkuhaua kuchidoni, “Ayu munu nanang’e ávele pamo na Yesu.”

⁵⁷ Henga Petulo nkukana wachidoni, “Wako mmahe, nangu níkámmaite munu aneyo!”

⁵⁸ Lukoto kadiki, munu yunji nkumwona Petulo, nanang’e nkuchidoni, “Na wako uchocho úvele nkumbo umo na Yesu.”

Petulo nkuyang’ula kuchidoni, “Wako munu, nangu níkee nkumbo umo nanang’e!”

⁵⁹ Palipitile lisaa limo, munu yunji nkuhimya wachidoni, “Muhiu ayu munu ávele nkumbo umo na Yesu, kwa kuva, nanang’e N’galilaya.”

⁶⁰ Níkalamaite anelo lutangola!”

Upopo panavele nkutangola, ung’uku nkukongovela.

† 22:44 Malemba lanji la kala lakávele na nsitali wa 43 na 44.

⁶¹ Nang'olo nkulauka, nkunnola Petulo. Anepo Petulo nkuhahimukila malove lanahawile Nang'olo kuva, “Chilo uchino cha nelo, kabla ung'uku akànambikongovela, wako ùmbekukuva ungukanilè myanda mitatu.” ⁶² Bahi Petulo nkuhuma nnuwani, nkuhwena pawelu unatumbula chitangelo kwa uchungu.

*Yesu àtendewa mang'wanyu na kupanywa
(Matayo 26:67-68, Mako 14:65)*

⁶³ Vanu vachinchûnga Yesu nkutandilika kumpanya na kuntendela mang'wanyu Yesu. ⁶⁴ Nkun'diva chitambala kumeho, nkummuja kuchidoni, “Lauja, nnani akupanyile!” ⁶⁵ Vanu anevo nkuntongolela Yesu malove lanji lohe lahakalenge.

*Yesu muyo Lukumbi Lukulu lwa Chiyahudi
(Matayo 26:59-66, Mako 14:55-64, Yohana 18:19-24)*

⁶⁶ Uhiku paचेले, vasese va Vayahudi pamo na makuhani vakulu na vakúhunda Sheliya yanga Musa nkukojana pamo. Nkumpelekeja Yesu ku Lukumbi lwao Lukulu. ⁶⁷ Nkummuja kuchidoni, “Tuhaulile, dachi, wako njo Kilisto?”

Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Ata kuninyaulilanga, mukambengukulupila, ⁶⁸ na nikámmujanga mukambenguyang'ula. ⁶⁹ Henga kutandikila hambi, Mwana wa Munu ámbekukuva aikèlè m'bali wa kunkono wanga Nnungu Avèle na Dimongo.”

⁷⁰ Vanu vammalele nkummuja kuchidoni, “Vino wako wamba dachi, wako njo Mwana wa Nnungu?”

Nang'e nkuvayang'ula kuchidoni, “Mwenu mùnihaula kuva nangu njo nang'e.” ⁷¹ Vanang'o nkuchidoni, “Mpaka anepo hwetu tuvene tùnimpilikana watangola kwa kanya yake. Dachi, tùvele na ing'anya ntwni ya kutaha ushahidi unji?”

23

*Yesu àpelekejwa kwanga Pilato, nkulu wa Chiloma
(Matayo 27:1-2, 11-14, Mako 15:1-5, Yohana 18:28-38)*

¹ Bahi vanu vammalele va Lukumbi Lukulu vanakojene apala, nkuimila, nkumpelekeja Yesu kwanga Pilato. ² Nkutandilika kunsitaki uvachidoni, “Ayuno munu tùninkojija wava-hocheja vanu vetu, wavahaulila vanu vanahumye kodi kwanga Nfalume nkulu wa Loma, na kulichema kuva Kilisto, Nfalume.” ³ Pilato nkummuja Yesu kuchidoni, “Dachi, wako nni Nfalume wa Vayahudi?”

Yesu nkuyang'ula kuchidoni, “Wako ùnihaula.” ⁴ Anepo Pilato nkuvahaulila makuhani vakulu pamo na likuwa lya vanu kuchidoni, “Nangu nikáchona chinu chakosedile ayu munu.” ⁵ Henga vanang'o nkuhalija kuhimya uvachidoni, “Nang'e ávachonjela vanu vammalele va nchilambo cha Yudeya kwa mahundo lake uchinga vautahuke utawala wa Chiloma. Àtandikidile chilambo cha ku Galilaya na hambi ávele apano pa Yelusalemu.”

Yesu àpelekejwa kwanga Helode

⁶ Pilato papilikene anelo, nkuuja kuchidoni, “Dachi, kwani ayuno munu N'galilaya?” ⁷ Pilato pakameke kuva Yesu nni munu wa chilambo chatawala Helode, bahi nkumpelekeja kwanga Helode, kwa kuva, maduva anelo Helode ávele upopo pa Yelusalemu.

⁸ Helode pammwene Yesu nkuhangalala namene, kwa kuva, kwa maduva lohe Helode álebela amwone Yesu ing'anya ánipilikana habali dyake, na álebela amwone Yesu watawenda lisaibu. ⁹ Helode nkummuja Yesu malove lohe, henga Yesu nanga panayang'ile lilove lyohelyo. ¹⁰ Makuhani vakulu pamo na vakúhunda Sheliya yanga Musa nkuimila, nkunsitaki Yesu kwa dimongo. ¹¹ Anepo Helode pamo na matiyala lake nkunhebula Yesu na kuntendela mang'wanyu. Nkummwaja inguwo ya chifalume, nkumpelekeja kavila kwanga Pilato. ¹² Liduva ulyo, Helode na Pilato nkupatana kuva munu na nnyanjawake, kwa kuva, anepo patandi vávele amongo.

*Yesu àhukumiwa kuhwa
(Matayo 27:15-26, Mako 15:6-15, Yohana 18:39-19:16)*

¹³ Bahi Pilato nkuvachema pamo makuhani vakulu na vakulu vanji na vanu, ¹⁴ nkuvahaulila kuchidoni, “Mwenu mùidile na munu ayuno kwang'une umuhaula kuva ávachonjela vanu uchinga vantahuke ufalume wa Loma. Nangu ùnimmujiha muyo mwenu kwamba mambo anelo, henga nikámmwene kuva ávele na likosa lya kusitakiwa, ¹⁵ na ata Helode nanang'e nanga paliwene likosa lyohelyo lyakosedile, njo mana ammuyihe kwetuhwe. Lola, ayu munu nanga patendile likosa lyohelyo lyalembelwa kuhukumiwa kuhwa. ¹⁶ Bahi nangu nímbeamulisa chihí asulubulwe mijeledi, koka ninneke ahwene.”

17 Pilato ávele na nnyambo wa kuvahungulilila vanu nfungwa yumo kila sikukuu ya Pasaka.*

¹⁸ Anepo vanu vammalele nkutaya lwasu uvachidoni, “Mmwalale aneyo munu, utuhungulile Balaba!” ¹⁹ Balaba áhungwiye nnilungu ing’anya ya kuvachonjela vanu kuutahuka utawala wa Chiloma na ing’anya ya kuwalala.

²⁰ Kwa kuva Pilato ámbela anneke Yesu ahwene, bahi nkutangola na vanu kavila, ²¹ henga vanang’o nkutaya lwasu uvachidoni, “Mmambe munsalaba, mmambe munsalaba!”

²² Pilato nkuvauja mwanda watatu kuchidoni, “Kwani ayu munu átendile lilida lihakalenge? Nangu nikályona likosa lyohelyo lyatendile lyalembelewa ahukumiwe kuhwa. Nimbeamulisa chihii asulubulwe mijeledi, koka ninneke ahwene.”

²³ Henga vanang’o nkuhalija kutaya lwasu uvalembela Yesu avambwe munsalaba. Bahi anelwo lwasu nkutenda Pilato avayambukilile. ²⁴ Anepo Pilato nkwanamula atende muchi chivachilonga vanang’o. ²⁵ Bahi nkunyunyungulila ayula uvachinnembela, munu anahungwiye nnilungu ing’anya ya kuvachonjela vanu vutahuke utawala wa Chiloma na ing’anya ya kuwalala. Henga nkunkamuja Yesu kwa matiyala uchinga atendewe muchi chivalembela Vayahudi.

Yesu ávambwa munsalaba

(Matayo 27:31-44, Mako 15:21-32, Yohana 19:17-27)

²⁶ Bahi pavachimpelekeja Yesu unavambwa, nndila nkukojana na munu yumo achi-haloka kumawelu, lina lyake Simoni, mwenedi wa imanga ya ku Kilene. Nkunkamula, nkunnyakuja nsalaba na kunnamatija annondole Yesu pachikundu. ²⁷ Likuwa likulungwa lya vanu nkuva ulinnondola Yesu. Nnikuwa anelyo múvele na vamahe vachinhingnikila Yesu na kunkutangila. ²⁸ Yesu nkulauka nkuvalola, nkuchidoni, “Mwenu mmamahe mma pa Yelusalemu, munangukutile nangu, henga likutile mwenu mmene na vavana venu. ²⁹ Kwa kuva, mahiku lávenkwida lavambetangola vanu kuchidoni, ‘Wasa amahe mitonga, vakávaleke na kuyong’aja!’ ³⁰ Mahiku anelo vanu vâmbelahaullila machinga kuchidoni, ‘Tuyangukilange na kutubulikija!’ ³¹ Kwa kuva, ikáva vanu vâutendela uvila nndani mmihi, imbekuva dachi kwa nnandi uyumile?”

³² Uchocho, pávele na vanu vanji vavili, vakútenda lahakalenge, navanang’o nkupelekejwa chaluwo na Yesu uchinga vakavambwe. ³³ Pavahwikile pachinu pavachema, “Libadang’a,” anepo nkummamba Yesu chaluwo na avala vanu vanji vavili, yumo m’bali wa kunkono na yunji m’bali wa kunchinda. ³⁴ Anepo Yesu nkuchidoni, “Atata, vasamehe kwa kuva, vakálimate livalitenda.”† Vanu nkuyavana dinguwu dyake kwa kuyela indingi. ³⁵ Bahi vanu nkuva vaimilèngè uvalola. Vakulu va Vayahudi nkuva uvantendela Yesu mang’wanyu uvachidoni, “Ávapohije vanu vanji, hambi alipohe mwene ikáva nang’e njo Kilisto, atandolwejje na Nnungu!” ³⁶ Na matiyala navanang’o nkutendela Yesu mang’wanyu, vânimmwenele nkumwing’a divayi dihahâma, ³⁷ uvachidoni, “Ikáva wako njo Nfalume wa Vayahudi, lipohe umwene.”

³⁸ Na pachanya muti wake vâkomedile chibao chinalembwije kuva, “AYUNO NJO NVALUME WA VAYAHUDI.”

³⁹ Yumo wa avala vakútenda lahakalenge vanavambwije mmisalaba nkuntongolela Yesu malove lahakalenge wachidoni, “Dachi, kwani wako tenda Kilisto? Bahi lipohe umwene na utupohe na hwetu!”

⁴⁰ Henga ayula wavili nkunkalipila nnyake wachidoni, “Kwani wako ukánnyopa Nnungu kananga kadiki ikánava na wako úvenkupata asabu malinga yanga nang’e?” ⁴¹ Nangu na wako túhukumiwa chihii kwa haki, kwa kuva, kupapatana na matendo letu lahakalenge, hwetu inituvaikila kuhwa. Henga ayu munu nanga likosa lyohelyo lyatendile.” ⁴² Ayula munu nkuhweneha kutangola wachidoni, “Chonde Yesu, ngúyuwa ungukumbukile paumbinjila mu Ufalume wako.” ⁴³ Yesu nkunyang’ula kuchidoni, “Nangu nikuhalila uhii kuva, unelo wako úmbekuva pamo na nangu ku Paladiso.”

Kuhila kwanga Yesu

(Matayo 27:45-56, Mako 15:33-41, Yohana 19:28-30)

⁴⁴ Yavele malinga sasita ya muhi, chilambo chammalele nkuva na lupi mpaka satisa, ⁴⁵ ing’anya liduva linileka kuvala. Lipasiya linahungwiye paching’ati mu Ing’ande ya Nnungu nkudaluka vipande vivili. ⁴⁶ Yesu nkunonoha lidi wachidoni, “Atata, nangu ngúvika isungu yangu mmakono lako,” Pamalidile kutangola anelo, nkuhila.

* 23:17 Malemba lanji la kala lakávele na nsitali wa 17. † 23:34 Mmalemba lanji la kala, malove anelo látangwèlè Yesu munsitali auno lakapali.

⁴⁷ Nkulu yumo wa matiyala la Chiloma palawene anelo lahumidile, nkunnombolela Nnungu wachidoni, “Muhiu ayu munu akanavele na likosa.”

⁴⁸ Vanu vammalele vanapwawije apala uvalola mambo anelo, pavalawene anelo lahumidile, nkuhweneng'ana kukaya kwavo uvahinginika. ⁴⁹ Ayanjavake vammalele chalumo na avala amahe vanapatene nawe kuhaloka ku Galilaya, nkuva vaimilenge kulehu uvalola mambo anelo.

Kusikwa kwanga Yesu

(Matayo 27:57-61, Mako 15:42-47, Yohana 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Pávele na munu yumo uvanchema Yusufu, mwenedi wa ku Alimataya, chilambo cha ku Yudeya. Munu aneyo ávele wambone na átenda àlálá lalalembela Nnungu, na àlòlela kwida kwa Ufalume wa Nnungu. Nang'e ávele n'jumbe wa Lukumbi Lukulu lwa Vayahudi, henga nanga panakubaliene na àlálá lanakudungiwije na avake palukumbi. ⁵² Bahi Yusufu nkuhwena kwanga Pilato, nkunyuwa autwale mmili wanga Yesu. ⁵³ Na pausulupusije mmili wa Yesu munsalaba, nkuudingilija sanda, nkunausika munsati un-avedwije nniyanga likulungwa namene, uvakanambikunsika munu. ⁵⁴ Na liduva anelyo lívele liduva lya kulipanganiha kwajili ya Liduva lya Kuyewelega, na uhiku wa kutandilika kwa Liduva lya Kuyewelega wavele pepi.

⁵⁵ Avala amahe vanalongene na Yesu kuhaloka ku Galilaya nkuva uvannondola Yusufu, nkuwona anewo nsati na namuna mmili wanga Yesu chiusikwije. ⁵⁶ Bahi nkuuyang'ana kukaya, nkunaandaa manukato na malashi la kuupaka mmili wanga Yesu.

Henga Liduva lya Kuyewelega navanang'o nkuyewelega malinga chilajiji Sheliya yanga Musa.

24

Kufufuka kwa Yesu

(Matayo 28:1-10, Mako 16:1-8, Yohana 20:1-10)

¹ Liduva lya Jumapili, ulyamba na mambumbu, avala amahe nkuhwena kunsati akuno vanyakwilé manukato lavanaandee. ² Pavahwikile pansati, nkuukoja liyanga livanavikile pannango wa nsati lihingiliwijiye kunyenje nnango. ³ Pavainjidile nkati nanga pavanaukojije mmili wa Nang'olo Yesu. ⁴ Na pavanavele nkukangana chinu anecho, upala nkuhumila vanu vavili vawète dinguwo dya kung'anyima namene nkuimilanga pepi na vanang'o. ⁵ Bahi ing'anya ya kuyopa, avala amahe nkuhunama mpaka pahi. Henga avala vanu nkuchidoni, “Ing'anya ntwani muntaha munu mumi pachinu pavanu vahwile?” ⁶ Yesu akapali apano, áñifufuliwa. Himukilanga malove lanannyaulidile panavele ku Galilaya kuva, ⁷ ‘Mwana wa Munu álembelwa akamujwe mmakono la vanu vavéle na masambi uchinga avambwe munsalaba, henga liduva lya tatu lya kuhwa kwake ámbefufuliwa.’

⁸ Anepo avala amahe nkulahimukila àlálá malove lanatangwele Yesu. ⁹ Nkuukananga pansati, nkuhwena kukaya, nkunavahaulila mambo anelo avala mitume kumi na moja pamo na vakuhundwa vanji vammalele. ¹⁰ Amahe vanahawile habali anedyo kwa mitume nni, Maliya wa imanga ya ku Magidala na Yoana na Maliya anyokwe Yakobo pamo na vakongwe vanji uvanapatene navo. ¹¹ Henga avala mitume nanga pavanalakulupidile malove la amahe anevo, kwa kuva, válawene chihi kuva lakee mana. ¹² Henga Petulo nkuuka watukuta kuhwena ya kunsati. Pakamwele nkutepa uchinga alole nkati, palolite nkuyona chihi sanda. Anepo Petulo nkuuka akuno wakangana na kulija muntima mwake ing'anya ya mambo lahumidile.

Yesu ávahumila vakuhundwa vavili

(Mako 16:12-13)

¹³ Liduva ulyolyo, vakuhundwa vavili va Yesu vávele nndila uvahwena chijiji chimo chivachema Emau, chinavele malinga ulehu wa kilomita kumi na moja kuuka pa Yelusalemu. ¹⁴ Vakuhundwa anevo vávele nkulonjela kuyamba mambo lammalele lahumidile pa Yelusalemu. ¹⁵ Bahi pavanavele nkulonjela na kuujana, Yesu mwene nkuvaidila, nkulondojana navo. ¹⁶ Henga Nnungu áñivapumbaja uchinga vanammale. ¹⁷ Yesu nkuvauja kuchidoni, “Mùlonjelela chani amuno nndila akuno mmenkuhwènà?”

Vanang'o nkuimilanga, akuno vayundèlè. ¹⁸ Bahi nkuhundwa yumo, uvanchema Kileopa nkuyang'ula kuchidoni. “Kwani wako unnyeni pa Yelusalemu mpaka unalamale mambo lahumidile mmaduva alano matatu?”

¹⁹ Nang'e nkuvauja kuchidoni, “Mambo ntwani?”

Vanang'o nkunnyaulila kuchidoni, “Mambo lankojije Yesu wa ku Nasaleti. Nang'e ánimaihwa na Nnungu na vanu vammalele kuva ávele nabii avèle na dimongo kwa mambo lachilatenda na kulatangola. ²⁰ Makuhani vakulu na vakulu vetu vánínyumya uchinga ahukumiwe kuhwa, na vanang'o nkummamba munsalaba. ²¹ Hwetu túvele na lilolelo

kuva nang'e njo ambevakombôla Vaisilaeli. Henga nelo nni liduva lya tatu kutandikila mambo anelo palatendeke. ²² Pamo na anelo, amahe fulani va nnikuwa lyetu nelo vânitusususa. Amahe anevo nelo vâpite kunsati wake ulyamba na mambumbu, ²³ henga nanga pavanaukojije mmili wake. Bahi nkuuyang'ana nkunatuhaulila hwetu kuva, malaika vânivahumila nkuvahaulila kuva, Yesu mumi. ²⁴ Anepo vanu vanji va nnikuwa lyetu nkuhwena kunsati. Na vanang'o uchocho nanga pavanauwene mmili wanga Yesu, malinga chivanahawile avala amahe."

²⁵ Bahi Yesu nkuvahaulila avala vakuhundwa vavili kuchidoni, "Mwenu ni mmanu mukávele na lúnda na mitima yenu ininonopa kulakulupila mambo lammalele lavanatangwele manabii! ²⁶ Dachì, ikáchilembelewa Kilisto abanihwe namuna anepo na kuinjila muukulu wake?" ²⁷ Bahi Yesu nkuvafafanulila saana mambo lammalele lamwâmba mwene, lalembwije Mmalemba Lanaswe, kutandikila vitabu vya Musa mpaka vitabu vya manabii vammalele.

²⁸ Pavanavele pepi na chijiji chivachihwena, Yesu nkulitenda kuva muchi âmbehweneha na mwanda. ²⁹ Henga vanang'o nkunyuwa namene uvachidoni, "Ikala chalumo na hwetu apano kwa kuva, vino nni chinalyulo na liduva liniswa." Bahi Yesu nkuijila nng'ande, nkuikala navo. ³⁰ Yesu panaikele kulya chakulya pamo na anevo vakuhundwa, nkootwala nkate, nkunshukulu Nnungu, nkuumeya, nkuvayavila. ³¹ Upala, ding'ano dyavo nkuvauila, nkupata kummala Yesu, henga Yesu nkuwalawala pameho pavo. ³² Bahi anevo vakuhundwa nkuva uvahaulanila kuva, "Dachi, tenda mitima yetu inahangalala apala pachitangola na hwetu nndila na kutufafanulila Malemba Lanaswe?" ³³ Uhiku uula anevo vakuhundwa nkuukananga, nkuhwena ku Yelusalemu. Anepo nkuvakvoja avala vakuhundwa kumi na moja vanga Yesu chalumo na vanu vanji vanavelenge pamo na vanang'o. ³⁴ Anepo vanu nkuvahaulila avala vakuhundwa vavili kuchidoni, "Muhiu Nang'olo ânifufuka, na ânnyumidile Simoni."

³⁵ Na avala vakuhundwa vavili navanang'o nkuvahaulila anevo vanu mambo lammalele lanahumidile nndila na namuna chivanapete kummala Yesu panaumeite nkate.

Yesu âvahumila vakuhundwa vake

(Matayo 28:16-20, Mako 16:14-18, Yohana 20:19-23, Matendo 1:6-8)

³⁶ Bahi pavachilonjelela mambo anelo, upala Yesu mwene nkui mila paching'ati pavo, nkuvahaulila kuchidoni, "Amani iive pamo na mwenu." ³⁷ Vammalele nkususuka na kuyopa namene kwa kuva, vâtenda kuva vâliwene lihoka lyake. ³⁸ Henga Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Ing'anya ntwani mûnayopa na kuva na lipamba mmitima yenu?" ³⁹ Lolanga makono na madodo langu, mumale kuva nangu njo nimwene. Ngupamepame mulole, kwa kuva, lihoka nanga paliva na mmili wala mawangwa muchi chimungwona nangu."

⁴⁰ Patangwele malove anelo, nkuvalanguja makono na madodo lake. ⁴¹ Pavanavele bado vakânambikukulupila ing'anya ya ihangaladi na ikangani ivanavenayo, Yesu nkuvauja kuchidoni, "Mûniva na chakulya chohecho apano?" ⁴² Vanang'o nkumwing'a chipande cha uhomba anayanikwije pamoto. ⁴³ Yesu nkuchitwala, nkuchilya, akuno vammalele vavenkunnôla. ⁴⁴ Anepo Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Pannavele pamo na mwenu naninnyaulilanga kuva, mambo lammalele langwâmba nangu lalembwije mmitabu vya Sheliya yanga Musa na mmitabu vya manabii na mu Sabuli, lasima latimiswe."

⁴⁵ Bahi Yesu nkudilangajija ding'ano dyavo uchinga vapate kulamala Malemba Lanaswe. ⁴⁶ Nkuvahaulila kuchidoni, "Înilembwa Mmalemba Lanaswe kuva, Kilisto âmbebanihwa mpaka kuhwa, na liduva lya tatu lya kuhwa kwake âmbefufuliwa. ⁴⁷ Uchocho, inilembwa kuva, kutandikila pa Yelusalemu, vanu va vilambo vyammalele vâmbehubiliwa kuyamba kuleka masambi na kusamehewa masambi kwa mamulaka la lina lyake. ⁴⁸ Na mwenu njo mumbehûmya ushahidi wa mambo anelo lammalele. ⁴⁹ Na nangu nimwene nguchinimpelekejije mwenu ahadi aila yaahidite Atatangu kwenu mwenu. Henga ikalanga upano pa Yelusalemu mpaka pamumbepwechelela dimongo dihalôka muha kulihunde."

Kutwaliwa kwanga Yesu kuhwena muha kulihunde

(Mako 16:19-20, Matendo 1:9-11)

⁵⁰ Bahi Yesu nkuvalodya vakuhundwa vake kuhwena pepi na chijiji cha ku Baniya, anepo nkunyojola makono lake muha, nkuvabaliki. ⁵¹ Panavele nkuvabaliki nkuhapukana navo, Nnungu nkuntwala Yesu kuhwena muha kulihunde. ⁵² Vanang'o nkumwabudu, anepo nkuuyang'ana ku Yelusalemu akuno uvahangalala namene. ⁵³ Bahi anevo vakuhundwa maduva lammalele nkuva uvatimba pa Ing'ande ya Nnungu uvanombolela Nnungu.

Malove lambone lamwâmba Yesu Kilisto lalembwîje na Yohana Ulongoledi

Chitabu achino cha Malove Lambone lamwâmba Yesu Kilisto lalembwije na Yohana, nni chitabu chimo mmitabu ncheche vya Lilailano Iya Hambi vitânga maisha langa Yesu Kilisto. Kila chitabu mmitabu anevyo ncheche chichemwa “Injili” mana lake, “Malove Lambone lamwâmba Yesu.” Vitabu anevyo vîlembwije bada ya kuhwa kwanga Yesu. Vanalembile vitabu anevyo nni Matayo na Mako na Luka na Yohana. Chitabu cha Yohana chîlembwije mmwaka fulani, pepi na mmwaka wa 90 kutandikila mwaka wavelekwejije Yesu Kilisto. Ikânava chitabu achino chikâhaua kuva Yohana njo achilembile, henga namuna ya ilembi yake îlandana namene na ilembi aila ilembwîje m'baluwa inandi ya Yohana na baluwa yavili ya Yohana na baluwa yatatu ya Yohana. Vakûlemba vanji va kala vânyaula Yohana kuva, mmahiku anelo áikala muimanga ya ku Efeso. Bahi ing'anya ya anelyo, inahululika kuva chitabu achino chîlembwije muimanga ya Efeso.

Yohana 20:31, Yohana áhaua chihi mwandu kuva, makudungilo la chitabu achino nni kuvayangata vanu vapate kukulupila kuva, Yesu njo Kilisto, Mwana wa Nnungu, na kwa kunkulupila vapate umi kupitila kulundana nawe. Chitabu achino chîlembwije kwajili ya vakûsoma na Chiyahudi na avala vakávele Vayahudi. Chitabu cha Yohana chikâlandana namene na vitabu vinji vya Injili. Yohana ánihimya namene kuyamba álalá masaibu lalatendilè Yesu, na akálembile namene kuyamba mifano yanahumije Yesu. Na habali dinji dya muhimu, diyâmba kubatiswa na kulingwa kwake akula kulilanga, nalanang'o nanga palalembwije nchitabu achino chilembwije na Yohana.

Uinjipihî wa chitabu cha Yohana

1. Sula ya 1:1-18, Yohana átrandiliha chitabu chake kwa kulonjelela kuva, Yesu nni lilove Iya Nnungu.
2. Sula ya 1:19-12:50, Yohana álemba kuyamba masaibu fulani lalatendilè Yesu.
3. Sula ya 13:1-20:31, Yohana áтана kuyamba mambo lohe lanahumidile mmaisha langa Yesu, panavele mmwanda wa kukuha na kufufuka kwake. Na Yohana 20:31, Yohana ámalilila kwa kutanga likudungilo lyake Iya kulemba chitabu achino.
4. Sula ya 21, Yohana ámalilila chitabu kwa kutanga kuyamba uhiku aula Yesu wanavahu-midile vanu bada ya kufufuka kwake.

Lilove nkujuka munu

¹ Anepo patandi, chilambo kabla chikâmbumbwa, Lilove ávele apwawîje, na Lilove ávele pamo na Nnungu. Malinga chanavele Nnungu na Lilove ávele uchocho. ² Kutandikila anepo patandi aneyo Lilove ávele pamo na Nnungu. ³ Vitukutuku vyammalele viumbwije kupitila nang'e, na wala nanga chinu chimo chinaumbwije bila nang'e. ⁴ Nang'e ávele chítandikilo cha umi na umi anewo úvele nng'anje kwa vanu. ⁵ Nng'anje anewo úlangaja nnupi, na lupi nanga palunahulwile kuudimanga nng'anje.

⁶ Pávele na munu yumo anatumwije na Nnungu, Iya lyake Yohana. ⁷ Nang'e áidile unavahaulila vanu kuyamba aneyo nng'anje, uchinga kwa malove lake, vanu vammalele vapate kukulupila. ⁸ Yohana mwene akánavele aneyo nng'anje, henga áidile chihi unavahaulila vanu uhiu wa habali dya aneyo ánavele nng'anje. ⁹ Ayuno njo nng'anje uhiu uîda apano pachilambo, uvalangajja vanu vammalele.

¹⁰ Aneyo nng'anje ánipwawa pachilambo, na kupitila nang'e chilambo chíniumbwa, henga vanu va pachilambo nanga pavanammaite kuva nang'e ni nnani. ¹¹ Nang'e áidile kwa vanu vake, henga vanu vake nanga pavanampwechedile. ¹² Henga avala vammalele vampwechedile na kunkulupila, ávatendile vajuje kuva vana vanga Nnungu. ¹³ Vana aneyo vakávele vana vanga Nnungu kwa kuvelekwa muchi chivavelekwa vanu, na wala nanga pavavelekwejije malinga chutamwa mmili, na wala akee malinga chatamwa munu, henga kwa kutamwa kwa mwene Nnungu.

¹⁴ Lilove nkujuka munu, nkuikala pamo na hwetu, akuno aombèèle inema na uhiu. Na hwetu túniwona ukulu wake, ukulu wanga Mwana wa weka ahalêke kwa Atata Nnungu.

* **1:12** Apano Yohana álembile “vakulupila mulina lyake.” Kwa vanu va mahiku anelo aneyo yavele itangodi ya kawaida kuhaula kuva, munu átanda chinu mulina Iya nkulu fulani. Na ívele na mana kuva ánilundana na aneyo nkulu na átanda mambo kwa niaba yake na kwa mamulaka lake. Bahi kukulupila mulina lyake ívele na mana ya kunkulupila mwene, na akee chihi kulikulupila Iya.

¹⁵ Yohana Nkúbatisa pammwene Yesu, nkuvahaulila vanu habali dyanga mnu aneyo, wanonoha lidi wachidoni, “Ayuno njo unichimwamba panichihaula kuva, ‘Aida nnyuma mwangu nni nkulu kungupunda nangu kwa kuva, nang’e ánipwawa kabla nangu nikánambivelekwa.’”

¹⁶ Ing’anya ya ukulungwa wa chididi chake ànitubaliki na kutubaliki. ¹⁷ Nnungu áhumije Sheliya yake kupitila Musa, henga Yesu Kilisto áidile na chididi na kuuhunukula uhiu. ¹⁸ Nanga mnu awahíte kumwona Nnungu. Henga Mwana wa weka wa Nnungu, nang’e njo Nnungu muhiu, avéle pamo na Atata Nnungu, aneyo njo atumaihíje chavele Atata Nnungu.

Kuyang’ula kwanga Yohana Nkúbatisa kuva nang’e akee Kilisto

(Matayo 3:1-12, Mako 1:1-8, Luka 3:1-18)

¹⁹ Auno njo ushahidi wanga Yohana Nkúbatisa wakati Vakulu va Vayahudi va ku Yelusalemu pavanavatumile makuhanu na Valawi vahwene vakammuje Yohana kuva nang’e nni nnani. ²⁰ Yohana akanahitile kuvayang’ula, nkuvahaulila chihi bila kuvapiha kuchidoni, “Nangu níkávele Kilisto alóléwa kwida.” ²¹ Vanang’o nkummuja kavila kuchidoni, “Hambi wako nnani? Dachi, wako njo Eliya?” Yohana nkuvayang’ula kuchidoni, “Nangu níkávele Eliya.” Nkummuja kavila kuchidoni, “Dachi, wako njo ayula nabii?” Yohana nkuvayang’ula kuchidoni, “Nanga.” ²² Vanang’o nkummuja kavila kuchidoni, “Vino wako nnani? Tuhaulile, wako umwene úlitanga dachi uchinga tukavahaulile avala vatulajije tukakuuje?” ²³ Yohana nkuvayang’ula kwa malove langa nabii Isaya wachidoni, “Nangu njo mwene lidi lipilikanika kulilanga ulichidoni, ‘Nyoshanga indila ya Nang’olo.’”

²⁴ Anevo vanu vanalajijwe na Mafalisayo, ²⁵ nkummuja kavila Yohana kuchidoni, “Ikáva wako úhauila kuva ukávele Kilisto, na ukávele Eliya, na wala ukávele ayula nabii, hambu mwadachi únabatisa?” ²⁶ Yohana nkuvayang’ula kuchidoni, “Lola, nangu ním’batisa mwenu kwa medi, henga pávele mnu yumo mmwenu umukammaite. ²⁷ Nang’e njo ayula ungunannyawile kuva, ávenkwida nnyuma mwangu, na nangu wala níkáfala kuntumikila kananga kwa kuhungula mididi ya vilatu vyake.”

²⁸ Vitukutuku aneyo vítendeke aneko ku Besaniya†, kung’ambo luhunde lwa Yoludani, pachinu pachivabatisa vanu Yohana.

Ungandolo wamwana wa Nnungu

²⁹ Liduva lipapéte Yohana nkumwona Yesu wahaloka, Yohana nkuvahaulila vanu kuchidoni, “Nnole ungandolo wamwana wa Nnungu avausíja masambi vanu va pachilambo! ³⁰ Ayu njo unichimwamba panichihaula kuchidoni, ‘Nnyuma mwangu ávenkwida mnu nkulu ungupunda nangu, kwa kuva nang’e ánipwawa kabla nangu níkámbivelekwa!’ ³¹ Nangu nímwene nikanammaite kuva nnani, henga ngúidile unabatisa vanu kwa medi uchinga amaikane kwa vanu va Isilaeli.”

³² Anepo Yohana nkuhumya ushahidi wachidoni, “Nímmwene Umumu Wanaswe achionekána muchi umunda wasulupuka kuhaloka kulihunde, nkutulila muha mwake. ³³ Nangu níkámmale kuva nang’e nnani, bila ayula angutumile unabatisa vanu kwa medi unguhaulila anepo patandi kuva, ‘Anevo umbemwóna Umumu Wanaswe wasulupukila, na kutulila muha mwake, aneyo njo abatisa kwa Umumu Wanaswe.’ ³⁴ Nangu nímwene nínvyona vitukutuku aneyo, na mbènkushuhudila kuva, ayu nni Mwana wa Nnungu.”

Vakuhundwa vatandi vanga Yesu

³⁵ Liduva lipapéte, Yohana ávele pamo na vakuhundwa vake vavili. ³⁶ Yohana pammwene Yesu wapita, nkuhauila kuchidoni, “Nnolange ungandolo wa mwana wa Nnungu.” ³⁷ Avala vakuhundwa vavili vanga Yohana pavapilikene malove anelo, nkumpapata Yesu. ³⁸ Yesu nkulauka, nkuvona vakuhundwa uvampapata, Yesu nkuvauja kuchidoni, “Mùtaha chamani?” Vanang’o nkuyang’ula kuchidoni, “Labi úikala kwachi?” Labi mana lake Nkúhunda. ³⁹ Yesu nkuvayang’ula kuchidoni, “Idang’ana mupone.” Bahi avala vakuhundwa nkumpapata, nkupona pachinu páikàla, nkuikala nawe liduva alila lyammalele. Na uhiku anewo wávele malinga sakumi chinalyulo.

⁴⁰ Anduleya nnung’une Simoni Petulo ávele yumo wa avala vakuhundwa vavili vanampilikene Yohana pachitangola malove àlalá, nkunnondola Yesu. ⁴¹ Chinu chitandi chatendile Anduleya, ni kuntaha Simoni nkuluwe nahoti, nkunnyaulila kuchidoni, “Tùnimwona Masiya,” yani Kilisto.‡ ⁴² Anepo Anduleya nkumpelekeja Simoni kwanga Yesu. Yesu

† 1:28 Besaniya Chijiji achino cha Besaniya chitambulengwe apano akee achila chivachiikala vanga Lasalo na Maliya.

‡ 1:41 Vayahudi válolela kumpwechela mpohi kuhaloka kwa Nnungu. Mpohi aneyo kwa Chieblaniya vánchemu “Masiya,” na kwa Chigiliki vánchemu “Kilisto,” mana lake, atandolwejíje na Nnungu.

nkunnola Simoni, nkuchidoni, “Wako nni Simoni mwana wanga Yohana, henga hambi umbechemwa Kefa.” Kefa nni lina linji lyanga Petulo, Petulo mana lake, “liyanga.”

Yesu ànchema Filipino na Nasanieli

⁴³ Liduva lipapête, Yesu ákudungidile kuhwena ku Galilaya. Bahi nkumwona Filipino, nkunnyaaulila kuchidoni, “Ngupapate.” ⁴⁴ Filipino áhaleke ku Betisaida, imanga yachiikala Anduleya na Petulo. ⁴⁵ Filipino nanang’e nkukojana na Nasanieli, nkunnyaaulila kuchidoni, “Tünimwona ayula uvannembile mmitabu vya Sheliya yanga Musa na mmitabu vya man-abii, Yesu wa ku Nasaleti, mwana wanga Yusufu.” ⁴⁶ Nasanieli nkummuja Filipino kuchidoni, “Imbehululika dachi chinu chambone chihaloke ku Nasaleti?” Filipino nkunnyaaulila kuchidoni, “Ida ulilolee umwene.” ⁴⁷ Yesu pammwene Nasanieli wahaloka, nkuhaula kuchidoni, “Lolanga! Ayu nni Mwisilaeli muhiu, wala kulambila kukapali nkati mwake.” ⁴⁸ Nasanieli nkummuja Yesu kuchidoni, “Wako úngumaite dachi nangu?” Yesu nkunnyaaulila kuchidoni, “Apala punavele pahi nnandi wa vihepo vya tini, Filipino akànakuchema, nangu nanikwona.” ⁴⁹ Anepo Nasanieli nkuchidoni, “Nkúhunda, wako nni Mwana wanga Nnungu, wako njo Nfalume wa Isilaeli.” ⁵⁰ Yesu nkunnyaaulila Filipino kuchidoni, “Dachi, wako úmngukulupila ing’anya níkuhaulidile kuva nanikwona uikèlè pannandi? Níkuhaulila kuva, uchiuvyone vitukutuku vikulu kupunda avi.” ⁵¹ Yesu nkunnyaaulila kavila Nasanieli kuchidoni, “Nangu nínnnyaaulilanga uhiu kuva, muchimukwone kulihunde ukuhunukuka na malaika uvakwela na kusulupuka muha mwanga Mwana wa Munu.”

2

Yesu kuing’ole ya ulombi aneko Kana

¹ Bada ya maduva mavili, nkuva na ing’ole ya ulombi aneko kuimanga ya Kana, chilambo cha ku Galilaya, na anyokwe Yesu ávele ukoko. ² Yesu pamo na vakuhundwa vake navanang’o vánikumbulwa kuing’ole aneyo. ³ Padimallike divayi divanaandee paing’ole, anyokwe Yesu nkunnyaaulila Yesu kuchidoni, “Divayi dínivahilila.” ⁴ Yesu nkunyang’ula kuchidoni, “Mama, yetuhwe ilida? Uhiku wangu bado ukánambikamola.” ⁵ Anyokwe Yesu nkuvahaulila vatumishi kuchidoni, “Lyohelyo lyambennyaaulila mukole, mwenu likole.”

⁶ Na pachinu anepo pávele na vilongo vikulu sita vikatapajjwe kwa mayanga, kila chilongo chénda milengelo mivili au mitatu ya medi. Vilongo anevyo vívele apala kupapatana na nnyambo wa Vayahudi wa kulihahula. ⁷ Yesu nkuvahaulila avala vatumishi kuchidoni, “Umbajanga medi vilongo vyammalele.” Vanang’o nk wombajanga, toopu. ⁸ Anepo Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Hambi tekanga mukamwing’e nk wímilila ing’ole.” Vanang’o nkuteka, nkumpelekejija. ⁹ Nkwímilila ing’ole nkuyeja adila divayi dínavele medi anepo patandi. Nang’e nanga panamaite kudihaleke adila divayi, henga avala vatumishi vanatekile medi vánimala. Nkwímilila ing’ole nkunchema nnombi, ¹⁰ nkunnyaaulila kuchidoni, “Vanu vammalele vátandilika kuveng’a vakumbuliwje divayi dínôwa nahoti, na vakákalewa nkwi na divayi dikánowa. Henga wako mpaka vino uvechinkukondya divayi dínôwa namene kupunda dyammalele.”

¹¹ Achino nni chimaiho chitandi cha lisaibu, chanatendile Yesu kuimanga ya Kana, chilambo cha ku Galilaya. Bahi Yesu nkulanguja ukulu wake na vakuhundwa vake nkunkulupila.

¹² Pavaukile apala, Yesu na anyokwe na anung’unuvake pamo na vakuhundwa vake nkuhelela kuhweneng’ana ku Kapelinaumu, aneko nkuikala maduva kadiki.

Yesu pa Ing’ande ya Nnungu

(Matayo 21:12-13, Mako 11:15-17, Luka 19:45-46)

¹³ Sikukuu ya Vayahudi ichémwa Pasaka* painavele pepi, Yesu nkuyamboka kuhwena ku Yelusalemu. ¹⁴ Painjidile nnuwani lwa Ing’ande ya Nnungu, nkuvakojja vanu vohe uvasumisa ding’ombe, na vanji uvasumisa dingandolo na vanji uvasumisa dimunda. Na vanu vanji vachibadilana dihela navanang’o vávele umwomwo vaikalèngè n’dimesa dyavo. ¹⁵ Bahi Yesu nkupota n’didi, nkujuha isimbo nkuvavingangila pawelu vanu vammalele pamo na dingandolo na ang’ombe vao. Anepo nkudibinula dimesa dya akúbadili dihela na dihela dyavo dya nnyoyo nkumwadilikana. ¹⁶ Nkuvahaulila avala vachisumisa dimunda kuchidoni, “Usang’anya vitukutuku vyenu apano. Ing’ande ya Atatangu munaijuhe kuva ing’ande ya kusumisija vitukutuku!” ¹⁷ Vakuhundwa vake

* **2:13** Pasaka yavele Sikukuu ya Chiyahudi kukumbukila uhiku aula Nnungu pavapohije Vaisilaeli kuhaloka muutumwa nchilambo cha Misili, mmahiku àlalá langa Musa. Nnungu ántumile Malaika Nkúwalala uchinga akahukúùmù n’ding’ande dyammalele dya ku Misili, na kila ing’ande inapakwíjwe myadi ya ungandolo munnango, vánipohwa kuhaloka muhukumu ya Nnungu.

nkulahimukila malove lalemwŵje Mmalemba Lanaswe làhaua kuva, “Itamwi iniitamwa ing’ande yako imbengutenda nguwalalwe.”

¹⁸ Bahi vakulu va Vayahudi nkummuja Yesu kuchidoni, “Ùmbetenda chimaiho ntwani cha lisaibu kumaiha kuva ùnilembelewa utenda vitukutuku avino?” ¹⁹ Yesu nkuvayang’ula kuchidoni, “Iyondongange Ing’ande aino ya Nnungu, nanani nguchiniidenge mmaduva matatu.” ²⁰ Vayahudi nkunnyaaulila kuchidoni, “Ing’ande aino ya Nnungu idengwile kwa vyaka alubaini na sita. Wako ùmbehulula dachi kuidenga mmaduva matatu?”

²¹ Henga Ing’ande ya Nnungu yachiiyamba Yesu úvele mmili wake. ²² Bahi Yesu pafufuliwije, vakuhundwa vake nkuhimukila kuva ánitangola anelo. Nkulakulupila Malemba Lanaswe na malove àlalá lanatangwele Yesu.

Yesu ànimala chiivele mitima ya vanu vammalele

²³ Uhiku aula Yesu pánavele ku Yelusalemu kusikukuu ya Pasaka,[†] vanu vohe vánívyona vimaiho vya masaibu vyatendile, bahi nkunkulupila. ²⁴ Henga Yesu nanga panalilekeledile kwa vanu anevo ing’anya ánimala mitima yavo. ²⁵ Nang’e nanga panalembedile vanu vannyaulile chinu chohecho chimwámba munu yunji, kwa kuva mwene ánimala lavéle mmitima ya vanu vammalele.

3

Yesu nawi Nikodemo

¹ Pávele na munu yumo lina lyake Nikodemo, wa nnikuwa lya vakulu va lukumbi lwa Vayahudi, ánavele nnikuwa lya chidini lya chiyahudi lichichémwa Mafalisayo. ² Aneyo munu nkumwenela Yesu nachilo, nkunnyaulila kuchidoni, “Nkúhunda, hwetu túnimala kuva wako ùlajijwe na Nnungu, kwa kuva nanga munu ahulúla kutenda chimaiho cha lisaibu malinga chutenda wako, ikánave chihí Nnungu ávele pamo na wako.”

³ Yesu nkunnyang’ula kuchidoni, “Nangu níkuhaulila uhiu kuva, nanga munu ambehulúla kuinjila mu Ufalume wa Nnungu akánaveleke mwanda wavili.” ⁴ Nikodemo nkummuja Yesu kuchidoni, “Imbehululika dachi munu nkulungwa aveleke mwanda wavili? Àmbehulula dachi kwenda nntumbo lya anyokwe nkuveleke mwanda wavili?” ⁵ Yesu nkunnyang’ula kuchidoni, “Nangu níkuhaulila uhiu kuva, munu akánaveleke kwa medi na kwa Umumu Wanaswe, akambeinjila mu Ufalume wa Nnungu. ⁶ Munu ávelekewa chimmili kuhaloka kwa atatake na anyokwe, henga imumu ivelekewa kuhaloka kwa Umumu Wanaswe. ⁷ Bahi unakangane ing’anya inguhawile kuva mùlembelewa muveleke mwanda wavili. ⁸ Mpapa ùnapunga kuhwena kuulembela, na unaupilikana lidi lyake, henga ukámala kuhaloka wala kuuhwena. Uvili nni chiikamajanga kuhaulila namuna chavelekewa munu kwa Umumu Wanaswe.”

⁹ Nikodemo nkummuja Yesu kuchidoni, “Vitukutuku avino vihululika dachi?” ¹⁰ Yesu nkunnyang’ula kuchidoni, “Wako nni nkúhunda wa Vaisilaeli, ivadachi unalamale alano?” ¹¹ Nangu níkuhaulila uhiu kuva, hwetu túhaua malove latulamaite na kushuhulila àlalá latulawene, henga mwenu nkatamwanga kupwechelela ushahidi wetu. ¹² Nangu ninyaulidile vitukutuku vya pachilambo, henga nkángukulupidile, mùmbengukulupila dachi panimbennyaulila vitukutuku vya kulihunde? ¹³ Nanga munu woheyo apíte kulihunde, ikánave chihí Mwana wa Munu ahaléke kulihunde.

¹⁴ Malinga Musa chanannyanywile nnyongo anakatapajijwe kwa shaba, nkumpatika muha luhichi akula kulilanga, nni uchocho chalembelewa Mwana wa Munu kunyanyuliwa muha, ¹⁵ uchinga munu woheyo ambenkulupíla àave na umi ukee na ntululilo. ¹⁶ Kwa kuva, Nnungu ániyatamwa namene vanu va pachilambo, nkunnyumya Mwanawe wa weka uchinga kila munu ambenkulupíla anahwe, henga àave na umi ukee na ntululilo. ¹⁷ Nnungu akanantumile Mwanawe pachilambo uchinga avahukumu vanu, henga ánituma uchinga avapohe.

¹⁸ Munu woheyo ankulupíla Mwana wa Nnungu akambehukumiwa, henga ayula akánkulupila, tayali ànihukumiwa, ing’anya akánkulupidile Mwana wa weka wa Nnungu.* ¹⁹ Na hukumu aneyo ihalokana na alano, nng’anje ùniida pachilambo, henga vanu nkulutamwa namene lupi kupunda nng’anje, kwa kuva, látendàngà lànihakalanga. ²⁰ Kila munu aténda lakánkatapalila Nnungu ùnauchima nng’anje, na akátamwa kwida kunng’anje, wayopa lànapihuliwa àlalá lakánkatapalila Nnungu laténda. ²¹ Na munu aténda lalalembelewa Nnungu, nang’e àida kunng’anje, uchinga àlalá laténda lamaike kuva Nnungu nni antendile alatende anelo.”

Malove langa Yohana Nkúbatisa lamwámba Yesu

[†] 2:23 Maeleso layámba Pasaka, lola Yohana 2:13.

* 3:18 Maeleso layámba lina lola Yohana 1:12.

²² Bada ya anelo, Yesu pamo na vakuhundwa vake nkuhwena chilambo cha ku Yudeya. Nkuikala aneko akuno wavabatisa vanu. ²³ Yohana nanang'e ávele aneko ku Ainoni pepi na ku Salemu, wabatisa vanu, ing'anya aneko kúvele medi lohe, na vanu nkummwenela, nanang'e nkuvabatisa. ²⁴ Na maduva anelo Yohana ávele bado akánambitaywa nnilungu.

²⁵ Bahi vakuhundwa vanga Yohana na Nnyahudi yumo vánatahukana kuyamba mihambo yavo ya kulihahula. ²⁶ Bahi avala vakuhundwa nkummwenela Yohana nkunnyaaulila kuchidoni, "Nkúhunda, ayula munu únavenawe pamo kung'ambo luhunde lwa Yoludani na kutanga habali dyake, hambu nanang'e ávenkubatisa, na vanu vohe namene vánammwenela." ²⁷ Yohana nkuvahaulila kuchidoni, "Munu akáhulula kuva na chinu chohecho ikánave chihi achila chahumije Nnungu kuhaloka muha kulihunde. ²⁸ Mweni mmenene mùnahulula chihi kushuhudila kuva naninnyaaulila kuva, 'Nangu nikee Kilisto, henga ñnilaijwa uchinga nin-nongolelee!' ²⁹ Nang'e nni malinga nnombi na nangu nni malinga nnyanjawake nnombi. Nnyanjawake nnombi ànaimila wanninda nnombi akamole, nang'e ànahangalala akàpilikana lidi lya nnombi pakamola. Uchocho nni nangu chinguhangalala namene kupilikana anelo lamunguhaulidile. ³⁰ Ìembelewa nang'e ààve nkulu, na nangu ngùembelewa ngùùve nin'joko.

³¹ Aneyo ahalòka kulihunde nni nkulu kupunda vitukutuku vyammalele, na munu wa pachilambo asili yake nni pachilambo na àtangola chihi vitukutuku vya pachilambo. Henga aneyo ahalòka kulihunde nni nkulu kupunda vitukutuku vyammalele. ³² Na àtangola àlalá lalawene na kulapilikana, henga nanga munu alakulupíla malove lake. ³³ Na kila munu apwechelèla malove lake, nang'e ànamaiha kuva Nnungu nni uhiu. ³⁴ Ayula atumwíjwe na Nnungu, àtangola malove la Nnungu, ing'anya Nnungu àmwíng'ile Umumu wake bila chipimo. ³⁵ Atata Nnungu ànantamwa Mwanawe, bahi ávikile vitukutuku vyammalele mmakono lake. ³⁶ Munu woheyo ankulupíla Mwanawe, nang'e ààva na umi ukee na ntululilo. Na ayula akánkulupíla Mwanawe, akambekuva na umi ukee na ntululilo, na gasabu ya Nnungu ìmbemwikalila."

4

Yesu na mmahe wa Chisamaliya

¹ Mafalisayo nkupilikana kuva Yesu àvatenda vanu vohe namene kuva vakuhundwa na kuvabatisa, kumpunda Yohana Nkúbatisa. ² Yesu mwene nanga panam'batisije munu, henga vakuhundwa vake nni vachibatisa. ³ Bahi Yesu pamaite anelo, nkuuka chilambo cha ku Yudeya nkuhwena kavila chilambo cha ku Galilaya, ⁴ na mwanda anewo álembelewa apitiile chilambo cha ku Samaliya.

⁵ Anepo Yesu nkuhwika imanga imo ya chilambo cha ku Samaliya ichémwa Sikali, imanga ñavele pepi na welu wanga Yusufu wanauhumiye atatake uvanchema Yakobo anepo kala. ⁶ Pachinu apala pávele na chihima cha Yakobo. Yávele malinga uhiku wa sasita ya muhi. Kwa kuva, Yesu ánihopela na mwanda, nkuikala nnyenje chihima.

⁷ Anepo nkuida mmahe yumo Nsamaliya unateka medi. Yesu nkunnyaaulila kuchidoni, "Mbayele medi la kukumbila." ⁸ Uhiku anewo vakuhundwa vake vápite kumanga unasùmá chakulya.

⁹ Henga ayula mmahe nkunnyaaulila Yesu kuchidoni, "Wako Unnyahudi na nangu Nsamaliya! Òmbenguywa dachi medi na nangu ngùvele Nsamaliya?" Àtangwele uchocho ing'anya Vasamaliya na Vayahudi vakáchikundanika. ¹⁰ Yesu nkunnyang'ula kuchidoni, "Kuikavele umalá inujo yahumya Nnungu, na nnani akuhaulila kuva mbayeledi medi la kukumbila, wako ukaninnyuwa nang'e, nanang'e akanikwíng'a medi lahúmya umi." ¹¹ Ayula mmahe nkuchidoni, "Nang'olo, wako ukee na mpowola, na chihima chinilepa, dachi ùmbepata kwachi medi lahúmya umi? ¹² Anakulwetú Yakobo nni atwíng'ile hwetu chihima achino, ata mwene Yakobo pamo na vana vake na vannyama vake vammalele vákumbila medi la chihima uchino. Dachi, wako ùlilambilila kuva nkulu kumpunda anakulwetú Yakobo?" ¹³ Yesu nkunnyang'ula kuchidoni, "Kila munu akumbila medi la chihima achino, àmbekuva na inyota kavila. ¹⁴ Henga munu woheyo ambekumbila medi lanimbemwíng'a nangu, akambekuva na inyota kavila. Medi lanimbemwíng'a nangu òmbekuva muchi chimbwimbwí chikulúla medi lahúmya umi ukee na ntululilo nkati mwake." ¹⁵ Ayula mmahe nkunnyaaulila Yesu kuchidoni, "Nang'olo, mbayeledi nangu anelo medi uchinga nnavé na inyota kavila na wala nnaide kavila apano unateka medi." ¹⁶ Yesu nkunnyaaulila kuchidoni, "Hwena ukancheme ntwaló koka uide nawe apano."

¹⁷ Ayula mmahe nkunnyang'ula Yesu kuchidoni, "Nangu nikee na ntwangú." Yesu nkunnyaaulila kuchidoni, "Úyangw'ile saana, kuva ukee na ntwaló. ¹⁸ Kwa kuva, ùlombwíje na valume nnyano na aneyo uikalána nawe vino akee ntwaló halali, anepo ùtangwele uhiu." ¹⁹ Ayula mmahe nkunnyaaulila Yesu kuchidoni, "Nang'olo, nangu ngwóna wako nni

nabii. ²⁰ Anakuluvetu Vachisamaliya ványuwa Nnungu nnichinga alino, henga mwenu Mmayahudi mùhauila kuva, pa Yelusalemu nni pachinu pakunnyuwila Nnungu.”

²¹ Yesu nkunnyang'ula kuchidoni, “Mama, ngukulupile, kùmbekuva na mahiku lamukambennyuwa Atata nnichinga alino wala kananga aneko ku Yelusalemu. ²² Mwenu Mmasamaliya, mukámmaite umunnyuwa, henga hwetu tuvayahudi túnyuwa utunmaite, kwa kuva upohi wa Nnungu ùmbekwida kupitila kwa Vayahudi. ²³ Henga mahiku làvenkwida, na hambì lànikamola, avala vamwabùdu Nnungu kwa uhiu, pavambemwabudu Atata kwa kulojwa na Umumu Wanaswe na uhiu. Kwa kuva, Atata àvalembele vanu vamwabùdu namuna aneyo. ²⁴ Nnungu nni imumu, na avala vamwabùdu vèlembelewa vamwabùdu kwa kulojwa na Umumu Wanaswe na uhiu.” ²⁵ Ayula mmahe nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Nangu ñnimala kuva, àvenkwida Masiya, yani Kilisto.* Na pambekwida àmbetuhaulila kila chinu.” ²⁶ Yesu nkunnyaulila kuchidoni, “Nangu ngulonjêla na wako, ‘Nangu nni Unene.’†”

²⁷ Anepo vakuhundwa vake nkuuyananga, pavammwene Yesu walonjela na ayula mmahe nkukangana namene. Henga nanga munu anammujije kuva, “Ùlembele chamani kwanga aneyo mmahe?” au, “Mwadachi ùlonjela na ayu mmahe?”

²⁸ Bahi ayula mmahe nkuleka nnengelo wake wa medi, nkuhwena kumanga na kuvahaulila vanu kuchidoni, ²⁹ “Tuhweneng'ane mukannole munu anguhaulidile nangu lammalele langútendile! Dachì, inahulika kuva nang'e njo Kilisto?” ³⁰ Bahi vanu va imanga aila nkuukananga, nkummwenela Yesu.

³¹ Uhiu uwowo vakuhundwa vake nkuva uvannyuwa Yesu uvachidoni, “Chonde Nkùhunda, ilya chakulya.” ³² Henga Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Nangu ngùvele na chakulya chimukamaite mwenu.” ³³ Bahi vakuhundwa vake nkuva uvaujana kuchidoni, “Dachì, pàvele munu ampelekejije chakulya?” ³⁴ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Chakulya changu nni kulatenda àlàlà lalalembele ayula angutumile na kulamalila madengo lake. ³⁵ Mwenu mùnjivelela kuhaula kuchidoni, ‘Ìsalidile chihi myedi ncheche ukamole nchela!’ Henga nangu ñinnyaulila kuva, valolange ava vanu, vavele muchi vilyo mmwelu, vilyo vilembelewa vifunwe hambì. ³⁶ Nkùfuna àpwechelela nshahala wake, na vilyo vyafuna nni vanu vaidanavo muumi ukee na ntululilo, uchinga ayula apànda na ayula afùna vammalele vahangalale pamo. ³⁷ Kwa kuva, itangodi aino nni ihu kuva, ‘Munu yumo ànapanda na munu yunji ànafuna.’ ³⁸ Nangu nintumile mwenu mukafune vilyo vimukatendile madengo la kulima, vanji nni vatendile madengo la kukamajanga, henga mwenu mùpita chihi mmadengo lavatendile avenu.”

³⁹ Vasamaliya vohe va imanga aila nkukulupila Yesu ing'anya ya malove lanatongwele ayula mmahe kuva, “Àninguhaulila lammalele langutendenge.” ⁴⁰ Vasamaliya vánímmwenele Yesu nkunnyuwa aikale navo, nkwikala aneko kumanga maduva mavili. ⁴¹ Na vanu vohe namene vánínkulupila Yesu ing'anya ya malove lake mwene. ⁴² Vanang'o nkunnyaulila ayula mmahe kuchidoni, “Hambì túnikulupila akee chihi ing'anya ya malove lako, henga hwetu tuvene túnipilikana na kumala kuva muhiu ayu nni Mpohi wa vanu va pachilambo.”

Yesu ànnama mwana wanga nkulu yumo

⁴³ Bada ya maduva mavili, Yesu nkuuka anepo nkuhwena chilambo cha ku Galilaya, chilambo chavelekwejije. ⁴⁴ Yesu mwene àhawile kuchidoni, “Nabii nanga paesimika nkaya yake.” ⁴⁵ Henga pakamwele ku Galilaya, vanu vohe va aneko, nkumpwechelela, ing'anya vanang'o vánílona lammalele lanatendile Yesu chipindi cha sikukuu ya Vayahudi ichémwa Pasaka aneko ku Yelusalemu, kwa kuva na vanang'o vavelenge ukokwo.

⁴⁶ Bahi Yesu pachipita nchilambo cha Galilaya, nkuhwika kavila muimanga ya Kana, pachinu panapindikulanijje medi kuva divayi. Na aneko ku Kapelinaumu kúvele na nkulu yumo wa ufalume wa Loma ànavele na mwana achiuula. ⁴⁷ Ayula nkulu papilikene kuva Yesu ànikamola aneko ku Galilaya kuhaloka ya kuchilambo cha ku Yudeya, nkummwenela nkunnyuwa ahwene ku Kapelinaumu akannanye mwanawe achiuula namene, kwa kuva àvele pepi na kuwa. ⁴⁸ Yesu nkunnyaulila ayula nkulu kuchidoni, “Mwenu mmanu mukánavyone vimaiho vya masaihu na lakukanganya, mwiko nkambehulula kukulupila!” ⁴⁹ Ayula nkulu nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Nang'olo, nakuyuwa, tuhwene kukaya kabla mwanangu akánambikuhwa.” ⁵⁰ Yesu nkunnyaulila ayula nkulu kuchidoni, “Wako hwena chihi mwanalo mumi.” Ayula munu nkukulupila malove lavannyaulidile na Yesu, nkupindikuka uhwena ya kwavo. ⁵¹ Pánavele nndila wahwena ya kwavo, nkukojana na vatumishi vake, nkunnyaulila kuva, mwanawe mumi. ⁵² Anepo ayula nkulu nkuvauja

* 4:25 Maeleso layámba Masiya na Kilisto lola Yohana 1:41. † 4:26 Kwa kutangola malove alano “Nangu nni Unene,” Yesu ànalitambulanga kwa kutumila lina lyanatumidile Nnungu kullitambulanga nchitabu cha Kuuka 3:14.

disaa dyalamile mwanawe. Vanang'o nkunnyaulila kuchidoni, "Nang'e àlamile lido sasaba ya muhi." ⁵³ Ayula nkulu nkuhimukila kuva, dívele disaa udila dyanannyaulidile Yesu kuva, "Mwanalo mumi." Bahi nang'e pamo na vanu vammalele va nng'ande mwake nkunkulupila Yesu. ⁵⁴ Auno wávele mwanda wavili, Yesu kuhaloka ku Yudeya nkuhwena ku Galilaya, na kutenda chimaiho cha lisaibu.

5

Yesu ànnama munu palitanda lya medi

¹ Bada ya anelo, Yesu nkuhwena ku Yelusalemu kusikukuu ya Vayahudi. ² Aneko ku Yelusalemu, pepi na nngano wa imanga uchémwa, "Nnango wa Angandolo," pávele na litanda lijoko lya medi lichémwa kwa Chieblaniya "Betisata," na litanda anelyo lívele na dimenu nnyano. ³⁻⁴ N'dimenu anedyo múvele na vagonjo vohe vachilalanga, vaputéle meho na vanji vikwava na vanji vadidiméngé.* ⁵ Pachinu anepo pávele munu yumo achihuvanga kwa chipindi cha myaka salasini na nane. ⁶ Yesu pammwene ayula munu aléle apala na kumala kuva álele apala kwa mahiku lohe, nkummuja kuchidoni, "Dachi, únalembela kulama?" ⁷ Ayula munu nkunnyang'ula Yesu kuchidoni, "Nang'olo, nangu níkee na munu wa kunguinjija nnitanda palatibuliwa medi. Na kila pangulinga kwenda mmedi, munu yunji ànangulongolelela." ⁸ Yesu nkunnyaulila ayula munu kuchidoni, "Imila, utwale chinanda chako, uhwene." ⁹ Upala ayula munu nkulama, nkutwala chinanda chake, nkutandilika kuhwena. Na liduva anelyo lívele Liduva lya Kuyewelega. ¹⁰ Bahi Vayahudi nkunnyaulila ayula munu alamíjwe kuchidoni, "Nelo nni Liduva lya Kuyewelega, wako ukáluhusiwa kunyakula nkeka wako."

¹¹ Nang'e nkuvayang'ula kuchidoni, "Ayula munu angulamíje nni anguhaulidile kuva, 'Tuala nkeka wako uhwene.'" ¹² Vanang'o nkummuja kuchidoni, "Aneyo munu akuhaulidile kuva, 'Tuala nkeka wako uhwene,' nnani?" ¹³ Ayula munu nanga pannam-maite munu annamíje, kwa kuva, Yesu ávele atividiile nnikuwa likulu lya vanu. ¹⁴ Anepo Yesu nkunjoja ayula munu alamíjwe avèlè nnuwani lwa Ing'ande ya Nnungu, nkunnyaulila kuchidoni, "Lola, wako vino únilama. Bahi unauyile kavila kutenda masambi, uchinga lanakukoje la kuhakalanga namene kupunda alano." ¹⁵ Ayula munu nkuhwena kwa vakulu wa Vayahudi, nkuvahaulila kuva, Yesu nni annamíje.

¹⁶ Kwa kuva, Yesu ànnamíje ayula munu Liduva lya Kuyewelega, bahi Vayahudi nkulin-damuka kunkambyakambya Yesu. ¹⁷ Henga Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Atatangu ávele chíhi nkukola madengo mpaka nelo, nanani uchocho mbènkukola madengo."

¹⁸ Malove anelo lanatangwele Yesu lavatendile Vayahudi kukudungila namene kummwalala Yesu, akee chíhi ing'anya ya kutenda lakáluhusiwa Nniduva lya Kuyewelega, ila na kwa kunchema Nnungu kuva Atatake, nang'e àlilinganyanga na Nnungu.

Mamulaka langa Yesu, Mwana wa Nnungu

¹⁹ Bahi Yesu nkuhweneha kuvahaulila Vayahudi kuchidoni, "Nangu nínnyaulilanga uhiu kuva, Mwana wa Nnungu akáhlulula kutenda chitukutuku chohecho kwa ding'ano dyake mwene, henga átanda chíhi achila chamwona Atatake watenda. Ing'anya, achila chachitenda Atatake nanang'e áchitenda uchila. ²⁰ Kwa kuva, Atata ànantamwa Mwanawe, na àninnanguja kila chinu chachitènda mwene. Na achiannanguje mambo makulu kupunda alano uchinga mwenu mukangane. ²¹ Kwa kuva, malinga Atata chavafufula vanu vahwíle na kuveng'a umi, nni uchocho Mwanawe chaveng'a umi avala vávalembèla. ²² Atata akánnyukumu munu woheyo, henga hukumu yammalele ànkamujije Mwanawe, ²³ uchinga vanu vammalele vamweshimù Mwanawe, malinga chivamweshimu Atata. Na munu akámweshimu Mwanawe, akámweshimu na Atata antumíle.

²⁴ Nangu nínnyaulilanga uhiu kuva, ayula apilikána lilowe lyangu na kunkulupila ayula angutumíle, ànipata umi ukee na ntululilo. Nang'e akambehukumiwa asabu, kwa kuva, ímbekuva ànihama mukuwaha, nkwenza muumi. ²⁵ Nangu nínnyaulilanga uhiu kuva, pámbekuva na uhiku, na uhiku anewo únikamola, vanu vahwíle uvambelipilikana lidi lya Mwana wa Nnungu, na vanu vambelipilikána, vambekuya vumi. ²⁶ Malinga Atata chavele na umi nkati mwake, nni uchocho chantendile Mwanawe kuva chitandikilo cha umi. ²⁷ Na àmpele mamulaka la kuhukumu, ing'anya nang'e nni Mwana wanga Munu. ²⁸ Mwenu munakangane malove anelo, ing'anya pámbekuva na liduva, vanu vammalele vahwíle livambelipilikana lidi lyake, ²⁹ na vanang'o vàmbehuma mmisati yavo. Avala vatendile

* 5:3-4 Mmalemba matandi-matandi, malove la ntululilo la nsitali wa 3 na malove lammalele la nsitali wa 4, lakapali. Henga mmalemba lanjji lakávele matandi-matandi làlembwije malove lahaula kuva, "Vanu anevo váilindila medi latibuliwe. Kwa kuva, myanda yohe malaika ànakamola nnitanda anelyo watibulanya medi. Na n'gonjo woheyo áchiva ntandi kwenda nnitanda anelyo, medi palatibuliwa ànalama ugonjo wake."

lambone vàmbeufufuka na kupata umi, henga avala vatendile lahakalenge vàmbeufufuka uchinga vahukumiwe asabu.”

Ushahidi unnyâmba Yesu

³⁰ “Nangu nikâhulula kutenda chinu chohecho kwa ding’ano dyangu nimwene. Nangu ngûhukumu chihi malinga chingupilikana kuhaloka kwa Atata, na hukumu yangu ni ya haki, kwa kuwa nangu nikâkudungila chihi kutenda chingulembela nangu nimwene, henga kutenda chalembe ayula angutumile. ³¹ Nangu nikâlishuhudila nimwene, ushahidi anewo ukambekubaliwa kuwa wa uhiu. ³² Henga pâvele na munu yunji angushuhudila nangu, na aneyo nni Yohana, na nangu nnimala kuwa ushahidi wake kwamba nangu ni wauhiu. ³³ Mwenu mwavatumile vanu kwa Yohana Nkûbata, nang’e nkuushuhudila chihi uhiu kungwamba nangu. ³⁴ Nangu nikâlisilingila ushahidi wa vanu, henga ngûtangola malove alano uchinga mupate kupohwa. ³⁵ Yohana âvele muchi chibatali chichiyaka na kulangaja, na mwenu munitandola kuuhangalalila nng’anje wake kwa chipindi. ³⁶ Henga nangu ngûvele na ushahidi nkulu namene kupunda aula wahumije Yohana Nkûbata. Kwa kuwa, mambo langûtendâ vino njo lãnguhaulidilê Atata nilatende, nalanang’o nni langushuhudila na kulanguja kuwa nang’e âningutuma. ³⁷ Atata angutumile nanang’e uchocho ângushuhudila. Mwenu mukana wahi kupilikana lidi lyake wala kumwona chavele. ³⁸ Na malove lake lakâikala mmitima mwenu, kwa kuwa nanga pamungukulupila nangu wangutumile. ³⁹ Mwenu mùloleha Malemba Lanaswe umutenda kuwa nkati mwake mûmbepata umi ukee na ntululilo. Malemba anelo njo lãngushuhudilâ nangu, ⁴⁰ henga mwenu nkâtamwanga kwida kwang’une uchinga mupate umi.

⁴¹ Nangu nikâkudungidile kupata imbili kuhaloka kwa vanu. ⁴² Nangu ñnimmla kuwa mwenu nanga pamuntamwa Nnangu. ⁴³ Lola! Nangu ñniida kwa mamulaka la Atatangu, henga nkãngupwecheledile, ila munu yunji akâida kwa mamulaka lake mwene, mwenu muchimumpwechele.† ⁴⁴ Bahi ikâva mwenu mùtaha kupwechela imbili kuhaloka kwenu mmene na akee kuhaloka kwanga Nnangu wa weka, hambi mûmbebulu dachi kukulupila? ⁴⁵ Mwenu munatende kuwa nangu ñmbensitaki kwa Atatangu. Ambensitaki mwenu nni Musa umunolela kuwa âmbekuwa m’bali wenu. ⁴⁶ Mukâchinkulupila Musa, nkaningukulupila na nangu mwalehu, kwa kuwa Musa ânilemba habali dinguyâmba nangu. ⁴⁷ Henga ikâva nanga pamulakulupila âlalâ lalêmbile Musa, mûmbebulu dachi kukulupila malove lãngutangôlà?”

6

Yesu âveng’a chakulya vanu alufu nnyano

(Matayo 14:13-21, Mako 6:30-44, Luka 9:10-17)

¹ Bada ya anelo, Yesu nkuyamboka Litanda lya Galilaya, yani Litanda lya Tibeliya. ² Likuwa likulu lya vanu nkumpapata Yesu, ing’anya vanu anevo vâviwene vîmaiho vya masaibu vyachivitenda kwa kuvalamya vagonjo. ³ Yesu nkukwela nnichinga, nkuikala aneko pamo na vakuhundwa vake. ⁴ Na Sikukuu ya Vayahudi ichêmwâ Pasaka* îvele pepi kukamola. ⁵ Bahi Yesu palolite na kulyona likuwa likulu lya vanu ulihaloka, nkummuja Filipino kuchidoni, “Tukasume kwachi mikate uchinga ava vanu valye?” ⁶ Yesu âtangwele uchocho wanninga chihi Filipino, kwa kuwa mwene ânimala lyambelitenda. ⁷ Filipino nkunyang’ula Yesu kuchidoni, “Ata kututumila dihela malinga dya nshahala wa malipo la maduva myambili kusuma mikate, ikambeoneleja kananga kumupa kila munu chipande chijoko!” ⁸ Nkûhundwa yumo wa Yesu uvannchema Anduleya, nnung’une Simoni uvannchema Petulo, nkunnyaulila Yesu kuchidoni, ⁹ “Apano pâvele kijana yumo avêle na mikate nnyano ya shayili† na dihomba dimbili. Dachi, vitukutuku avino vîmbeteleja chani kwa vanu vohe malinga ava?”

¹⁰ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Vahaulile vanu vaikalange pahi.” Pachinu anepo pâvele na wahi wohe, bahi vanu nkuikalanga, na isabu ya valume weka vânavale anepo yâvele malinga alufu nnyano. ¹¹ Yesu nkuitwala aila mikate, nkunshukulu Nnangu na kuvayavanyija vanu vammalele vanaikalenge apala, na dihomba na dinang’o nkutenda uchocho. Na kila munu nkûpata malinga chanalembedile. ¹² Vammalele pavasibile, Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Lokotanga vibeduli vyammalele viisalidile vya mikate, uchinga vitumike kavila.” ¹³ Bahi vakuhundwa nkulokotanya maisalilo la vibeduli vya mikate, nkwombaja makalala kumi na mbili.

¹⁴ Vanu pavachiwene achila chimaiho cha lisaiibu chatendile Yesu, nkuchidoni, “Muhiu ayu munu nni ayula nabii utuchinolela kwida pachilambo.” ¹⁵ Yesu pamaite kuwa

† 5:43 Maeleso layâmba lina, lola Yohana 1:12.

* 6:4 Maeleso layâmba Pasaka, lola Yohana 2:13.

† 6:9 Shayili ni

dimbeyu dilandâna na utani, na nkate ukatapajijwe na shayili nanga pauchigalika.

vámbeida unantwala kwa dimongo uchinga vankan'juhe kuva nfalume, nang'e nkuuka nkuhwena kavila kulichinga weka.

*Yesu àonga muha medi
(Matayo 14:22-33, Mako 6:45-52)*

¹⁶ Pachikamwele chinalyulo, vakuhundwa va Yesu nkuhelelekela ya kulitanda. ¹⁷ Nkukwelanga muingalava, nkutandilika kuyomboka litanda kuhwena kuimanga ya Kapelinaumu. Chipindi anecho lupi lúvele lwendilè, na Yesu ávele bado akàmbivakojá. ¹⁸ Lipungo likulu nkutandilika kupunga namene na litanda nkutibuka mawimbi. ¹⁹ Bahi pavapite mwanda wa kilomita malinga nnyano au sita, nkumwona Yesu avèlè pepi na ingalava, waonga muha medi, vakuhundwa vake nkuyopa namene. ²⁰ Henga Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Ni nangu, munayope!” ²¹ Bahi vakuhundwa vake kwa kuhangalala, nkumpwechelele Yesu muingalava, upala ingalava nkuhwika kunnyangi, pachinu pavachihwena.

Vanu vântaha Yesu

²² Ulyamba wake, likuwa lya vanu vanaisalidile m'bali wavili wa litanda, vânikameka kuva pachinu anepo ípwawije chihi ingalava imo bahi. Na vânimala kuva Yesu akanainjidile muingalava aila pamo na vakuhundwa vake, ila vakuhundwa vake vâpite chihi vanang'o weka. ²³ Na dingalava dinji nkukamola kihaloka kuimanga ya Tibeliya, nkuhwika pachinu apala pavanalile vanu aila mikate, bada ya Nang'olo Yesu kunshukulu Nnungu. ²⁴ Bahi avala vanu pavamaite kuva Yesu na vakuhundwa vake vakapali pachinu apala, nkukwelanga n'dingalava dyavu nkuhwena kuimanga ya Kapelinaumu unantaha Yesu.

Yesu njo nkate úvatènda vanu vâàve na umi

²⁵ Avala vanu pavankojije Yesu ng'ambo ya vili ya litanda, nkummuja kuchidoni, “Nkúhunda, wako úkamwele chakani apano?” ²⁶ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, mwenu mungutaha nangu ing'anya ya aila mikate imunalile na kusiba, henga akee ing'anya ya kwelewa mana ya avila vimaiho vya masaibu vingunatendile. ²⁷ Munatumbamile kupata chakulya chondongeka, ila tumbamila kupata chakulya chikóndongeka na chiida na umi ukee na ntululilo. Na Mwana wa Munu njo ambemwíng'a mwenu chakulya anecho, kwa kuva nang'e njo walimaihijije Atata Nnungu.” ²⁸ Vanang'o nkummuja kuchidoni, “Hwetu tutende dachi uchinga tukole madengo lalalembela Nnungu?” ²⁹ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Madengo lalalembela Nnungu mulatende nni alano, munkulupile chihi ayula wantumile.”

³⁰ Avala vanu nkummuja Yesu kuchidoni, “Dachi, wako úbelanguja chimaiho ntwani cha lisaibu, uchinga tuchone na tupate kukukulupila? Dachi, úmbetenda chinu ntwani? ³¹ Aneko kulilanga akuluvetu vâlile chakulya chichémwa ‘Mana,’ chakulya chilandène na nkate, malinga chiilembwije Mmalemba Lanawe kuva, ‘Ávalisije nkate uhalêke kulihunde.’”

³² Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nangu nînnnyaulilanga uhiu kuva, Musa nanga panampele mwenu nkate uhalôka kulihunde, henga Atatangu nni amwíng'a mwenu nkate uhiu uhalôka kulihunde. ³³ Kwa kuva, nkate wauhumya Nnungu nni ayula asulupûka kihaloka kulihunde, na nni avêng'a vanu va pachilambo umi.” ³⁴ Avala vanu nkunnyaaulila Yesu kuchidoni, “Nang'olo, hwetu tûnakuyuwa utwíng'e nkate anewo maduva lammalele.” ³⁵ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nangu njo nkate wene uvatènda vanu vâàve na umi. Aída kwang'une akambekuva na indala mwiko, na angukulupila nangu akambekuva na inyota mwiko. ³⁶ Henga nangu naninnyaaulilanga mwenu kuva, ikánava mùningwona, wala nanga pamungukulupila. ³⁷ Vanu vammalele vâning'à Atata vâmbèida kwang'une, na ayula aída kwang'une mwiko nikambemminganga. ³⁸ Kwa kuva, nangu ñnisulupuka kihaloka kulihunde uchinga ngutende àlalá lalalembela ayula angutumîle, akee unatenda langúlembèlà nangu nimwene. ³⁹ Lalalembela ngulatende ayula angutumîle nni alano, avala vanu vângupèlè nnannyahe kananga yumo, henga nivafufule vammalele nniduva lya ntululilo wa chilambo. ⁴⁰ Kwa kuva, chalembela Atatangu nni achino, kila munu ambemwóna Mwana wa Nnungu na kunkulupila ààve na umi ukee na ntululilo, na nangu nguchininfufule munu aneyo nniduva lya ntululilo wa chilambo.”

⁴¹ Bahi Vayahudi pavapilikene uchocho nkutandilika kuhingínika ing'anya Yesu áhawile kuva, “Nangu njo nkate usulupwíke kihaloka kulihunde.” ⁴² Vanang'o nkua uvatangola kuchidoni, “Kwani ayu tenda Yesu mwana wa Yusufu? Atatake na anyokwe hwetu tûnivamala! Vino nang'e áhulula dachi kuhaula kuva, ‘Ñnisulupuka kihaloka kulihunde?’” ⁴³ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Lekanga kuhingínikilanila mmene kwa mmene. ⁴⁴ Nanga munu áhulula kwida kwang'une akanachemwe na Atatangu angutumîle, na nangu nguchininfufule munu aneyo liduva lya ntululilo wa chilambo. ⁴⁵ Mmalemba la

manabii ilembwije kuva, 'Vanu vammalele vambhundwa na Nnungu.' Kila munu ampilikana Atatangu na kulihunda kuhaloka kwanga nang'e, aneyo aida kwang'une. ⁴⁶ Aino ikee na mana kuva anipwawa munu awahite kumwona Atata, ikanave chihi nangu nguhalêke kwa Nnungu, nangu njo nimmwêne Atata. ⁴⁷ Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, munu woheyo akulupila âpata umi ukee na ntululilo. ⁴⁸ Nangu njo nkate uvatênda vanu vâave na umi. ⁴⁹ Aneko kulilanga anakuluvenu vânyila nkate[‡] uhalêke kulihunde, henga vâniha. ⁵⁰ Henga nangu njo nkate usulupûka kuhaloka kulihunde, uchinga munu woheyo ambeûlya anahwe. ⁵¹ Nangu njo nkate uvatênda vanu vâave na umi, nkate usulupwike kuhaloka kulihunde. Munu woheyo akâulya nkate auno, âmbekuva na umi ukee na ntululilo. Na nkate auno ni mmili wangu, unimbeuhumya kwajili ya vanu va pachilambo uchinga vapate umi."

⁵² Bahi Vayahudi pavapilikene uchocho nkutandilika kutahukana vene kwa vene uvachidoni, "Munu ayu âmbehulula dachi kutwing'a mmili wake tuulye?" ⁵³ Yesu nkuvahuilila kuchidoni, "Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, mwenu nkanauye mmili wanga Mwana wa Munu na kukumbila myadi yake, bahi nkambekuva na umi nkati mwenu. ⁵⁴ Na munu woheyo aûlya mmili wangu na kukumbila myadi yangu, âava na umi ukee na ntululilo, na nangu nguchininfufule munu aneyo nniduva lya ntululilo wa chilambo. ⁵⁵ Kwa kuva, mmili wangu nni chakulya cha uhiu, na myadi yangu nni chikumbito cha uhiu. ⁵⁶ Munu woheyo aûlya mmili wangu na kukumbila myadi yangu, aneyo ânakumilana na nangu na nangu nakumilana na aneyo munu. ⁵⁷ Malinga Atata angutumile chavele na umi, na nangu ngûva na umi ing'anya yanga nang'e, uchocho munu woheyo angûlya nangu âmbekuva na umi ing'anya yang'une. ⁵⁸ Bahi auno nni nkate usulupwike kuhaloka kulihunde, henga ukee muchi chakulya chichêmwâ 'Mana' inasulupwike kuhaloka kulihunde, ivachilya anakuluvenu akula kulilanga. Pamo na kulya Mana aneyo, vammalele vânihwanga, henga munu ambeûlya nkate auno âmbekuva na umi ukee na ntululilo." ⁵⁹ Yesu âtangwele malove anelo pânavele nkûhunda muing'ande ya kunnyuwila Nnungu, aneko ku Kapelinaumu.

Malove lavêle na umi ukee na ntululilo

⁶⁰ Bahi vanu vohe muavala vakuhundwa vake pavapilikene uchocho, nkuhula kuchidoni, "Malove ala lanikamajanga! Munu ntwani ambehulûla kulapwechela?" ⁶¹ Yesu nkumala kuva vakuhundwa vake vânahinginika ing'anya ya malove anelo, nkuvauja kuchidoni, "Dachi, malove alano lananchima? ⁶² Bahi imbekuva dachi pamumbemwona Mwana wa Munu wakwela kavila kulihunde, pachinu panavele mwanda ntandi? ⁶³ Umumu Wanaswe nni avêng'a vanu umi, vanu nanga pavahulula kutenda uchocho. Na malove laninnyaulidile mwenu nni la Umumu Wanaswe, na lèvele na umi. ⁶⁴ Henga pâvele vanu vanji mmwenu vakâkulupila." Na Yesu âtangwele uchocho kwa kuva ânivamala chitandilikê vanu avala vakambenkulupila na ayula ambentengelêka. ⁶⁵ Yesu nkuhweneha kuvahaulila kuchidoni, "Njo mana nangu ninnyaulidile kuva, nanga munu ahulula kwida kwang'une bila kuhululihwa na Atatangu."

⁶⁶ Ing'anya ya malove anelo, vanu vohe vachinkulupila nkunnekanga, na nanga pavanannondwele kavila Yesu. ⁶⁷ Anepo Yesu nkuvauja avala vakuhundwa kumi na mbili kuchidoni, "Dachi, na mwenu uchocho ñnembeukananga?" ⁶⁸ Petulo nkunyang'ula Yesu kuchidoni, "Nang'olo, hwetu tûmbewena kwakinani? Wako nni uvêle na malove lavêng'a vanu umi ukee na ntululilo. ⁶⁹ Hwetu tûnimala na kukulupila kuva wako nni ayula Wanaswe ahalêke kwa Nnungu." ⁷⁰ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Dachi, nangu nîkee nintandwêle mwenu kumi na mbili? Henga yumo mmwenu âlojwa na Ibilisi!" ⁷¹ Yesu âtangwele malove anelo wamwamba Yuda mwana wanga Simoni Isikalote, kwa kuva nang'e nni ambentengelêka ikanava âvele yumo wa avala kumi na mbili.

7

Yesu na anung'unuvake

¹ Bada ya anelo, Yesu nkupita waonga nchilambo cha ku Galilaya. Akanatamwije kwonga chilambo cha ku Yudeya, ing'anya vakulu va Vayahudi vâkudungidile kummwalala. ² Bahi Sikukuu ya Vayahudi ichêmwâ, Sikukuu ya Migongwe, yâvele pepi kukamola, ³ bahi anung'unuvake Yesu nkunnyaulila Yesu kuchidoni, "Uka apano uhwene ya ku Yudeya, uchinga vakuhundwa vako vakalone lutenda. ⁴ Munu alembêla amaikane, akâtenda vitukutuku vyake kwa sili. Bahi ikâva útenda vitukutuku avi, bahi lilanguje kwa vanu va pachilambo." ⁵ Ata anung'unuvake Yesu navanang'o nanga pavanankulupidile. ⁶ Yesu

[‡] 6:49 Apano Yohana âlembile Mana, na aneyo mana yalandene na nkate, njo mana Yesu âlilonjeledile mwene kuva nang'e nni nkate usulupwike kuhaloka kulihunde.

nkuvahaulila kuchidoni, “Uhiku wangu ulembelêwa, ukânambikamola. Henga kwenu mwenu kila uhiku ûnafala. ⁷ Vanu va pachilambo vakâhulula kummenga mwenu, henga vânguvenga nangu ing'anya nangu nashuhudila kuva, lavatendanga lânihakalanga. ⁸ Mwenu hweneng'ana kusikukuu aneyo. Henga nangu nikambekwida kusikukuu aneyo, kwa kuva uhiku ukatapéle kwang'une ukânambikamola.” ⁹ Yesu patangwele malove anelo, nkuisalila chihhi nchilambo uchila cha ku Galilaya.

Yesu âhwena ku Yelusalemu ku Sikukuu ya Migongwe

¹⁰ Anung'unuvake pavaukile uhwena ya kusikukuu, Yesu nanang'e nkuhwena, henga âpíte chihhi kwa sili bila kulilanguja kwa vanu. ¹¹ Aneko kusikukuu, vakulu va Vayahudi nkua uvantaha Yesu akuno uvaujana kuchidoni, “Kwani ayu munu âvele kwachi?”

¹² Mmakuwa âlalâ la vanu mûvele na manyinyi lachinnyamba Yesu. Vanu vanji vâhaua kuchidoni, “Yesu nni munu wambone.” Na vanu vanji vâhaua kuva, “Yesu akâvele munu wambone! Nang'e âvalambila chihhi vanu.” ¹³ Henga nanga munu analingile kutangola habali dyanga Yesu palangele, kwa kuva vâvayopa vakulu va Vayahudi.

¹⁴ Bahi paihwikile ching'ati sikukuu, Yesu nkuinjila nnuwani Iwa Ing'ande yanga Nnungu nkutandilika kuhunda. ¹⁵ Anepo Vayahudi pavapilikene mahundo lake, nkukan-gana namene uvachidoni, “Munu ayu âipete dachi elimu malinga ayi akuno akasomilê?”

¹⁶ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Mahundo lânguhûnda nangu lakâvele langu, ila ni la ayula angutumilê. ¹⁷ Munu woheyo akâlebmbela kutenda lalalembela Nnungu, achiamale kuva mahundo langu lâhaleke kwanga Nnungu, au ngûtangola chihhi kwa ding'ano dyangu nimwene. ¹⁸ Munu atangôla chihhi kwa ding'ano dyake mwene, aneyo âtaha chihhi imbili yake mwene. Henga munu ayula atâha imbili ya ayula antumilê, aneyo nni wa kukulupika, na wala nanga palambila. ¹⁹ Dachi, Musa akanampele mwenu Sheliya? Henga wala nanga munu yumo mmwenu aikamûla Sheliya aneyo. Ing'anya ntwani mûlebmbela munguwalale?” ²⁰ Bahi avala vanu nkunyang'ula kuchidoni, “Wako ûvele na nanndenga! Nnani akudungidile ukuwalala?”

²¹ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Nangu ngûtendile lisaibu limo, na mwenu mmam-malele mmenkuhemwa. ²² Mwenu mûvayalula vanu ata Liduva Iya Kuyewelega ing'anya Musa âmpele mwenu amuli ya kuyalula. Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, amuli aneyo ikanahaleke kwanga Musa, ila îhaleke kwa anakuluvunu. ²³ Bahi ikâva mûnahulula kunnyalula munu Liduva Iya Kuyewelega uchinga Sheliya yanga Musa inalumulwe, mwadachi mûnguisija nangu ing'anya ya kunnanya munu Liduva Iya Kuyewelega? ²⁴ Lekanga kuhukumu kwa kupamipamila, henga îlembelwa muhukumu kwa haki.”

*Dachi, Yesu njo Kilisto?**

²⁵ Bahi vanu vanji wa ku Yelusalemu nkuhaua kuchidoni, “Dachi, ayu munu akee uvantaha uchinga vammwalale? ²⁶ Hambi lola, âtangola chihhi palikuwa Iya vanu na wala nanga munu annyaulila lilove lyohelyo! Dachi, inahululika kuva vakulu navanang'o vânimala kuva, muhiu ayuno njo Kilisto? ²⁷ Henga kwahaloka ayu munu hwetu tûnikumala. Na Kilisto pambeida nanga munu ambemâla pachinu pâhalêkê!”

²⁸ Bahi Yesu pânavelê nnuwani Iwa Ing'ande yanga Nnungu wahunda, nkunonoha lidi nkuhaua kuchidoni. “Mwenu mûningumala, na kunguhaleke mûnikumala! Nangu nikaidile kwa mamulaka langu nimwene, henga ayula angutumilê nni wauhiu, na mwenu nanga pamummaite. ²⁹ Henga nangu ñnimmla, kwa kuva ngûhaleke kwanga nang'e, nanang'e nni angutumilê nangu.”

³⁰ Anepo vanu nkulembela vankamule Yesu, henga nanga munu analingile kunkamula, kwa kuva uhiku wake wa kukumulwa wâvele ukânambikamola. ³¹ Vanu vohe nnikuwa Iya vanu vânavelê apala, nkunkulupila Yesu, nkuva uvahaua kuchidoni, “Pâmbeidâ Kilisto tuchitummale, kwa kuva âmbetenda masaibu lohe. Na ayu munu âtenda masaibu lohe, bahi inahululika kuva ayu njo Kilisto.”

³² Mafalisayo nkupilikana malove lavachitangola vanu kumwamba Yesu. Bahi makuhani vakulu na Mafalisayo nkuvatuma valinsi vakankamule Yesu. ³³ Yesu nkuhaua kuchidoni, “Nangu nîmbekuva pamo na mwenu kwa mahiku kadiki, koka nguhwene kwanga ayula angutumilê. ³⁴ Mûmbengutaha, henga nkambengwona, kwa kuva pachinu panimbekuva mwenu nkambehulula kuhwika.” ³⁵ Vakulu va Vayahudi nkutandilika kuujana vene kwa vene, uvachidoni, “Ayu munu âmbehwena kwachi kutukambehulula kumwona? Dachi, âmbehwena kwa Vayahudi vamwadilikêne mmilambo vya vanu vakâvele Vayahudi, akavahunde vanu vakâvele Vayahudi? ³⁶ Âvele na mana ntwani pâhauâla kuva, ‘Mûmbengutaha, henga nanga pamumbengwona, na pachinu panimbekuva nangu, mwenu nanga pamumbehulula kuhwika?’ ”

* 7:24 Maeleso layâmba Kilisto, lola Yohana 1:41.

³⁷ Liduva lya ntululilo lya sikukuu aneyo, liduva liva likulu namene musikukuu aneyo, Yesu nkuimila nkunonoha lidi wachidoni, “Munu woheyo avêle na inyota aide kwang'une akumbile.” ³⁸ Malinga Malemba Lanaswe chilahaula kuva, munu woheyo angukulupila nangu, dihunde dya medi lavêng'a vanu umi dimbekulula kuhlaloka muntima mwake!” ³⁹ Yesu átangwele malove anelo wamwamba Umumu Wanaswe kuva, avala vankulupidile nang'e vachivampwechelele. Mahiku anelo, Umumu Wanaswe ávele akánambikamola, kwa kuva Yesu ávele akánambikwinjila muukulu wake.

⁴⁰ Vanu vanji nnikuwa alila pavapilikene malove anelo nkuhaua kuchidoni, “Muhiu, ayuno munu nni nabii achilolêwa kwida!” ⁴¹ Vanu vanji nkuhaua kuchidoni, “Ayuno nni Kilisto!” Henga vanu vanji nkuhaua kuchidoni, “Nanga, ìmbehululika dachi Kilisto ahaloke ku Galilaya? ⁴² Dachi, Malemba Lanaswe lakáhawile kuva, Kilisto àmbevelekwa muudukulu wa Nfalume Daudi, muimanga ya Betelehemu, imanga yavelekwejiye Daudi?” ⁴³ Bahi vanu vánavele apala palikuwa nkutandilika kuyavanyika ing'anya ya Yesu. ⁴⁴ Vanu vanji nkulembela vankamule Yesu, henga nanga analingile kunkamula.

Vakulu va Vayahudi vakánkulupila Yesu

⁴⁵ Bahi avala valinsi pavauyang'ene, makuhanu vakulu na Mafalisayo, nkuvauja kuchidoni, “Ing'anya ntwani mukáidinawe?” ⁴⁶ Valinsi nkuyang'ula kuchidoni, “Hwetu tukánambimwona munu atangôla muchi chatangola ayula munu!” ⁴⁷ Bahi Mafalisayo nkuvauja kuchidoni, “Dachi, na mwenu uchocho mùnikumbika? ⁴⁸ Dachi, alida muvakulu vetu au Mmafalisayo ankulupidile nang'e? ⁴⁹ Henga likuwa alino lya vanu vakaimaite Sheliya ya Musa vânilaniwa na Nnungu!”

⁵⁰ Nfalisayo yumo uvanchema Nikodemo, anammwenedile Yesu nachilo, nkuvahaulila kuchidoni, ⁵¹ “Dachi, Sheliya yetu ìnatuluhusu kunnyukumu munu kabla tukánambimpilikanila hoti na kumala chatendile?” ⁵² Vanang'o nkunyang'ula kuchidoni, “Dachi, na wako uchocho ùhaleke ku Galilaya? Bahi hwena ukatahe Mmalemba Lanaswe, uchiuole kuva nabii akambelaloka ku Galilaya!”

⁵³ Bahi nkuukananga, kila munu nkuhwena kukaya kwake.

8

*Mmahe uvankamwile ugoni**

¹ Yesu nkuhwena ku Lichinga lya Miseituni. ² Bahi liduva lipapete, ulyamba na mambumbu Yesu nkuhwena kavila nnuwani lwa Ing'ande yanga Nnungu. Vanu vammalele nkumwenela, nang'e nkuikala, nkutandilika kuvahunda. ³ Vakúhunda Sheliya yanga Musa na Mafalisayo, nkumpelekejija Yesu mmahe yumo uvankamwile ugoni, nkumwimija muyo mwa vanu vammalele. ⁴ Bahi nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Nkúhunda, ayuno mmahe vânkamwile ugoni. ⁵ Mu Sheliya yetu, Musa ánituumulisa kuva, nkongwe malinga ayu apanywe mayanga, mpaka ahwe. Hambu wako wâmba dachi?” ⁶ Avala vanu vátangwele malove anelo uvanninga chihi Yesu, uchinga vapate ing'anya ya kunsitaki. Henga Yesu nkutepa na kulemba muulongo kwa chala chake. ⁷ Pavahalijije kummuja, Yesu nkuhinamuka, nkuvahaulila kuchidoni, “Munu woheyo akávele na sambu nnikuwa lyenu, bahi áave ntandi kunnyelangila mmahe ayu liyanga.” ⁸ Anepo Yesu nkutepa kavila nkuva walemba muulongo. ⁹ Pavapilikene malove anelo, vanu vammalele nkutandilika kuukananga yumo-yumo, na vâsele nni vánavele vatandi kuukananga. Vammalele nkuukananga nkuisalila chihi Yesu na ayula mmahe anaimidile muyo mwake. ¹⁰ Yesu painamwike nkummuja ayula mmahe kuchidoni, “Vanu vanaimilenge apa vâvelenge kwachi? Dachi, nanga munu ahawile kuva ùlembelewa uhwe?” ¹¹ Ayula mmahe nkuyang'ula kuchidoni, “Wala nanga munu, Nang'olo!” Bahi Yesu nkunnyaulila ayula mmahe kuchidoni, “Na nangu uchocho nikákuhukumu. Wako hwena chihi, henga unauyile kavila kutenda sambu.”

Yesu njo nng'anje wa chilambo

¹² Yesu nkuvahaulila kavila vanu kuchidoni, “Nangu nni Unene† nguhúmya nng'anje kwa vanu va pachilambo. Ambengupapâta nangu akambekwonga nnuپی, ìla àmbekuva na nng'anje uhúmya umi.”

¹³ Bahi Mafalisayo nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Ushahidi wako ukákulupilwa kuva wa uhiu, kwa kuva wako ulishuhudila chihi umwene.” ¹⁴ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Ata kungulishuhudila nimwene, henga ushahidi wangu nni wauhiu, kwa kuva, nangu ñnipamala pachinu panguhaleke na panguhwena. Henga mwenu mukámaite pachinu panguhaleke wala panguhwena. ¹⁵ Mwenu mùhukumu chihi kwa ding'ano dya chimunu, henga nangu nanga paninnyukumu munu. ¹⁶ Ata nikáhukumu, hukumu yangu ni ya uhiu,

* 8: Mmalemba la kala namene, misitali ya 7:53-8:11 ikapali. † 8:12 Maeleso layâmba Nangu nni Unene, lola Yohana 4:26.

kwa kuva, nangu nikáhukumu weka, ila Atata angutumile àvele pamo na nangu. ¹⁷ Na mu Sheliya yenu inilembwa kuva, ushahidi wa vanu vavili unakulupilwa kuva nni wa uhiu. ¹⁸ Nangu ngúlishuhudila nimwene, na Atata angutumile nanang'e uchocho anangushuhudila." ¹⁹ Bahi vanang'o nkummuja kuchidoni, "Atatako wako àvele kwachi?" Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Mwenu nanga pamungumaite nangu, na wala nanga pamummaite Atatangu. Henga kuikavele umungumala nangu, bahi mukanimmala na Atatangu."

²⁰ Yesu àtangwele malove anelo pachihunda nnuwani lwa Ing'ande ya Nnungu pepi na pachinu palavele masanduku la sadaka. Na wala nanga munu anahulwile kunkamula, ing'anya uhiku wake wa kukamulwa wávele bado ukànambikamola.

Kunguhwena nangu mwenu nkábulula kuhwika

²¹ Bahi Yesu nkuvahaulila kavila kuchidoni, "Nangu mbènkuhwena, na mwenu mùmbengutaha, henga mwenu mùmbekuhwa ing'anya ya masambi lenu. Na kunguhwena nangu, mwenu mukábulula kuhwika." ²² Bahi vakulu va Vayahudi pavapilikene malove anelo nkuchidoni, "Patangola kuva, 'Kunguhwena nangu mwenu mukábulula kuhwika.' Dachi, àlembela aliwalale mwene?" ²³ Bahi Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Mwenu mùhaleke upano pahi, henga nangu ngùhaleke muha. Mwenu ni mmanu mmapachilambo achino, henga nangu nikávele wa pachilambo achino. ²⁴ Njo mana nínnyaulidile kuva, mùmbekuhwa ing'anya ya masambi lenu. Na ikáva nanga pamumbekulupila kuva, 'Nangu nni Unene,'[‡] muhiu mùmbekuhwa ing'anya ya masambi lenu." ²⁵ Bahi vanang'o nkummuja kuchidoni, "Kwani wako nnani?" Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Nangu njo ayula uninannyaulidile kutandiki patandi. ²⁶ Nangu ngùvele na malove lohe la kutangola kumwamba mwenu na la kunnyukumu mwenu. Henga ayula angutumile nangu nni wauhiu, na nangu nivahaulila vanu va pachilambo àlalá langupilikene kuhaloka kwanga nang'e."

²⁷ Henga avala vanu wala nanga pavanaelewije kuva Yesu àtangonavo kumwamba Atatake wa kulihunde. ²⁸ Bahi Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Pamumbennyanyula Mwana wa Munu muha munsalaba, anepo njo pamumbemala kuva, 'Nangu nni Unene,'[§] na nni pamumbemala kuva, nanga chinu chingútenda kwa ding'ano dyangu nimwene, ila ngútangola chihi àlalá langúhundile Atata. ²⁹ Na ayula angutumile àvele pamo na nangu, wala akángulekile weka, ing'anya maduva lammalele ngútenda lankatapáfila." ³⁰ Bahi pachitangola malove anelo, vanu vohe váninkulupila.

Vana vanga Nanchindenga

³¹ Bahi Yesu nkuvahaulila avala Vayahudi vankulupidile kuchidoni, "Mwenu mukálakamula mahundo langu, muhiu mùmbekuva mmakuhundwa vangu. ³² Anepo njo pamumbeumala uhiu, na anewo uhiu umbentenda mukombolewe." ³³ Bahi avala vanu nkunnyang'ula Yesu kuchidoni, "Hwetu nni tuvanu tùvá lukolo lwanga Iblahimu, na tukánambikuva tuvatumwa tùvá munu woheyo. Hambi wako ùvele na mana ntwanu pauhaua kuva, tuchitukombolewe?" ³⁴ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Nangu nínnyaulilanga uhiu kuva, kila munu atènda sambi ni ntumwa wa sambi. ³⁵ Ntumwa nanga pavalangiwa kuva mwanafamiliya maduva lammalele, henga mwana ànavalangiwa kuva mwanafamiliya maduva lammalele. ³⁶ Mwana wa Nnungu akánkombola mwenu, bahi muchimukombolewe mwalehu. ³⁷ Nangu ñnimala kuva, mwenu ni mmanu mma lukolo lwa Iblahimu. Henga mùkudungila munguwalale ing'anya mwenu nkálatamwanga mahundo langu laikale mmitima yenu. ³⁸ Nangu ngúlatangola chihi àlalá lanilawene kwa Atatangu, henga mwenu mùlatenda àlalá lamulapilikene kwa atatawenu."

³⁹ Bahi avala vanu nkunnyang'ula Yesu kuchidoni, "Hwetu nni tuvanu tùvá lukolo lwanga Iblahimu." Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Mwenu mukáchiva mmanu mma lukolo lwanga Iblahimu, mukanilatenda àlalá lachilatenda Iblahimu. ⁴⁰ Hambi nangu nínnyaulidile uhiu unguupilikene kwa Nnungu, pamo na anelo mwenu mùkudungila mumb-walale. Henga Iblahimu nanga panatendile uchocho! ⁴¹ Mwenu mùlatenda àlalá lala-tenda atatawenu." Vanang'o nkunnyang'ula Yesu kuchidoni, "Hwetu tukee tuvana tuva halamu! Hwetu tùvele chihi na atata yumo bahi, yani Nnungu." ⁴² Bahi Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Kwikavele Nnungu wava Atatawenu, mukaningutamwa nangu, kwa kuva, nangu ngùhaleke kwa Nnungu, na hambu ngùvele apano. Nangu nanga panguidile kwa mamulaka langu nimwene, ila kwa mamulaka la ayula angutumile. ⁴³ Mwadachi mwenu makálaelewa malove lángutangóla? Mwenu mukálaelewa malove langu ing'anya mukábulula kulapwechela mahundo langu. ⁴⁴ Mwenu njo mmana mma atata wenu Ibilisi na mùlembela chihi kutenda àlalá lalalembela atatawenu. Nang'e nni nkúwalala maduva lammalele

‡ 8:24 Kwa kutangola malove alano "Nangu nni Unene," Yesu ànalitambulanga kwa kutumila lina lyanatumidile Nnungu kullitambulanga nchitabu cha Kuuka 3:14. § 8:28 Maeleso layámba Nangu nni Unene, lola Yohana 4:26.

kutandikila patandi, nang'e nanga paendána na uhiu, kwa kuva uhiu ukapali nkati mwake. Palambila, atangola chihi itangodi yavelekweji nayo, kwa kuva, nang'e ni nkúlambila na nni atata wa aneko kulambila. ⁴⁵ Henga nangu ngütangola chihi uhiu, na njo mana mwenu nkángukulupila! ⁴⁶ Alida mmwenu ahulúla kumaiha kuva nangu ngúvele na sambí? Na ikáva ngütangola uhiu, mwadachi nkángukulupila? ⁴⁷ Munu wanga Nnungu ánalapilikanila malove langa Nnungu. Henga mwenu nanga pamupilikanila ing'anya mwenu mukee mmanu mma Nnungu.”

Iblahimu kabla akánambivele kwa Yesu ànipwawa

⁴⁸ Vayahudi nkunyang'ula Yesu kuchidoni, “Dachi, hwetu tukáhawile uhiu kuva wako ni Nsamaliya na kuva wako úvele na nanndenga?” ⁴⁹ Bahi Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Nangu níkávele na nanndenga, ila nímweshimu Atatangu, henga mwenu ñnanguvenga. ⁵⁰ Nangu níkálitahija ukulu wangu nímwene, ila ànipwawa yumo autáha ukulu anewo kwajili yangu, nanang'e nni nkúhukumu. ⁵¹ Nangu nínnyaulilanga uhiu kuva, munu woheyo akálakamulila malove langu, aneyo munu akámbekuhwa.” ⁵² Bahi Vayahudi nkuhaua kuchidoni, “Hambi hwetu túnimala kuva wako úvele na anamindenga! Iblahimu ánihwa, na manabii na vanang'o váníhwa, na wako úhaua kuva, ‘Munu woheyo akálakamulila malove langu, aneyo akámbekuhwa mwiko!’ ⁵³ Dachi, wako ni nkulu kumpunda anakulwetu Iblahimu? Nang'e na manabii váníhwa. Dachi, wako úlitenda kuva nnani?” ⁵⁴ Bahi Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Nangu níkálitumbyanga nímwene, ukulu wangu ukee na mana. Henga Atatangu umumwamba mwenu kuva Nnungu wenu, aneyo nni angutumbyánga nangu. ⁵⁵ Mwenu nanga pamummaite, henga nangu ñnimmla. Na níkáhaua kuva, nanga pangummaite, nímbelambila muchi mwenu. Henga nangu ñnimmla na nalakamula malove lake. ⁵⁶ Anakulwetu Iblahimu ánilulutila namene, akuno walolela kulyona liduva linimbekwida nangu, na paliwene liduva anelyo, ánihangalala.” ⁵⁷ Bahi Vayahudi nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Wako wala ukánambikuva na vyaka amsini, hambi úhau dachi kuva únimwona Iblahimu?” ⁵⁸ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nangu nínnyaulilanga uhiu kuva, Iblahimu kabla akánambivele kwa nangu nanipwawa, kwa kuva, ‘Nangu nni Unene.’** ” ⁵⁹ Bahi Vayahudi nkulokotanga mayanga uchinga vammwalale Yesu kwa kunnyalangila mayanga, henga Yesu nkupihwa, nkuhuma nnuwani lwa Ing'ande ya Nnungu.††

9

Yesu ánnamya munu aputéle meho

¹ Bahi Yesu pachipita, nkumwona munu yumo aputéle meho kutandikila pavelekweji. ² Vakuhundwa vake nkummuja kuchidoni, “Nkúhunda, alida atendile sambí, nni ayuno aputéle meho au vammaléke, mpaka aveleke aputéle meho?” ³ Bahi Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Ayu munu akávelekweji aputéle meho ing'anya ya sambí yake au sambí ya vammaléke. Henga ávele uchocho uchinga matenda Nnungu laonekane kupitila nang'e. ⁴ Kwa kuva, muhi úvechinkuhweneha, bahi túlembelwa tulakole madengo la ayula angutumile, kwa kuva, chilo chivenkwida, uhiku wakahulula munu kukola madengo. ⁵ Pangupwawije pachilambo, nangu nni nng'anje wa pachilambo.” ⁶ Bahi Yesu pamalidile kutangola malove anelo, nkusuna mata pahi, nkulamunyanga na ulongo kuva litope, nkumpakala ayula munu aputéle, mmeho. ⁷ Pamalidile kumpakala, nkunnyaulila kuchidoni, “Hwena ukakalave medi nnitanda lya Siloamu,” mana ya lina alino ni “Atumwíje.” Bahi ayula munu aputéle, nkuhwena kulitanda unakalava medi, nkuuya aneko akuno walola.

⁸ Bahi avandikani mwave na avala vachimwóna anepo patandi wayuwayuwa, nkuva uvatangola kuchidoni, “Kwani ayu munu akee ayula achiikála pahi wayuwayuwa?” ⁹ Vanji nkuchidoni, “Nni nang'e.” Na vanji nkuchidoni, “Valandene chihi akee nang'e.” Henga mwene nkuchidoni, “Nni nangul!” ¹⁰ Bahi vanu nkummuja kuchidoni, “Hambi úpete dachi kulola?” ¹¹ Nang'e nkuvayang'ula kuchidoni, “Ayula munu uvanchema Yesu, ámunyenge litope, nkungupaka mmeho, nkunguhaulila kuchidoni, ‘Hwena ukakalave medi kulitanda lya Siloamu.’ Nangu nkuhwena unakalava, na pangukaleve álalá medi, nkúpata kulola.” ¹² Bahi avala vanu nkummuja kavila kuchidoni, “Munu wene ávele kwachi?” Nang'e nkuvayang'ula kuchidoni, “Nangu níkámaite kwavele!”

Mafalisayo vajúja namuna chalamile ayula munu anaputele meho

¹³ Bahi vanang'o nkumpelekeja kwa Mafalisayo ayula munu anaputele meho. ¹⁴ Na anelyo liduva lyanamunyenge Yesu litope nkunnamya ayula munu anaputele meho, lívele

** 8:58 Maeleso layámba Nangu nni Unene, lola Yohana 4:26. †† 8:59 Vayahudi vambénnyalangila Yesu mayanga ing'anya ya kulitambulanga nang'e kuva Nnungu, apala patangwele kuva, “Nangu nni Unene.” Lola nchitabu cha Kuuka 3:14.

Liduva Iya Kuyewelega. ¹⁵ Mafalisayo navanang'o nkutandilika kummuja ayula munu anaputele meho namuna chapete kulola. Nang'e nkuvayang'ula kuchidoni, "Ángupakele litope mmeho, nangu nkunakalava medi, na hambi mbènkulola." ¹⁶ Bahi Mafalisayo vanji nkuhaua kuchidoni, "Aneyo munu nanga pahalèkè kwa Nnungu, kwa kuva, nanga paikamula sheliya ya Liduva Iya Kuyewelega." Na vanji nkuva uvachidoni, "Íhululika dachi munu avèle na masambi kutenda vimaiho vya masaibu malinga ala?" Nkutandilika uyavanyika. ¹⁷ Bahi Mafalisayo nkummuja kavila ayula munu kuchidoni, "Kwa kuva nang'e nni akutendile ulole, hambi wako uchidachi kwamba aneyo munu?" Nang'e nkuvahaulila kuchidoni, "Nang'e ni nabii!"

¹⁸ Henga vakulu va Vayahudi vanang'o nanga pavanakulupidile kuva munu aneyo áputele meho na hambi ánalola, bahi nkubidi vavacheme vammalèke ayula munu apète kulola. ¹⁹ Pavakamwele, nkuvauja kuchidoni, "Dachi, ayuno nni mwanawenu umunnyaula kuva ávelekwejije akuno aputéle meho? Hambi, ápete dachi kulola?" ²⁰ Bahi avala vammalèke nkuyang'ula kuchidoni, "Hwetu túnimala kuva ayuno nni mwanawetu anavelekwejije aputéle meho. ²¹ Henga hwetu nanga patumaite namuna chapete kulola, na wala nanga patummaite aneyo munu antendile alole. Na kwa kuva nang'e nkulungwa, bahi mmujange achiayang'ule mwene." ²² Avala vammalèke, vátangwele uchocho ing'anya ya kuvayopa vakulu va Vayahudi, kwa kuva, vakulu va Vayahudi vánipatana kuva, munu woheyo ambennyambukila Yesu kuva njo Kilisto*, ámbevingangwa muing'ande ya kunnyuwila Nnungu. ²³ Njo mana avala vammalèke, váhawile kuva, "Nang'e nni munu nkulungwa, mmujange mwene."

²⁴ Bahi vanang'o nkunchema kavila ayula munu anaputele meho, nkunnyaulila kuchidoni, "Hambi tangola uhiu kwa kunnyopa Nnungu. Hwetu túnimala kuva ayuno munu ávele na masambi." ²⁵ Nang'e nkuvayang'ula kuchidoni, "Nangu níkárameke kuva nang'e nni munu avèle na masambi. Henga nangu ngúmaite chihi chinu chimo, kuva ngúputele meho, na hambi mbènkulola." ²⁶ Bahi vanang'o nkummuja kavila kuchidoni, "Ákutendeledile chamani? Ákulamije dachi meho lako?" ²⁷ Nang'e nkuvayang'ula kuchidoni, "Nangu tayali ñnimnyaulilanga, henga mwenu nkanatamwije kungupilikanila. Hambi mwadachi mùlebela ninnyaulile kavila? Dachi, na mwenu mùlebela mùúve mmakuhundwa vake?" ²⁸ Bahi vanang'o nkuntangolela malove lahakalenge na nkuchidoni, "Wako nni nkuhundwa wake, henga hwetu nni tuvakuhundwa vanga Musa! ²⁹ Hwetu túnimala kuva Nnungu átangwele na Musa, henga ayuno munu tukámaite kwahaleke!" ³⁰ Nang'e nkuvayang'ula kuchidoni, "Achino nni chinu cha kukanganya! Mwenu mùhaua kuva mukámaite kwahaleke, henga nang'e nni angutendile nangu ngulole!" ³¹ Hwetu túnimala kuva Nnungu akávapilikanila vanu vavèle na masambi, henga ávapilikanila vanu vammalele vamweshímu Nnungu na kutenda lalalembela. ³² Kutandikila pachiumbwije chilambo tukánambipilikanila kuva, ánipwawa munu awahíte kuntenda munu avelekwejije aputéle meho, alole. ³³ Kwikavele ayuno munu akáhaloka kwanga Nnungu, akanahulule kutenda chinu chohecho!" ³⁴ Bahi vanang'o nkunyang'ula kuchidoni, "Wako nni umunu wa masambi kutandikila kuveleka kwako, hambi úmbetuhunda dachi hwetu?" Bahi nkumminganga muing'ande ya kunnyuwila Nnungu.

Munu anaputéle meho ánkulupila Yesu

³⁵ Yesu nkupilikanila kuva ayula munu anaputele meho áningangwa muing'ande ya kunnyuwila Nnungu. Bahi Yesu pakojene nawe nkummuja kuchidoni, "Dachi, wako únankulupila Mwana wanga Munu?" ³⁶ Ayula munu nkunyang'ula Yesu kuchidoni, "Nang'olo, wako nguhaulile chihi, nang'e ni nnani uringa ngupate kunkulupila." ³⁷ Yesu nkunnyaulila kuchidoni, "Wako únimwona, na aneyo alonjèla na wako vino nni nang'e." ³⁸ Ayula munu nkuchidoni, "Nang'olo, nangu nakulupila!" Bahi ayula munu nkunnyaunamila Yesu, nkumwabudu.

³⁹ Bahi Yesu nkuchidoni, "Nangu ngúidile apano pachilambo unahukumu, uringa vanu vapatéle meho valole, na valòla vapatule meho." ⁴⁰ Mafalisayo vanji vánavele pamo na nang'e vánipilikanila malove anelo, nkummuja Yesu kuchidoni, "Mwadachi wako úhaua kuva hwetu túputele meho?" ⁴¹ Bahi Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Mwenu mukáchiva mmanu muputéle meho, mukánave na hatiya. Henga kwa kuva mùlyona kuva mùnalola, bahi masambi lenu làvechinkupwawa."

10

Yesu áhumya nfano wa nchunga wambone

* 9:22 Maeleso layámba Kilisto, lola Yohana 1:41.

¹ Yesu nkuhaua kuchidoni, “Nangu ninnyautilanga uhiu kuva, munu woheyo akainjila nchitundu cha dingandolo kwa kupitila pannango, ila achitikila chihi kwa kukwela nchitundu, nang'e nni nkwiwa na nkupalaula. ² Henga ayula ainjila kwa kupitila pannango wa chitundu, aneyo nni nchunga wa angandolo. ³ Nlinsi wa chitundu ananchimulila nnango nchunga, na angandolo vanapilikana lidi lya nchunga. Nchunga anavachema angandolo vake kila ungandolo kwa lina lyake, na kuvulodya pawelu. ⁴ Pāvahūmyā pawelu, anavalongolelela, na angandolo vanampapata ing'anya vanilimala lidi lyake. ⁵ Anevo angandolo mwiko vakambempapata nnyeni, ila vanantukuta kwa kuva nanga pavalimaite lidi lya nnyeni.” ⁶ Yesu ávahaulidile nfano anewo, henga vanang'o nanga pavanamaite mana lake.

Yesu njo nnango wa kuinjilila na nni nchunga wambone

⁷ Bahi Yesu nkuhwenaha kavila kutangola wachidoni, “Nangu ninnyautilanga uhiu kuva, nangu ngúvele muchi nnango wa chitundu cha angandolo. ⁸ Vammalele vangulongoledile nni vakwiwa na vakupalaula, henga angandolo nanga pavanavapilikandile. ⁹ Nangu nni nnango wa angandolo. Munu woheyo ainjila kwa kupitila kwang'une, ambepohwa. Ambeinjila nchitundu na kuhuma, na ambepata vilyo. ¹⁰ Nkwíwa páidā, áida chihi unaiva na kuwalala na kwondonganga. Henga nangu ñniida uchinga vanu vápate umi, umi wa uhiu mwalehu.

¹¹ Nangu ngúvele muchi nchunga wambone. Nchunga wambone áava tayali kuhwa ing'anya ya angandolo vake. ¹² Munu wa chibaluwa, nang'e akee nchunga na wala akee mwene angandolo. Bahi palyona lihoaha ulihaloka, anavaleka angandolo, mwene nkutukuta. Anepo lihoaha anavabwilangila angandolo na kuvatenda vanji vahangalavane. ¹³ Aneyo munu anantukuta kwa kuva, nang'e nni munu chihi wa chibaluwa na wala nanga pavajali angandolo. ¹⁴ Nangu njo nchunga wambone. Ñnivamala angandolo vangu, na vanang'o vaningumala, ¹⁵ malinga Atata changummaite nangu, na nangu chingummaite Atatangu. Uchocho nangu ngúvele tayali kuhwa ing'anya ya angandolo vangu. ¹⁶ Nangu ngúvele na angandolo vanji vakávele va chitundu achino, na ngúlebelewa nguidenavo, na vanang'o vambepilikana lidi lyangu, na kumbekuva na likuwa limo lya angandolo na nchunga yumo.

¹⁷ Atatangu anangutamwa, kwa kuva ngúvele tayali kuhwa uchinga nguutwale umi wangu kavila. ¹⁸ Nanga munu ahulula ungupakanyola umi wangu, nangu ngúhūmya umi wangu kwa kulembela chihi nimwene. Na ngúvele na mamulaka la kuuhumya umi wangu na kuutwala kavila. Uvula nni changulaijije Atatangu ngutende.”

¹⁹ Bahi ing'anya ya malove anelo, Vayahudi nkuyavanyika kavila. ²⁰ Vanu vohe muanevo nkuchidoni, “Muhiu ayu munu ávele na nanndenga na nni n'ding'apedi! Mwadachi ñmenkupilikanila?” ²¹ Henga vanu vanji nkuchidoni, “Malove latángóla ayu munu lakávele la munu avéle na nanndenga. Dachí, nanndenga anahulula kulakusumbula meho la vanu vaputéle meho?”

Vayahudi vannyita Yesu

²² Bahi aneko ku Yelusalemu kúvele na Sikukuu ya Kuhimukila Kulimbuliwa kwa Ing'ande ya Nnungu. Na maduva anelo lávele maduva la chipwepwe. ²³ Bahi Yesu nkua waonga nnpenu lwa Ing'ande ya Nnungu, luvachema Lupenu lwa Selemani. ²⁴ Bahi Vayahudi nkundinguka Yesu, nkummuja kuchidoni, “Dachi, hwetu tumbekuva utukwal- iha mpaka chakani? Ikáva wako njo Kilisto, bahi tuhauile unatupihe.” ²⁵ Bahi Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Nangu naninnyauilanga mwenu, henga nkákulupila. Vitendo vya masaibu vingútenda nangu kwa mamulaka la Atatangu nni uvoyovo vinguhumija nangu ushahidi.* ²⁶ Henga mwenu nanga pamungukulupila ing'anya nanga pamuvele mmangandolo vangu. ²⁷ Angandolo vangu vanalipilikana lidi lyangu, na nangu ñnivamala, na vanang'o vanangupapata. ²⁸ Nangu niveng'a angandolo anevo umi ukee na ntululilo, na vanang'o mwiko vakambeyahika maduva lammalele, na nanga munu ambehulúla ungupakanyola mmakono mwangu. ²⁹ Atatangu angupéle anevo angandolo nni nkulu kupunda vammalele, na nanga munu ahulúla kuvapakanyola mmakono mwa Atatangu. ³⁰ Nangu na Atata nni chinu chimo.”

³¹ Bahi Vayahudi vapapilikene malove anelo nkulokotanga kavila mayanga uchinga vammwalale Yesu kwa kumpanya mayanga. ³² Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nangu ninnangujije mwenu masaibu lohe lambone kuhaloka kwa Atatangu. Bahi nguhaulile, lisaibu ntwani limumbengupanyila nangu mayanga?” ³³ Vayahudi nkunyang'ula kuchidoni, “Hwetu tukákupanya mayanga ing'anya ya masaibu lambone lutendile, ila ing'anya ya kunkufulu Nnungu! Wako nni munu chihi, henga úlitenda kuva Nnungu.” ³⁴ Bahi Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Inilembwa Mmalemba lenu kuva, Nnungu ahawile kuva,

* 10:25 Maeleso layamba lina, lola Yohana 1:12.

'Mwenu ni milungu.' ³⁵ Bahi Malemba Lanaswe lakáhululika kupukutangwa. Ikáva Nnungu ávachemile milungu vanu avala vánapete lilove lyake, ³⁶ hambi mwadachi mùhaua kuva nangu ninkufulu Nnungu panguhaua kuva nangu nni Mwana wa Nnungu? Atata àningutandola nangu kuva niwake na kungutuma pachilambo. ³⁷ Bahi ikáva nangu nanga pangukola madengo la Atatangu, bahi nnangukulupile. ³⁸ Henga ikáva ngúkola madengo la Nnungu, na mukátamwanga kungukulupila, bahi lakulupilange anelo masabi uchinga mupate kumala na muhwenehe kumala kuva, Atata àvele nkati mwangu na nangu ngúvele nkati mwake." ³⁹ Bahi Vayahudi nkulinga kavila kunkamula Yesu, henga Yesu nkuvapolonyoka mmakono lavo.

⁴⁰ Bahi Yesu nkuhwena kavila kung'ambo luhunde lwa Yoludani, pachinu pachiv-abatisija vanu Yohana Nkúbatisa, nkuikala aneko. ⁴¹ Vanu vohe nkumwenela Yesu, nkuva uvahaua kuchidoni, "Yohana Nkúbatisa nanga panatendile lisaibu lyohelyo, henga malove lammalele lánatangwele Yohana kumwamba ayu munu nni muhiu." ⁴² Na vanu vohe vánavele pachinu apala, nkukulupila Yesu.

11

Kuhwa kwanga Lasalo

¹ Bahi pávele na munu yumo achiuúla, lina lyake Lasalo. Munu aneyo áikala chijiji cha ku Besaniya, chijiji chivachiikala anga Maliya na Masa alumbuvake Lasalo. ² Maliya ayuno njo anampakele Nang'olo Yesu mahuta na kumpukutanga mmadodo kwa ulindo wake. Na Lasalo nkuluwe Maliya nni ánavele n'gonjo. ³ Bahi alumbuvake Lasalo nkutuma ujumbe kwanga Yesu kunnyaulila kuchidoni, "Nang'olo, nnyanja wako ayula untamwa namene, ànaula!"

⁴ Bahi Yesu papilikene uchocho, nkuhaua kuchidoni, "Ntululilo wa ugonjo anewo ikambekuva chihí kuhwa, henga anewo ugonjo únimpata uchinga wonekane ukulu wanga Nnungu na kwa kupitila ugonjo anewo, Mwana wa Nnungu atumbyangwe."

⁵ Yesu ánantamwa namene Masa na Maliya na Lasalo. ⁶ Henga Yesu papilikene kuva Lasalo ànaula, nkuhweneha kwikala maduva lanji mavili pachinu anepo. ⁷ Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, "Tuhweneng'ane kavila chilambo cha ku Yudeya!" ⁸ Vakuhundwa vake nkunnyaulila kuchidoni, "Nkúhunda, hambihambi Vayahudi vákudungidile vakupanye mayanga, vino mwadachi úhaua tuhwene kavila ukwokwo?" ⁹ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Dachi, liduva limo tenda lívele na masaa kumi na mbili? Bahi munu akàonga muhi akambelikuvala. Munu aneyo àmbelola ing'anya pávele na nng'anje wa chilambo achino. ¹⁰ Henga munu akàonga chílo àmbelikuvala kwa kuva pakávele na nng'anje." ¹¹ Yesu pamalidile kutangola malove anelo, nkuvahaulila kuchidoni, "Nnyanja wetu Lasalo ànilala, henga nangu ngúhwena unamwimula." ¹² Vakuhundwa vake nkunnyaulila kuchidoni, "Nang'olo, ikáva ànilala, bahi achialame" ¹³ Vanang'ò vátenda kuva kulala luwono, kumbe nang'e áyamba kuhwa kwa Lasalo. ¹⁴ Bahi Yesu nanga panavapihite, nkuvahaulila chihí mwandu kuva, "Lasalo ànihila, ¹⁵ henga nangu nahangalala kwa-jili yenu kuva, nangu nikanapwawije aneko, uchinga mwenu mupate kukulupila. Hambi tuhweng'ane kukaya kwake." ¹⁶ Bahi Tomaso, uvanchema Didimasi, nkuvahaulila vakuhundwa avake kuchidoni, "Na hwetu tuhweng'ane tukahwe pamona nang'ele!"

Yesu njo Ufufulo na Umi

¹⁷ Bahi Yesu pahwikile aneko, nkukoja Lasalo avèlè munsati, na anelyo lívele liduva lya ncheche kutandikila liduva livansikile. ¹⁸ Chijiji cha ku Besaniya chívele pepi na ku Yelusalemu, mwanda wa kilomita dinatu. ¹⁹ Na Vayahudi vohe vánikamola kukaya kwanga Maliya na Masa unavatuja ntima kwa nsiba wa Lasalo, nnumbwao.

²⁰ Bahi Masa papilikene kuva Yesu àvenkwida, nang'e nkuhwena unachingamila, henga Maliya áisalidile chihí kukaya. ²¹ Masa nkunnyaulila Yesu kuchidoni, "Nang'olo, kwikavele úúva upano, nnumbwangu akanahile. ²² Henga ñnimala kuva, ata vino chinu chohecho chumbennyuwa Nnungu, achiakwing'e." ²³ Yesu nkunnyaulila Masa kuchidoni, "Nnumbulo achiafufuke." ²⁴ Masa nkuyang'ula kuchidoni, "Ñnimala kuva, àmbefufuka liduva lya ntululilo, pavambefufuliwa vanu vammalele." ²⁵ Yesu nkunnyaulila kuchidoni, "Nangu njo ufufulo na umi. Munu woheyo angukulupila nangu, àmbekuva mumi ata kwahwa. ²⁶ Kila munu aikála nkati mwangu na kungukulupila, mwiko akambekuhwa. Dachi, unalakulupila alano?" ²⁷ Masa nkunnyaulila Yesu kuchidoni, "Elo Nang'olo, nangu nakulupila kuva wako njo Kilsto, Mwana wanga Nnungu, ayula achilolewa kwida pachilambo."

Yesu ànfufula Lasalo

²⁸ Masa pamalidile kutangola malove anelo, nkuhwena unanchema Maliya adadaye, nkunnyaulila paweka kuchidoni, “Nkúhunda ànikamola, na anakuchema.” ²⁹ Maliya papilikene uchocho, nkupiyanya kutakatuka, nkummwenela Yesu. ³⁰ Na Yesu ávele bado akànambikamola pachijiji, ávele chihi upala panapite Masa unachingamila. ³¹ Avala Vayahudi vánavele kukaya pamo na Maliya uvantuja ntima, pavammwene Maliya wapiyanya kutakatuka na kuhuma pawelu, nkunnonndola. Vanang’o vátenda kuva àhwena kunsati unakuta.

³² Bahi Maliya pakamwele apala pávèlè Yesu, nkutindivala malundi muyo mwanga Yesu, nkunnyaulila kuchidoni, “Nang’olo, kwikavele uuva upano nnumbwangu akanahile!” ³³ Bahi Yesu pammwene Maliya na avala Vayahudi vánapapatene navo uvakuta, isungu nkumpwateka na kuhinginika muntima mwake. ³⁴ Yesu nkuvauja kuchidoni, “Mùmmikile kwachi?” Vanang’o nkunnyaulila, “Nang’olo, ida upalole.” ³⁵ Yesu nkukuta wahumya mihodi. ³⁶ Bahi Vayahudi vánalongene na Maliya nkuhaua kuchidoni, “Lolanga namuna chantamwije!” ³⁷ Henga vanji nkuhaua kuchidoni, “Ayu munu ànnamije ayula munu anaputele meho. Dachi, akanahulwile kuntenda na Lasalo anahwe?”

³⁸ Bahi Yesu nkuhwika kunsati akuno isungu yake uimpwatèkà. Na anewo nsati wávele lipanga, linahinikwije na liyanga likulungwa. ³⁹ Yesu nkuhaua kuchidoni, “Liusang’anye anelyo liyanga!” Masa, nnumbuwe aneyo ahidíle, nkuhaua kuchidoni, “Nang’olo, hambi ànanung’a, kwa kuva nelo nni liduva lyancheche kutandikila pahidile!” ⁴⁰ Yesu nkunnyaulila kuchidoni, “Dachi, níkákuhaulidile kuva ukákulupila uchiuwone ukulu wanga Nnungu?” ⁴¹ Bahi vanang’o nkuliusa alila liyanga. Yesu nkulola muha kulihunde, nkuhaua kuchidoni, “Atata, nakushukulu kwa kuva wako ùnangupilikana. ⁴² Nnimala kuva ùnangupilikana maduva lammalele. Henga ngùtangwele malove anelo kwajili ya àava vanu vavèle apano, uchinga vapate kukulupila kuva wako nni ungulaijije.”

⁴³ Pamalidile kutangola malove anelo, Yesu nkunonoha lidi wachidoni, “Lasalo, huma pawelu!” ⁴⁴ Bahi ayula munu anahwile, nkuhuma pawelu, akuno adingilijiwè sanda mmadodo na mmakono, na kumeho kwake kuhinikwije chitambala. Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “N’dingulange, munneke alihwenele.”

Ntemelo wa kummwalala Yesu

(Matayo 26:1-5, Mako 14:1-2, Luka 22:1-2)

⁴⁵ Bahi Vayahudi vohe vánapite kwanga Maliya, pavachiwene chitendo anecho chaitendile Yesu, nkunkulupila. ⁴⁶ Henga vanu vanji nkuhwena kwa Mafalisayo unavahaulila kuyamba achila chachitendile Yesu. ⁴⁷ Bahi makuhani vakulu pamo na Mafalisayo nkutenda lilonji Iya Lukumbi Lukulu Iwa Vayahudi, nkuhaua kuchidoni, “Tutende dachi? Lola ayuno munu chatenda vimaiho vyohe namene vya masaibu. ⁴⁸ Tukánneka chihi wahweneha, vanu vammalele vâmbenkulupila, na Valoma navanang’o vâmbekwida unaondonganga Ing’ande yetu ya Nnungu na vanu vetu!” ⁴⁹ Bahi munu yumo nnikuwa anelyo uvanchema Kayafa, ánavele Kuhani Nkulu wa mwaka anecho, nkuvahaulila kuchidoni, “Mwenu nanga pamumaite chinu chohecho!” ⁵⁰ Dachi, mwenu mukóna kuva nni wasa munu yumo ahwe kwajili ya vanu vammalele, kuliko kuhwa vanu vammalele va chilambo achino?” ⁵¹ Nang’e nanga panatangwele malove anelo kwa ding’ano dyake mwene, ila kwa kuva mwaka anewo nang’e ávele Kuhani Nkulu, ánilauja kuva, Yesu àmbekuhwa kwajili ya Vayahudi, ⁵² na akee chihi kwajili ya Vayahudi weka, henga pamo na vana va Nnungu vammalele vamwadilikéne pachilambo, uchinga avahimananye pamo na kuva chinu chimo.

⁵³ Bahi kutandikila liduva anelyo, vakulu va Vayahudi nkua uvatenda mitemelo ya kummwalala Yesu. ⁵⁴ Bahi ing’anya ya anelyo, Yesu nanga panaongile kavila kwa kulilanguja kwa Vayahudi, ila ániuka anepo pamo na vakuhundwa vake nkuhwena pachinu pánavele pepi na lilanga, chijiji chimo chichémwa Efulaimu. Nkuikala aneko pamo na vakuhundwa vake. ⁵⁵ Na kwa kuva Sikukuu ya Vayahudi ichémwa Pasaka* yávele pepi, bahi vanu vohe kihaloka mmijiji, nkuhwena ku Yelusalemu uchinga valihahule, kabla ikànambikamola sikukuu. ⁵⁶ Bahi vanu nkua uvantaha Yesu. Na pávanavele pamo nnuwani Iwa Ing’ande ya Nnungu, nkua uvaujana kuchidoni, “Mwenu mwóna dachi? Dachi, nni muhiu kuva nanga pambeida kusikukuu aino?” ⁵⁷ Makuhani vakulu pamo na Mafalisayo váhumije amuli kuva, munu woheyo ambepamâla pachinu pavèle Yesu, avahaulile uchinga vankamule.

12

Yesu àpakwa mahuta

(Matayo 26:6-13, Mako 14:3-9, Luka 7:36-50)

* 11:55 Maeleso layâmba Pasaka, lola Yohana 2:13.

¹ Palanaisalidile maduva sita kuhwika Sikukuu ya Vayahudi ichêmwa Pasaka*, Yesu nkuhwenwa ku Besaniya, chijiji chachiikala Lasalo, ayula wananfufwile Yesu kuhaloka kukuhwa. ² Aneko nkwardaliwa chakulya cha lyulo kwa eshima yanga Yesu. Masa nkuva wavahudumila, na Lasalo ávele yumo wa vanu vachilya pamo na Yesu. ³ Bahi Maliya nkuwala nusu lita ya mahuta lakunung'ila, lagalika namene, nkuwapaka mmadodo langa Yesu na kulapukutanga madodo kwa ulindo wake. Na ing'ande yammalele nkuunung'ila chihi mahuta anelo. ⁴ Bahi nkuhundwa yumo wanga Yesu uvanchema Yuda Isikaliote, ayula anantengeleke Yesu lukoto, nkuhaua kuchidoni, ⁵ “Mwadachi mahuta ala lakásumisijwe kwa dihela dyohe namene, nkuveng'a amahuvani dihela anedyo?”† ⁶ Yuda átangwele uchocho akee kuchi ávavikila chididi amahuvani, henga ing'anya ávele nkwiva. Na nang'e njo achichunga mpatila wa dihela, akuno wadakola dihela dichivikwa mumpatila anewo. ⁷ Henga Yesu nkuhaua kuchidoni, “Nnekange, kwa kuva átendile uchocho kwajili ya kuutayalisha mmili wangu kwa kungusika. ⁸ Anevo amahuvani mumbekuvanavo maduva lammalele, henga mukámbekuva na nangu maduva lammalele.”

Ntemelo wa kummwalala Lasalo

⁹ Vayahudi vohe vánipilikana kuva Yesu ávele ku Besaniya. Bahi nkuhweneng'ana ukwokwo, akee chihi ing'anya ya Yesu, henga pamo na kunannola na Lasalo anafufuliwije na Yesu kuhaloka kukuhwa. ¹⁰ Bahi makuhani vakulu nkuenda ntemelo wa kummwalala na Lasalo, ¹¹ kwa kuva, ing'anya ya Lasalo, Vayahudi vohe vánilinyemya na vakulu vao, nkunkulupila Yesu.

Yesu áinjila muimanga ya Yelusalemu kwa khangalala (Matayo 21:1-11, Mako 11:1-11, Luka 19:28-40)

¹² Liduva lipapete, likuwa likulu lya vanu vanaidile ku Yelusalemu kusikukuu ya Vayahudi ichêmwa Pasaka‡ vánipilikana kuva, Yesu ávele nndila kwida ya ku Yelusalemu. ¹³ Bahi nkuwalanga dinavi dya mitende, nkuhwenwa unanchingamila, akuno uvanonoha lidi uvachidoni, “Atumbyangwe Nnungu! Ubalikiwe wako uida kwa lina lya Nang'olo! Ubalikiwe wako Nfalume wa Isilaeli!”

¹⁴ Yesu ánkoyije mwana wa punda, nkumwikala, malinga chiilembwije Mmalemba Lanaswe kuva,

¹⁵ “Munayope, mwenu mmenedi mma imanga ya ku Yelusalemu!§
Lola, Nfalume wenu ávenkwida,
ánkwedile mwana wa punda.”

¹⁶ Anepo patandi vakuhundwa vake nanga pavanamaite mana la mambo anelo, henga Yesu patumbyengwe kwa kuhwa kwake nni pavakumbukidile kuva malove anelo lánilembwa Mmalemba Lanaswe kumwamba nang'e, na njo vanu chivantendedile.

¹⁷ Vanu vammalele vánavele pamo na Yesu wakati pananchemile Lasalo kuhaloka munsati na kunfula kuhaloka kukuhwa, vánishuhula anelo lanatendile Yesu. ¹⁸ Bahi ing'anya ya anelyo, vanu vohe namene vánihwena unanchingamila Yesu, kwa kuva vánipilikana kuva Yesu njo atendile chimaiho cha lisaibu anelyo. ¹⁹ Bahi Mafalisayo pavalawene anelo, nkuhauanila kuchidoni, “Wala nanga chinu chitumbehulula kutenda. Lola, vanu vammalele vánituleka nkumpapata nang'e.”

Yesu álauja kuyamba kuhwa kwake

²⁰ Ávele na Vagiliki fulani vanaidile ku Yelusalemu unnannyuwa Nnungu mahiku la Sikukuu ya Vayahudi ya Pasaka**. ²¹ Bahi vanu anevo nkummwanela Filipo ánavele mwenedi wa ku Betisaida chilambo cha ku Galilaya, nkunnyaulila kuchidoni, “Nang'olo, hwetu túlembela tumwone Yesu.” ²² Filipo nkuhwenwa unannyaulila Anduleya, bahi vammalele vavili nkuukananga nkuhwenwa unannyaulila Yesu. ²³ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Uhiku wa kutumbyangwa kwa Mwana wa Munu tayali únkamola. ²⁴ Nangu nínnyaulilanga uhiu kuva, imbeyu ya ngano ikánamatokele muulongo nkuhwa, lisaila chihi uchocho kuva imbeyu imo. Henga ikámatokela muulongo nkuhwa, inamela na kuhumya vihepo vyohe. ²⁵ Munu woheyo autámwa namene umi wake nchilambo achino kupunda chantamwa Nnungu, aneyo akambekuva na umi ukee na ntululilo, na munu woheyo

* **12:1** Maeleso layámba Pasaka, lola Yohana 2:13. † **12:5** Munsitali auno Yohana álebile “dinali 300.” Munu álipwa dinali imo kwa madengo la kawaida la liduva limo. Hambí dinali 300 nni sawa na nshahala wa kawaida wa malipo la maduva 300. ‡ **12:12** Maeleso layamba Pasaka, lola Yohana 2:13. § **12:15** Auno nsitali úlembwíjé “Sayuni” na Vayahudi vátúmilá lina anelyo uvamba imanga ya Yelusalemu. Na maeleso layámba Sayuni, lola Matayo 21:5. ** **12:20** Maeleso layámba Pasaka, lola Yohana 2:13.

akátamwa namene umi wake nchilambo achino, aneyo àmbekuva na umi ukee na ntululilo. ²⁶ Munu woheyo akàlambela ungotumikila nangu àlambelwa angupapate nangu, na pachinu pohepo panimbekuva nangu njo upopo pambekúva ntumishi wangu. Na munu akàngutumikila nangu, bahi Atata achiamweshimu munu aneyo.

²⁷ Hambi isungu yangu inakambakamba. Dachi, ngutangole chinu ntواني? Dachi, ninnyuwe Atata angupohe muuhiku auno wa kubanika? Nanga, nangu ñniida kwajili ya àlala lambetendeka muuhiku auno. ²⁸ Atata, litumbyange lina lyako!" Bahi nkupilikanika lidi kuhaloka kulihunde ulichidoni, "Ñnilitumbyanga, na nguchinilitumbyange kavila."

²⁹ Likuwa lya vanu vanaimidile pachinu apala pavapilikene lidi anelyo nkuchidoni, "Anelyo nni lidi lya ing'uva!" Vanji nkuchidoni, "Malaika ànitangonawe!" ³⁰ Henga Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Lidi alino likápilikanike ing'anya yang'une, henga kwajili yenu mwenu. ³¹ Uhiku wa kuhukumiwa kwa chilambo achino ùnikamola. Hambi Nanchindenga ntawala wa chilambo achino àmbeyahwa. ³² Henga nangu panimbenyanyuliwa muha chilambo, nimbavatenda vanu vammalele vaide kwang'une." ³³ Yesu átangwele uchocho kulanguja namuna chambekuhwa muha nsalaba.

³⁴ Bahi likuwa lya vanu nkunyang'ula Yesu kuchidoni, "Hwetu tùnikipikana Mmalemba Lanaswe kuva, Kilisto àmbekuva na umi ukee na ntululilo. Hambi wako ùhaua dachi kuva Mwana wa Munu àlambelwa anyanyuliwe muha? Henga Mwana wa Munu ni nnani?" ³⁵ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Nng'anje bado ùvele pamo na mwenu kwa uhiku kadiki. Bahi onganga upopa pamuvele na nng'anje, uchinga lupi lunannyunike, kwa kuva, aonga nnupi akápamaite pachinu pahwena. ³⁶ Bahi upopa paupwawije nng'anje, ukulupilange anewo nng'anje, uchinga mùúve mmana mma nng'anje." Yesu pamalidile kutangola malove anelo, nkuuka, nkuhwena unalipihwa kulehu na alila likuwa.

Vayahudi vakákulupila

³⁷ Ikàna Yesu átendile vimaiho vya masaibu anelo lammalele pameho pavo, henga nanga pavanankulupidile. ³⁸ Anelo lánitendeka uchinga latimile malove lanatangwele nabii Isaya kuva,

"Nang'olo, nnani akulupidile habali ituyanajijje?

Nnani ahunukuliwije matendo la dimongo dyanga Nang'olo?"

³⁹ Na uchocho, vakanahulule kukulupila kupapatana na malove la Isaya kuva,

⁴⁰ "Nnungu ànilaputaja meho lavo, na kudiidyopya ding'ano dyavo, uchinga vanahulule kulola kwa meho lavo, au kumala kwa ding'ano dyavo, uyopa vànannaukila Nnungu, nanang'e nkuvalamya."

⁴¹ Isaya átangwele malove anelo kwa kuva ániwona ukulu wa Yesu na kuhaua habali dyake.

⁴² Anepo vakulu vohe va Vayahudi váninkulupila Yesu. Henga ing'anya ya kuvayopa Mafalisayo, nanga pavanahawile kuva vánikulupila uvayopa vávavingangwa n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu. ⁴³ Vanang'o vánitamwa namene kulombolewa na vanu kuliko kulombolewa na Nnungu.

Munu ankulupila Yesu, ànkulupila na ayula antumile

⁴⁴ Yesu nkunonoha lidi nkuchidoni, "Munu woheyo angukulupila nangu, akàngukulupila chihhi nangu, henga ànkulupila na ayula angutumile. ⁴⁵ Na munu woheyo angwóna nangu, uchocho àmwona na ayula angutumile. ⁴⁶ Nangu ngùidile pachilambo uchinga ngùúve muchi nng'anje, uchinga ayula angukulupila anaikale nnupi. ⁴⁷ Munu akàlapilikana malove langu koka analakamule, anepo nike nangu nimbennyukumu. Kwa kuva, nangu nikáidile unavahukumu vanu va pachilambo, henga ngùidile unavapoha. ⁴⁸ Munu anguhita nangu na malove langu, malove àlala langutangwele nni lambennyukumu munu aneyo liduva lya ntululilo. ⁴⁹ Kwa kuva, nangu nikanatangwele kwa mamulaka langu nimwene, henga Atata angutumile nni angulaijije malove lammalele langutangola. ⁵⁰ Nangu ñnimala kuva, amuli dyake njo divatènda vanu vávaave na umi ukee na ntululilo. Bahi uchila changuhaulidile Atata njo uchila chingutangola nangu."

¹ Bahi uhiku wa Sikukuu ya Vayahudi ichêmwâ Pasaka* wawe pepi kuhwika. Na Yesu ânimala kuva uhiku wake wa kuuka pachilambo na kuhwena kwa Atatake ûnikamola. Na ânivatamwa namene vanu vake vavêle pachilambo, na ânivatamwa mpaka kuntululilo.

² Yesu pamo na vakuhundwa vake pavanavenkulya chakulya chalyulo, Ibilisi ávele antadilê Yuda mwana wanga Simoni Isikaliote makudungilo la kuntengeleka Yesu. ³ Na Yesu ânimala kuva Atatake ânkamujije vitukutuku vyammalele, na ânimala kuva áhaleke kwanga Nnungu na áuya kwanga Nnungu. ⁴ Bahi Yesu, nkutakatuka pamesa, nkuula likoti lyake, nkutwala litaulo nkulihunga nchikundu. ⁵ Anepo nkutaya medi nchikalango, nkutandilika kuvakalavya vakuhundwa vake madodo na kuvapukutanga kwa alila litaulo lyahanungile nchikundu.

⁶ Paikamwele samu yanga Petulo,† nang'e nkummuja Yesu kuchidoni, "Nang'olo, muhiu wako ûmbengukalavya nangu madodo?" ⁷ Yesu nkuhula kuchidoni, "Chíngutêndâ wako ukambechimala hambi, henga uchiuchimale lukoto." ⁸ Petulo nkunnyaulila Yesu kuchidoni, "Mwiko wako ukambengukalavya nangu madodo!" Yesu nkunyang'ula kuchidoni, "Nikanakukalavye, wako ukee chinu chimo na nangu." ⁹ Petulo nkuhula kuchidoni, "Nang'olo ngukalavye, henga akee chihi madodo weka, ila ngukalavye makono na mmuti mwalehu." ¹⁰ Yesu nkunnyaulila Petulo kuchidoni, "Munu alihingile âlembelewa chihi akalave mmadodo bahi, kwa kuva mmili wake wammalele ûnihahuka. Na mwenu mûnihahuka, henga akee mwenu mmammalele muhahwike." ¹¹ Yesu ânimmala ayula ambentengelêka, njo mana áhawile kuva, "ake mwenu mmammalele muhahwike."

¹² Yesu pamalidile kuvakalavya madodo, nkuwala kavila likoti lyake, nkunaikala pachinu panaikele kanandi, nkuvauja kuchidoni, "Dachi, mûnimala mana la alino lingulitendile? ¹³ Mwenu mûnguchema nangu kuva, 'Nkúhunda' na 'Nang'olo,' na mwenu mûtangola uhiu, kwa kuva nni chinguvele. ¹⁴ Bahi ikáva nangu ngujukile Nang'olo na Nkúhunda wenu, ninkalavije mwenu madodo lenu, bahi na mwenu uchocho mûlembelewa mukalavyane madodo mmene kwa mmene. ¹⁵ Nangu nîmpele mwenu nfano, uchinga na mwenu mutendê malinga nangu chinintendeledile mwenu. ¹⁶ Nangu nînyaaulilanga uhiu kuva, ntumwa nanga pávâ nkulu kumpunda nang'olo wake, wala n'jumbe nanga pávâ nkulu kumpunda ayula antumile. ¹⁷ Bahi ikáva mûnilamala anelo, mûmbekuva na wasa mukâlatenda."

Yesu álauja kuva Yuda âmbentengeleka

(Matayo 26:20-25, Mako 14:17-21, Luka 22:21-23)

¹⁸ "Alano làngutangola lakánnyamba mwenu mmammalele. Nangu ñnivamala avala univatandwele. Henga lasima latimile Malemba Lanaswe lahaúla kuva, 'Ayula alile chakulya pamo na nangu, áningupindikuka kuva mmongo wangu.' ¹⁹ Nangu nînyaaulila mwenu vino, kabla anelo lammalele lakánambihumila, uchinga palambehumila, mukulupile kuva, 'Nangu nni Unene.' ²⁰ Nangu nînyaaulilanga uhiu kuva, ampwechelêla ayula unguntumile, ángupwechelela na nangu, na munu ángupwechelêla nangu, ámpwechelela na ayula ángutumile."

²¹ Yesu patangwele malove anelo isungu yake nkukambakamba, nkuchidoni, "Nangu nînyaaulilanga uhiu kuva, munu yumo mmwenu ámbengutengeleka." ²² Vakuhundwa nkulolana, kwa kuva nanga pavachimimala ayula wachimwamba. ²³ Na nkúhundwa yumo muavala vakuhundwa vake, anatanwíjwe namene na Yesu, áyamene na Yesu pavanavele nkulya. ²⁴ Bahi Petulo nkunkapila ayula nkuhundwa, nkunnyaulila kuchidoni, "Mmuje ámwamba nnani." ²⁵ Bahi ayula nkuhundwa nkuntepela Yesu, nkummuja kuchidoni, "Nang'olo, úmwamba nnani?" ²⁶ Yesu nkuyang'ula kuchidoni, "Ayula unimbemwing'a chibeduli cha nkate chinimbechuvika m'bakuli, nni uyoyo." Bahi Yesu nkuchuvika chibeduli cha nkate m'bakuli nkumwing'a Yuda mwana wanga Simoni Isikaliote. ²⁷ Yuda papwechedile chihi achila chibeduli, Nanchindenga nkumwenda. Bahi Yesu nkunnyaulila kuchidoni, "Anecho chumbetenda, piyanya kuchitenda!" ²⁸ Henga wala munu yumo muavala vanaikale pachakulya anamaite ing'anya ntwani annyaulidile uchocho. ²⁹ Yuda kwa kuva ávele nkúkondya dihela, vakuhundwa vanji vátenda kuva Yesu ányaaulidile akasume vitukutuku vilembelêwa kwajili ya sikukuu, au akaveng'e amahuvani chinu chohecho. ³⁰ Bahi Yuda papwechedile achila chibeduli cha nkate, upala nkuhuma pawelu. Na uhiku wene anewo, wávele chilo.

Amuli yahambi

* **13:1** Maeleso layâmba Pasaka, lola Yohana 2:13. † **13:6** Mmisitali aino ilembwije "Simoni Petulo," malina anelo mavili lávele la munu yumo, yani Petulo. Simoni iyávele lina linji lyanga Petulo.

³¹ Yuda paukile, Yesu nkuchidoni, “Hambi Mwana wa Munu ànitumbyangwa, na Nnungu ànitumbyangwa kupitila Mwana wa Munu. ³² Na ikàva Nnungu ànitumbyangwa kupitila nang'e, bahi na Nnungu mwene àmbentumbyanga nang'e, na akambetima kuntumbyanga.

³³ Mmanavangu, nangu ngùvele pamo na mwenu kwa mahiku kadiki. Mùmbengutaha, henga malinga chinivahaulidile vakulu va Vayahudi, hambi nìnyauulilanga na mwenu kuva, kunguhwena nangu, mwenu mukambehulula kwida. ³⁴ Nangu nìmwing'anga amuli yahambi kuva, tamwana. Malinga nangu chinintamwije mwenu, na mwenu tamwana uchocho. ³⁵ Mwenu mukàtamwana, vanu vammalele vachivamale kuva mwenu nni mmakuhundwa vangu.”

Yesu àlauja kuva Petulo àmbenkana

(Matayo 26:31-35, Mako 14:27-31, Luka 22:31-34)

³⁶ Petulo nkummuja Yesu kuchidoni, “Nang'olo, uhwena kwachi?” Yesu nkunyang'ula kuchidoni, “Kunguhwena nangu, kwa hambi ukambehulula kungupapata, henga uchi-ungupapate paida.” ³⁷ Petulo nkummuja Yesu kuchidoni, “Nang'olo, ing'anya ntwanì nikàhulula kukupapata hambi? Nangu ngùvele chihi tayali kuhwa ing'anya yakuwe.” ³⁸ Yesu nkunyang'ula kuchidoni, “Dachi, muhiu kuva ùvele tayali kuhwa ing'anya yang'une? Nangu nikuhaulila uhiu kuva, ung'uku nannume kabla akànambikongovela, wako ùmbekuva ungukanile myanda mitatu.”

14

Yesu njo indila ya kuhwena kwa Atata

¹ Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Mwenu wala munakambekambe mmitima mwenu. Nkulupilange Nnungu, na ngukulupilange na nangu mwalehu. ² Nng'ande mwa Atatangu mùvele nafasi yohe, kwikavele ikàva uchocho nikàvele nìnyauulidile. Na hambi ngùhwena unamwandalila anepo pachinu. ³ Nikàmabila kumwandalila mwenu pachinu, nguchinguuye nikantwalange, uchinga apala panimbekuva nangu na mwenu mùùve upopo. ⁴ Na mwenu mùniimala indila ihwena aneko kunguhwena nangu.”

⁵ Tomaso nkummuja Yesu kuchidoni, “Nang'olo, hwetu tukàmaite kuuhwena, hambi tùmbehulula dachi kuimala aneyo indila?” ⁶ Yesu nkunyang'ula kuchidoni, “Nangu njo Indila, na Uhiu na Umi. Nanga munu ahulùla uhwena kwa Atata Nnungu bila kupitila kwang'une. ⁷ Ikàvele umungumala nangu, mukanimmala na Atatangu mwalehu. Na kutandikila hambi mùnimimala, na tayali mùnimwona.”

⁸ Filipo nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Nang'olo, tulanguje Atata Nnungu, na hwetu tuchitotolele.” ⁹ Yesu nkunnyaulila Filipo nkuchidoni, “Filipo, ngùtandilike machedo kwikala na mwenu mpaka hambi, dachi kuva ukànangumala? Anguwène nangu, àmmwene na Atata Nnungu. Hambi wako ùhulula dachi kuhaula kuva, ‘Tulanguje Atata Nnungu?’ ¹⁰ Dachi, wako ukàkulupila kuva nangu ngùvele nkati mwa Atata Nnungu na Atata Nnungu àvele nkati mwangu? Malove laninnyaulila mwenu lakàhaloka chihi kwang'une, ila Atata Nnungu àvele nkati mwangu nni akòla madengo lake kupitila nangu. ¹¹ Ngukulupilange nangu, panguhaula kuva, nangu ngùvele nkati mwa Atata Nnungu na Atata Nnungu àvele nkati mwangu. Ikàva nkàtamwanga kukulupila uchocho, bahi kulupilanga ing'anya ya masaibu langulatenda. ¹² Nangu nìnyauulilanga uhiu kuva, angukulupila nangu, nang'e achialatende àlalà langulatenda nangu, na achiahaliye kutenda makulu kupunda ala, ing'anya nangu ngùhwena kwa Atata Nnungu. ¹³ Na chinu chohecho chimumbeyuwa kwa lina lyangu, nguchinguchitende, uchinga Atata Nnungu apate kutumbyangwa kupitila Mwanawe. ¹⁴ Na nkànguyuwa chinu chohecho kwa lina lyangu, nguchinguchitende.”

Umumu Wanaswe

¹⁵ “Mukàngutamwa nangu, muchimudikamule amuli dyangu. ¹⁶ Na nangu nguchininnyuwe Atata Nnungu, nanang'e achiamwing'e mwenu Nkúyangata yunji, aikale na mwenu bila ntululilo. ¹⁷ Nang'e nni Umumu wa uhiu. Vanu va pachilambo vakàhulula kumpwechela, kwa kuva vakàmwona na wala vakàmmaite. Henga mwenu mùnimimala kwa kuva àikala pamo na mwenu na àmbekuva nkati mwenu.

¹⁸ Nikambenekanga mwenu mùùve muchi mmana vachiva, henga nguchinimwidile mwenu. ¹⁹ Ùsalidile chihi uhiku kadiki, vanu va pachilambo vakambengwona, henga mwenu muchimungwone. Kwa kuva nangu nimumi, na mwenu uchocho mùmbekuva mmumi. ²⁰ Na palimbekamola anelyo liduva muchimumale kuva nangu ngùvele nkati mwa Atatangu, na mwenu mùvele nkati mwangu na nangu ngùvele nkati mwenu. ²¹ Munu woheyo adipwechèla amuli dyangu na kudikamula, nang'e nni angutàmwa. Na munu angutàmwa nangu, Atatangu achiantamwe munu aneyo, na nangu nguchinguntamwe na kulilanguja kwa munu aneyo.”

²² Bahi Yuda, akee ayula Yuda Isikaliote, nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Nang’olo, imbehulika dachi ulimaihe kwetu hwetu na akee kwa vanu va pachilambo?” ²³ Yesu nkunyang’ula kuchidoni, “Munu akàngutamwa nangu achialakamule mahundo langu, na Atatangu achiantamwe munu aneyo, na hwetu tuchituide kwanga nang’e na kwikala nawe. ²⁴ Munu akàngutamwa nangu, nang’e akálakamula malove langu. Na mahundo lamupilikene lakáve langu, ila ni la Atata Nnungu angutumile.

²⁵ Nangu nínnyauidile alano vino, panguvele pamo na mwenu. ²⁶ Henga Atata Nnungu àmbentuma Nkúyangata kwa niaba yangu, yani Umumu Wanaswe. Na aneyo Umumu achiannyunde kila chinu na kunkumbusanga lammalele laninnyauidile.*

²⁷ Nangu nínnekela amani, amani yangu nímwing’anga mwenu. Nangu níkámwing’a mwenu amani aino muchi chilambo chichihumya. Munakambekambe mmitima yenu na wala munayope. ²⁸ Múningupilikana panichinnyaulila kuva, ‘Nangu nguvenkuhwena, na nguchinguuye kavila kwenu mwenu.’ Na mwenu mukáchiva umungutamwa nangu, bahi nkanihangalala ing’anya ngúhwena kwa Atata Nnungu, kwa kuva, nang’e njo nkulu upunda nangu. ²⁹ Nangu nínnyauidile malove alano hambi kabla lakánambihumila, uchinga palambhumila mupate kukulupila. ³⁰ Nangu níkambetangola kavila malove lohe na mwenu, kwa kuva, Nanchindenga ntawala wa chilambo achino àvenkwida. Na nang’e akee na dimongo kwang’une, ³¹ henga vanu va pachilambo vàmbelewa vamale kuva nangu nántamwa Atata Nnungu, na njo mana ngútenda kila chinu malinga changulaajije. Hambi imilanga, tuukanange apano!”

15

Yesu njo nsabibu uhiu

¹ Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Nangu njo nsabibu uhiu, na Atatangu njo nkúlima. ² Na kila lutavi lulundène na nangu lukánape vihepo, nang’e analucheketa, na kila lutavi lúpa vihepo, nang’e analuhunila uchinga luhaliye kupa namene. ³ Mwenu tayali munihunwa na kuhahulwa kupitila mahundo laninnyauidile. ⁴ Hweneha kulundana na nangu, na nangu nguchinguhwenehe kulundana na mwenu. Malinga lutavi chilukahulula weka kupa vihepo lukanalundane na nsabibu, uchocho na mwenu nkáhulula weka kupa vihepo mukanahwenehe kulundana na nangu.

⁵ Nangu njo nsabibu na mwenu njo dinavi. Munu woheyo ahwenéha kulundana na nangu, na nangu níkáhweneha kulundana nawe, munu aneyo ápa vihepo vyohe, kwa kuva, bila nangu mwenu nanga chimumbelulula kuchitenda. ⁶ Munu woheyo akáhwenéha kulundana na nangu, aneyo ávele muchi lutavi luyáhwa pawelu, nkuyuma. Dinavi malinga anedyo, dinalokotanywa na kuyahwa mmoto, nkupya. ⁷ Mukáhwenéha kulundana na nangu na malove langu lakáikala nkati mwenu, yuwanga chinu chohecho chimulembela, na muchimutendewe. ⁸ Mwenu mukápa vihepo vyohe, mùva mmakuhundwa vangu mma uhiu, na mukáva uchocho Atatangu achiatumbyangwe. ⁹ Malinga Atata changutamwije nangu, uchocho na nangu nni chinguntamwije mwenu. Bahi hweneha kuikalanga munitamwi yangu. ¹⁰ Mukàdikamula amuli dyangu muchimuhwenehe kuikala munitamwi yangu, malinga nangu chinidikamwile amuli dya Atatangu na kuhweneha kuikala munitamwi yake. ¹¹ Nangu nínnyauidile mwenu malove alano uchinga muhangalale malinga chinguhangalala nangu, na ihangaladi yenu live ing’ulu. ¹² Aino njo amuli yangu inimwing’anga mwenu, Tamwana, malinga nangu chinintamwanga mwenu. ¹³ Nanga munu avèle na itamwi ing’ulu kupunda aino ya munu kukubali kuhwa kwajili ya ayanjavake. ¹⁴ Mwenu nni mmayanjavangu, mukátenda àlalá laninnaija. ¹⁵ Nangu níkáchemba mwenu kuva mmatumwa, kwa kuva, ntumwa nanga pamaite lalatenda nang’olo wake. Henga nangu nínchemba mwenu kuva ayanjavangu kwa kuva nínnyaulilanga lammalele langupilikene kwa Atatangu. ¹⁶ Akee mwenu mungutandwèle nangu, henga nangu njo nintandwèle mwenu na kuntuma muhwene mukape vihepo na vihepo vyenu vihwenehe kupwawa, uchinga Atata Nnungu amwing’e mwenu chinu chohecho chimumbennyuwa kwa lina lyangu. ¹⁷ Bahi amuli inimwing’anga mwenu nni aino, Tamwana.”

Vanu va pachilambo vàmmenta Yesu na vakuhundwa vake

¹⁸ Bahi Yesu nkuhweneha kutangola kuchidoni, “Vanu va pachilambo vakàmmenta mwenu, mumale kuva vátandilike unguvenga nangu kabla vakánambimmenta mwenu. ¹⁹ Kuikavele umuva mmanu mmapano pachilambo, vanu va pachilambo vakaintamwa malinga chivavatamwa vanu vake. Henga nangu nintandwèle mwenu kihaloka nchilambo achino, na mwenu mukée mmanu mmachilambo achino kavila, njo mana vanu va

* **14:26** Nsitali auno úlembwije “àmbentuma mulina lyangu.” Kuntuma munu mulina, mana lake, ahwene kwa niaba ya munu mwene lina anelyo.

pachilambo vānammenga. ²⁰ Himukila malove laninnyaulidile kuva, ntumwa nanga páva nkulu kumpunda nang'olo wake. Ikáva vāngulagihije nangu, na mwenu uchocho muchimulagihwe. Na ikáva vānilakamula mahundo langu, bahi vachivalakamule na mahundo lenu. ²¹ Henga anelo lammalele vāmbentendela mwenu, ing'anya yang'une, kwa kuva, nanga pavammaite ayula angutumile. ²² Ikáchiva níkáida unatāngonavo, wala vakānave na masambi, henga hambi vakee na mwakukanila masambi lavo. ²³ Munu anguvēnga nangu, aneyo āmmenga na Atatangu mwalehu. ²⁴ Kuikavele níkátanda kwavo mambo lakānambitendwa na munu woheyo vakānave na masambi. Henga hambi vānilona mambo anelo, na vāvechinkutuvenga, nangu pamo na Atatangu mwalehu. ²⁵ Henga vātendile uchocho uchinga latimile Malemba Lanaswe lalembwījwe mu Sheliya yavo kuva, 'Vānguvengile chihi bila ing'anya!'

²⁶ Na pámbeidā aneyo Nkúyangata unimbentuma kwenu mwenu kuhaloka kwa Atata Nnungu, nang'e āmbengushuhudila nangu. Nang'e nni Umumu wa uhiu ahalōka kwa Atata Nnungu. ²⁷ Na mwenu uchocho, muchimungushuhudile nangu, kwa kuva mūvele pamo na nangu kutandikila patandi."

16

¹ Yesu nkuhweneha kutangola kuchidoni, "Nangu ninnnyaulidile malove anelo lammalele uchinga munaleke kukulupila. ² Mūmbevingangwa n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu. Na ūmbehwika uhiku, munu woheyo akāmmwalala mwenu āmbetenda kuva āntumikila Nnungu. ³ Vāmbetendanga mambo anelo ing'anya nanga pavammaite Atata Nnungu na wala nanga pavangukameke nangu. ⁴ Ninnnyaulidile anelo, uchinga paumbehwika uhiku anewo muhimukile kuva, nangu naninnyaulila."

Madengo la Nkúyangata, yani Umumu Wanaswe

"Nangu, nikanannyaulidile malove alano patandi ing'anya nangu ngúvele pamo na mwenu. ⁵ Henga hambi ngúhwena kwanga ayula angutumile na wala nanga munu angúja kuva, 'Úhwena kwachi?' ⁶ Henga ing'anya ninnnyaulidile malove anelo, mitima yenu ívele nni-hindambi likulu. ⁷ Nangu ninnnyaulilanga uhiu kuva, wasa kwenu mwenu nangu níkáhwena, kwa kuva, nangu níkánahwene, aneyo Nkúyangata, yani Umumu Wanaswe akambekwida kwenu mwenu. Henga nangu níkáhwena nguchinguntume aide kwenu. ⁸ Nang'e pámbeidā āmbevamaihija vanu va apano pachilambo kuva nanga pavaelewije kuyamba masambi na haki yangu na hukumu yanga Nnungu. ⁹ Vanang'o nanga pavaelewije kuyamba sambu ing'anya nanga pavangukulupila nangu. ¹⁰ Na āmbevamaihija kuyamba haki yangu ing'anya ngúhwena kwanga Atata Nnungu, na mwenu nkambengwona kavila. ¹¹ Na āmbevamaihija kuva vānikosela kuyamba hukumu, ing'anya Nanchindenga, ntawala wa chilambo achino ānihukumiwa tayali.

¹² Nangu ngúvele na malove lohe lakunnyaaulila mwenu, henga kwa vino nkambehulula kulapililila. ¹³ Henga pámbekamòla aneyo Umumu wa uhiu, nang'e āmbennodya mwenu kupapata uhiu wammalele. Nang'e akambetangola kwa mamulaka lake mwene, henga āmbetangola chihi ālalá lambepilikāna, nanang'e āmbetangila mwenu habali dya mambo lambekwida. ¹⁴ Nang'e āmbengutumbyanga nangu kwa kunnyaaulila mwenu malove ālalá lāpwechedilē kuhaloka kwang'une. ¹⁵ Vyammalele vyavele navyo Atata nni vyang'une, na njo mana ngúhawile kuva malove lambennyaulila aneyo Umumu lāhaloka kwang'une."

Lihindambi limbepindikuka kuva ihangaladi

¹⁶ Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, "Úisalidile chihi uhiku kadiki nkambengwona, na bada ya uhiku kadiki muchimungwone kavila!" ¹⁷ Bahi vakuhundwa vake vanji nkutandikila kuujana kuva, "Ávele na mana ntwani patuhaulila kuva, 'Úisalidile chihi uhiku kadiki nkambengwona, na bada ya uhiku kadiki muchimungwone kavila?' Na ávele na mana ntwani pahaula kuva, 'Ngúhwena kwanga Atata Nnungu?' " ¹⁸ Bahi nkuvu uvaujana kavila kuchidoni, "Ávele na mana ntwani pahaula kuva, 'uhiku kadiki?' Tukámaite áyamba chamani." ¹⁹ Yesu ánimala kuva vachivammuje, bahi nkuvahaulila kuchidoni, "Dachi, mwenu múujana kuyamba ālalá langútangwèlè kuva, 'Úisalidile chihi uhiku kadiki nkambengwona, na bada ya uhiku kadiki muchimungwone kavila?' ²⁰ Nangu ninnnyaulilanga uhiu kuva, mwenu mūmbekuta na kulikutangila, henga vanu va chilambo achino vāmbehangalala. Na mwenu mūmbekuva nnihindambi, henga lihindambi lyenu limbepindikuka kuva ihangaladi. ²¹ Nkongwe páva na uchungu wa kuveleka, áona kupwateka kwa kuva uhiku wake únihwika. Henga akāmmaleka mwana, akáhimukila kavila ipweteki yammalele ing'anya ya ihangaladi ya kuveleka kwa mwana pachilambo. ²² Na mwenu uchocho hambi mūnayuvila, henga nguchinimwonange kavila, na mūmbehangalala mmitima yenu, na ihangaladi yenu nanga munu ambemmusija. ²³ Na kutandikila

nniduva anelyo nanga chinu chimumbenguuja. Nangu ñinnyaulilanga uhiu kuva, chinu chohecho chimumbennyuwa Atata Nnungu kwa lina lyangu, nang'e achiamwing'ange. ²⁴ Mpaka hambu mukánambiyuwa chinu chohecho kwa lina lyangu. Mwenu yuwa chihi, na muchimupate, uchinga ihangaladi yenu itimilike.”

Nangu ñnichilema chilambo

²⁵ “Ñinnyaulidile malove anelo kwa mifano. Henga uchiukamole uhiku unikambetangola na mwenu kavila kwa mifano, henga ñimbennyaulila chihi bila kumpiha chinu chohecho kunnyamba Atata Nnungu. ²⁶ Na kutandikila nniduva anelyo, mumbeyuwa kwa lina lyangu, na nangu nikánnyaulila kuva ñimbennyuwa Atata Nnungu kwajili yenu mwenu. ²⁷ Kwa kuva, Atata Nnungu mwene anantamwanga mwenu. Anantamwanga mwenu ing'anya mungutamwije nangu na kukulupila kuva ngühaleke kwa Nnungu. ²⁸ Nangu ngühaleke kwa Atata Nnungu, nkuida pachilambo, na hambu ngühaleka chilambo, ngüyuwa kwa Atata Nnungu.”

²⁹ Vakuhundwa vake nkunnyaulila kuchidoni, “Enhee! Hambu ùhaua chihi mwandu wala nanga pautangola kwa mifano. ³⁰ Hambu hwetu tünimala kuva wako ünimala kila chinu, na wala ukánindilila munu akuuje chinu. Bahi ing'anya ya anelyo, tünakulupila kuva ùhaleke kwa Nnungu.” ³¹ Yesu nkuvauja kuchidoni, “Dachi, hambu múnakulupila? ³² Uhiku ùvenkwida, na uhiku wene ùnikamola, uhiku anewo nni umumbemwadilihanywa, kila munu walihwenela kukaya kwake, na mwenu mumbenguleka chihi weka. Henga nangu nikávele weka, kwa kuva Atata Nnungu ávele pamo na nangu. ³³ Nangu ñinnyaulidile malove alano uchinga mùúve na amani kwa kulundanywa na nangu. Mwenu mumbebanihwa apano pachilambo, henga likamyange mitima, kwa kuva nangu ñnichilema chilambo.”

17

Yesu ávayuwila vakuhundwa vake

¹ Yesu pamalidile kutangola malove anelo, nkulola muha kulihunde nkuchidoni, “Atata, hambu uhiku ùnikamola. Ntumbyange Mwanalo uchinga nanang'e akutumbyange wako. ² Kwa kuva, ùmpele mamulaka pachanya pavanu vammalele, uchinga vanu vammalele vumpele aveng'e umi ukee na ntululilo. ³ Na umi ukee na ntululilo nni auno, vakumale wako Nnungu wa uhiu wa weka, na vammale na Yesu Kilisto untumíle. ⁴ Nangu ñnikutumbyanga wako apano pachilambo, kwa kuva, madengo lungupele kulatenda ñnilamalila. ⁵ Hambu Atata, ngutumbyange pameho pako, kwa aula ukulu unnavele nawo pannavele kwakuwe, kabla chilambo chikánambiumbwa.

⁶ Nangu ñnikumaiha* kwa vanu vungupele namuna chuvele, vanu avala vuvatandwele kuhaloka pachilambo. Vanang'o vávele vanu vako, na wako nkuning'a váva vangu, na vanang'o vánílakamula mahundo lako. ⁷ Na hambu vánímala kuva, vyammalele vyungupele víhaloka kwakuwe. ⁸ Kwa kuva, malove lúngupèlè nivapele vanang'o, na vánílapwechela na kumala kuva muhiu ngühaleke kwakuwe na kukulupila kuva wako njo ungutumíle.

⁹ Nangu nivayuwila vanang'o. Wala nanga panguvayuwila vanu va chilambo, henga nivayuwila avala vungupele, kwa kuva vanang'o nni vako. ¹⁰ Vammalele vavéle vangu nni vako, na vavéle vako nni vangu, na nangu ñnitumbyangwa kupitila vanang'o. ¹¹ Nangu nikambeisalila chihi pachilambo, henga vanang'o vávele upano pachilambo na nangu ngwida kwakuwe. Atata Wanaswe, uvachunge mumamulaka la lina lyako lyungupele, uchinga váva chinu chimo muchi hwetu chituvele chinu chimo.† ¹² Nangu ñniva pamo na vanang'o, ñnivachunga, nkuva salama mumamulaka la lina lyako lyungupele. Na wala nanga ayahíke, ikánave chihi ayula alembeléwa kuyahika, uchinga Malemba Lanaswe látimile. ¹³ Henga hambu ngwida kwakuwe, na ngulatangola malove alano akuno ngúvele upano pachilambo, uchinga mitima yavo iumbajwe na ihangaladi yangu. ¹⁴ Nangu nivayanjajijije lilove lyako, na vanu va pachilambo vánívavenga kwa kuva, vanang'o nanga pavavele va pachilambo achino, malinga nangu chinikavele wa pachilambo achino. ¹⁵ Nangu nikákuyuwa uvause pachilambo, íla ngúyuwa uvachunge na Nanchindenga, Nkútenda lahakalenge. ¹⁶ Vanang'o nanga pavavele va pachilambo achino, malinga nangu chinikavele wa pachilambo achino. ¹⁷ Uvahahule váva vanu vako kwa indila ya uhiu, na lilove lyako nni uhiu. ¹⁸ Malinga wako chungutumile pachilambo, nanani uchocho, nivatuma vanang'o. ¹⁹ Nangu ngúlihuma nimwene kwakuwe kwajili ya vanang'o, uchinga na vanang'o vahahulwe kuva vanu vako kwa indila ya uhiu.”

Yesu ávayuwila vanu vammalele vambenkulupíla

* **17:6** Munsitali auno Yohana álembile, “ñnilimaiha lina lyako.” Na vanu va chipindi achila válitambulanga lina kwa kumwamba munu mwene na mamulaka lake, bahi apano Yesu ámmahije Nnungu mwene akee chihi lina. † **17:11** Maeleso layámba lina lyako, lola Yohana 17:6.

²⁰ “Nangu nikāvayuwila chihi vanang'o, henga nìvayuwila na vanu vammalele vamben-gukulupila kupitila mahundo lavo. ²¹ Nangu mbènkyuwa uchinga vammalele vâave chinu chimo malinga wako Atata chuve nkati mwangu na nangu chinguvele nkati mwako. Na vanang'o vâave nkati mwetu, uchinga vanu va pachilambo vakulupile kuva wako nni ungutumile. ²² Aula ukulu ungupêle, nìvapele vanang'o, uchinga vâave chinu chimo malinga hwetu chituvele chinu chimo. ²³ Nangu ngùuve nkati mwavo na wako ùuve nkati mwangu, uchinga vâave chinu chimo mwalehu, na vanu va pachilambo vamàle kuva wako njo ungutumile, na vamale kuva ùnavatamwa malinga chungutamwa nangu.

²⁴ Atata, nangu ngùembela avala vungupele vâave pamo na nangu pachinu panimbekuva, uchinga vawone ukulu wangu, aula ùngupèlè, kwa kuva, ùningutamwa ata kabla chilambo chikànambiumbwa. ²⁵ Atata Umwene Haki, vanu va pachilambo nanga pavakumaite, henga nangu ùnikumala, na avano vakuhundwa vàmimala kuva wako njo ungutumile. ²⁶ Nangu ùnikumaiha[‡] kwa avano vakuhundwa namuna chuvele, na nguchinguhwenehe kukumaiha, uchinga itamwi aila yungutamwije nangu ùve nkati mwavo na nangu ngùuve nkati mwavo.”

18

Kutengelekwa kwanga Yesu

(Matayo 26:47-56, Mako 14:43-50, Luka 22:47-53)

¹ Bahi Yesu pamalidile kuyuwa, nkuuka pamo na vakuhundwa vake nkuyomboka Lubobolo lwa Kediloni. Mpata wavili wa lubobolo anelwo, kùvele na welu wa miseituni, bahi Yesu pamo na vakuhundwa vake nkuinjilanga anemwo mmwelu. ² Na Yuda ayula antengelêke Yesu, ànipamala pachinu anepo kwa kuva myanda yohe Yesu ànakojana na vakuhundwa vake pachinu anepo. ³ Bahi Yuda nkulitwala likuwa lya matiyala va Chiloma na valinsi fulani vanatumwije na makuhani vakulu na Mafalisayo. Nkuhwena navo kuwelu akuno vanyakwilè vibatali na myenje na vikomanilo.

⁴ Akuno Yesu amaitè lammalele lambempâta, nkulihumija muyo mwavo, nkuvauja kuchidoni, “Mùntaha nnani?” ⁵ Vanang'o nkunyang'ula kuchidoni, “Yesu wa ku Nasaleti!” Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nangu nni Unene.” Na Yuda ayula nkùtengeleka, àimidile pamo na vanang'o.

⁶ Bahi Yesu pavahaulidile kuva, “Nangu nni Unene,” vanang'o nkuyang'ana nnyuma nkumatoka pahi. ⁷ Yesu nkuvauja kavila kuchidoni, “Mùntaha nnani?” Nkunyang'ula kuchidoni, “Yesu wa ku Nasaleti!” ⁸ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nangu ùninnyaulila kuva, ‘Nangu nni Unene.’ Na ikâva mungutaha nangu, bahi valekange ava vahweneng'ane.” ⁹ Yesu àtangwele malove anelo uchinga làtimile malove àlalà lanatangwele kuva, “Avala vungupele nikanannyahite wala yumo.” ¹⁰ Petulo ávele na upanga, nkuuhalamola, nkuncheketa likutu lya kunkono Mako, ntumwa wanga Kuhani Nkulu. ¹¹ Bahi Yesu nkunnyaulila Petulo kuchidoni, “Ludisha upanga m'benda yake. Dachi, nangu nikâlembelewa ngupitile ibaniki yangutayalishijje Atata Nnungu?”

Yesu àpelekejwa kwanga Anasi

¹² Bahi alila likuwa lya matiyala va Chiloma na nkulu wavo na avala valinsi va Chiyahudi va Ing'ande ya Nnungu nkunkamula Yesu, nkunnyunga. ¹³ Nkutandilika kumpelekeja Yesu kwanga Anasi hoti, nkawake Kayafa, Kayafa ànavele Kuhani Nkulu mwaka anewa. ¹⁴ Kayafa njo anavahaulidile Vayahudi kuva, wasa munu yumo ahwe kwajili ya vanu vammalele.

Petulo ànkana Yesu

(Matayo 26:69-70, Mako 14:66-68, Luka 22:55-57)

¹⁵ Bahi Petulo pamo na nkuhundwa yunji, vanang'o nkunnondola Yesu. Aneyo nkuhundwa yunji kwa kuva ànamaikana kwanga Kuhani Nkulu, bahi nkuinjila pamo na Yesu nnuwani lwa lukumbi lwa Kuhani Nkulu. ¹⁶ Henga Petulo àimidile chihi pawelu pepi na nnango. Ayula nkuhundwa yunji achimaikana kwanga Kuhani Nkulu, nkuhuma pawelu, nkutangola na mwali achilolihija pannango, nanang'e nkunnuhusu Petulo kwenda nkati. ¹⁷ Bahi ayula mwali nkummuja Petulo kuchidoni, “Kwani na wako ukee yumo wa avala vakuhundwa va ayula munu?” Petulo nkunnyaulila kuchidoni, “Wala nikee nangu!”

¹⁸ Bahi kwa kuva pávele na imepo, vatumishi na valinsi nkukumbanya moto uchinga vayote. Petulo nanang'e àimidile pamo na vanang'o wayota moto.

Anasi àmmuja Yesu

(Matayo 26:59-66, Mako 14:55-64, Luka 22:66-71)

‡ 17:26 Maeleso layâmba lina lyako, lola Yohana 17:6.

¹⁹ Bahi Anasi, ánavela Kuhani Nkulu anepo machedo, nkummuja Yesu kwamba vakuhundwa vake pamo na mahundo lake. ²⁰ Yesu nkunyang'ula kuchidoni, “Maduva lammalele, nangu ngútangola na kila munu bila kulipihia, na myanda yohe ngúhunda n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu na nnuwani lwa Ing'ande ya Nnungu, pachinu pavakojana Vayahudi vammalele. Na wala nanga chinu chingutangwele kwa sili. ²¹ Ing'anya ntwani unguuja nangu? Kavauje avala vapilikene lanichitangola, vanang'o vánimala sana àlalá lanichitangola.” ²² Bahi Yesu pamalidile kutangola malove anelo, nlini yumo anaimidile apala nkumpanyaula Yesu likofi, wahaula kuchidoni, “Mwadachi wako únnyang'ula uchocho Kuhani Nkulu?” ²³ Yesu nkunyang'ula kuchidoni, “Ikáva ñnihakajanga kutangola, bahi shuhudila anelo lañguhakajije. Henga ikáva ngútangwele lambone, mwadachi unangupanya?” ²⁴ Bahi Anasi nkumpelekeja Yesu kwanga Kayafa, Kuhani Nkulu, akuno ahungwijè.

Petulo ànkana Yesu kavila

(Matayo 26:71-75, Mako 14:69-72, Luka 22:58-62)

²⁵ Uhiku anewo Petulo áimidile chihii upala wayota moto. Bahi vanu vanji vánavele anepo nkummuja kuchidoni, “Kwani na wako ukee yumo wa vakuhundwa vake?” Nang'e nkukana wachidoni, “Wala níkee nangu!” ²⁶ Ntumwa yumo wa Kuhani Nkulu, nnung'une ayula ánacheketwe likutu na Petulo, nkummuja Petulo kuchidoni, “Kwani nangu nikanakuwene wako akula kuwelu úvele pamo na Yesu?” ²⁷ Bahi Petulo nkukana kavila, upopo ung'uku nkukongovela.

Yesu muyo mwanga Pilato

(Matayo 27:1-2, 11-31, Mako 15:1-20, Luka 23:1-5, 13-25)

²⁸ Bahi ulyamba na mambumbu Vayahudi nkuntwala Yesu kwanga Kayafa nkumpelekeja kuing'ande ya Pilato, nkulu wa Chiloma wa chilambo achila. Henga Vayahudi vene nanga pavanainjidile nng'ande ya chifalume ing'anya ya sheliya dya Chiyahudi, kwa kuva vakàchiingila anemwo vakanivalangiwa kuva najisi ing'anya ya kuinjila nng'ande mwa munu akávele Nnyahudi na vakanaluhusiwe kuchilya chakulya cha Sikukuu ya Pasaka.* ²⁹ Bahi Pilato ayula nkulu wa Chiloma, nkuvahwenela upala pawelu nkuvauja kuchidoni, “Múvele na mashitaka ntwani kunnyamba ayu munu?”

³⁰ Vanang'o nkunyang'ula kuchidoni, “Ayu munu kwikavele akátenda lahakalenge, hwetu tukanankamuje kwakuwe.” ³¹ Pilato nkuvahaulila kuchidoni, “Ntwale mmene mukánnnyukumu kupapatana na sheliya yenu.” Vayahudi nkunyang'ula kuchidoni, “Hwetu tukee na mamulaka la kummwalala munu woheyo.” ³² Anelo lánitendeka uchinga latimile malove lánatangwele Yesu kwamba namuna chambekuhwa.

³³ Bahi Pilato nkuninjila kavila nnuwani lwa nkati lwa ing'ande ya chifalume, nkunchema Yesu nkummuja kuchidoni, “Ati wako nni Nfalume wa Vayahudi?” ³⁴ Yesu nkunyang'ula kuchidoni, “Malove anelo útangola umwene au ánipwawa munu akuhaulidile habali dyangu?” ³⁵ Pilato nkunyang'ula kuchidoni, “Kwani nangu Nnyahudi? Vanu vako na makuhani vakulu njo vakupelekejije kwang'une. Kwani útendilechi?” ³⁶ Yesu nkunyang'ula kuchidoni, “Ufalume wangu ukee wa apano pachilambo. Ufalume wangu ukáchiva wa apano pachilambo, valinsi vangu vakaningupanyanila uchinga Vayahudi vanangukamule. Henga hambu, Ufalume wangu ukee wa apano pachilambo.” ³⁷ Bahi Pilato nkunyang'ula Yesu kuchidoni, “Dachi, wamba wako nfalume?” Yesu nkuyang'ula kuchidoni, “Wako únihaula kuva nangu nfalume. Nangu ñnivelekwa na ngúidile pachilambo uchinga nivashuhudile vanu kwamba uhiu. Na kila munu autámwa uhiu ánangupilikanila.” ³⁸ Pilato nkummuja Yesu kuchidoni, “Uhiu njo chamani?”

Pilato pamalidile kutangola malove anelo, nkuvahwenela kavila Vayahudi pawelu, nkuvahaulila kuchidoni, “Nangu níkályona likosa lya kunnyukumu munu ayu. ³⁹ Henga mwenu múvele na nyambo wakuchimuliwa nfungwa yumo mahiku la Sikukuu ya Pasaka. Dachi, múnalembela ninchimulile Nfalume wa Vayahudi?” ⁴⁰ Anepo nkutayanga lwasu uvachidoni, “Tukántamwa munu aneyo! Hwetu túlembela utuchimulile Balaba!” Na aneyo Balaba ávele muasi achilinga kuutahuka utawala wa Chiloma.

19

Yesu àhukumiwa kuhwa

¹ Bahi Pilato nkuvaaumulisa matiyala vantwale Yesu na kunsulubula. ² Kwa mang'wanyu, matiyala nkudinga lutavi lwa miva malinga kofiya ya chifalume, nkummwaja mmuti. Nkummwaja na likoti lya langi ya chifalume. ³ Nkuva uvahwena muyo mwake uvachidoni, “Utumbyangwe, Nfalume wa Vayahudi,” akuno uvampanya makofi. ⁴ Pilato

* 18:28 Maeleso layámba Pasaka, lola Yohana 2:13.

nkuhuma kavila pawelu nkuvahaulila Vayahudi kuchidoni, “Lola, nangu ñimbeida nawe pawelu, uchinga mumale kuva nangu nikályona likosa lya kunnyukumu.”⁵ Bahi Yesu nkuhuma pawelu, akuno awètè kofiya ya miva na alila likoti lya langi ya chifalume. Pilato nkuvahaulila kuchidoni, “Munu wene nni ayuno!”⁶ Bahi makuhani vakulu na valinsi va Ing'ande yanga Nnungu pavammwene Yesu, nkutaya lwasu uvachidoni, “Mmambe munsalaba! Mmambe munsalaba!” Pilato nkuvahaulila kuchidoni, “Ntwalange mmene mukammambe, kwa kuva nangu nikályona likosa lya kunnyukumu.”⁷ Vayahudi nkunyang'ula kuchidoni, “Hwetu tùvele na sheliya yetu, na kupapatana na sheliya aneyo, ayu munu àembelewa kuhwa, kwa kuva álichemile Mwana wanga Nnungu.”

⁸ Pilato papilikene malove anelo, nkuhalija kuyopa. ⁹ Pilato nkuinjila kavila nnuwani lwa nkati lwa ing'ande ya chifalume, nkummuja Yesu kuchidoni, “Kwani wako kwenu kwachi?” Henga Yesu nkunyalala chihi. ¹⁰ Bahi Pilato nkunnyaulila kuchidoni, “Dachi, ukátamwa kutangola na nangu? Dachi, wako ukámaite kuva nangu ngùvele na mamulaka la kukuhungula au kukuvamba munsala?” ¹¹ Yesu nkunnyang'ula kuchidoni, “Wako ukee na mamulaka lohelo kwang'une, ikánave chihi àlálá lakupêle Nnungu. Bahi ing'anya ya anelyo, ayula angukamujije kwakuwe àtendile sambi ing'ulu namene kupunda yakuwe.” ¹² Bahi kutandikila anepo, Pilato nkuva wataha indila ya kunnyungula Yesu. Henga Vayahudi nkutaya lwasu, uvachidoni, “Ukànyungula munu ayu, wako ukákumilana na Nfalume wa Loma*.” Kwa kuva, kila munu alitènda kuva nfalume, àntahuka Nfalume wa Loma!” ¹³ Pilato papilikene malove anelo nkunnyumya kavila Yesu pawelu, nkuikala pachiteng'u chake cha hukumu, pachinu pachémwa, “Sakafu ya Mayanga,” na Vaebianiya vàchemba, “Gabata.”

¹⁴ Yávele malinga sasita muhi, nniduva lya kulipanganiha kwajili ya Sikukuu ya Vayahudi ichémwa Pasaka,[†] Pilato nkuvahaulila Vayahudi kuchidoni, “Nnolange nfalume wenu!” ¹⁵ Henga vanang'o nkutayanga lwasu uvachidoni, “Mmwalale! Mmwalale! Mmambe munsalaba!” Pilato nkuvauja kuchidoni, “Dachi, mùlebela nimmambe nfalume wenu?” Makuhani vakulu nkuyang'ula kuchidoni, “Hwetu tukávele na nfalume yunji ikánave chihi Nfalume wa Loma.” ¹⁶ Bahi Pilato nkuvakamuja Yesu, uchinga vakammambe munsalaba, anepo matiyala nkuntwala Yesu.

Yesu àvambwa munsalaba

(Matayo 27:32-44, Mako 15:21-32, Luka 23:26-43)

¹⁷ Yesu nkuuka paimanga akuno anyakwilè nsalaba wake mpaka pachinu pachémwa, “Pachinu pa Libadang'a,” kwa Chieblaniya pàchemwa, “Goligota.” ¹⁸ Matiyala nkummamba Yesu munsalaba. Nkuvambwa na vanu vanji vavili, yumo m'bali wake wa kunkono na yunji m'bali wa kunchinda, na Yesu paching'ati. ¹⁹ Pilato nkuilaija lalebwe malove koka lavikwe munsalaba. Anelo malove lálebwiye uvila, “YESU WA NASALETI, NFALUME WA VAYAHUDI.” ²⁰ Bahi Vayahudi vohe vánilasoma malove anelo kwa kuva, pachinu apala panavambwiye Yesu pávele pepi na imanga na malove anelo lálebwiye kwa Chieblaniya na Chilatini na Chigiliki. ²¹ Bahi makuhani vakulu va Vayahudi nkunnyaulila Pilato kuchidoni, “Unalembe, 'Nfalume wa Vayahudi,' ila lemba uvila, 'Ayuno munu áhawile kuva, nangu njo Nfalume wa Vayahudi!' ” ²² Pilato nkuyang'ula kuchidoni, “Langulembile, ñnilalembla!”

²³ Matiyala pavamalidile kummamba Yesu, nkuditwala dinguwu dyake, nkuyavanya matunji ncheche, kila litiyala litunji lyake. Nkupatana vanaipapule kansu yake kwa kuva ikánavele na pachinu patotwije ila ifumwiye chihi kutandikila muha mpaka pahi. ²⁴ Avala matiyala nkuhaulanila kuchidoni, “Tunaipapule kansu aino, henga tuyele indingi uchinga tumale kuva ìmbekuva yanga nnani.” Anelo lánitendeka uchinga latimile Malemba Lanaswe lahaùla kuva,

“Ványavana dinguwu dyangu,
na inguwu yangu nkuiyelela indingi.”

Bahi anelo njo lavanatendile anepo matiyala.

²⁵ Pepi na nsalaba wanga Yesu áimidile anyokwe Yesu, na anyokwe nkulu na Maliya n'jawe Kileopa na Maliya wa imanga ya ku Magidala. ²⁶ Bahi Yesu pammwene anyokwe aimidilè pepi na ayula nkuhundwa wanantamwiye namene Yesu, nkunnyaulila anyokwe kuchidoni, “Mama! Aneyo vino njo mwanalo.” ²⁷ Anepo nkunnyaulila ayula nkuhundwa kuchidoni, “Aneyo vino njo anyoko.” Na kutandikila liduva anelyo, ayula nkuhundwa nkuntwala Maliya, nkunaikala nawe kukaya kwake.

* 19:12 Nsitali auno ùlebwiye Kaisali, kuyamba lina lya cheo cha Nfalume nkulu wa Loma. † 19:14 Maeleso layámba Pasaka, lola Yohana 2:13.

*Kuhwa kwanga Yesu**(Matayo 27:45-56, Mako 15:33-41, Luka 23:44-49)*

²⁸ Bada ya anelo, akuno Yesu wamala kuva lammalele lànitimila na uchinga Malemba Lanaswe latimile, nkuchidoni, “Ngùvele na inyota.”[‡] ²⁹ Pachinu anepo pávele na chombo chinavele na divayi dihahâma. Bahi matiyala nkuchuvika siponji n'divayi adila, nkupatika nnufito lwa nrandi wa hisopo, nkummika Yesu pakanya pake uchinga ahonde. ³⁰ Yesu pamidile adila divayi nkuchidoni, “Lammalele lànitimila!” Anepo nkutepya muti wake, nkuhila.

Yesu àhomekwa nkuchi nnuvau

³¹ Liduva alila lívele lya kulipanganiha kwajili ya Liduva lya Kuyewelega, na liduva anelyo lya Kuyewelega lívele likulu kwa kuva lívele liduva lya Sikukuu ya Vayahudi ya Pasaka.[§] Ing'anya ya anelyo, Vayahudi vakanaembedile miili ya avala vavambwije mmisalaba iisalile chihi umula muha. Bahi nkunnyuwa Pilato avaluhùsù kuvulumula madodo vanu avala vanavambwije mmisalaba uchinga vapiyanye kuhwa na miili yavo iuswe. ³² Bahi matiyala nkuhwena unalumula madodo la avala vanu vanavambwíjwe pamo na Yesu munsalaba, nkunnumula ntandi na wavili. ³³ Henga pavakamwele kwanga Yesu nkunkoja ahidilè, bahi nanga pavanannumwile madodo. ³⁴ Henga litiyala yumo nkunnyoma nkuchi nnuvau, upala nkuhuma myadi na medi. ³⁵ Munu alawêne mambo anelo nni ahúmya ushahidi, na ushahidi wake nni wauhii. Na animâla kuva àtangola uhiu, uchinga na mwenu mupate kukulupila. ³⁶ Alano lánitendeka uchinga latimile Malemba Lanaswe lahaùla kuva, “Wala nanga liwangwa lyake limo limbelumùlwa.”**
³⁷ Na Malemba Lanaswe lanjji làhaua kuva, “Vàmbennola ayula uvannyomile nkuchi.”††

*Kusikwa kwanga Yesu**(Matayo 27:57-61, Mako 15:42-47, Luka 23:50-56)*

³⁸ Anepo Yusufu mwenedi wa ku Alimataya, nkunnyuwa Pilato luhusa lwa kuusa mmili wanga Yesu. Na anepo Yusufu ávele nkuhundwa wa sili wanga Yesu, ing'anya ávayopa vakulu va Vayahudi. Bahi Pilato nkunnuusu, na Yusufu nkuhwena unauusa mmili wanga Yesu. ³⁹ Nikodemo, ayula anamwenedile Yesu nachilo nanang'e ániida. Nang'e ányakwile malinga kilo salasini dya mahuta la manemane lakundanyike na ubani. ⁴⁰ Bahi vammalele vavili nkuutwala mmili wanga Yesu, nkuudingilija sanda ivapakile mahuta lakunung'ila. Vátendile uchocho kupapatana na mihambo ya Vayahudi ya kuuandaa mmili kwajili ya kuusika. ⁴¹ Pepi na pachinu apala pávambwije Yesu, pávele na welu, na mmwelu anepo múvele na nsati wahambi, uvakanambi kunsika munu. ⁴² Na kwa kuva lívele liduva lya kulipanganiha kwajili ya Liduva lya Kuyewelega lya Vayahudi, na kwa kuva nsati úvele pepi, bahi nkunansika Yesu anemwo.

20*Nsati ukávele chinu**(Matayo 28:1-8, Mako 16:1-8, Luka 24:1-12)*

¹ Liduva lya Jumapili, ulyamba na mambumbu akuno kuvèlè na lupi, Maliya wa imanga ya Magidala ápite kunsati, aneko nkuyona liyanga livanadvite pannango wa nsati liuswije. ² Bahi nkutukuta nkuhwena kwanga Petulo na kwanga ayula nkuhundwa yunji wanantamwíjwe namene na Yesu, nkuvahaulila kuchidoni, “Nang'òlo vànimmusa munsati na wala nanga patumaite kuvammikile.” ³ Bahi Petulo pamo na ayula nkuhundwa yunji nkuuka nkuhwena kunsati. ⁴ Vammalele vavili nkutukuta, henga ayula nkuhundwa yunji nkutukuta namene kumpunda Petulo, nkulongolela kuhwika pansati. ⁵ Pakamwele, nkutepa nkupenekela nkati munsati, nkuyona sanda, henga nanga panainjidile. ⁶ Anepo Petulo nkukamola pachikundu pake, nkuinjila mwalehu munsati. Nkuyona sanda ívele panyenje, ⁷ pamo na chitambala chivanavimbile mmuti wanga Yesu. Anecho chitambala nanga pachinavikwije pamo na vinji, íla chinipindanywa na kuvikwa pachinu panji paweka. ⁸ Bahi ayula nkuhundwa yunji analongoledile kukamola pansati nanang'e nkuinjila nkati. Nkulilolela mwene, nkukulupila. ⁹ Kwa kuva, vávele bado vakànbambkwelewa àlálá Malemba Lanaswe lahaùla kuva, lasima Yesu afufuke kuhaloka kwa vahwíle. ¹⁰ Bahi anepo vakuhundwa nkuuka, nkuuya kukaya.

*Yesu ànhumila Maliya wa ku Magidala**(Matayo 28:9-10, Mako 16:9-11)*[‡] 19:28 Sabuli 69:21. [§] 19:31 Maeleso layàmba Pasaka, lola Yohana 2:13.

** 19:36 Kuuka 12:46, Isabu 9:12,

Sabuli 34:20. †† 19:37 Sakaliya 12:10.

¹¹ Henga Maliya wa imanga ya ku Magidala áimidile pawelu nsati wakuta. Pánavele nkukuta, nkutepa kupenekela munsati, ¹² nkuvona malaika vavili vanawete dinguwo dyanawe, vaikalèngè apala paunalajijwe mmili wanga Yesu, yumo m'bali wa kumuti na yunji m'bali wa kumadodo. ¹³ Anevo malaika nkummuja Maliya kuchidoni, "Mama, ùkuta chani?" Nang'e nkuvayang'ula kuchidoni, "Nakuta ing'anya vànimmusa Nang'olo wangu na nangu nikámaite pachinu pavammikile."

¹⁴ Pamalidile kutangola malove anelo, nkulauka kunyuma, nkumwona Yesu aimidilè, henga nanga panammaite kuva nni Yesu. ¹⁵ Yesu nkummuja kuchidoni, "Mama, mwadachi unakùtá? Ùntaha nnani?" Maliya nkutenda kuva walonjela nawe nni nkúlima wa aula welu, bahi nkunnyaulila kuchidoni, "Nang'olo, ikáva wako njo ummusije, ngúhauile kuummikile, nguhwene nikantwale." ¹⁶ Yesu nkunnyaulila kuchidoni, "Maliya!" Maliya nkulauka, nkutangola kwa Chieblaniya, kuchidoni, "Laboni!" Mana lake, Nkúhunda. ¹⁷ Yesu nkunnyaulila kuchidoni, "Unangukamule, kwa kuva nikanahwena kwa Atatangu. Henga hwena kwa anung'unuvangu ukavahaulile kuchidoni, 'Ngúhwena muha kwa Atatangu, nanang'e nni Atatawenu, Nnungu wangu na nni Nnungu wenu.'" ¹⁸ Bahi Maliya wa imanga ya ku Magidala nkuhwena unavahaulila vakuhundwa vanga Yesu wachidoni, "Ñnimwona Nang'olo!" Na nkuvahaulila lammalele lannyaulidile Yesu.

Yesu àvahumila vakuhundwa vake

(Matayo 28:16-20, Mako 16:14-18, Luka 24:36-49)

¹⁹ Yávele chinalyulo cha liduva ulila lya Jumapili, vakuhundwa Yesu vávele pamo nng'ande na milango ínichimwa ing'anya vávayopa vakulu va Vayahudi. Bahi upala Yesu nkuvahumila, nkuimila paching'ati, nkuvahaulila kuchidoni, "Amani ìive pamo na mwenu!" ²⁰ Patangwele malove anelo, nkuvalanguja makono lake na nnuvau. Bahi anevo vakuhundwa nkuhangalala namene pavammwene Nang'olo. ²¹ Yesu nkuvahaulila kavila kuchidoni, "Amani ìive pamo na mwenu! Malinga Atata Nnungu changutumile nangu, nanangu uchocho nintuma mwenu." ²² Pamalidile kutangola malove anelo, nkuvavehija dimumu, nkuvahaulila kuchidoni, "Mpwechelange Umumu Wanaswe. ²³ Munu woheyo umumbensamehe masambi lake, achiasamehewe, na munu woheyo umukambensamehe masambi lake, akambesamehewa."

Yesu ànnyumila Tomaso

²⁴ Henga Tomaso, uvanchema Didimasi, mana lake nnyapule, nkuhundwa yumo muavala kumi na mbili, akánavele pamo na avake panaidile Yesu. ²⁵ Bahi avala vakuhundwa vanji nkunnyaulila kuchidoni, "Tùnimwona Nang'olo." Tomaso nkuvahaulila kuchidoni, "Nikánadyone alama dya misumali mmakono lake na kutaya chala changu n'dyalama anedyo na kutaya nkono wangu nnuvau lwake, mwiko nikambekulupila kuva mùnimwona."

²⁶ Bahi nniduva lya nane, vakuhundwa vanga Yesu vávele kavila pamo nng'ande, Tomaso nanang'e ávele pamo na vanang'olo. Bahi Yesu nkuvaidila, akuno milango ichimjwè, nkuimila paching'ati, nkuhaua kuchidoni, "Amani ìive pamo na mwenu!" ²⁷ Anepo nkunnyaulila Tomaso kuchidoni, "Vika chala chako apano, na ulalole makono langu, na unyoloje nkono wako uutaye nnuvau lwangu. Unave umunu ukákulupila, henga kulupila." ²⁸ Tomaso nkunnyaulila Yesu kuchidoni, "Nang'olo wangu na Nnungu wangu." ²⁹ Yesu nkunnyaulila kuchidoni, "Wako ùnikulupila kwa kuva ùningwona, henga wasa avala vakulupila bila ungwona."

Chinu chin'tendile Yohana alembe chitabu achino

³⁰ Yesu átendile vimaiho vya masaibu vinji vyohe muyo mwa vakuhundwa vake vikálembwijwe nchitabu chino. ³¹ Henga alano lánilembwa uchinga mupate kukulupila kuva Yesu njo Kilisto, Mwana wanga Nnungu, na kwa kukulupila mupate umi kwa kulundana nawe.*

21

Yesu àvahumila vakuhundwa vake saba

¹ Bahi palapitile anelo, Yesu nkuvahumila kavila vakuhundwa vake kunyenje Litanda lya Tibeliya, yani Litanda lya Galilaya. Kuvahumila kwake kwávele uvila, ² liduva limo, Petulo na Tomaso uvanchema Didimasi, mana lake nnyapule, na Nasanieli mwenedi wa Kana ya chilambo cha ku Galilaya na vana vavili va Sebedayo pamo na vakuhundwa vanji vavili, vávelenge pamo. ³ Petulo nkuvahaulila avake kuchidoni, "Nangu ngúhwena

* **20:31** Apano Yohana àlembele "mulina lyake," na mmahiku anelo vanu vátumila malove "lina lyake" kumwamba munu mwene. Bahi kuva mulina lyake ivele na mana kuva, wako unilundana nawe. Maeleso layámba lina, lola Yohana 1:12.

unaupa dihomba.” Vanang’o nkunnyaulila kuchidoni, “Na hwetu tumbelongana na wako.” Bahi nkukananga, nkunakwelanga ingalava, henga chilo anecho nanga pavanapete chinu chohecho. ⁴ Na uhiku pauchicha, Yesu nkuimila nnyenje litanda, henga vakuhundwa nanga pavachimhala kama nni nang’e. ⁵ Bahi Yesu nkuvauja kuchidoni, “Mmanavangu, dachi münipata dihomba?” Vanang’o nkunnyang’ula kuchidoni, “Waala.” ⁶ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Tayanga dinjau m’bali wa hukono wa ingalava na mchumupate dihomba.” Bahi nkuyahanga dinjau, nachihambi nkupata dihomba dyohe namene mpaka nkuvalema kuutangila nkati ingalava, adila dinjau diumbele dihomba.

⁷ Anepo ayula nkuhundwa wanantamwije namene Yesu nkunnyaulila Petulo kuchidoni, “Ayu nni Nang’olo!” Bahi Petulo papilikene kuva nni Nang’olo, nkuwala inguwo yake ya pannima kwa kuva nanga panaiwete, nkuliyela mmedi. ⁸ Na avala vakuhundwa vanji nkuva uvaida kunnyangi na ingalava, akuno uvautanga lwau luombèle dihomba, kwa kuva nanga pavanavele kulehu na kunnyangi ila vávele chihi malinga mita myamoja uvila. ⁹ Na pavahwikile kunnyangi, nkuwona nkate na uhomba ayanikwije pamakala la moto.

¹⁰ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Idanadyo apano dihomba dinji dimuupile.” ¹¹ Bahi Petulo nkuinjila muingalava, nkuutangila kunnyangi lwau alula luombèle dihomba ding’ulungwa myamoja amsini na tatu. Pamo na dihomba kuva dyohe, henga lwau nanga palunakadwike. ¹² Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Idang’ana mulye.” Na wala nanga nkuhundwa analingile umuja kuva, “Wako nnani?” Kwa kuva, vánimala kuva nni Nang’olo. ¹³ Yesu nkwidwa, nkuwala nkate, nkuveng’a, nkutenda uchocho na adila dihomba.

¹⁴ Auno wávele mwanda watatu Yesu kuvahumila vakuhundwa vake bada ya kufufuka.

Yesu nawi Petulo

¹⁵ Bahi pavamalidile kulya, Yesu nkummuja Petulo kuchidoni, “Petulo,* mwana wanga Yohana! Dachi, muhiu ùnangutamwa kupunda ava?” Nang’e nkunnyang’ula kuchidoni, “Elo, Nang’olo, wako ùnimala kuva nangu nakutamwa.” Yesu nkunnyaulila kuchidoni, “Valise vanu vangu unguvalandenyé na angandolo.”

¹⁶ Nkumuja kavila mwanda wavili kuchidoni, “Petulo, mwana wanga Yohana, dachi ùnangutamwa?” Petulo nkunnyang’ula kuchidoni, “Elo, Nang’olo, wako ùnimala kuva nangu nakutamwa.” Yesu nkunnyaulila kavila kuchidoni, “Vachunge vanu vangu unguvalandenyé na angandolo.”

¹⁷ Anepo Yesu nkummuja mwanda watatu kuchidoni, “Petulo mwana wanga Yohana, dachi ùnangutamwa?” Bahi Petulo nkutandilika kuyuvála ing’anya áujijwe mwanda watatu kuva, “Dachi, ùnangutamwa?” Petulo nkunnyang’ula Yesu kuchidoni, “Nang’olo, wako ùnimala lammalele, na ùnimala kuva nangu nakutamwa.” Yesu nkunnyaulila kuchidoni, “Valise vanu vangu unguvalandenyé na angandolo vangu!” ¹⁸ Nangu nkuvahaulila uhiu kuva, púnavele kijana úliwaja chihi umwene na kuhwena chihi kwoheko kulembela. Henga paumbekongopala ùmbenyoloja chihi makono lako, na munu yunji akuwaje na kukupelekeja pachinu pukutamwa.” ¹⁹ Yesu átangwele malove anelo ùlanguja namuna Petulo chambekuhwa na kuntumbyanga Nnungu. Pámalidile kutangola uchocho, Yesu nkunnyaulila Petulo kuchidoni, “Ngupapate.”

Yesu nawi Yohana

²⁰ Anepo Petulo nkulauka, nkumwona ayula nkuhundwa atamwíjwe namene na Yesu wavalandola. Nkuhundwa aneyo nni ayula anayamene na Yesu pavachilya chakulya cha lyulo, na nkummuja kuchidoni, “Nang’olo, nnani ambekutengelêka?” ²¹ Bahi Petulo pammwene aneyo nkuhundwa, nkummuja Yesu kuchidoni, “Nang’olo, na ayu dachi?”

²² Yesu nkunnyang’ula kuchidoni, “Ikáva ngùlembela ààve chihi mumi mpaka panimbeida kavila yakuwe ilida? Wako ngupapate chihi nangu.” ²³ Bahi aila habali nkupilikanika kwa vakúlupila vanji va Yesu kuva ayula nkuhundwa nanga pambekuhwa. Henga Yesu nanga panahawile kuva aneyo nkuhundwa nanga pambekuhwa, ila áhawile kuva, “Ikáva ngùlembela ààve chihi mumi mpaka panimbeida kavila yakuwe ilida?”

²⁴ Nkuhundwa aneyo njo ayula ahũmya ushahidi wa mambo alano, na nni uyoyo alembile habali adino. Na hwetu tũnimala kuva ushahidi wake nni muhiu.

Ntululilo

²⁵ Na pàvele na mambo lanji lohe lalatendile Yesu. Henga kwikavele uchilembwa kila chinu chachitendile Yesu, ngwòna ata chilambo chammalele chikánaoneleje kuvika vitabu vichichivilembwe.

* 21:15 Mmalemba ilembwíjwe Simoni, lina lyake linji Petulo

Chitabu cha Matendo la Mitume Ulongoledi

Chitabu cha Matendo la Mitume chitana namuna likuwa lya vanu vankulupila Yesu chilitandilike aneko ku Yelusalemu na namuna chilyenjele aneko ku Yudeya na ku Samaliya na kuvilambo vya kulehu, kupapatana na malaijo langa Yesu kwa vakuhundwa vake kabla ya kutwaliwa kuhwena kulihunde (Matendo 1:8). Chitabu achino cha Matendo la Mitume chilembwije na Luka, ayula alembile chitabu cha Luka. Luka ávele n'ganga, na ákundungidile alembe saana uhiu wa maisha langa Yesu kwa kutana saana namuna chilanavele. Munu wachinnembila vitabu avino vivili, yani chitabu cha Luka na chitabu cha Matendo la Mitume nni nkulu yumo wa Chiloma uvanchema Teofili. Henga pamo na anelo, inahululika kuva vitabu avino vilembwije kwajili ya vakúkulupila va Chiyahudi na Chigiliki (Matendo 1:1).

Chitabu cha Matendo la Mitume chilembwije mmwaka fulani, kutandikila mmwaka wa 60 mpaka wa 64 kutandikila mwaka wavelekwejiye Yesu Kilisto. Anelyo linamaikana ing'anya chitabu achino chimalilike kulembwa kabla Paolo akánambihuma nnilungu aneko Loma. Uchocho, Luka ápapatana na Ntume Paolo mmyanda yake, na myanda aneyo, myanda yohe itandikila aneko ku Antiyokiya. Njo mana vanu vanji vátenda kuva chitabu achino chilembwije ku Antiyokiya na vanji vátenda kuva chilembwije aneko ku Loma. Chitabu cha Matendo la Mitume nni mwendeleso wa chitabu cha Luka. Chitabu achino chitandilika kwa kutana habali ya kutwaliwa kwanga Yesu kuhwena kulihunde malinga chamalilidile nchitabu cha Luka. Makudungilo la Luka la kulemba chitabu achino lávele ulala lanavenalo pachilemba chitabu cha Luka. Luka ákundungidile Teofili na vakúkulupila vachihaliya kuyenenjeke vapate kumala saana namuna chiutandilike ukilisto na namuna chiuyenjele. Kwa kuva, Luka ánitana saana kwamba maisha langa Yesu nchitabu cha Luka, na ánitana saana habali dya kuyanajala kwa ukilisto, nchitabu cha Matendo la Mitume.

Chitabu cha Matendo la Mitume chitwing'a hwetu nfano wa vakúkulupila vatandi namuna chivachiikala kwa ing'ulupa na kulisingila Yesu. Maisha la mitume látuhunda hwetu namuna ya kulisingila uweso wa Umumu Wanaswe patuyanajaja Malove Lambone lamwamba Yesu Kilisto kwa vanu vanji.

Uinjipihwa wa chitabu cha Matendo la Mitume

1. Sula ya 1:1-8:1, Luka átana bahali dya kuida kwa Umumu Wanaswe kwa vakuhundwa na kuyenenjeke kwa vakúkulupila.
2. Sula ya 8:2-12:23, Luka átana habali dya kulagihwa na kubanihwa kwa vakúkulupila, kunavatendile vauke pa Yeluselemu na kuhwena unayanajaja Malove Lambone ata kwa vanu vakávele Vayahudi.
3. Sula ya 12:24-14:28, Luka átana habali dya mwanda ntandi wanga Paolo kuhwena unayanajaja Malove Lambone.
4. Sula ya 15:1-35, Luka átana habali dya kukojana kwa vajumbe va lukumbi lwa vakulu va vanu vankulupila Yesu kwajili ya kwamula mambo muhimu lavalembelewa kutenda vakúkulupila vahambi.
5. Sula ya 15:36-18:22, Luka átana kwamba mwanda wavili wa Paolo wa kunahubili Malove Lambone lamwamba Yesu.
6. Sula ya 18:23-20:38, Luka átana habali dya mwanda watatu wanga Paolo wa kunahubili Malove Lambone lamwamba Yesu Kilisto.
7. Sula ya 21-26, Luka átana habali dya kukumulwa kwanga Paolo aneko ku Yelusalemu.
8. Sula ya 27-28, Luka átana habali dya kupelekejwa kwanga Paolo aneko ku Loma.

¹ Somo Teofili,

Nchitabu changu chitandi, ánikulembila vitukutuku vyammalele vyatendile Yesu na kuvihunda kutandilika patandilike kukola madengo lake, ² mpaka liduva aila lyatwaliwije na Nnungu kuhwena kulihunde. Kabla akánambitwaliwa, Yesu ánivalaija kupitila Umumu Wanaswe, mitume vake vavatandwéle. ³ Bada ya kuhwa kwake, Yesu ánililanguja kwa mitume vake kwa namuna dyohe kumaiha kuva nang'e ánifufuka. Mmaduva alubaini Yesu ánavahumila na kulonjenavo kuyamba Ufalume wa Nnungu. ⁴ Panavenkulya navo nkuvalaija kuchidoni, "Munauke pa Yelusalemu, ikalanga upano mulindilile aila ahadi yaahidite Nnungu Atata, imunangupilikene nangu ungulonjelele. ⁵ Kwa kuva, Yohana ávabatisije vanu kwa medi, henga mwenu mumbebatiswa kwa Umumu Wanaswe mmaduva kadiki láida."

Kutwaliwa kwanga Yesu kuhwena kulihunde

(Mako 16:19-20, Luka 24:50-53)

⁶ Bahi mitume pavakojene pamo na Yesu, nkummuja kuchidoni, “Nang’olo, dachi auno njo uhiku ùmbevauhijà Vaisilaeli ufalume wavo?” ⁷ Anepo Yesu nkuvayang’ula kuchidoni, “Aneyo ikee kasi yenu kumala mahiku na maduva lalatandwele Atata kwa mamulaka lake mwene. ⁸ Henga mumbepwechela dimongo, pambennyidila Umumu Wanaswe, na mwenu mumbekuva mmashahidi vangu kutandikila apamo pa Yelusalemu na chilambo chammalele cha Yudeya pamo na Samaliya, mpaka mmilambo vyammalele vya pachilambo.” ⁹ Pamalidile kutangola anelo, Nnungu nkuntwala Yesu kuhwena kulihunde, na pavachihweneha kunnola, nkutitimila mmahunde.

¹⁰ Pavanavele nkupalambahija meho kumahunde akuno Yesu avenkuhwènà, gafala nkuhumila malaika va Nnungu vavili vavèle muchi valume, vavète dinguvo dyanaha, nkuimila pamo na vanang’o, ¹¹ nkuchidoni, “Amanganya mmanu mma pa Galilaya, mwadachi mùniimila umulola kumahunde? Ayu Yesu atwaliwije kwenu mwenu kuhwena kulihunde, àmbeida kavila malinga chimummwene wahwena kulihunde.”

Kutandolwa kwanga Matiya

¹² Anepo mitume nkuuya ku Yelusalemu kuhaloka ya kulichinga lichêmwa Lichinga Iya Miseituni livèle pepi na pa Yelusalemu, malinga ulehu uluhusiwije kwonga Nniduva Iya Kuyewelega. ¹³ Pavahwikile kumanga, nkukwela n’galofa, nkunaingila nchumba chivachiikala. Vanu vánavele anepo nni Petulo na Yohana na Yakobo na Anduleya na Filipo na Tomaso na Batolomayo na Matayo na Yakobo mwana wanga Alufayo na Simoni ánavele nnikuwa Iya Vaselote, pamo na Yuda mwana wanga Yakobo. ¹⁴ Vanu anepo vammalele chalumo na anyokwe Yesu na anung’unuvake Yesu vachilume pamo na vakongwe vanji vánakojana pamo uvannyuwa Nnungu kwa ntima umo.

¹⁵ Mmaduva anelo, liduva limo Petulo nkuimila ching’ati pa avake vankulupila Yesu, vánavele malinga myamoja na ishilini, Petulo nkuchidoni, ¹⁶ “Mmalangavangu, ñilembelewa Malemba Lanaswe latimile, àlálá lanalaujije Umumu Wanaswe kala kupitila malove lanatangwele Daudi, kuyamba habali dyanga Yuda, anavalodyije vanu vanankamwile Yesu. ¹⁷ Yuda ávele nnikuwa lyetu, na ánitandolwa uchinga akole madengo pamo na hwetu.”

¹⁸ Dihela dyanapwecheledile Yuda kwa kutenda lahakalenge la kuntegeleka Yesu, vanu vanji nkunasumila luhundu. Pachinu anepo nni panalipambilidile Yuda muha, pakandike nkumatoka pahi nkutumbukana, utumbo wake nkuhuma pawelu. ¹⁹ Vanu vammalele va pa Yelusalemu nkupilikana habali dya kuhwa kwanga Yuda. Bahi apala pachinu nkupachema, Akelidama, mana lake, “Luhundu Iwa myadi.” ²⁰ Petulo nkuhweneha kutangola wachidoni, “Kwa kuva, ñilembwa nchitabu cha Sabuli kuva, ‘Nafasi yake ñive uchiva,

Wala anapawe munu wa kuikala nafasi yake.’

Ñilembwa kavila kuva,

‘Munu yunji akole madengo lachikola nang’e.’

²¹ Bahi ñilembelewa tuntandole muno yumo muavala vachipapatana na hwetu mahiku lammalele latuchionga na Nang’olo Yesu. ²² Munu anepo àlembelewa ààve munu anapawije kutandikila liduva alila Yohana Iyam’batisije Yesu mpaka liduva lyatwaliwije Nang’olo Yesu kuhwena kulihunde. ñilembelewa munu yumo muanevo ààve shahidi pamo na hwetu wa kufufuka kwanga Yesu.”

²³ Bahi nkutambulanga malina la vanu vavili, Yusufu uvanchema Balisaba, lina linji vánchema Yusto, na yunji vavili lina lyake Matiya. ²⁴ Anepo nkuyuwa uvachidoni, “Nang’olo, wako ùnimala mitima ya vanu vammalele. Tulanguje muavano vanu vavili, alida untandwele, ²⁵ uchinga akole madengo la chitume lalalekile Yuda nkuhwena pachinu palembelewa.” ²⁶ Anepo nkuyela indingi, indingi nkummatokela Matiya, nang’e nkuyenjewa nnikuwa Iya mitume kumi na moja.

2

Umumu Wanaswe àingila mmitima ya vakúkulupila

¹ Palihwikile liduva Iya Sikukuu ya Lichela, ivachema Pentekoste, vakuhundwa vammalele vavelenge pamo. ² Upala nkupilikanika lidi kuhaloka kulihunde, lidi livèle muchi lidi Iya lipungo likulu, na alila lidi nkuumbala muing’ande yammalele muvanaikele. ³ Nkuhumila dindimi dinayavanyike, dinavele muchi dya moto, nkunatulila mmuti mwa kila munu. ⁴ Bahi vammalele nkuumbajwa Umumu Wanaswe, nkutandilika kutangola kwa luga dinji malinga Umumu Wanaswe chanavahululihije.

⁵ Mmaduva anelo, pa Yelusalemu páikala Vayahudi vachikamula amuli dya Chiyahudi vachihaloka mmilambo vyammalele. ⁶ Pavapilikene anelyo lidi, likuwa likulu namene lya vanu nkuhimana pamo. Vanu vammalele nkuhemwa, ing'anya kila munu ávapilikana vanu vankulupila Yesu uvatangola kwa luga ya kila munu. ⁷ Pavanavele nkuhemwa na kukangana, nkuva uvatangola kuchidoni, "Dachi, ava vanu utuvapilikana uvatangola uvila, akee venedi va ku Galilaya?" ⁸ Mwadachi kila munu muhwetu ávapilikana uvatangola kwa luga yake yavelekweji nayo? ⁹ Muhwetu mùúve vanu vahalôka mmilambo vya ku Pati na ku Mede na ku Elamu na vanji venedi va ku Mesopotamiya na ku Yudeya na ku Kapadokiya na ku Ponto na ku Asiya, ¹⁰ na ku Filigiya na ku Pamfiliya na ku Misili na vanji vâhaleke mipata ya ku Libiya pepi na ku Kilene, na vayeni vanji vâhaleke ku Loma. ¹¹ Uchocho, pávele Vayahudi na vanu vanji vapapête dini ya Chiyahudi na vanji vâhaleke ya ku Kilete na ku Alabiya. Tuvenkuvapilikana vanu ava uvatangola kwa luga dyetu tuvene kuyamba matenda Nnungu makulu." ¹² Vanu vammalele nkukangana na kuhwang'anyika ding'ano akuno uvaujana kuchidoni, "Vitukutuku avino mana lake chamani?" ¹³ Henga vanu vanji nkuva uvavatendela mang'wanyu uvachidoni, "Ava vanu vakelewije wala!"

Petulo ápwahika na vanu

¹⁴ Anepo Petulo nkuimila pamo na avala mitume kumi na moja nkutandilika kupwahika na vanu, Petulo nkunonoha lidi wachidoni, "Mmalangavangu Mmayahudi pamo na mmanu mmammalele muikalanga pa Yelusalemu, pilikanila sana alano lanimbennyaulila. ¹⁵ Ava vanu nanga pavakelewije muchi chimuhaula mwenu, kwa kuva, aino nni satatu chihya ya ulyamba. ¹⁶ Henga alino nni alila lyanatangwele nabii Yoweli wachidoni, ¹⁷ 'Nnungu áhaua kuchidoni,

mmaduva la kuntululilo nímbeveng'a Umumu Wanaswe vanu vammalele.

Nnungu ámbevahululihya vana venu vachilume na vachimahe kuhumya unabii,

na Nnungu ámbevalanguja vijana venu maono,

na ámbevatenda vasele venu valote.

¹⁸ Mmaduva anelo, nímbeveng'a vatumishi vangu, valume na vamahe Umumu Wanaswe,

na vanang'o vachivahumye unabii.

¹⁹ Nímbetenda masaibu kumahunde,

na vimaiho apano pachilambo,

kumbekuva na myadi na moto na lyohi lya kwidopa.

²⁰ Liduva limbekuva na lupi,

na mwedi úmbekuva wanahuvi muchi myadi,

kabla likánambikamola liduva alila likulu lyanga Nang'olo, liduva lya kukanganya.

²¹ Na kila munu ambennyúwa Nang'olo, achiapohwe.*

²² Mwenu Mmaisilaeli avangu, pilikanila malove alano! Yesu wa ku Nasaleti ávele munu anamaihijwe na Nnungu kwenu mwenu kwa masaibu na lakukanganya na vimaiho vyanatendile Nnungu kwenu kupitila kwanga Yesu, malinga mwenu mmene chimumaite.

²³ Kutandikila patandi Nnungu mwene ánimala na ánikudungila kuva Yesu álemelewa ataywe mmakono la vanu vakápapata Sheliya ya Nnungu, na mwenu mùnimwalala kwa kummamba munsalaba kupitila kwa vanang'o. ²⁴ Henga Nnungu ánimfufula, wammusija ihwi, ing'anya nanga painahululike kuhwa kunnyunge. ²⁵ Kwa kuva, Nfalume Daudi ánitangola kunnyamba Yesu pachihaula kuchidoni,

'Nnimwona Nang'olo pameho pangu maduva lammalele.

Ing'anya ávele m'bali wangu wa kunkono, bahi nímbehwinga.

²⁶ Bahi ntima wangu unahangalala,

na lulimi lwangu lunalululila.

Kavila, nímbekuva na lilolelo kuyamba mmili wangu.

²⁷ Kwa kuva, Nnungu ukambenguleka pachinu pavanu vahwile,

wala kunneka ntumishi wako wanaswe akandike.

²⁸ Úningulanguja indila ya umi uhiu,

na kwa kupwawa kwako nímbeumbajwa ihangaladi!

²⁹ Mmalangavangu Mmaisilaeli, nangu náhulula kutangola kwa uhiu habali dya anakulwetu Daudi. Nang'e ánihwa nkunsika, na nsati wake úvele upano petu mpaka nelo.

³⁰ Henga Daudi ávele nabii na ánimala kuva Nnungu ánimwapilila liapilo lya kuva, nnukolo lwake ámbentandola munu yumo uchinga atwale mapala la ufalume. ³¹ Na ánilona álalá lambehumila paida, njo mana átangwele malove kuyamba kufufuka kwanga Kilisto

* **2:21** Apano Yohana alembite kulichema lina lyanga Nang'olo wayamba kunnyuwa Nang'olo nsada. Na maeleso layamba lina, lola Yohana 1:12.

kuva, 'Nnungu nanga panannekile pachinu pavanu vahwile na mmili wake nanga panakandike.' ³² Bahi Nnungu ánimfufula Yesu, na hwetu tuvammalele nni tumashahidi tuva chinu anecho. ³³ Nnungu ántumbyanga Yesu pankwejiye nkummika m'bali wake wa kunkono. Anepo Yesu nkumpwachelela Umumu Wanaswe kuhaloka kwa Nnungu Atatake muchi chanamwahidite. Na nang'e ántwing'a aneyo Umumu malinga chimwona na kupilikana. ³⁴ Kwa kuva, mwene Daudi nanga panakwedile mpaka kulihunde, henga nang'e mwene áhawile kuchidoni, 'Nang'olo ányaulidile Nang'olo wangu kuva, 'Tkala m'bali wangu wa kunkono, ³⁵ mpaka panimbevatenda amongo vako kuva muchi viteng'u vya kuvika makumbatu lako.''

³⁶ Bahi vanu vammalele va Isilaeli váembelewa vamale kwa uhiu kuva Nnungu ántendile Yesu umunammabile kuva Nang'olo na Kilisto."

³⁷ Bahi vanu pavapilikene anelo, mitima yavo nkuhukumika, nkummuja Petulo na mitume vanji kuchidoni, "Hambi, mmalangavetu tutende dachi?" ³⁸ Petulo nkuvahaulila kuchidoni, "Lekanga masambi na kila munu abatiswe kwa lina lyanga Yesu Kilisto, uchinga Nnungu ansamehe masambi lenu. Na mwenu mumbepwechelela inujo ya Umumu Wanaswe. ³⁹ Kwa kuva, ahadi aino nni yenu mwenu na vana venu pamo na vanu vammalele vávele kulehu, yani vammalele vâmbchemwa na Nang'olo Nnungu wetu."

⁴⁰ Petulo nkuhweneha kuvaduma kwa malove lanji lohe na kuvayuwa namene wachidoni, "Lipohange kuhaloka kwa vanu va chívelèkwâ achino chitênda lahakalenge." ⁴¹ Avala vakulupidile malove lake vâmbatiswa, nniduva alila vanu malinga alufu tatu vâniyenjejeke nnikuwa lya vakúkulupila. ⁴² Vammalele vânilihumya mwalehu, kulihunda kuhaloka kwa mitume na kukumilana kwa itamwi na kulya chakulya cha pamo kwa kukumbukila sadaka ya Nang'olo Yesu na kuyuwa pamo.

Chivachiikala vanu vankulupila Yesu

⁴³ Vanu vammalele nkunnyopa Nnungu, na mitume nkutenda masaibu na vimaiho vyohe. ⁴⁴ Vakúkulupila vammalele vávele chinu chimo na kila chinu chivanavenacho chiva chavaivohe. ⁴⁵ Vânasumisa vitukutuku vyao na dimali dyao na kunnyavila kila munu malinga chachisikikila. ⁴⁶ Maduva lammalele vânakojana nnuwani lwa Ing'ande ya Nnungu, na válya chakulya pamo mmakande lao kwa ihangaladi na kwa ntima helele. ⁴⁷ Vânnombolela Nnungu, na vanu vanji vâvona vakúkulupila kuva vambone. Kila liduva Nang'olo nkuva wavayenjeja vanu vachipohwa, nnikuwa lya vanu vankulupila Yesu.

3

Petulo ánnamya munu nkwaya

¹ Liduva limo Petulo na Yohana vânayomboka kuhwena ku Ing'ande ya Nnungu malinga satisa muhi, vanu pavahwena unayuwa. ² Bahi pávele na munu yumo analamele kutandikila nnitumbo lya anyokwe. Kila liduva vanu vanannyakula uvammika pannango wa kuingilila mu Ing'ande ya Nnungu uvauchema, "Nnango Ukatapele," uchinga ayuwe dihela kwa vanu vachiingila mu Ing'ande ya Nnungu. ³ Pammwene Petulo na Yohana vávele pepi kuingila nng'ande, nkuvayuwa vamwing'e chinu chohecho. ⁴ Vanang'o nkumpalambahija meho, Petulo nkuchidoni, "Tulole hwetu!" ⁵ Ayula nkwaya nkulauka nkuvâlola, walolela kupwechelela chinu kuhaloka kwa vanang'o. ⁶ Henga Petulo nkunnyaulila uvila, "Nangu níkávele na hela yoheyo, henga chimbenacho njo chinikwing'a. Kwa lina lya Yesu Kilisto wa ku Nasaleti, nikuhaulila imila uhwene!" ⁷ Petulo nkunkamula nkono wa kunkono nkuntakatuha, upala madodo na makumbatu lake nkupata dimongo. ⁸ Nkupiyanya kutakatuka, nkuimila, nkutandilika kwonga, nkunaingila mu Ing'ande ya Nnungu pamo na vanang'o, waonga na kuchitikachitika akuno wannombolela Nnungu.

⁹ Vanu vammalele vanapawije anepo vânimwona waonga na wannombolela Nnungu. ¹⁰ Pavankameke kuva ayu nni ayula achiikala pannango wa Ing'ande ya Nnungu uvauchema, "Nnango Ukatapele," wayuwayuwa nkukangana namene na wala nanga pavanamaite lankojije.

Mahubili langa Petulo

¹¹ Bahi ayula munu pachipapatana na Petulo na Yohana, vanu vammalele nkuvatukutula mpaka palupenu lwa Ing'ande yanga Nnungu luvachema, "Lupenu lwa Selemani," akuno uvakangana namene. ¹² Bahi Petulo palawene anelo nkuvahaulila avala vanu kuchidoni, "Mwenu mmanu mma pa Isilaeli, mwadachi mùlakangana alano? Ing'anya ntwani mùtupalambahija meho hwetu, kuva muchi ayu munu ápete kuhwena kwa dimongo dyetu tuvene au kwa uwanaswe wetu pameho pa Nnungu?" ¹³ Nnungu wa anakulwetu Iblahimu, Isaka na Yakobo, ántumbyanga Yesu ntumishi wake umunankamujije kwanga Pilato, na

kunnya muyo mwa Pilato pamo na kuva Pilato álembedile anneke mwalehu. ¹⁴ Henga mwenu nkunnya aneyo wanaswe na wambone pameho pa Nnungu, umunkolokohija Pilato anchimulile ayula nkúwalala. ¹⁵ Mwenu nkumwalala ayu anavele chitandikilo cha umi. Henga Nnungu áninfulula, na hwetu njo mashahidi va kufufuka kwake. ¹⁶ Ayu munu umummayite na kumwona, ápete dimongo kwa ing'ulupa ihalokâna na kunkulupila Yesu. Na ing'ulupa aneyo ininnama mwalehu malinga mwenu mmammalele chimulyonela vino.*

¹⁷ Hambi mmalangavangu, nangu ñnimala kuva mwenu pamo na vakulu venu müntendeledile Yesu anelo lammalele kwa kuva nkanamaite limuchilitenda. ¹⁸ Henga uvila njo Nnungu chatimisije malove lanalaujije machedo kupitila manabii vake kuva, Kilisto wake ámbekanika. ¹⁹ Bahi lekanga kutenda masambi, na munnaukile Nnungu uchinga ammusije masambi lenu. ²⁰ Tendanga uchocho uchinga Nang'olo Nnungu ampelekejije mahiku la kutujwa mitima na kuntuma kavila Kilisto wantandwele kutandiki patandi kwajili yenu, na aneyo njo Yesu. ²¹ Yesu álembelwa aikale kulihunde mpaka palambekahika mahiku lambetenda Nnungu vitukutuku vyammalele kuva vyahambi, muchi Nnungu chanatangwele kupitila kwa manabii vake vanaswe kutandikila patandi. ²² Kwa kuva, Musa áhawile kuchidoni, 'Nang'olo Nnungu wenu ámben'juha munu yumo kuva nabii muchi nangu kuhaloka nnitawa lyenu mmene. Mpilikanile nang'e kwa kila chinu chambennyaulila. ²³ Na uvila nni chiimbekwa, munu woheyo akambempilikanila nabii aneyo, Nnungu ámbemmusi mwalehu nnikuwa lya alangavake.' ²⁴ Na manabii vammalele kutandiki Samwili, vammalele válaujanga habali dya vitukutuku vihumi maduvano. ²⁵ Mwenu nni mmavana mma manabii, na nni mmavana mma lilailano lyantendile Nnungu na atata venu. Kwa kuva, Nnungu ányaulidile Iblahimu kuchidoni, 'Kupitila lukolo lwako, ding'olo dyammalele dya pachilambo dimbebalikiwa.' ²⁶ Bahi Nnungu panfufwile ntumishi wake, nkuntuma kwenu hoti uchinga ámb'aliki kwa kunnyemya kila munu mmwenu anatende lahakalenge."

4

Petulo na Yohana vâpelekejwa ku Lukumbi Lukulu

¹ Petulo na Yohana pavanavele nkutangola na avala vanu, nkukamola makuhani na nkulu va valinsi va Ing'ande va Nnungu pamo na Masadukayo.* ² Anevo vanu vânisunala namene ing'anya Petulo na Yohana vâvahunda vanu na kuvahaulila kuva, Yesu ánifufuka na anelyo limaiha kuva vanu vahwile vâmbefufuka. ³ Anepo Petulo na Yohana nkukamulwa, bahi kwa kuva ívele chinalyulo, nkunavataya nnilungu mpaka ulyamba. ⁴ Henga vanu vohe muvanu vanapilikene mahundo langa Petulo na Yohana nkukulupila, na isabu ya valume nkuyenjejeke kuhwikila malinga vanu alufu nyano.

⁵ Liduva lipapête ulyamba, vakulu va Vayahudi na vasele va Vayahudi pamo na vakúhunda Sheliya ya Musa, nkukojana ku Yelusalemu. ⁶ Uchocho, pávele na Anasi Kuhani Nkulu na Kayafa na Yohana na Isikanda pamo na vanu vanji vohe va nnukolo lwa Kuhani Nkulu. ⁷ Nkuvaimija Petulo na Yohana muyo mwavo nkuvauja kuchidoni, "Mwenu mülatendile alano kwa dimongo ntwani au kwa mamulaka ntwani?"†

⁸ Anepo Petulo akuno aumbajijwé Umumu Wanaswe nkuvayang'ula kuchidoni, "Mwenu mmakulu na mmasele mma vanu vetu, ⁹ ikáva nelo müntatulinga kwa kutuuja kwamba habali yambone yatendewije ayu munu alamêle na namuna chapete kulama, ¹⁰ bahi, mwenu na Vaisilaeli vammalele mülembelwa mumale kuva, ayu munu aimidíle muyo mwenu ápete umi kwa mamulaka langa Yesu Kilisto wa ku Nasaleti umunammabile, henga Nnungu nkunfulula.‡ ¹¹ Ayu Yesu njo ulamwamba Malemba Lanaswe kuva, 'Liyanga limunahitile mwenu mmakudenga, hambu lijukile kuva liyanga lya paindumba, lya muhimu kupunda lammalele.'

¹² Upohi nanga paupatikana kupitila kwa munu yunji woheyo. Kwa kuva, pachilambo chammalele vanu nanga pavapewije lina lya munu woheyo ahulúla kutupoha, ila Yesu weka."

¹³ Bahi anevo vakulu na vasele va lukumbi vânikangana namene kumwona Petulo na Yohana uvatangola bila kuyopa na vânivamala kuva, ava vanu vakávele na elimu ing'tulu na vakanalihundile elimu ya Malemba Lanaswe. Nkuhimukila kuva vávele pamo na Yesu. ¹⁴ Henga kwa kuva vávenkumwona ayula munu alamíjwe aimidíle pamo na vanang'olo, bahi vakanavele na lilove lyohelyo lya kuvatahuka. ¹⁵ Bahi nkumwamulu Petulo na Yohana vahume Nnukumbi Lukulu lwa Vayahudi vahwene pawelu, vene nkuisaila

* **3:16** Maeleso layâmba "mulina lya Yesu," lola Yohana 1:12.

* **4:1** Masadukayo ívele likuwa lya vanu vakákulupila

kuva vanu vahwile vânaufuka. † **4:7** Maeleso layâmba lina, lola Yohana 1:12. ‡ **4:10** Maeleso layâmba lina, lola Yohana 1:12.

nnukumbi uvaujana lúnda vene kwa vene, ¹⁶ uvahaula kuchidoni, “Ava vanu tuvatende dachi? Kwa kuva, vanu vammalele va pa Yelusalemu vånimala kuva, lisaibu ali likulu vätendile vanang’o, na hwetu kuchikana chinu achi ikáhululika. ¹⁷ Henga uchinga alino linayanjale kwa vanu, bahi tuvadume ava vanu vanalonjele kavila na munu woheyo kwamba mamulaka la Yesu.”

¹⁸ Bahi nkuvachema kavila nnukumbi, nkuvaduma vanalonjele, na wala vanahunde kwamba mamulaka la Yesu. ¹⁹ Henga Petulo na Yohana nkuvayang’ula kuchidoni, “Hukumu mwenu mmene ikáva inavaila pameho panga Nnungu kumpilikanila mwenu au kumpilikanila Nnungu. ²⁰ Kwa kuva, hwetu tukambehulula kuleka kutanga mambo latulawene na kulapilikana.” ²¹ Pavamalidile kuvayoha kwa kuvakalipila, nkuvaleka vahwene. Nanga pavanapete indila yoheyo ya kuvaasibu, ing’anya vanu vammalele vånnombolela Nnungu ing’anya ya chinu anecho chihumidile. ²² Ayula munu analamijwe kwa alila lisaibu ávele na vyaka vipundile alubaini.

Vakúkulpila vånnyuwa Nnungu avakamyange mitima

²³ Petulo na Yohana pavachimuliwije, nkuhweneng’ana kwa avao, nkuvahaulila malove lammalele lavatangwele makuhani vakulu na vasele va Vayahudi. ²⁴ Pavalapilikene anelo, vammalele nkunnyuwa Nnungu kwa ntima umo uvachidoni, “Nang’olo Nkulu, wako njo Nnungu uumbile chilambo na kulihunde na bahali na vyammalele vipaw’ije anemwo. ²⁵ Wako njo unatangwele kwa indila ya Umumu Wanaswe kupitila kwa ntumishi wako, atata wetu Daudi, wachidoni,

‘Mwadachi vanu vamatawa la pachilambo vånisunala?

Na ing’anya ntwani vanu vakudungidile kutenda vitukutuku vikee mana?

²⁶ Vafalume na vakulu va pachilambo vånilipanganila na vakojene pamo uchinga vapanyane ing’ondo

na Nang’olo Nnungu pamo na Kilisto wake wantandwele.’

²⁷ Kwa kuva, nni muhiu Helode na Pontio Pilato pamo na vanu vakávele Vayahudi na va Isilaeli vånikojana muhanga aino, nkukudungila kuntendela lahakalenge Yesu ntumishi wako wanaswe untandwele. ²⁸ Uvila njo chivatimisije lammalele lunakudungidile kutandikila kala kwa dimongo dyako na kwa kutamwa kwako. ²⁹ Hambi Nang’olo Nnungu, lola chivatuyoha. Bahi tuhululihe hwetu tuvatumishi vako tutange malove lako bila kuyopa chinu chohecho. ³⁰ Nyoloja nkono wako vanu valame na vitendeke vimaiho na masaihu kwa mamulaka la Yesu ntumishi wako wanaswe.”[§]

³¹ Bahi pavamalidile kunnyuwa Nnungu, apala pachinu pavanavele nkutikinywa. Vammalele nkuumbajwa Umumu Wanaswe, nkuhwenaha kutanga lilove lya Nnungu bila kuyopa.

Kukumilana kwa vakúkulpila

³² Vakúkulpila vammalele vávele na ntima umo na kukudungila chinu chimo. Wala pakanavele na munu woheyo achilikweta chitukutuku chohecho weka, henga kila chitukutuku chiva chavammalele. ³³ Mitume nkuhwenaha kuhumya ushuhuda wavo kwa dimongo ding’ulu kwamba vitukutuku vivaviwene na kupilikana kuyamba kufufuka kwanga Nang’olo Yesu, na Nnungu nkuvabaliki namene vammalele. ³⁴ Wala nanga munu woheyo nnikuwa lyavo achisikikila chinu chohecho, kwa kuva, vanu vanavele na mawelu au ding’ande vånasumisa, ³⁵ dihela nkunaveng’a mitume, na mitume nkuyava kulingana na chasikike munu.

³⁶ Pávele na munu yumo wa nnitawa lya Lawi, mwenedi wa chisiwa cha ku Kiplo, lina lyake Yusufu, mitume vanchemile lina Banaba, lina anelyo mana lake, “Mwana wa kutuja ntima.” ³⁷ Munu aneyo ávele na welu wake nkuusumisa, nkuida na dihela, nkuveng’a mitume.

5

Kulambila kwa Ananiya na Safila

¹ Pávele na munu yumo uvanchema Ananiya pamo na n’jawe uvanchema Safila, vanu aneyo vånusisije welu wavo. ² Ananiya nkupatana na n’jawe, nkudiyavanya adila dihela, dinji nkusalinadyo na dinji nkuveng’a mitume. ³ Bahi Petulo nkummuja Ananiya kuchidoni, “Mwadachi Nanchindenga ákuindingidile uvila muntima mwako mpaka unambibile Umumu Wanaswe na kusalinadyo dihela dinji dyupete pumumisije welu? ⁴ Kwani kabla ukanausumisa aula welu tenda úvele wako? Na pauusumisije, dihela dyupete tenda ukanitendela chihi chinu chulembela umwene? Hambi chinu ntwani chikutendile utende uvila? Bahi ukánambidile munu, wako únambidile Nnungu!” ⁵ Ananiya palapilikene

malove anelo, upala nkuhwa, nkumatoka pahi. Na vanu vammalele vanapilikene mambo anelo lahumidile, nkuyopa namene. ⁶ Vijana nkuida, nkuudingilija sanda mmili wake, nkunhumya pawelu, nkunansika.

⁷ Bada ya kupita masaa malinga matatu, nkukamola n'jawe Ananiya, akuno akamaitè chinu chihumidile, nkuingila amula nng'ande. ⁸ Petulo nkummuja Safila kuchidoni, "Nguhaulile! Dachi, adino njo dihela dyammalele dimupete pamusumisije welu wenu, wako na n'jalo Ananiya?" Nang'e nkuyang'ula kuchidoni, "Elo, njo udyodyo." ⁹ Bahi Petulo nkuchidoni, "Yavele dachi mupatane wako na n'jalo kunninga Umumu wa Nang'olo? Hambi pilikanila, vanu uvala vanapite unansika n'jalo, hambì vavele upano pannango na wako uchocho vambekunyakula." ¹⁰ Upala Safila nkuhwa, nkumatokela pahi muyo mwa Petulo. Avala vijana pavaingidile, nkunkojo Safila ahwilè, nkunhumya pawelu, nkunnyakula, nkunansika pepi na pachinu pavansikile ntwave. ¹¹ Likuwa lyammalele lya vanu vankulupila Yesu pamo na vanu vanji vanapilikene mambo anelo nkuyopa namene.

Nnungu átenda masaibu na vimaiho vyohe kupitila kwa mitume

¹² Anepo Nnungu nkutenda vimaiho na masaibu lohe pameho pavanu kupitila kwa mitume. Na vakukulupila vavele na nnyambo wa kukojana pa Lupenu lwa Selemani lunavele mu Ing'ande ya Nnungu. ¹³ Na nanga munu woheyo akanavele wa nnikuwa lyavo analingile kulitenda kuva nkukulupila, ikánava vanu vánavalombolela. ¹⁴ Henga valume na vamahe vohe nkunkulupila Nang'olo, na likuwa nkuyenjejeke namene. ¹⁵ Kupapatana na mambo lammalele lahumidile, bahi vanu nkuva uvavapelejeke vagonjo n'dindila, uvavalaja mmikeka na mminanda uvachinga Petulo pambekuva wapita, uvahwikile kananga mmbweha wake. ¹⁶ Nkuidang'ana vanu vohe kuhaloka dimanga divèle pepi na pa Yelusalemu, uvaida na vagonjo vao pamo na vanu vabanihwa na anamindenga, vammalele nkulamya.

Kubanihwa kwa mitume

¹⁷ Henga Kuhani Nkulu na vavake vánavele nnikuwa lya dini ya Chiyahudi lichémwa Masadukayo, nkuvavikila wiu namene. ¹⁸ Nkuvakamula mitume, nkunavataya nnilungu likulu. ¹⁹ Henga chilo, malaika wa Nang'olo nkuchimula milango ya lilungu, nkuvahumya pawelu, nkuvahaulila kuchidoni, ²⁰ "Hweneng'ana mukaimile pa Ing'ande ya Nnungu mukavahaulile vanu malove lammalele layâmba umi auno wahambi" ²¹ Bahi ulyamba na mambumbu mitume nkuhweneng'ana ku Ing'ande ya Nnungu nkutandilika kuvahunda vanu, malinga chivatunwije.

Pakamwele Kuhani Nkulu na avake, nkuchemejeje nkojano wa Lukumbi Lukulu lwa Vayahudi pamo na vavake vammalele va Vaisilaeli, nkuvahaulila vanu vahwene kulilungu vakavatwale mitume vaidenavo. ²² Henga avala matiyala valajijwe, pavahwikile aneko nanga pavanavakojije mitume nnilungu. Bahi vanang'o nkuuya, nkunavahaulila vanu vavele palukumbi habali aneyo, ²³ uvachidoni, "Tulikojije lilungu lichimwije kila m'bali, na valinsi vaimidile mmilango uvalindilila. Henga patuchimwile nanga patunkojije munu woheyo nkati." ²⁴ Nkulu wa valinsi va Ing'ande ya Nnungu pamo na makuhani vakulu pavapilikene anelo nkuhemwa, uvakangana kuva imbekuva dachi. ²⁵ Nkukamola munu yumo nkuvahaulila kuchidoni, "Mwenu, pilikanila! Avala vanu amunavachimidile nnilungu, hambì vavele mu Ing'ande ya Nnungu vâvenkuvahunda vanu." ²⁶ Anepo nkulu wa valinsi va Ing'ande ya Nnungu pamo na matiyala vanji nkuhwena ku Ing'ande ya Nnungu, nkunavatwala mitume, nkuidanavo. Henga nanga pavanavakamwile kwa dimongo, kwa kuva vâvayopa vanu vanavayalangila vene mayanga nkuvawalala.

²⁷ Bahi pavaidinavo, nkuvaimija muyo Lukumbi Lukulu lwa Vayahudi, Kuhani Nkulu nkuvauja kuchidoni, ²⁸ "Dachi, mwenu tukanan'dumile kuva munavahunde vanu kwa mamulaka la munu ayuno? Hambì lola, mùmbajije mahundo lenu Yelusalemu yammalele na mùmbetutenda twambike kwamba kuhwa kwa munu aneyo."

²⁹ Anepo Petulo pamo na mitume avake nkuyang'ula kuchidoni, "Hwetu tûlembelewa tutende chatamwa Nnungu akee chivatamwa vanu. ³⁰ Nnungu wa atata vetu âninfufula Yesu umunammwalele mwenu kwa kummamba munsalaba. ³¹ Nnungu ânintumbyanga munu aneyo kwa kummika m'bali wa kunkono mumumulaka lake na kun'jaha kuva Nkulodya na Mpohi uchinga avatende Vaisilaeli vadileke disambi dyavo na kuvasamehe masambi lavo. ³² Na hwetu njo mashahidi tuva mambo anelo pamo na Umumu Wanaswe wanhumije Nnungu kwa vanu vatênda chatamwa Nnungu."

³³ Alukumbi vammalele vanapawije apala pavapilikene anelo, nkusunala namene, nkwaumula vavawalala avala mitume. ³⁴ Henga Nfalisayo yumo uvanchema Gamalieli anavele nkũhunda wa Sheliya ya Musa, uvachimwesimu namene vanu vammalele, nkumila pa Lukumbi Lukulu, nkuamulisa avala mitume vapelekejwe pawelu hoti vakalindilile kadiki. ³⁵ Anepo nkuvahaulila vajumbe wa Lukumbi kuchidoni, "Mwenu mmanu mma

Isilaeli, lyongolelange saana kwamba chinu chimumbevatenda anevo vanu! ³⁶Lola, vyaka vipitile pahumudile munu yumo uvanchema Teuda, analilambilidile kuva munu nkulu. Malinga vanu mamiya ncheche vánílilunda kwanga nang'e kupanyana na Valoma. Henga kuntululilo ániwalalwa, na vanu vammalele vanalilundile kwanga nan'ge nkumwadilikana na vakanapilikanike kavila. ³⁷Bada ya kupita vyaka fulani, mmahiku álalá la kuvalangwa kwa vanu, nkuhumila munu wa ku Galilaya lina lyake Yuda. Anepo nanang'e nkupata vanu vachivalodya kupanyana na Valoma. Henga nanang'e uchocho ániwalalwa, na vammalele vanampapete nkumwadilikana. ³⁸Hambi nangu ninnyaulila uvila, mwenu linyemyange na vanu anevo na valekange vahwene. Kwa kuva, ikáva lavakudungila na lavalatenda láhaloka kwa vanu lachilahwe. ³⁹Henga ikáva láhaleke kwa Nnungu, mwenu mukambehulula kuvadivila, uyopa munaonekana dahu kuva mùtahukana na Nnungu."

⁴⁰Bahi vajumbe vammalele va lukumbi nkukubaliana na Gamalieli. Anepo nkuvachema mitume nkati, nkuvasulubula, nkuvaamulisa vanahwene unavahunda vanu kavila kwa mamulaka la Yesu, nkuvaleka vahweneng'ane.* ⁴¹Bahi avala mitume nkuhmananga nnukumbi akuno uvahangalala namene, kwa kuva, Nnungu ániyatumbanga kwa kupata dihoni kwa kubanika ing'anya ya Yesu. ⁴²Bahi kutandikila anepo nanga pavanalekile kuhunda na kutanga malove lambone mu Ing'ande ya Nnungu na n'ding'ande dinji uvahaula kuva Yesu njo Kilisto, mmađuva lammalele.

6

Vakúvayangata mitume

¹Bahi mmađuva anelo vakuhundwa pavachipunda kuyenjejeke, pávele na mahinginiko. Vayahudi vankulupíla Yesu vachitangola Chigiliki vavahinginika Vayahudi vankulupíla Yesu vatangóla Chieblaniya. Kwa kuva, Vayahudi vatangóla Chigiliki vavahinginika ing'anya vanannidi vao vánílivaliwa pavayava vilyo na vitukutuku vya kila líđuva. ²Bahi avala mitume kumi na mbili nkuvachema vakuhundwa vammalele nkuchidoni, "Ikávaila hwetu tuleke kutanga lilove lya Nnungu koka tuve utuyava vitukutuku na vilyo. ³Hambi mmalangavetu, vatandole vanu saba mmwenu vakulupíka kuva vambone na vaumbajijwe Umumu Wanaswe na vavéle na lúnda koka hwetu tuveng'e madengo anelo. ⁴Tútendile uvila uchinga hwetu tulihumye mwalehu kunnyuwa Nnungu na kutanga Lilove lya Nnungu."

⁵Anelwo lúnda nkuvakatapalila vanu vammalele. Nkuntandola Stefano munu avéle na ing'ulupa ing'ulu anaumbajijwe Umumu Wanaswe, uchocho nkuntandola na Filipino na Plokolo na Nikanoli na Timoni na Pamena na Nikolao wa ku Antiyokiya anaingidile dini ya Chiyahudi machedo. ⁶Bahi nkuvavika muyo mwa mitume, na mitume nkuvayuwila akuno vavavikidile makono.

⁷Bahi Lilove lya Nnungu nkupunda kuyanjala pa Yelusalemu na likuwa lya vakuhundwa nkuhalija kuyenjejeke namene, na makuhani vohe nkunkulupíla Yesu.

Kukamulwa kwa Stefano

⁸Bahi Nnungu nkum'baliki namene Stefano, na Stefano nkuva na dimongo dya Nnungu, nkutenda masaibu na vimaiho vikulu ching'ati vanu. ⁹Henga nkuhumila vanu fulani vachitahukana na Stefano, vanu va ing'ande ya kunnyuwila Nnungu ichémwa, "Ing'ande ya vanu vavéle na uhulu." Vanu anevo vávele Vayahudi vahalóka imanga ya ku Kilene na ku Alekisandiliya na vanji kusaloka chilambo cha ku Kilikiya na chilambo cha ku Asiya. ¹⁰Henga vakanahulwile kunnema ing'anya ya lúnda lwake na Umumu Wanaswe achimwongósa kutangola. ¹¹Bahi nkuvakumba vanu fulani vahaule kuva, "Hwetu túnimpilikana Stefano watangola malove la kunkufulu Musa na Nnungu." ¹²Pavatangwele uchocho, anelo malove nkuvachonjela vasele va Vayahudi na vakúhunda Sheliya ya Musa. Bahi nkuhwena unankamula Stefano nkumpelekeja ku Lukumbi Lukulu. ¹³Nkwidanavo mashahidi vakúlambila nkunavaimija uvatangola malove lakúlambila uvachidoni, "Ayu munu akáleka kuikufulu Ing'ande ai yanaswe ya Nnungu na Sheliya dya Musa. ¹⁴Kwa kuva, hwetu túnimpilikana watangola kuva, anepo Yesu wa ku Nasaleti ámbeyondonganga Ing'ande ya Nnungu pamo na kuipindikulanya mihambo yanatwina'ile Musa." ¹⁵Anepo, vanu vammalele vanaikalenge palukumbi nkumpalambahija meho Stefano, nkukwona kumeho kwa Stefano ukung'anyma muchi kumeho kwa malaika.

7

Hutuba ya Stefano

¹Anepo Kuhani Nkulu nkummuja Stefano kuchidoni, "Dachi malove alano lavakusitaki muhiu?" ²Stefano nkuyang'ula kuchidoni, "Mwenu mmakuluvangu pamo na atavangu,

* **5:40** Maeleso layámba lina, lola Yohana 1:12.

ngupilikanile! Nnungu wa ukulu ányumidile atata wetu Iblahimu panavele akula ku Mesopotamiya mahiku anelo kabla akánambihwena unaikala ku Halani. ³ Nnungu nkun-yautila kuchidoni, 'Uka nchilambo chuwikala, valeke alangavako, uhwene chilambo chinimbekulanguja.' ⁴ Bahi Iblahimu nkuhama chilambo cha va Kaludayo nkunaikala imanga ya Halani. Atatake Iblahimu pahwile, Nnungu nkumpelekeja Iblahimu nchilambo achino chimuikala vino. ⁵ Nnungu nanga panamwing'ile Iblahimu kananga chipande chijoko cha chilambo achino kuva mapala lake. Henga Nnungu ánimwahidi kuva ámbemwing'a chilambo achino kuva mapala lake, nang'e chalumo na vanu va nnukolo lwake, ikánava mmaduva anelo Iblahimu nanga panavele na mwana. ⁶ Nnungu nkutangola nawe wahaula kuchidoni, 'Vanu va nnukolo lwako vambekuva vayeni nchilambo cha vanu vanji na aneko vambekuva vatumwa na vambetendewa lahakalenge kwa uhiku wa vyaka mamiya ncheche. ⁷ Henga nangu nimbechiasibu chilambo chimbenténda kuva mmatumwa. Anepo vanu vangu vámbeuka nchilambo anecho vaide vakangwabudu apano pachinu.' ⁸ Anepo Nnungu nkutenda lilailano na Iblahimu. Kwa m'bali wake Iblahimu, valume vammalele nnitawa lyake ílebelewa vacheketwe mambende la chilume. Bahi Iblahimu nkunyalula Isaka mwanawe nniduva lya nane lya kuveleka kwake. Isaka nanang'e uchocho nkunyalula Yakobo mwanawe. Yakobo nanang'e nkuvayalula vana vake kumi na mbili, anevo njo anakuluvetu.

⁹ Avala anakuluvetu nkummikila wiwu Yusufu nnung'unwao, nkunsumisa uchinga akave ntumwa kuchilambo cha Misili. Henga Nnungu nkuva pamo na Yusufu, ¹⁰ nkumpoha na ibaniki yammalele. Nkumwing'a lúnda na kuntenda akubalike pameho panga Falao, Nfalome wa Misili.* Bahi Falao nkutenda Yusufu kuva nkulu wa chilambo chammalele cha Misili pamo na ing'ande yake ya chifalume. ¹¹ Bahi nkukamola indala ing'ulu nchilambo chammalele cha Misili na chilambo cha Kanaani, nkuva na siki ing'ulu. Na anakuluvetu vakanavele na chakulya. ¹² Yakobo papilikene kuva ku Misili kúvele vilyo, nkuvatuma anakuluvetu kwa mwanda ntandi. ¹³ Mmwanda wavo wavili Yusufu nkulitambulanga kwa akuluvake, kutandikila anepo Nfalome wa Misili nkuvamala alangavake Yusufu. ¹⁴ Bahi Yusufu nkuvalaija vanu vakantwale Yakobo atatake na alangavake vammalele vaide ku Misili. Na isabu ya vanu vammalele yavele sabini na nnyano. ¹⁵ Bahi Yakobo nkuhwena ku Misili, nkuikala aneko nang'e na anakuluvetu mpaka kuhwa kwavo. ¹⁶ Miili yavo nkunyakulwa, nkupolekejwa ku Shekemu, aneko nkunaisika munsati unavedwije nniyanga, wanausumile Iblahimu kuhaloka kwa vana vanga Hamoli.

¹⁷ Bahi mahiku la Nnungu la kuitimisa aila ahadi yanamwahidite Iblahimu palanavele pepi, isabu ya vanu vetu vavéle ku Misili ívele iyenjejéke namene. ¹⁸ Aneko ku Misili nkutawala Nfalome yunji akanammaite Yusufu. ¹⁹ Aneyo Nfalome nkuvakumba anakuluvetu na kuvatendela lahakalenge namene kwa kuvalasimisa vavayahe vakanunu vao uchinga vahwe. ²⁰ Mmaduva anelo njo lanavelekwije Musa. Na Nnungu ánikatapaliwa na Musa, na Musa álelewije chihi kwa myedi mitatu bahi nng'ande mwa atatake. ²¹ Bahi payahijwe pawelu, mwana wa chikongwe wanga Nfalome wa Misili nkunnakota, nkunela muchi mwanawe. ²² Musa nkuhundwa mihambo yammalele ya lúnda lwa va Misili, nkuva munu wa kupwahika saana na kutenda saana.

²³ Bahi Musa panavele na vyaka alubaini, nkukudungila uhwene unavaongela alangavake Vaisilaeli na kumala hali dyavo. ²⁴ Aneko nkumwona Mmisili yumo wantendela lahakalenge nnangawake Musa, nang'e nkuhwena unannyunila ayula atendéwa lahakalenge, nkumpindikula kwa kummwalala ayula Mmisili. ²⁵ Musa átenda kuva alangavake Vaisilaeli vachivamale kuva Nnungu ámbevapoha kupitila nang'e, henga alangavake vakanamaite anelyo. ²⁶ Liduva lya vili nkuvakoja Vaisilaeli vavili uvapanyana, nkulinga kuvahapulanya wachidoni, 'Amanganya, mwenu ummamo. Ing'anya ntwaní mütendelana lahakalenge mmene kwa mmene?' ²⁷ Henga ayula achimmenga nnyake nkun'gong'olela Musa kunyenje wachidoni, 'Nnani akuvikile wako kuva nkulu na nkuhukumu wetu?' ²⁸ Dachí, úlembela umbwalale muchi chummwalele ayula Mmisili lido? ²⁹ Musa palapilikene malove anelo nkutukuta, nkutukutula chilambo cha ku Midiani, nkuikala aneko muchi mmidi, nkuvaveleka vana vavili vachilume.

³⁰ Bahi pavipitile vyaka alubaini, malaika wa Nnungu nkunyumila Musa nchihole chichiyaka muchi moto aneko kulilanga pepi na Lichinga lya Sinayi. ³¹ Musa palawene anelo nkukangana namene, nkuhengelekela pepi uchinga alole saana, nkupilikaná lidi lya Nang'olo Nnungu ulichidoni, ³² 'Nangu njo Nnungu wa anakulwenu Iblahimu na Isaka na Yakobo!' Musa nkutemela kwa kuyopa na wala nanga panalingile kuhweneha kulola. ³³ Nang'olo Nnungu nkunnyautila Musa kuchidoni, 'Ulanga vilatu vyako kwa kuva anepo puwimidile nni pachinu panaswe. ³⁴ Nni muhiu kuva, ñniyona ibaniki ya vanu vangu

* 7:10 Lina Falao, lyavele lina lya cheo cha nfalome wa Misili.

vavèle ku Misili. Na ñnipilikana chitengelo chavo, nanani ngùidile unavapoha. Bahi hambu, hweni kwa kuva nikutuma ku Misili.'

³⁵ Aneyo Musa njo ayula uvanannyitile uvachidoni, 'Nnani akuvikile wako kuva nkulu na nkuhukumu wetu?' Nnunu ántuma uchinga ave nkulu na mpohi, kwa kupitila kwa malaika wa Nang'olo Nnunu anannyumidile kihaloka nchihoile chichiyaaka muchi moto. ³⁶ Patendile masaibu na vimaiho, aneyo Musa nkuvalodya Vaisilaeli kuuka nchilambo cha Misili na kuvalodya kuyamboka Bahali ya Shamu na kupita nnilanga kwa uhiku wa vyaka alubaini. ³⁷ Uyoyo Musa njo anavahaulidile Vaisilaeli kuchidoni, 'Nnunu àmben'juha munu yumo kuva nabii muchi nangu kihaloka nnitawa lyenu.' ³⁸ Aneyo Musa njo anavele pamo na likuwa lya vanu va Nnunu akula kulilanga pamo na ayula malaika wa Nnunu achitang'ola na Musa ku Lichinga lya Sinayi. Na nni nang'e anapwechedile malove latwíng'a umi uchinga atwíng'e hwetu.

³⁹ Henga anakuluvetu nanga pavanatamwije kumpilikanila Musa, nkunnya na kulembela vauyile kavila ku Misili. ⁴⁰ Nkunnyaaulila Haluni kuchidoni, 'Tukatapajije disanamu ditumbedyabudu, ditumbeditenda kuva milungu imbetulodya, kwa kuva tukalimaite linkojje Musa, munu achitulodya kutandikila patuukile ku Misili!' ⁴¹ Anepo njo pavalikatapajijje sanamu ya kuyabudu ilandène na ung'ombe wa mwana, nkua uvaihumija sadaka na kuitendela ing'ole sanamu ivaikatapajije vene kwa makono lava.

⁴² Bahi Nnunu nkulinemya navo, nkuvaleka vaabudu dinondwa na liduva na mwedi kuva milungu, malinga chiilembwije nchitabu cha manabii kuva, 'Mwenu mmanu mma Isilaeli, dachi, nangu njo umuchinguhumija sadaka kwa vyaka alubaini akula kulilanga?

⁴³ Nanga, mwenu múnyakwile n'gongwe wa Moleki, nnunu wenu akave muhiu, na sanamu ya inondwa ya Lefani, nnunu wenu akave muhiu.

Múlikatapajije sanamu aneyo uchinga muyabudu aneyo milungu.

Bahi ing'anya ya anelyo, nangu nimbempelekeja kuutumwa kulehu, kupunda ku Babeli.'

⁴⁴ Akula kulilanga anakuluvetu vávele na N'gongwe wa Nnunu uchimaiha kuva Nnunu ávele pamo na vanang'olo. N'gongwe anewo ukatapajijwe malinga Nnunu chanannaidile Musa na ulandene na aula wauwene. ⁴⁵ Bahi anakuluvetu pamo na Yoshuwa nkuupwechelela anewo N'gongwe na kuingila nawo mmilambo vya vanu vakávele Vayahudi, vanu vanavavingenge Nnunu muyo mwa anakuluvetu pavachitwala chilambo chavo. Aneko, anewo N'gongwe nkuuchunga mpaka mmaduva langa Daudi. ⁴⁶ Bahi Nnunu nkumpendelela namene Daudi, Daudi nkunnya Nnunu wa Yakobo ankubalile nkundengela Ing'ande. ⁴⁷ Ikánava Selemani njo anan'dengedile Nnunu Ing'ande.

⁴⁸ Henga Nnunu Nkulu akáikala n'ding'ande didengwije na makono la vanu, malinga chanatangwele nabii kuva,

⁴⁹ 'Nang'olo Nnunu àhaua kuchidoni,

"Kulihunde njo chiteng'u changu cha Ufalume,

na pachilambo njo pachinu pakuvika madodo langu.

Hambu ñnembengudengela ing'ande ivedachi?

Na pachinu ntwanu panimbeyewelega?

⁵⁰ Dachi, nikee nangu nguumbile vitukutuku vyammalele kwa makono langu?"'

⁵¹ Mwenu mmakutahuka, mitima na makutu lenu lávele muchi la vanu vanji vakánkulupila Nnunu. Maduva lammalele múntahuka Umumu Wanaswe malinga chivana-tendile anakuluvenu. ⁵² Dachi, pávele nabii woheyo akanalagihijwe na anakuluvenu? Vánivawalala avala vanalaujje kwamba habali ya kwida kwanga ayula Mwene Haki. Na mwenu hambu múniintengeleka na kummwalala. ⁵³ Mwenu múpwechedile Sheliya ya Nnunu kupitila malaika va Nnunu, henga nanga pamunaikamwile!"

Stefano ápanywa mayanga

⁵⁴ Bahi avala vajumbe va Lukumbi Lukulu pavapilikene malove anelo langa Stefano, nkusunala namene, nkun'gegedulila meno. ⁵⁵ Henga Stefano akuno aombèlè Umumu Wanaswe, nkupalambahija meho kulihunde, nkuwona ukulu wa Nnunu na Yesu aimidilè m'bali wa kunkono mumamulaka la Nnunu. ⁵⁶ Stefano nkuchidoni, "Lola, nkuvona kulihunde kuhunukwike na Yesu aimidilè m'bali wa kunkono mumamulaka la Nnunu."

⁵⁷ Bahi vajumbe vammalele va lukumbi nkutaya lwasu na kudiva makutu lavo. Vammalele nkunypatanila kwa pamo. ⁵⁸ Nkunkwekwelehija panda imanga, aneko nkumpanya mayanga. Na avala mashahidi nkuulanga makoti lavo nkunavika kwanga kijana yumo uvanchema Sauli. ⁵⁹ Pavachimpanya mayanga Stefano, Stefano nkua wayuwa wachidoni, "Nang'olo Yesu, ipwachele isungu yangu." ⁶⁰ Anepo nkutindivala malundi,

nkunonoha lidi wachidoni, “Nang'olo, unavavalangile sambi aino ivaitenda.” Patangwele malove anelo nkuhila.

8

Sauli àlibaniha likuwa lya vanu vankulupila Yesu

¹ Bahi Stefano pawalelwe, Sauli ànipwawa nanang'e nkwna kuva kuwalalwa kwanga Stefano nni chinu chambone.

Liduva ulyolyo likuwa lya vanu vankulupila Yesu lya ku Yelusalemu nkutandilika kubanihya namene. Vakùkulupila vammalele nkumwadilikana, nkutukutila chilambo cha ku Yudeya na ku Samaliya. Henga mitume nanga pavanamwadilikene.

² Vanu vamweshimu Nnungu nkunsika Stefano na kunkutangila namene.

³ Henga Sauli nkutandilika kulyondonganga likuwa lya vanu vankulupila Yesu, waingila kila ing'ande wavakamula valume na vamahe na kuvataya nnilingu.

Filipo aneko ku Samaliya

⁴ Henga avala vakùkulupila pavamwadilikene, kila pachinu pavachihwika nkuva uvahubili Malove Lambone. ⁵ Bahi Filippo nkuhelelekela imanga fulani ya chilambo cha Samaliya, na aneko nkuvahubili vanu habali dya Kilisto. ⁶ Makuwa la vanu pavachipilikana malove lachitangola Filipo na kuvyona vimaiho vya masaibu vyachitenda, vammalele nkupilikaniha kwa bidi namene. ⁷ Kwa kuva, vanu vanaukwa na anamindenga na anevo anamindenga vávauka uvanyakonya, na vanu vadidimènge na vikwava nkupata kulama. ⁸ Bahi nkuva na ihangaladi ing'ulu namene muimanga aneyo.

⁹ Bahi paimanga aneyo pávele na munu yumo uvanchema Simoni. Munu aneyo ávele nyavi kwa vyaka vyoye na átanda vitukutuku vyakukanganya na kuvahaulila vanu va Samaliya kuva nang'e nni munu nkulu, amaikâna namene. ¹⁰ Vanu vammalele, vakulu na vakávele vakulu, nkuva uvampilikanila saana uvachidoni, “Ayu munu nni aila imongo ya chinnungu ichêmwa, ‘Imongo Ing'ulu.’ ” ¹¹ Vanu nkumpapata kwa kuva, kwa vyaka vyoye ànivakanganya kwa uhavi wake. ¹² Henga vanu pavakulupidile Malove Lambone lachihubili Filipo, lachiyamba Ufalume wa Nnungu na mamulaka la Yesu Kilisto, vamahe na valume nkubatiswa. ¹³ Anepo Simoni nanang'e nkukulupila na kubatiswa, nkuva wampapata Filipo, wakangana pachilona masaibu na vimaiho vikulu vyachitenda Filipo.

¹⁴ Bahi mitume vanavele ku Yelusalemu pavapilikene kwa venedi va ku Samaliya vânilikulupila Lilove lya Nnungu, nkuntuma Petulo na Yohana. ¹⁵ Pavakamwele ku Samaliya nkuvayuwila vanu vakùkulupila uchinga vampwechelele Umumu Wanaswe. ¹⁶ Kwa kuva, uhiku anewo Umumu Wanaswe ávele bado akànambiinjila mmitima yavo, ila vâbatisijwe chihî kwa lina lyanga Nang'olo Yesu. ¹⁷ Bahi Petulo na Yohana nkuvavikila makono avala vakùkulupila, navanang'o nkumpwechela Umumu Wanaswe. ¹⁸ Simoni nkuva avenkuvalola vanu pavachimpwechelele Umumu Wanaswe kupitila mitume kuvavikila makono. Bahi nang'e nkulinga kuhumya dihela amwing'e Petulo na Yohana wachidoni, ¹⁹ “Nanani uchocho ning'e aneyo dimongo uchinga kila munu unimbemikila makono langu apate kumpwechelele Umumu Wanaswe.”

²⁰ Henga Petulo nkunyang'ula wachidoni, “Dihela dyako dyondongeke pamo na wako umwene, kwa kuva útenda kuva unahulula kusuma dimongo dya Nnungu! ²¹ Wako ukávele na sehemu mmadengo alano, kwa kuva, ntima wako ukávele wambone pameho pa Nnungu. ²² Bahi pindikuka kuuka mmawaso lako lahakalenge na unnyuwe Nang'olo Nnungu, panjika achiakusamehe kwa anelo mawaso luvenalo. ²³ Kwa kuva, ngwóna kuva wiu unikuumbala namene na sambi inikukamula.” ²⁴ Anepo Simoni nkuchidoni, “Chonde, nguyuwile mwenu mmene kwa Nang'olo Nnungu uchinga linang'oje lilove lyohelyo mmalove anelo lamutangwele.”

²⁵ Pavamalidile kushuhudila na kutanga Lilove lya Nang'olo Nnungu, Petulo na Yohana nkuuya ku Yelusalemu. Pavanavenkuuya nkuva uvatanga Malove Lambone mmijiji vyoye vya ku Samaliya.

Filipo na Nkulu yumo wa chilambo cha Isyopiya

²⁶ Malaika wa Nang'olo Nnungu nkunyaulila Filipo kuchidoni, “Hwena m'bali wa kusini uilondole indila iúka ku Yelusalemu uhweni ku Gaza.” Aneyo indila ipita nnilinga. ²⁷ Bahi Filipo nkuuka. Panavele ndila, nkukojana na towashi yumo wa chilambo ku Isyopiya. Munu aneyo áimilila dimali dyammalele dya Kandake,* malukiya wa chilambo chammalele cha Isyopiya. Towashi aneyo ápite ku Yelusalemu unamwabudu Nnungu. ²⁸ Aneyo munu panavele nndila wahweni ku Isyopiya áikele munkokoteni wake uchiutangwa na vanyama akuno wasoma chitabu changa nabii Isaya. ²⁹ Bahi

* 8:27 Kandake, nni lina lya cheo cha malukiya.

Umumu Wanaswe nkunnyaaulila Filipo, “Hengelekela pepi na nkokoteni aula na ulondojane nawo.”³⁰ Filipo nkuutukutila aula nkokoteni, nkumpilikana aneyo munu wasoma chitabu cha nabii Isaya. Anepo Filipo nkummuja kuchidoni, “Dachi, unalaelewa anelo lulasoma?”³¹ Nang’e nkuyang’ula kuchidoni, “Nimbekwelewa dachi akànápawawe munu wa kungwelekesa?” Nkunkalibisa Filipo akwele munkokoteni akaikale nawe.

³² Malemba Lanaswe lachisoma nni alano,

“Ávele muchi ungangdolo apelekêjwa kumasinjilo.

Na malinga chanyalala ungangdolo wa mwana muyo mwa nkúcheketa maleha, uchocho nanang’e nanga panatangwele chinu chohecho.

³³ Átajjwe dihoni na kuimwa haki.

Nnani ambehulúla kulonjelela kwamba vavana vake?

Kwa kuva, umi wake uniuswa apano pachilambo.”

³⁴ Aneyo towashi nkummuja Filipo kuchidoni, “Nguhaulile, ayu nabii àlonjelela kwamba chani? Àlonjelela habali dyake mwene au habali dyanga munu yunji?”³⁵ Bahi Filipo nkunnyaunda kwa kutandikila Malemba ulala Lanaswe, nkunnyubilila Malove Lambone lamwamba Yesu.³⁶ Pavanavele mmwanda, nkuhwika pachinu pavèle medi, ayula towashi nkuchidoni, “Lola, apano pavèle litanda lya medi. Dachi, chinu ntwni chimbenenda nangu nnabatiswe?” [³⁷ Anepo Filipo nkuchidoni, “Ikáva unakulupila kwa ntima wako wammalele, inahululika.” Nang’e nkuyang’ula kuchidoni, “Nangu nakulupila kuva Yesu Killisto njo Mwana wa Nnungu.”]† ³⁸ Anepo nkuimija nkokoteni nkusulupukanga. Filipo na ayula towashi nkuhelelekela mmedi, na Filipo nkum’batisa ayula towashi.³⁹ Pavahumile mmedi, upala Umumu wa Nang’olo Nnungu nkuntwala Filipo, anepo ayula towashi nkuva nanga pammwene Filipo kavila. Henga ayula towashi nkuhwena na mwanda wake akuno wahangalala.⁴⁰ Filipo nkulikoja avèlè kuimanga ya Asoto. Anepo nkuva wapita dimanga dyammalele watanga Malove Lambone, mpaka pahwikile imanga ya Kaisaliya.

9

Kupindikuka kwa Sauli

(Matendo 22:6-16, 26:12-18)

¹ Mmaduva ulala Sauli nkuhweneha uvayoha namene kuvawalala vakuhundwa vanga Nang’olo. Nkummwenelela Kuhani Nkulu,² nkunnyaunda ahumye dibaluwa dya kummaiha Sauli n’ding’ande dya kunnyaunda Nnungu dya ku Dameski, uchinga akankoja munu woheyo wa nnikuwa lya vanu vankulupila Yesu lichêmwa, “Indila Aila,”* akáva nnume au mmahe ankamula na kumpelekeja ku Yelusalemu.

³ Henga panavele mmwanda pepi na kuhwika ku Dameski, upala nng’anje kuhaloka muha kulihunde nkunnangajija kila m’bali.⁴ Paolo nkuhunamila pahi, nkupilikana lidi ulinnyaaulila kuchidoni, “Sauli, Sauli! Mwadachi unangubaniha?”⁵ Sauli nkuuja kuchidoni, “Nkulu, wako nnani?” Nang’e nkuyang’ula kuchidoni, “Nangu nni Yesu únghubanihá.⁶ Henga hambu, imila uingile muimanga, na aneko uchiuhauliwe lyulembelewa kuli-tenda.”⁷ Avala vanu vanavele mmwanda pamo na Sauli nkuimila akuno vanyalalike uvakangana kwa kuva, vánalipilikana alila lidi, henga vakachimwona munu achitangóla.⁸ Sauli nkuimila, pahunukwile meho lake nanga kuchona chinu chohecho, avala vanu nkunkamula nkono nkunnodya mpaka kuimanga ya ku Dameski.⁹ Sauli áikele maduva matatu kabla akànambilola, na maduva anelo nanga pachilya wala kukumbila chinu chohecho.

¹⁰ Bahi akula ku Dameski kúvele na munu yumo ankulupila Yesu lina lyake Ananiya. Nang’olo Yesu nkunnyaaulila mmaono kuchidoni, “Ananiya!” Ananiya nkuyambukila kuchidoni, “Nang’olo, nangu apano.”¹¹ Nang’olo nkunnyaaulila kuchidoni, “Uka uh-wene indila ichêmwa, Indila Inyokile, muing’ande yanga Yuda ukammuje munu yumo uvanchema Sauli wa imanga ya ku Taso. Aneyo Sauli vino ávenkunnyaunda Nnungu.¹² Nang’e ámmwene munu yumo uvanchema Ananiya mmaono waida kawale na kummikila makono uchinga apate kulola kavila.”¹³ Henga Ananiya nkuyang’ula kuchidoni, “Nang’olo Yesu, nangu ñnipilikana kwa vanu vohe kwamba mambo lohe lahakalenge lavatendile vakúkulupila vako va ku Yelusalemu.¹⁴ Na apano pa Dameski ánikamola akuno avèlè na mamulaka lahalóka kwa makuhani vakulu uchinga avakamule vanu wammalele vakuyúwa kwa lina lyako.”¹⁵ Henga Nang’olo Yesu nkunnyaaulila Ananiya kuchidoni, “Wako hwena chihi, kwa kuva ayuno munu ñnintandola uchinga angutumikile, akaliyanjaje lina lyangu

† 8:37 Malove la nsitali wa 37 lakapali mmalembe lanjji matandi-matandi.

* 9:2 “Indila aila,” aneyo yávele namuna

ya kuvatambuliha vanu vachimpapata Yesu.

kwa vanu vakávele Vayahudi na kwa vafalume vao na kwa va Isilaeli. ¹⁶ Nangu nimwene nguchininnanguje namuna chalembelewa kubanika ing'anya yang'une."

¹⁷ Bahi Ananiya nkuhwena. Pakamwele n'ng'ande yanavele Sauli, nkummikila makono Sauli, nkuchidoni, "Nkulwangu Sauli, Nang'olo Yesu anakuhumidile paunavele n'ndila uida apano, àningutuma uchinga upate kulole kavila na kuumbajwa Umumu Wanaswe." ¹⁸ Upala vitukutuku vivèle muchi makakamba nkuhuma mmeho mwa Sauli, nkupata kulola kavila. Anepo Sauli nkuimila, nkuhwena unabatiswa. ¹⁹ Bahi nkulya chakulya, nkupata dimongo kavila. Aneko ku Dameski, Sauli nkuikala maduva kadiki pamo na vakuhundwa.

Kuhubili kwanga Sauli aneko ku Dameski

²⁰ Sauli nanga panatimile kutandilika kuhubili n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu dya pa Dameski wachidoni, "Yesu nni Mwana wa Nnungu." ²¹ Vanu vammalele vanampilikene váníkangana uvachidoni, "Dachi, ayu munu akee ayula achivabaniha vanu va ku Yelusalemu vayúwa kwa lina lya Yesu? Dachi, na apano pa Dameski akákamwele uchinga avakamule anevo vanu na kuvapelejeja ku Yelusalemu kwa makuhani vakulu?"

²² Sauli nkuhalija kuva na dimongo dya kuhubili na kuvatahuka Vayahudi vachiikala ku Dameski wamaiha kuva Yesu njo Kilisto atandolweji na Nnungu. ²³ Bada ya kupita maduva lohe, Vayahudi nkutenda ntamelo uchinga vammwalale Sauli. ²⁴ Henga lam-malele lavanakudungidile pantemelo nkumwikila mwene Sauli. Bahi chilo na muhi Vayahudi nkuva uvaikalanga mmilango ya kuingilila muimanga uvavetela kummwalala Sauli. ²⁵ Henga liduva limo vakuhundwa va Sauli nkuntwala Sauli ching'ati chilo nkum-mika nnikalala nkumpelehija pachitonono cha lingongo lya imanga, nkunsulupuhija pawelu imanga.

Sauli aneko ku Yelusalemu

²⁶ Sauli pahwikile ku Yelusalemu nkulinga kulikundanya pamo na vakuhundwa va Yesu. Henga vammalele nkunnyopa kwa kuva vakanakulupidile kuva muhiu Sauli ànkulupila Yesu. ²⁷ Henga Banaba nkuntwala nkumpelejeja kwa mitume. Nkuvahaulila namuna Sauli chammwene Nang'olo Yesu panavele nndila na namuna Nang'olo Yesu chatangwele na Sauli. Uchocho, nkuvahaulila namuna Sauli chahubilita aneko ku Dameski kwa mamulaka la Yesu bila kuyopa. ²⁸ Bahi Sauli nkuikala pamo na mitume akuno wahubili kwa mamulaka la Nang'olo Yesu kila pachinu aneko ku Yelusalemu bila kuyopa. ²⁹ Pamo na anelo, Sauli nkuva walonjela na kutahukana na Vayahudi vatangôla Chigiliki, henga vanang'o nkulembela vammwalale. ³⁰ Bahi vakúkulupila avake pavapilikene habali aneyo, nkuntwala Sauli, nkuhwenawe ku Kaisaliya, aneko nkunnyaulila ahwene kuimanga ya Taso.

³¹ Mahiku anelo vanu vammalele vankulupila Yesu va ku Yudeya na va ku Galilaya na va ku Samaliya nkuva na amani. Uchocho, váníhalija kuhwina disungu na kuhweneha kumweshimu Nang'olo na kutujwa mitima na Umumu Wanaswe, bahi ing'anya ya anelo vanu nkupunda kuyenjejeke.

Petulo ànnamya Ineya

³² Petulo pánavele wadingukadinguka n'dimanga, liduva limo nkuvaongela vakúkulupila vachiikala ku Lida. ³³ Aneko nkunkoja munu yumo lina lyake Ineya analele kwa vyaka nane pachinanda kwa kuva ánididimanga. ³⁴ Bahi Petulo nkunnyaulila Ineya kuchidoni, "Ineya, Yesu Kilisto avenkukulamya. Takatuka ulitike nkeka wako." Upala Ineya nkuimila. ³⁵ Vanu vammalele va ku Lida na ku Saloni pavammwene Ineya waonga, nkunkulupila Nang'olo.

Petulo ànfufula Dokasi

³⁶ Paimanga ya Yafa pávele na nkúkulupila yumo mmahe avanchema Tabisa, kwa Chigiliki Dokasi. Mmahe aneyo átenda lambone pamo na kuvayangata amahuvani. ³⁷ Bahi mmaduva anelo, aneyo mmahe nkuuula, nkuhila. Vanu nkuuhinga mmili wake, nku-naulaja nchumba chivèle n'galofa. ³⁸ Imanga ya Yafa ívele pepi na ku Lida. Vakúkulupila nkupilikana kuva Petulo ávele aneko ku Lida, bahi nkuvatuma vanu vavili vahwene kwanga Petulo vakannyaulele kuchidoni, "Chonde, piyanya kwida." ³⁹ Upala Petulo nkuuka nkupapatana navo. Pakamwele, nkumpelejeja kuchumba cha n'galofa chivanna-jije Dokasi. Anannidi vohe vanavele nchumba anecho nkuimilanga akuno van'dingwike Petulo uvakuta na kunnanguja makansu na dinguvo dyanavatotedile Dokasi panavele mumi. ⁴⁰ Petulo nkuvahaulila vanu vammalele vahume pawelu, nkutindivala malundi, nkuyuwa. Anepo nkuupindikukila aula ntuhi, nkuchidoni, "Tabisa, takatuka." Tabisa nkukusumbula meho lake, pammwene Petulo, nkutakatuka, nkuikala. ⁴¹ Petulo nkunka-mula nkono nkumwimija, anepo nkuvachema avala vakúkulupila chalumo na anannidi,

nkumpelekeja ayula mmahe muyo mwavo akuno avèlè mumi. ⁴² Habali aino nkuyanjala muimanga yammalele ya Yafa, na vanu vohe nkunkulupila Nang'olo Yesu. ⁴³ Bahi Petulo nkuikala maduva lohe aneko ku Yafa kwanga munu yumo uvanchema Simoni akatapàja mambende la kukatapajja vitukutuku.

10

Petulo na Konoliyo

¹ Aneko ku Kaisaliya kúvele Mloma yumo uvanchema Konoliyo. Nang'e ávele nkulu wa likuwa lya matiyala va Chiloma myamoja lichichêmwá, "Likuwa lya Chiitaliya." ² Munu aneyo pamo na vanu vammalele va nng'ande mwake vánalihumya kwanga Nnungu na kumweshimu namene. Nang'e ánaveng'a sadaka amahuvani vohe na kunnyuwa Nnungu maduva lammalele. ³ Liduva limo, malinga satisa muhi nkulona maono. Mmaono anelo ámmwene malaika wa Nnungu wamwidila na kunnyaulila kuchidoni, "Konoliyo!" ⁴ Konoliyo nkumpalambahija meho ayula malaika wanga Nnungu kwa kuyopa, nkunnyaulila kuchidoni, "Nang'olo, nangu apano uchidachi?" Malaika wa Nnungu nkunnyaulila kuchidoni, "Maombi lako na sadaka dyako dyuchiveng'a amahuvani Nnungu ándipwechelela na akambedulavila. ⁵ Hambi vino, vatume vanu ku Yafa vakancheme munu yumo uvanchema Simoni, lina lyake linji Petulo. ⁶ Nang'e áikala muing'ande yanga Simoni nkúkatapaja vitukutuku vya mambende, na ing'ande aneyo ivele pepi na bahali." ⁷ Ayula malaika wa Nnungu achitangôla nawe paukile, Konoliyo nkuvachema vatumishi vake vavili pamo na litiyala yumo muavala vachintumikila, analihumije namene kwa Nnungu. ⁸ Nkuvahaulila mambo lammalele lahumidile na kuvatuma kuhwena ku Yafa.

⁹ Liduva lya vili muhi malinga sasita, aneyo vanu vatatu pavanavele pepi kuhwika ku Yafa, Petulo nkukwela muha ing'ande unannyuwa Nnungu. ¹⁰ Panavele nkuyuwa nkwnona indala, nkulembela apate chakulya. Henga pavachintelekela, nkulona maono. ¹¹ Ákuwene kulihunde kuhunukwike na chinu chinavele muchi inguwo ing'ulu uchisulupuhwa pahí akuno chikamwilwè n'dindumba dyake ncheche. ¹² Nkati n'úvele na kila namuna ya anyama vavèle na madodo ncheche, na vakwava na vyuni. ¹³ Anepo nkupilikana lidi ulinnyaulila kuchidoni, "Petulo, imila, usinje koka utang'une." ¹⁴ Henga Petulo nkuyang'ula kuchidoni, "Wala, Nang'olo! Nangu nikanalinga kulya chinu chohecho chikaluhusiwa kulwiwa, wala kulya chinu chohecho chivalang'wa kuva najisi."

¹⁵ Henga alila lidi nkuvangulila mwanda va vili, ulinnyaulila kuchidoni, "Vitukutuku vyavihahwile Nnungu, wako unavicheme najisi." ¹⁶ Àlálá malove nkupilikanika myanda mitatu, upala aila inguwo nkuuyihwa muha kulihunde.

¹⁷ Petulo panavele nkuliuja mana la maono anelo, avala vanu vatumwije na Konoliyo nkuhwika paing'ande yanga Simoni akatapàja vitukutuku vya limbende kwa kuva, vánilangujwa paivele ing'ande aneyo. ¹⁸ Nkuimila pannango wa lingongo nkuhodika, nkuuja kuchidoni, "Dachi, amuno njo mwaikala nnyeni yumo uvanchema Simoni, lina linji Petulo?"

¹⁹ Petulo panavele chihi nkuliuja mana la maono àlálá, Umumu Wanaswe nkunnyaulila kuchidoni, "Simoni, apano pàvele vanu vatatu vánakutaha. ²⁰ Bahi imila, usulupuke koka upapatane navo wala unalipwalele kwa kuva nivatumile nangu." ²¹ Petulo nkusulupuka, nkuvahaulila avala vanu kuchidoni, "Nangu njo aneyo munu umuntaha. Chinu ntwaní chintendile muide apano?" ²² Vanang'o nkunnyang'ula kuchidoni, "Hwetu tútumwije na Konoliyo, nkulu wa matiyala la Chiloma. Nang'e nni munu wambone na ánamweshimu Nnungu, na ánalombolewa na Vayahudi vammalele. Malaika wa Nnungu áninnyumila nkunnaija akucheme wako kukaya kwake uchinga apilikane malove lumbennyaulila." ²³ Petulo nkuvakalibisa nng'ande, nkualanguja pachinu pakulala. Liduva lya vili, Petulo na avala vanu vatatu nkutandilika mwanda. Nkupapatana na vanu vanji vankulupila Yesu vaikála ku Yafa.

²⁴ Liduva lipapète nkuhwika imanga ya ku Kaisaliya. Na aneko Konoliyo ávele nkualinda pamo na alangavake na ayanjavake vanavakumbwile. ²⁵ Petulo panavele nkunijila nng'ande, Konoliyo nkuhwena unanchingamila, nkutindivala malundi muyo mwake, nkunnyunamila. ²⁶ Henga Petulo nkuntakatuha nkunnyaulila kuchidoni, "Imila, kwa kuva, nangu nni munu chihi muchi wako." ²⁷ Petulo nkuingila nng'ande akuno watangola na Konoliyo, anemwo nkuvakojá vanu vohe vavelèngè pamo. ²⁸ Petulo nkuvahaulila kuchidoni, "Mwenu mmene múnimala kuva Sheliya ya dini yetu ikáluhusu Nnyahudi kukumilana na munu akávele Nnyahudi, kananga kumwongela. Henga Nnungu áningulanguja kuva ikálembelwa kummalangila munu woheyo kuva akáfala kwa Nnungu au kuva najisi kwa Nnungu. ²⁹ Njo mana puvatumile vanu unanguchemá nikánatahwike kwida. Hambi vino, nguyuwa munguhaulile chimunguchemedile." ³⁰ Konoliyo nkuchidoni, "Maduva

matatu lapitile malinga disadino, satisa ya muhi, nangu navele nng'ande unguyuwa. Upala, nkumwona malaika wa Nnungu anawete ding'anyima namene aimidile muyo mwangu. ³¹ Nkunguhaulila kuchidoni, 'Konoliyo, Nnungu anipilikana maombi lako na sadaka dyuveng'a amahuvani dijuka ukumbuso pameho pake. ³² Bahi vatume vanu vahwene ku Yafa vakancheme Simoni, lina linji Petulo. Anevo Petulo apangile muing'ande yanga Simoni nkukatapaja vitukutuku vya mambende. Ing'ande yake ivele pepi na bahali.' ³³ Bahi upala nangu nkuvatuma vanu kwakuwe na wako utendile saana kuida. Hambu, hwetu tuele apano muyo mwa Nnungu kupilikanila lammalele lakulajije Nang'olo Nnungu unatuhaila hwetu."

Hutuba ya Petulo

³⁴ Bahi Petulo nkutandilika kutangola wachidoni, "Hambu nangu nimala kuva Nnungu nanga pannola munu kumeho. ³⁵ Henga mmilambo vyammalele, munu woheyo amweshimu Nnungu na kutenda lalalembela Nnungu, Nnungu anampwechelela. ³⁶ Na mwenu mmene niumala aula ujumbe wanautumile Nnungu kwa Vaisilaeli, uchitanga Malove Lambone la amani ipatikana kupitila kwa Yesu Kilisto. Na ayu Yesu njo Nang'olo wa vanu vammalele. ³⁷ Mweni mnilamala lanahumidile kutandikila ku Galilaya nkuyanjala chilambo chammalele cha Yudeya bada ya ubatiso wachiuhubili Yohana. ³⁸ Kwa kuva, Nnungu atandwele Yesu wa ku Nasaleti na kumwombaja Umumu Wanaswe na kumwing'a dimongo uchinga akole madengo la Nnungu. Yesu nkuhwena kila pachinu wawatendela vanu lambone na kuvalamya vanu vammalele vanavele mumamulaka langa Ibilisi. Yesu atendile uchocho kwa kuva, Nnungu avele pamo nanang'e. ³⁹ Hwetu njo mashahidi tuva vitukutuku vyammalele vyavitendile Yesu nchilambo cha Vayahudi na pa Yelusalemu. Vanimmwalala kwa kummamba munsalaba. ⁴⁰ Henga Nnungu nkunfulula nnduva lya tatu lya kuhwa kwake, nkuntenda aoneke kwa vanu. ⁴¹ Vakanamwene vanu vammalele, henga hwetu tutandolwejiye na Nnungu kuva mashahidi vake nni tunammwene. Hwetu njo tunalile na kukumbila pamo nanang'e bada ya kufufuka kwake. ⁴² Nkutulajia kulahubili Malove Lambone kwa vanu vammalele na kushuhudila kuva Yesu njo avikwiye na Nnungu kuva Nkuhukumu wa vanu vumi na vahwile. ⁴³ Na njo uvachimwamba manabii vammalele kuva kila munu ambenkulupila ambesamehewa masambi lake kwa mamulaka lake."*

Vanu vakavele Vayahudi vampwechelela Umumu Wanaswe

⁴⁴ Petulo panavele nkutangola malove anelo, Umumu Wanaswe nkuingila mmitima ya vammalele vanavele nkupilikanila malove anelo. ⁴⁵ Na avala Vayahudi vankulupila Yesu vanaidile pamo na Petulo kuhaloka ku Yafa nkukangana namene pavawene kuva Nnungu avapele inujo ya Umumu Wanaswe vanu vakavele Vayahudi. ⁴⁶ Kwa kuva, vanivapilikana uvalonjela kwa luga dya kukanganya uvannombolela Nnungu. Anepo Petulo nkuchidoni, ⁴⁷ "Ava vanu vampwechedile Umumu Wanaswe malinga hwetu chitumpwechedile. Dachi, pavele munu woheyo ambehulila kuvadivila vanabatiswe kwa medi?" ⁴⁸ Bahi anepo Petulo nkwanulu vabatiswe kwa mamulaka la lina lya Yesu Kilisto. Anepo vanu nkunyuwa Petulo aikale navo kwa maduva kadiki.

11

Maeleso langa Petulo kwa likuwa lya vanu vankulupila Yesu lya ku Yelusalemu

¹ Bahi mitume pamo na vanu vanji vankulupila Yesu va aneko ku Yudeya vanipilikana kuva, vanu vakavele Vayahudi vanilipwechela Lilove lya Nnungu. ² Bahi Petulo payombweke kuhwena ku Yelusalemu, avala Vayahudi vankulupila Yesu vachilembela vanu vakavele Vayahudi vyaluke nkutandilika kutahukana na Petulo uvachidoni, ³ "Wako upite unaikala kwa vanu vakayalwike na kulya navo!"

⁴ Anepo Petulo nkutandilika kuvahaulila saana kila chinu chihumidile wachidoni, ⁵ "Liduva limo nguwele paimanga ya ku Yafa unguyuwa. Anepo nkulona maono. Nguchiwene chinu muchi ing'wano ing'ulu uisulupuka kuhaloka kulihunde akuno ikamwilwe n'dindumba dyake ncheche, nkusulupukila upala pannavele. ⁶ Pangupenekedile nkati, nkuvona anyama vavele na madodo ncheche na anyama va munnyitu na vakwava na vyuni. ⁷ Nangu nkupilikana lidi ulinguhaulila kuchidoni, 'Petulo, imila usinje koka utang'une.' ⁸ Nangu nkuchidoni, 'Wala Nang'olo! Nangu nikanalinga kulya chinu chohecho chikaluhusiwa kuliwa, wala kulya chinu chohecho chivalangiwa kuva najisi.' ⁹ Henga nangu nkupilikana kavila alila lidi kuhaloka kulihunde ulichidoni, 'Vyaviahwile Nnungu, unavicheme kuva najisi.' ¹⁰ Alala malove nkupilikanika myanda mitatu, anepo

* 10:43 Munsitali auno valembele "kusamehewa kwa lina lyake." Henga maeleso layamba lina, lola Yohana 1:12.

aila inguwo pamo na vitukutuku vyammalele vinavele muinguwo nkuutwa kuhwena muha kulihunde. ¹¹ Bahi upala, vanu vatatu vanatumwije kwang'une kihaloka ku Kaisaliya nkukamola paing'ande inichiikala. ¹² Umumu Wanaswe nkunguhaulila ngupapatane navo bila kulipwelela. Na vakukulupila avangu avano sita va ku Yafa nku-papatana na nangu, na patukamwele ku Kaisaliya, hwetu tuvammalele nkuingilanga nng'ande mwanga Konoliyo. ¹³ Konoliyo nkutuhaulila namuna malaika chanannyomidile nng'ande mwake na kunnyaaulila kuva, 'Vatume vanu ku Yafa vakancheme munu yumo uvanchema Simoni, uvanchema Petulo. ¹⁴ Nang'e achiakuhaulile malove lambekupoha wako pamo na vanu va nng'ande mwako.' ¹⁵ Pangutandilike kulonjela, Umumu Wanaswe nkuingila mmitima yavo muchi chanaingidile mmitima yetu anepo patandi. ¹⁶ Bahi nangu nkukumbukila alalá malove lanatangwele Nang'olo kuva, 'Yohana abatisa kwa medi, henga mwenu mumbabatiswa kwa Umumu Wanaswe.' ¹⁷ Hambi ikáva Nnungu aveng'ile vanu avano uila inujo yanatwing'ile hwetu tunkulupila Nang'olo Yesu Kilisto, dachi, nangu nni nnani mpaka nintahuke Nnungu?' ¹⁸ Pavalapilikene anelo nkuva nanga pavanavele na lilove lya kutahuka, anepo nkunombolela Nnungu uvachidoni, "Bahi Nnungu avivajalila vanu vakávele Vayahudi wasa wa kulaleka masambi lavo uchinga vapate umi ukávele na ntululilo!"

Vanu va ku Antiokiya vankulupila Yesu

¹⁹ Bahi kupapatana na ibaniki inahumidile ing'anya ya kuwalalwa kwa Stefano, vakukulupila nkumwadiikana. Vanji nkuhwena ku Foinike na ku Kiplo na ku Antiokiya uvayanjaja aula ujumbe wa Nnungu kwa Vayahudi weka. ²⁰ Henga vakukulupila vanji muanavo vanahaleke ku Kiplo na ku Kilene nkuhwena ku Antiokiya nkuva uvalonjela na vanu vakávele Vayahudi kuyamba Malove Lambone lamwamba Nang'olo Yesu. ²¹ Dimongo dya Nnungu dívele pamo na vanang'o, vanu vohe namene nkukulupila na kumpindikukila Nang'olo. ²² Habali anedyo dya vanu anevo nkupilikanika kwa vanu va ku Yelusalemu vankulupila Yesu, nkuntuma Banaba ahwene ku Antiokiya. ²³ Banaba pahwikile aneko nkwna namuna vanu chivabalikiwije na Nnungu, nang'e nkuhangalala na kuvakamya mitima wavahaulila vahaliye kukulupika kwanga Nang'olo kwa mitima yavo yammalele. ²⁴ Banaba ávele munu wambone na aumbajijwe Umumu Wanaswe na ing'ulupa, na likuwa likulu lya vanu nkuyenjejeke kwanga Nang'olo. ²⁵ Bahi Banaba nkuhwena ku Taso unantaha Sauli, ²⁶ na pammwene nkuidanawe ku Antiokiya. Kwa chaka chammalele, Banaba na Sauli nkuikala na avala vakukulupila na uvalihunda alila likuwa likulu lya vanu vankulupila Yesu. Kwa mwanda ntandi aneko ku Antiokiya njo kuvanachemijwe vakuhundwa va Yesu kuva Vakilisto.

²⁷ Mmaduva ulolo manabii nkuhwika ku Antiokiya kihaloka ya ku Yelusalemu. ²⁸ Bahi patukojene, nabii yumo muavala uvanchema Agabo nkuimila, na kwa kuhululihwa na Umumu Wanaswe nkulauja kuva, imbekamola indala ing'ulu nchilambo chammalele. Indala aneyo ihumidile mmaduva la utawala wanga Kilaudiyo. ²⁹ Avala vakuhundwa nkukudungila kila munu kwa chalihululila apelekeje chinu chohecho chambekua nacho uchinga vavayangate vakukulupila avao va Chiyahudi vaikála ku Yudeya. ³⁰ Bahi vanang'o nkumwing'a Banaba na Sauli anewo nchango uchinga vaupelekeje kwa vasele va likuwa lya vanu vankulupila Yesu lya aneko ku Yelusalemu.

12

Petulo apohwa mmakono langa Nfalume Helode Agilipa

¹ Mmaduva ulala, Nfalume Helode Agilipa nkutandilika kuvatendela lahakalenge vanu vanji vankulupila Yesu. ² Nkulaija awalalwe kwa upanga Ntume Yakobo anavele nku-luwe Yohana. ³ Pawene kuva aneyo lyalitendile linivakatapalila Vayahudi, nkuhweneha, nkunkamula na Petulo. Aneyo litendeke nniduva lya Sikukuu ya Mikate Ikátajjwe Hamila. ⁴ Pavankamwile Petulo, nkunantaya nnilungu akuno walolihijwa na matunji ncheche la matiyala lavéle na matiyala ncheche kila litunji. Helode akudungidile ikámalilika sikukuu ya Vayahudi ichémwa Pasaka, ansitaki Petulo muyo mwa vanu. ⁵ Bahi Petulo ávele nnilungu, henga likuwa lya vanu vankulupila Yesu nkuva uvatumbama kunnyuulo kwa Nnungu.

⁶ Kabla likánambihwika liduva lyanakudungidile Helode kunnyumya Petulo pawelu uchinga ansitaki, nachilo Petulo nkuva avenkwona luwono ching'ati matiyala vavili akuno atavijwé mididi mivili ya chitale, na matiyala vanji vavili uvalolihija pannango wa lilungu. ⁷ Upala, malaika wa Nang'olo Nnungu nkuhumila, nkuimila pepi na pavéle nang'e, nng'anje nkulangaja amula nchumba chivanavele. Malaika wa Nnungu nkun'gusa Petulo nnuvau wamwimula, wachidoni, "Takatuka upehi!" Upala aila mididi ya chitale nkuhunguka. ⁸ Anepo ayula malaika wa Nnungu nkunnyaaulila Petulo kuchidoni, "Lihunge nkaka na uwale vilatu vyako." Petulo nkutenda uchocho. Malaika wa Nnungu

nkunnyaulila Petulo kuchidoni, “Wala likoti lyako, koka umapate.”⁹ Petulo nkumpapata mpaka pawelu, henga akanamaite kuva anelo lachitenda malaika lávele muhiu, nang’e átenda kuva àlona chihii maono.¹⁰ Nkulipunda likuwa litandi lya matiyala na likuwa lya vili, nkuhwika pannango wa chitale wa kuingilila muimanga. Nnango anewo nkuchimuka wene, navanang’o nkuhumila pawelu. Nkuva uvaonga pamo m’balabala, upala ayula malaika nkunneka Petulo weka.

¹¹ Anepo njo Petulo pamaite kuva lammalele lankojije lávele muhiu, nkuchidoni, “Hambi ñimimala kuva muhiu Nang’olo ántumile malaika wake na àningupoha munkono wanga Helode na àningupoha na vitukutuku vyammalele vivachilolela Vayahudi.”

¹² Petulo palamayite àlálá lannyumidile, nkuhwena kukaya kwanga Maliya anyokwe Yohana. Aneyo Yohana lina linji vànchemama Mako. Anemwo nng’ande múvele na vanu vohe vanakojene uvannyuwa Nnungu.¹³ Petulo nkuhodika pannango wa pawelu, na ntumishi yumo mmahe uvanchema Loda, nkuhwena pannango unapilikanila.¹⁴ Pamaite kuva anelyo lidi lyalipilikene lyanga Petulo, nkuhangalala namene, nkuleka kuchimula nnango nkutukutula nng’ande nkunavahaulila avake kuva, “Petulo ávele pawelu.”¹⁵ Avake nkunnyaulila kuchidoni, “Wako úvele na ding’apedi!” Henga nang’e nkukamikila kuva nni muhiu. Vanang’o nkuchidoni, “Aneyo nni malaika wake.”¹⁶ Henga Petulo nkuh-weneha kuhodika. Pavachimwile nnango, nkumwona, vammalele nkukangana.¹⁷ Petulo nkuvapungila nkono vanyalale, nkuvahaulila namuna Nang’olo channyumije nnilungu. Nkuvahaulila vakannyaulile Yakobo na vakúkukupila avetu vanji. Anepo Petulo nkuuka nkuhwena pachinu panji.

¹⁸ Uhiku pauchele, avala matiyala vachinnolihiya Petulo nkuhwang’anyika ding’ano na kuyopa, nkutandilika kuujana kuva, chinu ntwani chihumidile kwa Petulo.¹⁹ Bahi Helode pantahije-tahije Petulo anamwone, nkuvaujauja avala matiyala vachinnolihiya, Helode nkuamulisa vawalalwe. Anepo Helode nkuuka pa Yudeya nkuheleleleka ku Kaisaliya, nkunaikala aneko.

Kuhwa kwanga Nfalume Helode Agilipa

²⁰ Helode Agilipa átahukana na vanu va ku Tilo na ku Sidoni. Bahi avala vanu va dimanga adila dimbili nkulundana pamo kwa ntima umo uchinga vahwene vakakojane na Helode. Nkutandilika kuvika chinemba hoti na Blasto anavele ntumishi wa pepi achikulupika wanga Helode. Nkuyuwa mapatano la amani kwa Nfalume Helode kwa kuva, dimanga dyavo dílisilingila kupata vilyo kusaloka nchilambo changa Nfalume Helode.

²¹ Bahi liduva limo lyanatandwele Helode nkukamola, áwete dinguo dyake dya chifalume nkuijala pachiteng’u chake cha chifalume nkuva wavahutubila vanu.²² Avala vanu vanapawije apala nkukuta ding’uto uvantumbuja muti uvachidoni, “Ali lidi nni lya nnungu, likee lidi lyanga munu.”²³ Upala malaika wa Nang’olo nkummwalala Helode kwa kuntenda aliwe na maledo kwa kuva, nanga panantumbyenge Nnungu.²⁴ Henga Lilove lya Nnungu nkualija kuyanjala na vanu vohe nkúkukupila.

²⁵ Banaba na Sauli pavamalidile kukola madengo lanavapelekejije ku Yelusalemu, nkuuka akuno vapapatènè na Yohana uvachinchemama Mako.

13

Kutumwa kwa Banaba na Sauli uvanchema Paolo

¹ Nnikuwa lya vanu vankulupila Yesu lya ku Antiyokiya múvele na vanu vanji vanavele manabii na vakúhunda, anevo nni Banaba na Sauli na Simeoni uvachinchemama wanapi, na Lukio wa ku Kilene pamo na Manaeni analelewije pamo na Nfalume Helode.² Bahi liduva limo pavanavele uvamwabudu Nang’olo na kufunga, Umumu Wanaswe nkuchidoni, “Nguhapulile Banaba na Sauli vakakole madengo lanivachemedile.”³ Bahi pavamalidile kufunga na kuyuwa, nkuvavikila makono uvavabaliki, nkuvatuma vakakole madengo anelo.

Sauli nawi Banaba vànahubili aneko ku Kiplo

⁴ Bahi Banaba na Sauli pavatumwije na Umumu Wanaswe, nkuhelela kuhwena ku Seleukiya. Aneko nkukwela mmeli, nkuhwena chisiwa cha ku Kiplo.⁵ Pavakamwele imanga ya Salami, nkuvahubilila vanu Lilove lya Nnungu n’ding’ande dya kunnyuwila Nnungu dya Chiyahudi. Aneko vâpapatene na Yohana uvanchema Mako anavele ntumishi wavo.

⁶ Pavapitile nchisiwa chammalele nkuhwika ku Pafu, aneko nkunkoja Nnyahudi yumo anavele nnyavi, lina lyake Bali-Yesu, lina linji Elima, achililambilila kuva nabii.⁷ Munu aneyo ávele na chinemba na Segiyo Paolo, nkulu wa chisiwa achila, munu anavele na ding’ano namene. Aneyo Segiyo Paolo nkunchema Banaba na Sauli ing’anya álembela apilikane Lilove lya Nnungu.⁸ Henga aneyo nnyavi, uvanchema kwa Chigiliki, Elima,

nkulinga kutahukana na Banaba na Sauli wachinga ankumbe ayula nkulu wa chisiwa anakulupile. ⁹ Bahi Sauli uvachinchema Paolo, akuno aumbajijwè Umumu Wanaswe nkumpalambahija meho ayula nnyavi. ¹⁰ Nkuchidoni, “Wako nni mwana wanga Ibilisi, ùmbele ulamba wa kila namuna na lahakalenge lammalele! Wako nni mmongo wa kila chinu chambona! Indila ya Nang'olo nni muhiu, henga wako ukáleka kulinga kuitimbanga! ¹¹ Hambi pilikanila, Nang'olo àmbekuhukumu, ùmbeputala meho na ukambehulula kuwona nng'anje kwa mahiku fulani.” Upala meho la Elima nkwenda litambwe na lupi, nkutandilika kupamipamila wantaha munu wa kunnodya.

¹² Ayula nkulu wa chisiwa palawene anelo, nkùkulupila kwa kuva, ánilakangana mahundo lalapilikene lamwamba Nang'olo.

Paolo nawi Banaba aneko ku Antiyokiya ya ku Pisidiya

¹³ Bahi Paolo na avake nkuuka pa Pafu nkukwela mmeli nkuhwena mpaka kuimanga ya Pega ivèle nchilambo cha ku Pamfiliya, aneko Yohana uvanchema Mako nkuvaleka nkuhwena ku Yelusalemu. ¹⁴ Henga vanang'ò nkuhweneha mwanda wavo kuuka ku Pega mpaka ku Antiyokiya ya ku Pisidiya. Liduva lya Kuyewelega nkunainjila muing'ande ya kunnyuwila Nnungu, nkuikala. ¹⁵ Pavamalidile kusoma nchitabu cha Sheliya ya Musa na Malemba la manabii, vakulu va aila ing'ande ya kunnyuwila Nnungu nkuntuma munu yumo kwavo avahaulile kuchidoni, “Mmalangavetu, ikáva mùvele na lilove lyohelyo lya kuvahaulila vanu kwajili ya kuvakamya mitima, vahaulile.”

¹⁶ Bahi anepo Paolo nkuimila, nkuvapungila nkono, nkutandilika kulonjela, “Mwenu mmanu mma pa Isilaeli na mmanu mukávele Mmayahudi, mumweshimu Nnungu, pilikanila! ¹⁷ Nnungu wa Vaisilaeli ávatandwele anakuluvetu, nkuvatenda vasitawi pavanavele kuyeni nchilambo cha ku Misili. Aneko Nnungu nkuvalodya kuuka, kwa dimongo dyake ding'ulu. ¹⁸ Pavanavele aneko kulilanga, Nnungu ánvapililila kwa vyaka alubaini. ¹⁹ Nnungu pavaondongenge vanu va matawa saba la ku Kanaani, nkuveng'a Vaisilaeli anecho chilambo kwa mapala lavo. ²⁰ Anelo lammalele látendeke kwa uhiku wa vyaka myanne na amsini. Bada ya anelo, Nnungu nkuvavika vaamusi vanavalodidye Vaisilaeli mpaka mmahiku la nabii Samwili. ²¹ Anepo Vaisilaeli nkunnyuwa Nnungu aveng'e nfalume, na Nnungu nkuveng'a Sauli mwanawe Kisi, wa litawa lya Benjamin, anepo Sauli nkuva nfalume wavo kwa vyaka alubaini. ²² Nnungu pammusije Sauli, nkun'juha Daudi kuva nfalume wavo. Nnungu mwene ánihumya ushahidi wachidoni, 'Nangu nimmwene Daudi mwanawe Yese kuva nni munu auvaila ntima wangu, munu ambelaténda lammalele langulambela latendeke.' ²³ Kunaloka nnukolo lwa munu anepo, Nnungu ánvapelekejija Vaisilaeli Mpohi malinga chanavaahidite, na anepo njo Yesu. ²⁴ Yesu kabla akánambitandilika madengo, Yohana ánilongolela hoti unavahubilila vanu vammalele va Isilaeli valeke masambi na vabatiswe. ²⁵ Yohana pachimalilila madengo lake nkuvahaulila vanu kuchidoni, 'Mwenu mùtenda kuva nangu nnani? Nangu níkee anepo umunnolela. Henga pilikanila, ayula áida nnyuma mwangu, nangu wala níkáfala kuntumikila kananga kwa kuhungula mididi ya vilatu vyake.'

²⁶ Mwenu mmalangavangu, mmanu mma lukolo lwa Iblahimu, na mwenu mmmalele mukávele Mmayahudi mumweshimu Nnungu! Auno ujumbe wa upohi úpelekejijwe kwetu hwetu. ²⁷ Kwa kuva, vanu vaikála pa Yelusalemu na vakulu vao nanga pavanammaite Yesu na wala nanga pavanamaite malove la Manabii lachihundwa kila Liduva lya Kuyewelega. Henga vánilatimisa malemba la manabii kwa kunnyukumu Yesu ahwe. ²⁸ Pamo na kuva vakanapete ing'anya ya kunnyukumu kuhwa, nkunnyuwa Pilato annyukumu kuhwa. ²⁹ Pavamalidile kutenda lammalele lalembwije kumwamba Yesu, nkunsulupuha munsalaba, nkunsika munsati uvedwije nniyanga. ³⁰ Henga Nnungu nkunfufula kusaloka kwa vanu vahwile. ³¹ Kwa maduva lohe nang'e nkuva wavahumila avala vanapatente nayo kusaloka ku Galilaya mpaka ku Yelusalemu. Na anepo vanu hambu njo mashahidi vake kwa vanu va Isilaeli. ³² Na hwetu túnyubilila Malove Lambone kuyamba aila ahadi yanavaahidite Nnungu anakuluvetu. ³³ Hambu ánitimisa kwetuhwe tuvadukuluvao, kwa kunfufula Yesu, malinga chílembwije nchitabu cha Sabuli yavili kuva,

'Wako njo Mwanangu,
nangu nelo ngùjukile kuva Atatako.'

³⁴ Na kuyamba kufufuka kwanga Yesu uchinga anahwe kavila, Nnungu átangwele kuchidoni,

'Nimbemwing'a mwenu dibalaka dyanaswe dya kulisingila, dinnamwahidite Daudi.'

³⁵ Ìnilembwa kavila musabuli inji kuva,

'Ukambenneka Wanaswe wako akandike munsati.'

³⁶ Bahi Daudi pamalidile kutenda lalalembela Nnungu mmahiku lake, nkuhwa, nkunansika munsati unavedwije nniyanga, uvanavasikile anakuluvake na mmili wake nkukandika. ³⁷ Henga ayula wananfufwile Nnungu, nanga panakandike. ³⁸ Bahi mmalangavangu, hwetu tüvele apano tunnyubilile kuva kupitila ayuno Yesu pävele kusamehewa masambi lenu. ³⁹ Kila munu ankulupila Yesu ävalangiwa kuva wambone pameho pa Nnungu, chinu chikächihululika kutendeka kwa Sheliya wa Musa. ⁴⁰ Bahi lyongolelange uchinga lanankojange älälä lavanatangwele manabii kuva,

⁴¹ 'Pilikanila mwenu mutendänga mang'wanyu. Kangana na kuhwa, kwa kuva, nimbetenda chinu mmaduva lenu, chinu chimukambechikulupila, ata kwapwawa munu ambennyaulila.' "

⁴² Paolo na Banaba pavanavele nkuhuma muing'ande ya kunnyuwila Nnungu, vanu nkuvaywa vaide kavila Liduva lya Kuyewelega lichipapäta vakahunde ujumbe uula. ⁴³ Bahi pavamwadiikene, vanu vanavele muing'ande ya kunnyuwila Nnungu Vayahudi vohe pamo na vanu vakävele Vayahudi vanasilimukidile dini ya Chiyahudi nkuva uvampapata Paolo na Banaba. Paolo na Banaba nkupwahika na anevo vanu na kuvakamya mitima uchinga vahwenehe kulolela inema yanga Nnungu.

⁴⁴ Liduva lya Kuyewelega lipapäte, vanu malinga vammalele va imanga aila väniida uchinga vakapilikanile Lilove lya Nnungu. ⁴⁵ Henga Vayahudi pavaliwene alila likuwa likulu lya vanu nkuva na wiu, anepo nkutandilika kulatahuka na kulahebula malove lalatangwele Paolo. ⁴⁶ Anepo Paolo na Banaba nkuvayang'ula Vayahudi bila kuyopa, uvachidoni, "Tülemelewa tunnyanjajije Lilove lya Nnungu mwenu hoti. Henga kwa kuva münilihita na kulivalangila mmene kuva mwenu mukáfala muumi ukee na ntululilo, bahi hwetu tüvahwenela vanu vakävele Vayahudi. ⁴⁷ Kwa kuva uvila nni chatuhaulidile Nang'olo, 'Nintendile mwenu kuva nng'anje wa vanu vakävele Vayahudi, uchinga muvapelekejije vanu upohi nchilambo chammalele.' "

⁴⁸ Vanu vakävele Vayahudi pavalapilikene anelo malove nkuhangalala na kuhaula kuva Lilove lya Nang'olo nni lyambone. Na vammalele vanatandolewije vapate umi ukee na ntululilo, nkunkulupila Yesu.

⁴⁹ Lilove lya Nang'olo nkuyanjala nchilambo achila chammalele. ⁵⁰ Henga Vayahudi nkuvachonjela kwa vakulu va imanga na kwa vamahe vachieshimika na vachimweshimu Nnungu. Bahi Vayahudi nkuchonjela kubanihwa kwa Paolo na Banaba, nkuvavinganga vauke nchilambo chavo. ⁵¹ Bahi Paolo nawi Banaba nkuvakana kwa kupumuna litutungo mmadodo lavo, anepo nkuukananga nkuhwenwa ku Ikoniyo. ⁵² Vakuhundwa va ku Antiyokia nkumbalwa na ihangaladi na Umumu Wanaswe.

14

Paolo na Banaba aneko ku Ikoniyo

¹ Bahi akula ku Ikoniyo väatendile muchi chivanatendile ku Antiyokiya. Paolo na Banaba nkuingila muing'ande ya kunnyuwila Nnungu ya Chiyahudi. Anemwo nkuhubili saana na likuwa likulu lya Vayahudi na vanu vakävele Vayahudi nkukulupila. ² Henga Vayahudi vanahitile kukulupila nkuva uvavachonjela vanu vakävele Vayahudi uchinga vavasunalile alangavao vankulupila Yesu, Paolo na Banaba. ³ Bahi Paolo na Banaba nkuika aneko kwa mahiku lohe uvahubili kwajili ya Nang'olo bila kuyopa. Na Nang'olo nkuveng'a dimongo dya kutenda vimaiho na masaibu. Na kwa indila aneyo Nang'olo änimaiha kuva ujumbe wake uvachitanga kuyamba inema yake üvele muhi. ⁴ Vanu va imanga aneyo nkuyavanyika, vanji nkuyambukilana na Vayahudi, na vanji nkuva m'bali wa mitume.

⁵ Vanu vakävele Vayahudi na Vayahudi pamo na vakulu vao nkutaha indila ya kuvatendela mitume lahakalenge na kuvawalala kwa kuvayalangila mayanga. ⁶ Paolo na Banaba pavamaite aneyo nkutukutula chilambo cha Likoniya muimanga ya Lista na Debe na sehemu dinji dya nnyenje. ⁷ Aneko nkuva uvahweneha uhubili Malove Lambone.

Paolo na Banaba aneko ku Lista na ku Debe

⁸ Aneko ku Lista küvele munu yumo analamele madodo kutandikila nntumbo lya anyokwe. Na wala nanga pachihulula kuhwena. ⁹ Munu aneyo nkuva wampilikanila Paolo pachitanga Malove la Nnungu, Paolo nkumpalambahija meho nkumwona kuva ävele na ing'ulupa ya kulamya. ¹⁰ Paolo nkunonoha lidi wachidoni, "Imila kwa madodo lako!" Upala ayula munu nkui mila nkutandilika kuhwena-hwena. ¹¹ Mmuluku wa vanu pavalawene älälä lalatendile Paolo, nkunonoha lidi kwa luga yavo ya Chilikoniya uvachidoni, "Milungu initusulupukila malinga nfano wa vanu!" ¹² Nkunchema Banaba Sewu, lina lya nnungu wavo, na Paolo nkunchema Heme, lina lya nnungu wavo yunji kwa kuva, Paolo njo anavele nkütangola nkulu. ¹³ Bahi kuhani wa ing'ande ya nnungu wavo

Sewu inavele kunyenje kadiki na imanga, nkuida na magogoma la ding'ombe na mauwa muyo mwa nnango wa kuinjilila. Aidile na vitukutuku anevyo kwa kuva nang'e pamo na likuwa lya vanu valembelelavahumije avala mitume sadaka ya anyama vasinjijwe.

¹⁴ Henga Banaba na Paolo pavalapilikene anelo lavachichivatende nkupwapulanga dinguwo dyawo, kulanguja kulekana na anelo. Nkupiyanya kuhwena ching'ati likuwa lya vanu, nkunonoha lidi uvachidoni, ¹⁵ "Mwenu mmanu, mwadachi mütenda uchocho? Hwetu nni tvanu chihhi muchi mwenu, hwetu tünnyubilila kwenu malove lambone kuva muleke kulisingila vitukutuku avino vikáfala na munnaukile Nnungu avéle na umi, Nnungu aumbile kulihunde na chilambo na bahali na vyammalele vipwawije nkati mwake. ¹⁶ Mmaduva lapitile Nnungu ánivaleka vanu va vilambo vyammalele vatende chivachilembela. ¹⁷ Henga Nnungu akanalekile kulilanguja kwa kuvatendela vitukutuku vyambone, wavatonyela imbula kuhaloka muha na kumwing'a mwenu mavuno kwa mahiku lake na kuveng'a chakulya chohe na kuiumbaja mitima yenu ihangaladi." ¹⁸ Pamo na malove anelo la mitume, henga ínikamajanga namene kuvadivila avala vanu vanavahumije sadaka.

¹⁹ Henga pávele Vayahudi vanji vanakamwele kuhaloka ku Antiyokiya na ku Ikoniyo, nkuvakumba vanu valilunde m'bali wavo, nkumpanya Paolo mayanga na kunkwekweleha mpaka pawelu imanga uvatenda kuva ánihila. ²⁰ Henga vakuhundwa va Yesu pavakojene na kun'dinguka Paolo, nang'e nkutakatuka nkuhwena kumanga. Liduva lipapéte, nang'e pamo na Banaba nkuhwena ku Debe.

Paolo na Banaba vauya ku Antiyokiya ya Siliya

²¹ Bahi Paolo na Banaba nkuyanaja Malove Lambone paimanga ya ku Debe na kupapata vakuhundwa vohe. Anepo nkutenda mwanda wa kuuya mpaka ku Lista na ku Ikoniyo na ku Antiyokiya ya ku Pisidiya. ²² Aneko nkuva uvavavanga vakuhundwa na kuvakamya mitima uchinga vahwenehe kuikamulila ing'ulupa yavo. Uvavahaulila kuchidoni, "Tulembelewa tuingile mu Ufalume wa Nnungu kwa kupitila tabu dyohe." ²³ Paolo na Banaba nkuvatandola vasele kwa kila likuwa lya vanu vankulupila Yesu, na kwa kuyuwa pamo na kufunga, nkuvavika kwanga Nang'olo uvachilisingila, uchinga avalolihije.

²⁴ Bada ya kupita nchilambo cha ku Pisidiya, nkuhwika chilambo cha ku Pamfiliya. ²⁵ Pavamalidile kutanga Malove la Nnungu aneko ku Pega, nkuheleleka ku Ataliya. ²⁶ Pavaukile ku Ataliya nkukwela mmeli nkuhwena ku Antiyokiya ya ku Siliya, aneko njo kuvanavavikile kwanga Nnungu uchinga valolihijwe kwa inema yake ing'anya ya madengo lavamalidile hambi kukola.

²⁷ Pavahwikile aneko ku Antiyokiya, nkulichema likuwa lya vanu vankulupila Yesu, nkuvahaulila habali dya vitukutuku vyammalele vyatendile Nnungu kupitila vanang'o na namuna Nnungu chavachimulidile nnango vanu vakávele Vayahudi uchinga navanang'o vapate kukulupila. ²⁸ Na aneko ku Antiyokiya nkuikalanga maduva lohe pamo na avala vakúkulupila.

15

Lukumbi aneko ku Yelusalemu

¹ Bahi vanu vanji va ku Yudeya nkuhwena ku Antiyokiya, nkutandilika kuvahunda avala vakúkulupila uvachidoni, "Mwenu mukánayaluke malinga chiilajije Sheliya yanga Musa mukambepohwa." ² Bahi Paolo na Banaba nkutahukana na anevo vanu kuyamba chinu anecho. Anepo vakúkulupila vanji nkuntandola Paolo na Banaba pamo na vanu vanji vahwene ku Yelusalemu vakalonjele na mitume na vasele va alila likuwa lya vakúkulupila, kwamba malove anelo.

³ Bahi likuwa lya vanu vankulupila Yesu lya ku Antiyokiya nkumpanganiha Paolo na Banaba, na vanang'o pavachipita chilambo cha Foinike na Samaliya nkuva uvavahaulila vanu vanji namuna vanu vakávele Vayahudi chivannaukidile Nnungu. Habali anevo nkuvahangaladya namene vakúkulupila vammalele. ⁴ Pavakamwele ku Yelusalemu, likuwa lya vanu vankulupila Yesu na mitume na vasele va likuwa lya vakúkulupila nkuvakalibisa, na vanang'o nkuvahaulila lammalele lalatendile Nnungu kupitila vanang'o. ⁵ Henga vakúkulupila vanji va nchama cha Mafalisayo váníimila nkuchidoni, "Vanu vakávele Vayahudi lasima vayaluke na kuikamula Sheliya yanga Musa."

⁶ Anepo mitume na vasele va likuwa lya vakúkulupila nkukojana pamo uchinga valonjelele habali aneyo. ⁷ Bada ya kutenda mwaha nkulu, Petulo nkuimila nkuchidoni, "Anung'unuvangu, mwenu múnimala kuva, anepo patandi Nnungu áningutandola mmwenu uchinga nguhubili Malove Lambone kwa vanu vakávele Vayahudi uchinga vapate kupilikana na kukulupila. ⁸ Nnungu aimáite mitima ya vanu ánimaiha kuva ánivakubali vanu

vakávele Vayahudi kwa kuveng'a Umumu Wanaswe muchi chatwing'ile hwetu. ⁹ Nnungu nanga panabagwile kati yetu na vanang'o, nang'e ániiahula mitima yavo kwa kuva váninkulupila. ¹⁰ Hambi mwadachi múnninga Nnungu kwa kuvatika vakúkulupila misigo ivakanahulwile kuinyakula anakuluvetu kananga hwetu tuvene? ¹¹ Inave uchocho, kwa kuva, hwetu pamo na vanang'o tuvammalele túnakulupila kuva tûpohwa kwa inema yanga Nang'olo Yesu."

¹² Likuwa lyammalele nkunyalalika akuno uvavapilikanila Banaba na Paolo pavachivahaulila kuyamba vimaiho na masaibu lalatendile Nnungu kupitila vanang'o muvanu vakávele Vayahudi. ¹³ Pavamalidile kulonjela, Yakobo nkuchidoni, "Alangavangu, ngupilikanile! ¹⁴ Petulo ánituhaulila namuna Nnungu chahusike kwa mwanda ntandi kwa kulitandolela vanu kuhaloka muvanu vakávele Vayahudi uchinga vâave vanu vake. ¹⁵ Na chinu anecho chilandana na malove alano la manabii lalembwije Mmalemba Lanaswe kuva,

¹⁶ 'Bada ya kupita mambo alano nímbeuya, na nangu nímbeuimija kavila ufalume wanga Daudi uyangwike.

Nímbeudenga na kuuimija kavila aula uyangwike,

¹⁷ uchinga vanu vanji vammalele vantahe Nnungu Nang'olo chalumo na vanu vammalele vakávele Vayahudi univachemile vâave vang'une.

Anelo njo lalatangwele Nang'olo Nnungu, avitênda vitukutuku anevyo,

¹⁸ vímaikane kutandikila kala.'

¹⁹ Nangu ngwóna kuva tunavakambyekambye vanu vakávele Vayahudi vannaukila Nnungu. ²⁰ Henga tûlebelewa tuvalembile kwa kuvahaulila kuva valinyemye na vilyo vivalang'wa kuva najisi ing'anya ya kuhumywa sadaka kudisanamu na valinyemye na umalaya na vanavalye anyama vadilihijwe na wala vanalye myadi. ²¹ Kwa kuva, kutandikila machedo Sheliya yanga Musa ínahubiliwa kila imanga na ínasomwa kila Liduva lya Kuyewelega n'ding'ande dyammalele dya kunnyuwila Nnungu."

Baluwa itumwije kwa vakúkulupila vakávele Vayahudi

²² Mitume na vasele va likuwa lyammalele lya vanu vankulupila Yesu lya ku Yelusalemu nkwanula kuvatandola vanu nnikuwa lyavo, nkuvatuma ku Antiyokiya pamo na Paolo na Banaba. Bahi nkuntandola Yuda uvanchema Balisaba na Sila. Vanu anevo vavili vávele vakúlodya nnikuwa lya vanu vankulupila Yesu. ²³ Nkuveng'a baluwa ilembwije uvila, "Baluwa aino íhaloka kwetuwe mitume pamo na vasele va likuwa lyetu apamo pa Yelusalemu, hwetu tujukile kuva tuvakukulupila avenu. Hwetu tûnsalimilanga mwenu mmakukulupila avetu mukávele Mmayahudi, muvéle muimanga ya ku Antiyokiya na nchilambo cha ku Siliya na cha ku Kilikiya. ²⁴ Tûnipilikana kuva vanu fulani vaukile akuno kwetu bila ulaijwa na hwetu, váninkambyakambya kwa malove na kuntayanganga lipamba. ²⁵ Hambi, tuvammalele tûnipatana kuvatandola vanu na kuvatuma kwenu mwenu pamo na nnung'unwetu Banaba na Paolo, ²⁶ vauhumije umi wavo kwajili ya kuntumikila Nang'olo wetu Yesu Kilisto. ²⁷ Bahi tûntuma Yuda na Sila kwenu mwenu, na anevo vachivamaihe kwa malove lavo kuyamba alano latulembile. ²⁸ Bahi ínkatapalila Umumu Wanaswe pamo na hwetu kuva tunantikange nsigo unji nkulu ikánave chihi mambo alano la muhimu, ²⁹ munalye vyakulya vihumiwe sadaka kudisanamu na wala munalye myadi na wala munalye anyama vadilihijwe na mulinyemye na umalaya. Mûmbetenda saana mukálinyemya na mambo anelo. Tûnnebelela kila lyambone!"

³⁰ Bahi anevo vajumbe nkuhweneng'ana ku Antiyokiya. Aneko nkuvachema vakúkulupila vammalele nkuveng'a aila baluwa. ³¹ Pavasomile aila baluwa, nkuhangalala ing'anya ya malove la kuvakamya mitima lalembwije m'baluwa aneyo. ³² Bahi kwa kuva Yuda na Sila vávele manabii, nkulonjela na vakúkulupila avao kwa kuvakamya mitima na kuvadenga muing'ulupa. ³³⁻³⁴ Pavaikele aneko ku Antiyokiya kwa maduva fulani, vakúkulupila avao va aneko nkuvalaila na kuvalembelala amani uchinga vahwene kwa avala vanavatumile.*

³⁵ Paolo na Banaba pamo na vanu vanji vohe nkuisalila ukoko ku Antiyokiya kwa maduva fulani, uvahundá na kuyanajaja lilove lyanga Nang'olo.

Kuhapukana kwa Paolo na Banaba

³⁶ Bada ya maduva fulani, Paolo nkunnyaulila Banaba kuchidoni, "Tuuyile kila imanga ituyanajaje Lilove lyanga Nang'olo, tukavalole vakúkulupila avetu chivaendelela."

³⁷ Banaba álembela vapapatane na Yohana uvanchema Mako. ³⁸ Henga Paolo nanga panalembedile kupapatana na Mako ing'anya Mako ánivaleka alumi Paolo na Banaba

* **15:33-34** Mmalemba lanji la kala lakulupika namene, malove alano lahaúla kuva, "Henga Sila áamwile kuisalila ukwoko," lakapali.

akula ku Pamfiliya na kuhita uhwenaha unakola navo madengo. ³⁹ Bahi nkutahukana namene mpaka kuhapukana. Banaba nkutwala Mako nkukwela meli nkuhwena ku Kiplo. ⁴⁰ Henga Paolo nkutandola kupapatana na Sila, na vakukulupila avake nkunkabisi Paolo kwa Nang'olo uchinga anchunge. ⁴¹ Nkupitila nchilambo cha ku Siliya na cha ku Kilikiya walakamy mitima makuwa la vanu vankulupila Yesu.

16

Timoseo alundana pamo nawi Paolo na Sila

¹ Bahi Paolo nkuhwena ku Debe, na paukile aneko nkunahwika ku Lista aneko kúvele nkuhundwa yumo uvachinchemo Timoseo. Anyokwe ávele Nnyahudi ankulupila Yesu, henga atatake ávele N'giliki, vanu vakáyaluka. ² Vakukulupila avake va ku Lista na ku Ikonioyó vánombolela lambone Timoseo. ³ Paolo álembedile apapatane na Timoseo mmwanda wake, bahi nkunyalula. Áninnyalula kwa kuva, Vayahudi vachiikála apala vánimala kuva atatake Timoseo ávele N'giliki. ⁴ Pavachipita n'dimanga dyammalele nkuva uvavahaulila vakukulupila malaijo lavahumije mitume na vasele va likuwa lya vanu vankulupila Yesu va ku Yelusalemu, na kuvahimya valakamulihe. ⁵ Bahi makuwa la vanu vankulupila Yesu nkualija kuhwina muing'ulupa na vanu nkuyenjejeke kila liduva.

Paolo alona maono la kuchemwa kuhwena ku Makedoniya

⁶ Kwa kuva Umumu Wanaswe nanga panavahululihije kutanga Lilove lya Nnungu nchilambo cha Asiya, bahi Paolo na avake nkupita nnipalu lya ku Filigiya na ku Galatiya. ⁷ Pavahwikile nnipalu lya ku Misiya na ku Bisiniya, nkulinga kuingila ku Bisiniya, henga Umumu wanga Yesu nanga panavahululihije. ⁸ Bahi nkupita ku Misiya nkunahwika kuimanga ya Tolowa. ⁹ Chilo, Paolo nkulona maono, ámmwene munu yumo wa ku Makedoniya aimidilè muyo mwake wannyuwa namene wachidoni, “Yomboka uide akuno ku Makedoniya ukatuyangate.” ¹⁰ Bahi Paolo palawene anelo maono, hwetu nkupiyanya kulipanganiha, nkuuka kuhwena ya ku Makedoniya, kwa kuva túnimala kuva Nnungu ánituchema tukavahubiliile Malove Lambone.

Lidiya ánkulupila Nang'olo

¹¹ Bahi hwetu nkukwelanga mmeli, nkuuka pa Tolowa, nkuhwena mwalehu mpaka ku Samotalake, na liduva lipapète nkuhwika ku Neapoli. ¹² Patuukile aneko, nkuhwena ku Filipi, imanga ing'ulu nchilambo cha ku Makedoniya, imanga ivachiikala laiya va Chiloma. Hwetu nkuikalanga muimanga aneyo kwa maduva kadiki. ¹³ Liduva lya Kuyewelega túnihuma muimanga aneyo nkuhwena pepi na muto fulani, pachinu patunaloledile kuva tuchitupate wasa wa kunnyuwa Nnungu. Túniikala, nkulonjela na vamahe vanakojene pachinu anepo. ¹⁴ Nnikuwa lya avala vanu vachitupilikaniila, ápwawije mmahe yumo uvanchema Lidiya wa imanga ya Tiyatila. Mmahe aneyo ásumisa dinguwu dya sambalau digalika namene na ánamweshimu namene Nnungu. Nang'olo ániuhungula ntima wanga Lidiya uchinga apwechele malove lachitangola Paolo. ¹⁵ Anepo nang'e pamo na vanu va nng'ande mwake nkubatiswa. Nang'e nktuyuywa namene wachidoni, “Ikáva múnakubali kuva, muhiu nangu ñninkulupila Nang'olo, bahi idang'ana muikalange nng'ande mwangu.” Nktuyuywa namene tukubali.

Paolo na Sila nnilungu

¹⁶ Liduva limo, patuchihwena pachinu pakunnyuwila Nnungu, tukojele na mwali yumo ntumwa, anavele na nanndenga achinnyululiha kulauja. Mwali aneyo áveng'a anang'olo vake dihela dyohe kwa dihango dyake. ¹⁷ Bahi mwali aneyo nkuva wannondola Paolo na hwetu, wataya lwasu wachidoni, “Vanu avano nni vatumishi vanga Nnungu Nkulu. Vannyubilila mwenu indila ya upohi.” ¹⁸ Aneyo mwali nkuva watenda uchocho kwa maduva lohe. Kuntululilo, Paolo nktunuuka, nkulauka na kunnyaulila ayula nanndenga kuchidoni, “Nikuamulisa kwa mamulaka la lina lya Yesu Kilisto, mmuke ayuno munu!” Upala ayula nanndenga nkummuka.

¹⁹ Anang'olo va ayula mwali ntumwa pavawene kuva lilolelo lyavo lya kuhwenaha ku-pata dihela linihila, nkuvakamula Paolo na Sila, nkuvakululuha mpaka muyo mwa vakulu, nnukumbi luvéle kusakoni. ²⁰ Pavavahwikihije kwa vakulu va Chiloma, nkuvasitaki uvachidoni, “Vanu ava nni Vayahudi na vátenda timbwili muimanga yetu.” ²¹ Na vâhunda mihambo itukaluhusiwa hwetu laiya tuva Chiloma kuikubali na kuitenda.” ²² Bahi likuwa lya vanu vanavele apala nkuvahapataniila Paolo na Sila, na avala vakulu nkuamulisa vavaulange dinguwu Paolo na Sila na kuvasulubula. ²³ Pavamalidile kuvasulubula namene nkuvataya nnilungu, nkunnaija nkulu wa lilungu avalolihije saana. ²⁴ Palaijijwe uchocho, ayula nkulu wa lilungu nkuvataya nchumba cha nkati na kuvahunga madodo lavo kwa mbao ya kuvahungila vanu.

²⁵ Ching'ati chilo, Paolo na Sila nkuva uvannyuwa Nnungu na kwimba dihimu dya kunnombolela Nnungu akuno vafungwa vanji uvavapilikanila. ²⁶ Upala, nkuhumila nndengendo nkulu wa chilambo mpaka nsingi wa lilungu nkutikinyika. Upala, milango ya lilungu nkuchimuka na vihungo vivanahungwije vafungwa vammalele nkuhunguka. ²⁷ Ayula nkulu wa lilungu nkutatukata, pawene milango ivèlè mwandu, nkulamola upanga wake uchinga aliwalale kwa kuva átenda kuva vafungwa vànitaloka. ²⁸ Henga Paolo nkunonoha lidi wachidoni, “Unaliwalale kwa kuva hwetu tuvammalele tüvele apano!”

²⁹ Ayula nkulu wa lilungu nkuyuwa vampelekejije chibatali, nkupiyanya kuingila nchumba cha lilungu, nkutindivala malundi muyo mwa Paolo na Sila akuno watetemela. ³⁰ Anepo nkuvahumya pawelu, nkuvauja kuchidoni, “Anang'olo vangu, ngutende dachi uchinga ngupohwe?” ³¹ Nkunyang'ula kuchidoni, “Nkulupile Nang'olo Yesu uchiupohwe, wako pamo na vanu vammalele va nng'ande mwako.” ³² Anepo nkunnyubilila Lilove lya Nang'olo pamo na vanu vammalele va nng'ande mwake. ³³ Uhiku uula nkulu wa lilungu nkuvatwala, nkuvahahula vilonda vyavo, anepo nang'e pamo na vanu vammalele va nng'ande mwake nkubatiswa. ³⁴ Anepo nkumpelekeja Paolo na Sila nng'ande mwake na kuveng'a chakulya. Nang'e nkuhangalala namene ing'anya nang'e pamo na vanu vammalele va nng'ande mwake vankulupidile Nnungu.

³⁵ Ulyamba wake, avala vakulu nkuvatuma vakulu va matiyala vao kwa ayula nkulu wa lilungu vakannyaulile kuchidoni, “Vachimulile avala vanu.” ³⁶ Ayula nkulu wa lilungu nkunnyaulila Paolo aila habali wachidoni, “Vakulu vâlajijje kuva nikuchimulile wako pamo na Sila. Hambi mûmahulula kuukananga. Bahi hweneng'ana chihi kwa amani.” ³⁷ Henga Paolo nkuvayang'ula avala vakulu va matiyala kuchidoni, “Ati chani? Vânitupanya muyo mwa vanu bila kutusitaki na kutuhoji, nkututaya nnilungu ikânava hwetu nni laiya va Loma. Mwadachi hambi vâmbetuhumya nnilungu kwa sili? Ikâhululika! Vaidang'ane vene vakatuchimulile!” ³⁸ Avala vakulu va matiyala nkuuyang'ana, nkunavahaulila vakulu malove anelo. Vanang'o pavapilikene kuva Paolo na Sila nni laiya va Loma nkuyopa namene. ³⁹ Bahi avala vakulu nkuhwena unavayuwâ Paolo na Sila vavasamehe, nkuvahumya nnilungu na kuvayuwâ vauke paimanga aneyo. ⁴⁰ Paolo na Sila pavahumile nnilungu, nkuhwena kukaya kwanga Lidiya. Anepo nkukojana na vakûkulupila avao, nkuvakamya mitima, anepo nkuukananga.

17

Paolo na Sila anepo ku Sesalonike

¹ Pavapitile ya ku Amfipoli na ku Apoloniya, nkunahwika ku Sesalonike kunavele ing'ande ya kunnyuwila Nnungu ya Vayahudi. ² Malinga chiunavele nnyambo wake, Paolo nkuingila amula muing'ande ya kunnyuwila Nnungu na kwa Maduva matatu la Kuyewelega nkuva waujana navo kuyamba Malemba Lanaswe. ³ Ânivaeesa na kumaiha kuva Kilisto ânilembelewa abanihwe na kufufuka. Nkuvahaulila kuchidoni, “Ayu Yesu uninnyaulila mwenu habali dyake njo Kilisto atandolwejije na Nnungu.” ⁴ Bahi Vayahudi vanji na likuwa likulu lya Vagiliki vachimweshîmu Nnungu pamo na vamahe vohe vachiheshimika paimanga aneyo, vammalele nkunkulupila Yesu na kulundana pamo na Paolo na Sila.

⁵ Henga Vayahudi vanji nkuva na wiu, nkuhwena kusakoni nkuvatwala vanu vamaavelu vatênda lahakalenge, nkuva likuwa. Anepo nkutaya timbwili paimanga. Nkuhavila ing'ande yanga Yasoni uvantaha Paolo na Sila uchinga vavapelekeje pawelu pavêle likuwa lya vanu. ⁶ Henga pavavakohije, nkunkukuluha Yasoni pamo na vakûkulupila avake muyo mwa vakulu va imanga, nkutaya lwasu uvachidoni, “Avano vanu vâtendile timbwili pachilambo pammalele na hambi vâvele apano. ⁷ Yasoni ânivakalibisa nng'ande mwake. Vanu anepo vammalele vâtindana na amuli ya Nfalume kuva Loma,* vâhaura kuva pâvele nfalume yunji uvanchema Yesu.” ⁸ Pavapilikene malove anelo, likuwa lyammalele lya vanu pamo na vakulu va imanga nkuchonjewa kutaya timbwili. ⁹ Vakulu va imanga pavannipisije dihela Yasoni pamo na avake, nkuvaleka vahwene.

Paolo na Sila anepo ku Beloya

¹⁰ Chilo uchila, vakûkulupila avao nkumpelekela Paolo na Sila ku Beloya. Pavahwikile anepo, nkuhwena kuing'ande ya kunnyuwila Nnungu ya Vayahudi. ¹¹ Vanu va ku Beloya vâvele vakûpilikaniha saana kupunda avala va ku Sesalonike. Vânipwechela aula ujumbe kwa hamu ing'ulu. Nkuva uvaloleha saana Malemba Lanaswe kila liduva, uchinga vamahe kuva àlâlâ lavatangola anga Paolo na Sila nni muhiu. ¹² Bahi Vayahudi vohe na vamahe va

* 17:7 Nsitali auno ûlembwije Kaisali, kuyamba lina lya cheo cha Nfalume nkulu wa Loma.

Chigiliki vachiheshimika apala paimanga pamo na valume vohe va Chigiliki, vammalele vānikulupila.

¹³ Henga avala Vayahudi va ku Sesalonike pavapilikene kuva Paolo àtanga Lilove lyanga Nnungu aneko ku Beloya, nkuhwena ku Beloya, nkuvakumba vanu na kuvachonjela makuwa la vanu kutaya timbwili. ¹⁴ Anepo vakūkulupila avake nkumpelekela Paolo pwani, henga Sila na Timoseo váisalidile ku Beloya. ¹⁵ Avala vanu vanampelekedile Paolo vāpite pamo na nang'e mpaka ku Asene. Aneko nkuuya na malaijo kuhlaloka kwanga Paolo kuva, Sila na Timoseo vatende kila lihululika vapiyanye kunnondola.

Paolo aneko ku Asene

¹⁶ Bahi Paolo panavele nkuvalinda alumi Sila na Timoseo aneko ku Asene, nkunchima namene muisungu pawene namuna aila imanga chiiombebe disanamu dya milungu. ¹⁷ Bahi nkuva wadjadiliana na Vayahudi muing'ande ya kunnyuwila Nnungu pamo na vanu vakávele Vayahudi vamweshimu Nnungu. Na kila liduva ájadiliana na vanu vachikojāna navo kusakoni. ¹⁸ Vakúhunda vanji va mahundo la Vaepikuleo na mahundo la Vastoiko vāntahukana na Paolo. Vanji nkuva uvachidoni, "Ayu munu wa liloko àlinga kutangola chinu ntwan?" Vanji nkuchidoni, "Àonekana kuva áhubili habali dya milungu ya chiyeni." Vátangwele malove anelo ing'anya Paolo áhubili habali dyambone kunnyamba Yesu na kuyamba ufufulo. ¹⁹ Bahi nkuntwala Paolo, nkumpelekeja ku lukumbi lukulu lwa aila imanga luvachema Aleopago, nkunnyaullila kuchidoni, "Hwetu tūlembela tumale mana la mahundo alano lahambi luhunda. ²⁰ Wako úida na mambo mayeni mmakutu letu. Hambi hwetu tūlembela tumale alano mambo lāyamba chani." ²¹ Kwa kuva, vanu va pa Asene na vanu vanji vayeni vachiikāla anepo vakanatamwije kutenda chinu chohecho, ila kutanga mambo anelo na kupilikana mawaso lahambi.

²² Bahi Paolo nkuimila muyo lukumbi lwa Aleopago, nkuchidoni, "Mwenu mmanu mma pa Asene! Kwa namuna yoheyo aneyo, nangu ngwōna kuva mwenu nni mmanu muditāmwa namene habali dya dini. ²³ Kwa kuva, panichiongaonga paimanga yenu, unguloleha saana, níviwene vitukutuku vyenu vimuviabudu, na níchiwene chitala chenu chimo valembilè kuva, 'KWA NNUNGU AKÁMAIKANA.' Bahi aneyo Nnungu umunnyuwa manganya bila kummala njo ungunnyaullila mwenu habali dyake. ²⁴ Nnungu achiumbile chilambo na vyammalele vipawije, nang'e njo Nang'olo wa kulihunde na pachilambo, nanang'e akáikala n'ding'ande dya Nnungu didengwije na makono la vanu. ²⁵ Wala nanga patumikiwa kwa makono la vanu kuva muchi nang'e chinipwawa chalembela, kwa kuva, nang'e njo avēng'a vanu umi, na kuvahululiha kupumula pamo na kuveng'a kila chinu. ²⁶ Kutandilika na munu yumo, Nnungu ávaumbile vanu va vilambo vyammalele urchinga vaikale pachilambo chammalele. Na kabla akānambiumba, Nnungu ániamula mahiku na pachinu pavambeikala. ²⁷ Átendile uchocho urchinga vanu vantahe Nnungu ikānava kwa kupamapama, henga vapate kumwona. Na nni muhiu kuva, Nnungu nanga pava kulehu na munu woheyo muhwetu. ²⁸ Malinga chatangwele munu yumo kuchidoni, 'Kwa kuludana nawi nang'e tuva na umi, tūnalihululila na tūvachinkupwawa!' Malinga chivatangwele adihimu vanji kuva, 'Hwetu tuvammalele nni tuvana vake.'

²⁹ Bahi kwa kuva hwetu nni tuvana tuva Nnungu, tukálembelewa tutende kuva Nnungu ávele muchi sanamu ikatapajije kwa sahabu au dimiya au liyanga, vitukutuku vikatapajije kwa ufundi na ding'ano dya vanu. ³⁰ Bahi mahiku àlalá la ungamala, Nnungu ánalapililila masambi la vanu, henga vino ávalaija vanu vammalele va kila pachinu valekange masambi. ³¹ Kwa kuva, ánilivika liduva lyambevahukumu vanu va pachilambo chammalele kwa haki kupitila kwanga munu yumo wantandwele urchinga ahukumu. Nnungu ánivamaiha vanu vammalele chinu achino kwa kunfufula munu aneyo kuhlaloka kwa vanu vahwile!"

³² Bahi pavampilikene Paolo watangola kwamba kufufuka kwa vanu vahwile, vanu vanji nkuntende mang'wanyu, henga vanji nkuchidoni, "Tūlembela tukupilikane kavila utangòla kuyamba chinu achino." ³³ Anepo Paolo nkuuka, nkuvaleka. ³⁴ Henga vanu vanji nkuludana pamo na Paolo na kukulupila. Na vanu vanapwawije nnikuwa aneyo lya vanu vanakulupidile nni Diyonisio anavele n'jumbe wa Lukumbi Lukulu luvachema Aleopago, na mmahe yumo uvanchema Damali pamo na vanu vanji vohe.

¹ Bada ya anelo, Paolo nkuuka pa Asene nkuhwena ya ku Kolinso. ² Aneko nkunankoja Nnyahudi yumo lina lyake Akila, mwenedi wa ku Ponto. Aneyo Akila pamo na n'jave uvanchema Pilisila, vákamwele mmaduva ulolo kuhaloka ku Italiya, ing'anya Nfalume wa Loma uvanchema Kilaudiyo ávalajijje Vayahudi vammalele vauke muimanga ya Loma. Na Paolo ápite unavalola, ³ na kwa kuva vanang'o vávele akútota dihema muchi nang'e, Paolo nkuva waikala kwavo akuno uvakola madengo. ⁴ Kila Liduva lya Kuyewelega, Paolo nkuva watenda navo lilonji muing'ande ya kunnyuwila Nnungu walinga kuvauta Vayahudi na Vagiliki.

⁵ Bahi pakamwele Sila na Timoseo kuhaloka ku Makedoniya, Paolo nkutandilika kuutumila uhiku wake wammalele kwa kuhubili, wavamaiha Vayahudi kuva, muhiu Yesu njo Kilisto. ⁶ Henga Vayahudi pavantahwike na kutandilika kuntangolela malove lahakalenge, nang'e nkuliula kwa kupumunanga litutunga n'dinguwo dyake muyo mwavo wachidoni, "Hukumu ya asabu yenu iive kwenu mmene! Nangu nikambekwambika ing'anya yenu mwenu, na kutandikila hambi nimbehwena kwa vanu vakávele Vayahudi." ⁷ Bahi Paolo nkuhuma, nkuhwena unaikala kuing'ande ya munu yumo akanavele Nnyahudi achimweshimu Nnungu, lina lyake Tito Yusto, na ing'ande yake ívele pepi na aila ing'ande ya kunnyuwila Nnungu. ⁸ Kilispo, nkulu wa aila ing'ande ya kunnyuwila Nnungu, nang'e nkunkulupila Nang'olo pamo na vanu vammalele wa nng'ande mwake. Vakolinso vohe pavapilikene malove la Paolo, nkukulupila na kubatiswa.

⁹ Liduva limo nachilo, Nang'olo nkunnyaulila Paolo mmaono kuchidoni, "Unayope, wako hweneha chihi kutangola wala unanyalale, ¹⁰ kwa kuva, nangu nimwene ngúvele pamo na wako. Na wala nanga munu woheyo ambehulila ukuhavía na kukutendela lahakalenge, kwa kuva, apano pamanga pávele vanu vohe vavéle m'bali wangu." ¹¹ Bahi Paolo nkuikala aneko wavahunda Lilove lya Nnungu kwa chaka chimo na myedi sita.

¹² Henga Galiyo panavele nkulu wa chilambo cha Akaya, Vayahudi vánilundana na kunnyapatani Paolo, nkunkamula na kumpelekeja kulukumbi. ¹³ Nkunsitaki uvachidoni, "Munu ayuno ávakumba vanu vâmwbúdu Nnungu kwa indila itindána na sheliya." ¹⁴ Bahi Paolo pachichiatandilike kutangola, Galiyo nkuvahaulila Vayahudi kuchidoni, "Kuikavele umunsitaki ing'anya ya kutenda likosa au kutenda lahakalenge, mukaniva na ing'anya ya kupilikanwa. ¹⁵ Henga kwa kuva nni matahukano chihi kuyamba malove na malina na sheliya yenu, bahi malilana mwenu mmene. Nangu níkatamwa kuva nkúhumu wa vitukutuku anevyo!" ¹⁶ Bahi Galiyo nkuvavinganga nnukumbi. ¹⁷ Anepo Vayahudi vammalele nkunkamula Sosisene anavele nkulu wa ing'ande ya kunnyuwila Nnungu, nkumpanya upala palukumbi. Henga Galiyo nanga panajalite mambo anelo.

Paolo áuya ku Antiyokiya ya Siliya

¹⁸ Paolo nkuikala aneko ku Kolinso kwa maduva lohe. Anepo nkulailana na avake vankulupila Yesu, nkuhwena ku Kenkileya, aneko Paolo nkumowa linolo ing'anya ánitimisa nasili yanavikile muyo mwa Nnungu. Anepo nkukwela mmeli ihwéna nchilambo cha ku Siliya akuno apapaténè na Pilisila na Akila. ¹⁹ Pavahwikile ku Efeso, Paolo na avake nkusulupuka, Paolo nkuvaleka avake Pilisila na Akila. Nang'e nkuhwena kuing'ande ya kunnyuwila Nnungu, nkuva watenda lilonji na Vayahudi. ²⁰ Pavannyuwite aikale navo kwa maduva lohe namene, nang'e nanga panalembidile. ²¹ Henga panavele nkuuka, nkuvahaulila kuchidoni, "Nnungu akátamwa, nguchinguide kavila." Anepo nkukwela mmeli nkuuka pa Efeso.

²² Pahlwikile ku Kaisaliya, nkuhwena ku Yelusalemu unalisalimila likuwa lya vanu vankulupila Yesu. Paukile anepo nkuheleleke ku Antiyokiya. ²³ Nkuikala aneko kwa maduva kadiki, paukile anepo nkuva wapita n'dimanga dya chilambo cha Galatiya mpaka chilambo cha ku Filigiya, wavakamyanga mitima vakuhundwa.

Apolo aneko ku Efeso na ku Kolinso

²⁴ Bahi Nnyahudi yumo lina lyake Apolo, mwenedi wa ku Aleksandiliya, nkukamola pa Efeso. Aneyo ávele munu amaíte kulonjela saana na alamaíte saana Malemba Lanaswe. ²⁵ Munu aneyo ánihundwa indila ya Nang'olo, bahi nang'e nkutanga habali dyanga Yesu kwa bidi na kwa uhiu, henga áumaíte chihi ubatiso wanga Yohana. ²⁶ Apolo nkutandilika kutangola bila kuyopa muing'ande ya kunnyuwila Nnungu, Pilisila nawi Akila pavampilikene chachitangola nkuntwala nkuhwena nawe kwavo nkunhululiha kuyelewa saana indila ya Nnungu. ²⁷ Apolo pachichiahwene ku Akaya, vakúkulupila avake nkunkamya ntima kwa kuvalembila baluwa vakuhundwa va ku Akaya uchinga vampwechele. Apolo pakamwele aneko ánvayangata namene avala vanu vakulupidile kwa inema ya Nnungu. ²⁸ Kwa kuva, ánitahukana na Vayahudi muyo mwa vanu na kuvalema, wavamaihija kwa Malemba Lanaswe kuva Yesu njo Kilisto atandolwejíje na Nnungu.

19

Paolo aneko ku Efeso

¹ Bahi Apolo panavele ku Kolinso, Paolo nanga panapitile mmilambo vivèle nnyenje bahali, henga ápitile waonga mmilambo vya nkati-nkati nkunahwika ku Efeso. Aneko nkukojana na vanu fulani vankulupíla Yesu, ² Paolo nkuvauja kuchidoni, “Dachi, múnimpwechela Umumu Wanaswe pamukulupidile?” Vanang’o nkunyang’ula kuchidoni, “Nanga, kananga kupilikana kuva pávele Umumu Wanaswe tukánapilikana.” ³ Nang’e nkuchidoni, “Hambi mwenu múbatiswije ubatiso ntwani?” Vanang’o nkunyang’ula kuchidoni, “Ubatiso wa Yohana.” ⁴ Paolo nkuchidoni, “Ubatiso wanga Yohana únitendeka uchinga vanu valeke kutenda masambi. Yohana ávahaulila vanu vankulupile ayula anavele nkwiwa nnyuma mwake, yani Yesu.” ⁵ Pavapilikene anelo, vammalele nkubatiswa kwa mamulaka la lina lya Nang’olo Yesu. ⁶ Bahi Paolo nkuvavikila makono, na Umumu Wanaswe nkuingila mmitima yavo, nkutandilikanga kutangola kwa luga dya kukanganya na kuhumya unabii. ⁷ Vanu anevo vammalele vávele malinga valume kumi na mbili.

⁸ Kwa myedi mitatu Paolo áva wahwena muing’ande ya kunnyuwila Nnungu, wavahubilila vanu bila kuyopa. Nkuva watenda lilonji na kuvakumba vanu uchinga vadikulupile habali dya Ufalume wa Nnungu. ⁹ Henga vanji nkuva na mitima ya kunonopa, nkuhita kukulupila, nkutandilika kutangola malove lahakalenge kwamba Indila Aila muyo mwa mmuluku wa vanu. Bahi Paolo nkuvanyema, nkuvatwala panyenje avala vakuhundwa vake, nkuva walonjela na vanu kila liduva nnukumbi lwa kulihundila lwa Tilano. ¹⁰ Ánihwenaha kutenda uchocho kwa vyaka vivili mpaka vanu vammalele vachiikála ku Asiya kulipilikana lilove lya Nang’olo, Vayahudi na vanu vakávele Vayahudi.

Vana vanga Sikewa valinga kuvausa anamindenga

¹¹ Nnungu nkutenda masaibu la kuyoha kwa makono langa Paolo. ¹² Vanu nkuva uvatwala vitambala na dinguwo dinagusije mummili mwa Paolo, nkudipelekeja kwa vagonjo, vagonjo nkulama na vanavele na anamindenga nkuvauka. ¹³ Bahi pávele na Vayahudi vanji vachionga-ónge uvavausa anamindenga, vanu anevo nkulinga kuvausa anamindenga kwa kulitambulanga lina lya Nang’olo Yesu, uvachidoni, “Nimwamulisa muuke kwa lina lya Yesu ayula ahubilíwa na Paolo.” ¹⁴ Vanatendile uchocho vávele vana saba vanga Skewa, yumo wa makuhani vakulu va Chiyahudi. ¹⁵ Henga aneyo nanndenga nkuvayang’ula kuchidoni, “Yesu nangu ñnimmla na Paolo ñnimmla, henga mwenu mmanani?” ¹⁶ Anepo ayula munu anavele na nanndenga nkuvaulukila vammalele, nkuvalema dimongo. Anevo vanu nkuhuma nng’ande uvatukuta akuno vavèlè lukundumwandu na vabwang’wikenge.

¹⁷ Vanu vammalele va ku Efeso, Vayahudi na vanu vakávele Vayahudi nkumala habali aneyo. Vammalele nkukumulwa na lipamba, na lina lya Nang’olo Yesu nkutumbyangwa. ¹⁸ Vanu vohe vankulupíla Yesu vániida, uvalitangolanga masambi lavo bila kupiha. ¹⁹ Vanu vohe vachitendanga mambo la chihavi vániida na vitabu vyavo vya chihavi nkuviyocha moto muyo mwa vanu. Pavatendile isabu ya galama ya avila vitabu, isabu yake ívele ing’ulu namene, íhwikila vipande alufu amsini vya madini la dihela. ²⁰ Uvila njo Lilove lya Nang’olo chilinalijije kuyanjala namene na kuva na dimongo.

Timbwili aneko ku Efeso

²¹ Bada ya anelo, Paolo ákudungidile kuhwena ku Yeluselemu kwa kupitila ku Makedoniya na ku Akaya. Nkuchidoni, “Nikáhwicka aneko, ngúlembelwa ngwóngele na ku Loma.” ²² Anepo nkuvatuma vanu vake vavili muavala vantumikíla, Timoseo na Elasto, valongolele kuhwena ku Makedoniya, nang’e mwene nkuisalila ku Asiya kwa maduva kadiki.

²³ Mmahiku ulolo nkuhumila timbwili ing’ulu aneko ku Efeso ing’anya ya Indila ya Nang’olo. ²⁴ Pávele na munu yumo nkúhana madini la dihela, lina lyake Demetiliyo. Munu aneyo ávele na madengo la kukatapaja disanamu dya madini la dihela dilandána na aila ing’ande ya nnungu fulani uvanchema Atemi. Anelo madengo lávenga faida ing’ulungwa akúhana. ²⁵ Bahi Demetiliyo nkuvakunganya anevo akúhana na vanu vanji vachikóla madengo malinga anelo, nkuvahaulila kuchidoni, “Mwenu mmalume, múnimmla kuva kupata kwetu kuhalakana na madengo alano latukóla. ²⁶ Hambi mwenu mmene mmenkupilikana na kulyonela vitukutuku vyatenda Paolo, akee chihi apano pa Efeso weka, henga kila pachinu nchilambo chammalele cha Asiya. Nang’e ánivakumba vanu vohe na áhaua kuva milungu aila ivedwíje na vanu ikávele milungu mihui wala kadiki. ²⁷ Hambi pávele hatali, akee chihi kuhebuliwa kwa madengo letu, henga mpaka ing’ande ya nnungu wetu Atemi ímbevalangiwa kuva ikee mana. Na ukulu wake nnungu wetu aabudíwa na vanu vammalele va chilambo cha Asiya na chilambo chammalele, ukambepwawa.”

²⁸ Pavapilikene anelo, nkuvisa namene, nkutandilika kutaya lwasu uvachidoni, “Atemi nnungu wa Vaefeso nni nkulu!” ²⁹ Upala imanga yammalele nkuumbala timbwili. Avala vanu nkunkamula Gayo na Alistaliko vanu va ku Makedoniya vachipapatana na Paolo. Vammalele nkupiyanya kutukutula kuchiwanja cha makojano. ³⁰ Paolo nkulembela kulilanguya muyo mwa mmuluku wa vanu, henga vakuhundwa nkun’divila. ³¹ Vakulu vanji va chilambo anecho cha Asiya, vanavele ayanjavake Paolo, nkupelekejija Paolo ujumbe uvampembeja namene anainjile nchiwanja cha makojano. ³² Likuwa lyammalele lya vanu nkuhwang’anyika ding’ano, vanji nkuva uvahinginika uvila na vanji uvila, na vanji vakanamaite chivaidilidile apala. ³³ Vayahudi nkun’gong’olela Alekisanda muyo mwa vanu, na vanu vanji nnikuwa alila lya vanu nkumwing’a maeleso. Bahi Alekisanda nkuvapungila makono vanyalale uchinga alitetele muyo mwa vanu. ³⁴ Henga pavamaite kuva nang’e nni Nnyahudi, vammalele kwa pamo nkutaya lwasu kwa masaa mavili uvachidoni, “Atemi nnungu wa Vaefeso nni nkulu!”

³⁵ Kuntululilo, kalani wa imanga nkuvanyalaja vanu wachidoni, “Mwenu mmanu mma pa Efeso kila munu nchilambo chammalele ànimala kuva imanga aino ya Efeso njo ichûnga ing’ande ya nnungu Atemi na njo ichûnga alila liyanga lyake lyanaswe limatwêke kuhaloka kulihunde. ³⁶ Kwa kuva, nanga munu ambehulûla kukana malove alano, bahi mwenu nyalala, munatende chinu chohecho kwa halaka. ³⁷ Mwenu mùdile na avano vanu apano pamo na kuva nanga pavavite vitukutuku vya muing’ande ya nnungu wetu na wala nanga pavankufwile nnungu wetu Atemi. ³⁸ Bahi ikâva Demetiliyo pamo na akûhana avake vavele na lilove lya kuvasitaki avano vanu, lukumbi lûnipwawa na vakulu va chilambo vânipwawa, vanahulûla chihi unavasitaki aneko. ³⁹ Ikâva mùvele na lilove linji, bahi ilembelewa lipelekejwe pamakojano palembelewa chisheliya. ⁴⁰ Kwa kuva, kupapatana na vitukutuku vihumidile nelo, selekali ya Chiloma inahulula kutusitaki kuva tûtendile timbwili. Na wala tukambehulula kuvayang’ula, ing’anya itutendile hwetu tutende timbwili.” ⁴¹ Pamalidile kutangola anelo, nkuulaila nkojano uchinga vamwadilikane.

20

Paolo àpita ku Makedoniya na ku Giliki

¹ Paimalilike aila timbwili ya pa Efeso, Paolo nkuvachema pamo avala vakuhundwa, nkuvakamya mitima. Anepo nkuvalaila, nkuhwena ya ku Makedoniya. ² Nkupitila nchilambo achila watangola na vanu kwa malove lohe la kuvakamya mitima. Nkuhwena ku Giliki, ³ nkuikalana aneko myedi mitatu. Panavele pepi kuuka kuhwena chilambo cha ku Siliya, nkupilikana kuva Vayahudi vâkudungidile vantendela lahakalenge. Bahi nang’e nkwaumu kuuya kwa kupitila chilambo cha ku Makedoniya. ⁴ Vanu vanapapatene na Paolo nni Sopateli mwanawe Pilo wa ku Bloya na Alistaliko na Sekundo venedi va ku Sesalonike na Gayo mwenedi wa ku Debe na Timoseo na Tikiko na Tilofimo venedi va chilambo cha ku Asiya. ⁵ Vanu anevo vânitulongolela nkunatulinda kuimanga ya ku Tolowa. ⁶ Paimalilike Sikukuu ya Mikate Ikâtajjwe Hamila, hwetu nkukwela meli kuuka paimanga ya Filipi. Nkuonga kwa maduva nnyano, nkunavakojana akula ku Tolowa, aneko nkuikalana kwa maduva saba.

Paolo ànfufula Eutiko

⁷ Liduva litandi lya lijuma tûnikojana uchinga tulye chakulya cha pamo. Paolo nkulonjela na vanu mpaka ching’ati chilo, kwa kuva, âkudungidile auke ulyamba wake. ⁸ Nchumba cha n’galofa chitunavele, mùvele na vibatali vyohe vichiyâka. ⁹ Nnemba yumo lina lyake Eutiko âvele aikèlè palidilisha akuno Paolo avenkuhweneha kupwahika. Ayula kijana nkutandilika kuhindila na kuntululilo luwono nkuntwala mwalehu, nkumatokela pahi kuhaloka kugalofa ya tatu, vanu nkunannokota ahwilè. ¹⁰ Paolo nkusulupuka pahi, nkunahunamila ayula kijana, nkunkumbatila nkuchidoni, “Munave na lipamba, momi.” ¹¹ Paolo nkukwela kavila n’galofa, nkumeya nkate nkulya pamo na vanu vankulupila Yesu. Nkuhweneha kupwahika na vanu kwa muda nnehu mpaka kulyamba, anepo nkuuka. ¹² Avala vanu nkuntwala ayula kijana nkumpelekeja kukaya akuno avèlè mumi, akuno vatujjwè mwalehu mitima.

Paolo àhwena ku Mileto

¹³ Hwetu nkukwela mmeli nkulongolela nkuhwena ya ku Aso. Aneko tûembelewa tunt-wale Paolo malinga chanatulajijje, kwa kuva, âkudungidile uhwena aneko kwa madodo. ¹⁴ Bahi patukojene na Paolo aneko ku Aso, nkunkweja mmeli, nkuhwena nawe ku Mitilene. ¹⁵ Liduva lipapète, nkuuka pa Mitilene nkuhwika ku chisiwa cha Kiyo, na liduva lya vili nkunahwika chisiwa cha ku Samo, na liduva lya tatu nkunahwika ku Mileto. ¹⁶ Paolo âlembidile tupulung’anye chihi pa Efeso uchinga tunatime namene nchilambo cha Asiya.

vachihũmya unabii. ¹⁰ Patuikela aneko maduva lohe, nkukamola nabii yumo wa Nnungu kuhaloka ku Yudeya lina lyake Agabo. ¹¹ Pahwikile apala patuvele, nkutwala nkaka wanga Paolo, nkulihunga mmakono na mmadodo lake, nkuchidoni, "Umumu Wanaswe achidoni, 'Uvila njo Vayahudi chivambennyunga mwene nkaka auno, aneko ku Yelusalemu na nkankamuja mmakono mwa vanu vakávele Vayahudi.' "

¹² Patupilikene anelo, hwetu na vanu vanji vanapwawije apala nkumpembeja namene Paolo anahwene ku Yelusalemu. ¹³ Henga nang'e nkuyang'u kuchidoni, "Mwadachi mũnakuta na kundumula ntima? Nangu ngúvele tayali, akee chi kutaywa nnilungu aneko ku Yelusalemu, henga ata kuhwa ing'anya ya Nang'olo Yesu." ¹⁴ Patuwene chihi ànihita chitunnyauidile, hwetu nkuleka kun'duma, nkuchidoni, "Lalalembela Nang'olo latendeke."

¹⁵ Bada ya anelo, hwetu nkupanganika, nkuhwena ku Yelusalemu. ¹⁶ Vakuhundwa vanji kuhaloka imanga ya ku Kaisaliya nkutupelekela mpaka kukaya kwanga Nnasoni, munu wa ku Kiplo uchinga tukave tuvayeni vake. Munu aneyo ávele yumo wa vakuhundwa vatandi vanga Yesu.

Paolo ámwongela Yakobo

¹⁷ Patuhwikile ku Yelusalemu vakúkulpila avetu vánitupwechela kwa ihangaladi ing'ulu namene. ¹⁸ Ulyamba wake Paolo nkupapatana na hwetu kuhwena unannola Yakobo, na vasele vammalele va likuwa lya vanu vankulupila Yesu navanang'o vánipwawa. ¹⁹ Paolo pavasalimidile, nkuvahaulila kila chinu chatendile Nnungu muvanu vakávele Vayahudi kupitila utumishi wanga Paolo. ²⁰ Bahi vanang'o pavapilikene malove anelo, nkuntumbyanga Nnungu. Anepo nkunnyauidile Paolo kuchidoni, "Nnung'unwetu, lola namuna maelufu la Vayahudi chivakulupidile, na vammalele vánalihumya kukamula Sheliya. ²¹ Vánipilikana habali kukwamba wako kuva, úvahunda Vayahudi vammalele vaikála mmilambo vya vanu vakávele Vayahudi vanakamule Sheliya ya Musa. Únivalimbija vanavayalule vanavao na wala vanapapate mihambo yetu ya Chiyahudi. ²² Anevo vanu vambepilikana kuva úníkamola apano pa Yelusalemu. Vino tutende dachi? ²³ Bahi tenda malinga chitumbekuhaulila. Apano pávele valume ncheche vavikile nasili muyo mwa Nnungu. ²⁴ Lúndana na valume anevo muibada ya kulihahula na uvalipile galama yavo uchinga vamowe ulindo. Kwa kutenda uchocho vanu vammalele vachivamale kuva habali divapilikene dívele dya kulambila. Pamo na anelo vachivamale kuva unakamula Sheliya yanga Musa. ²⁵ Henga kuyamba avala vanu vakávele Vayahudi vankulupila Yesu túnivalembila kuyamba vitukutuku vituamwile. Túnivaamulu vanalye vyakulya vihumijwe sadaka kudisanamu na vanalye myadi na vanyama vapopotwíje na valinyemye na umalaya." ²⁶ Bahi liduva lipapête Paolo nkuvatwala avala valume nkutenda ibada ya kulihahula pamo na anevo. Anepo nkuingila mu Ing'ande ya Nnungu, nkutambulanga kwamba ntululilo wa maduva la kulihahula na kuvahumija sadaka, kila munu muanevo nchenche.

Kuhungwa kwa Paolo

²⁷ Álalá maduva saba palanavele pepi kumalilika, Vayahudi fulani vanahaleke ku Asiya vámmwene Paolo avèlè mu Ing'ande ya Nnungu. Nkuvachonjela vanu vammalele, nkunkamula Paolo. ²⁸ Nkutayanga lwasu uvachidoni, "Mmaisilaeli avetu, tuyangate! Ayu njo ayula munu avahúnda vanu vammalele kila pachinu kwa kuvatangolela lahakalenge vanu vetu na Sheliya yanga Musa pamo na Ing'ande aino ya Nnungu wetu. Henga pamo na kulatenda anelo, ávainjijije vanu vakávele Vayahudi mu Ing'ande ya Nnungu na kupahakajanga pachinu apano panaswe." ²⁹ Vátangwele uchocho ing'anya vámmwene Paolo kumanga pamo na Tilofimo mwenedi wa ku Efeso, na vanang'o vátenda kuva Paolo ámwingijije Tilofimo mu Ing'ande ya Nnungu.

³⁰ Imanga vammalele nkwombala chihi timbwili na vanu nkuhaloka mipata yammalele uvatukuta chimbamba, nkunkamula Paolo, nkummutanga na kunnyumya mu Ing'ande yanga Nnungu. Na milango ya Ing'ande ya Nnungu nkuchimwa. ³¹ Pavachichivammwalale Paolo, nkulu wa matiyala la Valoma nkupilikana habali aneyo kuva imanga yammalele ya Yelusalemu yómbele timbwili. ³² Upala ayula nkulu wa matiyala nkuvatwala vakulu vanji va matiyala nkupiyanya kuhwena akula kuvéle likuwa lya vanu. Bahi pavammwene ayula nkulu wa matiyala pamo na matiyala vake, nkulekanga kumpanya Paolo.

³³ Bahi ayula nkulu wa matiyala nkummwenedi Paolo, nkunkamula na kwamulu ahungwe mididi mivili ya chitale. Anepo nkujja kuchidoni, "Ayu nnani? Na átendile chani?" ³⁴ Vanu vanji palikuwa alila lya vanu vátaya lwasu uvatangola uvila na vanji uvila. Bahi ing'anya ya alula lwasu, nkulu wa matiyala nanga panahulwile kumala uhui wa habali aneyo. Bahi nkulajja Paolo apelekejwe m'boma lya matiyala. ³⁵ Paolo pahwikile

padingasi, matiyala nkunnyakula ing'anya ya timbwili dya likuwa lya vanu. ³⁶ Kwa kuva, likuwa lya vanu vammalele vānnonndola pachikundu uvachidoni, “Mmwalale!”

Kulitetela kwanga Paolo

³⁷ Matiyala pavachichivawingije Paolo m'boma lya matiyala, Paolo nkunnyaulila ayula nkulu wa matiyala kuchidoni, “Dachi, ūnguluhusu nikuhaulile lilove limo?” Nkulu wa matiyala nkunnyang'ula kuchidoni, “Ūnimala kutangola Chigiliki? ³⁸ Kwani wako ukāvele ayula Mmisili anatandilihije ing'ondo mmaduva ulola lapitile na kuvulodya vakūwalala alufu ncheche kuhwena kulilanga?” ³⁹ Paolo nkunnyang'ula kuchidoni, “Nangu ni Nnyahudi, nimunu wa imanga ya ku Taso chilambo cha Kilikiya, imanga ya muhimu namene. Chonde ngūluluhusu ngutangole na ava vanu.” ⁴⁰ Ayula nkulu wa matiyala nkunnuhusu. Bahi Paolo nkuimila paingasi, nkuvapungila nkono avala vanu uchinga vanyalale. Vammalele pavanyalalike, Paolo nkutangola navo kwa luga yavo ya Chieblaniya.

22

¹ Paolo nkuchidoni, “Mmalangavangu pamo na atavangu, ngupilikanile panilitetela muyo mwenu!” ² Pavapilikene watangola navo kwa Chieblaniya, nkuhalija kunyalalika namene kupita patandi. Anepo Paolo nkuchidoni, ³ “Nangu Ninnyahudi, nguvelekwējije ku Taso chilambo cha Kilikiya, henga ngūlelewije upano pamanga pa Yelusalemu. Nangu ngūvele nkuhundwa wanga Gamalieli, na āninguhunda saana namuna ya kudipapata Sheliya dya atavavetu. Nnilihumiya mwalehu kuntumikila Nnungu malinga mwenu mmamalele chimuvele nelo. ⁴ Nnivabaniha mpaka kuvawalala vanu vachiipapāta Indila ya Nang'olo. Nnavakamula valume na vamahe na kuvahunga nnilungu. ⁵ Kuhani Nkulu pamo na lukumbi lukulu lwa vasele, vammalele vānahulula chihi kungushuhudila. Ngūpwechedile na baluwa kuhaloka kwa vanang'o, ilembwije na alangavetu Vayahudi va ku Dameski. Nangu nkuhwena ku Dameski uchinga nivahunge vanu vankulupila Yesu va aneko koka nguide navo mpaka pa Yelusalemu uchinga vaasibiwe.

⁶ Bahi pannavele nndila pepi na kuhwika ku Dameski, malinga saa sita muhi, upopo nkuhumila nng'anje kuhaloka kulihunde, ung'anyima namene nkungulangajija mipata yammalele. ⁷ Anepo nangu nkunnamila pahi, nkupilikanana lidi ulinguhaulila kuchidoni, ‘Sauli, Sauli! Mwadachi ūngubaniha?’ ⁸ Nangu nkuuja kuchidoni, ‘Nang'olo, wako nmani?’ Nang'e nkunguhaulila kuchidoni, ‘Nangu nni Yesu wa ku Nasaleti ūngulagihā.’ ⁹ Avala vanu vanavele pamo na nangu vāniwona aula nng'anje, henga nanga pavanalielewije lidi lya ayula achilonjēla na nangu. ¹⁰ Bahi nangu nkuuja kuchidoni, ‘Hambi Nang'olo ngutende dachi?’ Nang'olo nkunguhaulila kuchidoni, ‘Imila, uhwene ku Dameski na aneko vachivakuhaulile lammalele lapangwije ulatende.’ ¹¹ Nangu nikanahulwile kulola ing'anya ya ing'anyimi ya aula nng'anje, bahi avangu nkungukamula nkono nkungulodya mpaka ku Dameski.

¹² Aneko ku Dameski kūvele na munu yumo uvachinchema Ananiya, munu achimweshimu Nnungu na kukamula Sheliya ya Musa, na kulombolewa lambone na Vayahudi vammalele vachiikāla ku Dameski. ¹³ Nang'e nkunguidila, nkuimila pepi nanangu nkuchidoni, ‘Nnangawangu Sauli, ulole kavila!’ Upala nangu nkupata kulola kavila, nkumwona aneyo munu. ¹⁴ Anepo Ananiya nkuchidoni, ‘Nnungu wa anakuluvetu ānikutandola uchinga ulamale lalalembela Nnungu na umwone ayula Wambone pameho pa Nnungu na umpilikanane mwene walonjela na wako. ¹⁵ Kwa kuva, ūmbekuva shahidi wake kwa vanu vammalele kuyamba ālalā lulawene na kulapilikanana. ¹⁶ Hambi ūlindilila chani? Imila ubatiswe, uhaulwe masambi lako akuno uyūwā kwa lina lya Nang'olo.’

¹⁷ Bahi nangu nkuuya ku Yelusalemu, panichiyuwa mu Ing'ande yanga Nnungu, nkulona maono. ¹⁸ Nimmwene Nang'olo Yesu, nkunguhaulila kuchidoni, ‘Piyanya! Uka pa Yelusalemu upehi, kwa kuva vanu va apano vakambeukubali ushuhuda wako kungwamba nangu.’ ¹⁹ Nangu nkuyang'ula kuchidoni, ‘Nang'olo, vanang'o vānimala kuva ngūpita kila ing'ande ya kunnyuwila Nnungu unguvataya nnilungu na kuvapanya avala vakukulupila wako. ²⁰ Na vanu pavammwalele shahidi wako Stefano, nangu nimwene ūnipwawa upala, ūnikubaliana navo kuyamba kuwalalwa kwake. Na nangu njo nichilolihija makoti la avala vammwalele.’ ²¹ Anepo Nang'olo nkunguhaulila kuchidoni, ‘Hwena, nimbekutumā uhwene kulehu, kwa vanu vakāvele Vayahudi.’”

²² Alila likuwa lya vanu nkumpilikanila Paolo mpaka patangwele malove anelo. Anepo nkunonohanga lidi uvachidoni, “Mmwalale aneyo munu, kwa kuva akālembelwa kuva mumi!” ²³ Nkuhweneha kutaya lwasu akuno uvayahanga makoti lavo na kuululuha litutunga muha.

Paolo àupisula ulaiya wake wa Chiloma

²⁴ Nkulu wa matiyala nkuvahaulila matiyala vampelekeje m'boma lyavo. Nkulaija vammujeje kwa kunsulubula mijeledi uchinga vamale ing'anya ivatendile vanu vataye lwasu ing'anya yanga nang'e. ²⁵ Henga pavannyungile Paolo uchinga vansulubule, nang'e nkummuja nkulu yumo wa matiyala myamoja anavele apala kuchidoni, "Dachi, sheliya inannuhusu kunsulubula laiya wa Loma kabla akànambihukumiwa?" ²⁶ Ayu nkulu palapilikene malove anelo, nkuhwena kwa nkulu wa matiyala, nkunnyaulila kuchidoni, "Ümbetenda chani? Ayu munu nni laiya wa Loma!" ²⁷ Bahi nkulu wa matiyala nkumwenela Paolo, nkummuja kuchidoni, "Nguhaulile, wako nni laiya wa Loma?" Paolo nkunnyang'ula kuchidoni, "Elo." ²⁸ Anepo nkulu wa matiyala nkuchidoni, "Nangu ngüsumile haki ya kuva laiya wa Loma kwa dihela dyohe." Paolo nkuchidoni, "Henga nangu ni laiya wa Loma kwa kuvelekwa." ²⁹ Bahi avala vachichivamujeje Paolo, nkupiyanya kuukananga. Na ayula nkulu wa matiyala nkuyopa namene pamaite kuva Paolo wannyungile kwa mididi ya chitale ni laiya wa Loma.

Paolo àimijwa muyo Lukumbi Lukulu

³⁰ Liduva lipapête, nkulu wa matiyala álabela amale uhiu wa masitaka lasitakiwije Paolo na Vayahudi. Bahi nkunnyungula, nkuvalaija makuhani vakulu na vajumbe va Lukumbi Lukulu vakojane. Anepo nkwiwa nawe Paolo na kumwimija muyo mwavo.

23

¹ Paolo nkuvapalambahija meho avala vajumbe va Lukumbi Lukulu, nkuchidoni, "Mmalangavangu, mpaka nelo ntima wangu ukánguhukumu kwa chinu chohecho kuyamba maisha langu pameho pa Nnungu." ² Bahi ing'anya ya kutangola uchocho, Ananiya kuhani nkulu nkuvalaija avala vanaimidile pepi na Paolo vampanye likofi. ³ Anepo Paolo nkunnyaulila kuchidoni, "Nnungu mwene achiakupanye likofi, wako uvêle muchi libaka lya ing'ande livapakile chokaa! Wako úikele anepo unguhukumü nangu kwa kuipapata sheliya. Henga umwene ulumula sheliya kwa kulaija ngupanywe!" ⁴ Avala vanu vanaimidile pepi na Paolo, nkunnyaulila Paolo kuchidoni, "Wako untongolela malove lahakalenge Kuhani Nkulu wa Nnungu!" ⁵ Paolo nkuyang'ula kuchidoni, "Mmalangavangu, nangu nikanamaite kuva nang'e nni Kuhani Nkulu. Kwa kuva, Mmalemba Lanaswe inilembwa kuva, 'Unantangolele lahakalenge nkulu wa vanu vako.' "

⁶ Akuno Paolo wamala kuva vanu vanji vávele Masadukayo na vanji vávele Mafalisayo, nkunonoha lidi muyo lukumbi wachidoni, "Mmalangavangu, nangu nni Nfalisayo mwana wanga Nfalisayo. Nangu ngühukumiwa ing'anya ya lilolelo limbenalyo kuva vanu vahwile vambefufulwa." ⁷ Pamalidile kutangola malove anelo, Mafalisayo na Masadukayo nkulindamuka kupwatana namene, anepo vanu va lukumbi nkuyavanyika mipata mivili. ⁸ Anelo lánihumila ing'anya Masadukayo vahaula kuva nanga ufufulo wa vanu vahwile, na wala nanga malaika na wala mahoka, henga Mafalisayo vanalukulupila anelo lammalele. ⁹ Bahi pávele na lwasu lukulu namene, vakúhunda va Sheliya va nnikuwa lya Mafalisayo nkuimila nkutahuka kwa dimongo uvachidoni, "Hwetu tukáchona chinu chohecho chihakalenge chachitendile ayu munu. Panjika malaika au mahoka vanipwahika nawe."

¹⁰ Matahukano palayenjejeke namene, nkulu wa matiyala nkuyopa kuva avala vanu vachivan'dalulange Paolo. Bahi nang'e nkuvaamulisa matiyala vahwene paching'ati pa aula mmuluku wa vanu vakamunge Paolo kwa dimongo koka vampelekeje m'boma.

¹¹ Chilo, Nang'olo nkuhumila na kwimila pepi na Paolo, nkunnyaulila kuchidoni, "Likamye ntima! Kwa kuva, malinga chushuhudidile habali dyangu apano pa Yelusalemu, úembelewa akatende uchocho na ku Loma."

Mitemelo ya kummwalala Paolo

¹² Uhiu pauchele, Vayahudi nkutenda ntemelo chitinya. Nkulyapilila uvachidoni, "Tukachitulye na wala tukambekumbila mpaka tummwalale Paolo." ¹³ Isabu ya vanu vanatendile ntemelo anepo yanipunda vanu alubaini. ¹⁴ Bahi vanang'o nkuhwena kwa makuhani vakulu na vasele va Vayahudi nkuchidoni, "Hwetu tüniapila kuva tukambeyeja chinu chohecho mpaka tummwalale Paolo. ¹⁵ Hambi, mwenu pamo na vajumbe va Lukumbi Lukulu láiya ujumbe kwa nkulu wa matiyala uchinga ampelekeje Paolo kwenu mwenu umulambilila kuva mülembela mumale saana habali dyake. Hwetu tüvele tayali kummwalala kabla akànambihwika pepi na mwenu."

¹⁶ Henga mwipwawe Paolo ánipilikana habali dya mitemelo ya avala vanu ya kummetela Paolo vammwalale. Bahi nkuhwena, nkunainjila m'boma lya matiyala nkunnyaulila Paolo lammalele lavakudungidile. ¹⁷ Anepo Paolo nkunchema nkulu yumo wa matiyala myamoja nkunnyaulila kuchidoni, "Papatana na ayu kijana uhwene nawe kwanga nkulu wa matiyala kwa kuva ávele na lilove lya kunnyaulila." ¹⁸ Bahi ayula nkulu wa matiyala

myamoja nkumpelekeja mwipwawe Paolo mpaka kwa nkulu wa matiyala, nkuchidoni, “Ayula nfungwa uvanchema Paolo áninguchema nkunguyuwa nikupelekejeje ayu kijana kwa kuva ávele na chinu chambekuhaulila.”¹⁹ Bahi ayula nkulu wa matiyala nkunkamula nkono ayula kijana, nkuhwena nawe panyenje, nkummuja kuchidoni, “Úmbenguhauli chinu ntwani?”²⁰ Ayula kijana nkuchidoni, “Vayahudi vánípatana vakuyuwe umpelekeje Paolo ku Lukumbi Lukulu nundu uvalilambilila kuva valukumbi válezela vapatate habali dyake kwa uhiu namene.”²¹ Henga wako unakumbike kwa kuva pávele vanu vapunda alubaini vammetéla. Na vánípila kuva vakambekulya wala kukumbila chinu chohecho mpaka vammwalale hoti Paolo. Na vino vávele tayali, vándilila chíhi chumbekwamula wako.”²² Bahi nkulu wa matiyala nkunneka ayula kijana ahwene, nkun'duma wachidoni, “Unannyaulile munu woheyo kuva úninguhaulila habali aino.”

Paolo ápelekeje kwa Feliki

²³ Nkulu wa matiyala nkuvachema matiyala vavili, vakulu va matiyala myamoja nkuva-hauli kuchidoni, “Vavikange tayali matiyala myambili, akúkwele falasi matiyala sabini na matiyala myambili va mikuchi uchinga vahwene ku Kaisaliya, muikale tayali kuuka satatu ya chilo.”²⁴ Vavike tayali falasi vambennyakúla Paolo uchinga akahwike kwanga Feliki, nkulu wa chilambo cha ku Yudeya, avèlè mumi.”²⁵ Bahi nkulu wa matiyala nkulemba baluwa ya kumpelekejija nkulu Feliki, baluwa yene válezible uvila,

26 “Nangu Kilaudiyo Lusiya, níkulembila baluwa aino wako Nkulu, Mweshimiwa Feliki.

Pwechelela disalamu dyangu.

²⁷ Nkulu, Vayahudi váníkamula ayu munu na vávele pepi na kummwalala, nangu nkuhwena na matunji la matiyala nkumpoha, kwa kuva, váníngumaiha kuva nang'e nni laiya wa Loma.”²⁸ Bahi kwa kuva ngúlembela ngumale chinu ntwani chívaténdá Vayahudi vansitaki, nangu nkunhwikiha ku Lukumbi lwavo Lukulu.”²⁹ Nangu nkumala kuva masitaka lene láyamba chíhi matahukano la sheliya dyavo. Bahi nangu níkawene kuva pávele chinu chohecho chakosedile chímbeténdá afungwe nnilingu au kuwalalwa.”³⁰ Pangupilikene kuva Vayahudi vátenda ntemelo uchinga vammwalale, upopo nangu nkumpelekeje kwakuwe, na kuvalaija vanu vansitáki vaide na masitaka lavo kwakuwe.”

³¹ Bahi avala matiyala nkuntwala Paolo malinga chivalaijijwe, chilo uchila nkumpelekeje Paolo mpaka ku Antipatili.”³² Ulyamba wake avala matiyala vachíônga wamadodo nkuuya ku Yelusalemu, m'boma lya matiyala. Nkuvaleka avala matiyala akúkwele falasi vahwenehe na mwanda chalumo na Paolo.”³³ Pavakamwele ku Kaisaliya nkumwing'a baluwa nkulu Feliki na kunkamuja Paolo kwanga ayula nkulu.”³⁴ Feliki paisomile aila baluwa, nkuvauja kuchidoni, “Ayu munu áhaloka chilambo ntwani?” Pavannyauidile kuva áhaloka chilambo cha ku Kilikiya,”³⁵ Feliki nkuchidoni, “Nguchingupilikanile ing'anya yako pavambekamola vanu vakusitáki.” Anepo Feliki nkuamulisa vammike Paolo muing'ande ya chifalume yanga Helode, vanchunge.

24

Vayahudi vansitaki Paolo muyo mwa Feliki

¹ Bada ya maduva nnyano, Kuhani Nkulu Ananiya nkukamola ku Kaisaliya akuno apapaténé na vasele va Vayahudi pamo na mwanasheliya yumo wa Chiloma lina lyake Tetulo. Vanang'o nkwi na masitaka lavo lavansitaki Paolo muyo mwa ntawala.”² Bahi Paolo pachemwije, Tetulo nkutandilika kuhumya masitaka wachidoni, “Mweshimiwa Feliki, kupitila wako túniikala maduva lohe kwa amani ihu. Na uongosi wako úidile na mabadiliko lohe lambone kwajili ya chilambo achino.”³ Anelo lammalele túnilapwechelela kwa shukulani na lakambelualika kila pachinu mmahiku lammalele.”⁴ Henga kwa kuva nangu níkatamwa níkuhopeje, bahi kwa uwambone wako níkuuyuwa utupilikanile kwa alano malove letu lainjipele latumbetangola.”⁵ Túnimala kuva ayu munu ányakwile ihonjela. Nang'e átanda lina timbwili kila pachinu pavéle Vayahudi pachilambo pammalele. Na uyoyo njo nkulu wa lisehebu lya Vanasaleti.”⁶ Na nang'e ánilinga kuitaya unajisi Ing'ande ya Nnungu, bahi hwetu nkunkamula. [Hwetu túlembela tunnyukumu kupapatana na sheliya dyetu.”⁷ Henga nkwi Lusiya, nkulu wa matiyala nkuntwala kwa dimongo mmakono letu.”⁸ Anepo Lusiya nkuvalaija vanu vansitáki Paolo vaide kwakuwe.]* Na wako umwene ukamujauja uchiumale uhiu wa masitaka latunsitaki.”⁹ Vayahudi vammalele nkulundana nawe kwa kunhapatanila Paolo uvachidoni, masitaka lammalele nni la uhiu.

* 24:8 Mmalemba lanj la kala malove anelo lavéle mmabano lakapali.

Paolo àlitetela muyo mwanga Feliki

¹⁰ Bahi Feliki nkumpungila nkono Paolo uchinga atangole. Paolo nkuchidoni, “Nahangalala kulitetela muyo mwako akuno ungumalà kuva wako ùjukile kuva mwamusi nchilambo achino kwa vyaka vyohe. ¹¹ Wako umwene ùnahulula kumaiha kuva lakanapunda maduva kumi na mbili kutandikila pangupite ku Yelusalemu unannyuwa Nnungu. ¹² Ava vanu nanga pavangukojije ungutahukana na munu woheyo mu Ing'ande ya Nnungu wala kuvachonjela vanu n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu au pachinu panji pohepo muimanga aino. ¹³ Wala nanga pavahulula kumaiha uhiu wa masitaka lavangusitaki nangu. ¹⁴ Nangu nakubali muyo mwako kuva, nangu ngùmwabudu Nnungu wa anakuluvetu, na nni nkuhundwa wa Indila aila, ivahaùla vanang'o kuva lisehebu lya kulambila. Nangu nakulupila malove lammalele lalembwije mmitabu vya Sheliya na mmitabu vya manabii. ¹⁵ Nangu ngùvele na lilolelo kwanga Nnungu malinga vanang'o chivalolela kuva, Nnungu àmbevafufula vanu vambone pameho pake na avala vatènda lahakalenge. ¹⁶ Bahi ing'anya ya anelyo nangu natumbama kuikala saana maduva lammalele uchinga ntima wangu unanguhukumu kwa chinu chohecho pameho pa Nnungu na pavanu.

¹⁷ Bahi bada ya kuikala aneko kulehu kwa vyaka vyohe, nangu nkuida ku Yelusalemu uchinga nivapelekejije alangavangu Vayahudi nsada kwajili ya amahuvani na kuhumya sadaka kwa Nnungu. ¹⁸ Pavangukojije mu Ing'ande ya Nnungu ungalatenda anelo, nangu ngùvele ngumalidilè aila ibada ya kulihahula. Wala nikanavele na likuwa lya vanu na wala pakanavele na timbwili. ¹⁹ Henga apala pávele na Vayahudi vanahaleke kuchilambo cha ku Asiya, anevo njo vachilembelewa vapwawe apano uvahumya masitaka lavo ikàva vavèle na lilove lyohelyo au chinu chohecho chakungusitaki. ²⁰ Au, ava vanu vavèle apano vahaule chinu ntwani chihakalenge chivachiwene kwang'une pannaimidile pa Lukumbi Lukulu, ²¹ ikànave chihali malove ulala lannatangwele pannaimidile muyo mwavo kuva, 'Mùnguhukumu nelo ing'anya ya lilolelo linguvenalyo kuva, vanu vahwile vàmbeufufuliwa! ”

²² Anepo Feliki, anaimaite Indila aila saana, nkuiimija aila ing'anya hoti. Nkuvahaullila kuchidoni, “Nahumya hukumu ya ing'anya aino pambeida apano Lusiya nkulu wa matiyala.” ²³ Bahi nkumwamulisa nkulu wa matiyala myamoja anchunge Paolo na kumwing'a wasa kadiki, na ayanjavake vanalimbijwe kumwing'a vitukutuku vyasikikila.

Feliki na n'jawe vàmplikaniila Paolo

²⁴ Bada ya maduva kadiki, Feliki nkukamola na Dulusila n'jawe, anavele Nnyahudi. Nku-laija Paolo achemwe, nkumpilikaniila pachitangola kuyamba ing'ulupa ya kunkulupila Yesu Kilisto. ²⁵ Henga Paolo pachilonjelela kuyamba haki na uweso wa kulikamulanga na kuyamba hukumu ya Nnungu iida, Feliki nkuyopa, nkunnyauli Paolo kuchidoni, “Vino hwena hoti, nguchinikucheme kavila panimbepata wasa.” ²⁶ Henga pamo na anelo Feliki àlolela kuva, Paolo achiamwing'e dihela. Bahi ing'anya ya anelyo, Feliki nkua wanchemachema Paolo myanda yohe wapwahika nawe.

²⁷ Bada ya vyaka vivili, Polikiyo Festo nkutwala chiteng'u cha ukulu changa Feliki. Bahi kwa kuva Feliki àlombela alipakahe kwa Vayahudi, nkunneka Paolo avèlè nnilungu.

25

Paolo muyo mwanga Festo

¹ Bahi Festo pakamwele ku Kaisaliya, nkupita maduva matatu, nkuyomboka kuhwena Ku Yelusalemu. ² Aneko makuhani vakulu na vakulu ya Vayahudi nkunnyaullila Festo habali dyanga Paolo. ³ Nkuva uvampembeja Festo uchinga avatendele lyambone kwa kuvapelekejija Paolo ku Yelusalemu, kwa kuva, válezmbela vammetele na kummwalala pambekuva nndila. ⁴ Henga Festo nkuvayang'ula kuchidoni, “Paolo àvenkuchungwa nnilungu aneko ku Kaisaliya, na nimwene ngùvele pepi kuhwena ukwoko. ⁵ Bahi vakulu venu vapatane na nangu vakansitaki, ikàva pávele chinu chohecho chihakalenge chachitendile.”

⁶ Bahi Festo paiklele navo malinga maduva nane au kumi uvila, nkuhelelekelala ya ku Kaisaliya. Liduva lya vili nkukala pachiteng'u cha hukumu, nkuamulisa vaidinawe Paolo. ⁷ Paolo pakamwele, avala Vayahudi vahaléke ku Yelusalemu nkun'dinguka na kutandilika kunsitaki masitaka lohe la kwidopa lavakanahulwile kananga vene kulamaiha. ⁸ Anepo Paolo nkulitetela wachidoni, “Nangu nanga chinu chingukosedile kwamba sheliya ya Vayahudi wala kwamba Ing'ande ya Nnungu na wala nikánkosedile Nfalume wa Loma.” ⁹ Henga kwa kuva Festo àlombela alipakahe kwa Vayahudi, nkummuja Paolo kuchidoni, “Dachi, ùnalembela uhwene ku Yelusalemu ukahukumwiwe aneko muyo mwangu kwajili ya masitaka alano lavakusiteke?” ¹⁰ Paolo nkuyang'ula kuchidoni, “Nangu ngùimidile muyo lukumbi luvèle mumamulaka la Nfalume wa Loma, na apano njo pangulembelewa nguhukumwiwe. Nikávakosedile Vayahudi chinu chohecho malinga wako umwene chiu-maite saana. ¹¹ Bahi ikàva ngwònekene kuva ngùtendile chinu chihakalenge chilembelèwa

nguhukumiwe kuhwa, nangu nikáhita kuhwa. Henga ikáva nanga uhiu wohewo wa masitaka lavangusitaki, bahi nanga munu woheyo ahulúla kungukamuja kwa Vayahudi. Nangu ngùlumbela haki yangu ya kunahukumiwa kwa Nfalume wa Loma!”

¹² Bahi Festo pamalidile kutangola na vasauli vake nkuchidoni, “Úyuwite ukahukumiwe kwa Nfalume wa Loma, bahi uchiuhwene kwa Nfalume wa Loma.”

Festo àyuwa lúnda kwa Nfalume Agilipa

¹³ Bada ya maduva kadiki, Nfalume Agilipa na Beneke nkuhwika ku Kaisaliya unamuja habali Festo. ¹⁴ Na pavaikele aneko kwa maduva lohe, Festo nkunnyaulila nfalume kwamba ing'anya yanga Paolo wachidoni, “Apano pàvele munu yumo wannekile Feliki ahungwijé nnilungu. ¹⁵ Nangu pannavele ku Yelusalemu, makuhani vakulu na vasele va Vayahudi váninsitaki na kunguyoma ninnyukumu kuhwa. ¹⁶ Nangu nkuvayang'ula kuva, aneyo ikee mihambo ya Chiloma kunnyukumu munu woheyo kuwalalwa kabla akànambikojana meho kwa meho na vanu vansitêke uchinga nanang'e apate wasa wa kulitetela kwamba masitaka lavansiteke. ¹⁷ Bahi pavakamwele apano nangu nikanatimile. Liduva lipapête, nangu nkuchemehija lukumbi, nkui kala pàchiteng'u cha hukumu nkuamulisa aneyo munu vaide nawe. ¹⁸ Pavaimidile vanu vansitêke Paolo, nanga pavanahawile lilove lyohelyo lihakalenge lyatendile malinga chinichilolela nangu. ¹⁹ Henga vátahukana nawe kwamba dini yao vene na kuyamba munu yumo uvanchema Yesu anahidile, henga Paolo átumbamila kuva Yesu mumi. ²⁰ Anepo nangu nikanamaita namuna ya kupata uhiu wa malove anelo. Nangu nkummuja Paolo ikáva achiatamwe kuhwena ku Yelusalemu uchinga ing'anya yake ikahukumiwe aneko. ²¹ Henga Paolo palembedile haki yake ya kunahukumiwa kwa Nfalume wa Loma, nangu nkuamulisa vanchunge nnilungu mpaka panimbempelekeja kwa Nfalume wa Loma.” ²² Anepo Agilipa nkunnyaulila Festo kuchidoni, “Nanani uchocho ngùlumbela nimpilikanile ayu munu nimwene.” Festo nkuyang'ula kuchidoni, “Únampilikanila nundu.”

Paolo àpelekejwa muyo mwanga Agilipa

²³ Bahi liduva lipapête, Agilipa pamo nawi Beneke nkukamola kwa dihinji ding'ulu, nkuingila nnukumbi lwa makojano pamo na vakulu wa matiyala na vakulu va imanga. Anepo Festo nkuamulisa vakantwale Paolo vaide nawe. ²⁴ Anepo Festo nkuchidoni, “Nfalume Agilipa, na mmammalele mmêle apano na hwetu, ayu munu umumwona muyo mwenu, Vayahudi vammalele va apano na va ku Yelusalemu váníngutongodikila akuno uvataya lwasu kuva, ayu munu àlembelwa ahwe. ²⁵ Nangu ngùwene kuva akátendile chinu chohecho chimbentenda ahukumiwe kuhwa. Henga kwa kuva Paolo mwene ànyuwa akahukumiwe kwanga Nfalume wa Loma, nangu nkuamula nimpelpekeje ku Loma. ²⁶ Henga nikávele na chinu chimaikâna cha kunnembila nkulu wetu, Nfalume wa Loma kumwamba Paolo. Bahi ngùidile nawe muyo mwenu, asa muyo mwako, wako Nfalume Agilipa uchinga akaujwaujwa ngupate masitaka la kulemba. ²⁷ Kwa kuva, ngwòna akee chinu chambone nangu kumpelekeja nfungwa bila kulatambulanga masitaka lavansiteke.”

26

Paolo àlitetela muyo mwa Nfalume Agilipa

¹ Bahi Agilipa nkunnyaulila Paolo kuchidoni, “Hambi unaluhusiwa kulitetela.” Anepo Paolo nkunyoloja nkono wake nkutandilika kulitetela, wachidoni, ² “Nfalume Agilipa, nangu nilyona kuva ngùpete waku nkulu wa kulitetela muyo mwako kwamba àlalá masitaka lammalele lavangusiteke Vayahudi, ³ asa kwa kuva wako umwene ùnimala namene mihambo ya Vayahudi na matahukano lavo lammalele, bahi nakuyuwa ungupililile kwa kungupilikanila.

⁴ Vayahudi vammalele vánimala habali dya maisha langu kutandikila pannavele nin'joko na namuna chinguikele nchilambo changu na aneko ku Yelusalemu. ⁵ Vanang'o váníngumala kwa vyaka vyohe na vakàlumbela vánahulula chihi kushuhudila kuva nangu ngùvele nimunu wa lisehebu lya Mafalisayo, lisehebu lipapâta namene sheliya dya dini yetu ya Chiyahudi. ⁶ Vino ngùvele apano, nguhukumiwe ing'anya ya kuva ngùlilele aila ahadi yanavaahidite Nnangu anakuluvetu. ⁷ Ahadi yene nni uila ilolêwa na matawa letu kumi na mbili la vanu vetu, uvamwabudu Nnangu kwa bidi chilo na muhi. Nfalume Agilipa, ing'anya ya lilolelo anelyo Vayahudi váníngusitaki! ⁸ Ing'anya ntwani mwenu mùtenda kuva nni chinu chikákulupika Nnangu kuvafufula vanu vahwile? ⁹ Nangu nimwene ngùtenda kuva ngùlembelwa ngutende lammalele lahlulika uchinga ngutahuke habali dya Yesu wa ku Nasaleti. ¹⁰ Anelo njo langulatendile ku Yelusalemu. Ngùpete mamulaka kuhaloka kwa makuhani vakulu, nangu nkuvataya nnilungu vakùkulupila vohe. Na pavachihukumiwa kuwalalwa, nanani ngùtandola vawalalwe. ¹¹ Myaanda yohe

ínahwena n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu univabaniha na kuvakolokoha vaikane ing'ulupa yavo. Ñnivasunalila namene mpaka kunavataha n'dimanga dya chiyeeni."

*Paolo àtana namuna chankulupidile Yesu
(Matendo 9:1-19, 22:6-16)*

¹² "Bahi liduva limo ngúvele mmwanda unguhwènà ku Dameski akuno nguvèlè na mamulaka na malaijo lahalòka kwa makuhani vakulu. ¹³ Nfalume Agilipa, pannavele nndila malinga sasita ya muhi, nauwene nng'anje ung'anyíma kupunda wa liduva uhalòkà kulihunde. Nkungulangajija nangu na avangu vangupapatene navo. ¹⁴ Tuvamalele nkumatoka pahi, nangu nkulipikana lidi ulitangola na nangu kwa Chieblaniya kuchidoni, 'Sauli! Sauli! Mwadachi ùnangubaniha? Uliwalala chihi bule malinga ung'ombe apányá litapola isimbo ihongoleke ya nchunga wake.' ¹⁵ Nangu nkujja kuchidoni, 'Nang'olo, wako nnani?' Nang'olo nkuyang'ula kuchidoni, 'Nangu nni Yesu ungubaniha. ¹⁶ Henga vino takatuka uimile. Ñnikuhumila uchinga nikuvike kuva ntumishi wangu na shahidi wangu. Uchiuvamaihe vanu vanji vitukutuku vyuviwene nelo na vinji vinimbekulanguja paida. ¹⁷ Nimbekupoha mmakono mwa Vayahudi na vanu vakávele Vayahudi. Nikutuma kwa vanu anevo uchinga, ¹⁸ uvakusumbule meho lavo vapate kuuka nnupi vaide kunnng'anje na kuuka muutawala wanga Nanchindenga, vannaukile Nnungu uchinga kwa kungukulupila nangu vasamehewe masambi lavo na vapate mapala pamo na vanu vahahuliwije kuva vanu va Nnungu.' "

Paolo àtongola kwamba madengo lake

¹⁹ "Bahi Nfalume Agilipa, nangu nkutenda malinga chingulajijwe mmaono àlalá lahalèke kulihunde. ²⁰ Henga ngútandilike kuvahubilila vanu va ku Dameski hoti koka nkuhwena kunavahubilila vanu va ku Yelusalemu na chilambo chammalele cha Yudeya na kwa vanu vakávele Vayahudi, unguvahimya vanu valeke kutenda masambi na kunnaukila Nnungu na vamaihe kwa vitendo vyavo kuva vāninnaukila Nnungu. ²¹ Bahi ing'anya ya malove anelo Vayahudi nkungukamula pannavele mu Ing'ande ya Nnungu nkulambela vambwalale. ²² Henga kwa kuyangatwa na Nnungu, nangu nimumi mpaka nelo. Nangu ñnimila kuhumya ushahidi kwa vanu vammalele, vakulu na vakávele vakulu. Wala nanga pangutangola malove lanji lalekène na àlalá lavanatangwele manabii pamo na Musa kuva lambehumila. ²³ Vanang'o vátangwele kuva, Kilisto àmbebanihwa, na kuva, nang'e àmbekuva ntandi kufufulwa kuhaloka kwa vanu vahwile uchinga avayanjajije vanu vammalele nng'anje wa upohi, Vayahudi na vanu vakávele Vayahudi."

²⁴ Paolo pachilitetela uchocho, Festo nkunonoha lidi wachidoni, "Paolo ùvele na ding'apedi! Kusoma kuusomile namene kukutenda ùve n'ding'apedi!" ²⁵ Henga Paolo nkuyang'ula kuchidoni, "Mwenye Festo, nangu nikávele n'ding'apedi. Nangu ngútangola malove mahiu na lamana. ²⁶ Kwa kuva, Nfalume Agilipa ànilamalala alano, na nangu nahulula chihi kutangola muyo mwake bila kulipwelela. Kwa kuva, ñnimala namene kuva wala nanga lilove lyohelyo mualano lyakalimaite kwa kuva chitukutuku chene achino chikátendeke kunamaweka. ²⁷ Nfalume Agilipa, dachi ùnakulupila malove lavatangwele manabii va kala? Nangu ñnimala kuva ùnalakulupila." ²⁸ Anepo Agilipa nkunnyaulila Paolo kuchidoni, "Dachi, wako útenda kwa malove lako kadiki ùnahulula kungutenda nangu kuva Nkilisto?" ²⁹ Paolo nkuyang'ula kuchidoni, "Ikàva kwa malove kadiki au kwa malove lohe, henga nangu ñnnyuwa Nnungu uchinga wako na vanu vammalele vangupilikanila nelo vāàve Vakilisto muchi nangu, henga bila uhungwa uvila mididi."

³⁰ Anepo Nfalume Agilipa na Festo, nkulu wa chilambo nawi Beneke na avala vammalele vanavele apala pamo na vanang'o, nkuimilanga. ³¹ Pavamwadilikene nkulu uvahaulanila kuva, "Ayu munu nanga patendile chinu chohecho chimbentenda ahukumiwe kuhwa wala kuhungwa nnilungu." ³² Anepo Agilipa nanang'e nkunnyaulila Festo kuchidoni, "Ayu munu akanihunguliwa kuikave akayuwà ing'anya yake ikapilikaniwe kwa Nfalume wa Loma."*

27

Paolo àpelekejwa ku Loma

¹ Bahi paiamuliwije kuva tuhwene ku Italiya kwa indiya ya bahali, Paolo na vafungwa vanji nkuvikwa kwa nkulu yumo wa matiyala myamoya lina lyake Yulio uchinga avachunge, nang'e ávele wa nnitunji lya matiyala lichichemwa "Litunji lya Nfalume wa Loma." ² Hwetu nkukwela mmeli ichihalòka imanga ya ku Adilimitiyo inavele pepi kuuka kuhwena kubandali dinji dinavele pwanji ya vilambo vya ku Asiya. Hwetu nkuuka

* 26:32 Nsitali auno ùlembwije Kaisali, kuyamba lina lya cheo cha Nfalume nkulu wa Loma.

anepo akuno tupapatènè na munu yumo wa ku Makedoniya uvachinchema Alistaliko, áchihalòkà imanga ya ku Sesalonike. ³ Liduva lipapète, hwetu nkuhwika ku Sidoni, bahi Yulio nkuntendela Paolo uwambone nkulu namene, nkunnyaulila avaongele ayanjavake uchinga vamwing'e vitukutuku vyanasikikidile. ⁴ Patuukile anepo, nkukwela mmeli kavila, nkupita m'bali ukápunga namene lipungo wa chisiwa cha Kiplo kwa kuva lipungo linatutukuha kwa kuhalokela muyo mwetu. ⁵ Bahi patuyombweke bahali inavele m'bali wa chilambo cha ku Kilikiya na ku Pamfiliya, nkunahwika kuimanga ichêmwa Mila, ívele chilambo cha ku Likiya. ⁶ Aneko ayula nkulu wa matiyala nkuikoja meli inji ya ku Alekisandiliya ichihwena ku Italiya, tuvammalele nkukwelanga anemwo.

⁷ Tútwele maduva lohe utwonga kadiki-kadiki akuno utubanika, henga kuntululilo nkunakamola pepi na imanga ya ku Nido. Kwa kuva lipungo lívele likulu, nkutudivila tunahulule kuhwena indila ituchilembela tuilondole. Anepo hwetu nkupita m'bali ukápunga namene lipungo wa chisiwa cha ku Kilete, pepi na Salimone. ⁸ Twónga kadiki-kadiki utupita nnyenje medi akuno utubanika namene, nkunahwika pachinu pachemwa "Bandali Ikatapele," pepi na imanga ichêmwa Laseya.

⁹ Maduva lohe lánipita, ata liduva lya kufunga nalinang'o línipita, na maduva láchipapàtà láva la hatali kwonga m'bahali. Bahi Paolo nkuvaduma wachidoni, ¹⁰ "Mmalangavangu, nangu ngwòna kuva auno mwanda úvele na hatali na asala yohe muyo mwetu, akee chihhi meli na misigo bahi, henga pamo na umi wetu mwalehu." ¹¹ Henga ayula nkulu wa matiyala myamoja nkuleka kupilikanila malove latangwele Paolo, nang'e nkupilikanila malove la mwene meli pamo na nkúlodya meli. ¹² Hambi kwa kuva apala pabandali pakanavele pachinu pakatapele kuikala kwa mahiku la imepo, vanu vohe nkuhumya ding'ano kuva vauke pachinu apala vahwenehe na mwanda wavo mpaka kuimanga ya ku Foiniki, koka vaikale aneko mpaka palambepita mahiku la imepo hoti. Foiniki ívele bandali inavele pachisiwa cha ku Kilete chichilola m'bali wa kusini-mangalibi na kasikasini-mangalibi kwa kuva aneko vakanihulula kuikala kwa mahiku la imepo.

Kutibuka kwa bahali

¹³ Pautandilike kupunga mpapa ukávele na dimongo namene uchihaloka m'bali wa kusini, vanang'o nkwona kuva mpapa uvachilindilila únkamola, bahi nkuiusa naanga nkutandilika mwanda uvaonga mwitepa chisiwa cha Kilete. ¹⁴ Henga bada ya kupita uhiku kadiki nkuhaloka lipungo likulu lichêmwa, "Lipungo lya kasikasini-mshaliki," kuhaloka m'bali wa chisiwa cha Kilete. ¹⁵ Anelyo lipungo nkuitukuha meli, na kwa kuva tukanahulwile kwopotana nalyo, hwetu nkuileka meli itukuhwe na lipungo mpaka kumedi lohe kulichilodya anelyo lipungo. ¹⁶ Patuchipita m'bali ukápunga namene lipungo mwitepa chisiwa chijoko chichêmwa Kauda, túnibanika namene kuiinjija mashuwa inyoko mmeli. ¹⁷ Bahi avala vanu pavamalidile kuiinjija, nkuitava mididi meli uchinga inahaduke. Na kwa kuva váyopa vanaching'amwa muulongu úvele pepi na pwani ya ku Siliti, bahi nkusulupuha matanga, nkuileka meli itukuhwe na lipungo. ¹⁸ Lipungo línihweneha kutwopota namene, na liduva lipapète nkututenda tutandilike kuyahanga misigo inavele mmeli. ¹⁹ Liduva lya tatu, nkutandilika kuyahanga mmedi vikolelo vya mmeli kwa makono lavo vene. ²⁰ Nkupita maduva lohe tukànambilyona liduva wala inondwa, na lipungo nkuhalija kupunga namene, kuntululilo lilolelo lya kupohwa nkuyahika mwalehu.

²¹ Vanu vávele vaikèlè maduva lohe vakànambikulya chinu chohecho. Bahi Paolo nkumila ching'ati vanu nkutangola kuchidoni, "Mwenu mmanu, kuikavele umungupilikanila na kuyeweja mwanda wa kuuka ku Kilete, ibaniki aino na asala aino ikánatukoje. ²² Henga hambi ninnyuwa mulikamyé mitima, kwa kuva, wala nanga muno kananga yumo ambekúhwa, ila meli bahi njo imbehadúka. ²³ Kwa kuva, chilo cha nelo malaika wa Nnungu, Nnungu ayula angutendile nangu kuva wake na nni unguntumikila, áninguhumila nkumila muyo mwangu, ²⁴ nkunguhaulila kuchidoni, 'Paolo, unayope! Kwa kuva, úlembelewa uimile muyo mwa Nfalume wa Loma, na Nnungu kwa uwambone wake ánivapoha vanu vammalele vaðnga pamo na wako.' ²⁵ Bahi mmalangavangu, likamyange mitima kwa kuva, nangu nankulupila Nnungu na ímbekuwa muchi changuhaulidile. ²⁶ Henga lasima meli yetu iching'amwe munnyangi wa chisiwa fulani."

²⁷ Pachikamwele ching'ati chilo cha liduva lya kumi na ncheche, patuchitukuhwa akuno na aneko na lipungo lya bahali ya Adiliya, amadengo vammeli nkutenda kuva vávele pepi na kunnyangi. ²⁸ Nkusulupuhija n'didi uvahungile chinu cha kwidopa mmedi, ukuwona ulehu wake uchidika mita alubaini kwenda pahi. Nkuhwena muyo kadiki nkupima kavila nkupata mita salasini.

²⁹ Kwa kuyopa meli inaguma mmayanga, nkusulupuhija mmedi naanga ncheche kwa nnyuma meli uchinga ihwene kadiki-kadiki, nkuyuwa uhiku upiyanje kucha.

³⁰ Amadengo va mmeli nkulembela vatile, nkusulupuhija mashuwa m'bahali, uvalambilila kuva valembelela vasulupuhe naanga m'bali wa muyo meli. ³¹ Paolo nkunnyauli nkulu wa matiyala na matiyala lake kuchidoni, "Ava vanu vakánaisalile umuno mmeli, mwenu mmammalele mukambepohwa." ³² Anepo matiyala nkuicheketa mididi ichikamulila mashuwa, nkuileka imatokele m'bahali. ³³ Ulyamba na mambumbu Paolo nkuvakulumisa vanu vammalele vaye chakulya, wachidoni, "Nelo nni liduva lya kumi na ncheche mvèlè chihi nnipamba na mukatamwije kulya, na mukánakulya chinu chohecho. ³⁴ Bahi ninyuwa mulye chakulya, kwa kuva mulembelewa mulye uchinga munahwe. Kwa kuva, wala nanga munu mmwenu ambeliwalála kananga kadiki." ³⁵ Paolo pamalidile kutangola malove anelo nkutwala nkate, nkunshukulu Nnungu muyo mwavo, nkuumeya nkutandilika kuulya. ³⁶ Anepo vammalele nkulikamya mitima, navanang'o uchocho nkutandilika kulya chakulya. ³⁷ Jumula ya tuvanu tūnavele mmeli túvele myambili sabini na sita. ³⁸ Kila munu palile nkusiba, nkutandilika kuyaha misigo ya ngano m'bahali kupungula iidopi ya meli.

Kuhadukanga kwa meli

³⁹ Uhiku pauchele, vamadengo va mmeli nanga pavanachimaite achila chilambo, henga nkupona pachinu fulani bahali paiyendile kadiki nchisiwa na pachinu panavele nnyangi wohe. Bahi nkukudungila vahwene aneko uchinga ikàchihululika vaiimije meli yao aneko. ⁴⁰ Nkukungulanga naanga dyammalele na kudileka ditiimile m'bahali akuno uvahungulanga mididi ivanahungile mmilandi ivalodidya meli. Anepo nkukweja inguwo imo muyo uchinga ipapate mpapa na kutukuha meli kuhwena pwani. ⁴¹ Henga meli nkuguma nchisulu cha ulongo. M'bali wa muyo wa meli nkuhavikwa mwalehu muulongo na wala nanga kutikinyika, na m'bali wa nnyuma nkulumukana vibeduli kwa dimongo dya mawimbi.

⁴² Bahi matiyala nkulembela vavawalale vafungwa vammalele kuyopa vanaogelela dahu mpaka kunnyangi na kutaloka. ⁴³ Henga kwa kuva ayula nkulu wa matiyala álebela ampohe Paolo, nkuvadivila matiyala vanalatende anelo. Nkuvahauli vanu vahulúla kwogelela valiyahe mmedi vaogelele mpaka kunnyangi. ⁴⁴ Na vanu vanji vahwene akuno valikamulidilè n'dimbao au mmibeduli vya meli ilumukene. Na uvila njo tuvammalele chitunahwikile pwani salama.

28

Paolo kuchisiwa cha Malita

¹ Patuhwikile kunnyangi salama, nni patukameke kuva achila chisiwa chíchemwa Malita. ² Venedi va anepo vátutendeledile lambone namene. Vákumbanyije moto nkutukalibisa tuvammalele kwa kuva imbula ínatonya na pávele na imepo. ³ Bahi Paolo álokwete nnyunda wa ding'uni, na pachidivika pamoto, nnyongo avèle na sumu nkuhuma n'ding'uni adila ing'anya ya ntukuta, nkuluma munkono wanga Paolo na kuning'inila upala. ⁴ Venedi va anepo pachisiwa pavammwene nnyongo waning'inila munkono wanga Paolo, nkuba uvahaulanila kuchidoni, "Hakika ayu munu nni nkúwalala, pamo na kuva ánipohwa kuhwa m'bahali, henga nnungu wetu wachimahe utunchema Haki, akambeneka áve mumi!" ⁵ Bahi Paolo nkumpatulila pamoto ayula nnyongo na wala nanga paunammengile kananga kadiki. ⁶ Avala vanu válolela vamwone Paolo wavimbanga au wamatoka na kuhwa upala. Henga pavalindilidile kwa uhiku nnehu bila kuchona chinu chohecho uchinkoja Paolo, nkupindikulanya ding'ano dyao nkutandilika kutangola kuva Paolo nni yumo wa milungu.

⁷ Pepi na pachinu apala pávele na welu nkulungwa wanga nkulu wa achila chisiwa, lina lyake Publiyo. Munu aneyo ánitupwachelela saana kuva tuvayeni vake kwa maduva matatu akuno watutendeledile lambone. ⁸ Atatake Publiyo álele pachinanda kwa kuva ávele nchidumba na ádalola myadi. Paolo nkuinji nng'ande uchinga akannole, nkunnyuwila na kummikila makono na nkunnamya. ⁹ Bahi ng'anya ya anelyo lihumidile, vanu vammalele vachiuúla va apala pachisiwa nkuida, navanang'o nkulamywa. ¹⁰ Vanu nkutweshimu namene, na patunavele tayali kuuka mwanda kwa indila ya mmedi, venedi nkutwing'a vitukutukutu vyammalele vitunasikikidile, na kutupakilila mmeli.

Paolo na avake vahwika ku Loma

¹¹ Paipitile myedi mitatu, hwetu nkutandilika kavila mwanda wetu mmeli ya ku Aleksandiliya inaimidile pachisiwa anecho uvalindilila lapite mahiku la imepo hoti. Na mmeli aneyo vavedile disanamu dya milungu mavila vachémwa, Kasta na Polukusi. ¹² Patuhwikile imanga ya ku Silakusa, nkuikala anepo maduva matatu. ¹³ Patuukile anepo, nkunahwika imanga ya Legiyo. Liduva lipapète, lipungo nkutandilika kupunga kuhaloka m'bali wa kusini, na liduva lya vili nkunahwika paimanga ya Puteoli. ¹⁴ Aneko nkuvakvoja avetu vankulupíla Yesu, nkutuyuwa tuikale navo kwa lijuma limo. Anepo nkuhwena ku Loma.

¹⁵ Bahi vakúkulupila avetu va ku Loma pavapilikene kuva tuvenkwida, vanji nkuida mpaka Palisoko lya Apiyo na vanji mpaka pachinu pachemwa, “Ding’ande Dinatu dya Vayeni,” nkutupwechela. Paolo pavawene nkunshukulu Nnungu, nkutujwa ntima.

Paolo àvahubilila vanu ku Loma

¹⁶ Patukamwele ku Loma, Paolo vâmwing’ile luhusa lwa kunaikala ing’ande ya weka pamo na litiyala yumo achinnolihiya.

¹⁷ Bada ya maduva matatu, Paolo nkuvachema vakulu va Vayahudi. Pavakojene, Paolo nkuvahaulila kuchidoni, “Mmalangavangu, pamo na kuva nanga chinu chohecho chihakalenge chinivatendile Vayahudi avetu au kutahukana na mihambo ya anakuluvetu, henga nangu ñnikamulwa aneko ku Yelusalemu na kutaywa mmakono la Valoma. ¹⁸ Henga Valoma pavanguujije-ujije nkungwona nanga chinu chingukosedile chimbengutênda nguhukumiwe kuhwa, nkulembela vanguhungulange. ¹⁹ Henga pavaamwile uchocho, Vayahudi nkuhita, nangu nkuyuwa nikahukumiwe kwa Nfalume wa Loma pamo na kuva nikanavele na lilove lyohelyo lya kuvasitaki Vayahudi avangu. ²⁰ Bahi ing’anya ya anelyo, nangu ninchemenge apano nelo uchinga tupwahike na ninnyaulile kuva ing’anya ya lilolelo livavenalyo Vaisilaeli, nangu ngûtavijwe kwa mididi aino ya chitale.”

²¹ Vanang’o nkunnyaulila Paolo kuchidoni, “Hwetu tukanambipwachela baluwa yoheyo ihalôka ku Yudeya ikwâmba wako, na wala nanga munu woheyo akamwêle apano unatuhaulila habali dyako au kutuhaulila chinu chohecho chihakalenge chikwâmba wako.

²² Henga hwetu tûnatamwa namene tupilikane chiuwona wako umwene, kwa kuva, tûnimala kuva kila pachinu vanu vâtangola malove lahakalenge kuyamba lisehebu anelyo.”

²³ Anepo vanang’o nkupanga liduva lya kukojana na Paolo. Liduva anelyo nkuida vanu vohe paing’ande yachiikala Paolo. Bahi Paolo, kutandikila ulyamba mpaka chinalyulo nkuva wavaelesa vanu mambo lohe pamo na kuhumya ushuhuda kwamba Ufalume wa Nnungu. Nkuva walinga kuvakulupisa vanu habali dya Yesu kwa kutanga malove la mu Sheliya ya Musa na la mmitabu vya manabii. ²⁴ Bahi vanu vanapawije apala vanji vânilakulupila habali lake, henga vanu vanji nanga pavanakulupidile. ²⁵ Bahi vanu kabla vakânambiukananga akuno uvatahukana, Paolo nkuyenjeja kutangola wachidoni, “Umumu Wanaswe âtangwele muhiu panatangwele na anakuluvenu kupitila kwanga nabii Isaya kuva,

²⁶ ‘Hwena kwa ava vanu ukavahaulile kuva,
“Kupilikana mûmbepilikana, henga mukambekwelewa,
na kulola mûmbelola, henga mukambekameka.

²⁷ Kwa kuva, mitima ya ava vanu ñninonopa,
na makutu lavo lânaidopa kupilikana
na meho lavo lânionija.

Kuikavele ikâva uchocho,
vakanihila kwa meho lao,
na vakanipilikana kwa makutu lao,
na vakanikameka kwa mitima yao,
vakaningulaukila,
nanani nikanivalamya.”

²⁸ Bahi imaike kwenu mwenu kuva auno upohi wa Nnungu ûpelekejijwe kwa vanu vakâvele Vayahudi na anevo vachivapilikanile.” ²⁹ Paolo pamalidile kutangola malove anelo, Vayahudi nkuukananga akuno uvatahukana vene kwa vene.

³⁰ Kwa uhiku wa vyaka vivili Paolo nkuikala kuing’ande yake yanapangile, wavapwechela vanu vammalele vachihwena unamwongela. ³¹ Nkuva wavahubilila vanu habali dya Ufalume wa Nnungu pamo na kuvahunda vanu habali dya Nang’olo Yesu Kilisto, bila kuyopa wala kudivilwa na munu woheyo.

Baluwa yanga Paolo yavalembidile Valoma Ulongoledi wa baluwa ya Valoma

Baluwa ya Valoma ilembwiye na Ntume Paolo mmwaka fulani, panjika mmwaka wa 54 mpaka wa 58 kutandikila mwaka wavelekejiye Yesu Kilisto. Uhiku auno Paolo àvele akànambihwika ku Loma, bahi nkwanula atume baluwa aino kwa makudungilo la kuvaelekesa vakùkulupila vaikála ku Loma nsingi wa ing'ulupa yavo kuva, vanu vammalele vátendwa kuva vambone pameho panga Nnungu kwa kupitila chihi Yesu Kilisto, ikáva Vayahudi au vanu vakávele Vayahudi. Àlembile baluwa aino akuno avèlè muimanga ya ku Kolinso imanga yachiikala mmahiku anelo. Paolo àlembile baluwa aino uchinga vanu vakávele Vayahudi vapate kunkulupila na kumpilikana Yesu Kilisto (16:26).

Baluwa ya Valoma nni baluwa muhimu namene kwa mahiku lammalele na kwa Vakilisto va kila pachinu, kwa namuna Paolo chafafanula saana kwamba upohi upatikána chihi kupitila kwa Yesu Kilisto. Kwa kuva vanu vohe vapwechedile baluwa aino ya Valoma akee Vayahudi, bahi Paolo ànilinga kueleza saana kwamba ulongo upwawije kati ya Lilailano Iya Kala na Malove Lambone lamwamba Yesu Kilisto. Na vatalamu va Bibiliya vánakulupila kuva, nsitali ulonjelèla ujumbe wa baluwa aino kwa uinjipihii nni aula ùhaloka sula 1:16, uhaùla kuva, “Nangu wala nikáona dihoni kwamba Malove Lambone lamwamba Yesu Kilisto, kwa kuva nni dimongo dya Nnungu divapôha vanu vammalele vakulupila, kwa Vayahudi hoti koka kwa vanu vakávele Vayahudi.” Sehemu inandi ya baluwa ya Valoma (sula ya 1-11) ìnyakwile mahundo la nsingi layàmba namuna chitutendwa kuva tuvambone pameho pa Nnungu kwa kupitila kunkulupila Yesu. Na sehemu yavili ya baluwa aino (sula ya 12-15) ìnyakwile maeleso lohe layàmba namuna ya kuikala maisha la Chikilisto.

Uinjipihii wa baluwa ya Valoma

1. Sula ya 1:1-15, Paolo àtandilika baluwa yake kwa hali ya kawaida ya kulitambuliha mwene na kuvatambuliha avala vavalembila baluwa aino.
2. Sula ya 1:16-11:36, Paolo àlembile kwamba habali dya kuhochela kwa vanu vammalele, na kuyamba upohi upatikana chihi kwa kunkulupila Yesu Kilisto.
3. Sula ya 12:1-15:13, Paolo àelesea namuna ya kuikala maisha la Chikilisto.
4. Sula ya 16, Paolo àmalilila kuilemba baluwa kwa kuvasalimila vanu fulani vavèle nnikuwa Iya vakùkulupila va ku Loma.

Ntandiliko wa baluwa yanga Paolo

¹ Baluwa aino ìhaloka kwang'une Paolo, ntumishi wanga Yesu Kilisto, ngutandolwejiye na Nnungu kuva ntume na kulajwa kuyanaja Malove Lambone la Nnungu.

² Malove anelo Lambone, Nnungu ànilaahidi Mmalemba Lanawe kutandikila machedo kupitila manabii vake. ³ Na Malove anelo Lambone lamwamba Mwanawe Nnungu, yani Yesu Kilisto Nang'olo wetu. Nang'e àvelekejiye chimmili kuhaloka nnitawa Iya Nfalume Daudi, ⁴ henga kuyamba isungu yake yanaswe Yesu Kilisto Nang'olo wetu ànimaihua kwa dimongo ding'ulu kuva Mwana wanga Nnungu kwa kupitila kufufuka kwake kuhaloka kwa vanu vahwile. ⁵ Bahi kwa kupitila Yesu, Nnungu àtupele inema na àtutendile kuva mitume uchinga tvalodye vanu vammalele vakávele Vayahudi vapate kunkulupila na kumpilikana, na kwa kutenda uchocho, Iya lyake lipate kutumbyangwa. ⁶ Na mwenu uchocho nni mmanu muvanu anevo, mùtandolwejiye na Nnungu uchinga mùùve mmanu mma Yesu Kilisto.

⁷ Bahi nangu ninnembila mwenu mmammalele muvèle ku Loma, mmanu mutámwa na Nnungu, mutandolwejiye mùùve mmanu vake. Inema na amani ìhalôka kwa Nnungu Atata wetu na kwa Nang'olo Yesu Kilisto ìive pamo na mwenu.

Paolo àvele na hamu ya kuvaongela vakùkulupila va ku Loma

⁸ Nàndilika kunshukulu Nnungu wangu hoti kupitila Yesu Kilisto kwajili yenu mmammalele, ing'anya habali dya ing'ulupa yenu divechinkuyanajawa pachilambo pammamlele. ⁹ Kwa kuva, aneyo Nnungu unintumikila kwa ntima wangu wammalele kwa kupitila kuyanaja Malove Lambone lamwamba Mwanawe, nang'e nni shahidi wangu kwamba namuna chininkumbukilanga mwenu maduva lammalele, pangunyuwa Nnungu. ¹⁰ Nangu ninyuwa Nnungu uchinga akátamwa, aning'e wasa wa kumwongela mwenu. ¹¹ Kwa kuva, ngùvele na hamu namene ya kwonana na mwenu uchinga ngupate kuyavana na mwenu inudyo ya chinnungu uchinga mupate kuhwina. ¹² Yani ngwàmba uvila, nangu

ngukamywe ntima kupitila ing'ulupa yenu na mwenu mupate kukamywa mitima kupitila ing'ulupa yangu.

¹³ Mmakukulupila avangu, nangu ngùlebela mumale kuva, myanda yohe ñnikudungila namene nimwongele, henga mpaka vino mbèchinkudivilwa. Makudungilo langu ni kukola madengo kwenu mwenu na kuvyona vihepo vya chinnungu malinga chiniviwene kwa vanu vanji vakávele Vayahudi. ¹⁴ Nangu ngùlebelewa nivahwenele vanu vammalele, Vagiliki na vakávele Vagiliki, vanu vavêle na lúnda na vakávele na lúnda. ¹⁵ Bahi ing'anya ya anelyo, nalembela namene kutanga Malove Lambone na kwenu mwenu, mmanu mma ku Loma.

Dimongo dya Malove Lambone

¹⁶ Nangu wala níkáona dihoni kwamba Malove Lambone lamwamba Yesu Kilisto, kwa kuva nni dimongo dya Nnungu divapôha vanu vammalele vakulupila, kwa Vayahudi hoti koka kwa vanu vakávele Vayahudi. ¹⁷ Kwa kuva, Malove Lambone lálanguja namuna Nnungu chavatenda vanu kuva vambone pameho pake. Chinu anecho chikábululika kutendeka ikánave chihhi kwa kupitila kukulupila, malinga chiilembwije Mmalema Lanaswe kuva, “Munu wambone pameho pa Nnungu ámbekuva na umi kupitila ing'ulupa.”

Asila ya Nnungu kwa vanu vavêle na masambi

¹⁸ Henga kuhalokela kulihunde Nnungu álanguja asila yake kwa vanu vammalele vakámpapata Nnungu, na vatênda lahakalenge, vavativila vanu kwa matendo lavo lahakalenge vanaumale uhiu. ¹⁹ Nnungu ánivavisija ing'anya, mambo lammalele lahululika kumaikana kumwamba Nnungu nanga palapihijwe kwa vanang'o, kwa kuva, Nnungu mwene álatendile lamaikane kwa vanang'o. ²⁰ Kwa kuva, kutandikila Nnungu pachiumbile chilambo, dimongo dyake dikávele na ntululilo na ulungu wake, pamo na kuva nanga pavione kana kwa meho, ila vívechinkumaikana. Na vanu vánhulula chihhi kumala mambo anelo kupapatana na vitukutuku vyaviumbile Nnungu. Bahi ing'anya ya anelo, vanu anevo vakambekuva na mwakukanila. ²¹ Ikánava vánimmla Nnungu, henga nanga pavantumikila wala kunshukulu malinga chalembelewa. Badala yake, mawaso lavo lálaukidle chihhi mambo lahakalenge na mitima yavo ikámaite chinu ivele chihhi nnuji. ²² Vanang'o válihaula vene kuva vanu vavêle na lúnda, kumbe mavelu chihhi. ²³ Badala ya kumwabudu Nnungu avêle na umi ukee na ntululilo, vanang'o nkudiabudu disanamu divedijwe, dilandána na munu áhwa, na vyuni na vanyama na vakoko valikululúha.

²⁴ Bahi ing'anya ya anelyo, Nnungu ánivaleka vadipapate tama dibaya dya mitima yavo na kutendelana mambo la dihoni mmiili yavo, vene kwa vene. ²⁵ Vanang'o nkuleka kuukulupila uhiu umwamba Nnungu, nkulakulupila mambo la kulambila, nkuviabudu na kuvitumikila vitukutuku viumbwije kuliko Mwene aviumbile, alembeléwa kutumbyangwa maduva lammalele! Amina.

²⁶ Bahi ing'anya ya anelo, Nnungu ánivaleka vadipapate tama dyavo dya dihoni. Ata vakongwe vao navanang'o nkuleka kulalana na valume vao, nkulalana vakongwe kwa vakongwe. ²⁷ Na valume navanang'o uchocho, nkuleka kulalana na vakongwe vao, nkulalana valume kwa valume. Valume nkutendelana matendo la dihoni. Bahi ing'anya ya anelo, valing'a vene asabu ivalembelewa ing'anya ya vitendo vyao vihakalenge.

²⁸ Bahi malinga chivawene kuva, kummala Nnungu chikee chinu chamana, bahi Nnungu nkuvaleka vadipapate ding'ano dyavo dya kuhocheja uchinga valatende mambo lavakalembelewa kulatenda. ²⁹ Maisha lavo láumbele kila namuna ya kuchinya, na matendo lahakalenge, na kung'unuka, na ubaya. Váumbele wiu, na kuwalala, na kuchonjelana, na ulamba na makudungilo mabaya. Vanang'o nni vanu va kusenganya, ³⁰ na kulambililana, na nni vanu vanchíma Nnungu, na nni vanu vavêle na jeuli, na nni vanu vavêle na chibuli na nni vanu va kulyona. Vanang'o nni vanu vatandilíha kutenda lahakalenge lahambi, na nni vanu vakávpilikana vavavaléke. ³¹ Vanang'o nni vanu va mavelu, na nni vanu vakákulupika, na nni vanu vakátamwana na nni vanu vakávele na chididi. ³² Pamo na kuva vánimala kuva Sheliya ya Nnungu ihaula kuva, vanu vatendánga vitukutuku malinga anevyo válembelewa vahwe, henga vanang'o vavechinkuhweneha, akee chihhi kulatenda, ila kuyambukilana na anevo valatênda.

2

Hukumu ya Nnungu

¹ Bahi wako umunu unnyukúmu munu yunji, wako umwene ukee na mwakukanila. Kwa kuva, punnyukumu munu yunji, ùlihukumu wako umwene, ing'anya wako uhukúmu, umwene ütendanga vitukutuku uvyovyoy. ² Hwetu túnimala kuva, Nnungu ávahukumu kwa haki vanu vatendánga vitukutuku malinga anevyo. ³ Henga wako umunu uvahukúmu avala vatendánga vitukutuku anevyo, akuno wako umwene úlatênda ulolo! Dachi, ütenda

kuva uchiuhulule kuitila hukumu ya Nnungu? ⁴ Dach, wako ùnausalau uwambone nkulu wa Nnungu na kupililila kwake na upole wake? Dach, ukámaite kuva uwambone wa Nnungu ùnahulula kukulodya uchinga uleke masambi lako? ⁵ Henga wako ùninonopa na ùvele na ntima ukátamwa kuleka masambi. Kwa kutenda uchocho, ùlilundikila asabu ing'ulu nniduva anelyo Nnungu pambelangula asila yake na hukumu yake ya haki. ⁶ Kwa kuva, Nnungu àmbennipa kila munu kupapatana na vitendo vyake. ⁷ Avala vatènda vitukutuku vyambone bila kuhopela akuno uvautaha ukulu na eshima na umi ukáondongeka kuhaloka kwa Nnungu, Nnungu achaveng'e umi ukee na ntululilo. ⁸ Henga vanu avala vavèle na mitima ya kulikweta na kuhita kuupapata uhiu, akuno uvapapata chihi matendo lahakalenge, anevo vàmbeiyona gasabu na asila ya Nnungu. ⁹ Kila munu atèndànga lahakalenge àmbelaga na kubanika, kutandikila kwa Vayahudi hoti koka kwa vanu vakávele Vayahudi. ¹⁰ Henga Nnungu àmbemwing'a ukulu na eshima na amani kila munu atèndànga lambone, kutandikila kwa Vayahudi hoti koka kwa vanu vakávele Vayahudi. ¹¹ Kwa kuva, Nnungu nanga pannola munu woheyo kumeho.

¹² Vanu vakávele Vayahudi vakátenda masambi, vàmbeondongwa, pamo na kuva nanga pavavele na Sheliya ya Musa. Na Vayahudi vatènda masambi akuno vavèlè na Sheliya ya Musa, vàmbehukumiwa kwa kutoipapata Sheliya aneyo. ¹³ Kwa kuva, vanu vaipilikanila chihi Sheliya akee njo vatèndwa kuva vambone pameho panga Nnungu, ila nni avala vaikamùla Sheliya. ¹⁴ Vanu vakávele Vayahudi nanga pavavele na Sheliya yanga Musa. Henga pavatenda malinga chiilembela Sheliya aneyo kupapatana na kuhukumika kwa mmitima mwavo, anevo vanu váva muchi Sheliya kwajili yavo vene kulanguja àlálà lalalembela Nnungu, pamo na kuva nanga pavavele na Sheliya. ¹⁵ Kwa kuva, vâlanguja kuva malaijo la Sheliya làlembwije mmitima yavo, bahi mitima yavo na mawaso lavo vene lànavasitaki na mwanda unji lànavatetela. ¹⁶ Bahi nniduva lya hukumu, kwa kupitila Yesu Kilisto, Nnungu àmbehukumu mambo la sili la vanu, malinga chilahaula Malove Lambone lánguhubili.

Vayahudi na Sheliya

¹⁷ Mwenu mùlichema Mmayahudi na kulisingila Sheliya ya Musa na kulitapila uloongo wenu nawi Nnungu. ¹⁸ Mwenu mùlyona kuva mùnilamala lalalembela Nnungu na kukameka mambo lafala namene, ing'anya ya kuva mùnihundwa Sheliya. ¹⁹ Mwenu mùlikulupila mmene kuva mmakulodya mma vanu vaputéle meho na nng'anje kwa avala vavèle nnupi. ²⁰ Mwenu mùlyona kuva nni mmakuhunda mma vanu mavelu na mma vana vajoko, kwa kuva, mùvele na uhakika wa mambo lammalele la elimu na la uhiu mu Sheliya ya Musa. ²¹ Bahi mwenu muvahúnda vanu vanji, ing'anya ntwani mukálihunda mmene? Mwenu muvahubilila vanu kuva munaive, mwadachi mmene mùnaiva? ²² Mwenu mùhaua kuva munalale ugoni, mwadachi mmene mùlala ugoni? Mwenu mùnadichima namene disanamu dya milungu, hambu mwadachi mmene mwíwa vitukutuku n'ding'ande dya milungu aneyo? ²³ Mwenu mùnalitapa kuva mùniimala Sheliya, henga mùntaya dihoni Nnungu kwa kutenda lalimbijjwe na Sheliya! ²⁴ Kwa kuva, malinga chiilembwije Mmalemba Lanaswe kuva, "Vanu vakávele Vayahudi vànilikufulu lina lyanga Nnungu ing'anya yenu mwenu." ²⁵ Kuyaluka kwako kùmbekuva na mana ukáipapata Sheliya. Henga ukánaipapate Sheliya, wako ùvalangiwa chihi kuva muchi munu akáyaluka, yani munu akávele Nnyahudi. ²⁶ Vanu vakávele Vayahudi vakálakamula malaijo la Sheliya, dachi Nnungu akambeavavangila kuva vanu vake? ²⁷ Wako Nnyahudi, vanu vakávele Vayahudi vaikamùla Sheliya vàmbekehukumu wako, ing'anya, ikánava ùvele na malemba la Sheliya na ùniyaluka, henga ukáikamula Sheliya. ²⁸ Kwa kuva, chaloleka Nnyahudi kwa pawelu ikee na mana kuva nang'e ni Nnyahudi muhiu, na munu wala nanga pava Nnyahudi muhiu ing'anya ya kuyaluka. ²⁹ Nnyahudi muhiu nni ayula alimaña kuva Nnyahudi kwa nkati, yani ayula ayalwike muntima. Na kuyaluka kwa uhiu nni achila chitendo chachitenda Umumu Wanaswe muntima mwanga munu, wala kukee akula kutendéka kupitila malemba la Sheliya. Munu wa namuna aneyo àpata imbili, akee kuhaloka kwa vanu, ila kuhaloka kwa Nnungu.

3

¹ Dach, pàvele na faida ntwani munu kuva Nnyahudi? Au kuyaluka kùvele na mana ntwani? ² Pàvele na faida ding'ulu dya kila namuna. Kwansa, Vayahudi vánikulupilwa na Nnungu kwa kuveng'a malove lake. ³ Hambu ìmbekuva dachi ikáva vanu vanji muanevo nanga pavanakulupidile? Dach, ungakulupila wavo ùmbetenda kukulupilika kwanga Nnungu kuuswe? ⁴ Wala kadiki! Ata kuiva kila munu wava nkúlambila, Nnungu àisalila chihi kuva nkúkulupilika maduva lammalele. Malinga Malemba Lanaswe chilahaula kumwamba Nnungu kuva,

“Wako ùmbemaihwa kuva ùvele na haki, kwa malove lutangola, na pavambekusitaki, wako ùmbeshinda ing’anya yako.”

⁵ Henga hambu ngùtangola chihi chimunu kuva, ikàva kwa kupitila lahakalenge látutènda, Nnungu àonekana kuva àvele na haki, dachi tùmbehaua kuva Nnungu akàvele na haki apala patwing’a asabu? ⁶ Wala kadiki! Kuikave uchocho, Nnungu àmbevahukumu dachi vanu va pachilambo?

⁷ Kapanji munu àmbehaua kuva, “Kwa kupitila kulambila kwangu, uhiu wa Nnungu ùnaonekana, na Nnungu ànalombolewa namene, bahi ing’anya ntwani nano nahukumwiwa malinga munu avèle na masambi?” ⁸ Vanu vanji vànatulambilila kuva tûtangwele kuva, “Tutende lahakalenge uchinga laide lambone.” Vanu vatangòla uchocho, vàmbehukumiwa malinga chivalembelwa!

Wala nanga munu woheyo wambone pameho panga Nnungu

⁹ Hambu tuhaule chamani nano? Dachi, hwetu tuvayahudi nni tuvanu tuvamana namene kupunda vanu vakàvele Vayahudi? Wala kadiki! Kwa kuva, ùnimaiha kuva, Vayahudi na vanu vakàvele Vayahudi, vammalele vatawaliwa na sambu. ¹⁰ Malinga chiilembwije Mmalemba Lanaswe kuva,

“Wala nanga munu kananga yumo wambone pameho panga Nnungu!

¹¹ Wala nanga munu akamèka,

na wala nanga munu antàha Nnungu.

¹² Vammalele vàninneka Nnungu,

vammalele vakáfala.

Wala nanga munu kananga yumo,

atènda lambone.

¹³ Malove lavo làvele muchi nsati uvèle mwandu, làtendeha vanu vamatokele mukuhwa.

Na dindimi dyavo diumbele chihi kulambila,

na dinjeye dyavo dihuma malove lavèle muchi sumu ya nachihungo.

¹⁴ Kanya dyavo diumbele chihi laana na malove lakukalala.

¹⁵ Vanang’o vànapeyapeya namene kuwalala.

¹⁶ Kila pachinu pavapita vanaondonga na kuvabaniha vanu,

¹⁷ na wala nanga pavamaite namuna ya kuida na amani,

¹⁸ na wala nanga pavannyopa Nnungu wala kadiki.”

¹⁹ Bahi tùnimala kuva, Sheliya ivayamba avatawaliwa na Sheliya, uchinga vanu vammalele vanàave na namuna ya kulitetela kupitila Sheliya, na ichinga ilanguje kuva, vanu vammalele va pachilambo valembelewa vahukumwiwa na Nnungu. ²⁰ Bahi nanga munu ambetèndwa kuva wambone pameho panga Nnungu kwa kuikamula Sheliya, kwa kuva, Sheliya innyangata chihi munu kumala kuva àtendile masambi.

Namuna Nnungu chavatenda vanu kuva vambone pameho pake

²¹ Henga vino, Nnungu ànilanguja indila ya kuntenda munu kuva wambone pameho pake, ila akee kwa indila ya Sheliya. Na malemba la Sheliya na malemba la manabii lànashuhudila kwamba chinu achino. ²² Nnungu àvatenda vanu kuva vambone pameho pake kwa indila ya kukulupila Yesu Kilsto, àtenda uchocho kwa vanu vammalele vakulupila, kwa kuva, Vayahudi na vanu vakàvele Vayahudi vammalele vànalinganana. ²³ Vanu vammalele vātendile masambi na kutuwiliwa na ukulu wa Nnungu. ²⁴ Henga kwa inujo ya inema ya Nnungu, Nnungu àvatenda vanu vammalele kuva vambone pameho pake. Àtenda uchocho kwa kuvakombola kupitila Yesu Kilsto. ²⁵ Nnungu ànyumije Yesu kuva sadaka ya kusamehewa masambi. Na vanu vātendwa kuva vambone pameho panga Nnungu pavakulupila kuva, Yesu àlihumije sadaka kwa kumwadila myadi yake. Sadaka aneyo ilanguja kuva, Nnungu àtenda haki pachipililila masambi la vanu vānapawawije, kabla Yesu akānambilihuma sadaka, ²⁶ kwa kuva, Nnungu àchinga lyamuyo panavakundanyije aneyo vanu musadaka aneyo yaihumije maduvano. Àtendile uchocho uchinga alanguje kuva, nang’e nni mwene haki, nanang’e nni antènda kila munu ankulupila Yesu kuva wambone pameho pake.

²⁷ Dachi, hambu tumbelyona ing’anya ntwani? Ikápal! Dachi, ing’anya ya kukamula Sheliya? Nanga! Henga tumbelyona ing’anya ya kukulupila kuva Yesu ànatupoha. ²⁸ Kwa kuva, Nnungu àtenda munu kuva wambone pameho pake kwa kupitila kukulupila Yesu, akee kwa kukamula Sheliya. ²⁹ Dachi, Nnungu ni Nnungu wa Vayahudi weka? Dachi, nang’e tenda Nnungu na wa vanu vakàvele Vayahudi? Elo, nang’e nni Nnungu na wa vanu vakàvele Vayahudi, ³⁰ kwa kuva, pàvele chihi Nnungu yumo weka. Nang’e njo ambevatènda Vayahudi na vanu vakàvele Vayahudi kuva vambone pameho pake kupitila kukulupila kwavo. ³¹ Dachi, tūipukutanga Sheliya ing’anya ya ing’ulupa? Nanga, wala kadiki! Henga badala yake tūitimilisa Sheliya.

4

Nfano wa Iblahimu

¹ Vino, tutangole chamani nano kumwamba Iblahimu, anakulwetu wa pammili? Dachi, áng'amwile chinu ntwani kwamba ing'ulupa? ² Ikáchiva anakulwetu Iblahimu atendwije kuva wambone pameho panga Nnungu kupitila matendo lake, bahi akánihulula chihi kuyiona, henga akee pameho panga Nnungu. ³ Kwa kuva, Malemba Lanaswe làhaua kuva, "Iblahimu ánkulupidile Nnungu, na kwa kutenda uchocho Nnungu nkummalangila kuva wambone pameho pake." ⁴ Munu akóla madengo, nshahala wake ukávalangiwa kuva muchi inujo, henga úvalangiwa kuva haki yake. ⁵ Henga vanu vávalangiwa kuva vambone pameho panga Nnungu akee ing'anya ya matendo, henga ing'anya ya kunkulupila Nnungu avasaméhe vanu masambi lavo. ⁶ Daudi nanang'e átangwele uchocho kwamba wasa kwa munu ayula avalangiwa kuva wambone pameho panga Nnungu bila kulolwa matendo lake. Átangwele kuchidoni,

⁷ "Wasa vanu avala vasamehewije makosa lavo la kulumula Sheliya, na kupukutiwa masambi lavo.

⁸ Wasa munu ayula, wakammalangila Nang'olo Nnungu masambi lake."

⁹ Auno wasa ukee chihi kwa Vayahudi weka, vanu vavalúka, henga chalumo na vanu vakávele Vayahudi, vanu vakáyaluka. Kwa kuva, tayali túnihaua kuva, Iblahimu ávalangiwiye kuva wambone pameho panga Nnungu kupitila ing'ulupa yake. ¹⁰ Dachi, Iblahimu ávalangiwiye kuva wambone pameho panga Nnungu kabla akánayaluka au áyalwike? Ávalangiwiye kuva wambone pameho panga Nnungu kabla akánayaluka na akee bada ya kuyaluka. ¹¹ Iblahimu áyalwike bada ya kuvalangiwa kuva wambone pameho panga Nnungu, na kuyaluka kwake kúvele chimaiho cha kumaiha kuva, Nnungu ámmalangidile Iblahimu kuva wambone pameho panga Nnungu ing'anya ya kukulupila kwake. Bahi kupitila ing'ulupa, Iblahimu nkuva atata wa vanu vammalele vakulupila, ikánava nanga pavayaluka, uchinga na vanang'o uchocho vavalangiwe kuva vambone pameho panga Nnungu. ¹² Uchocho, nang'e nni atata wa avala vavalúka, henga ikee chihi ing'anya ya kuyaluka weka, ila kwa kuva váipapata indila uila ya ing'ulupa yanaipapete atata wetu Iblahimu pánavele bado akánayaluka.

Ahadi ya Nnungu ipwechelewa kwa ing'ulupa

¹³ Nnungu ámwahidite Iblahimu chalumo na vanu va nnukolo lwake kuva ámbeveng'a chilambo chíve mapala lavo, akee ing'anya ya kuikamula Sheliya, henga ing'anya Nnungu ámmalangidile kuva wambone pameho pake kupitila ing'ulupa yake. ¹⁴ Ikáva vanu váipwachela ahadi ya Nnungu kwa kupitila Sheliya, bahi, ing'ulupa ikee na mana yoheyo, na ahadi ya Nnungu ikáfala chinu chohecho. ¹⁵ Kwa kuva, Sheliya úda na asabu ya Nnungu. Henga bila kupwawa Sheliya, kulumulwa kwa Sheliya kukánapwawe.

¹⁶ Bahi ahadi ya Nnungu ipwechelewa kwa kunkulupila Nnungu uchinga ahadi aneyo ionekane kuva ihumijwe kwa inema ya Nnungu, na imaihe kuva ahadi aneyo nni kwa vanu vammalele, akee chihi kwa avala vaikamúla Sheliya, henga na kwa vanu avala vavéle na ing'ulupa malinga Iblahimu. Kwa kuva, Iblahimu nni atata wa tuvammalele tukulupila. ¹⁷ Malinga chiilembwiye Mmalemba Lanaswe kuva, "Ñnikuvika úúve atata wa vilambo vyohe." Iblahimu ánikulupila Nnungu, bahi nang'e nni atata wetu pameho pa Nnungu. Aneyo Nnungu njo avafufúla vahwíle, na kwa amuli yake átenda vitukutuku vikanapwawije vipate kupwawa. ¹⁸ Nnungu ányaulidile Iblahimu kuva, lukolo lwako lumbekuva na vanu vohe namene. Bahi Iblahimu nkuva walolela kulona mambo lakáhululika, akuno wakulupila kuva ámbekuva atata wa vilambo vyohe. ¹⁹ Iblahimu ávele nsele achitukutula malinga vyaka myamoja, henga ing'ulupa yake ikanapungwile, ikánava mmili wake únkongopala namene, na Sala nkongwe wake, ávele ntonga. ²⁰ Iblahimu nanga pánavele na lipamba kwamba aila ahadi yanapewije na Nnungu, henga ing'ulupa yake ínintaya dimongo, nkuntumbyanga Nnungu. ²¹ Átendile uchocho kwa kuva ánimala kuva, muhiu Nnungu ahumije ahadi aneyo ánahulula kutenda aneyo lyaahidite. ²² Bahi ing'anya ya aneyo, Malemba Lanaswe làhaua kuva, "Ávalangiwiye kuva wambone pameho panga Nnungu." ²³ Henga malemba anelo lakánalembwiye kwajili yanga nang'e weka, ²⁴ henga, pamo na hwetu tavalangiwa kuva tuvambone pameho panga Nnungu, hwetu tunkulupila Nnungu ánanfufwile Nang'olo wetu Yesu kuhaloka kwa vanu vahwíle. ²⁵ Nang'e ánihumywa uchinga awalalwe ing'anya ya masambi letu, na kufufuka kuhaloka kwa vanu vahwíle uchinga tutendwe kuva tuvambone pameho panga Nnungu.

5

Kilisto ánitupatanisa nawi Nnungu

¹ Bahi kwa kuva tütendwije kuva tuvambone pameho panga Nnungu kupitila ing'ulupa, hambi tüvele na amani na Nnungu kupitila Nang'olo wetu Yesu Kilisto. ² Na kwa kunkulupila Yesu, Yesu ánituhululiha kuinjila muinema ya Nnungu ituvenayo vino, na hwetu tünalisingila lilolelo lyetu lya kukumila ukulu wa Nnungu. ³ Akee chihi anelyo bahi, henga tünalisingila ata patubanika, akuno utumala kuva kubanika kùida na kupililila, ⁴ na kupililila kùida na kukulupika na kukulupika kùida na lilolelo. ⁵ Na lilolelo alino likee lya kututaya dihoni, kwa kuva tünimala kuva Nnungu ánatutamwa, ing'anya átwing'ile Umumu Wanaswe uchinga aumbaje itamwi yake mmitima yetu.

⁶ Kwa kuva, patukachihulula kulipoha, na paukamwele uhiku ukudungiwije, Kilisto ánihila ing'anya yatuhwe tukáchimweshimu Nnungu. ⁷ Inakamajanga namene munu kukubali kuhwa kwajili ya munu aténda chiilembela Sheliya. Panjika munu ánahulula usubutu kuhwa kwajili ya munu aténda lambone. ⁸ Henga Nnungu ánilanguja mwalehu kuva ánatutamwa, kwa kuva patunavele tuvanu tuvamasambi, Kilisto ánihila kwajili yetuhwe. ⁹ Vino, kwa kuva tünivalangiwa kuva tuvambone pameho panga Nnungu kwa indila ya myadi ya Yesu, ilanguja mwalehu kuva achiatupohe uchinga asabu ya Nnungu inatuma-tokele hwetu. ¹⁰ Kwa kuva, patunavele amongo tuva Nnungu, Nnungu mwene ánitupatanisa hwetu na mwene kwa kuhwa kwa Mwanawe. Na kwa kuva vino tünipatanisa nawe, ilanguja mwalehu kuva tuchitupohwe, kwa kuva, Yesu Kilisto mumi. ¹¹ Henga tukálingila chihi anelo weka, ila tünalisingila kwa kulundana na Nnungu kupitila Nang'olo wetu Yesu Kilisto, kwa kuva, kwa kupitila nang'e, vino tünipataniswa na Nnungu.

Adamu nawi Kilisto

¹² Bahi Adamu patendile sambi, sambi nkupata kuinjila pachilambo, na aneyo sambi nkuida na kuhwa. Na kwa namuna aneyo, kuhwa nkuvahunika vanu vammalele, ing'anya vanu vammalele vätendile sambi. ¹³ Kwa kuva, Sheliya ya Musa kabla ikánambipwawa, sambi yavele ipwawijè pachilambo, henga sambi ikávalangiwa kuva sambi bila kupwawa Sheliya ya Musa. ¹⁴ Henga pamo na anelo, vanu vanapwawije mmahiku la Adamu mpaka mahiku lapwechedile Musa Sheliya, vammalele váníhwenaha kuhwa ikánava nanga pavanatendile sambi ya kulumula amuli ya Nnungu malinga Adamu chanalumwile amuli ya Nnungu. Chitendo chimo cha Adamu chítendihije kuhwa kwa vanu vammalele, na chitendo chimo cha kuhwa kwa Kilisto chítendihije umi.

¹⁵ Henga sambi yanga Adamu ikálingananywa na inujo ya inema ya Nnungu. Kwa kuva, sambi yanga munu yumo, yani Adamu, ítendihije kuhwa kwa vanu vohe, henga tünimala kuva inema ya Nnungu nni ing'ulu na inujo yake nni ing'ulu ing'anya ya kuvasamehe vanu vohe masambi lavo kupitila kwa munu yumo, yani Yesu Kilisto. ¹⁶ Kavila, inujo ya inema ya Nnungu ikálingananywa na mambo lanahumidile ing'anya ya sambi ya ayula munu yumo. Kwa kuva, sambi imo ítendihije hukumu na asabu ya Nnungu, henga inujo ya inema ya Nnungu nkuvatenda vanu vavalangiwe kuva vambone pameho panga Nnungu ikánava masambi lávele lohe. ¹⁷ Ni muhiu kuva, kwa sambi ya munu yumo, kuhwa kúntandilika kuvatawala vanu. Henga avala vapwechedile inema ya Nnungu na inujo ya kutendwa kuva vambone pameho pake, vambepunda namene kutawala muumi kwa indila ya munu yumo, yani Yesu Kilisto.

¹⁸ Bahi malinga sambi imo yanaitendile Adamu chiidile na hukumu ya asabu kwa vanu vammalele, nni uchocho kwa chitendo chimo cha haki chachitendile Kilisto, vanu vammalele vavalangiwiwe kuva vambone pameho panga Nnungu na kuva na umi. ¹⁹ Na malinga chivele kuva, kwa itahuki ya munu yumo, vanu vohe vájukile kuva vanu va masambi, na njo uchocho, kwa ipilikani ya munu yumo, imbevatenda vanu vohe vavalangiwe kuva vambone pameho pa Nnungu.

²⁰ Sheliya paiinjidile, masambi nkuyenjejeke, henga masambi palayenjejeke, inema nkupunda kuyenjejeke namene. ²¹ Inema ya Nnungu ínienjejeke uchinga itawale kwa kuvatenda vanu kuva vambone pameho pa Nnungu na kuida na umi ukee na ntululilo kwa kupitila Yesu Kilisto Nang'olo wetu. Inema yanga Nnungu ikánavele muchi sambi inavatawele vanu na kuida na kuhwa.

6

Sambi inààve na dimongo kavila kwenu mwenu

¹ Vino tuhaule dachi nano? Tuhwenehe kutenda masambi uchinga inema ya Nnungu ipunde kuyenjejeke? ² Nanga, wala kadiki! Kuyamba habali ya kutenda masambi, hwetu tüvele muchi mituhi, yani sambi ikee na dimongo dya kututawala kavila. Bahi ikáva tüvele muchi mituhi kuyamba sambi, tumbeweneha dachi kutenda masambi? ³ Mwenu

mùnimala kuva, hwetu tuvammalele tùnìlundana na Yesu Kilisto patunabatiswiye, bahi kwa kubatiswa, tùnìhwa pamo na nang'e. ⁴ Bahi kwa indila ya ubatiso, tùnìhwa na kusikwa pamo na nang'e, uchinga malinga Kilisto chafufuliwiye kuhaloka kwa vanu vahwile kwa dimongo ding'ulu dya Atata Nnungu, na hwetu uchocho tupate kuikala kwa namuna yahambi.

⁵ Ikàva kwa indila ya ubatiso tùnìlundanywa na kuhwa kwake, bahi tùnìmala kuva, tùmbelundanywa na kufufulwa kwake. ⁶ Kwa kuva, tùnìmala kuva unu wetu wa kala únivambwa pamo na Kilisto, uchinga unu wa masambi uhwe na tunave kavila tuvatumwa tuva masambi. ⁷ Kwa kuva, munu ahidìle ànitapulwa kuhaloka n'dimongo dya kutawaliwa na sambì. ⁸ Bahi ikàva tùhwile pamo na Kilisto, tùnakulupila kuva tùmbeikala pamo nanang'e. ⁹ Tùnìmala kuva, Kilisto ànìfufuliwa na akambekuhwa kavila, kwa kuva kwanga nang'e kuhwa kukee na dimongo kavila. ¹⁰ Bahi Yesu pàhwilè, sambì ikànavèle na dimongo kavila kwanga nang'e, na átèndile uchocho mwanda umo bahi kwajili ya vanu vammalele, henga hambì nang'e mumi, na àkala kwajili ya ukulu wa Nnungu. ¹¹ Bahi na mwenu uchocho, kwa habali ya masambi, livalangilange kuva mùvele muchi mituhi, yani mùnìleka mwalehu kutenda masambi, na livalangilange kuva mùkàla pamo na Nnungu kwa indila ya kulundana na Yesu Kilisto.

¹² Bahi munaileke kavila sambì uitawala mmiili yenu na kuntendanga mudipapate tama dyake dibaya. ¹³ Wala munadilekelele kavila dimbandi dya miili yenu kuva muchi vyombo vya kutendela lahakalenge kwa kuitumikila sambì. Henga lilekelelunge mwalehu kwa Nnungu, kwa kuva mùvele muchi mùnìhwa, henga vino mùpewijwe umi wahambi. Bahi dilekelele dimbandi dyenu dyammalele ìive vyombo vya kutenda àlàlà lalalembela Nnungu. ¹⁴ Kwa kuva, sambì ikàmbekuva na dimongo kavila kwenu mwenu, ing'anya mwenu nkátawaliwa na Sheliya, henga mùtawaliwa na inema ya Nnungu.

Vatumwa va àlàlà lalalembela Nnungu

¹⁵ Vino tuhaule dachi nano? Dachi, tutende masambi ing'anya nanga patutawaliwa na Sheliya, ìla tütawaliwa na inema ya Nnungu? Nanga, wala kadiki! ¹⁶ Mwenu mùnimala kuva mukàtandola kumpilikana munu fulani, mùnalilekelele kuva mmatumwa mma munu aneyo. Ikàva nni kwa utumwa wa sambì, ntululilo wake nni kuhwa, na ikàva nni kwa kumpilikana Nnungu, ntululilo wake nni kutendwa kuva mmambone pameho pa Nnungu. ¹⁷ Mwenu mwàvele mmatumwa mma sambì. Henga tùnshukulu Nnungu, kwa kuva vino mùnalapilikana kwa mitima yenu yammalele mahundo àlàlà lamupwechedile. ¹⁸ Mwenu mùnitapulwa muutumwa wa sambì, na vino mùjukile kuva mmatumwa mma kutenda àlàlà lalalembela Nnungu. ¹⁹ Ing'anya ya idabadangi ya asili yenu ya chimmili, apano ngùtumila nfano wa utumwa uchinga mulamale mambo alano. Anepo patandi, mwenu mùnìlekelele mwalehu kuva mmatumwa mma kutenda mambo la uhakwa na lahakalenge akuno umuleka kutenda àlàlà lalalembela Nnungu. Bahi vino, lilekelele mùùve mmatumwa mma kutenda àlàlà lalalembela Nnungu uchinga mupate kuva mmanaswe.

²⁰ Kwa kuva, pamunavele mmatumwa mma sambì, mukàchitawaliwa na àlàlà lalalembela Nnungu. ²¹ Dachi, mùpete faida ntwani kwa kutenda mambo àlàlà lantayànga dihoni vino? Kwa kuva, ntululilo wa mambo anelo nni kuhwa! ²² Henga vino, kwa kuva mùnitapulwa muutumwa wa sambì na mùjukile mmatumwa mma Nnungu, faida imupata vino nni uwanaswe, na ntululilo wake nni umi ukee na ntululilo. ²³ Kwa kuva, nshahala wa sambì nni kuhwa, henga inujo yahumya Nnungu nni umi ukee na ntululilo kwa kulundana kwetu na Yesu Kilisto, Nang'olo wetu.

7

Kuhunguliwa mmihungo vya Sheliya

¹ Mwenu mmakukulupila avangu muimaite Sheliya ya Musa, dachi mukàmaite kuva Sheliya ìntawala chihi munu pava mumi? ² Kwa nfano, mmahe alombwìje ànahungwa na sheliya ya ulombi maduva lammalele nng'andomwe pava mumi, henga nng'andomwe akàhila, aneyo sheliya ikànyunga kavila mmahe aneyo. ³ Bahi aneyo mmahe akàlombwa na nnume yunji akuno nng'andomwe avèlè mumi, àmbevalangiwa kuva àlàlà ugoni. Henga nng'andomwe akàhila, aneyo mmahe akàhungwa kavila na sheliya ya ulombi, na akàlombwa na nnume yunji anepo nanga pàlàlà ugoni. ⁴ Mmakukulupila avangu, uvila nni chiiva kwenu mwenu. Kwa kulundanywa na kuhwa kwanga Kilisto, na mwenu uchocho mùnìhwa uchinga Sheliya inantawale kavila. Vino mùùva mmanu mma Kilisto, afufuliwiye, uchinga tupate kuntumikila Nnungu kwa kulatenda lambone. ⁵ Kwa kuva, anepo patandi patuchiikala kwa kuipilikanila asili yetu ya chimmili itawaliwa na masambi, tama dya kutenda masambi dichikonyèlwa na Sheliya, díkola madengo mmiili yetu na kututenda tuhwe. ⁶ Henga vino, tùnìhunguliwa kuhaloka mmihungo vya kutawaliwa na Sheliya, kwa

kuva, hwetu tûvele muchi tûnihwa, na Sheliya ikâvele na dimongo dya kututawala kavila. Bahi kupapatana na anelo, tûnahulula kuntumikila Nnungu, akee kwa namuna ya anepo patandi ya kulojwa na malemba la Sheliya, henga kwa indila yahambi ya kulojwa na Umumu wake.

Sambi imaikana kwa kupitila Sheliya

⁷Dachi, tuhaule chani nano? Dachi, Sheliya ya Musa nni masambi? Nanga, wala kadiki! Henga, Sheliya nni ingulangujije nangu masambi langu. Kwa nfano, nangu nikânamale kuva kung'unuka nni likosa bila Sheliya kuhaulula kuva, "Unang'unuke." ⁸Henga kupitila amuli aneyo ya Sheliya, sambi ipete indila ya kutakatuha kila namuna ya tama nkati mwangu. Henga bila kupwawa Sheliya, sambi ikânave na dimongo dya kutenda uchocho kwa kuva ikâvele muchi chinu chihwile. ⁹Anepo patandi pannavele bado nikânaimala Sheliya, nangu navele nimumi. Henga pangudimaite amuli dya Sheliya, sambi nkutandilika kukola madengo, na nangu nkuhwa. ¹⁰Bahi adila amuli dya Sheliya dinakudungwiye dining'e umi, hambi dingupelekejijije kuhwa. ¹¹Kwa kuva, kwa kupitila amuli anedyo, sambi ipete indila ya kungulambila na kumbwalala.

¹²Bahi Sheliya yene nni yanaswe na amuli na dinang'o nni dyanaswe na nni dya haki, tena nni dyambone. ¹³Dachi, alino lyâmba kuva adila amuli dyambone nni dingupelekejijije nangu kuhwa? Wala kadiki! Henga uchinga sambi yonekane muhiu kuva sambi, ipitidile amuli aila yambone kungupelekejija kuhwa. Bahi kwa kupitila amuli anedyo dya Sheliya, sambi inipunda kuva ibaya namene.

Ing'ondo nkati mwa munu

¹⁴Tûnimala kuva Sheliya nni ya chinnungu, henga nangu nni munu wa chimmili, ngûsumisijwe kuva nintumwa wa sambi. ¹⁵Nni muhiu kuva nangu nikâchimaite chinu chinguchitenda, kwa kuva achila chingulembêlê ngutende, nikâchitenda, henga achila chinikatamwa kuchitenda njo chinguchitenda. ¹⁶Bahi ikâva nikâtamwa kutenda achila chingutenda, aino imaiha kuva nakubali kuva Sheliya nni yambone. ¹⁷Henga uhiu nni kuva, nikee nangu ngutênda chinu anecho chinikatamwa, ila nni aila sambi iikâla nkati mwangu. ¹⁸Kwa kuva, nimala kuva muntima mwangu nanga chinu chohecho chambone, yani muasili yangu ya chimmili. Kwa kuva, kutenda lyambone nalembela, henga nanga panguhulula kulitenda. ¹⁹Kutenda lahakalenge nikâtamwa, henga mbênkulatenda, na kutenda lambone nalembela, henga nikâlatenda. ²⁰Bahi ikâva ngûtenda alila linikatamwa kutenda, akee nangu ngûtenda, henga nni aila sambi iikâla muntima mwangu.

²¹Bahi ñnikombelela nnyambo auno kuva, pangulembela kutenda lyambone, ngûlikoja ungukwewelehwa kutenda lihakalenge. ²²Kwa kuva, muntima mwangu naihangalalila Sheliya ya Nnungu, ²³henga mummili mwangu ngwòna kuva mùvele dimongo dinji dikòla madengo, dimongo dipanyâna ing'ondo na dimongo dya ding'ano dyangu. Dimongi anedyo dingutenda ngutwaliwe litwala na dimongo dya sambi dikòla madengo mummili mwangu. ²⁴Ole wangu nangu chonde! Nnani ambengupòha kuhaloka muhali aino ya mmili ingupelekêja kukuhwa? ²⁵Ashukuliwe Nnungu kwa kuva, Yesu Kilisto Nang'olo wetu nni ambengupòha!

Bahi nikâtayanya anelo lammalele, nangu nimwene ngwòna kuva, kwa ding'ano dyangu nitumikila Sheliya ya Nnungu, henga kwa asili yangu ya chimmili ngûditumikila dimongo dya sambi.

8

Kulojwa na Umumu Wanaswe

¹Bahi vino nanga hukumu ya asabu kwa avala valundêne na Kilisto Yesu. ²Kwa kuva, kwa kulundana na Kilisto Yesu, dimongo dya Umumu Wanaswe ahûmya umi, dingingombola kuhaloka n'dimongo dya sambi na dya kuhwa. ³Bahi ing'anya ya idabadangi ya asili yetu ya chimmili, Sheliya ya Musa ikanahulwile kutukombola, henga Nnungu ânihilulula kutukombola kwa kuntuma Mwanawe avêlê muasili ya chimmili muchi yatuhwe tvanu tûvele na masambi, uchinga àave sadaka ya kusamehewa masambi letu. Na kwa indila aneyo, Nnungu âniondonganga utawala wa sambi, ⁴uchinga àlalê lammalele lalalembela Nnungu mu Sheliya, lapate kutimiswa nkati mwetu, hwetu tulôjwa na Umumu Wanaswe, na wala akee kwa kuipilikanila chiilembela asili yetu ya chimmili. ⁵Kwa kuva, avala vaikâla kwa kuipilikanila chiilembela asili ya chimmili, anevo vâataliwa chihi na mambo la chimmili, henga avala vaikâla kwa kulojwa na Umumu Wanaswe, anevo vâataliwa na mambo lalembelêwa na Umumu aneyo. ⁶Kwa kuva, ding'ano dya munu atawaliwa na asili ya chimmili, diida na kuhwa, henga ding'ano dya munu atawaliwa na Umumu wa Nnungu, diida na umi na amani. ⁷Kwa kuva, vanu vavêle na ding'ano ditawaliwa na asili ya chimmili nni amongo va Nnungu, vakâpilikana Sheliya ya Nnungu

na wala nanga pavahulula kuipilikana. ⁸ Vanu vatawalîwa na asili ya chimmili nanga pavahulula kunkatapolila Nnungu.

⁹ Henga ikàva Umumu wa Nnungu àikala mmitima yenu, mwenu nanga pamutawaliwa na asili ya chimmili. Munu woheyo akávele na Umumu wa Kilisto, aneyo akee wa Kilisto. ¹⁰ Mwenu mumbekuhwa ing'anya ya sambu, henga ikàva Kilisto àikala mmitima yenu, bahi disungu dyenu dyumi, kwa kuva mùtendijwe kuva mmanu mmambone pameho panga Nnungu. ¹¹ Nnungu ánfufwile Yesu Kilisto, na ikàva Umumu wake àikala mmitima yenu, bahi Nnungu achiang'e umi mili yenu imbekúhwa, na àmbetenda uchocho kwa indila ya Umumu wake aikála mmitima yenu.

¹² Bahi mmakukulupila avangu, hwetu tûvele na chinu chitulungwa kuchitenda, henga akee kutenda chiilembela asili yetu ya chimmili. ¹³ Kwa kuva, mukàikala kwa kutenda chiilembela asili yetu ya chimmili, mumbekuhwa, henga mukàlwalala matendo mabaya la mmili, kwa kulojwa na Umumu Wanaswe, muchimuve na umi. ¹⁴ Kwa kuva, vammalele valôjwa na Umumu wa Nnungu njo vana va Nnungu. ¹⁵ Kwa kuva, Umumu Wanaswe umumpwecheledile, nanga pantendanga mwenu kuva mmatumwa na kuntendanga muyope kavila, ila mùmpwecheledile Umumu Wanaswe antênda mwenu kuva mmana mma Nnungu. Na kwa kupitila Umumu aneyo, hwetu tûnahulula kunchema Nnungu, "Aba," yani "Atata!" ¹⁶ Na aneyo Umumu mwene, ànashuhudila mmitima yetu kuva hwetu nni tuvana tuva Nnungu. ¹⁷ Bahi ikàva hwetu nni tuvana tuva Nnungu, bahi hwetu njo tuvene mapala. Ni uhiu kuva, hwetu pamo na Kilisto nni tuvene mapala la ukulu wa Nnungu. Henga ikàva tûmbepwechelela ukulu malinga aula wavenawo Kilisto, bahi na hwetu lasima tubanike muchi nang'e.

Ukulu uîda

¹⁸ Nangu ngwòna kuva kubanika kwa mahiku alano la vino kukee chinu ukàlandanya na ukulu aula wambeuhunukula Nnungu kwetuhwe. ¹⁹ Kwa kuva, viumbe vyammalele vîvenkulolela kwa hamu ing'ulu uhiku anewo Nnungu wambevamaiha vana vake. ²⁰ Kwa kuva, viumbe vyammalele vîvikwijwe muhali ikemana, henga akee kwa itamwi yavo. Henga Nnungu àvîvikile muhali aneyo akuno walolela kuva, ²¹ viumbe vyammalele vîmbekombolewa kuhaloka muhali ya utumwa wa kukandika, na kuvitenda vikumile uhulu wa ukulu wa vana vanga Nnungu. ²² Kwa kuva, tûnimala kuva, mpaka vino viumbe vyammalele vîvenkuyaha mitima, malinga mmahe avêle na uchungu wa kuveleka. ²³ Akee chihî viumbe aneyo weka vîyâha mitima, ila pamo na hwetu tuyêja ukulu wa Nnungu kwa kupwawa kwake Umumu Wanaswe kwetuhwe. Tûyaha mitima kwa kuva, tûvele na hamu ing'ulu kuyona miili yetu uikombolewa kuhaloka muhali ya utumwa wa kukandika, na kutendwa mwalehu kuva tuvana tuva Nnungu. ²⁴ Kwa kuva, hwetu tûnipohwa kupitila lilolelo aneyo. Henga munu akàchona chinu chalolela, aneyo likee lilolelo kavila, kwa kuva nnani ahulûla kuhweneha kulolela chinu chachona? ²⁵ Henga tukàlolela chinu chitukachona, bahi tûchilolela chinu anecho kwa kupililila.

²⁶ Uchocho, Umumu wa Nnungu ànatuyangata muhali ya idabadangi yetu, kwa kuva nanga patumaite kuyuwa chiilembelewa. Henga Umumu wa Nnungu mwene ànatuyuwila kwa Nnungu kwa ikuti ikàhaulika. ²⁷ Na Nnungu alóna mambo lavêle mmitima yetu, ànalamala mawaso la Umumu wa Nnungu, kwa kuva, aneyo Umumu àvayuwila vakúkulupila kupapatana na itamwi ya Nnungu.

²⁸ Hwetu tûnimala kuva, Nnungu àkola madengo mmambo lammalele uchinga aveng'e lambone vanu vantâmwa, yani vanu vachemwîje kupapatana na makudungilo lake. ²⁹ Kwa kuva, avala vanu vâvamaîtê Nnungu kutandikila anepo patandi, njo vâvatandwêlê Nnungu kutandikila anepo patandi apate kuvalandanya na Mwanawe, uchinga Mwanawe àève chihungumikova muvana vohe va Nnungu. ³⁰ Bahi vanu avala wavatondwêle Nnungu kutandikila anepo patandi, njo aneyo wavachemile, na aneyo wavachemile nni uvovo wavatendile kuva vambone pameho pake, na aneyo wavatendile kuva vambone pameho pake, àniveng'a ukulu wake.

Ukulu wa itamwi ya Nnungu

³¹ Bahi kupapatana na anelo, tutangole chamani kwamba anelo? Ikàva Nnungu àvele m'bali wetu, nnani ambehulûla kulumbana na hwetu? ³² Nnungu nanga panannyemije Mwanawe wa weka na ibaniki, henga àninnyumya kuva sadaka kwajili yetuhwe tuvammalele. Ikàva átendile uchocho, dachi àmbelema dachi kutwing'a na vitukutuku vyammalele, hwetu chalumo na Mwanawe? ³³ Nnani ambehulûla kuvasitaki vanu vâlítandolelê Nnungu? Akapali! Nnungu weka njo avatênda kuva vambone pameho pake. ³⁴ Nnani ambehulûla kuvahukumu asabu? Akapali! Kwa kuva, Yesu Kilisto njo anahidile na kufufuka, na vino àikala m'bali wa kunkono wa Nnungu, mumamulaka lake Nnungu, nanang'e njo atuyuwila. ³⁵ Chinu ntwani chimbehulûla kutuhapulananyanga na itamwi ya

Kilisto? Dachi, ni kubanika, au kusikika, au kulaga, au indala, au uhou, au hatali, au kuyohwa na kuhwa? ³⁶ Malinga chilahaula Malemba Lanaswe kuva, “Kwajili yakuwe tûvenkuwalalwa kila liduva, Tûvalangiwiye kuva muchi angandolo va kusinjwa.”

³⁷ Henga mmambo anelo lammalele hwetu tûnashinda mwalehu kupitila Kilisto atumwije. ³⁸ Kwa kuva, ñnimala mwalehu kuva, nanga chinu chohecho chihulûla kutuhapulanyanga na itamwi ya Nnungu. Kuhwa wala kukambehulula kutuhapulanyanga na itamwi ya Nnungu, wala umi, wala malaika, wala vatawâla va kumahunde, wala mambo lahumila maduvano, wala mambo lambehumila mmaduva laida wala dimongo dyohedyo, ³⁹ wala lavêle muha, wala lavêle pahi, na wala nanga chiumbe chohecho chimbehulûla kutuhapulanyanga na itamwi yanga Nnungu yailangujiye kwetu hwetu kupitila Yesu Kilisto Nang'olo wetu.

9

Nnungu na vanu vake

¹ Nangu ñnilundana na Kilisto. Umumu Wanaswe na ntima wangu vinangushuhudila kuva, nangu ngûtangola chihi uhiu na wala nanga pangulambila, paninnyaulilanga kuva, ² ngûvele ñnihindambi likulu na ngûvele na uchungu ukee na ntululilo muntima mwangu. ³ Kuikavele kupata lana na kuhapulanywa na Kilisto ukuvapoha akuluvangu na alumbu-vangu Yayahudi, bahi nangu nikaniva tayali kutendwa uchocho kwajili ya alangavangu Vayahudi, ⁴ yani vanu va Isilaeli. Vanang'o vânitandolwa na Nnungu kuva vana vake, na ânivalanguja ukulu wake, na kutenda malailano na vanang'o, na kuveng'a Sheliya, na kupalanguja namuna ya kumwabudu, na kuveng'a ahadi dyake. ⁵ Iblahimu na Isaka na Yakobo njo anyakala vao. Na Kilisto nkuvele kwa chimmili kahaloka nnukolo lwavo. Nnungu atawâla vitukutuku vyammalele atumbyangwe maduva lammalele! Amina.

⁶ Nangu nanga panguhaula kuva ahadi ya Nnungu nanga paitimidile. Kwa kuva, akee vanu vammalele vavelêkwa kahaloka nnukolo lwa Vaisilaeli njo Vaisilaeli vahiu. ⁷ Na wala akee vanu vammalele vavelêkwa kahaloka nnukolo lwa Iblahimu njo vadukulu vahiu vanga Iblahimu. Kwa kuva, Nnungu ânimwahidi Iblahimu kuva, “Kwa kupitila chihi Isaka, ûmbepata vadukulu vambekûva vako.” ⁸ Aino ivele na mana kuva, vavana vavalangiwa kuva vana vanga Nnungu akee avala vavelekwejiye chimmili, henga nni avala vavelekwejiye kupapatana na ahadi ya Nnungu. Anevo njo vavalangiwa kuva alukolo vahiu vanga Iblahimu. ⁹ Kwa kuva, aino njo ahadi yene imwâmba Isaka, “Mwakani mahiku malinga alano nguchinguide kavila, na Sala âmbekuva âmmelêkê mwana nnume.”

¹⁰ Na mwana aneyo wammevele Sala njo anakulwetu Isaka, Isaka nkunnomba Labeka. ¹¹⁻¹² Na Labeka nkuvaveleka vana vavili va mavila, henga anevo vana vana kabla vakânambiveleka au kutenda chinu chohecho, Nnungu ânyaulidile Labeka kuva, “Mwana nkulungwa âmbentumikila n'joko.” Nnungu kutenda uchocho, imaiha kuva, Nnungu akâvachema vanu kupapatana na matendo lavo, ila kupapatana na itandodi yake mwene uchinga atimise makudungilo lake. ¹³ Malinga chilahaula Malemba Lanaswe kuva, “Yakobo ñnintamwa, henga Esau ñninnyita.”

¹⁴ Vino tuchidachi nano? Nnungu akâtenda haki? Wala kadiki! ¹⁵ Kwa kuva, Nnungu ânyaulidile Musa kuchidoni, “Ñimbemikila chididi munu ayula unintandwele kummikila chididi, na ñimbemwonele chididi munu ayula unintandwele kumwonele chididi.” ¹⁶ Bahi anelo mambo, lakâlingila itamwi ya munu wala kutumbama kwa munu, henga lammalele lâlingila chididi cha Nnungu. ¹⁷ Kwa kuva, Nnungu ânyaulidile Nfalume wa ku Misili Mmalemba Lanaswe kuva, “Nikuvikile wako kuva Nfalume uchinga kwa kupitila wako ngulanguje dimongo dyangu na lina lyangu litumbyangwe pachilambo chammalele.” ¹⁸ Bahi ivele uvila, Nnungu âmmikila chididi munu woheyo wannembela kummikila chididi, na ânonopya ntima munu woheyo wannembela anonope ntima.

¹⁹ Kapanji munu âmbenguja kuva, “Ikâva Nnungu âvatenda vanu vâave uchocho, ing'anya ntwani ânavalaumu? Dachi, nnani ahulûla kulatahuka âlalâ lalalembela Nnungu?” ²⁰ Wako munu, wako ulanyi mpaka utahukane na Nnungu? Dachi, inahululika chombo cha ulongo kunnyaulila ayula achiumbîle kuva, “Ing'anya ntwani ûnguumbile uvila?” ²¹ Nkûumba ânahulula chihi kuutumila ulongo malinga chalembela mwene. Lidonji limo Iya ulongo ânahulula kuumba vyombo, chimo kwajili ya matumisi la eshima na chinji kwa matumisi chihi la kawaida.

²² Bahi uvila nni chiinavele kwanga Nnungu. Nnungu âlembedile alanguje asila yake na kumaiha dimongo dyake. Henga ânivapililila namene avala vâchilembelêwâ vapate asabu yake, yani avala vachilôja unamatokela kukwondongwa. ²³ Uchocho, Nnungu âlembedile alanguje ukulu wake nkulu kwa avala wavavikidile chididi, yani avala vanavakudungidile

kuvatumbiyanga kutandikila anepo patandi. ²⁴ Na hwetu tùvele nnikuwa ulyolyo lya vanu wavavikidile chididi kwa kuvachema kuva vanu vake, akee kuhaloka chihi nnikuwa lya Vayahudi, henga kuhaloka na nnikuwa lya vanu vakávele Vayahudi. ²⁵ Kwamba vanu vakávele Vayahudi Nnungu ánitangola kupitila nabii wake Oseya kuva,

“Avala vakanavele vanu vangu,
vino nímbechemwa kuva, vanu vangu!
Na ayula unikachintamwa,
vino nímbechemwa!”

²⁶ Na áhawile kuva, “Pachinu apala pavanavahaulidile kuva,
'Mwenu mukée mmanu vangu,'
pachinu anepo vàmbechemwa,
'Vana vanga Nnungu avêle na umi.' ”

²⁷ Nabii Isaya áninonoha lidi watangola kuvayamba Vaisilaeli wachidoni, “Pamo na Vaisilaeli kuva vohe muchi nnyangi wa kubahali, henga vambepòhwa vàmbekuva chihi kadiki. ²⁸ Kwa kuva, Nang'olo àmbepiyanya kuitenda hukumu yake pachilambo bila kutimya.” ²⁹ Isaya ánilauja anepo patandi wachidoni, “Kuikavele Nang'olo wa Majeshi la Kulihunde akátulekela hwetu tívá Isilaeli kananga vavana kadiki, lakanitukoja muchi la ku Sadoma na la ku Gamola.”

Vanu vátendwa kuva vambone pameho panga Nnungu kwa indila ya ing'ulupa

³⁰ Dachí, anelo lammalele làvele na mana ntwani? Anelo làvele na mana kuva, vanu vakávele Vayahudi, yani avala vakáchilinga kutaha uwambone pameho panga Nnungu, vånivalangiwa kuva vambone pameho panga Nnungu kupitila ing'ulupa. ³¹ Henga Vaisilaeli vanatumeme namene kupata wasa wa kutendwa kuva vambone pameho panga Nnungu kwa kukamula Sheliya, nanga pavanaupete. ³² Dachí, ing'anya ntwani nanga pavanaupete? Ing'anya vátaha kuva vambone pameho panga Nnungu kwa kupitila matendo lavo na akee kupitila ing'ulupa. Nkulikuvala nniyanga alila, “liyanga lya kukuvaja,” ³³ malinga chilimbwije Mmalemba Lanaswe kuva,

“Lola, ngùvika pa Yelusalemu* liyanga limbevakuvája vanu,
liyanga limbevatènda vanu vyanguke.
Henga munu woheyo ambenkulupíla, akambepata dihoni!”

10

¹ Mmakukulupíla avangu, chinu chingulembela kwa ntima wangu wammalele na chingunyuwa Nnungu kwajili ya Vaisilaeli nni kuva, vapohwe. ² Kwa kuva, nahulula chihi kushuhudila kuva, vånatamwa namene kuntumikila Nnungu, henga kuntumikila kwavo kukápatatana na kuumala uhiu. ³ Kwa kuva, vanang'ò vakánamala namuna Nnungu chatatenda vanu kuva vambone pameho pake, na vånihita kuipapata indila ya Nnungu ya kuvatenda vanu kuva vambone pameho pake, henga vålitahijije chihi indila yavo vene kwa kuikamula Sheliya. ⁴ Henga Kilisto áitendile Sheliya ya Musa ihwikile ntululilo wake, uchinga kila munu ankulupíla nang'e apate kutendwa kuva wambone pameho panga Nnungu.

Upohi nni kwajili ya vanu vammalele

⁵ Alano nni malove lanalembile Musa kwamba kutendwa kuva wambone pameho panga Nnungu kwa indila ya kuikamula Sheliya kuva, “Munu woheyo aikamúla Sheliya, àmbelama kwa kupitila kuikamula Sheliya.” ⁶ Henga kuyamba vanu vatèndwa kuva vambone pameho panga Nnungu kwa indila ya ing'ulupa vanaliuje mmitima yavo kuva, “Nnani ambewéna kulihunde, yani unansulupuha Kilisto kuhaloka muha uchinga atupohe?” ⁷ Na wala vanaliuje kuva, “Nnani ambesulupúka kuhwena kwa vanu vahwíle, yani unankweja Kilisto kuhaloka pahi uchinga atupohe?” ⁸ Henga Malemba Lanaswe làhaua kuva, “Lilove lya Nnungu lileve pepi na wako, lileve nkanya mwako na muntima mwako.” Na lilove anelyo njo ujumbe utuuyanajaja kuyamba ing'ulupa. ⁹ Kwa kuva, ukáyambukila kwa kanya yako umwene kuva, Yesu njo Nang'olo na kukulupíla muntima mwako kuva Nnungu áninifula kuhaloka kwa vanu vahwíle, uchiupohwe. ¹⁰ Kwa kuva, kwa kukulupíla kwa ntima, Nnungu àntenda munu kuva wambone pameho pake, na kwa kuyambukila kwa kanya, Nnungu ànampoha munu. ¹¹ Malemba Lanaswe làhaua kuva, “Kila munu ankulupíla akambepata dihoni.” ¹² Bahi Vayahudi na vanu vakávele Vayahudi nanga pavalekanidile, kwa kuva, Nang'olo wa vanu vammalele nni yumo

* **9:33** Auno nsitali ùlèmbwije “Sayuni.” Na Vayahudi vátumila lina anelyo kuyamba imanga ya Yelusalemu. Na maeleso layàmba Sayuni, lola Matayo 21:5.

bahi, nanang'e ànavabaliki namene vammalele vannyùwa. ¹³ Bahi nni malinga chilahaula Malemba Lanaswe kuva, "Kila munu ambennyùwa Nang'olo, achiaphwe."

¹⁴ Dachì, vambennyuwa dachi ayula uvakankulupila? Na vambenkulupila dachi ayula uvakanambimpilikana habali dyake? Na vambepilikana dachi habali dyake ikàva nanga vanu vayanjàja? ¹⁵ Na vambeyanjaja dachi ikàva nanga pavatumwa? Malemba Lanaswe làhaua kuva, "Nni chinu cha kuhangalaja namene kuida kwa vanu vayanjàja Malove Lambone." ¹⁶ Henga vammalele nanga pavanalapwecheledile àlálá Malove Lambone. Njo mana nabii Isaya àhawile kuva, "Nang'olo, nnani akulupidile habali ituyanajijje?" ¹⁷ Bahi ing'ulupa chitandikilo chake nni kupilikana ujumbe, na ipilikani ya ujumbe anewo lida kupitila kuyanajwa kwa habali dyanga Kilisto.

¹⁸ Henga nangu ngùuja kuva, dachi anevo Vaisilaeli nanga pavanaupilikene anewo ujumbe? Nanga, váníupilikana! Kwa kuva, Malemba Lanaswe làhaua kuva, "Lidi lyavo línipilikanika pachilambo pammalele, na malove lavo lánihwika mmipata yammalele ya pachilambo."

¹⁹ Nangu ngùuja kavila kuva,

Dachi, vanu va Isilaeli nanga pavanaewije?

Nanga, váníelewa! Kwa kuva, ata mahiku langa Musa Nnangu àvahaulidile Vaisilaeli kuva, "Nimbentendanga mwenu múvavikile wiu vanu vakávele na chilambo.

Nimbentendanga mwenu muvavisije vanu va chilambo cha vanu vakámaite chinu."

²⁰ Na Isaya bila kuyopa àtangola kuva,

"Nnililanguja kwa vanu vakáchingutaha,

na ñnilihunukula kwa vanu vakáchiuja habali dyangu."

²¹ Henga kwamba Vaisilaeli achidoni,

"Muhi wammalele ngúnyoloja makono langu kwa kuvachema vanu vatahúka na vakáplikana."

11

Nnangu nanga pavayahite Vaisilaeli

¹ Bahi nangu nauja kuva, dachi Nnangu ànivahita vanu vake Vaisilaeli? Wala kadiki! Nangu nimwene ni Mwisilaeli, munu wa nnukolo lwanga Iblahimu kuhaloka nnitawa Iwa Benjamini. ² Nnangu akanavahitile vanu vake vátatondwèlè kutandikila anepo patandi. Dachì, mùnahimukila chilahaula Malemba Lanaswe kumwamba Eliya namuna chanavahinginike Vaisilaeli pameho panga Nnangu? ³ Eliya àhawile kuchidoni, "Nang'olo, vånivawalala manabii vako na kwondonganga vitala vyako. Na nangu weka njo nguisalidíle, na vånangutaha uchinga vanguwalale." ⁴ Dachì, Nnangu ànnyang'wile dachi Eliya? Ànnyang'wile uvila, "Ngúliisalijijje vanu alufu saba vahitile kutindivala malundi kumwabudu Baali, nnungu akávele wauhiu." ⁵ Bahi uchochi nni chiivele kwa mahiku alano la vino, váisalidile vanu kadiki vátatondwèlè Nnangu kupatana na inema yake. ⁶ Vátandolwejjje kwa inema ya Nnangu, akee ing'anya ya matendo lavo. Kuikavele uiva ing'anya ya matendo lavo, bahi inema ikánave inema kavila.

⁷ Tuchidachi nano? Chinu achila chívachitumbamila Vaisilaeli kuchitaha, vohe nanga pavachipete. Ila vanu kadiki vátandolwejjje na Nnangu nni vachipète. Henga vanu vanji vaisalidíle, mitima yavo ínionopywa, ⁸ malinga chilahaula Malemba Lanaswe kuva, "Nnangu àniipumbaja mitima yavo.

Mpaka nelo ànilahunika meho lavo uchinga vanalole, na àniladiva makutu lavo uchinga vanapilikane."

⁹ Uchocho, Daudi àhaua kuchidoni,

"Ding'ole dyavo dipindikuke kuva dinambo dya kuvatanjika, vamatoke na kupata asabu ivalembelawa.

¹⁰ Meho lavo laputale,

uchinga vanahulule kulola.

Na myongo yavo ingongomane ing'anya ya kulaga, maduva lammalele."

¹¹ Bahi nangu ngùuja kavila kuva, dachi, Vaisilaeli ványanguka na kwondongeka mwalehu? Nanga, wala kadiki! Henga kwa kuva, Vaisilaeli váníntahuka Nnangu, bahi Nnangu nkutumila kutahuka kwavo kuutenda upohi upatikane kwa vanu vakávele Vayahudi, uchinga Vayahudi vavonele wiu. ¹² Bahi ikàva Nnangu átumidile itahuki ya Vayahudi kuida na balaka ya upohi kwa vanu vakávele Vayahudi, dachi kupohwa kwa Vaisilaeli vammalele kukambepunda kuida na balaka dyohe namene kwa vanu vammalele va pachilambo?

Kupohwa kwa vanu vakávele Vayahudi

¹³ Vino ngùtangola na mwenu mmanu mukávele Mmayahudi. Kwa kuva, nangu ñitandolwa kuva nintume kwa vanu vakávele Vayahudi, bahi nalatumbyanga madengo langu. ¹⁴ Bahi kwa kulatumbyanga madengo langu, ngùlolela kuvatenda Vayahudi avangu vamwonele mwenu wiu uchinga ngupate kuvapoha vanu vanji muanevo. ¹⁵ Kwa kuva, kuhitwa kwa Vaisilaeli na Nnungu kùtëndile vanu wa pachilamba vapatane na Nnungu, bahi nni muhiu kuva kuyambukilwa kwavo na Nnungu, kumbekwa muchi wafufulwa kwa vanu vahwile. ¹⁶ Alino lilandanywa na nfano wa nkate wa muing'ande ya Nnungu. Mikate yammalele ihalòka nnidonji limo lya uhu wa ngano ivalangiwa kuva ya Nnungu ing'anya nkate ntandi ùhumijwe kwa Nnungu. Na ikáva lihina lya nnandi ìnihumywa kuva lya Nnungu, bahi na dinavi dyake nadinang'o divalangiwa kuva dya Nnungu. ¹⁷ Pàvele na dinavi fulani dya nseituni dicheketwije mmwelu, na sehemu dicheketwije nkunyakuja dinavi dya nseituni wa munnyitu. Mwenu mmanu mukávele Mmayahudi, mwenu njo anedyo dinavi dya nseituni wa munnyitu, na vino mwenu mùnakumila dimongo na ulimbo wa nseituni wa mmwelu. ¹⁸ Bahi munadihebule anedyo dinavi dicheketwije. Kwa kuva, mwenu mukávele na chinu cha kulisingila, na akee mwenu mukamulidile lihina ila lihina njo linkamulidile mwenu.

¹⁹ Panjika muchimunguhaulile kuva, "Dinavi adila, ònicheketwa uchinga nangu ngunyakujwe pachinu pake." ²⁰ Anepo, mùtangola muhiu. Dinavi anedyo, ònicheketwa ing'anya ònihita kukulupila, henga mwenu mùvechinkuhweneha kupwawa anepo ing'anya ya ing'ulupa yenu, bahi, munalinowe ila lyongolelange. ²¹ Ikáva Nnungu nanga panavavikidile chididi Vayahudi valandánywa na dinavi dya asili dya nseituni aula, dachi mùtenda kuva achiammikile mwenu chididi? ²² Lola namuna Nnungu chavele wachididi na chavele wakùkalipa. Nang'e ànakalipa kwa avala vanu vahita kukulupila, henga mwenu mukáhweneha kulisingila chididi chake, nang'e achieve wachididi kwenu mwenu. Henga mukànahwenehe kulisingila chididi chake, na mwenu uchocho muchimucheketwe. ²³ Na Vayahudi navanang'o vakàtandilika kukulupila, Nnungu achivanyakuje kavila nnihina, kwa kuva Nnungu ànahulula kuvanyakuja kavila nnihina anelyo. ²⁴ Mwenu mmanu mukávele Mmayahudi, kwa asili mwenu mùvele muchi dinavi dya nseituni wa munnyitu, henga mùtwaliwije aneko nkunanyakujwa munseituni ukánavele wenu kwa asili. Henga Vayahudi vavele muchi dinavi dya asili dya nseituni wa mmwelu, bahi Nnungu achieve tayali mwalehu kuvanyakuja kavila munseituni wavo vene.

Kupohwa kwa Vaisilaeli

²⁵ Mmakukulupila avangu, nangu ngùlebela muumale uhiu auno wa sili uchinga munalyone kuva mùvele na ding'ano namene kupunda chimuvele. Kunonpo kwa Vaisilaeli kùvele chihhi kwa uhiku kadiki mpaka paimbetimila isabu ya vanu vakávele Vayahudi vambemmwikila Nnungu. ²⁶ Anepo njo pavambepohwa Vaisilaeli vammalele malinga chilahaula Malemba Lanaswe kuva, "Mpohi àmbelohka ku Yeluselemu,* nanang'e àmbelousa lahakalenge lammalele kuhaloka nnukolo lwanga Yakobo, yani Vaisilaeli.

²⁷ Na anelyo njo lilailano linimbetenda navo, panimbevausija masambi lavo."

²⁸ Vayahudi vohe nni amongo va Nnungu ing'anya ya kulahita Malove Lambone, na chinu chene achino chijukile faida kwenu mwenu mmanu mukávele Mmayahudi. Henga Nnungu àvechinkuhweneha kuvatamwa Vayahudi ing'anya ya anyakala vao vatandi vana-vatondwèle. ²⁹ Kwa kuva, Nnungu pahumya dinujo kuveng'a vanu na kuvatandola, nanga palihomola kuva ing'anya ntواني àtëndile uchocho. ³⁰ Mwenu mmanu mukávele Mmayahudi, anepo patandi na mwenu mukáchimpilikana Nnungu, henga vino mùpete chididi ing'anya ya uwangapilikana wao. ³¹ Uchocho, Vayahudi vino nanga pavampilikana Nnungu njo mana chididi cha Nnungu chinnyidilidile mwenu uchinga Vayahudi navanang'o vapatate kuvikilwa chididi muchi mwenu. ³² Kwa kuva, Nnungu àvatëndile vanu vammalele kuva muchi vafungwa ing'anya ya uwangapilikana wavo, uchinga àvavikile chididi vanu vammalele.

Nnungu alombolewe

³³ Lola ukulu wa Nnungu na lúnda lwake na ding'ano dyake! Nnani ahulúla kuloleha hukumu ya Nnungu na dindila dyake?

³⁴ Malemba Lanaswe làhauila kuva, "Nnani alamaite mawaso la Nang'olo? Nnani ahulúla kumwing'a Nnungu lúnda?"

* **11:26** Nsitali auno ùlembwije "Sayuni." Na Vayahudi vátumila lina anelyo kuyamba imanga ya Yeluselemu. Na maeleso layàmba Sayuni, lola Matayo 21:5.

³⁵ “Nnani ahumije chinu kumwing'a Nnungu hoti, na Nnungu nkulembelewa annipe?”

³⁶ Kwa kuva, vitukutuku vyammalele vihaloka kwanga nang'e, na vyammalele vinipwawa kwa uweso wake na kwajili yake. Nnungu atumbyangwe, vyaka na vyaka! Amina.

12

Kuntumikila Nnungu

¹ Bahi mmakukulupila avangu, kwa kuva Nnungu àvele na chididi chohe, nangu nimpembeja mwenu kwa ntima wangu wammalele, lihumyange mwalehu miili yenu kwa Nnungu kuva muchi sadaka ivèle na umi na yanaswe na ya kunkatapalila Nnungu. Na aneyo njo indila ihu ya kumwabudu Nnungu. ² Munailondoje kavila mihambo ya chilambo cha maduvano, henga nneke Nnungu ampindikulanye mwenu kwa kudipindikulanya ding'ano dyenu. Anepo njo pamumbehulula kumala lalalembela Nnungu na kukameka lambone na lankatapalila na lààva makamilifu.

³ Kupapatana na inema yaning'ile Nnungu, ninnyautila mwenu mmammalele kuva, munu analyone kuva nkulu kupunda chiilembelewa ààve. Henga lapime saana mawaso lenu kupapatana na chipimo cha ing'ulupa yampele Nnungu. ⁴ Mmili úvele na dimbandi dyohe, na dimbandi anedyo dikákola madengo ulamo, ⁵ na uvila njo chiivele kwetu hwetu, ikánava hwetu ni tuvohe, henga tujukile mmili umo kwa kulundana kwetu na Kilisto, na kila munu nni imbandi kwa nnyake. ⁶ Tùvele na dinudyo tindene kupapatana na inema yatwing'ile Nnungu. Apwecheledile inujo ya unabii, àlembelewa ahumye unabii kupapatana na ing'ulupa yavenayo. ⁷ Apwecheledile inudyo ya kuvatumikila vanji, bahi atumike. Na apwecheledile inudyo ya kuhunda, ahunde. ⁸ Apwecheledile inudyo ya kuvatuja vanji mitima, atuje, na apwecheledile inudyo ya kuhumya, àlembelewa ahumye kwa ntima helele, na apwecheledile inudyo ya kuvalodya vanu, àlembelewa alodye kwa bidi, na apwecheledile inudyo ya kuvavikila vanji chididi, àlembelewa atende uchocho akuno wahangalala.

⁹ Kutamwana kwenu kunààve kwa kulilambilila. Chivenge chinu chohecho chibaya na muchipapate achila chinu chambone. ¹⁰ Tamwana mmene kwa mmene kwa itamwi malinga ya vana va litumbo limo. Vatumbyange vanji kwa kuvalongoleja. ¹¹ Munààve mmalenwa mmadongo, ila tumbama kuntumikila Nang'olo kwa mitima yenu yammalele. ¹² Lilolelo lyenu lintende muhangalale maduva lammalele, na mmahuvilo lenu, pililila, akuno umulihumya mwalehu kunnyuwa Nnungu. ¹³ Vayangatange vakúkukulupila kwa kuveng'a vitukutuku vivasikikidile, na muvapwechelele vayeni.

¹⁴ Nnyuwange Nnungu avabaliki avala vanu vam'baníha mwenu, elo, vayuwilange balaka wala munavalani. ¹⁵ Hangalala pamo na vahangalála. Na kuta pamo na vakúta. ¹⁶ Ikalanga kwa amani mmwenu. Munalyone, henga mùúve tayali kukumilana na vanu vakálihululila. Wala munààve mmanu mmakulyona kuva múnimala kila chinu.

¹⁷ Munapindikule lahakalenge kwa kutenda lahakalenge. Tumbama kutenda vitukutuku vyambone pameho pavanu vammalele. ¹⁸ Bahi ikáhululika, kwa m'bali wenu ikalanga kwa amani na vanu vammalele. ¹⁹ Mmakukulupila avangu unintamwanga, munapindikule lahakalenge kwa kutenda lahakalenge, ila nnekele Nnungu wasa wa kupindikula, kwa kuva Nang'olo Nnungu ànitangola Mmalemba Lanaswe kuva, “Nangu njo mindikula, nangu nguchingupindikule.” ²⁰ Henga pamo na anelo Malemba Lanaswe làhaua kuva, “Mmongo mwalo akàva na indala, mwing'e chakulya, na akàva na inyota mwing'e medi akimbile. Kwa kuva, ukátenda uchocho umpalila makala la moto layàka muha muti wake.” ²¹ Unalemwe na lahakalenge, ila ulaleme lahakalenge kwa kutenda lambone.

13

Kuvapilikana vavèle na mamulaka

¹ Kila munu àlembelewa avapilikane vavèle na mamulaka, kwa kuva nanga mamulaka ikáhaloka kwa Nnungu, na aneyo vavèle na mamulaka vavikwije na Nnungu. ² Bahi aneyo atahukàna na munu mwene mamulaka latawála àlatahuka malaijo la Nnungu, na aneyo vatènda uchocho vâlichemehija vene hukumu. ³ Kwa kuva, vatawála nanga pavavayoha vanu valatènda lambone, ila avala valatènda lahakalenge. Dachi, únalambela unannyope mwene mamulaka? Tenda lambone nanang'e achiakulombolele. ⁴ Kwa kuva, nang'e àntumikila Nnungu kwa faida yakuwe. Henga ukátenda lahakalenge nnyope, kwa kuva nang'e àvele na uweso wa kukwing'a asabu. Nang'e àntumikila Nnungu kwa kuveng'a asabu vanu vatènda lahakalenge. ⁵ Bahi ni lasima kuvapilikana vavèle na mamulaka, akee chihi ing'anya ya kuiyopa asabu bahi, ila na ing'anya ya kuhukumika muntima.

⁶ Anecho njo chintenda mwenu nnipe kodi, kwa kuva, vatawâla aneyo vântumikila Nnungu akuno uvalihumya kwa madengo anelo. ⁷ Mwing'e kila munu haki yake, ikâva ñnongwa kodi bahi lipa kodi, ikâva ñnongwa usulu bahi lipa usulu, na munu alembelêwa kweshimiwa aeshimiwe, na ayula alembelêwa kutumbyangwa na atumbyangwe.

Kutamwana chikukulupila

⁸ Munalongwe chinu chohecho na munu woheyo. Chinu chimulembelewa kulongwa ni kutamwana bahi, kwa kuva munu antâmwa nnyake, aneyo âniditimilisa mwalehu Sheliya dyammalele dya Nnungu. ⁹ Kwa kuva, amuli adino, "Unalale ugoni," "Unawalale," "Unaive," "Unang'unukile," na amuli dinji dyammalele ðivele nkati mwa amuli aino imo, "Ntamwene nnyako malinga chiulitamwa umwene." ¹⁰ Kwa kuva, munu antâmwa nnyake akântendela lahakalenge. Bahi kuvatamwa vanu vanji kütimilisa Sheliya dyammalele.

¹¹ Mweni tendanga uchocho, akuno umumala mahiku latuvenalo ni mahiku ntwani. Uhiku wa kuyumuka nnuwono lwenu ûnikamola, kwa kuva vino uhiku wetu wa kupohwa ûvele pepi namene kupunda chiinavele mahiku âlalâ patutandilike kukulupila. ¹² Chilo chînihweneha namene, na liduva lyahambi livele pepi namene, bahi tulayahe kulehu matendo lammalele la palupi koka tuyakulange vikomanilo vya kupanyanila munnng'anje. ¹³ Bahi tûûve na mihambo yambone ilembelêwa kutendwa muhi, na wala akee kwa kutenda ding'ole dya matendo lahakalenge, na wala akee kwa kukalewa, wala kutenda usalati, wala kulala ugoni, wala kupwatana, wala kuva na wiu. ¹⁴ Henga lilundanyange na Nang'olo Yesu Kilisto, na wala munahimukilanye namuna ya kunatimisa tama dya asili yenu ya chimmili.

14

Ûnannyukùmù nkúkulupila nnyako

¹ Mpwechelelange munu woheyo aonekâna kuva ânadabadanga muing'ulupa, bila kutahukana nawe wala kupwatana nawe kwamba mawaso lake lakâvele na umuhimu namene. ² Vanu vânatindana, kwa nfano munu yumo kupapatana na ing'ulupa yake âona kuva ânahululula chihi kulya kila chinu, henga yunji kupapatana na idabadangi ya ing'ulupa yake âlya chihi dimbowa dya mahamba. ³ Bahi ayula âlya vilyo vyammalele ananhebule aneyo akâlya vilyo vyammalele. Uchocho, kwa aneyo akâlya vilyo vyammalele ânannyukùmù aneyo âlya vilyo vyammalele kwa kuva Nnungu âninkubali. ⁴ Wako ulyani mpaka ulinge kunnyukumu ntumishi wanga munu yunji? Nang'olo Nnungu njo amaite, ikâva âtenda saana au ânalikoha. Na kwa kuhululihwa na Nang'olo, ânayambukilwa.

⁵ Munu ânahululula kutenda kuva, liduva fulani lya chidini nni lya mana namene kupunda maduva lanji, henga munu yunji ânahululula kulavalanga maduva lammalele kuva lânalanganana. Bahi kila munu atende muchi chalojwa na ntima wake. ⁶ Munu woheyo amwabûdu Nnungu nniduva lyalyona nang'e kuva lya mana kupunda liduva linji, âtenda uchocho uchinga ankatapalile Nang'olo. Na munu âlya kila chakulya, âtenda uchocho uchinga ankatapalile Nang'olo, kwa kuva, ânshukulu Nnungu kwajili ya chakulya chalya. Na munu alekile kulya chakulya fulani, âtenda uchocho uchinga ankatapalile Nang'olo, kwa kuva nanang'e uchocho ânshukulu Nnungu. ⁷ Kwa kuva, nanga munu woheyo muhwetu alâma kwajili yake mwene, na wala nanga munu âhwa kwajili yake mwene. ⁸ Ikâva tûnalama, tûlama kwajili ya Nang'olo, na ikâva tûnahwa, tûhwa kwajili ya Nang'olo. Na ikâva tûnalama au ikâva tûnahwa, hwetu tuvammalele nni tuvanu tûvá Nang'olo. ⁹ Bahi ing'anya ya anelyo, Kilisto ânihwa na kufufuka uchinga apate kuva Nang'olo wa vanu vammalele, yani vomu na vahwile. ¹⁰ Hambu ing'anya ntwanu nano wako ûnnyukumu nkúkulupila nnyako? Na ing'anya ntwanu wako ûnhebula nkúkulupila nnyako? Kwa kuva, hwetu tuvammalele tûmbeimila muyo mwa chiteng'u cha Nnungu cha hukumu.

¹¹ Mmalemba Lanaswe, Nang'olo Nnungu achidoni,
"Muhiu Nangu nni Nnungu nimwene umi, bahi, kila munu âmbetindivala malundi muyo mwangu,

na kila munu achiyambukile kuva nangu nni Nnungu."

¹² Bahi kila munu muhwetu âmbelitetela mwene muyo mwa Nnungu.

Unankoheje nkúkulupila nnyako

¹³ Bahi tunahwenehe kuhukumilana kavila tuvene kuya tuvene. Henga amulanga kuleka kutenda vitukutuku vimbevakhôjeja vanu vanji au kuvayanguha mmasambi. ¹⁴ Kwa kuva ngûlundene na Nang'olo Yesu, nangu ñnimala mwelehu kuva nanga chakulya chohecho chîva najisi kupapatana na asili yake. Henga ikâva munu âchivalangila chakulya fulani kuva najisi, bahi kwanga nang'e chakulya anecho chîva najisi. ¹⁵ Ikâva wako ûmpwateha ntima nkúkulupila nnyako ing'anya ya chakulya chiulya, bahi wako ukâlojwa na itamwi

ya Nnungu. Únakubàli kuntenda nkúkulupila nnyako ahochele ing'anya ya chakulya chiuchona wako kuva halali kuliwa, kwa kuva Yesu Kilisto ánihila kwajili yake. ¹⁶ Bahi unavate nde vanu vanji vakutongolele lahakalenge ing'anya ya kulya chakulya chiuchona wako kuva halali kuliwa. ¹⁷ Kwa kuva, Ufalume wa Nnungu ukáyamba mambo la kulya na kukimbila, henga úyamba haki na amani na ihangaladi yahumya Umumu Wanaswe. ¹⁸ Bahi munu woheyo antumikila Kilisto kwa kuvalongoleja vanji, aneyo ánkatalapala Nnungu na ánakubaliwa na vanu.

¹⁹ Bahi tukalehe namene kutenda vitukutuku víída na amani na kututenda tuhwingi-hane muing'ulupa. ²⁰ Unaondonge madengo la Nnungu la kundenga munu muing'ulupa ing'anya ya chakulya. Vyakulya vyammalele halali kuliwa, henga nni ubaya kwakuwe kulya chakulya chimbenténda nkúkulupila nnyako ayangukile mmasambi. ²¹ Nni chinu chambone namene kuleka kulya inyama na kukumbila divayi na kutenda chitukutuku chohecho chimbenténda nkúkulupila nnyako ayangukile mmasambi. ²² Bahi chikamulihe muntima wako chinu anecho chukulupila kuyamba mambo anelo, umale chihí wako na Nnungu wako. Wasa munu ayula akáhukumika muntima mwake kwa chinu chachitenda. ²³ Henga munu avéle na lipamba kwa chakulya chalya, Nnungu ánannyukumu kwa kulya, kwa kuva kulya kwalya kukápatatana na ing'ulupa yake. Na munu aténda chinu chohecho bila kupapata chakulupila, aneyo átenda masambi.

15

Namuna ya kuvatendela vanu vanji

¹ Hwetu tuhwingile muing'ulupa, túlemelewa tutwalilane na idabadangi ya avala vakávele na dimongo muing'ulupa. Tunatende chihí vitukutuku vitukatapalila tuvene. ² Henga kila munu muhwetu álemelewa ankatapalile nnyake kwa kuntendela lambone uchinga anhwingihe muing'ulupa. ³ Kwa kuva, ata Kilisto nanga panatendile vitukutuku vichinkatapalila chihí mwene, íla ávele muchi chilahaula Malemba Lanaswe kuva, “Kuhe-bula kwammalele kuvakuhebwire wako Nnungu, kúngumatokedile nangu.” ⁴ Na lammalele lalembwije kala Mmalemba Lanaswe, lánilembwa kwajili ya kutuhunda hwetu, uchinga kwa kupililila kwetu na kukamywa mitima kwa indila ya Malemba Lanaswe, tuhwenehe kuva na lilolelo. ⁵ Bahi Nnungu avéng'a vanu dimongo dya kupililila na kutujwa ntima, annyululihe mwenu kuva na likudungilo ulimo akuno umutenda chanatendile Yesu Kilisto. ⁶ Anepo nni mwenu mmammalele pamumbekuva na ntima umo na lidi limo Iya kuntumbyanga Nnungu, Atata wa Nang'olo wetu Yesu Kilisto.

Malove Lambone kwa vanu vammalele

⁷ Bahi pwechelana mmene kwa mmene malinga Kilisto champwechedile mwenu kuva mmake, uchinga Nnungu apate kutumbyangwa. ⁸ Kwa kuva, nínnyaulilanga kuva, Kilisto ánivatumikila Vayahudi uchinga apate kulanguja ikulupiki ya Nnungu, na adila ahadi divanapewije anyakala va Chiyahudi dipate kutimila, ⁹ na uchinga na vanu vakávele Vayahudi vapate kuntumbyanga Nnungu kwa chididi chake, malinga chiilembwije Mmalemba Lanaswe kuva,

“Ching'ati vanu vakávele Vayahudi nimbekutumbyanga, na kukuimbila dihimu dya imbili ya lina lyako.”

¹⁰ Uchocho, Malemba Lanaswe láhaua kuva,

“Mwenu mmanu mukávele Mmayahudi, hangalala pamo na vanu vake.”

¹¹ Kavila láhaua kuva,

“Mwenu mmanu mukávele Mmayahudi, nnombolele Nang'olo, nnombolele nang'e mwenu mmanu mmammalele.”

¹² Kavila Isaya áhaua kuchidoni,

“Nnikolo Iya Yese ámbelumila munu,

ambevatawála vanu vakávele Vayahudi,

na aneyo vanu vambekuva na lilolelo ing'anya yanga nang'e.”

¹³ Bahi Nnungu wa lisingilo lyetu, ammumbajange mwenu ihangaladi yammalele na amani kwa kuva múnankulupila. Anepo njo pamumbeumbalwa mwalehu na lilolelo kupitila dimongo dya Umumu Wanaswe.

Kutumika kwanga Paolo

¹⁴ Mmakukulupila avangu, nangu nimwene ngúvele na uhakika kuva, mwenu múniumbalwa na uwambone na múnilamala lammalele lamulemelewa kulatenda, bahi múnahulula chihí kuhundana mmene kwa mmene. ¹⁵ Henga sehemu dyohe m'baluwa aino íninnembila bila kuyopa uchinga ninkumbusange kavila mambo fulani. Ngútendile uchocho ing'anya ya inema yaning'ile Nnungu, ¹⁶ ya kuva ntumishi wa Yesu Kilisto kwa

vanu vakávele Vayahudi. Ngùkola madengo la chikuhani la kuyanaja Malove Lambone uchinga vanu vakávele Vayahudi vapate kukubaliwa na Nnungu kwa kuhahulwa na Umumu Wanaswe. Na vambekuva muchi sadaka ikubaliwa na Nnungu. ¹⁷ Bahi kwa kulundana kwangu na Yesu Kilisto, nahulula chihi kulilombolela ing'anya ya madengo alano langunkolela Nnungu. ¹⁸ Henga nikambelina kulilombolela kwamba chinu chohecho, chikánave chihi akhachitendile Yesu Kilisto kupitila nangu uchinga vanu vakávele Vayahudi vapate kumpilikana Nnungu. Átendile uchocho kupitila malove langu na matendo langu, ¹⁹ yani kupitila dimongo dya vimaiho vya masaibu na lakukanganya, na dimongo dya Umumu wa Wanaswe. Bahi kutandikila ku Yelusalemu mpaka chilambo cha ku Iluliko, ñnihubili kila pachinu Malove Lambone lamwamba Kilisto. ²⁰ Na likudungilo lyangu ni kuyanaja Malove Lambone kila pachinu pavakanambipilikana Malove Lambone lamwamba Kilisto. Ngùkudungidile uchocho uchinga nnadenge munsingi waudengile munu yunji, ²¹ malinga chiilembwije Mmalemba Lanaswe kuva, "Vanu vakánambiyanjijwa Malove Lambone lamwamba Yesu, vachivalamabe. Na vanu avala vakánambipilikana, vachivapilikane."

Paolo àkudungila kuhwika ku Loma

²² Aneyo njo ing'anya inangutendile ngudivilwe kwida kwenu kwa kuvilinganya. ²³ Henga kwa vino ñnimalila madengo langu kwa m'bali auno wa chilambo, na kwa kuva kwa vyaka vyohe ngúvele na hamu ing'ulu ya kwida ku Loma unannolanga. ²⁴ Ngùlolela kutenda uchocho panimbekuva unguhwenya ya ku Isipaniya. Natamwa namene kwonana na mwenu, koka nguhangalale pamo na mwenu kwa maduva kadiki, na natamwa namene kupata nsada wenu kwajili ya mwanda wangu. ²⁵ Henga vino ngúhwenya ya ku Yelusalemu hoti unaveng'a nsada vakúkulupila va aneko. ²⁶ Kwa kuva, vakúkulupila va ku Makedoniya na va ku Akaya váníamula kuhumya dimali dyao kwa kuveng'a nsada vakúkulupila vanji va aneko ku Yelusalemu, yani avala amahuvani. ²⁷ Vanang'o váníkatapaliwa kutenda uchocho, na anecho njo chivalongwa vanang'o, kwa kuva, ikáva vanu vakávele Vayahudi vápwechedile dinujo dya chinnungu dya Vayahudi, bahi na vanang'o válezembelewa vavahudumile Vayahudi kwa kuveng'a vitukutuku vya chimmili vivasikikidile. ²⁸ Bahi níkamalila madengo anelo na kumala kuva vánípwechela kila chinu chichangwije, nguchingupitile kwenu mwenu panimbekuva nndila unguhwenya ya ku Isipaniya. ²⁹ Nangu ñnimala kuva panimbekwida kwenu mwenu, nimbekwida na dinujo dyohe namene dya chinnungu kuhaloka kwa Kilisto.

³⁰ Mmakukulupila avangu, nangu nannyuwanga namene kwajili ya Nang'olo wetu Yesu Kilisto na kwajili ya itamwi ya Umumu Wanaswe, lundana na nangu kwa kunguyuwila kwa Nnungu. ³¹ Yuwanga uchinga panimbekwika ku Yelusalemu nnakumulwe na vanu vakákulupila va nchilambo anecho cha ku Yudeya, na nsada ungupelekeja upate kupwechelewa na vakúkulupila va aneko. ³² Anepo Nnungu akátamwa, nguchinguhulule kwida kwenu akuno unguhangelala na kutujana mitima pamo na mwenu. ³³ Bahi Nnungu wa amani, àave pamo na mwenu mmammalele! Amina.

16

Paolo àvasalimila vanu

¹ Nangu nímmaiha kwenu mwenu, nnumbwetu Foibe ntumishi wa likuwa lya vanu vankulupila Yesu lya ku Kenkileya.* ² Ngúyuwa mumpwechelele kwajili ya Nang'olo, malinga chivalembelewa kutendewa vakúkulupila. Nnyangatange kwa chinu chohecho chambesikikila, kwa kuva, nang'e àvayangete vanu vohe pamo na nangu mwalehu.

³ Nsalimile Pilisila nawi Akila, amadengo avangu mmadengo langa Yesu Kilisto. ⁴ Vanang'o válezé tayali kuhwa kwajili ya kuupoha umi wangu, na wala níkee chihi nangu weka nivashukúlu, ila pamo na makuwa lammalele la vanu vankulupila Yesu, la vanu vakávele Vayahudi. ⁵ Vasalimile na vanu vankulupila Yesu, vanu vakojána nng'ande mwavo. Nsalimile nnyanjawagu Apaineto, munu ntandi kunkulupila Yesu Kilisto nchilambo cha ku Asiya.

⁶ Nsalimile na Maliya, munu atumbéme namene kukola madengo kwajili yenu. ⁷ Nsalimile na Andiloniko nawi Yuniya Vayahudi avangu vanahungwije nnilungu pamo na nangu. Vanang'o vánalombolewa namene ching'ati mitume, vanu anevo váníngulongolela nangu kunkulupila Yesu Kilisto, kabla nangu níkánambi.

⁸ Nsalimile na Ampiliato, nnyanjawangu unintamwa namene mulundani yetu na Nang'olo. ⁹ Nsalimile na Alubano, mmadengo nnyangu mmadengo la Kilisto, na nsalimile nnyanjawangu Sitakisi. ¹⁰ Nsalimile na Apele munu alangujije ikulupiki yake kwa Kilisto.

* 16:1 Apano pálembwije "ntumishi," lilove ulila litumike kumwamba shemasi mmalemba lanji la Paolo.

Wasalimile na vanu vammalele vaikála muing'ande yanga Alistobulo. ¹¹ Nsalimile na Helodioni Nnyahudi nnyangu, pamo na vanu vammalele vankulupila Nang'olo, vanu va nng'ande mwanga Nalikiso.

¹² Nsalimile na Tilifaina nawi Tilifosa vamahe vatumbâma namene kuntumikila Nang'olo. Nsalimile na nnyanjawangu Pelisi, mmahe akodile madengo lohe kwajili yanga Nang'olo. ¹³ Nsalimile na Lufo, muni atandolweji na Nang'olo, nsalimile na anyokwe Lufo unimmalangila nangu kuva, nanani nnyuvangu. ¹⁴ Nsalimile na Asinkilito nawi Flegoni nawi Helime nawi Patiloba nawi Helima, pamo na vakukulupila vammalele vavêle pamo na vanang'o. ¹⁵ Nsalimile Filologo nawi Yulia nawi Neleya na nnumbuwe Neleya nawi Olimpa, pamo na vakukulupila avao vammalele vavêle pamo na vanang'o.

¹⁶ Salimilana mmene kwa mmene kwa itamwi yanga Kilisto. Makuwa lammalele la vanu vakulupila lãnsalimila.

¹⁷ Mmakukulupila avangu, nangu nĩnyuwa mulyongolelange na avala vanu vatandilila mahapukano na kuvahocheja vanu vanji kwa kulatahuka mahundo lamulihundile. Linyemyange kulehu na anevo vanu. ¹⁸ Kwa kuva, vanu malinga anevo nanga pavantumikila Kilisto Nang'olo wetu, henga anevo valatumikila chihi matumbo lavo vene. Tena kwa malove lavo la kuutila na la kukumba, vavalambila vanu vakámaite. ¹⁹ Vanu vammalele vanimala namuna chimumpilikana Nang'olo, bahi ing'anya ya anelyo nangu nahangalala kwajili yenu. Nangu nalembela namene mwenu mumale kutenda lambone, henga mulinyemye na mambo lahakalenge. ²⁰ Nnangu wa amani akambetima kunkadambanga Nanchindenga pahi madodo lenu.

Inema ya Nang'olo wetu Yesu Kilisto ñve pamo na mwenu.

²¹ Timoseo, mmadengo nnyangu ãnsalimila. Lukio na Yasoni nawi Sosipatilo Vayahudi avangu navanang'o vãnsalimilanga.

²² Nangu Telitiyo ngulembile baluwa aino, nkukulupila nnyenu kwa kulundana na Nang'olo, nsalimilanga.

²³ Mwenedi wangu Gayo angukalibisje nangu nng'ande mwake, na avakalibisa vakukulupila vammalele kukojana kwave, nanang'e ãnsalimila. Nkukulupila nnyetu Kwalityo pamo na Elasto ayula akõndya dimali dya imanga aino, navanang'o vãnsalimila.

²⁴ [Inema yanga Nang'olo wetu Yesu Kilisto ñve pamo na mwenu mmammalele. Amina.]†

²⁵ Nnangu alombolewe! Nang'e ãnahulula kuntendanga mwenu muhwinge muing'ulupa kwa kupitila Malove Lambone languyanaja. Na ujumbe auno umwamba Yesu Kilisto, ñihunukula makudungilo la Nnangu kwenu mwenu mmanu mukávele Mmayahudi. Makudungilo anelo lãnipihika kutandikila anepo patandi, ²⁶ henga vino lãnipihuliwa malinga chivanalauji manabii na kupapatana na amuli yanga Nnangu akávele na ntululilo. Makudungilo anelo lãnipihuliwa uchinga vanu vakávele Vayahudi vapate kunkulupila na kumpilikana Nnangu.

²⁷ Bahi Nnangu weka avêle na lúnda, atumbyangwe kwa kupitila Yesu Kilisto vyaka na vyaka! Amina.

† 16:24 Nsitali auno ukapali Mmalemba lanji la kala.

Baluwa inandi yanga Paolo yavalembidile Vakolinso Ulongoledi wa baluwa inandi ya Vakolinso

Baluwa inandi ya Vakolinso ilembwije na Ntume Paolo mmwaka fulani, pepi na mwaka wa 55 kutandikila mwaka wavelekwejiye Yesu Kilsto (sula ya 1:1). Aino nni baluwa inandi n'dibaluwa dimbili dilembwije na Paolo kwa vaktukulupila va imanga ya ku Kolinso. Yonekana kuva, Paolo alembile baluwa aino mmahiku lachiikala ku Efeso. Kwa kuva, m'baluwa aino ahawile kuva, ambeikala pa Efeso mpaka paimbehwika sikukuu ya Pentekoste koka avaongele Vakolinso, bada ya kupitila chilambo cha Makedoniya (sula ya 16:5-9).

Baluwa aino nni majibu la Paolo kupapatana na ujumbe wanaupwechedile kuhaloka kwa vaktukulupila fulani kwamba mambo lakafala lachitendeka nnikuwa lyavo, mambo anelo nni pamo na mahapukano na umalaya. Imanga ya ku Kolinso inimaikana namene kwa vitendo vya umalaya utolomedile, bahi nanga paikanganwa kwona kuva likuwa lya vanu vankulupila Yesu lya anepo uliva na tabiya malinga anedyo. Uchocho, baluwa inandi ya Vakolinso ivele na sula imaikana namene ilonjelêla itamwi (sula ya 13).

Unjipihwa wa baluwa inandi ya Vakolinso

1. Sula ya 1:1-9, Paolo avasalimila Vakolinso na kunshukulu Nnungu kwajili yavo.
2. Sula ya 1:10-4:21, Paolo asugulikila ujumbe waupwechedile wamba mahapukano nnikuwa anelyo la vanu vankulupila Yesu va ku Kolinso.
3. Sula ya 5-6, Paolo asugulikila swala lya mahapukano na vitendo vivatendelanila vya kusitakilana vene kwa vene.
4. Sula ya 7-15, Paolo ahumya maelekeso layamba ulombi na kudihumija sadaka disanamu na namuna ya kutenda ibada pamakojano na dinujo dya Umumu Wanaswe na mambo layamba kufufuliwa.
5. Sula ya 16, Paolo amalilila kwa kuhumya maeleso kwamba mambo fulani lavalembelewa vatende, na mambo lannyamba chihi mwene.

Ntandiliko wa baluwa yanga Paolo

¹ Baluwa aino ihaloka kwang'une Paolo na kwa nkukulupila nnyetu Sositene. Nangu nitandolwa kuva ntume wanga Yesu Kilsto kwa kutamwa kwake mwene Nnungu. ² Ninnembilanga mwenu, mmanu mma Nnungu munkulupila Yesu mma aneko kuimanga ya ku Kolinso, mmanu muhahuliwije kwa kulundanywa kwenu na Yesu Kilsto, na mutandolwejiye na Nnungu kuva mmanu vake. Uchocho, baluwa aino nni kwajili ya vanu vammalele va kila pachinu vayûwa kwa lina lya Nang'olo wetu Yesu Kilsto, Nang'olo wa tuvammalele.

³ Ninnyuwilanga inema na amani kuhaloka kwa Atata wetu Nnungu na kwa Nang'olo wetu Yesu Kilsto diive pamo na mwenu.

Sukulani

⁴ Ninshukulu Nnungu maduva lammalele kwajili yenu mwenu ing'anya ya inema yake yampele mwenu kwa indila ya Yesu Kilsto. ⁵ Kwa kuva, kwa kulundanywa kwenu na Yesu Kilsto mwenu munijaliwa kwa kila namuna, asa kila namuna ya itangodi na kila namuna ya imadi. ⁶ Anelyo limaaha kuva, achila chitunnyaulidile mwenu kumwamba Kilsto nni muhiu. ⁷ Bahi uhiku auno umuhweneha kulindilila kwa hamu ing'ulu kwonekana kwa Nang'olo wetu Yesu Kilsto, nanga pamusikikila injo yoheyo ya chinnungu. ⁸ Nang'e njo ambentenda mwenu muhwinge mpaka kuntululilo uchinga munaonekane na likosa lyohelyo nniduva anelyo lyambekwida Nang'olo wetu Yesu Kilsto. ⁹ Nnungu achiatende uchocho kwa kuva, nang'e anakulupika, na njo anchemile mwenu uchinga mukumilane na Mwanawe Yesu Kilsto Nang'olo wetu.

Kuyavanyika kwa vanu vankulupila Yesu

¹⁰ Mmakukulupila avangu, chonde mbenkunnyuwanga kwa lina lya Nang'olo wetu Yesu Kilsto, mupilikanane uchinga lanapwawe mahapukano kwenu mwenu. Muve chinu chimo na kukudungila ulamo. ¹¹ Kwa kuva, nangu nnipilikana habali dyenu kuhaloka kwa vanu vanji va nng'ande mwanga Koloe, kuva mmakukulupila avangu, munalumbana. ¹² Nangu ngutangola uchocho kwa kuva, kila munu mmwenu ahaula chihi chakameke mwene. Yunji ahaula kuva, "Nangu wanga Paolo," na yunji ahaula kuva, "Nangu wanga Apolo," na yunji ahaula kuva, "Nangu wanga Petulo," na yunji ahaula kuva, "Nangu wanga Yesu Kilsto." ¹³ Dachi, mutenda kuva Kilsto aniyavanyika? Dachi, Paolo njo avambwije

munsalaba kwajili yenu? Dachi, múbatisfiye kwa lina lyanga Paolo? ¹⁴ Nangu nanshukulu Nnungu kwa kuva nikánam'batisiye kananga munu yumo mmwenu ikánave chihi Kilisipo na Gayo. ¹⁵ Bahi nanga munu woheyo ambehulúla kuhaula kuva mwenu múbatisfiye kwa lina lyangu. ¹⁶ Nni muhiu kuva, nangu nívatisfiye vanu va nng'ande mwanga Stefana, henga upunda anepo níkámala kuva pàvele munu yunji ungum'batisiye. ¹⁷ Kwa kuva, Kilisto akángutumile unabatisa, henga ángutumile unayanjaja Malove Lambone bila kutumila malove la kukumba la lúnda lwa vanu, uchinga ujumbe wámba kuhwa kwanga Yesu Kilisto munsalaba unakohe dimongo dyake.

Kilisto nni Lúnda na dimongo ya Nnungu

¹⁸ Kwa kuva, ujumbe uyámba kuhwa kwanga Yesu munsalaba, kwa avala vahochéla úvalangiwa chihi kuva uvelu, henga kwetu hwetu tupôhwa nni dimongo dya Nnungu. ¹⁹ Kwa kuva, inilembwa Mmalemba Lanaswe kuva,

“Nimbekwondonganga lúnda lwa vanu vavêle na lúnda, na kudiyahila kulehu ding'ano dya vanu vavêle na ding'ano.”

²⁰ Àvele kwachi nano munu avêle na lúnda? Àvele kwachi nano nkúhunda Sheliya ya Musa? Àvele kwachi ayula amaíte namene matahukano mmahiku alano? Nnungu ánilanguja lúnda lwa chilambo achino kuva nni uvelu chihi!

²¹ Kwa kuva, kupapatana na ukulu wa lúnda lwa Nnungu, vanu nanga pavanahulwile kummala Nnungu kwa indila ya lúnda lwavo vene. Henga Nnungu ánikatapaliwa kuvapoha avala vankulupila kupitila ujumbe utuyanajaja, ujumbe wonékána kwa vanu vavêle na lúnda kuva nni chinu cha chivele. ²² Ing'anya Vayahudi valembe valangujwe vimaiho vya masaibu na Vagiliki vátaha lúnda, ²³ henga hwetu túhubili kuva, Yesu Kilisto ánivambwa munsalaba. Ujumbe anewo kwa Vayahudi wónékana kuva chinu cha kusunaja na kwa vanu vakávele Vayahudi vóna chihi uvelu. ²⁴ Henga kwa avala vachemwíje na Nnungu, ikáva Vayahudi au Vagiliki, Kilisto nni dimongo na lúnda lwa Nnungu. ²⁵ Kwa kuva, chinu chivalangíwa kuva uvelu wa Nnungu, chivele na lúnda kupunda lúnda lwa vanu, na chinu chionékána kuva nni ididimangi ya Nnungu, chivele na dimongo kupunda dimongo dya vanu.

²⁶ Mmakukulupila avangu, himukilanga chimunavele apala patandi pamunachemwíje na Nnungu. Ukápima kwa chipimo cha chimunu, akee vanu vohe mmwenu vanavele na lúnda, na akee vanu vohe mmwenu vánavele na dimongo, na akee vanu vohe mmwenu vánavele na vyeo. ²⁷ Henga Nnungu ávatondwele vanu va chilambo achino vaonekána kuva mavelu uchinga avataye dihoni avala vavêle na lúnda. Na ávatondwele vanu va chilambo achino vaonekána kwa vanang'o kuva vakávele na dimongo dya kutawala, uchinga avataye dihoni vanu vavêle na dimongo dya kutawala. ²⁸ Nnungu ávatondwele vanu vaonekána pameho pavanu kuva vakee vanu va hali-hali, vanu va kusalauliwa, vanu vakee vamana, uchinga ávasulupuhe vanu vaonekána kuva vamana. ²⁹ Átendile uchocho uchinga munu woheyo analilombolele muyo mwa Nnungu. ³⁰ Nnungu mwene njo ánnundanije mwenu na Yesu Kilisto, nanang'e ántendile Yesu Kilisto kuva lúnda lwetu. Kwa kupitila kwanga Yesu Kilisto, Nnungu átuvalangidile hwetu kuva tuvambone pameho pake, na kututenda kuva tuvanaswe na kutukombola mmasambi. ³¹ Malinga chilahaula Malemba Lanaswe kuva, “Munu alembéla kulyona, bahi alyonele Nang'olo.”

2

Lúnda lwa Nnungu

¹ Mmakukulupila avangu, nangu pannaidile kwenu mwenu unannyubilila habali ya ujumbe wa Nnungu upihike, nangu nanga pannatumidile malove la kukamajanga wala lúnda lwa vanu. ² Kwa kuva, pannavele pamo na mwenu ngwámwile ngulekane na lammalele langulamaite, nkuhubili chihi habali dya Yesu Kilisto avambwíje munsalaba. ³ Nangu ngúvele pamo na mwenu akuno nguvélé nimpole, ungunnyopa Nnungu na kutetemela. ⁴ Mahubili langu na ujumbe wangu nanga pavinavele na lúnda lwa chimunu wala malove la kuvakumba vanu, henga vímaiha kwa dimongo dya Umumu Wanaswe. ⁵ Ngútendile uchocho uchinga ing'ulupa yenu ilisingilé dimongo dya Nnungu, na akee lúnda lwa chimunu.

⁶ Pamo na anelo, hwetu tútumila malove la lúnda kwa vanu avala vahwingíle muing'ulupa, henga lúnda anelwo akee lwa chilambo achino, na wala akee lúnda lwa vatawála va chilambo achino vambekwondóngwa. ⁷ Hwetu tuyanajaja lúnda lwa Nnungu, lúnda lupihike pameho pa vanu, lúnda lwanakudungidile Nnungu kwajili ya ukulu wetu kabla chilambo chikanaumbwa. ⁸ Wala nanga nkulu yumo muvakulu va chilambo achino

anakameke lúnda anelwo. Kwa kuva, kuikave uvakameka lúnda anelwo vakanamambe munsalaba Nang'olo wa ukulu. ⁹ Malinga chivalembile Mmalemba Lanaswe kuva, “Wala nanga munu awahíte kuvyona, wala kuvipilikana, kananga kuvihimukila muntima mwake, vitukutuku avila Nnungu vyavavikidile avala vantámwa.”

¹⁰ Henga Nnungu ánitupihulila mambo anelo kupitila Umumu wake Wanaswe. Kwa kuva, Umumu Wanaswe ánaloleha kila chinu, ata makudungilo la Nnungu lapihíke mwalehu. ¹¹ Nnani ahulúla kumala mawaso la munu yunji ikánave chihi isungu ivéle nkati mwake? Uchocho, nanga munu amála mawaso la Nnungu ikánave chihi Umumu wa Nnungu. ¹² Umumu Wanaswe utumpwechedile akáhaloka nchilambo achino, ila áhaloka kwanga Nnungu uchinga atuhululihe kumala álalá látwing'ile Nnungu.

¹³ Bahi patunnyaullila mwenu mambo anelo, nanga patutumila malove la lúnda lwa vanu. Henga tütumila malove latuhundwije na Umumu Wanaswe, utuhaulisa uhiu wa mambo la chinnungu kwa malove la chinnungu. ¹⁴ Bahi munu atawalíwa na mambo la pachilambo achino akáahulula kulakubali mambo lahalôka kwa Umumu wa Nnungu kwa kuva, álona kuva lachivelu. Munu aneyo akáahulula kulamala mambo anelo ing'anya lakamekeka chihi chinnungu. ¹⁵ Munu wa chinnungu ánahulula kulaloleha mambo lam-malele, henga nang'e nanga pahukumiwa na munu woheyo. ¹⁶ Kwa kuva, Malemba Lanaswe láhaua kuva, “Nnani aumaíte ntima wa Nang'olo? Nnani ahulúla kunnyunda?” Henga hwetu túnivanawo ntima wanga Yesu Kilisto.

3

Kuyavanyika kwa vanu vankulupila Yesu

¹ Mmakukulupila avangu, pannavele pamo na mwenu, nangu nikanahulwile kutangola na mwenu muchi mmanu mma chinnungu. Henga ngúlembelwa ngutangole na mwenu muchi vanu vatawalíwa na mambo la pachilambo au malinga mmakanunu mmahundo langa Kilisto. ² Ninkumbijije mavele, na akee chakulya chikamile, kwa kuva, múvele mukánambichihulula anecho chakulya chikamile. Na ata vino mukáchihulula, ³ ing'anya bado mmechinkutawaliwa na mambo la pachilambo. Kwa kuva, wiu na ing'ondo vivele chihi nkupwawa mmwenu. Dachí, mambo anelo lakálanguja kuva mwenu mmechinkutawaliwa na mambo la pachilambo, na muikalanga muchi vanu vatawalíwa na mambo la pachilambo? ⁴ Kwa kuva, kila munu mmwenu átangola chihi lyake, yunji áhaua kuva, “Nangu wanga Paolo,” na yunji áhaua kuva, “Nangu wanga Apolo.” Dachí, chinu anecho chikálanguja kuva mwenu mmechinkutawaliwa na mambo la pachilambo achino?

⁵ Dachí, Apolo nnani? Na Paolo nnani? Hwetu nni tuvatumishi chihi tiva Nnungu, tuntendíle mwenu mupate kunkulupila Yesu. Kila munu muhwetu ákodile chihi madengo lapewije na Nang'olo. ⁶ Nangu napandíle dimbeyu, na Apolo nkumwadilangila medi, henga Nnungu nni aditendíle dimele na kukulumuka. ⁷ Bahi apánda dimbeyu na ayula amwadiílila medi, vammalele vakávele mana, wamana nni Nnungu ahululíha dimbeyu dimele na kukulumuka. ⁸ Ayula apánda dimbeyu na ayula amwadiílila medi vammalele nni chinu chimo, na Nnungu ámbemwing'a kila munu inudyoyake kupapatana na madengo lakodile. ⁹ Kwa kuva, nangu na Apolo nni amadengo tuvé Nnungu, na mwenu mùlandanywa na welu wa Nnungu na ing'ande yake.

¹⁰ Kwa inema yaning'ile Nnungu, nangu ngúvele muchi nkúdenga kwenu mwenu. Ngúdentile nsingi malinga nkúdenga avéle na lúnda, akameke kudenga saana. Na hambi munu yunji ádenga muha mwa nsingi anewo, henga kila munu álembelwa alolehe saana namuna chadenga. ¹¹ Kwa kuva, nanga munu ahulúla kudenga nsingi wohewe ikánave chihi aula udengwíje, na anewo nsingi nni Yesu Kilisto. ¹² Munu woheyo ánahulula kudenga muha nsingi anewo kwa kutumíla sahabu au madini la dihela au mayanga lagalika au milandi au mahamba au wahi. ¹³ Henga liduva lya hukumu nni limbeténda uwonekane uwambone wa madengo la kila munu. Kwa kuva, liduva aneyo pambehumila moto, na anewo moto njo umbeipíma na kulanguja uwambone wa madengo la kila munu. ¹⁴ Ikáva anecho chadengile munu munsingi anewo chikambekupya moto, bahi munu aneyo ámbepwechela inujo. ¹⁵ Henga ikáva achila chadengile munu chimbekupya, bahi munu aneyo ámbepata asala, henga mwene ámbepohwa muchi munu apóhwa mmoto.

¹⁶ Dachí, nkámaite kuva mwenu nni Ing'ande ya Nnungu, na kuva Umumu wa Nnungu áikala nkati mwenu? ¹⁷ Bahi munu akáyondonganga Ing'ande ya Nnungu, Nnungu nanang'e ámbemwondonganga munu aneyo, kwa kuva, Ing'ande ya Nnungu nni yanaswe, na ing'ande aneyo nni mwenu mmene.

¹⁸ Munalilambilange mmene, ikàva munu woheyo mmwenu àlyona kuva àvele na lúnda lwa chilambo achino, àlembelèwa kwa muchi livelu uchinga apate kuva na lúnda luhuu. ¹⁹ Kwa kuva, lúnda lwa chilambo achino nni uvelu chihi pameho pa Nnungu. Malinga chilahaula Malemba Lanaswe kuva, “Nnungu àtumila ulamba wa vanu valyóna kuva vavele na lúnda kuva muchi lutambo lwa kuvatanjiha vene.” ²⁰ Malemba Lanaswe làhaua kavila kuva, “Nang’olo ànimala kuva, mawaso la vanu vavèle na lúnda, lakemana.” ²¹ Bahi munu woheyo analyone ing’anya ya kuva nang’e nni wa munu fulani! Kwa kuva, vitukutuku vyammalele nni vyenu, ²² ikàva Paolo au Apolo au Petulo* au chilambo au umi au kuhwa au vitukutuku vipawije hambu na viida, vyammalele nni vyenu. ²³ Na mwenu mma Yesu Kilisto, na Yesu Kilisto nni wa Nnungu.

4

Utumishi wa Mitume

¹ Bahi vanu vatuvalangile hwetu kuva tuvatumishi tùva Yesu Kilisto, tukamujijwe disili dyanga Nnungu. ² Pamo na anelo, chilembelèwa kwa kila munu akamujijwe madengo anelo nni kukulupika. ³ Henga kwang’one, nkànguhukumu mwenu au vanu vanji anecho chikee chinu, na ata nangu nimwene nikálihukumu nimwene. ⁴ Muntima mwangu nanga chinu chohecho chinguhukúmu, henga alino likámaiha kuva nangu nni wambone pameho pa Nnungu. Henga Nang’olo nni anguhukúmu nangu. ⁵ Bahi munáhukumu kabla uhiku ukánambikamola, lindilila mpaka Nang’olo pambeida. Nang’e àmbepisulanga lammalele lapihijwe nnupi na kulavika palangele makudungilo la mitima ya vanu. Anepo njo kila munu pambepewechelela imbili yalembelèwa kuhaloka kwa Nnungu.

⁶ Mmakukulupila avangu, ngútangwele malove anelo kwa kutwalila nfano wa Apolo na nangu nimwene, uchinga lààve mahundo kwenu mwenu. Bahi kupapatana na nfano anepo nangu ngùembela mulihunde mana la malove alano kuva, “Lapapate chihi àlala lalembwije.” Mukátenda uchocho mukambelyonela munu fulani na kunhebula yunji. ⁷ Nnani akupèle wako haki ya kuvahukumu vanu vanji? Dachi, akee Nnungu akupèle vitukutuku vyammalele vyuvenavyo? Ikàva uchocho, mwadachi analyóna nkuva muchi ukápewije?

⁸ Hambu mwenu mùlyona kuva tayali múnipata vyammalele vimulembela! Mwenu mùlyona kuva tayali mùjukile mmakupata! Mwenu mùlyona kuva tayali mùjukile mmafalume, ikàna va hwetu tukee tuvafalume! Wasa kuikave muhiu umuva mmakulu uchinga na hwetu uchocho tupate kutawala pamo na mwenu! ⁹ Kwa kuva, nangu ngwóna kuva Nnungu àtutendile hwetu mitume kuva tuvanu tuvantululilo mwalehu, muchi vanu vahukumíwa kuhwa muyo mwa vanu. Tùvikwije muchi chinu cha kukanganwa, chilólwa na vanu vammalele va pachilambo pamo na malaika. ¹⁰ Vanu vátwona hwetu kuva muchi mavelu ing’anya yanga Kilisto, henga mwenu nni mmanu muvèle na lúnda ing’anya ya kulundanywa kwenu na Kilisto! Hwetu nni tuvanu tùvá kudabadanga, henga mwenu nni mmanu muvèle na dimongo. Mwenu nni mmanu mmakweshimika, henga hwetu nni tuvanu tùvá kuhebuliwa! ¹¹ Mpaka vino, tùvenkubanika na indala na inyota, tùvele na uhou, tùnapanywa na nanga patuvele na pachinu pakuikala. ¹² Tùkola madengo kwa bidi kwa makono letu tuvene. Pavatutangolela malove lahakalenge, hwetu tùnavabaliki na patubanihwa tùnapililila, ¹³ na pavatulambilila tùyang’ula chihi kwa upole. Mpaka hambu tùvalangiwa chihi muchi miswani ya pachilambo na kila munu àtulola muchi uchafu.

¹⁴ Nangu nikánembila mwenu malove alano uchinga nintayangé dihoni, henga nin’dumange muchi mmanavangu unintamwanga. ¹⁵ Ikàna mùvele na vakunnela alufu kumi mmaisha lenu la Chikilisto, henga mùvele chihi na atata yumo. Kwa kuva, mmaisha lenu la kuva pamo na Yesu Kilisto nangu nni nimmaléke mwenu kwa kunnyubilila mwenu Malove Lambone.

¹⁶ Chonde, mbènkunyuwanga, munguyejange nangu. ¹⁷ Bahi ing’anya ya anelyo, nangu nintuma Timoseo kwenu mwenu. Nang’e nni mwanangu unintamwa na ànakulupika pameho panga Nang’olo. Nang’e achiankumbusange namuna chinimwapa Yesu Kilisto, malinga chinguvahunda vanu vankulupila Yesu ya kila pachinu panguhwena.

¹⁸ Vanu vanji mmwenu vánalyona, uvatenda kuva nikámbemwongela kavila mwenu. ¹⁹ Henga Nang’olo akátamwa, nikambetima kwida kwenu mwenu, na anepo nni panimbelyonela nimwene, akee chihi achila chivatangola anepo vanu valyóna, henga pamo na kumala dimongo dyavo. ²⁰ Kwa kuva, Ufalume wanga Nnungu ukálangujwa chihi kwa malove weka, ila kwa dimongo dya Nnungu. ²¹ Hambu mwenu mùlembela chani? Dachi, nguide kwenu na chiboko au nguide na ntima wa itamwi na upole?

* 3:22 Apano pàlembwije Kefa, kwamba lina linji lyanga Petulo.

5

Linyemyange na umalaya

¹ Nangu nakangana kupilikana kuva, kwenu mwenu kùvele umalaya wa kuyoha, na umalaya aneво kananga vanu vakámmaite Nnungu vakánambitenda. Vànghaulidile kuva, munu yumo mmwenu àonga na mmahe wa atatake! ² Mwenу mùhulula dachi kulyona? Mwenу mùlembelewa mulikutangile, na mumuse mmwenu munu aneyo atendile chitendo anecho. ³ Ikànaва kwa mmili ngùvele kulehu na mwenu, henga isungu yangu ìvele pamo na mwenu. Bahi mumale kuva, ñninnyukumu munu aneyo atendile chitendo anecho cha dihoni muchi ngùvele pamo na mwenu. ⁴ Bahi pamumbekojana pamo kwa lina lya Nang'olo wetu Yesu, nanani nimbekuva pamo na mwenu kwa isungu, na dimongo dya Nang'olo wetu Yesu ñimbekuva pamo na mwenu. ⁵ Bahi pamumbekojana, mùlembelewa munkamudye munu aneyo kwanga Nanchindenga kwa kummusa nnikuwa lya vanu vankulupila Yesu, uchinga asili yake ya chimmili itawaliwa na sambi iondongwe, na isungu yake ipohwe, nniduva alila lyaambeida Nang'olo Yesu Kilisto.

⁶ Kulyona kwenu kukee chinu chambone! Dachi, mukámaite nfano uhaùla kuva, hamila kadiki ìumuha lidonji lya mmalele lya uhu wa ngano? ⁷ Bahi lihahulange kwa kuiusa hamila ya machedo ya sambi uchinga mupate kuva muchi lidonji lya hambi likátaijwe hamila, malinga chimulembelewa mùve. Tendanga uchocho kwa kuva, Kilisto tayali ànihumalya kuva sadaka kwajili yetu malinga ungandolo wa Sikukuu ya Pasaka. ⁸ Bahi tuihangalafile ing'ole aneyo bila kutumila mikate ivatadile hamila, yani hamila ya sambi na vitendo vihakalenge malinga chivachihangalalila ing'ole aneyo kwa kulya mikate ikátaijwe hamila, yani kuva na ntima wambone na uhu.

⁹ M'baluwa yangu ninnembidilenge mwenu kuva, munakundanyike na amalaya. ¹⁰ Nikámba kuva munakundanyike mwalehu na amalaya vammalele va pachilambo, wala vanu vakúng'unuka, wala vakúpakanyola, wala vakúyuwa disanamu. Kwa kuva, ikáchiva uchocho, mwenu mùlembelewa muuke nchilambo achino! ¹¹ Henga vino ninnembila kuva, munakundanyike na munu woheyo alichéma kuva nkúkulupila, akáva mmalaya au akáva nkúng'unuka au nkúyuwa disanamu au munu avatongolèla avake malove lahakalenge au munu akalewa, na munu wa kupakanyola. Munu wa uchocho, ata kulya munalaye nawe.

¹² Akee madengo langu kuvahukumu vanu vakávele nnikuwa lya vanu vankulupila Yesu. Nnungu njo ambevahukúmu vanu aneво. Henga mwenu mùlembelewa muvahukumu vanu vavèle nnikuwa lyenu. ¹³ Malinga chilahaula Malemba Lanaswe kuva, “Mmuse mmwenu munu ayula aténda lahakalenge.”

6

Kusitakilana kwa vanu vankulupila Yesu

¹ Ikáva munu woheyo mmwenu àpwatene na nkúkulupila nnyake, ivadachi akansitaki kwa vanu vakámmaite Nnungu badala ya kuhwena kwa vanu vankulupila Yesu vakalamalile? ² Dachi, mwenu mukákameke kuva vanu vankulupila Yesu njo vambevahukúmu vanu va chilambo achino? Na ikáva mwenu mùmbechihukumu chilambo, dachi, mukálembelewa kulamalila mambo anelo majoko? ³ Dachi, mwenu mukákameke kuva tùmbevahukumu maulaika? Bahi mwenu mùnahulula chihi namene kulamalila mambo la kawaida la mmaisha alano. ⁴ Bahi ikáva pàvele na ipwatani mmwenu ing'anya ya mambo la namuna aneyo, mwadachi nano mùlapelekeja masitaka lenu kwa vanu vakávele na mamulaka nnikuwa lya vanu vankulupila Yesu uchinga vakalamalile? ⁵ Ngùlatangola anelo uchinga ngupate kuntayanga dihoni. Dachi, nanga munu kananga yumo mmwenu avèle na lúnda lwa kuhulula kulamalila malove la vakúkulupila avake? ⁶ Henga badala yake nkúkulupila ànsitaki nnyake, tena lyene alino litendeka muyo mwa vanu vakákulupila!

⁷ Uhu ni kuva, aneko kusitakilana kwa mmene kwa mmene kùmaiha kuva mùnilemwa mwalehu! Wasa mutendewe lahakalenge kuliko anelo! Wasa mpakanyolwe dimali dyenu kuliko kutenda anelyo! ⁸ Henga mwenu mmene nni muvatendéla avenu mambo lahakalenge na kuvapakanyola dimali dyavo, na vanu umuvatendela uchocho nni vakúlipila avenu! ⁹ Dachi, au mukákameke kuva vanu vaténda lahakalenge vakambeulisi ufalume wa Nnungu? Munahohejwe! Vanu vaténda umalaya na vayúwa disanamu na valála ugoni, na valume valihúmya vene kulombwa na valume avao na valume vavalómba valume avao. ¹⁰ Na vakwiva, na vakúng'unuka, na vakukalewa, na vanu vavatongolèla vanu vanji lahakalenge, na vakúpakanyola, vanu aneво wala nanga pavambeulisi Ufalume wa Nnungu. ¹¹ Mmanji mùvele uchocho, henga vino mùnihahulwa mwalehu na kutendwa kuva

mma Nnungu na kutendwa kuva mmambone pameho pa Nnungu kwa kulundanywa na Nang'olo Yesu Kilisto na Umumu wa Nnungu wetu.*

Miili ya vanu vankulupila Yesu nni dimbandi dyanga Yesu Kilisto

¹² Munu ànahulula kuhaula kuchidoni, “Vitukutuku vyammalele kwang'une nni halali.” Elo, henga akee vitukutuku vyammalele vivèle na faida. Nangu nàkubali kuva, “Vitukutuku vyammalele kwang'une nni halali,” henga nikambetawaliwa na chinu chohecho. ¹³ Mweni muhaua kuchidoni, “Chakulya chinipwawa kwajili ya litumbo na litumbo linipwawa kwajili ya chakulya.” Elo, henga Nnungu àmbevyondonganga vyammalele vivili. Mmili wanga munu ukávele kwajili ya umalaya, ila ni kwajili ya kuntumikila Nang'olo, na Nang'olo njo aichûnga miili yetu. ¹⁴ Nnungu ánfufwile Nang'olo Yesu, uchocho achiatufufule na hwetu kwa dimongo dyake.

¹⁵ Dachi, mwenu mukákameke kuva miili yenu nni dimbandi dya mmili wa Yesu Kilisto? Dachi, mûtenda nahulula kutwala dimbandi dya mmili wanga Kilisto nkudilundanya na kahaba? Mwiko ikáhululika! ¹⁶ Dachi, mwenu mukákameke kuva ayula alundána na kahaba àava mmili umo na nang'e? Kwa kuva, Malemba Lanaswe làhaua kuva, “Na anevo vavili vàmbekuva mmili umo.” ¹⁷ Henga ayula alundanijwe na Nang'olo àava isungu imo na nang'e. ¹⁸ Vitukute vitendo vya chimalaya! Masambi lanji lammalele lalatenda munu lakáukosela mmili wake, henga ayula atênda umalaya, àukosela mmili wake mwene. ¹⁹ Dachi, mukákameke kuva miili yenu nni ing'ande ya Umumu Wanaswe aikála nkati mwenu umumpwechedile kuhalka kwa Nnungu? Bahi mwenu mukee mali yenu mmene. ²⁰ Kwa kuva, mùkombolewije kwa galama ing'ulungwa namene. Bahi vino, itumile miili yenu kwa kuntumbyanga Nnungu.

7

Mambo layamba ulombi

¹ Bahi kwamba mambo àlalá lamulembile, wasa nnume analombe.* ² Henga kwajili ya kulinyemya na umalaya, bahi wasa kila nnume àave na mmahe wake mwene, na kila mmahe àave na ntwave. ³ Nnume amwing'e n'jawe ulombi, na mmahe nanang'e amwing'e ntwave ulombi. ⁴ Mmili wa mmahe ukávele wake weka, henga chalumo na ntwave, na mmili wa nnume naunang'o ukávele wake weka, henga chalumo na n'jawe. ⁵ Munaimane miili yenu mmene kwa mmene, ikà nave chihhi mùnipatana kutenda uchocho kwa mahiku kadiki uchinga mupate wasa wa kulihumya, kwa kufunga na kuyuwa. Anepo munatime kuhimana kavila uyopa Nanchindenga ànapata wasa wa kunninganga ing'anya ya kudidimanga kwenu. ⁶ Malove laninnyaulilanga vino nni ushauhi chihhi akee amuli. ⁷ Nangu nikanitamwa namene vanu vammalele vaikale chihhi bila kulomba, vàave chihhi muchi chinguvele nangu. Henga kila munu àpwechedile inujo yake mwene kuhalka kwa Nnungu, yumo inujo ya namuna ai na yunji inujo ya namuna inji.

⁸ Bahi avala vakánambilomba na vanannidi nìvahaulila kuva, wasa vaikale muchi chin-guikala nangu. ⁹ Henga vakànahulule kulichunga vene, bahi valombe, kwa kuva nni wasa munu kulomba kuliko kuukuta tama muntima mwake.

¹⁰ Kwa avala valombene, nìveng'a amuli ihalòka kwa Nang'olo akee kwang'une kuva, mmahe anahapukane na ntwave. ¹¹ Henga akàhapukana nawe, analombwe kavila, na ikà nave uchocho, bahi apatane kavila na ntwave. Uchocho, nnume nanang'e ananneke n'jawe.

¹² Henga vanu vanji nìvahaulila nangu akee Nang'olo kuva, ikàva nnume akulupila àvele na n'jawe akàkulupila, na aneyo mmahe akàkubali kuikalana nawe, bahi ananneke mmahe aneyo. ¹³ Uchocho, ikàva mmahe akulupila àvele na ntwave akàkulupila, na aneyo nnume akàkubali kuikalana nawe, bahi aneyo mmahe anahapukane na aneyo nnume. ¹⁴ Kwa kuva, aneyo nnume akàkulupila àvalangiwa kuva ànihahulwa kwa kupitila kwa n'jawe akulupila. Na aneyo mmahe akàkulupila àvalangiwa kuva ànihahulwa kupi-tila ntwave akulupila. Kuikave ikàava uchocho, vavana vao vákavalangwije kuva najisi pameho pa Nnungu, henga hambi Nnungu àvavalangila kuva vànihahulwa. ¹⁵ Bahi ikàva ayula akàkulupila àlembela kunneka nnyake akulupila, bahi aneke chihhi. Anepo aneyo mmahe au nnume akulupila nanga pambehungwa. Kwa kuva, Nnungu ànchemile mwenu uchinga muikale kwa amani. ¹⁶ Wako mmahe unkulupila Yesu, dachi ukákameke kuva ìnahululika wako kumpoha ntwalò? Na wako nnume unkulupila Yesu, dachi ukákameke kuva ìnahululika wako kumpoha n'jalo?

* **6:11** Apano Paolo àlembile “mulina Iya Nang'olo Yesu Kilisto.” Na maeleso layamba lina, lola 1:12.

* **7:1** Nsitali

auno kwa chigiliki ùlembwijé kuva, “Wasa nnume anan'guse mmahe.”

Kuikala malinga chimuchemwije nawi Nang'olo

¹⁷ Henga kila munu àlembelewa aikale kupapatana na chapangiwije na Nang'olo, na aikale uchila malinga chanavele pachemwije na Nnungu. Na aneyo njo lilaijo lyangu kwa makuwa lammalele la vanu vankulupila Yesu. ¹⁸ Ikàva nnume áchemwije akuno ayalwikè uchinga ainjile n'dini ya Chiyahudi, bahi analilambilile kuva nanga payalwike. Na ikàva áchemwije akuno akànambiyaluka, bahi anayaluke uchinga ainjile n'dini ya Chiyahudi. ¹⁹ Kwa kuva, kuyaluka au kutoyaluka anecho chikee chinu, ila chilembelêwa nni kudikamula amuli dya Nnungu. ²⁰ Bahi kila munu aisalile chihi uchila muchi chanavele pachemwije na Nnungu. ²¹ Dachì, wako pauchemwije wavele ntumwa? Bahi unayuvale, henga ukàpata wasa wa kuva hulu, utumile. ²² Kwa kuva, munu woheyo achemwije na Nang'olo Yesu akuno avèlè ntumwa, aneyo munu ààva hulu kwa Nang'olo Yesu. Na munu woheyo anachemwije akuno avèlè hulu, aneyo munu ààva ntumwa kwa Yesu Kilisto. ²³ Mwenu mùkombolewije na Nnungu kwa galama ing'ulungwa namene, bahi munave mmatumwa mma vanu. ²⁴ Mmakukulupila avangu, kila munu aisalile na Nnungu malinga chanavele apala panachemwije na Nnungu.

Vakàlombile na vakàlombwije

²⁵ Hambì, kwamba vanu vakànambiwahi kulomba wala kulombwa, nangu nikávele na amuli ihalòka kwa Nang'olo ila ngùhumya chihi ushauri malinga nimunu ngulembelêwa kukulupilwa kupapatana na chididi chaning'ile Nang'olo. ²⁶ Bahi kupapatana na kulaga kupwawije maduva alano, nangu ngwòna kuva inikatapala munu aisalile chihi umwomwo mwavelelee. ²⁷ Ikàva ùnilomba, bahi unalekane na n'jalo. Na ikàva nanga pulombile, bahi unantahe mmahe. ²⁸ Henga ukàlomba wala nanga paumbetenda sambì, na mwali akàlombwa wala nanga pambetenda sambì. Na anevo valombàna vàmbejojana na ibaniki nchilambo achino, na nangu ngùlebela nin'dumange uchinga mulinyemye na ibaniki aneyo.

²⁹ Henga mmakukulupila avangu, nangu ngùhaura uvila, uhiku uisalidile ukee wohe. Bahi kutandikila vino vanu valombile valembelewa vantumikile Nnungu malinga chivantumikila vanu vakàlombile. ³⁰ Na vanu vakùta vâàve muchi vakákuta, na vanu vahangalàla vâàve muchi vakàhangalala, na vanu vasùma vâàve muchi vakàisaliwije na chinu. ³¹ Na vanu vatumila dimali dya nchilambo achino, vanatawaliwe na dimali anedyo. Kwa kuva, mambo la chilambo achino lànápita.

³² Nangu ngùlebela mwenu muikale bila kulikambyakambya na mambo la nchilambo achino. Munu akàlombile àlikambyakambya na mambo la Nang'olo Nnungu wataha namuna chambenkatapalila. ³³ Henga nnume alombile àlikambyakambya na mambo la nchilambo achino wataha namuna chambenkatapalila n'jawe, ³⁴ bahi munu aneyo àlikambyakambya na mambo mavili. Na mmahe akàlombwije au akànambiwahi kulombwa ànahulula chihi kulikambyakambya na mambo la Nang'olo uchinga apate kulihumya mwalehu kwa wanga Nang'olo, kwa mmili wake na isungu yake. Henga mmahe alombwije, àlikambyakambya na mambo la nchilambo achino, wataha namuna chambenkatapalila ntwave.

³⁵ Ngùtangola malove anelo kwa faida yenu, na akee kwa kulembela nin'divilange. Nangu ngùlebela ninnangujange namuna ya kuikala malinga chiilembelewa uchinga mupate kuntumikila Nang'olo bila uutangwa na mambo lanji.

³⁶ Ikàva nnume àona kuva nanga pantendela saana mmahe wake wamposa kwa kunnambela namene alale nawe, na akàona kuva ìnakamajanga kwanga nang'e kulipililila bila kulalana nawe, bahi apitise chihi ulombi na wala nanga pambekwonekana kuva àtendile sambì. ³⁷ Henga ikàva nnume àniamula muntima mwake bila kukolokohwa na munu woheyo kuva akambelomba, na ikàva ànahulula kuditawala tama dyake, bahi àtenda saana akanalombe. ³⁸ Bahi valume vaamùla kulomba vâtenda saana, henga valume avala vaamùla vanalombe vâtenda saana namene.

³⁹ Mmahe alombwije ànahungwa na ntwave kwa mahiku lammalele la umi wa ntwave. Henga ntwave akàhwa, mmahe aneyo akàhungwa, na akàlebela ànahulula chihi kulombwa na munu woheyo, nnadi ààve chihi munu ankulupila Nang'olo Yesu. ⁴⁰ Henga nangu ngwòna kuva, wasa kwanga nang'e kuikala chihi bila kulombwa. Anecho njo chingwona nangu, nanangu ngwòna kuva ngùvele na Umumu wa Nnungu.

8

Chakulya chihumijwe sadaka kudisanamu

¹ Na vino kwamba habali ya chakulya chihumijwe sadaka kudisanamu, tùnimala kuva, hwetu tuvammalele tùvele na elimu, henga elimu aneyo ivatenda vanu valyone, ila itamwi ivatenda vanu vavahwingihe vanu vanji muing'ulupa. ² Munu alyòna kuva ànimala chinu,

muhii munu aneyo nanga pakameke chinu chohecho malinga chalembelewa amale. ³Henga munu akântamwa Nnungu, aneyo ânimaikana na Nnungu.

⁴Bahi kuyamba chakulya chihumijwe sadaka kudisanamu, tûnimala kuva disanamu akee chinu apano pachilambo, na nanga Nnungu yunji ila yumo weka bahi. ⁵Ikânava vânipwawa vachêmwa milungu pachilambo au kulihunde, na ikânava vanu vanji vâona kuva milungu nni yohe na anang'olo ni vohe, ⁶henga hwetu tûnimala kuva Nnungu âvele chihi yumo bahi, nanang'e njo Atata, aviumbîle vyammalele, na hwetu tûvele na umi kupitila nang'e. Na pâvele chihi na Nang'olo yumo bahi, nanang'e nni Yesu Kilisto, na kupitila nang'e vyammalele vîniumbwa, na hwetu tûvele na umi kupitila nang'e.

⁷Henga, akee vanu vammalele vamaîte elimu aino. Kwa kuva, vanu vanji vânjivelela kutenda kuva, disanamu nni chinu muhiu. Bahi pavalya chakulya malinga anecho, vâtenda kuva vâdiabudu disanamu anedyo, na kwa kuva vânahukumiwa mmitima yavo ididimânga, vâlyona kuva vâlitaya unajisi kwa kulya chakulya anecho. ⁸Henga chakulya nanga pachimbetutenda tûvele pamo na Nnungu, na tukanalye wala nanga patupwelelewa na chinu chohecho, na tukâlya wala nanga patuyenjejwa chinu chohecho.

⁹Henga lyongolelange saana namuna chimuutumila uhulu wenu uyopa munavakoheja avala vadidimânga muing'ulupa. ¹⁰Kwa kuva, ikâva munu adidimânga muing'ulupa akâkwona wako uvêle na elimu ûlyla chakulya muing'ande ya disanamu, dachi, ntime wake ukambentenda alye vyakulya vihumiwe sadaka kudisanamu? ¹¹Bahi ing'anya ya elimu yako, aneyo munu adidimânga muing'ulupa âmbeyahika, na Kilisto ânihila kwajili yanga nang'e. ¹²Pamuvakosela uchocho avenu vankulupila Yesu kwa kuiondonganga mitima yavo ididimânga, anepo mûnkosela Kilisto mwene. ¹³Bahi ikâva achila chingulya nangu chînkohojea nkûkulupila nnyangu, bahi nangu nikambetang'una kavila inyama, uyopa nankoheja nkûkulupila nnyangu.

9

Madengo la mitume na mamulaka lavo

¹Dachi, nangu nikee nimunu nguvêle hulu? Dachi, nangu nikee nintume? Dachi, nangu nikâmmwene Yesu Nang'olo wetu? Dachi, mwenu mukee vihepo vyangu mmadengo langu kwanga Nang'olo? ²Ikânava vanu vanji vâhaua kuva nangu nikee nintume, henga nikee na lipamba kuva mwenu mûnakubali kuva nangu nni ntume. Na kulundanywa kwenu na Yesu kumaiha kuva nangu nintume wanga Nang'olo Yesu.

³Aino njo iyang'udi yangu kwa avala vatahûka mamulaka langu. ⁴Dachi, hwetu tukee na haki ya kupwechela chakulya na kukumbila ing'anya ya madengo letu latukola? ⁵Dachi, tukee na haki ya kunnomba mmahe ankulupila Yesu na kupapatana nawe malinga chivatenda mitume vanji pamo na anung'unuvake Nang'olo Yesu na Petulo? ⁶Au nangu na Banaba bahi njo tulembelêwa kukola madengo kwa makono letu uchinga tupate vitukutuku vitusikikila? ⁷Dachi, litiyala ntwani ahwêna kuing'ondo kwa kulilipila mwene? Na nkûlima ntwani akâlya vihepo vya welu wake wa misabibu? Na nchungu ntwani akâkumbila mavele la anyama vake?

⁸Dachi, ngûtangola malove alano malinga chivatangola chihi vanu? Dachi, Sheliya yanga Musa nainang'o ikâhaua uchocho? ⁹Kwa kuva, inilembwa mu Sheliya yanga Musa kuva, "Unannyunge kanya ung'ombe puntumila kupulula vyakulya." Dachi, anepo Nnungu ânyamba chihi ung'ombe weka? ¹⁰Dachi, akâtangwele malove anelo kwa kutuyamba hwetu namene? Muhiu alano malove lânilembwa ing'anya yetuhwe. Kwa kuva, munu alîma na avâya, vammalele vavili vâvele na haki ya kulolela kupata chivechavo kuhaloka mmafuno anelo. ¹¹Kwa kuva, hwetu tûmpele mwenu mambo la chinnungu, dachi mwenu mwôna kuva chinu chikulungwa namene hwetu kupata vitukutuku vya pachilambo kuhaloka kwenu mwenu? ¹²Ikâva vanji vâvele na haki ya kupata vitukutuku kuhaloka kwenu mwenu, dachi, hwetu tukee na haki aneyo na kupunda vanang'o?

Henga hwetu nanga patuchilisingila haki aneyo. Badala yake, hwetu tûnapililila lam-malele uyopa tûnadivila Malove Lambone lamwâmba Yesu Kilisto lânahwike kwa vanu. ¹³Dachi, nkâkameke kuva avala vakôla madengo mu Ing'ande ya Nnungu vâpata chakulya chavo mu Ing'ande ya Nnungu, na makuhani vatumîka pachitala cha Nnungu kuhumya sadaka vâava na lifungu lyavo lya vitukutuku vya pachitala? ¹⁴Uchocho, Nang'olo ânilaija kuva avala vahubîli Malove Lambone vâlembelewa vapate mahitaji lavo kupitila kutanga kwa Malove Lambone.

¹⁵Henga nangu wala nanga pangutumidile haki yoheyo, na nanga pangulemba baluwa aino uchinga nidipate haki anedyo. Kwa kuva, kwang'une nni wasa kuhwa kuliko

* 9:5 Munsitali auno ûlembwije Kefa, kwamba lina linji lyanga Petulo.

kudivilwa na munu woheyo kuyamba kulilombolela kwangu kuva, nguhubili bila malipo. ¹⁶ Ikáva ngúlahubili Malove Lambone, anecho chikee chinu cha kulilombolela, kwa kuva, nni lijukumu lyaning'ile Nnungu. Na ole wangu nikánalahubili Malove Lambone! ¹⁷ Kwa kuva, kuikave ungukola madengo alano kwa kutamwa kwangu nimwene, nikanilolela kupata inujo. Henga kwa kuva nni madengo laning'ile Nnungu, bahi ngúlembelwa chihi ngulatende. ¹⁸ Bahi inujo yang'une nni chamani? Inujo yang'une nni aino, kulahubili Malove Lambone bila malipo, yani kulahubili bila kudai haki dyangu dilembelêwa kwa kuhubili Malove Lambone.

¹⁹ Kwa kuva, nangu nikee nintumwa wa munu woheyo, henga ngúlitenda kuva muchi nintumwa wa kila munu uchinga nivatende vanu vohe vankulupile Kilisto. ²⁰ Kwa Vayahudi, ngúvele muchi Nnyahudi, uchinga nivatende Vayahudi vankulupile Kilisto. Yani kwa avala valójwa na Sheliya yanga Musa, ngúlitendile muchi ngúlojwa na Sheliya ya Musa uchinga nivatende avala valójwa na Sheliya ya Musa. Henga nangu nimwene nikálojwa na Sheliya ya Musa. ²¹ Kwa avala vakálojwa na Sheliya, ngúlitendile muchi nikálojwa na Sheliya, uchinga nivatende anevo vakálojwa na Sheliya vankulupile Kilisto. Ikee na mana kuva nangu nikákamula Sheliya ya Nnungu, kwa kuva, nangu ngúlojwa na Sheliya ya Kilisto. ²² Kwa avala vadidimánga muing'ulupa ngúlitendile muchi wakudidimanga uchinga nivatende avala vadidimánga vankulupile Kilisto. Ngúlitendile munu wa kila namuna kwa vanu vammalele uchinga kwa indila yoheyo ngupate kuvapoha vanu.

²³ Ngútenda alano lammalele ing'anya ya Malove Lambone uchinga ngupate kulakumila pamo na vanji. ²⁴ Dachi, mwenu mukákameke kuva mmasindano la kutukuta, vakútukuta vammalele vānatukuta, henga apāta inujo nni munu yumo tu bahi? Bahi tukutanga uchocho uchinga mupate inujo. ²⁵ Na kila munu apwāwa mmasindano àtenda masowesi lakamajanga, vātendanga uchocho uchinga vapate litaji lyondongeka! Henga hwetu tūtenda uchocho uchinga tupate litaji likáondongeka. ²⁶ Bahi na nangu ngútukuta uchocho, akee muchi munu atukúta bila likudungilo. Nangu nikee muchi nkúpanyana apānya ing'ondi pachinu pakee chinu. ²⁷ Nangu ngúulagiha mmili wangu na kuutumikisa. Ngútenda uchocho uchinga bada ya kuvahubilila vanu vanji, nangu nimwene nnavé nimunu nikálembelewa kupata inujo.

10

Kudumwa kwa Vaisilaeli ing'anya ya kudiabudu disanamu

¹ Mmakukulupila avangu, nangu nikátamwa muluvalile kuyamba àlalá lanavahumidile anakulvetu machedo aneko kulilanga. Vammalele vāchungwa na alila lihunde lichivalongolelela, na vammalele vāyombweke Bahali ya Shamu kwa madodo. ² Chitendo cha kulojwa na lihunde na kuyomboka bahali chivele muchi kubatiswa uchinga vāve vanu vanga Musa. ³ Vanu vammalele vānilyanga chakulya uchimo cha chinnungu, ⁴ na kukumbila chikumbilo uchimo cha chinnungu. Kwa kuva, vākumbidile medi lanalatendile Nnungu lahume nniyanga alila likulu lya chinnungu lichivapapata, na liyanga anelyo livele Yesu Kilisto mwene. ⁵ Henga vanu vohe nnikuwa lyavo, Nnungu nanga panakatapaliwije navo, bahi nkuvawalala, na miili yavo nkuyanjala chihi nnilanga.

⁶ Bahi anelo lammalele ni nfano kwetu hwetu, látuduma hwetu tunalatamwe lahakalenge muchi muvanatendeledile vanang'o. ⁷ Munadiyume disanamu muchi chivanatendile vanu vanji nnikuwa lyavo, malinga chilahaula Malemba Lanaswe kuva, "Vanu vāniikalanga pahi, nkulya na kukumbila, nkuimila na kudivinila disanamu anedyo." ⁸ Wala tunatende umalaya muchi chivanatendile vanu vanji muvanang'o, nnidua limo nkuhwanga vanu alufu ishilini na tatu. ⁹ Tunanninge Nang'olo muchi chivatendile vanu vanji muvanang'o, nkuhwanga kwa kulumwa na mihongo. ¹⁰ Wala muvahinginike muchi chivanahinginike vanu vanji muvanang'o, nkuwalalwa na malaika nkúwalala!

¹¹ Anelo mambo lammalele lāvapete vanang'o uchinga làave nfano kwetuhwe, na anelo lánilembwa uchinga latudume hwetu tuvēle kuntululilo wa mahiku. ¹² Bahi munu woheyo alyóna kuva āniimila saana, alyongolele uchinga anamatoke. ¹³ Kulingwa kumulingwa, njo kuvakojije vanu vanji vammalele. Henga Nnungu nni wakukulupika, nang'e nanga pambeleka mulingwe kupunda dimongo dyenu. Pamo na kulingwa, nang'e āmbemwing'anga mwenu indila ya kuhumila uchinga muhulule kupilila.

Mesa ya Nang'olo na chakulya chihumywa sadaka kwa disanamu

¹⁴ Bahi mmayanjavangu unintamwanga, linyemyange kudyuwa disanamu. ¹⁵ Ngútangola na mwenu mmanu muvèle na ding'ano. Amulanga mwenu mmene kwamba alano languhaua. ¹⁶ Hwetu tūnanshukulu Nnungu kwajili ya chikombe chituchitumila patulya Chakulya cha Nang'olo. Patuchitumila chikombe anecho cha inema, dachi, tukálundanywa na myadi yanga Kilisto? Na patuumeya nkate, dachi, tukálundanywa na

mmili wanga Kilisto? ¹⁷ Kwa kuwa, nkate nni umo na hwetu tuvammalele tũnakumila anewo nkate umo, bahi hwetu tũvele muchi mmili umo, ikãnava hwetu tũvele tũvohe. ¹⁸ Lolanga nfano wa Vaisilaeli vene. Dachi, anevo vanu pavachilya sabihu, vakãchikumilana na chĩtala? ¹⁹ Ngũchidachi nano? Dachi, kwamba achila chihumĩjwe sadaka kudisanamu ni chinu chivẽle na mana yoheyo? Na kwamba anedyo disanamu, dachi, nni chinu cha mana? ²⁰ Wala kadiki! Chinguhaula nni kuva, vitukutuku vivavihumya sadaka vanu vakãnkameke Nnungu vavahumija anamindenga, akee Nnungu. Nanani nikãtamwa mwenu mukumilane na anamindenga. ²¹ Nanga pamuhulula kukumbila chikombe cha Nang'olo pamo na chikombe cha anamindenga, na nanga pamuhulula kukumila mesa ya Nang'olo na mesa ya anamindenga. ²² Au tũlembela tuntende Nang'olo ããve na wiu? Mũtenda tũvele na dimongo namene kumpunda nang'e?

Tendanga lammalele kwajili ya ukulu wa Nnungu

²³ Panjika pãvele munu ambehaũla kuva, "Vitukutuku vyammalele nni halali," henga akee vyammalele vifãla. Nni muhiu kuva vitukutuku vyammalele halali, henga akee vyammalele vidẽnga ing'ulupa. ²⁴ Bahi munu anatahe faida yake mwene, ila faida ya nnyake.

²⁵ Kila chinu chivasumisa kusakoni mwenu ilya bila kuujuaju ing'anya ya kuhukumika mmitima yenu. ²⁶ Kwa kuva, Malemba Lanaswe lãhaua kuchidoni, "Chilambo na vyammalele vivẽle nkati mwake nni mali yanga Nang'olo." ²⁷ Ikãva munu akãkulupila ãninkumbulanga mwenu, na mwenu nkukubali kuhwena, bahi ilyanga kila chinu chivambemwing'a bila kuujuaju ing'anya ya kuhukumika mmitima yenu. ²⁸ Henga munu akãnyaulila kuchidoni, "Chakulya achino chihumijwe sadaka kudisanamu," bahi munalye ing'anya ya aneyo annyaulidĩle uchocho, na ing'anya ya kuhukumika muntima. ²⁹ Nangu nikãhaua kuyamba kuhukumika kwa mitima yenu, henga ngũyamba kuhukumika kwa ntima wa aneyo munu annyaulidĩle.

Panjika pãvele munu ambeũja kuva, "Ing'anya ntwani ngudivilwe kutenda vitukutuku kupapatana na uhulu wangu ing'anya ya kuhukumika kwa ntima wanga munu yunji?" ³⁰ Ikãva nangu ngũlya chakulya anecho akuno ungunshukulu Nnungu, ing'anya ntwani ngwambike kwa chakulya chingunshukulite Nnungu?"

³¹ Bahi chinu chohecho chimitenda, ikãva kulya au kukimbila, tendanga lammalele kwajili ya ukulu wa Nnungu. ³² Munavakoheje Vayahudi wala Vagiliki wala vanu wa Nnungu vankulupila Yesu. ³³ Mũũve muchi nangu ngulinga kuvakatapalila vanu vammalele kwa kila namuna, bila kutaha faida yangu nimwene ila faida ya vammalele, uchinga vapate kupohwa.

11

¹ Nguyejange nangu muchi nangu chingunnyeja Kilisto.

Kuhunika muti

² Nangu nĩnombolelanga mwenu ing'anya mũnanguhimukila na kulakamuliha mahundo langu malinga chininnyundile. ³ Henga ngũlembela mumale kuva, Kilisto ãvele na mamulaka kwa valume vammalele, na nnume ãvele na mamulaka kwa nkongwe wake, na Nnungu ãvele na mamulaka kwanga Kilisto. ⁴ Bahi nnume woheyo ahunika muti wake pannyuwa Nnungu au pahumya unabii, aneyo ãntaya dihoni ayula avẽle na mamulaka kwanga nang'e, yani Kilisto. ⁵ Na mmahe woheyo akanahunike muti wake pannyuwa Nnungu au pahumya unabii, aneyo ãntaya dihoni ayula avẽle na mamulaka kwanga nang'e, yani ntwave. Na chitendo anecho chĩvalangiwa kuva muchi ãmowite ulindo. ⁶ Kwa kuva, ikãva nkongwe akãhunika muti wake, ãlembelwa amowe ulindo wake. Henga ikãva mwõna dihoni nkongwe kuhengula ulindo wake au kumowa, bahi ãlembelwa ahunike muti wake. ⁷ Nnume akãlembelwa kuhunika muti wake kwa kuva, nang'e nni nfano wa Nnungu na ukulu wa Nnungu, henga nkongwe nni ukulu wanga nnume. ⁸ Kwa kuva, nnume akãumbwije kuhaloka mwa mmahe, henga mmahe nni aumbwije kuhaloka mwa nnume. ⁹ Pamo na anelo, nnume nanga paumbwije kwajili yanga mmahe, henga mmahe ãumbwija kwajili yanga nnume. ¹⁰ Bahi ing'anya ya anelyo, na kwa kuva malaika vãnalola, bahi mmahe ãlembelwa ahunike muti wake kulanguja mamulaka lavẽle muha mwake. ¹¹ Bahi kwa kulundanywa kwetu na Nang'olo, mmahe akãlihululila bila nnume na nnume akãlihululila bila mmahe. ¹² Kwa kuva, malinga mmahe chaumbwije kuhaloka mwa nnume, uchocho njo nnume chavelekwa kuhaloka mwa nkongwe. Henga vitukutuku vyammalele vihaloka kwanga Nnungu. ¹³ Bahi amulanga mwenu mmene lya kutenda, dachi inakatapala mmahe annyuwe Nnungu akuno akahunikẽ muti wake? ¹⁴ Ata maumbile lene la nnume lãlanguja mwalehu kuva nni dihoni kwa nnume kuva na ulindo nnehu, ¹⁵ henga nni eshima kwa mmahe kuva na ulindo nnehu. Kwa kuva, mmahe ãpewije ulindo

nnehu uchinga ahunike muti wake. ¹⁶ Henga ikàva munu àmbetahuka malove anelo, bahi amale kuva, hwetu wala makuwa la vanu vankulupila Yesu nanga patuvele na mihambo inji.

Ukumbuso wa chakulya cha Nang'olo

(Matayo 26:26-29, Mako 14:22-25, Luka 22:14-20)

¹⁷ Henga mmalaijo alano lanimwing'anga mwenu, nikambennombolela, kwa kuva, pamukojana nanga pamuvatendela vanu vanji lambone, henga mùvatendela chihi lahakalenge. ¹⁸ Kwansa ngùpilikana kuva pamukojana mmanu munkulupila Yesu, mùnayavanyika. Nanani nakulupila kuva malove lanji muhiu, ¹⁹ kwa kuva, kutindana lasima kupwawe, uchinga vamaikane avala vakubaliwije na Nnungu. ²⁰ Bahi pamukojana, anecho chakulya chimulya chikee Chakulya cha Nang'olo. ²¹ Kwa kuva, pamulya, kila munu mmwenu àlya chihi chakulya chake bila kuvallindilila vanji, nkutenda vanu vanji mmwenu kuva na indala na vanji kukalewa. ²² Dachì, mukàhulula kulya na kukumbila mmakande lenu? Au mùvahebuta vanu va Nnungu vankulupila Yesu na kuvataya dihoni avala vakee na chinu? Dachì, mùlembela ninnyaullilange chani? Dachì, mùlembela ninnombolelango? Wala nikambennombolelango ing'anya ya anelo.

²³ Kwa kuva, nangu ngùpwechedile kuhaloka kwa Nang'olo àlala malaijo laninnekeledile mwenu kuva, chilo achila Nang'olo Yesu patengelekwije, àtwele nkate, ²⁴ nkunshukulu Nnungu, nkuumeya nkuchidoni, "Auno njo mmili wangu uhùmywa kuva sadaka kwajili yenu mwenu. Bahi tendanga uvila kwa kunguhimukila nangu." ²⁵ Uchocho, pavamalidile kulya, nkutwala chikombe chivèle divayi, nkuchidoni, "Chikombe achino nni lilailano lyahambi lya Nnungu, limalíhwa kwa myadi yangu. Bahi tendanga uvila kila pamukumbila kwa kunguhimukila nangu." ²⁶ Kwa kuva, kila pamulya nkate auno na kukumbila nchikombe achino, mùtangasa kuhwa kwanga Nang'olo mpaka pambeida.

²⁷ Bahi kila munu àlya nkate auno au kukumbila nchikombe changa Nang'olo kwa namuna intàya Nang'olo dihoni, munu aneyo àmbevalangiwa kuva àvele na sambì kwa kuukosela mmili na myadi yanga Nang'olo. ²⁸ Henga kila munu na alyuje mwene hoti, koka aulye nkate auno na kukumbila nchikombe achino. ²⁹ Kwa kuva, munu àlya nkate na kukumbila nchikombe bila kueshimu mana la mmili wanga Nang'olo, munu aneyo àliplekejija mwene hukumu ya asabu kwa kulya na kukumbila. ³⁰ Na anecho njo chivatènda vanu vohe mmwenu vadabadange na vanji kuuula na vanji kuhwa. ³¹ Henga kuikave utuliuja tuvene hoti, wala Nnungu akànatuhukumu asabu. ³² Henga ikàva Nang'olo àtuhukumu asabu, anepo tùnadumwa uchinga tunahukumíwe asabu pamo na vanu va chilambo achino. ³³ Bahi mmakukulupila avangu, pamukojana uchinga mulye, mùlembelawa mulindane. ³⁴ Na ikàva muhiu mùvele na indala, bahi ilyanga kukaya kwenu uchinga pamukojana munakojane kwa kuliplekejija hukumu ya Nnungu. Henga kwamba malove lanji laisalidile nguchininyaullilange panimbeida.

12

Dinujò dya Umumu Wanaswe

¹ Bahi mmakukulupila avangu, nangu nikàtamwa munamale kuyamba uhiu wa dinujò dya Umumu Wanaswe. ² Mwenù mùnimala kuva pamunavele bado kummala Nnungu, mùnikumbika na kuhochejwa kwa kudyabudu disanamù dikàtangola. ³ Bahi ing'anya ya anelyo, ngùlembela mumale kuva, nanga munu alòjwa na Umumu Wanaswe ahulùla kuhaula kuva, "Yesu alaniwe," na nanga munu ahulùla kuhaula kuva, "Yesu nni Nang'olo," akànalowe na Umumu Wanaswe.

⁴ Pàvele dinujò dya namuna dyohe, henga Umumu wa Nnungu adihùmya dyammalele nni uyumo. ⁵ Pàvele na namuna dyohe dya kutumika, henga Nang'olo atumikiwa nni uyumo. ⁶ Pàvele madengo la namuna dyohe, henga Nnungu avahululíha vanu kulatenda nni uyumo. ⁷ Henga kila munu àpewa inujò imaíha kupwawa kwa Umumu Wanaswe, kwa faida ya vanu vammalele. ⁸ Kwa kuva, Umumu uyula Wanaswe nni amwíng'a munu yumo dimongo dya kuhunda malove la lúnda na munu yunji dimongo dya kuhunda malove la elimu. ⁹ Umumu uyoyo yumo, munu yunji àmwíng'a inujò ya ing'ulupa na yunji àmwíng'a inujò ya kuvalamya vagonjo. ¹⁰ Munu yunji àmwíng'a dimongo dya kutenda masaiibu, na yunji àmwíng'a dimongo dya kuhumya unabii na munu yunji àmwíng'a dimongo dya kupembula mambo, ikàva àlatenda Umumu Wanaswe au nanga. Munu yunji àmwíng'a dimongo dya kutangola luga dya kukanganya na yunji àmwíng'a dimongo dya kutana luga anedyo. ¹¹ Mambo alano lammalele àlatenda Umumu uyoyo yumo, àmwíng'a kila munu inujò malinga chatamwa mwene Umumu.

Mmili umo, henga uùva na dimbande dyohe

¹² Kwa kuwa, Kilisto àvela muchi mmili umo uvèle na dimbande dyohe. Ikànavá mmili úvele na dimbande dyohe, henga úúva chíhi mmili umo. ¹³ Na hwetu tuvammalele uchocho, tukàva tuvayahudi au tuvanu tukee tuvayahudi, tukàva tuvatumwa au tuvanu tukee tuvatumwa, henga tuvammalele tùbatisijwe kwa Umumu yumo uchinga tùúve mmili umo na hwetu tuvammalele tùpewije Umumu yumo.

¹⁴ Kwa kuwa, mmili ukee chíhi na imbande imo, henga úvele na dimbande dyohe. ¹⁵ Ikàchiva likumbatu ulihaula kuva, “Kwa kuwa nangu níkee liyanda, bahi nangu níkee wanga mmili,” henga pamo na anelo, likumbatu líkánaleke kuva imbande ya mmili. ¹⁶ Na ikàchiva likutu ulihaula kuva, “Kwa kuwa nangu níkee liso, bahi nangu níkee wanga mmili,” henga pamo na anelo, likutu líkánaleke kuva imbande ya mmili. ¹⁷ Ikàchiva mmili wammalele úúva liso, úmbepilikana dachi? Na ikàchiva mmili wammalele úúva likutu, úmbenung’ija dachi? ¹⁸ Henga Nnungu àdivikile dimbande mummili na kila imbande àivikile malinga chatamwije. ¹⁹ Henga dimbande dyammalele dikàchiva imbande imo, mmili ukanapwawe! ²⁰ Henga ívele uvila, dimbande dívele dyohe, henga mmili úvele imo.

²¹ Bahi liso líkàhulula kulihaulila liyanda kuva, “Wako níkákutamwal!” Wala muti ukàhulula kulahaulila makumbatu kuva, “Mwenu níkántamwanga!” ²² Pamo na anelo, adila dimbande dya mmili dyonekàna kuva dya kudabadanga nni udyodyo divèle na mana. ²³ Na dimbande dya mmili ditudyona kuva díkee dya kutumbyangika njo udyodyo dituditumbyanga namene. Na dimbande ditulembela dinaonekane, njo ditudyongolela namene. ²⁴ Henga adila dimbande dyonekàna kuva dya kutumbyangika, anedyo njo dikálembelwa kwongolewa namene. Henga Nnungu mwene àniulundanya mmili, na kuditumbyanga namene adila dimbande dikátumbyangwa, ²⁵ uchinga panààve na kubagulana n’dimbande dya mmili, íla dimbande dyammalele dichungane kila imbande na iyake. ²⁶ Ikàva imbande imo ìnilwalala, bahi dimbande dyammalele díuula pamo na inang’o. Imbande imo ikàlombelwa bahi dimbande dyammalele díhangalala pamo na inang’o.

²⁷ Bahi mwenu nni mmili wanga Kilisto na kila munu yumo mmwenu nni imbande ya mmili anewo. ²⁸ Na nnikuwa lya vanu vankulupíla Yesu, Nnungu àvavikile vanu, vatandi mitume na vapili manabii, na vatatu nni vakúhunda, koka vanu vavèle na dimongo dya kutenda masaibu na vanji vavèle na inujo ya kulamya na vanji kuvayangata vanu vanji, na vanji kulodya na vanji kutangola luga dya kukanganya. ²⁹ Dachi, vammalele nni mitume? Dachi, vammalele nni manabii? Dachi, vammalele nni vakúhunda? Dachi, vammalele nni vavèle na dimongo dya kutenda masaibu? ³⁰ Dachi, vammalele nni vavèle na inujo ya kulamya? Dachi, vammalele nni vavèle na dimongo dya kutongola luga dya kukanganya? Dachi, vammalele nni vavèle na dimongo dya kutana luga? ³¹ Bahi lambela namene kupata dinujo dya mana namene. Na vino ñimbennanguja indila yambone namene kupunda dyammalele.

13

Kutamwa

¹ Ata kunguhulula kutangola luga dya vanu na dya malaika, henga níkanavatamwe vanu, ngúvele chíhi muchi kengele íúma au likungwa lítàya lwasu. ² Níkàva na inujo ya unabii na kudimala dísilí dyammalele na kuimala elimu yammalele, na níkàva na ing’ulupa ing’ulu ihulúla kulausa machinga, henga níkanavatamwe vanu, nangu níkee chinu. ³ Uchocho, níkahumya dímalí dyangu dyammalele nkuveng’á amahuvani, na kuuhumya mmili wangu uyochwe moto, henga níkanavatamwe vanu, nangu nanga chinu chingupàtà.

⁴ Kutamwa kùntenda munu avapililile vanu vanji, na kutamwa kùntenda munu avatendele vanu vanji lambone. Kutamwa kukántenda munu avaaonele vanu vanji wiu, na kutamwa kukántenda munu alitumbyange kwa vanu vanji na kutamwa kukántenda munu alyone. ⁵ Kutamwa kukántenda munu avatendele vanu vanji vitukutuku vya dihoni na kutamwa kukántenda munu alikwete na kutamwa kukántenda munu apiyanye kusunala na kutamwa kukántenda munu alavalange lahakalenge latendewije na munu, ⁶ na kutamwa kukántenda munu ahangalalile lahakalenge, íla kùhangalalila vitukutuku vya uhiu. ⁷ Kutamwa kutuhululiha hwetu kuhweneha kupililila munamuna yoheyo, na kutamwa kutuhululiha kuhweneha kukulupila munamuna yoheyo, na kutamwa kutuhululiha kuhweneha kulolela munamuna yoheyo, na kutamwa kutuhululiha kuhweneha kulichikulila munamuna yoheyo. ⁸ Kuvatamwa vanu vanji kukee na ntululilo. Henga unabii úmbekuva na ntululilo, na kutangola luga ya kukanganya kùmbekuva na ntululilo, na kumala elimu na kunang’o kùmbekuva na ntululilo. ⁹ Kwa kuwa, imadi yetu na dimongo dyetu dya kuhumya unabii, víkákamilike. ¹⁰ Henga paumbewika uhiku wa mambo lammalele kukamilika, àlálá lakákamilike lámbeputa.

¹¹ Nangu pannavele nimwana n'joko ngútangola muchi nimwana n'joko, ng'ámeka muchi nimwana n'joko, na ngúliuja muchi nimwana n'joko. Henga pangukulumwike, ñilaleka mambo la chijokojoko. ¹² Namuna ítulòlà hambí, ívele muchi túlola nchilolo chidiyéle, henga anepo paída, túmbelola chíhi mwandu. Vino ngúlamaite chíhi mambo kadiki, henga anepo paída, ñimbelamala saana mambo lammalele, malinga Nnungu changumala nangu. ¹³ Bahi vino, ing'ulupa na lilolelo na itamwi, anevyo vivele chíhi nkupwawa, henga likulungwa kupunda lammalele nni itamwi.

14

Ibada itendeke muchi chiilembelewa na kwa mpangilio

¹ Tumbama namene kutamwana. Uchocho, lembela namene kupata dinujo dya Umumu Wanawase na asa-asa inujo ya unabii. ² Munu atangôla luga ya kukanganya nanga patangola na vanu ila atangola na Nnungu, kwa kuva, nanga amâla chatangola. Kwa kuhululihwa na Umumu Wanawase nang'e atangola mambo la sili. ³ Henga munu avêle na inujo ya unabii, nang'e atangola na vanu kwajili ya kuvadenga muing'ulupa na kuvakamya mitima na kuvatuja mitima. ⁴ Munu atangôla luga ya kukanganya âlidenga mwene muing'ulupa. Henga munu ahûmya unabii, aneyo âvadenga muing'ulupa vanu vammalele vankulupila Yesu.

⁵ Bahi ngùlumbela mwenu mmammalele mutangole luga ya kukanganya, henga nikani-tamwa namene mùvele na inujo ya unabii. Kwa kuva, munu avêle na inujo ya unabii nni wamana namene kupunda ayula atangôla luga ya kukanganya, henga vammalele vâmbelanganana akâpwawa munu ahulûla kutana anelo malove latangôla, uchinga vanu vankulupila Yesu vapate kudengwa muing'ulupa. ⁶ Bahi mmakukulupila avangu, nikâida kwenu mwenu na kutangola luga ya kukanganya, ñimbenfala chamani? Wala nanga faida ñimbemwing'a, henga ñimbemwing'anga faida nikâtana kuyamba uhunulo wanga Nnungu au elimu au unabii au mahundo fulani. ⁷ Tulole ñfano wa vyombo vya musiki, malinga chichivele chimbeta au ching'wenyung'wenya. Ikâva iumani ya vyombo anevyo ikâtindana, dachi, munu âmbemala dachi luhimu luwombwa? ⁸ Lipenga likânaombwe kwa iumi ya kukumbula, dachi, nnani ambelipanganîha kwa ing'ondo? ⁹ Uvila nni chiivele kwenu mwenu. Mukâtangola malove lakâmaika, nnani ambemâla chinu chimutangola? Malove lenu lâmbehwena chíhi na lipungo. ¹⁰ Pachilambo pâvele luga dyohe dya tafauti, na wala nanga luga ikee na mana. ¹¹ Bahi ikâva nanga pangumala mana ya luga yatangola munu fulani, nangu ñimbekuva ñimmidi kwanga nang'e nanang'e âmbekuva mmidi kwang'une. ¹² Nni uchocho chiivele kwenu mwenu. Kwa kuva, mùnalembela namene kupata dinujo dya Umumu Wanawase, bahi tumbama namene kupata dinujo diyangâta kuvadenga muing'ulupa vanu vankulupila Yesu. ¹³ Bahi munu atangôla luga ya kukanganya annyuwe Nnungu uchinga apate dimongo dya kutana malove latangwele. ¹⁴ Kwa kuva, nikâyuwa kwa luga ya kukanganya isungu yangu njo iyûwa, henga ding'ano dyangu nanga paditumika. ¹⁵ Ngutende dachi bahi? Ñimbeyuwa kwa isungu yangu, henga ñimbeyuwa kwa ding'ano dyangu mwalehu. Ñimbekwimba kwa isungu yangu, henga ñimbekwimba kwa ding'ano dyangu mwalehu. ¹⁶ Ikâva ùnnyuwa chíhi Nnungu kwa isungu yako, na anepo pankojano pâvele munu akâkameke chutangwele mmaombi lako la kushukulu, âmbehelula dachi kuyambukila "Amina" akuno akâkameke luyuwite? ¹⁷ Nni muhiu kuva, maombi lako la kushukulu nni lambone, henga nanga palan'denga munu yunji muing'ulupa.

¹⁸ Nangu ñinshukulu Nnungu kwa kuva ngútangola kwa luga ya kukanganya kupunda mwenu mmammalele. ¹⁹ Henga palikuwa lya vanu vankulupila Yesu nikanitamwa namene kutangola malove kananga nnyano la kweleweka uchinga nivahunde vanji, kuliko kutangola malove alufu kumi la luga ya kukanganya. ²⁰ Mmakukulupila avangu, munave na mawaso muchi mmana mmajoko. Henga mawaso lenu lâlembelewa latandeke malinga mmanu mmakulungwa. Na kuyamba kutenda masambi, mwenu mùlembelewa mùvele muchi mmana mmajoko. ²¹ Mmalemba Lanawase Nang'olo âhawile kuchidoni, "Ñimbetangola na vanu vangu, kupitila vami, vanu vakâvele va luga yavo, henga pamo na anelo nanga pavambengupilikana."

²² Bahi kutangola kwa luga ya kukanganya nni chimaiho cha dimongo dya Nnungu kwajili ya vanu vakânkulupila Yesu, henga akee kwajili ya vanu vankulupila Yesu. Na kuhumya unabii nni chimaiho kwajili ya vanu vankulupila Yesu, henga akee kwajili ya vanu vakânkulupila Yesu.

²³ Bahi ikâva vanu vammalele vankulupila Yesu vânikojana pamo, na vanu vammalele nkutandilika kutangola luga dya kukanganya, koka nkwiwa vanu vakâkameke chimutangola au vanu vakânkulupila Yesu, dachi, vakambehaula kuva mwenu mùvele na ding'apedi?

²⁴ Henga vanu vammalele vakàva uvahumya unabii, koka nkwiya munu akákameke au munu akánkukulupila Yesu, àmbekukulupihwa na vammalele kuva nang'e nni munu avèle na sambi. Na lammalele lambelapilikana làmbennyukumu, ²⁵ na disili dya muntima mwake òmbepihuliwa, nanang'e àmbetindivala malundi na kumwabudu Nnungu wachidoni, "Muhiu Nnungu àvele pamo na mwenu."

²⁶ Bahi mmakukulupila avangu, tuhaule chamani nano? Pamukojana pamo kumwabudu Nnungu, yumo aimbe luhimu na yunji ahunde na yunji ahumye uhunulo uhalòka kwa Nnungu na yunji atangole kwa luga ya kukanganya na yunji atane àlàlà latangolewa. Lammalele latendeke kwajili ya kuvadenga muing'ulupa vanu vankulupila Yesu. ²⁷ Vakàpwawa vanu vatangòla luga ya kukanganya, bahi vatangole vavili au vatatu na wala vanapunde, na tena atangole yumo-yumo, na apwawe na munu yunji wa kutana latangolewa. ²⁸ Henga akanapwawe munu wa kutana, bahi anevo vanu vatangòla luga ya kukanganya vanyalale pankojano wa vanu vankulupila Yesu, na vatangole chihi chimundamunda uvatangola na Nnungu. ²⁹ Na manabii vatangole chihi vavili au vatatu na vanu vanji valapime anelo malove latangolèwa. ³⁰ Henga ikàva pàvele munu ahumya unabii, na munu yunji nkuhunukuliwa lilove lya Nnungu, bahi ayula ahumya unabii, anyalale. ³¹ Kwa kuva, mwenu mmammalele mùnahulula yumo-yumo kuhumya unabii, uchinga vammalele vapatte kuhundwa na kukamywa mitima. ³² Manabii vàmbelewa vaitawale inujo ya unabii ivapewije. ³³ Kwa kuva, Nnungu akee Nnungu wa timbwili, ila nni Nnungu wa amani. Malinga chuuvele nnyambo mmakuwa lammalele la vanu vankulupila Yesu, ³⁴ vakongwe vàmbelewa vanyalale chihi nduu mmakojano la vanu vankulupila Yesu. Vakàluhusiwa kutangola, ila vàmbelewa valivike pahì mamulaka, malinga chiihaua Sheliya. ³⁵ Ikàva vèvele na chinu cha kuuja, bahi vavauje valume vao kukaya, kwa kuva, nni dihoni kwanga mmahe kutangola pankojano wa vanu vankulupila Yesu.

³⁶ Dachi, mùtenda lilove lya Nnungu litandikidile kwenu mwenu au limwidilidile chihi mwenu weka? ³⁷ Ikàva munu àlyona kuva nang'e nni nabii au nni munu wa chinnungu, bahi amale kuva alano laninnembidile mwenu nni malaijo langa Nang'olo. ³⁸ Henga munu akanalilikane malove alano, bahi nanang'e anapilikanwe.

³⁹ Bahi mmakukulupila avangu, lembela namene kuhumya unabii, na munavalimbije vanu kutangola luga dya kukanganya. ⁴⁰ Henga lammalele làtendeke muchi chiilembelewa na kwa kupangilila.

15

Kufufuka kwanga Kilisto

¹ Hambì mmakukulupila avangu, ngùlembela ninkumbusange àlàlà Malove Lambone laninnyubilidile, na mwenu nkulapwechela na kulakulupila mwalehu. ² Na kwa kupitila Malove anelo Lambone mwenu mùnapohwa ikàva mùnahweneha kulakumulihà. Henga ikànavè uchocho, bahi mùkulupidile chihi bule.

³ Kwa kuva, nangu nùmwing'ile mwenu mahundo la muhimu kupunda lammalele, lannapwechedile nimwene kuhaloka kwa vanu vanji kuva, Kilisto ànihwa kwajili ya disambi dyetu malinga chilahaula Malemba Lanaswe, ⁴ na kuva, ànisikwa, na nniduva lya tatu nkufufuliwa, malinga chilahaula Malemba Lanaswe, ⁵ na kuva, ànililanguja kwa Petulo, koka nkunalilanguja kwa avala vakuhundwa kumi na mbili. ⁶ Na bada ya anelo, nkunalilanguja kwa vakùkulupila avetu vanapundile myatano kwa mwanda umo. Na vanu vohe muanevo vèvele chihi nkulama, henga vanji kadiki vànihwa. ⁷ Na bada ya anelo, nkunalilanguja kwa Yakobo, koka nkunalilanguja kwa mitume vammalele. ⁸ Pamalidile kulilanguja kwa vanu anevo, nkunalilanguja kwang'une, nangu ñnavèle muchi mwana avelekwejje kabla myedi yake ikànambihwika.

⁹ Kwa kuva, mitume vammalele nni va muhimu namene kupunda nangu, na wala nikàlembelwa kuchemwa ntume, ing'anya ñnivalagiha vanu va Nnungu vankulupila Yesu. ¹⁰ Henga kwa inema yanga Nnungu, nangu nni ntume vino, na inema yake kwang'une ikànavèle chihi chinu chikee na mana. Nangu ngùkodile madengo kupunda vammalele, na wala nìkee nangu, ila nni inema yanga Nnungu ikòla madengo pamo na nangu. ¹¹ Bahi ikàva ngùhubili nangu au vanang'o, tuvammalele tùhubili chihi ujumbe uumo, na mwenu mùniukulupila.

Kufufuliwa kwa vanu vahwìle

¹² Hambì ikàva tùhubili kuva, Kilisto ànifufuliwa kuhaloka kwa vanu vahwìle, ing'anya ntwani vanu vanji mmwenu vàhaua kuva, nanga ufufulo wa vanu vahwìle? ¹³ Bahi ikàva nanga ufufulo wa vanu vahwìle, bahi ata Kilisto nanang'e nanga pafufuliwije, ¹⁴ na ikàva Kilisto nanga pafufuliwije, bahi mahubili letu lakàvele na mana na ing'ulupa yetu ikee

mana. ¹⁵ Pamo na anelo, hwetu twònekana kuva tumasaidi tuvakulambila kumwamba Nnungu, kwa kuva tùnashuhudila kuva Nnungu áninfulula Kilisto kuhaloka kwa vanu vahwíle. Henga ikáva muhiu kuva vanu vahwíle vakáfufuliwa, bahi muhiu kuva Nnungu nanga pananfufwíle Kilisto. ¹⁶ Kwa kuva, ikáchiva muhiu kuva vanu vahwíle vakáfufuliwa, bahi Kilisto nanang'e nanga pafufuliwije. ¹⁷ Na ikáva Kilisto nanga pafufuliwije, bahi ing'ulupa yenu ikee na mana, na mpaka hambi bado mmechinkuva na masambi. ¹⁸ Bahi ikáva uchocho, vanu vammalele vahwíle akuno uvankulupila Kilisto, váníyahika mwalehu. ¹⁹ Na ikáva túnnolela Kilisto kwa maisha alano la vino weka, bahi hwetu nni tuvanu tuvakuvikiwa chididi kupunda vanu vammalele va pachilambo.

²⁰ Henga nni muhiu kuva, Kilisto áninfuluka kuhaloka kwa vanu vahwíle, na alino limaiha kuva, avala vahwíle navanang'o vambefufuliwa. ²¹ Malinga kuhwa kuchinaidile kupitila munu yumo, uchocho ufululo wa vanu vahwíle úniida kupitila munu yumo. ²² Kwa kuva, malinga chiivele kuva, kupitila Adamu vanu vammalele vannahwa, uchocho kupitila Kilisto vanu vammalele vambekuva na umi. ²³ Henga kufufuka aneko kúvele na mpango wake. Kilisto nni ntandi kufufuliwa koka vapapate vanu vake, anepo pambeida. ²⁴ Na bada ya anelo, ntululilo wa vitukutuku vyammalele úmbehwika. Anepo njo Kilisto pambewondonga utawala wammalele, na mamulaka na dimongo dyammalele, koka anwing'e Nnungu Atata Ufalume. ²⁵ Kwa kuva, Kilisto álembelewa atawala mpaka Nnungu pambevalema amongo vake vammalele na kuvavika pahi madodo la Kilisto. ²⁶ Na mmongo wa ntululilo ámbeondonga nni kuhwa. ²⁷ Kwa kuva, Malemba Lanaswe làhaua kuva, "Nnungu ámpela mamulaka la kutawala vitukutuku vyammalele." Henga Malemba Lanaswe palahaua kuva, "Nnungu ámpela mamulaka la kutawala vitukutuku vyammalele," malove alano lálanguja kuva Nnungu akávalangiwa mmitukutuku anevyo, kwa kuva nang'e njo amwingíle Yesu mamulaka la kutawala vitukutuku vyammalele. ²⁸ Bahi vitukutuku vyammalele pavimbevika pahi mamulaka la Kilisto, anepo njo Mwana pambelivika pahi mamulaka la Nnungu amwing'íle mamulaka la kutawala vitukutuku vyammalele uchinga Nnungu avitawale vitukutuku vyammalele.

²⁹ Ikáva vanu vahwíle vakáfufuliwa, dachi vanu avala vabatíswa kwajili ya vanu vahwíle vâlolela kupata chinu ntwnani? Na ikáva vanu vahwíle nanga pavafufuliwa, ing'anya ntwnani vanu vânatíswa kwajili yavo? ³⁰ Na hwetu tuvene, ing'anya ntwnani túlivika muhatali kila lisaa? ³¹ Mmakukulupila avangu, nni muhiu kuva kila liduva nangu ngúpatwa na hatali ya kuhwa! Na ngúmaiha kuva chinu anecho nni muhiu malinga chingumaiha kuva nalinowela kwajili yenu mwenu kwa kulundanywa kwenu na Yesu Kilisto Nang'olo wetu. ³² Ngúpányene na anyama vakúyoha, yani vanu va apano pa Efeso. Ikáva ngúpányene kwa makudungilo la chimunu, dachi ngúpete faida ntwnani? Na ikáva vanu vahwíle vakáfufuka, bahi, "Leka tulye na kukimbila, kwa kuva nundu túmbehila."

³³ Munakumbike, "Kuvika chinemba na vanu vabaya, kútimbanga tabia yambone." ³⁴ Hihimukanga muchi chimulembelewa, na lekanga kutenda sambi, kwa kuva vanu vanji mmwenu nanga pavammaite Nnungu kananga kadiki. Ngútongola uchocho uchinga nintayange dihoni.

Kufufuka kwa mmili

³⁵ Panjika munu yunji ánahulula kuuja kuva, "Vanu vahwíle vambefufuliwa dachi? Vambekuva na mmili uvèle dachi?" ³⁶ Aneyo nni iuji ya chivelu! Paupanda imbeyu pahi, aila imbeyu ikáhululika kumela ikánahwe hoti. ³⁷ Achila chiupanda pahi nni imbeyu weka, panjika imbeyu ya ngano au imbeyu chihi inji, na akee ntipu umbelumíla lukoto. ³⁸ Henga Nnungu áing'a aneyo mitipu miili yalembela mwene, na kila aina ya imbeyu áhumija ntipu uvèle na mmili wa weka.

³⁹ Miili ya viumbe vyammalele nanga pailandana. Vanu vâvele na miili yavo ya weka, na anyama vâvele na miili yavo ya weka, na vyuni vâvele na miili yavo ya weka, na ahomba na vanang'o vâvele na miili yavo ya weka. ⁴⁰ Uchocho, pâvele na miili ya kulihunde na miili ya pachilambo, na ikatapadi ya miili ya kulihunde ikálandana na ikatapadi ya miili ya pachilambo. ⁴¹ Ikatapadi ya liduva ikálandana na ikatapadi ya mwedi au ikatapadi ya dinondwa, na ata ikatapadi ya dinondwa nainang'o ínatindana.

⁴² Uvula njo chiimbekuva pavambefufuliwa vanu vahwíle. Malinga chiivele imbeyu, mmili úsikwa muulongo akuno uvèle na hali ya kukandika, henga paufufuliwa úúva na hali ikákandika. ⁴³ Mmili únasikwa akuno uvèle muhali ikákatapele, na úfufuliwa akuno uvèle muhali ya kukatapala, úsikwa akuno uvèle muhali ya kudidimanga, na úfufuliwa akuno uvèle muhali ya dimongo. ⁴⁴ Úsikwa mmili wa chimunu, henga paufufuliwa úúva mmili wa chinnungu. Ikáva pâvele mmili wa chimunu, bahi pâvele na mmili wa chinnungu. ⁴⁵ Kwa kuva, Malemba Lanaswe làhaua kuva, "Munu ntandi, Adamu, nkutendeka kuva chiumbe chivéle na umi," henga Yesu, Adamu wa ntululilo, nni imumu ivéng'a vanu umi. ⁴⁶ Henga

mmili ulongoledile kwida akee aula wa chinnungu ıla nni aula wa chimunu, koka nkwiđa aula wa chinnungu. ⁴⁷ Munu ntandi Adamu, áumbwije kwa ulongo wa chilambo achino, henga Yesu, Adamu wavili, nang'e áhaleke kulihunde. ⁴⁸ Vanu vammalele va chilambo achino valandana na ayula aumbwije kwa ulongo, na vanu va kulihunde valandana na ayula ahaléke kulihunde.* ⁴⁹ Malinga chitulandene na ayula aumbwije kwa ulongo, nni uchocho chitumbelanda na mmili wa ayula ahaléke kulihunde.

⁵⁰ Mmakukulupila avangu, chinu chingulambèla kutangola nni achino, miili yetu iumbwije kwa inyama na myadi ikábulula kutwala mapala la Ufalume wa Nnungu muhali aneyo, yani miili yetu ya kukandika ikábulula kutwala mapala la Ufalume ukee na ntululilo.

⁵¹ Hambi pilikananga, nangu ninnyaulilanga mwenu sili kuva, pambeida Yesu hwetu tunkulupila Yesu, akee tuvammalele tumbekúhwa, henga tuvammalele tumbepindikulanywa.

⁵² Kupindikulanywa aneko kumbetendeka kwa kupiyanya, malinga chilakapila meho, muuhiku aula ulimbeumana lipenga lya ntululilo. Kwa kuva, lipenga palimbeumana, vanu vahwile vambefufuliwa na kuva na hali ikábululika kuhwa kavila, na hwetu tuvammalele tumbepindikulanywa. ⁵³ Kwa kuva, lasima mmili wa kukandika upindikulanywa kuva mmili ukákandika, yani mmili wa kuhwa lasima upindikulanywa kuva mmili ukáhwa.

⁵⁴ Bahi mmili auno ukandika paumbepindikulanywa kuva mmili ukákandika, yani mmili wa kuhwa paumbepindikulanywa kuva mmili ukáhwa, anepo njo palimbetimila alila lilembwije Mmalemba Lanaswe kuva, “Kuhwa kunilemwa na ushindi.”

⁵⁵ “Wako kuhwa, ushindi wako úvele kwachi?”

Wako kuhwa, dimongo dyako dya kuwalala dívele kwachi?”

⁵⁶ Kuhwa kúpata dimongo dya kuwalala ing'anya ya kupwawa kwa sambu, na sambu ipata dimongo dyake ing'anya ya kupwawa kwa Sheliya ya Musa. ⁵⁷ Henga ashukuliwe Nnungu atwíng'a ushindi kwa indila yanga Nang'olo wetu Yesu Kilisto!

⁵⁸ Bahi mmakukulupila avangu unintamwanga, hwinganga wala munatikinyike. Hweneha kuntumikila Nang'olo maduva lammalele akuno umumala kuva madengo la kukamajanga lamukola kwajili ya Nang'olo lakambekewa muchi chinu chikee mana.

16

Nchango kwajili ya vanu vankulupila Yesu va ku Yelusalemu

¹ Hambi kuyamba aula nchango kwajili ya vanu vankulupila Yesu va imanga ya ku Yelusalemu, na mwenu tendanga uchocho malinga chinilalajije makuwa la vanu vankulupila Yesu la chilambo cha ku Galatiya. ² Kila liduva lya Jumapili, kila munu mmwenu álembelewa ahapule dihela kadiki kupapatana na chapata koka akondye, uchinga munalebelewe kutenda nchango kwa mwanda umo uhiku aula unimbekwa nangu ng'amwèlè. ³ Na nangu panimbeida, nimbeveng'a baluwa dya kuvamahi vanu vamumbematandola mmwenu, uchinga vapelekeje dinujo dyenu ku Yelusalemu. ⁴ Na ikálembelewa na nangu nguhwene, bahi, vanaapatana na nangu.

Makudungilo la Paolo

⁵ Nguchinguide unannolanga mwenu bada ya kupitila chilambo cha ku Makedoniya, kwa kuva ngúkudungila kupitila ku Makedoniya. ⁶ Panjika nimbeikala pamo na mwenu kadiki, na ikábululika nimbeikala na mwenu mpaka kumalilika mahiku la chipwepwe, uchinga mupate kunguyangata kuhweneha na mwanda wangu kwoheko kunimbekwena. ⁷ Kwa kuva, nikátamwa kwonana na mwenu kwa kupita chihi, henga Nang'olo akátamwa, ngúlolela kuikala na mwenu kadiki.

⁸ Henga nimbeikala apano pa Efeso mpaka palimbekwika liduva lya sikukuu ya lichela, ivachema Pentekoste. ⁹ Kwa kuva, apano ngúpete wasa nkulu wa kukola madengo lavéle na mana, ikánava vanu vangutahúka vávele vohe.

¹⁰ Henga Timoseo akáida kwenu, mpwechelange saana uchinga anayope mmwenu, kwa kuva nang'e ákola madengo la Nang'olo muchi nangu nimwene. ¹¹ Bahi anapwawe munu wa kunhebula, henga nnyangatange ahwenehe na mwanda wake kwa amani, uchinga ahulule kuula kavila kwang'une, kwa kuva mbènkunnindilila, nang'e pamo na vakulupila avetu vanji.

¹² Na kunnyamba nkúkulupila nnyetu Apolo, nangu ninnnyuwa namene aide kwenu mwenu, nang'e pamo na vakulupila avetu vanji, henga akanatamwije kwida vino, ıla ámbeida pambepata wasa.

Malove la ntululilo

¹³ Múuve meho, na imilanga dedede muing'ulupa, mulikamyange na mulihwingihe.

¹⁴ Tendanga mambo lammalele kwa kutamwana.

* 15:48 Paolo pahaula vanu va kulihunde, ávayambá vanu vankulupila Yesu.

¹⁵ Mmakukulupila avangu, mwenu m̀nimmala Stefana pamo na vanu va nng'ande mwake, vanang'ò nni vanu vatandi kunkulupila Yesu nchilambo cha Akaya, anevo v̀nilihumya kuvatumikila vanu vankulupila Yesu. Bahi nannyuwanga namene, ¹⁶ vapilikanile vanu malinga anevo, na vammalele vatumika mmadengo alano kwa kutumbama.

¹⁷ Nanani nahangalala kwa kupwawa kwa Stefana na Folitunato na Akaiko apano, kwa kuva kupwawa kwavo k̀vele muchi kupwawa kwenu. ¹⁸ V̀niihangalaja ntima wangu na mitima yenu mwalehu. Bahi v̀eshimu vanu malinga anevo.

¹⁹ Makuwa lammalele la vanu vankulupila Yesu la chilambo cha ku Asiya l̀nansalimila. Akila na Pilisila pamo na vanu vankulupila Yesu vakojàna nng'ande mwavo, v̀nansalimila namene, ing'anya hwetu nni utuvamo kwa kulundana na Nang'olo. ²⁰ Vak̀ukulupila avetu vammalele va apano, v̀nansalimilanga. Na mwenu uchocho, pamusalimiana langujanga kutamwana chinnungu.

²¹ Aino nni salamu inguilemba kwa nkono wangu nimwene, nangu Paolo. ²² Ik̀va munu woheyo ak̀antamwa Nang'olo, alanike! Nang'olo wetu, ida! ²³ Inema yanga Yesu Nang'olo ìve pamo na mwenu. ²⁴ Nantamwanga mwenu mmammalele, ing'anya hwetu nni utuvamo kwa kulundana na Yesu Kilisto.

Baluwa yavili yanga Paolo yavalembidile Vakolinso Ulongoledi wa baluwa yavili ya Vakolinso

Baluwa yavili ya Vakolinso ñembwije na Ntume Paolo mmwaka wa 55 au 56, kutandikila mwaka wavelekwejiye Yesu Kilisto (sula ya 1:1). Aino nni baluwa yavili n'dibaluwa dituvenadyo dilembwije na Paolo kwa likuwa lya vakúkukupila va ku Kolinso. Vatalamu va Bibiliya vakúkupila kuva, pàvele na baluwa inji ikáonekana kwa kuva Paolo ànilonjelela m'baluwa aino musula ya 2:3-4. Yònekana kuva, baluwa aneyo itumwije ching'ati baluwa inandi ya Vakolinso na baluwa aino yavili ya Vakolinso. Baluwa aneyo yònekana kuva yavele na malove la kukalipa namene, henga nanga patuvele na kumbukumbu yoheyo ya baluwa aneyo yaitambulenge Ntume Paolo musula ya 2:3-4. Baluwa aino yavili ya Vakolinso inahululika kuva àilembile panavele ku Makedoniya (sula ya 2:13).

Baluwa yavili ya Vakolinso nni baluwa ya namuna ya weka kabisa kwa kuva itanga namene kwamba mambo lohe lamwàmba Paolo mwene na namuna chalapwechedile mambo anelo. Paolo àtanga kwamba ihangaladi yake ihalokene na habali dyambone dyadipwechedile kuhaloka kwa Tito, habali divayamba vakúkukupila va ku Kolinso. M'baluwa aino túpata mahundo la nkati namene kwamba swala lya kuhumya malinga chinkatapalila Nnungu. Musula ya 8 na 9 Paolo àhumya malaijo la kutendeka kwa michango ya dihela uchinga divayangate vakúkukupila vavèle ku Yelusalemu. Yònekana kuva mitume fulani vakulambila vakanavele va nnikuwa aneyo lya vakúkukupila vátumidile chuki ivanapandikijije nnikuwa lya vakúkukupila uchinga Paolo anakulupilike. Aneyo vanu vátendile uchocho uchinga vapaté wasa wa kukubalika kwa Vakolinso. Vánilinga kuvatenda vanu kuva na lipamba na mamulaka lachitume langa Paolo, na chinu anecho njo chinantendile Paolo atangole malove lavele na dimongo kuntululilo wa baluwa aino kumaiha mamulaka lake kuva, nang'e nni ntume wanga Yesu Kilisto.

Uinjipihwa chitaba chavili cha Vakolinso

1. Sula ya 1:1-7, Paolo àtandilika kulemba baluwa yake kwa kuvasalimila vakúkukupila.
2. Sula ya 1:8-7:16, Paolo àlonjelela kwamba mabadiliko la mwanda wake, na kwamba habali dyadipwechedile kwamba Vakolinso, na kwamba namuna Vakolinso chivaipwechedile baluwa aila ya ching'ati.
3. Sula ya 8:1-9:15, Paolo àhumya malaijo kwamba nchango wa dihela dya kuvayangata vakúkukupila vavèle ku Yelusalemu.
4. Sula ya 10:1-13:10, Paolo àtetela utume wake, na kuvaduma Vakolinso kwamba mwanda wake unavele pepi.

Ntandiliko wa baluwa yanga Paolo

¹ Baluwa aino ihaloka kwang'une Paolo na kwa nkúkukupila nnyetu Timoseo. Nangu Paolo ngujukile kuva ntume wanga Yesu Kilisto kwa kutamwa kwake mwene Nnungu, ninnembila mwenu mmanu munkulupila Yesu mma aneko kuimanga ya ku Kolinso pamo na vakúkukupila vammalele vavèle chilambo chammalele cha ku Akaya. ² Nangu ninyuwila mwenu inema na amani ihalòka kwa Nnungu Atata wetu na kwa Yesu Kilisto Nang'olo wetu, diive pamo na mwenu.

Paolo ànshukulu Nnungu

³ Alombolewe Nnungu, Atata wanga Nang'olo wetu Yesu Kilisto, Atata avèle na chididi. Nang'e nni Nnungu wa kila namuna ya itujwi ya ntima. ⁴ Hwetu patulaga, nang'e ànatutuja mitima yetu, uchinga na hwetu tupate kuvatuja mitima vanu vanji pavalaga, kwa itujwi uila itupwechedile kuhaloka kwa Nnungu. ⁵ Kwa kuva, malinga chitukumila mmaisha letu ibaniki yanabanike Kilisto, njo uchocho Nnungu chahalija kuituja mitima yetu kupitila kwa Yesu Kilisto. ⁶ Ikáva hwetu tūnalaga, bahi nni kwajili ya kutujwa na kupohwa kwenu. Na ikáva tūnatujwa, nni kwajili ya kutujwa kwenu, uchinga mupate dimongo dya kupililila kulaga ukula kutulaga hwetu. ⁷ Hwetu tūnimala kuva lilolele lituvenalyo kwenu mwenu nni lya uhiu, kwa kuva, tūnimala kuva, malinga chimulagihwa muchi chitulagihwa hwetu njo uchocho chimumbetujwa mitima muchi hwetu chitutujwa mitima na Nnungu.

⁸ Mmakukulupila avangu, hwetu tūlembela muimale ibaniki itunabanike kuchilambo cha ku Asiya. Ibaniki aneyo ñitupunda changa, mpaka ukata tama ya kulama. ⁹ Nni muhiu kuva, hwetu tuvene túlyona kuva tūhwena unahwa. Bahi aneyo nkututenda hwetu tunalisingile tuvene, ñla tulisingile chihhi Nnungu ávafufula vanu vahwile. ¹⁰ Nnungu

ánitupoha muhatali aneyo ing'ulu ya kuhwa, na achiatupohe kavila. Na hwetu túnannolela kuva achiatupohe kavila, ¹¹ akuno mwenu umutuyangata kwa kutuyuwila. Bahi inema itumbepata kupapatana na kuyuwa kwa vanu vohe imbekuva ing'anya ya vanu vohe kunshukulu Nnungu kwajili yetu.

Paolo àhumya ing'anya ya kuyeweja mwanda wake

¹² Chinu chituhulula kulilombolela nni kuva, hukumu ya mmitima yetu inatumaiha kuva tùniikala pachilambo kwa kukulupika na kwa uhiu utujaliwije na Nnungu. Hwetu nanga patunalojijwe na lúnda Iwa chimunu, henga kwa inema yanga Nnungu, na túlatendile anelo lammalele asa kwenu mwenu. ¹³ Bahi n'dibaluwa dyetu túnnembila mwenu vitukutuku vimumbehulula kuvisoma na kuvyelewa. Nanani ngúlolela kuva muchimutwelewe mwalehu, ¹⁴ ikánava kwa vino mútwelewa chihi kadiki. Bahi nniduva alila lyambeuya Nang'olo wetu Yesu muchimulyone kwajili yetu malinga hwetu chitumbelyona kwajili yenu.

¹⁵ Kwa kuva, ínimala kuva mwenu múlinowela hwetu, bahi ngúkudungidile kwida kwenu mwenu hoti uchinga mupate faida myanda mivili. ¹⁶ Ngúkudungidile ngúpítile kwenu mwenu mmwanda wangu wa kuhwena kuchilambo cha ku Makedoniya, na panimbekuva unguuya nimpitile kavila, uchinga munguyangate kwajili ya mwanda wangu wa kuhwena kuchilambo cha ku Yudeya. ¹⁷ Dachi, pannayewejiye mwanda wangu ngwónekene muchi nimunu wa kudumbadumba? Dachi, pangupanga mipango yangu mútenda kuva nangu ngúlojwa na ding'ano dya chimunu mpaka nguhaule “Elo” na “Nanga” kwa mwanda uwowo umo? ¹⁸ Henga malinga Nnungu chakulupika, bahi, àlalá latunnya ulilanga mwenu nni lakukulupika, akee malove lakuhaula “Elo” na “Nanga” kwa mwanda uwowo umo. ¹⁹ Kwa kuva, Yesu Kilisto, Mwana wanga Nnungu, anahubiliwije kwenu mwenu kwa indila yang'une na Sila* na Timoseo, nang'e akanavele munu wa “Elo” na “Nanga,” ila nang'e maduva lammalele ávele chihi munu wa “Elo” ihalôka kwa Nnungu. ²⁰ Kwa kuva, nang'e njo atimísa ahadi dyammalele dya Nnungu. Uchocho, patuyambukila “Amina,” amina yetu inahwika kwa Nnungu kupitila Yesu Kilisto uchinga Nnungu atumbyangwe. ²¹ Bahi mwene Nnungu áhutenda tuhwege pamo na mwenu kwa kulundanywa kwetu na Kilisto, nanang'e mwene njo atutondwêle. ²² Na àvikile chimaiho kwetuhwe chimaiha kuva hwetu nni tuvanu vake kwa kummika Umumu Wanaswe mmitima yetu kuva malinga chivikilo.

²³ Nnungu njo shahidi wangu, nang'e àniumala ntima wangu! Bahi ing'anya ya kumikilanga chididi, nangu ngúkudungidile nnauyile kavila ku Kolinsu uyopa nankalipilanga namene. ²⁴ Hwetu tukátamwa tutumile dimongo kwamba ing'ulupa yenu, kwa kuva múnihwanga muing'ulupa. Henga túlembela tutumike pamo na mwenu uchinga mupate kuhangalala.

2

¹ Bahi ngúkudungidile nnapanganike kavila mwanda unji umbentênda mwenu muyuvale. ² Kwa kuva, ikáva nangu nimbennyuvaja mwenu, hambi nnani ambenguhangalâja kavila nangu, ikánave chihi mwenu uninnundahije? ³ Njo mana ninnembidile baluwa aila kwa kuva nikanatamwije kwida kavila kwenu mwenu koka nguyuvajwe na vanu vachilembelewa vanguhangalaje. Nangu ñnimala kuva panguhangalala, na mwenu mmammalele múnahangalala. ⁴ Kwa kuva, ninnembidile akuno isungu yangu uipwateka na kuhinginika muntima wangu akuno ungukuta mihodi. Nangu nanga pannakudungidile ninnyuvaje, henga ngúlembela mupate kukama namuna chinintamwanga.

Kusamehe

⁵ Pàvele munu atendile mambo la kuyuvaja, henga aneyo munu nanga panguyundahije nangu namene kupunda channyundahije mwenu mmammalele, na nangu níkatamwa ngukalipe namene. ⁶ Asabu yapete munu aneyo kuhaloka kwa vanu vohe mmwenu, inantosa. ⁷ Bahi vino, wasa kusamehe na kuntuja ntima uchinga anakate tama mwalehu ing'anya ya kuyuvale namene. ⁸ Bahi nannyuwanga namene munnanguje aneyo munu itamwi yenu. ⁹ Makudungilo langu la kunnembila baluwa aila ngúlembela ninninge uchinga ngupate kumala ikáva múvele tayali ungupilikana kwa kila chinu. ¹⁰ Mukànsamehe munu kwa chinu chohecho, nanani uchocho ñninsamehe munu aneyo. Kwa kuva, ikáva pàvele chinu chohecho cha kusamehe, nasamehe muyo mwanga Kilisto kwa faida yenu, ¹¹ uchinga Nanchindenga anapate indila ya kutukumba. Kwa kuva, túnimala makudungilo lake.

Vatumishi va lilailano lyahambi

* 1:19 Nsitali auno ùlembwíjé Silwano, kwamba lina linji Iya Sila

¹² Bahi pangukamwele kuimanga ya ku Tolowa unahubili Malove Lambone langa Kilisto, Nang'olo áning'ile wasa ukatapele wa kutumika aneko. ¹³ Henga pamo na anelyo, ñniyuvala namene ing'anya nanga pannankojije nkúkulupila nnyangu Tito. Bahi aneko nkulailana chihhi na vanu va imanga aneyo, nangu nkuhwena chilambo cha ku Makedoniya.

¹⁴ Henga Nnungu ashukuliwe, kwa kuva kwa kulundanywa kwetu na Kilisto nang'e átutendile hwetu kuva matwala vake na kutulongolelela mmaaduva lammalele mmaandamano la ushindi wa Kilisto. Na nang'e átutumila hwetu kuyanaja habali dya kummala Kilisto kila pachinu, na habali anedyo divele muchi liumba lya mahuta la kunung'ila. ¹⁵ Kwa kuva, Nnungu átwona hwetu kuva muchi liumba lya mahuta la kunung'ila livatênda vanu vammale Kilisto. Henga vanu vapôhwa na vanu vayahîka, vâpilikana chàake liumba anelyo. ¹⁶ Kwa vanu vayahîka hwetu tûvele muchi liumba lya kuhwa liida na kuhwa, henga kwa vanu avala vapôhwa hwetu tûvele muchi liumba lya umi liida na umi. Bahi nanga munu ahulûla kutimisa madongo la namuna aneyo kwa dimongo dyake mwene. ¹⁷ Bahi hwetu tuke muchi vanu vanji valisumisa lilove lyanga Nnungu kwa ulamba kwajili ya faida yao. Henga kwa kuva Nnungu nni atutumîle, hwetu tûhubili chihhi lilove lya Nnungu kwa ntima wambone na kwa mamulaka la Yesu Kilisto, akuno Nnungu watwona.

3

¹ Panjika mwenu mùtenda kuva hwetu tûlilombolela kavila kwenu mwenu, henga akee uchocho. Vanu vanji pavambeida kwenu mwenu vâlembelewa vâave na baluwa ya kulombolewa au kupata baluwa ya kulombolewa kwa vanu vanji kuhaloka kwenu mwenu, henga hwetu tukâlembelewa kuvanadyo. ² Mwenu mmene mùvele muchi baluwa yetu ya kulilombolela, ilembwîje mmitema yetu imaikâna na kusomwa na vanu vammalele. ³ Ìmaikana mwalehu kuva mwenu nni baluwa ilembwîje na Kilisto, kupapatana na utumishi wetu. Baluwa aino ikâlembwîje kwa wino, henga ilembwîje kwa Umumu wanga Nnungu avêle na umi. Na baluwa aneyo nanga pailembwîje mmibao vya mayanga, henga ilembwîje mmitema ya vanu.

⁴ Tûtangola malove anelo ing'anya ya lilolelo lituvenalyo kwa Nnungu kwa indila ya Kilisto. ⁵ Na tukâhauka kuva hwetu tûnalihululila tuvene kutenda chinu chohecho, henga dimongo dya kuhulula kwetu dihaloka kwa Nnungu. ⁶ Nang'e njo atuhululîha hwetu kuva tuvatumishi tûvá lilailano lyahambi. Lilailano anelyo likee lya Sheliya ilembwîje, ila nni lilailano lya Umumu Wanaswe. Kwa kuva, Sheliya ilembwîje liida na kuhwa, henga Umumu Wanaswe áida na umi.

⁷ Sheliya ya Musa ílembwîje mmibao vya mayanga. Ikânavá ntululilo wake wátendihije kuhwa, henga íhwikile kwa Vaisilaeli ivêlè na ukulu nkulu namene. Kwa kuva, Musa páidile na Sheliya kwa Vaisilaeli, Vaisilaeli nanga pavanahulwile kulola kumeho kwa Musa ing'anya kumeho kwake kúnang'anyima. Na ing'anyimi aneyo yavele chihhi ya uhiku kadiki. Bahi ikâva utumishi wa achila chinatendihije kuhwa kutendeke kwa ukulu nkulu namuna aneyo, ⁸ bahi, utumishi wa Umumu Wanaswe ùmbepunda kuva na ukulu nkulu namene. ⁹ Bahi ikâva utumishi uvapelekejîja vanu hukumu ya asabu úvele na ukulu, dachi utumishi uvatênda vanu vavalangiwe kuva vambone pameho panga Nnungu ukambepunda kuva na ukulu nkulu namene? ¹⁰ Ni muhiu kuva, aula ukulu únang'anyime machedo ukâhulula kulingananywa na ukulu wa vino úva nkulu namene. ¹¹ Bahi ikâva Sheliya ínavele chihhi ya uhiku kadiki ípete ukulu, bahi álalá lakávele na ntululilo lèvele na ukulu nkulu namene.

¹² Bahi kwa kuva tûvele na lilolelo anelyo, hwetu tûtangola bila kuyopa. ¹³ Hwetu tukátenda muchi Musa chachihunika kumeho kwake kwa chítambala uchinga Vaisilaeli vanayone idiyali na imaliliki ya aila ing'anyimi. ¹⁴ Henga ding'ano dyavo díniidopywa kumala. Kwa kuva, mpaka nelo Vaisilaeli pavavisoma vitabu vya Lilailano lya Kala, ding'ano dyavo dihweneha chihhi kuva muchi dihinikwîje na chítambala uchila. Na chítambala anecho chímbeuswa chihhi kwa munu alundánywa na Kilisto. ¹⁵ Na mpaka nelo, kila pavasoma mmitabu vya Sheliya ya Musa, mitima yavo ílva muchi ínihinikwa na chítambala. ¹⁶ Henga munu pampindikukila Nang'olo, chítambala anecho chínauswa. ¹⁷ Bahi "Nang'olo" njo Umumu Wanaswe, na pachinu pavêlè Umumu wanga Nang'olo, anepo njo pavêle na uhulu.

¹⁸ Bahi hwetu tuvammalele tuhunukuliwîje kumeho, tûlanguja ukulu wa Nnungu muchi chilolo chichilanguja chimbwehedi changa munu mwene. Bahi Nang'olo, yani Umumu Wanaswe ánatupindikulanya hwetu uchinga tulandane nawe, na kutupitisha kuuka muukulu umo mpaka ukulu unji úva nkulu namene.

4

¹ Bahi Nnungu, kwa chididi chake, àtwing'ile utumishi auno, na ing'anya ya anelyo hwetu tukákata tama. ² Tùnilahita mambo la sili la dihoni, na wala nanga patuikala kwa ulamba, wala kulichenjeuha lilove lyanga Nnungu. Ila kwa kùumaiha uhiu palangele, hwetu tülombolewa muntima mwa kila munu, akuno Nnungu watwona. ³ Henga ikáva Malove Lambone latuyanajaja lànihinikwa, làhnikwije chihi kwa avala vahochêla. ⁴ Nanchindenga, nnungu wa chilambo achino àndiputaja ding'ano dya vanu vakánkulpila Yesu, uchinga vanapate kuwona nng'anje nkulu wa Malove Lambone, yani ujumbe uyamba ukulu wanga Kilisto. Na Kilisto njo nfano uhiu wanga Nnungu. ⁵ Kwa kuva, nanga patuyanajaja habali dyetu hwetu tuvene, ila tûyanajaja kuva, Yesu Kilisto njo Nang'olo, na hwetu tuvene nni tuvatumishi venu kwajili yanga Yesu. ⁶ Kwa kuva, Nnungu anatangwele kuva, "Nng'anje ulangaje nnupi," nang'e njo alangajije mmitima yetu uchinga tuumale ukulu wa Nnungu wonekana kumeho kwanga Yesu Kilisto.

⁷ Hwetu tûvele chihi muchi vyombo vya ulongo, vyombo vitañjwe nng'anje anewo nkulu, uchinga imaike kuva dimongo anedyo ding'ulu dihaloka kwa Nnungu na wala akee kwetu hwetu tuvene. ⁸ Hwetu tûnapambikijwa kwa kila namuna, henga nanga patubobana, na ikànavu tukámala lya kutenda, henga tukákata tama, ⁹ tûnalumbatwa, henga Nnungu akátuleka weka, tûnamatohijwa pahi, henga tukáondongeka. ¹⁰ Kupitila kubanika kwetu, kila uhiku miili yetu ìhweneha chihi kukumila kuhwa Yesu uchinga vanu vanji wawone umi wanga Yesu kupitila miili yetu. ¹¹ Kwa kuva, kila uhiku hwetu tûvele na umi wa Yesu, tûùva muhatali ya kuhwa kwajili ya Yesu uchinga vanu vanji wawone umi wake kupitila miili yetu ya kuhwa. ¹² Aino ìvele na mana kuva, hwetu tûvele tayali kuhwa uchinga mwenu mupate kuva na umi.

¹³ Malemba Lanaswe làhaua kuva, "Ñnikulupila, njo mana ñnitangola." Na hwetu uchocho, tûùva na ing'ulupa uila, njo mana tûnatangola. ¹⁴ Tûnimala kuva ayula anfulwile Nang'olo Yesu, àmbetufufula na hwetu uchinga tûùve pamo na Yesu na kutuvika muyo mwake pamo na mwenu. ¹⁵ Anelo lammalele latendêka nni kwajili ya faida yenu. Lànatendeka uchinga inema yanga Nnungu ìhaje kuvahwikila namene vanu vohe. Na vanu vâmbenshukulu namene Nnungu, na Nnungu àmbelhalija kutumbyangwa namene.

¹⁶ Bahi ing'anya ya anelo, hwetu tukákata tama. Ikànavu miili yetu ìnaondongeka, henga disungu dyetu ditendwa kuva dyahambi kila liduva. ¹⁷ Hwetu twòna kuva kubanika kutubanika nni kujoko chihi na nni kwa maduva chihi kadiki, ing'anya kubanika anekwo kûmbetwing'a ukulu upita lammalele látulolêla, ukulu ukávele na ntululilo. ¹⁸ Ing'anya hwetu tukávilolela avila vyonekàna, ila tûvilolela avila vikáonekana. Kwa kuva, vyonekàna nni vya maduva chihi kadiki, henga avila vikáonekana nni vya vyaka na vyaka.

5

¹ Kwa kuva, miili yetu ìlandanywa na migongwe ituikala apano pachilambo kwa uhiku kadiki. Henga migongwe aino paimbekwondongwa, tûnimala kuva, Nnungu achiatwing'e ding'ande dya kuikala aneko kulihunde, yani miili yahambi. Ding'ande anedyo didengwa na Nnungu mwene, akee vanu. Na ding'ande anedyo nni dya vyaka na vyaka. ² Na hambi kwa kuva tûkala mmigongwe aino, tûyaha mitima akuno utulindilila kwa hamu ing'ulu kuikajwa n'ding'ande dyetu dya kulihunde. ³ Kwa kuva, tukáuwala mmili anewo wa kulihunde, tukambekwonekana kuva muchi disungu dikávele na mmili. ⁴ Nni muhiu kuva, kwa uhiku auno utuikala mun'gongwe auno wa pachilambo, tûyaha mitima kwa kutemwa. Hwetu tûyaha mitima, akee chihi ing'anya ya kuva tûlembela miili yetu ya pachilambo iuswe, henga tûlembela tuwale miili ya kulihunde, uchinga miili yetu ya kuhwa imilwe na umi ukee na ntululilo. ⁵ Nnungu mwene njo atutayalishije kwa mapindikulanyo anelo, na kummika Umumu Wanaswe nkati mwetu ààve chivikilo cha àlalá látuungulidilê.

⁶ Bahi maduva lammalele hwetu nanga patutikinyika. Tûnimala kuva patuikala mummili auno, nanga patuikala nkaya yanga Nang'olo. ⁷ Na lammalele látutendà tûlatenda chihi kwa ing'ulupa akee kwa kulona. ⁸ Hwetu tukátikinyika, na tukanitamwa namene kuuleka mmili auno na kuhwena unaikala nkaya yanga Nang'olo. ⁹ Henga makudungilo letu ni kunkatapalila Nang'olo, ikáva tûkala mummili wa pachilambo apano au kulihunde. ¹⁰ Kwa kuva, hwetu tuvammalele lasima tuimile muyo mwa chiteng'u cha hukumu changa Kilisto, uchinga kila munu apwechele malipo kupapatana na matendo lake lambone au lahakalenge lalatendile panavele mummili wake.

Kupataniswa na Nnungu kwa indila yanga Kilisto

¹¹ Hwetu tûnimala kuva ni lasima kunnyopa Nang'olo, njo mana tûnatumbama kuvautanga vanu vanji. Nnungu ànitumala mwalehu, nanani ngùlolela kuva na mwenu mmene munitumala mwalehu. ¹² Hwetu tukálimbolela kavila kwenu mwenu, ila

tùlembela tumwing'ange mwenu ing'anya ya kulyona kwajili yetu. Kwa kutenda uchocho, muchimuhulule kupata malove la kuvayang'ula avala valyôna ing'anya ya mambo laonekâna, na wala akee ing'anya ya àlalá lavêle mmitima yavo. ¹³ Ikàva twònekana kuva tùvele na ding'apedi, nni kwajili yanga Nnungu, na ikàva tùvele na ding'ano, bahi nni kwa faida yenu mwenu. ¹⁴ Kwa kuva, itamwi yanga Kilisto ìtuloga hwetu tukubâli kuva, munu yumo bahi nni anahwile kwajili ya vanu vammalele, na anelyo livele na mana kuva vammalele vâkumila kuhwa kwake. ¹⁵ Nang'e ánihwa kwajili ya vanu vammalele, uchinga avala vâva na umi, vanàave na umi kwajili yavo vene, henga kwajili ya ayula ahwile na kufufuka kwajili yavo.

¹⁶ Bahi kutandikila vino, hwetu nanga patunnoleha kavila munu woheyo kupapatana na ding'ano dyetu dya chimunu. Na ikànavu túnnoleha Kilisto kupapatana na ding'ano dyetu dya chimunu, henga kwa vino tukánnoleha kavila kupapatana na hali aneyo. ¹⁷ Munu woheyo akàlundanywa na Kilisto àava chiumbe cha hambi. Mambo la kala lànipita, lola vino làidile lahambi! ¹⁸ Anelo lammalele àlatendile Nnungu atupatanisje hwetu na mwene kwa indila yanga Kilisto, na kutwing'a utumishi wa kuvapatanisa vanu na mwene. ¹⁹ Chitwamba apano nni kuva, Nnungu nni achivapatanisa vanu va pachilambo na mwene kupitila Kilisto, akuno waleka kuvavalangila masambi lavo. Nang'e àtupele ujumbe uyâmba kuvapatanisa vanu na mwene Nnungu.

²⁰ Bahi hwetu nni mabalosi vanga Kilisto, na Nnungu mwene ànchemanga mwenu kupitila hwetu. Hwetu tùtangola badala ya Kilisto akuno utunnyuwanga namene mwenu mupataniswe na Nnungu. ²¹ Kwa kuva, Kilisto nanga pánavele na sambu, henga Nnungu ányakujije nsigo wa masambi letu, uchinga kwa indila yake tupate kutendwa kuva tuvambone pameho panga Nnungu.

6

¹ Bahi hwetu tukôla madengo pamo na Nnungu, tùnnyuwanga múnakubâli kuileka inema imupwechedile kuhaloka kwanga Nnungu uiyahika chihi bule. ² Kwa kuva, Nnungu àtangola uvila Mmalemba Lanawe,

“Nangu naniyang'ula maombi lako muuhiku aula unavaikidile.

Na nniduva alila lya kupohwa, nangu nanikuyangata.”

Bahi auno njo uhiku uvaikidile, na nelo njo liduva lya kupohwa!

³ Hwetu tukátamwa kunkoheja munu woheyo kwa chinu chohecho uchinga utumishi wetu unaambike. ⁴ Na badala yake, hwetu tùlimaiha kuva tuvatumishi tuvahiu tùvá Nnungu kwa lammalele látupitila na kulatenda. Tùnipililila namene muuhiku wa kubanika na kusikika na kulaga. ⁵ Tùnpanywa na kutaywa nnilungu na kutendewa timbwili na kukola madengo lakamajanga na kupimijwa luwono na kudoba indala. ⁶ Tùnlanguja kuva tùvele na mitima ihahwike na elimu ihalôka kwa Nnungu na tùnapililila, na tùvele na unu wambone na Umumu Wanaswe na itamwi ya uhiu. ⁷ Tùnihubili ujumbe wa uhiu na kulanguja dimongo dya Nnungu. Na mambo la haki nni latulatumila hwetu kuva muchi vikomanilo vya kupanyanila na kulichingila. ⁸ Tùnatumbyangwa na kuhebuliwa, tùtangolewa malove lahakalenge na kulombolewa. Tùvalangiwa kuva muchi vanu tulambila, ikànavu hwetu tùtangola uhiu, ⁹ muchi tuvanu tukâmaikana, ikànavu tùnamaikana namene. Tùuva muhatali ya kuhwa, henga tuvumi, tùnapanywa henga tukánakuhwa. ¹⁰ Tùnayuvajwa henga tùnahangalala maduva lammalele. Twònekana kuva muchi amahuvani, henga tùvatajilisa vanu vohe, twònekana kuva muchi tukâvele na chinu, henga tùvele na vitukutuku vyammalele.

¹¹ Mwenu Mmakolinso, hwetu tùtangwele na mwenu bila kumpihanga, na mitima yetu ìvele chihi mwandu kwenu mwenu. ¹² Hwetu nanga patulidivila kuntamwanga mwenu, henga mwenu njo mulidivila kututamwa hwetu. ¹³ Hambu ngùtangola na mwenu malinga anavangu, tutamwange malinga hwetu chituntamwanga mwenu.

Kulihapula mulahakalenge

¹⁴ Munalihungananye likongwa pamo na vanu vakâkulupila. Dachi mambo la haki lâmbekumilana dachi na mambo lahakalenge? Dachi, nng'anje ùmbekumilana dachi na lupi?

¹⁵ Dachi, pâvele na mapatano ntwani kati ya Kilisto na Nanchindenga? * Au munu akulupila àmbepatana dachi na munu akâkulupila? ¹⁶ Dachi, pâvele na mapatano ntwani kati ya Ing'ande ya Nnungu na disanamu? Kwa kuva, hwetu nni Ing'ande ya Nnungu avêle na umi, malinga Nnungu mwene chahawile kuva, “Nimbeikala pamo navanang'o, na kwonga pamo navanang'o.

* 6:15 Nsitali auno ùlembwije Beliali, lina anelyo kwa Chieblaniya mana lake “lahakalenge,” na lítumika kumwamba Nanchindenga.

Nimbekuva Nnungu wavo,
navanang'o vâmbekuva vanu vangu.”†

¹⁷ Bahi ing'anya ya anelyo, Nang'olo âhâula kuchidoni,
“Ukananga nnikuwa lya vanu anevo,
mulinyemye navo.

Munakamule chinu chohecho chivalangiwa kuva najisi,
na nangu nguchinimpwechelange.”

¹⁸ Nang'olo Avêle na Dimongo Dyammalele, âhâula kuchidoni,
“Nangu nimbekuva Atata wenu,
na mwenu mûmbekuva mmanavangu, mmachilume na mmachimahe.”

7

¹ Bahi mmakukulupila avangu unintamwanga namene, kwa kuva tûpewije ahadi adino dyammalele, bahi tulihahule uhakwa wammalele uhakajânga miili na disungu dyetu, na tutumbame kuva tuvanaswe mwalehu kwa kuikala kwa kunnyopa Nnungu.

Ihangaladi ya Paolo

² Hwetu tûnnyuwanga mwenu mutukusumbulile mitima yenu! Kwa kuva, hwetu nanga patunkosedile munu woheyo wala kuntimbanga munu woheyo na wala kunkumba munu woheyo. ³ Nangu nikâtangola malove alano kwa kunnyukumu mwenu. Kwa kuva, ñnilongolela kutangola kuva, mwenu nni mmanu utuntamwanga namene. Bahi ing'anya ya anelyo, hwetu tûvele tayali kuikala pamo na mwenu na ata kuhwa pamo na mwenu.

⁴ Nangu nankulupilanga namene mwenu, na nalyona kwajili yenu. Muibaniki yetu yammalele, natujwa namene ntima na kuumbajwa ihangaladi.

⁵ Kwa kuva, ata patukamwele ku Makedoniya nanga patunapumulidile wala kadiki. Tûnibanika kwa kila namuna, kwa pawelu tûtahukana na vanu vanji, na mmitima yetu, tûnayopa. ⁶ Henga Nnungu, avatûja mitima vanu vayundâla, nang'e ânitutuja mitima yetu kwa kukamola kwake Tito. ⁷ Na hwetu tukâtujije chihi mitima yetu kwa kukamola kwake, henga pamo na namuna chimuntujije ntima. Nang'e ânituhaulila namuna chimuvele na hamu ing'ulu ya kungwona, na namuna chimuyuvâla, na namuna chimulihumya kwajili yangu. Bahi ing'anya ya anelyo, nangu nahangalala namene.

⁸ Bahi ikânava ñninnyuvajanga kwa baluwa yangu, nangu nanga pangulyamba vino. Henga ngûlyambile chihi apala pannamaite kuva baluwa aila ñninnyuvajanga ikânava kwa uhiku chihi kadiki. ⁹ Hambu nangu nahangalala, akee ing'anya ya kuva mûvele ñnihindambi, henga nahangalala ing'anya lihindambi alila lîntendile muleke masambi. Kwa kuva, mûniyuvajwa kupapatana na makudungilo la Nnungu. Bahi ing'anya ya anelyo, hwetu nanga patunantendeledile mwenu chinu chohecho chihakalenge. ¹⁰ Kwa kuva, lihindambi lihâlôkâna na makudungilo la Nnungu lînyululîha munu kuleka masambi lake. Kuleka masambi kuntenda munu apohwe, na aneko kupohwa kukântenda munu alyambe. Henga lihindambi lihâlôkâna na chilambo lintenda munu ahwe. ¹¹ Bahi lolanga ntululilo wa lihindambi lihâlôkâna na makudungilo la Nnungu! Lihindambi anelyo lintendile mwenu mûûve mmanu mma kutumbama, na mûûve mmanu mma kulitetela na mûûve mmanu mma kuisunalila sambu na mûûve mmanu mma kupilikana, na kuva mmanu mûvêle na hamu ing'ulu ya kungwona, na mûûve mmanu mma kulihumya kwajili yangu, na mûûve mmanu mma kulembela namene kuuhukumu ubaya. Na mwenu mûnilanguja kwa kila namuna kuva nanga pamunavele na likosa kumwamba munu ayula atendile likosa.

¹² Bahi ikânava ñnilemba aila baluwa, henga akee kwajili ya ayula atendile likosa au ayula wankosedile. Henga makudungilo langu lâvele mupate kumala itumbami imuvenayo pameho panga Nnungu kwajili yetu. ¹³ Bahi ing'anya ya anelo, hwetu tûnitujwa namene mitima.

Henga akee chihi kutujwa mitima yetu bahi, ila Tito nanang'e ânituhangalaja kwa ihangaladi yavenayo kupapatana na namuna mwenu mmammalele chimuntujije ntima. ¹⁴ Nangu ñninnoholelanga namene pameho panga Tito, na mwenu nanga pamungumatohije. Na kila chinu chitunannyaulidile mwenu chîvele chihi cha uhiu, na akula kunnombolelanga kwetu pameho panga Tito kûnimaihwa kuva kuhiu. ¹⁵ Bahi Tito ânantamwanga namene mwenu mmammalele, asa apala pakumbukila namuna chimunavele tayali kumpilikana na chimumpwechedile kwa kunnyopa Nnungu na kutetemela. ¹⁶ Nangu nahangalala namene ing'anya nankulupilanga kwa kila chinu.

8

Kuhumya sadaka kwa ntima wambone

† 6:16 Valawi 26:12, Ezekieli 37:27

¹ Mmakukulupila avangu, hwetu tūnatamwa namene mumale namuna Nnungu chalajalidile inema makuwa la vanu vankulupila Yesu la aneko ku Makedoniya. ² Vakukulupila va aneko vānilingwa namene kupitila kubanika kwa namene. Henga vāniumbalwa namene na ihangaladi, ikānava vāvele amahuvani namene, henga vāvele na ntima wa kuhumya. ³ Nāshuhudila kuva, kwa kutamba kwavo vene, vānihumya kupapatana na chivachilihululila, na ata kupunda chivachilihululila. ⁴ Vānituyuwa namene tuveng'e wasa wa kukumilana na hwetu muutumishi wa kuvayangata vakukulupila va ku Yelusalemu. ⁵ Anecho chivele chinu chitukachilolela! Vātandilike uli humya vene kwajili ya Nang'olo, na nkulihumya kwajili yetu hwetu, kupapatana na chalembelela mwene Nnungu. ⁶ Bahi ing'anya ya anelyo, tūninnyuwa namene Tito amalilile utumishi anewo wa kunnoja mwenu mūve na ntima wa kuhumya malinga chatandilihije. ⁷ Mwenu mūniombalwa kila chinu, ing'ulupa na uweso wa kutangola na uweso wa kumala, na kila namuna ya kutumbama, na itamwi aila itunannyundile mwenu. Bahi kupapatana na anelo, uchocho tūlembela muumbajwe namene inema aino ya kuhumya.

⁸ Nangu nikātongola uvila kwa kumwamulu, henga ngūlembela ninningange mwenu kwa indila ya kulingananya itumbami yenu na ya vanu vanji, uchinga itamwi yenu ipate kumaikana kama nni ya uhiu. ⁹ Kwa kuva, mwenu mūnimala namuna chiinavele inema ya Nang'olo wetu Yesu Kilisto, ikānava āvele na utajili, henga ālitendile kuva mmahuvani kwajili yenu uchinga mupate utajili wa chinnungu kupitila umahuvani wake. ¹⁰ Bahi kupapatana na anelyo, nangu nīmwing'anga ushauri umbenfāla namene mwenu. Mwaka upitile mwenu mwāvele mmatandi, akee chihi kuhumya weka, ila pamo na makudungilo la kutenda uchocho. ¹¹ Bahi vino, muhwenehe kuhumya na khalilila. Kupapatana na chimunavele na ntima wambone wa kukudungila kuhumya, bahi mūve na ntima wambone wa kumalilila kuhumya kupapatana na uweso wa dimali dimuvenadyo. ¹² Kwa kuva, ikāva muni āvele na ntima wa kuhumya, Nnungu ānapwechelela achila chahumya kupapatana na achila chavenacho, akee kupapatana na achila chakavenacho. ¹³ Nangu nīkee na mana kuva, mwenu mūlembelwa mubanike kwajili ya kuvayangata vanu vanji, henga chingwamba nangu nni kuva, papwawe na kulinganana. ¹⁴ Bahi kwa kuva mwenu vino mūvele na dimali dipundile, mūnahulula chihi kuvayangata avala vakāvele na chinu, uchinga nāvanang'o pavambekwa na dimali dipundile vapate kunnyangatanga mwenu mukāsikika. Na kutenda uchocho, kūmbekwa na kulinganana, ¹⁵ malinga chilahaula Malemba Lanawe kuva, "Ayula alopwēle vyohe namene nanga panaisaliwije vitukutuku vyohe namene, na ayula alopwēle kadiki nanga panapwelewejije."

Tito na vakukulupila avake

¹⁶ Nangu nīnshukulu Nnungu ampēle Tito ntima wa kutumbama kunnyangatanga mwenu, malinga chitovenawo hwetu. ¹⁷ Patunnyuwite Tito, nang'e ānikubali kumwongelanga mwenu kavila, na āvele na hamu ing'ulu ya kuida unamwongelanga. ¹⁸ Pamo na Tito, tūntuma na nkūkulupila nnyetu, muni alombolēwa namene na makuwa lammalele la vanu vankulupila Yesu, ing'anya ya utumishi wake kwajili ya Malove Lambone. ¹⁹ Uchocho, muni aneyo ānitandolwa na makuwa la vanu vankulupila Yesu, uchinga apapatane na hwetu mmwanda wetu wa kupelekeja dinujo dyetu ku Yelusalemu, utumishi ututenda kwajili ya ukulu wanga Nang'olo na ulangūja hamu yetu ya kuvayangata vanu vanji va aneko.

²⁰ Tūnapapatana uchinga tulinyemye na masitaka la vanu vanji kuyamba dimali adino dyohe dituchungā. ²¹ Kwa kuva, hwetu tūnatumbama namene kutenda lambone, akee chihi pameho panga Nang'olo, henga na pameho pavanu.

²² Hwetu tūntuma kwenu mwenu nkūkulupila nnyetu yunji chalumo na alumi Tito. Nkūkulupila aneyo, hwetu tūninninga myanda yohe, na maduva lammalele ānilanguja kuva ānatumbama namene. Na hambi nang'e nni muni wa kutumbama namene kwa kuva ānankulupilanga namene mwenu. ²³ Na kwa habali ya Tito, nang'e nni nnyangu ungukola nawe madengo kwajili yenu. Na kuyamba avala vakukulupila avetu vanji vaida pamo nanang'e, aneyo nni vajumbe va makuwa la vanu vankulupila Yesu, vatumika kwajili ya ukulu wanga Kilisto. ²⁴ Bahi muvamaihe itamwi yenu ava vajumbe pamo na Tito, uchinga makuwa la vanu vankulupila Yesu vapate kuimala itamwi yenu, na ing'anya ya hwetu kunnombolelanga mwenu.

9

Nsada kwa vakukulupila va ku Yelusalemu

¹ Akee lasima nangu ninnembile kuyamba nsada upelekējwa kwajili ya vakukulupila vaikāla ku Yelusalemu. ² Nangu ūnimala namuna chimuvele na hamu ya kuyangata,

na nalyona kwajili yenu muyo mwa vanu va Makedoniya. Nnivahaulila kuva, mwenu mmakukulupila avetu mma chilambo cha ku Akaya mwávele tayali kuyangata kutandikila mwaka upitíle. Bahi kwa kupitila itumbami yenu ya kuyangata, uchocho mùvatendile vanu vohe navanang'o vahumye. ³ Bahi hambí nivatuma anevo vakúkulupila avetu uchinga kunnomboulidanga kwetu kunáave kwa bule. Na nangu ngùlembela mùve tayali malinga chininyaulidile. ⁴ Kwa kuva, ikáva vanu va ku Makedoniya vaida pamo na nangu na tukánankojange mùvele tayali, hwetu tumbepata dihoni namene kupapatana na chininkulupilanga, na nangu níkatangola chinu kuyamba dihoni dimumbepata. ⁵ Bahi ngwónite kuva inakatapala kuvayuwa vakúkulupila avetu ava valongolele kuida aneko uchinga vapanganye vitukutuku avila vimulaidile kuhumya kwa kutamwa kwenu. Na kwa kutenda uchocho vimbekuva vivèlè tayali, na imbelanguja kuva mùvihumije kwa ntima wa kutamwa akee kwa kukolokohwa.

⁶ Bahi kumbukilanga malove lahaúla kuva, “Ayula apánda kadiki àmbefuna kadiki, na ayula apánda vyohe àmbefuna vyohe.” ⁷ Bahi kila munu ahumye muchi chakudungidile, akee kwa kuhinginika wala akee kwa kukolokohwa. Kwa kuva, Nnangu ànantamwa namene munu ahúmya kwa kuhangalala. ⁸ Na Nnangu ànahulula kumwombajanga mwenu balaka na kupundiha, uchinga munasikikile chinu chohecho maduva lammalele, na muhalije kuyangata kila namuna ya madengo lambone. ⁹ Malinga chilahaula Malemba Lanaswe kuva,

“Ahumije vyohe,

na kuveng'a amahuvani,

Na uwambone wake ukee na ntululilo.”

¹⁰ Nnangu njo amwíng'a nkúpanda dimbeyu na nkáte wa kulya. Uchocho, nang'e achiamwíng'ange mwenu na kuyenjeja achila chimuvenacho uchinga mùve na ntima wambone wa kuhaliya kuhumya. ¹¹ Nang'e àmbentendanga mwenu kuva mmakupata mma kila namuna uchinga maduva lammalele mulanguje mitima ya kuhumya, na vanu vànshukùlù Nnangu kwajili ya nsada utuvapelekejija, kuhaloka kwenu mwenu. ¹² Kwa kuva, utumishi auno wa kuhumya nsada ukáfala chihi kwa kuvayangata vakúkulupila uchinga vapate vitukutuku vivasikikidile, henga na kwa indila aneyo vanu vohe vànshukulu Nnangu. ¹³ Bahi kupapatana na namuna imumbelimaiha mneme kupitila utumishi auno, ichiintumbyange Nnangu. Kwa kuva, mwenu mùnikulupila Malove Lambone lannyámba Kilisto, na muchimulakamule kwa kukumilanila dimali dyenu pamo na vanang'o na vanu vammalele. ¹⁴ Bahi vachivannyuwilange namene mwenu ing'anya ya inema ing'ulu imujaliwije na Nnangu. ¹⁵ Ashukuliwe Nnangu kwajili ya inujo yake itukahulula kuihaulisa saana!

10

Paolo àtutela utumishi wake

¹ Bahi nangu Paolo ninyuwanga mwenu kwa upole na kwa uwambone malinga aula wanga Kilisto. Nangu nni ayula uvanguhaua vanu kuva ni mpole panguva pamo na mwenu, henga nakalipa panguva kulehu na mwenu. ² Nangu ninyuwanga mwenu kuva, panimbekamola kwenu mwenu, munangutende ngukalipe. Kwa kuva, nni muhiu kuva, nimbekakalipila vanu avala vammalele vaténda kuva hwetu tükála kwa kuupapata mmili. ³ Kwa kuva, ikánava tükalanga pachilambo, henga tukápanyana ing'ondo kwa namuna ya chimmili. ⁴ Na vikomanilo vitutumila muing'ondo vikee vya chimmili, ila vikomanilo vyetu nni dimongo dya Nnangu dihulúla kwondonganga mángongo, ⁵ yani twòndonganga mawaso lammalele la kulambila na kubamola vidivilo vyammalele vivalinowela vanu, vivadivila kummala Nnangu. Túlatala litwala mawaso lammalele la vanu la kuntahuka Nnangu na kuvahunda vampilikane Kilisto. ⁶ Hwetu tùvele tayali kuchihukumu asabu kila chitendo cha kutahuka, apala pamumbanguja kuva mùnapilikana mwalehu.

⁷ Mwenu mùlola chihi vitukutuku kwa pannima. Munu woheyo alikulupila mwene kuva nang'e nni wa Kilisto, àlembelewa amale kuva na hwetu uchocho nni tuvanu tívá Kilisto. ⁸ Bahi ikánava nangu ñnipundiha kulyona ing'anya ya mamulaka latwing'ile Nang'olo, nangu nanga pangwona dihoni, kwa kuva mamulaka anelo nni kwajili ya kun'denganga mwenu muing'ulupa na akee kum'bamolanga. ⁹ Nangu níkatamwa ngwonekane kuva nannyopehanga kwa baluwa dyangu. ¹⁰ Kwa kuva, vanu vanji vâhaua kuva, “Baluwa dyangu Paolo dinayoha na divele na malove lavèle na dimongo. Henga pávâ pamo na hwetu, àonekana chihi kuva munu wa kudabadanga na itangodi yake iiva chihi ya kuhebuliwa.” ¹¹ Munu atangôla malove malinga anelo, àlembelewa amale saana kuva, malove latulemba n'dibaluwa dyetu patuva kulehu na mwenu nanga palatindana na matendo latutenda patuva pamo na mwenu.

¹² Nni muhiu kuva, hwetu tukálinga kulilandanya au kulilingananya na vanu valilombolêla vene. Vanu anevo nni mavelu. Válipimanga vene kupapatana na chipimo chavo vene na kulilingananya na vene. ¹³ Hwetu tukambelyona kupunda chitulembelewa, henga túlembela tulyone kwajili ya álalá lahumidile mmadengo álalá latwing'ile Nnungu, na látutendilê hwetu kuhwika mpaka kwenu mwenu. ¹⁴ Hwetu twaniida kwenu mwenu unannyanjajja Malove Lambone lamwamba Kilisto, tena twavele tuvatandi kutenda uchocho. Bahi patulyona kwajili ya mamulaka letu kwenu mwenu, nanga patuyomboka mikuka yetu. ¹⁵ Uchocho, hwetu nanga patulyona ing'anya ya madengo la vanu vanji. Henga túlolela kuva, ing'ulupa yenu paimbekuwa uijenjejeka, tunahulula kukola madengo makulungwa namene kwenu mwenu kupapatana na chipimo cha madengo latwing'ile Nnungu. ¹⁶ Anepo nni patumbehulula kuhubili Malove Lambone mmilambo vya kulehu namene, kupulung'anya kwenu mwenu. Kwa kuva, hwetu tukátamwa chihi kulilombolela ing'anya ya madengo lavakodile vanu vanji.

¹⁷ Henga Malomba Lanaswe láhaua kuchidoni, "Munu alembêla kulyona, bahi alyonele Nang'olo." ¹⁸ Kwa kuva, munu akubaliwa, akee ayula alilombolêla mwene, henga nni ayula alombolêwa na Nang'olo.

11

Paolo na mitume va kulambila

¹ Bahi ikaniva saana mungupililile kadiki matangodi langu la chivelu! Chonde ninnyuwanga mungupililile. ² Nangu nimmikila mwenu wiu malinga Nnungu chammikila mwenu wiu. Kwa kuva, mwenu mùvele muchi bikila ahahwike ungumposejije nnume yumo, yani Kilisto. ³ Henga nangu nayopa kuva, malinga ayula nnyongo chanannambidile Hawa kwa ulamba wake, ding'ano dyenu nadinang'o dinahululika kuhochejwa, nkuleka kukulupika kwenu na ukamilifu wenu kwanga Kilisto. ⁴ Mwenu münapililila lammalele lavannyaulila vanu vanji, ikánava vannyubilila habali dya Yesu yunji utukannyubilate hwetu, au kunnyubilila habali dya Umumu Wanaswe yunji tafauti na ayula umunampwechedile au kunnyubilila Malove Lambone tafauti na álalá lamunayambukidile.

⁵ Nangu ngwóna kuva avala vavalangíwa kuva muchi mitume vakulu namene, anevo vakángupunda nangu. ⁶ Inahululika kuva nangu nikee nimunu ngumaite kutangola saana, henga kuyamba elimu, nangu ñivanayo namene. Na chinu anecho, hwetu túnichilanguja kila pachinu na kila uhiku.

⁷ Nangu ñnilisulupuha kwa kunnyubilila mwenu Malove Lambone langa Nnungu bila kudai nshahala uchinga mwenu mupate kutumbyangwa. Dachí, nangu natendile likosa kutenda uchocho? ⁸ Panichikola madengo kwenu mwenu, makuwa lanjé la vanu vankulupila Yesu nni vachinguhudumila. Yavele muchi ngúpakanywele dimali dya vanu anevo na kuditumila kwa kunnyangatanga mwenu. ⁹ Pannavele kwenu mwenu, nangu nikanantemile munu woheyo kwa álalá lannasikikidile, kwa kuva, vakúkulupila avetu vahalêke ku Makedoniya váníngupelekejija vitukutuku vyammalele vinnasikikidile. Nangu nanilinyemya uchinga nnanteme munu kwa namuna yoheyo na nguchinguhwenehe kutenda uchocho. ¹⁰ Kupapatana na uhíu ungutangola malinga Kilisto, nangu ngúhaua kuva nanga munu ambehulúla kungudivila kulyona kuyamba chinu anecho, nchilambo chammalele cha Akaya. ¹¹ Dachí, ing'anya ntwani níkántemanga mwenu? Dachí, ing'anya níkántamwanga mwenu? Nanga, Nnungu mwene ánimala kuva nantamwanga.

¹² Nimbewehena kutenda muchi chingutenda hambi, uchinga nivadivile avala valembelela kulyona kuva, vákola madengo muchi hwetu. ¹³ Vanu anevo nni mitume va kulambila, vákola madengo kwa ulamba, na kulilambilila kuva mitume vanga Kilisto. ¹⁴ Chinu anecho chikee cha kukanganya, kwa kuva ata Nanchindenga mwene ánalilambilila kuva muchi malaika wa nng'anje. ¹⁵ Bahi chikee chinu cha kukanganya ikáva vatumishi vake vanalilambilila kuva muchi vatumishi va haki. Na ntululilo wavo, vambelipwa kupapatana na matendo lavo.

Kulyona kwanga Paolo ing'anya ya kubanika kwake

¹⁶ Nangu ngúhaua kavila kuva, munu woheyo anangutende nangu kuva livelu. Henga mukánutenda kuva livelu, bahi mwechelange malinga livelu uchinga nanani ngupate kulyona kadiki. ¹⁷ Malove anelo lángutangólá kuyamba kulyona kwangu lakápatatana na kutamwa kwanga Nang'olo, henga ngútangola chihi muchi livelu. ¹⁸ Vanu vohe vánalyona kwa namuna ya chimmili, bahi ing'anya ya anelyo, nanani nguchingulyone. ¹⁹ Mwenu mùlyona kuva mùvele na lúnda, njo mana múnatamwa namene kuvapililila mavelu! ²⁰ Mwenu mùmpililila na munu antendanga mwenu kuva muchi mmatumwa au amwivíla dimali dyenu au ankumbànga au antawalànga kwa mabafu au ampanyànga kumeho! ²¹ Nangu

ngwòna dihoni kuhaula kuva, hwetu twanidabadanga namene mmambo anelo, yani nanga patunahulwile kutenda muchi vanang'o!

Henga kwa chinu chohecho chivalinga kulyonela, nanani ngulyonela uchocho. Anepo nangu ngùtangola muchi livelu. ²² Dachi, vanang'o nni Vaebhaniya? Nanani uchocho. Dachi, vanang'o nni Vaisilaeli? Nanani uchocho. Dachi, vanang'o nni vanu va nnukolo lwanga Iblahimu? Nanani uchocho. ²³ Na vino nimbetangola muchi nin'ding'apedi kuva, ikàva vanang'o nni vatumishi vanga Kilisto, nanani nni ntumishi wake kupunda vanang'o. Kwa kuva, ngùkodile madengo lanonòpa namene kupunda vanang'o, ñnitaywa ñnilungu myanda yohe namene kupunda vanang'o, na ñnipanywa myanda yohe namene kupunda vanang'o, na ngùvele muhatali ya kuhwa myanda yohe kupunda vanang'o. ²⁴ Kwa Vayahudi, nanisulubulwa myanda nnyano, mijeledi salasini na tisa. ²⁵ Nanipanywa dimbalavala myanda mitatu, na mwanda umo vánilinga kunguwalala kwa kungupanya mayanga. Na myanda mitatu, ingalava innakwedile yanititimila ing'anya ya kulumukana. Na mwanda umo, ñnikala m'bahali liduva lyammalele. ²⁶ Mmyanda yangu yohe ngùkojene na hatali ya mavambwe la myuto, na hatali ya vakùpalaula, na hatali kuhaloka kwa Vayahudi avangu na hatali kuhaloka kwa vanu vakàvele Vayahudi. Ngùvele muhatali n'dimanga na mwilanga na m'bahali, na hatali kuhaloka kwa vanu valilambilila kuva vakùkulupila. ²⁷ Ñniyakaduka na kukola madengo lanonòpa, na kucheja myanda yohe. Myanda yohe ñnibanika kwa indala na inyota, na myanda yohe ñnikolokohwa kuikala bila kulya. Ñnitetemela imepo kwa kukoha dinguwo dya kulivimba. ²⁸ Na ukàlekana na anelo lammalele, kila liduva nangu ñilayanda makuwa lammalele la vanu vankulupila Yesu. ²⁹ Vakùkulupila avangu vakàdidimanga, uchocho nanani nadidimanga. Na vakùkulupila avangu vakàkohejwa kutenda sambu, nangu natunuuka namene.

³⁰ Nangu nikàlembelewa nilyone, bahi nimbelyona kwajili ya kudidimanga kwangu. ³¹ Nnungu, Atata wa Nang'olo Yesu, alombolèwa vyaka na vyaka, nang'e ànimala kuva nanga pangulambila. ³² Pannavele ku Dameski, nkulu wa imanga aneyo, anavele pahina muutawala wanga Nfalume Aleta, nang'e àvavikile matiyala mmilango ya imanga aneyo uchinga vangukamule. ³³ Henga vakùkulupila avangu nkungutaya nnikalala likulungwa, nkungupeleha palidilisha lya lingongo lya imanga, nkungusulupuhija pah, nanani nkùpata kupalanyoka mmakono lake.

12

Maono lamwamba Paolo na idabadangi yake

¹ Bahi nangu nimbewehena kulilombolela ikànavu nanga faida. Henga vino nimbetangola kuyamba maono na mahunulo langupete kuhaloka kwa Nang'olo. ² Nangu ñnimmla munu yumo alundène na Kilisto. Vyaka kumi na ncheche vipitile, munu aneyo ànitwaliwa mpaka lihunde lya tatu. Nangu nikàmaite ikàva ànyanyuliwije kwa hali ya chimmili au ya chinnungu, Nnungu njo amaite. ³ Nangu ngùuyila kavila kutangola kuva, ngùmaite kuva, munu aneyo àninyanyuliwa mpaka Paladiso. Na nikàmaite ikàva munu aneyo ànyanyuliwije kwa hali ya chimmili au ya chinnungu, Nnungu njo amaite. ⁴ Aneko ku Paladiso, aneyo munu nkupilikana habali dya mambo lakátangoleka, lakàlulusiwa munu kulahaulisa. ⁵ Bahi nangu nimbilombolela kwajili ya munu malinga aneyo, henga nikàmbilombolela kwajili yangu nimwene. Nimbilombolela chihi ing'anya ya idabadangi yangu. ⁶ Ikàchiva ungulembela kulilombolela ing'anya ya maono anelo, nangu nikàlave livelu, kwa kuva, nikátangwele chihi uhiu. Henga nangu ngùnyema kulilombolela, uyopa vanu vànangwona kuva ninkulu kupunda àlalà langulatenda na kulatangola.

⁷ Henga uchinga nnapunde kulilombolela namene ing'anya ya kupwechela anelo mahunulo, mummili mwangu ngùjalijwije hali ingusumbùla muchi mwiva. Hali aneyo ivele muchi n'jumbe wanga Nanchindenga, ñangubaniha na kungudivila kuchinga nnapundihe kulilombolela. ⁸ Bahi nangu naninnyuwa Nang'olo myanda mitatu uchinga angusijje hali aneyo. ⁹ Henga nang'e nkunguhaila kuchidoni, "Inema yangu ñnatoswa kwakuwe, kwa kuva dimongo dyangu ditimiswa kupitila idabadangi." Bahi nimbilombolela kwa kuhangalala kuyamba idabadangi yangu uchinga nguumbajwe dimongo dyanga Kilisto. ¹⁰ Bahi ing'anya ya aneyo, nangu nahangalalila idabadangi yangu, na kutongolwa malove lahakalenge, na kulagihwa na kubanihwa na kupatihwa siki kwajili ya Kilisto, kwa kuva pangudabadanga njo panguva na dimongo.

Paolo àvayanda Vakolinso

¹¹ Ngùtangola muchi livelu, henga mwenu njo mungutendile nangu ngùève uvila. Mwenu njo muchilembelewa mungulombolele. Kwa kuva, nangu nikee pah pavanu aneyo vavalangíwa kuva muchi mitume vakulungwa, ikànavu nangu nikee chinu kwenu mwenu. ¹² Matendo lamaiha kuva nangu nintume, ñnitendeka mmwenu kwa ipilidi yohe, kwa

kupitila vimaiho na lakukanganya na masaibu. ¹³ Dachi, mùpungukiwije na balaka ntwani kupunda makuwa lanji la vanu vankulupila Yesu ikà nave chihii aila ya kutemwa na nangu kwa kupata nsada kuhaloka kwenu? Mungusamehe kwa likosa anelyo. ¹⁴ Vino nangu ngùvele tayali kwida kwenu mwenu mwanda watatu, na nangu wala nikambentemanga. Kwa kuva, nikambelambela chinu chohecho kuhaloka kwenu, henga nimbennembela chihii mwenu. Kwa kuva, akee madengo la vavana kuvavikila vavavelêke akiba, henga nni madengo la vakuvelêka kuvavikila vavana akiba. ¹⁵ Nangu nimbegangalala kutumila vyammalele vingavenavyo, na kulihumya nimwene kwajili yenu. Dachi, mwenu mùmbengutamwa nangu kadiki ati ing'anya ya kuva nangu nintamwanga mwenu namene?

¹⁶ Bahi mwenu muchimuyambukile kuva, nangu nanga pannantemenge mwenu. Henga vanu vanji vátenda kuva nangu ngùvele na ulamba na nimpete mwenu kwa ulamba. ¹⁷ Dachi, nangu ñnimwivilanga kwa kupitila munu woheyo unantumile kwenu mwenu? ¹⁸ Nangu ninyuwite Tito aide kwenu mwenu, na nintumile pamo na nkùkulupila nnyetu yunji. Dachi, mùmbehaula kuva Tito ñnimwivilanga? Nangu na Tito tulojwa na Umumu Wanawe uyumo na kwonganga umumo?

¹⁹ Dachi, mwenu mùtenda kuva mpaka hambi hwetu tùvechinkulitetela muyo mwenu? Nanga, henga hwetu tùtangola mambo anelo muyo mwanga Nnungu malinga tuvanu tulundanywije na Yesu Kilisto. Mmakukulupila avangu, mambo anelo lammalele nni kwajili ya kun'denganga mwenu muing'ulupa. ²⁰ Kwa kuva, nalipwalela kuva, panjika panimbeida kwenu mwenu nikambenjojanga muchi chingulembela, na mwenu nkambengwona muchi chimulembela. Nalipwalela panjika pàmbekuva na mapwatano, na wiu na kusunala na kutahuka na kulambililana na kulambana vikohi na kulyona na timbwili, mmwenu. ²¹ Nangu nalipwalela panjika panimbeida kavila kwenu mwenu, Nnungu wangu àmbengutenda kavila kuva na dihoni muyo mwenu. Na nangu nimbekuta kwajili ya vanu vohe vatendile masambi, vanu vakánaleka kutenda lahakalenge na umalaya na kulavalava.

13

Idumi ya ntululilo na disalamu

¹ Auno umanganika nni mwanda wangu watatu wa kwida kwenu mwenu. Malinga chilahaula Malemba Lanaswe kuva, “Kila lisitaka lilembelewa limaihwe kwa ushahidi wa vanu vavili au vatatu.” ² Nangu nanin'dumanga mwanda wavili pannavele pamo na mwenu. Na hambi panikavele pamo na mwenu ngùuila kavila kun'dumanga kuva, panimbeida kavila kwenu mwenu nimbavahukumu asabu avala vatendile sambi machedo na vanji vammalele. ³ Nimbetenda uchocho ing'anya mwenu mùlembela mumaihwe kuva Kilisto àntangola kupitila nangu. Nanang'e akádabadanga kwenu mwenu muchi nangu, henga nang'e àlanguja dimongo dyake kwenu mwenu. ⁴ Ikà nava Kilisto àvambwije munsalaba avèlè muhali ya chimili, ya kudabadanga, henga vino àikala kwa dimongo dya Nnungu. Uchocho, nangu na avangu, kwa kulundanywa nawe tùuva tuvanu tùvá kudabadanga muchi chanavele Kilisto. Henga patumbensugulikilanga mwenu kwa kumwasibu, muchimumale kuva hwetu tuvumi kwa dimongo dya Nnungu malinga chavele nang'e.

⁵ Lilolehe mwenu mmene uringa mupate kumala ikàva mùnihwinga muing'ulupa. Lilingange mwenu mmene. Mwenu mùnimala kuva Yesu Kilisto àikala mmwenu, na ikà nave uchocho, ing'ulupa yenu ikee ya uhiu. ⁶ Henga ngùlolela kuva, mwenu muchimumale kuva, ing'ulupa yetu nni ya uhiu. ⁷ Hwetu tukànyuwa Nnungu uringa vanu vanji vaone kuva ing'ulupa yetu nni ya uhiu, henga tùnnyuwa Nnungu uringa munatende chinu chohecho chihakalenge na muhwenehe kutenda lambone ata kuyonekana kuva ing'ulupa yetu ikee ya uhiu. ⁸ Kwa kuva, hwetu tukátamwa kutenda chinu chohecho chitahukàna na uhiu. Na chinu chituhulùla kuchitenda nni kuhweneha uhiu. ⁹ Mwenu pamuwa na dimongo, hwetu tùnahangalala ikà nava tuvene twònekana kuva tùnabadanga. Na hwetu tùnannyuwilanga uringa mukamilike. ¹⁰ Aino njo ing'anya ingutènda nangu ninnembile mwenu malove alano nguvèlè kulehu na mwenu, uringa panimbekuva pamo na mwenu nnakalipe kupapatana na mamulaka lánning'ilè Nang'olo. Kwa kuva, mamulaka anelo nni kwajili ya kun'denganga mwenu muing'ulupa, akee la kum'bamolanga. ¹¹ Mmakukulupila avangu, nangu ngùmalilila baluwa aino kwa kutangola kuchidoni, hangalalanga. Tumbama namene kuva mmakamilifu na mutujane mitima mmene kwa mmene. Mukudungile ulamo na kuikalanga kwa amani, na Nnungu wa itamwi achiave pamo na mwenu.

¹² Musalimilane kwa itamwi ya Chikilisto. Vakùkulupila vammalele vànansalimilanga.

¹³⁻¹⁴ Hwetu tũnnyuwila mwenu mmammalele inema ihalôka kwa Nang'olo Yesu Kilisto, na itamwi ya Nnungu na ilundanywi yenu na Umumu Wanaswe, vîive pamo na mwenu.*

* **13:13-14** Tafasili dinji malove alano lahaûla kuva, "Vanu vammalele va Nnungu vâansalimilanga," lâlembwije munsitali wa 13. Na malove la nsitali wa 13 lâlembwije munsitali wa 14. Henga tafasili dinji vâtendile muchi chitutendile hwetu.

Baluwa yanga Paolo yavalembidile Vagalatiya Ulongoledi wa baluwa ya Vagalatiya

Baluwa ya Vagalatiya ilembwije na Ntume Paolo (sula ya 1:1). Paolo áilembile baluwa aino mmwaka fulani, kutandikila mwaka wa 48 mpaka wa 57 kutandikila mwaka wawelekwejiye Yesu Kilisto. Na ávalembidile vakúkulupila va chilambo cha Galatiya, sehemu ing'ulungwa ichtawaliwa na Valoma. Vatalamu va Bibiliya nanga pavamaite pachinu pachilembila Paolo baluwa aino, henga vohe vátenda kuva ilembwije muimanga ya Efeso au ku Kolinso.

Paolo áilembile baluwa aino wavalonda vakúkulupila vammalele va ku Galatiya, yani Vayahudi pamo na vakávele Vayahudi. Ánilemba uchinga avatahuke Vakilisto va Chiyahudi vachihunda mahundo la kulambila lachihaula kuva, nni lasima vakúkulupila vadikamule Sheliya dya Chiyahudi divêle Nnilailano Iya Kala, asa-asa sheliya ichivalembela vanu va Nnungu vammalele vayaluke. Vanu anevo vávanamatija vakúkulupila vakávele Vayahudi vayaluke uchinga vávaVe Vakilisto. Uchocho, vanu anevo vátahuka utume wanga Paolo. Njo mana Paolo ániutetela utume wake kwa kulonjelela namuna chanavele munu wa mana namene n'dini ya Chiyahudi na namuna chajukile kuva ntume (sula ya 1:11-2:14). Na Paolo ánilatetela Malove Lambone lamwâmba Yesu Kilisto kwa kueleza kuva, upohi upatikana chihhi kwa kunkulupila Yesu Kilisto bahi, akee kwa kuikamula chihhi Sheliya (sula ya 2:16). Upohi úhalokana chihhi na uwambone wa Nnungu, na wala ukálingila matendo la vanu.

Uinjipihhi wa baluwa ya Vagalatiya

1. Sula ya 1:1-5, Paolo átandaika baluwa yake kwa kulasalimila makuwa la vanu vankulupila Yesu la chilambo cha ku Galatiya.
2. Sula ya 1:6-2:21, Apano Paolo anamaiha kuva vanu nanga pavapohwa kwa kuikamula Sheliya. Ánamaiha kwa áta na kuva, nang'e ávele munu wa mana namene n'dini ya Chiyahudi na ánitumbama namene kudikamula Sheliya dya Chiyahudi, henga nanga padinantendile atendwe kuva wambone pameho panga Nnungu. Na mitume vanji vânikubaliana nawe kwamba chinu anecho.
3. Sula ya 3-4, Paolo áelesa namene kwamba nafasi ya Sheliya na inema muupohi.
4. Sula ya 5-6:10, Paolo áelesa namuna ya kuikala maisha lambone la Chikilisto.
5. Sula ya 6:11-18, Paolo ámalilila baluwa yake kwa kuvasalimila na kuvakumbusa kuva kupindikulanywa na kujuhwa kuva chiombe chahambi nni chinu cha mana namene kuliko kudikamula Sheliya, malinga aila ya kuyalulwa.

Ntandaiko wa baluwa yanga Paolo

¹⁻² Baluwa aino íhaloka kwang'une Paolo na kwa vakúkulupila avetu vammalele vavêle pamo na nangu. Nangu Paolo ngúchemwije kuva ntume, akee kwa kutandolwa na vanu na wala akee kwa kupitila mamulaka la munu fulani. Henga nangu ngúchemwije na Yesu Kilisto na Nnungu Atata anufwile Kilisto kuhaloka kwa vanu vahwile. Hwetu tuvammalele túnnembilanga baluwa aino mwenu makuwa la vanu vankulupila Yesu la chilambo cha ku Galatiya. ³ Hwetu túnnyuwilanga mwenu inema na amani íhalóka kwa Nnungu Atata wetu na kwa Nang'olo wetu Yesu Kilisto, víive pamo na mwenu.

⁴ Kilisto álihumije mwene kwajili ya masambi letu muchi chanalembidile Nnungu Atata wetu, uchinga atupohe kuhaloka nchilambo achino chihakapwêle mambo lahakalenge.

⁵ Nnungu atumbyangwe, vyaka na vyaka. Amina.

Malove Lambone la uhiu

⁶ Nangu nakangana, kumwonanga mwenu namuna chimupiyanyije kunneka Nnungu anchemênge mwenu kwa kupitila inema yanga Yesu Kilisto, na kupapata indila inji íilambilila kuva nni Malove Lambone. ⁷ Nni muhiu kuva, nanga Malove lanji Lambone, henga pàvele vanu vantimbânga mwenu na valembêla kulapindikulanya Malove Lambone langa Kilisto. ⁸ Henga ata kuiva hwetu tuvene au malaika akânyubilila mwenu Malove Lambone latindâna na àlalá latunnyubilidile hwetu, aneyo alaniwe na Nnungu. ⁹ Hwetu twaninyaulilanga mwenu, na túnnyuuilanga kavila kuva, muni woheyo ambennyubilila Malove Lambone latindâna na àlalá latunnyubilidile hwetu, aneyo alaniwe na Nnungu.

¹⁰ Dachí, nangu ngútaha kukubaliwa na vanu au Nnungu? Au nangu ngútaha kuvakata-palila vanu? Ikáchiva ungutáhâ kuvakatapalila vanu, nangu níká nave ntumishi wanga Yesu Kilisto.

Paolo chachemwije na Nnungu

¹¹ Mmakukulupila avangu, nangu ngùlembela mumale kuva, Malove Lambone laninyubilidile mwenu lakávele la chimunu. ¹² Nanangu nikánalapwechedile kuhaloka kwa munu woheyo, na wala nikánahundwije na munu, henga Yesu Kilisto njo alahunukwíle kwang'une.

¹³ Mwenu múnipilikana namuna chinichiikala anepo machedo, panichiipapata dini yangu ya Chiyahudi. Múnimala namuna chinnavalagihije namene vanu vankulupila Yesu, na kulembela nivamalile mwalehu. ¹⁴ Nangu únivalongolelela Vayahudi avangu vohe va changa changu kwa kuipapata dini ya Chiyahudi, kwa kuva, únitumbama namene kulakamula mahundo la anyakala vetu.

¹⁵ Henga Nnungu ángutandwele nangu kabla nikánambivelekwa, nkunguchema kwa inema yake. Nang'e íninkatपालila, ¹⁶ kunnyunukula Mwanawe kwang'une uchinga nilahubili Malove Lambone kwa vanu vakávele Vayahudi. Anepo nangu nikanaujene na munu woheyo, ¹⁷ na wala nikanapite ku Yelusalemu kwa avala mitume vangunogodile kuva mitume, henga ngútandilike kuhwena kuchilambo cha ku Alabiya hoti, koka nkuuya kavila ku Dameski. ¹⁸ Paipitile myaka mitatu, nangu nkuhwena ku Yelusalemu unamwona Petulo,* nkuikala aneko maduva kumi na nnyano. ¹⁹ Henga wala nanga ntume yunji unnamwonite, ila Yakobo nnung'une Nang'olo weka. ²⁰ Nangu nimmahija mwenu pameho panga Nnungu kuva, mmalove alano langunnembila mwenu, nangu nanga pangulambila.

²¹ Lukoto, nangu nkuhwena chilambo cha ku Siliya na chilambo cha ku Kilikiya. ²² Mmaduva anelo makuwa la vanu vankulupila Yesu la chilambo cha ku Yudeya vávele vakánambingwona, ²³ henga vápilikana chihi kuva, "Ayula achitubaniha anepo patandi, nelo áihubili ing'ulupa uila yachúitumbanga anepo patandi." ²⁴ Bahi vanu anevo nkuntumbanga Nnungu ing'anya yang'une.

2

Paolo na mitume vanji

¹ Paipitile myaka kumi na ncheche, nangu nkuhwena kavila ku Yelusalemu chalumo na Banaba, nkupapatana na Tito. ² Ngúpite aneko ing'anya Nnungu áninguhunukulila nguhwene. Aneko nkunakojana na vakúlodya paweka, nkuvahaulila Malove Lambone languhubili kwa vanu vakávele Vayahudi. Ngútendile uchocho uchinga madengo langu langukodile na langukola, lanááve chihi la bule. ³ Henga Tito, ayula anapatene na nangu nanga pananamatiijwe kuyaluka ikánava nanga panavele Nnyahudi. ⁴ Henga vakúkulupila vanji va kulambila vanalundene na hwetu kwa sili, vanang'o válembela vannyalule. Vanu anevo váinjidile kwa ulamba nnikuwa lyetu uchinga vaulolehe uhulu utuvenawo kwa kulundanywa kwetu na Yesu Kilisto, koka vatutende kavila kuva tuvatumwa tivá sheliya dya Chiyahudi. ⁵ Henga, uchinga uhiu wa Malove Lambone uhwenehe chihi kukondwa kwenu mwenu, hwetu nanga patunavakubalidile wala kadiki.

⁶ Henga kuyamba avala vamaikána kuva vakúlodya, vanang'o nanga pavanavele na chinu cha kuyenjeja mualala lanichihubili. Na kumaikana kwavo kuva vakúlodya vakulu, chikánavele chinu kwang'une, kwa kuva, Nnungu akálola cheo cha munu. ⁷ Henga vanang'o vánípata kukameka kuva, Nnungu ángupele madengo la kuhubili Malove Lambone kwa vanu vakáyaluka, yani vanu vakávele Vayahudi, malinga Petulo chapewije madengo la kuhubili Malove Lambone kwa vanu vayalúka, yani Vayahudi. ⁸ Kwa kuva, ayula annyululihije Petulo kuva ntume kwa Vayahudi, njo uyoyo anguhululihije nangu kuva ntume kwa vanu vakávele Vayahudi. ⁹ Bahi Yakobo na Petulo na Yohana vamaikána kuva vakúlodya vakulu, vapapete kuikameka inema aila yaning'ile Nnungu, vanang'o nkutukamula nkono nangu nawi Banaba, kulanguja kuva hwetu na vanang'o nni utuvamo. Bahi twanipatana kuva, hwetu tuhwene tukahubili kwa vanu vakávele Vayahudi na vanang'o vahwene vakahubili kwa Vayahudi. ¹⁰ Henga chinu chimo chivatuyuwite nni kuva, tuvakumbukile amahuvani vavéle mmakuwa lavo la vanu vankulupila Yesu, na chinu anecho nni chingutumbama kuchitenda.

Paolo ánkaliipila Petulo aneko ku Antiyokiya

¹¹ Henga Petulo páidile ku Antiyokiya, únintahuka muyo mwa vanu, kwa kuva, ánikosela. ¹² Petulo álya chakulya pamo na vanu vakávele Vayahudi. Henga pavakamwele vanu vanatumwije na Yakobo kuhaloka ku Yelusalemu, Petulo nkuleka mwalehu kulya pamo na vanu vakávele Vayahudi, ing'anya ya kuvayopa avala Vayahudi vankulupila Yesu vavanamatija vanu vayaluke. ¹³ Na Vayahudi vanji vankulupila Yesu, navanang'o nkutandilika kulilambilila muchi Petulo, ata Banaba nanang'e nkulundana navo kwa kulilambilila.

* 1:18 Mmalemba matandi, nsitali auno úlembwijé Kefa, yani lina linji lya Petulo.

¹⁴ Paniyawene kuva vakáupapata uhiu wa Malove Lambone, nangu nkunnyaulila Petulo muyo wava vanu vammalele kuva, “Ikáva wako Nnyahudi úpapata mihambo ya vanu vakávele Vayahudi, ùmbebulula dachi kuvanamatija vanu vakávele Vayahudi vaipapate mihambo ya Chiyahudi?” ¹⁵ Hwetu nni tuvayahudi tívá kuvelekwa, akee tuvanu tuvèle na masambi muchi vanu vakávele Vayahudi! ¹⁶ Henga tùnimala kuva, munu akátendwa kuva wambone pameho panga Nnungu kwa kuikamula Sheliya ya Musa, ila kwa kunkulupila Yesu Kilisto. Na hwetu uchocho tunkulupidile Yesu uchinga tutendwe kuva tuvambone pameho panga Nnungu kwa kunkulupila nang'e, akee kwa indila ya kukamula Sheliya ya Musa. Ìvele uchocho kwa kuva, nanga munu ambeténdwa kuva wambone pameho panga Nnungu kwa kuikamula Sheliya ya Musa. ¹⁷ Bahi patutaha kutendwa kuva tuvambone pameho panga Nnungu kupitila kunkulupila Kilisto, vanu vanji vátwona kuva na hwetu nni tuvanu tuvèle na masambi muchi vanu vakávele Vayahudi, ing'anya ya kuileka Sheliya. Dachi, chinu achino chilanguja kuva Kilisto nni atutenda hwetu tutende masambi? Nanga, wala kadiki! ¹⁸ Henga nikálंगा kuuuyila kavila ntindo unnaubamwele wa kutendwa kuva tuvambone pameho panga Nnungu kwa kuikamula Sheliya, anepo nangu nimbililanguja chihi kuva nangu nni munu nguvéle na masambi. ¹⁹ Kwa kuva, pannalingile kuikamula Sheliya ya Musa, inguhukumite chihi kuhwa. Bahi kuyamba Sheliya ya Musa nangu ngúvele muchi ñnihwa, yani Sheliya ikee na dimongo dya kungutawala kavila. Na Sheliya aneyo njo ingutendile nangu ngúvele uchocho uchinga ngupate kulama kwajili ya Nnungu. ²⁰ Nangu ñnihwa pamo na Kilisto munsalaba, na hambu akee nangu ngulâma, ila nni Kilisto aikâla nkati mwangu. Nangu ngúikala chihi kwa kunkulupila Mwana wanga Nnungu angutamwije na kuuhumya umi wake kwajili yangu. ²¹ Nangu nikáitenda inema ya Nnungu kuva ikemana kwa kulinga kutendwa kuva wambone pameho panga Nnungu kwa kuikamula Sheliya. Kwa kuva, ikáva vanu vátendwa kuva vambone pameho panga Nnungu kwa kuikamula Sheliya, bahi Kilisto áhwile chihi bule.”

3

Ing'ulupa na Sheliya

¹ Mweni Mmagalatiya mukávele na lúnda, nnani annowíte? Habali ya kuvambwa kwanga Yesu Kilisto yavele chihi palengele muyo mwenu. ² Nangu ngúembela ngumale chinu chimo kuhaloka kwenu mwenu. Dachi, mwenu múmpwechedile Umumu Wanaswe kwa kuikamula Sheliya yanga Musa au kwa kupilikana Malove Lambone na kulakulupila? ³ Ìvele dachi mpaka mùúve mmanu mukávele na lúnda namuna aneyo? Mweni mwatandilike kunnondola Kilisto kwa dimongo dya Umumu Wanaswe. Dachi, hambu mulembela mumalilile kwa dimongo dyenu mmene? ⁴ Dachi, kubanika kwammalele kumubanike, kwávele chihi kwa bule? Wala, kukánavele kwa bule! ⁵ Dachi, Nnungu ámwing'ile mwenu Umumu Wanaswe na kutenda masaibu mmwenu ing'anya ya kukamula Sheliya yanga Musa au ing'anya ya kupilikana Malove Lambone na kulakulupila?

⁶ Lolanga nfano wa Iblahimu. Malemba Lanaswe làhaua kuva, “Iblahimu ánkulupidile Nnungu, na kwa kutenda uchocho Nnungu nkummalangila kuva wambone pameho pake.” ⁷ Bahi mumale kuva vanu avala vammalele vankulupila Nnungu, aneyo njo vana va uhiu va Iblahimu. ⁸ Uchocho, Malemba Lanaswe lánitangola kutandikila machedo kuva, vanu vakávele Vayahudi vàmbevalangiwa kuva wambone pameho panga Nnungu ing'anya ya ing'ulupa yavo. Kwa kuva, Nnungu ánilongolela kutangola Malove Lambone kwanga Iblahimu kuva, “Kupitila wako, vanu va vilambo vyammalele vàmbebalikiwá.” ⁹ Bahi ing'anya ya aneyo, vanu vammalele vankulupila Yesu vàmbebalikiwa na Nnungu muchi chanabalikiwiye Iblahimu, munu ánavele na ing'ulupa.

¹⁰ Kwa kuva, vanu vammalele valisingila chihi kulakamula álalá lalembeléwa na Sheliya ya Musa, aneyo vánilaniwa. Kwa kuva, Malemba Lanaswe làhaua kuva, “Ánilaniwa munu ayula alémwa kukamula kila chinu chilembwije nchitabu cha Sheliya ya Musa.” ¹¹ Nni muhiu kuva, nanga munu avalangiwa kuva wambone pameho panga Nnungu kwa kukamula Sheliya, kwa kuva, Malemba Lanaswe làhaua kuva, “Munu wambone pameho panga Nnungu ámbekwa na umi kupitila ing'ulupa.” ¹² Henga kuyamba Sheliya, Malemba Lanaswe làhaua kuva, “Munu aténda lammalele lalembeléwa na Sheliya, álisilingila kuva ámbepata umi kupitila Sheliya aneyo.” Kwa kuva, Sheliya ikálisilingila ing'ulupa.

¹³ Kilisto ánitukombola kuhaloka mulaana itendihijwe na Sheliya. Ánitukombola kwa kulitika laana aneyo kwajili yetu, kwa kuva Malemba Lanaswe làhaua kuva, “Ánilaniwa munu woheyo avambwije munnandi.” ¹⁴ Yesu Kilisto álitikile laana aneyo uchinga vanu vakávele Vayahudi vabalikiwe kwa balaka uila yanabalikiwiye Iblahimu nawi Nnungu. Bahi ing'anya ya aneyo, na hwetu kupitila ing'ulupa túpata kumpwechelela Umumu Wanaswe wanamwahidite Nnungu.

Sheliya na ahadi ya Nnungu

¹⁵ Mmakukulupila avangu, nangu nimbemwing'anga mwenu nfano kupapatana na maisha letu la kila liduva kuva, vanu vakåtenda lilailano nanga munu ahulûla kulitahuka au kuyenjeja lilove mulilailano anelyo. ¹⁶ Bahi Nnungu ahumije ahadi kwa Iblahimu na kwa n'dukuluwe. Malemba Lanaswe nanga palahaula kuva, "na kwa vadukulu vako," kulanguja vanu vohe. Henga lâhaua kuva, "kwa n'dukululo," kulanguja munu yumo, yani Kilisto. ¹⁷ Chingulonjela apano nni achino, Nnungu átendile lilailano lyake na Iblahimu myaka myanne na salasini, kabla ikånambikamola Sheliya ya Musa. Na aneyo Sheliya ikâhulula kutengula lilailano lya Nnungu uchinga itimbanyike ahadi yake. ¹⁸ Kwa kuva, ikâchiva mapala la Nnungu ulalisingila Sheliya yanga Musa, bahi lakånahulule kavila kulisingila ahadi ya Nnungu. Henga Nnungu kwa inema yake ámwing'ile Iblahimu mapala ing'anya ániahidi.

Makudungilo la Sheliya

¹⁹ Dachi, Sheliya ñevele na madengo ntwani? Sheliya ñniida uchinga imaihe makosa, na ñlebelewa ihwenehe chihii kupwawa mpaka pámeidà n'dukuluwe Iblahimu, ayula wanamwahidite Nnungu. Na kwa kupitila malaika, Nnungu ámpela Musa Sheliya yake, na aneyo Musa ávele mpatanishi kati ya Nnungu na vanu vake. ²⁰ Henga mpatanissi nanga palembelewa ikáva aahídi nni munu yumo weka, na Nnungu nni yumo, nanang'e njo anamwahidite Iblahimu.

²¹ Dachi, makudungilo la Sheliya lanalatahuka makudungilo la ahadi dya Nnungu? Nanga! Kwa kuva, ikâchiva Sheliya uihulula kutwing'a umi, tukanihulula kutendwa kuva tuvambone pameho panga Nnungu kwa kuikamula Sheliya aneyo. ²² Henga Malemba Lanaswe lâhaua kuva, vanu vammalele vavele muutawala wa masambi uchinga ahadi yaahidite Nnungu ihumywe kwa avala vankulupila kwa kupitila kunkulupila Yesu Kilisto.

²³ Henga kabla ukånambikamola uhiku wa ing'ulupa, hwetu túchungwa na Sheliya muchi tuvafungwa, akuno utulindilila ing'ulupa ihunukuliwe. ²⁴ Bahi Sheliya yavele muchi yaya kwetuhwe, ñitulela mpaka páidilè Kilisto, uchinga kwa indila ya ing'ulupa tupate kutendwa kuva tuvambone pameho panga Nnungu. ²⁵ Henga hambu kwa kuva aila ing'ulupa ñniida, bahi tukálelewa kavila na Sheliya.

Vavana vanga Nnungu

²⁶ Kwa kuva, kwa kupitila ing'ulupa, mwenu mmammalele mùjukile kuva mmana mma Nnungu kwa kunkulupila Yesu Kilisto. ²⁷ Na mwenu mulundanyíjwe na Kilisto kwa kubatiswa, mùvele muchi mùmmwete Kilisto mwene. ²⁸ Bahi anepo nanga kubagulana kavila kati ya Vayahudi na vanu vakávele Vayahudi, kati ya vatumwa na vanu vakávele vatumwa, kati ya nnume na mmahe, kwa kuva, mwenu mmammalele nni ummamo kwa kulundanywa kwenu na Kilisto Yesu. ²⁹ Ikáva mwenu nni mmanu vake Kilisto, bahi nni mmadukulu vake Iblahimu, na mwenu mùmbepwechela achila chaahidite Nnungu.

4

¹ Bahi nangu ngùhaua uvila, nkútuala mapala pávâ n'joko, akálekani na ntumwa ata kuiva dimali dyammalele nni dyake. ² Maduva anelo lammalele átwaliwa na vanu vannéla na avala vachûnga dimali dyake mpaka palambekamola maduva àlalâ lakudungiwíje na atatake. ³ Yesu kabla akånambikamola, na hwetu twavele uchocho. Twavele muchi tuvana tuvajoko, túvele tuvatumwa túvâ mihambo na dimongo dya nchilambo achino. ⁴ Henga paukamwele uhiku ukudungiwíje, Nnungu nkuntuma Mwanawe, nkuvele kwa na mmahe, nanang'e nkuikala kwa kulojwa na Sheliya, ⁵ uchinga avapohe avala valôjwa na Sheliya. Na átendile uchocho uchinga hwetu tutendwe kuva tuvana túvâ Nnungu.

⁶ Bahi Nnungu ántumile Umumu wa Mwanawe mmitima yetu kumaiha kuva, mwenu nni mmana vake. Umumu ánatuyuwila kwa Nnungu, akuno wanchema Nnungu, "Aba" yani "Atata." ⁷ Bahi wako ukee ntumwa kavila, henga nni umwana, na kwa kuva wako nni mwanawe, bahi Nnungu achikwing'e mapala lavaahidite vana vake.

Lipamba lya Paolo kwa Vagalatiya

⁸ Anepo patandi pamunavele bado kummala Nnungu, mwávele mmatumwa mma milungu ikávele ya uhiu. ⁹ Henga hambu mùnimjala Nnungu, au tuhaule kuva mùnimaikana na Nnungu. Dachi, mùvangulidile dachi mihambo na dimongo dya nchilambo achino, didabadânga na dikee na mana? Dachi, mùlembela dintendange kavila kuva mmatumwa? ¹⁰ Mwenu mùlinga kunkatapalila Nnungu kwa kulatumbiyanga maduva fulani na myedi na mahiku na myaka. ¹¹ Nangu nalipwelela kuva, ñnahululika kuva madengo langukodile kwenu mwenu kuva chihii la bule.

¹² Mmakukulupila avangu, nangu ñnnyuwanga mùùve muchi nangu, kwa kuva ata nangu ngùikala muchi mwenu mmanu mukávele Mmayahudi, yani ñikâhungwa na Sheliya.

Panguidile kwenu mwenu, mwenu nanga pamunangutendeledile chinu chohecho chihakalenge. ¹³ Henga múnimala kuva, ugonjo nni unangutendile nangu ninnyubilile Malove Lambone kwa mwanda ntandi. ¹⁴ Mwenu múnilingwa ing'anya ya ugonjo wangu. Henga pamo na anelo, mwenu nanga pamunanguhebwile wala kunguhita. Múningupwechela muchi malaika au Yesu Kilisto mwene. ¹⁵ Mwenu múnahagalala. Hambi chinkojije chinu ntwani? Nangu nimwene nahulula kuhaula kuva, maduva álalá mukanihilula ata kudabola meho lenu na kuning'a nangu. ¹⁶ Dachi, hambu nangu ñnipindikuka kuva mmongo wenu ing'anya ya kunnyaulila mambo la uhiu? ¹⁷ Vanu anevo vanji vånang'unukila namene mwenu, henga makudungilo lavo lakávele lambone. Vålumbela nangu na mwenu tuhapukane, uchinga mwenu muvang'unukile vanang'o. ¹⁸ Nni muhiu kuva, inakatapala kung'unukila mambo lambone mahiku lammalele, na akee chihi uhiku aula unguva pamo na mwenu. ¹⁹ Mmanavangu unintamwanga namene, malinga mmahe chapata uchungu wa kuvaleka, nanani uchocho, ngúvele na uchungu kavila kwajili yenu mpaka pamumbekuva na hali ivéle muchi yanga Kilisto mmitima yenu. ²⁰ Natamwa namene ngúvele pamo na mwenu hambu. Na ikáchiva nguvèlè pamo na mwenu, nikanipindikulanya itangodi yangu, kwa kuva ngúvele na lipamba na mwenu.

Nfano wanga Hajili na Sala

²¹ Hambu nguhaulile, mwenu Mmagalatiya mulembêla kutawaliwa na Sheliya yanga Musa, dachi múnipilikana chihaula Sheliya? ²² ñnilembwa mmitabu vya Sheliya kuva, Iblahimu ávele na vana vavili. Mwana yumo ávelekwejiye kwanga Hajili, mmahe ntumwa, na mwana yunji ávelekwejiye kwanga Sala, mmahe akávele ntumwa. ²³ Ishimaeli, mwana wanga mmahe ntumwa, nang'e ávelekwejiye kupapatana na makudungilo la vanu, henga Isaka, ayula mwana wa mmahe akávele ntumwa, nang'e ávelekwejiye kupapatana na ahadi yanga Nnungu. ²⁴⁻²⁵ Mambo anelo lávele muchi nfano, kwa kuva vamahe anevo vavili válanguja malailano mavili. Mmahe ntandi, yani Hajili, nang'e álandanywa na lichinga Iya Sinayi, kulinatendeke lilailano alila Iya Sheliya ya Musa. Aneko vanu vápwechedile Sheliya ivatendile kuva muhali ya utumwa. Na vino Yelusalemu ilandanywa na lichinga Iya Sinayi livèle ku Alabiya, ing'anya Yelusalemu yene ivele muhali ya utumwa wa Sheliya pamo na vana vake. ²⁶ Henga Yelusalemu ya muha, yani kulihunde kukávele muhali ya utumwa. Na hwetu tukávele muhali ya utumwa wa Sheliya, ing'anya kulihunde nni kutuveleke hwetu. ²⁷ Kwa kuva, Malemba Lanawe làhaua kuva, "Hangalala wako ntonga, ukáveleka. Nonoha lidi kwa kuhangalala, wako ukánambiwona uchungu wa kuveleka! Kwa kuva, vavana vanga mmahe alekwije na nng'andomwe nni vohe, kupunda va mmahe ayula avèle na nnume."

²⁸ Hambu mmakukulupila avangu, mwenu mùjukile kuva mmana mma Nnungu kupapatana na ahadi, muchi chavelekwejiye Isaka. ²⁹ Henga malinga chilanavele maduva álalá, mwana ayula anavelekwejiye kwa makudungilo la vanu chanam'banihije ayula anavelekwejiye kwa dimongo dya Umumu Wanaswe, nni uchocho chiiwele maduva alano. ³⁰ Henga Malemba Lanawe làhaua dachi? Làhaua uvila, "Mmingange mmahe ntumwa pamo na mwanawe, kwa kuva mwana wa ntumwa akambetwala mapala pamo na mwana wanga mmahe akávele ntumwa." ³¹ Bahi mmakukulupila avangu, hwetu tukávele tuvana tívá mmahe ntumwa, henga nni tuvana tívá mmahe ayula akávele ntumwa.

5

Uchungange uhulu wenu

¹ Kilisto ánitukombola kuhaloka muutumwa wa Sheliya uchinga tùvele hulu mwalehu. Bahi likamyange, wala munákubali kavila kulitaya mmihungo vya utumwa wa Sheliya. ² Pilikanila! Nangu Paolo ninnyaaulilanga kuva, mukákubali kuyalulwa, Kilisto akambenfalala chinu chohecho mwenu. ³ Nangu níkámpihanga, ninnyaaulilanga kavila kuva, kila munu alínga kunkatapalila Nnungu kwa kuyalulwa, aneyo álemebelewa akamule Sheliya yammalele ya Musa. ⁴ Mwenu múlína kutendwa kuva mmambone pameho pa Nnungu kwa kukamula Sheliya, múnihapulanywa na Kilisto, na múnipalanyoka muinema yanga Nnungu. ⁵ Hwetu tuikála kwa kulisingila Umumu Wanaswe, túlolele kwa hamu kutendwa kuva tuvambone pameho panga Nnungu kupitila ing'ulupa. ⁶ Kwa kuva, kwa avala valundánywa na Yesu Kilisto, kuyalulwa au kutoyalulwa chikee chinu chamana, henga chinu chamana nni ing'ulupa yetu ituténdá hwetu tuvutamwe vanu vanji.

⁷ Mwenu mwannondola saana Yesu! Nnani anhochejiye mwenu munaukamule uhiu wa Malove Lambone? ⁸ Kukumba aneko kukáhaleke kwanga Nnungu anchemanga mwenu kuva mmanu vake. ⁹ Malinga chiluhaua lulili aluno kuva, "Hamila kadiki iumuja lidonji lyammalele Iya uhu wa ngano!" ¹⁰ Nangu ngúvele na lilolele kuhaloka kwa Nang'olo

kuva, mukambekuva na makudungilo latindâna na nangu. Henga munu ayula antimbânga mwenu lasima ahukumiwe asabu ata akâvele nnani.

¹¹ Mmakukulupila avangu, ikâva nangu mbêchinkuhubili kuyamba kuyalulwa, ing'anya ntwani mbêchinkubanihwa? Nikâchitenda uchocho, vanu vakânachimwe na mahubili langu layâmba nsalaba wanga Kilisto. ¹² Wasa vanu anevo vantimbânga mwenu valichekete mwalehu vivelekelo vyao!

¹³ Mmakukulupila avangu, mwenu mùnichemwa na Nnungu uchinga mùùve hulu. Bahi munatumile uhulu anevo kuva ing'anya ya kuntenda mutawaliwe na hali dyenu dya chimmili, henga mùlembelewa mutumkilane mmene kwa mmene kwa itamwi. ¹⁴ Kwa kuva, Sheliya yammalele itimiswa kwa kukamula amuli aino imo, "Ntamwe nnyaka malinga chiulitamwa umwene." ¹⁵ Henga mukâlumana na kutang'unana muchi anyama va mwilanga, lyongolelange uyopa mûnawalalana.

Kuikala kwa kulojwa na Umumu Wanaswe

¹⁶ Bahi nangu ngûhaua kuva, muikalange kwa kulojwa na Umumu Wanaswe, wala munaditimise ditama dyenu dya chimmili. ¹⁷ Kwa kuva, ditama dya chimmili ditahukana na àlalá lalalembela Umumu Wanaswe. Na àlalá lalalembela Umumu Wanaswe lâtahukana na ditama dya chimmili. Umumu Wanaswe na ditama dya chimmili vînatahukana. Bahi ing'anya ya anelyo, mwenu mukâvele hulu kutenda àlalá lamulembela mmene. ¹⁸ Bahi kwa kuva mwenu mùkala kwa kulojwa na Umumu Wanaswe, mukâtawaliwa na Sheliya.

¹⁹ Bahi matendo lahalokâna na hali ya chimmili nni alano, umalaya na uhakwa na kulavalava, ²⁰ kudiyuwa disanamu, na uhavi na umongo na kupwatana na wiu na kuvisa na fitina na kutahukana na kuhapukana, ²¹ na kung'unukila na kukalewa na kutenda ding'ole dya matendo lahakalenge na mambo lanji lalandâna na anelo. Nangu nîn'dumanga kavila malinga chingulongoledile kun'dumanga kuva, vanu vatendânga mambo malinga anelo vakambeupata Ufalume wa Nnungu.

²² Henga Umumu Wanaswe âvatenda vanu valôjwa nanang'e vâave vanu va kuvatamwa vanu vanji na vâave vanu va kuhangalala na vâave vanu vavêle na amani na vâave vanu va kupililila na vâave vanu vavêle na uwambone na vâave vanu va kuumya na vâave vanu va kukulupika, ²³ na vâave vanu vapole na vâave vanu vahulûla kulikamulanga. Wala nanga Sheliya ilimbîja mambo malinga anelo. ²⁴ Na vanu vanga Yesu Kilisto vânidwalala hali dyavo dya chimmili pamo na malembelo lake na ditama dyammalele dibaya. ²⁵ Bahi kwa kuva tûkala kwa kulisingila Umumu Wanaswe, bahi tulojwe nanang'e. ²⁶ Bahi tunalyone kwa kuva na chihongahonga na wiu.

6

Kuyangatana kuinyakula misigo

¹ Mmakukulupila avangu, nkûkulupila nnyenu akâkosela, mwenu mulôjwa na Umumu Wanaswe, n'dumange munu aneyo kwa upole. Henga lyongolelange uyopa mûnalingwa mwenu mmene. ² Muyangatane kunyakulanila misigo yenu, na kwa kutenda uchocho muchimutimise sheliya yanga Kilisto. ³ Kwa kuva, munu akâlyona kuva nang'e nni wamana, akuno akâvele wamana, aneyo àlilambila chihi mwene. ⁴ Henga kila munu alilolehe mwene chaikala. Ikâva âvele na ing'anya ya kulyona, bahi alyone kupapatana na chaikala mwene, na atende uchocho bila kulilingananya na munu junji. ⁵ Kwa kuva, kila munu âmbenyakula nsigo wake mwene.

⁶ Kila munu ahûndwa lilove lya Nnungu âlembelewa annyavile nkûhunda wake àlalá lambone.

⁷ Munalilambile mmene, Nnungu akâtendewa mang'wanyu. Kwa kuva, chinu chohecho chapanda munu njo uchocho chambefuna. ⁸ Kwa kuva, munu aikâla kwa kutenda chiilembela hali yake ya chimmili, âmbefuna kwondongeka. Henga munu aikâla kwa kutenda lalalembela Umumu Wanaswe, âmbefuna umi ukee na ntululilo. ⁹ Bahi tunahopele kutenda lambone, kwa kuva tukanahopele tuchitufune, mafuno la balaka kwa mahiku lakûdungiwije. ¹⁰ Bahi kupapatana na chitupata wasa, tutende lambone kwa vanu vam-malele, asa kwa vakûkulupila avetu.

Chinu chamana nni kujuhwa kuva chiombe chahambi

¹¹ Lolanga malemba alano makulu langutumila kulemba malove alano la ntululilo wa baluwa aino kwa nkono wangu nimwene. ¹² Vanu avala valembeâla vaonekane kuva vambone kwa pawelu, anevo njo valembeâla kunnamatija mwenu muyalulwe. Henga vâtenda uchocho uchinga vanabanihwe kwajili ya kuhubili habali diyamba nsalaba wanga Kilisto. ¹³ Kwa kuva, vanu anevo valisingila kuyalulwa, nanga pavaikamula Sheliya yanga Musa, henga vâlembela muyalulwe uchinga vapate kulyona kwajili ya chinu anecho chitendeke mmiili yenu. ¹⁴ Henga nangu nikâtamwa nilyone kwajili ya chinu chinji,

ikà nave chihi nsalaba wa Nang'olo wetu Yesu Kilisto. Kwa kuva, ing'anya ya nsalaba anewo, nangu ngùvalangila kuva chilambo chivele muchi chìnihwa, na pameho pa chilambo nangu ngùvalangíwa kuva muchi ñnihwa. ¹⁵ Kwa kuva, kuyalulwa au kutoyalulwa anecho chíkee chinu chamana, chinu chamana nni kujuhwa kuva chiumbe chahambi. ¹⁶ Nangu ñvayuwila amani na chididi vanu vammalele vaikâla kwa kulojwa na mambo anelo, pamo na vanu vammalele va Nnungu, vavalangíwa kuva Vaisilaeli vahiu.

¹⁷ Na kutandikila vino, munu woheyo anangukambyekambye kavila, kwa kuva ngùvele na makwanda mummili wangu langulapete kwajili ya Yesu.

¹⁸ Mmakukulupila avangu, nangu ñnnyuwila mwenu mmammalele inema ihalôka kwanga Nang'olo wetu Yesu Kilisto, ñve pamo na mwenu. Amina.

Baluwa yanga Paolo yavalembidile Vaefeso Ulongledi wa baluwa ya Vaefeso

Baluwa ya Vaefeso ilembwije muuhiku uumo na baluwa ya Vakolosayi, mmwaka fulani pepi na mwaka wa 60 kutandikila mwaka wavelekejije Yesu Kilisto. Na alembile baluwa aino anilitambulanga kuva nni Ntume Paolo (sula ya 1:1). Vatalamu va Bibiliya vanakubali kuva Paolo njo alembile baluwa ya Vaefeso, ikánava baluwa yene nanga paivele na disalamu dyake mwene malinga chiiwele baluwa yavalembidile Vakolosayi. Bahi ing'anya ya anelyo, inahululika kuva, baluwa aino ikudungiwije ipelekejwe mmakuwa fulani la vanu vankulupila Yesu lavéle nchilambo anecho uchinga chikasomwe. Uchocho, Paolo áhauula kuva mmaduva lachilemba baluwa aino ávele nnilungu (sula ya 3:1, 4:1, na 6:20). Paolo ántumile Tikiko uchinga avangele vakúkulupila va ku Efeso na kuvapelekejija baluwa aino (sula ya 6:21-22).

Imanga ya Efeso ívele imanga ing'ulungwa namene na njo inavele lipanda likulu lya utawala wa Valoma nchilambo cha Asiya Inyoko. Imanga aneyo ya Efeso yanimaikana namene ing'anya ya ing'ande ya nnungu mmahe wa Chigiliki uvanchema Atemi, inavele muimanga aneyo (Matendo 19:23-31). Likuwa lya vanu vankulupila Yesu lya pa Efeso litandilike na dimongo, henga lukoto nkulilualila (Uhunulo 2:1-7).

Sehemu inandi ya baluwa aino Paolo átanga namuna Nnungu chavatandwele vanu kuva vake na kuvapoha kuhaloka mmasambi lavo kwa indila ya Yesu Kilisto. Paolo ávalandanya vanu vammalele vankulupila Yesu kuva nni mmili umo, na Yesu Kilisto njo muti wa mmili anewo. Uchocho, ávalandanya vanu vankulupila Yesu Kilisto na ing'ande, na Yesu Kilisto njo liyanga likulu lya paindumba lya ing'ande aneyo. Sehemu yavili ya baluwa aino áhumya maeleso layámba namuna ya kuikala maisha la Chikilisto.

Uinjipihí wa baluwa ya Vaefeso

1. Sula ya 1:1-2, Paolo analitambulanga na kuvasalimila vakúkulupila va ku Efeso.
2. Sula ya 1:3-3:21, Paolo álonjelela kwamba ulongo upwawije kati ya vanu vammalele vankulupila Yesu na Yesu Kilisto mwene.
3. Sula ya 4:1-6:20, Paolo ávaelesa Vaefeso namuna chivalembelwa kwikala Vakilisto.
4. Sula ya 6:21-24, Paolo átangola malove la kumalilila baluwa.

Ntandiliko wa baluwa yanga Paolo

¹ Baluwa aino íhaloka kwang'une Paolo, ngutandolwejije kuva ntume wanga Yesu Kilisto kwa kutamwa kwake mwene Nnungu. Ninnembila mwenu mmanu mma Nnungu muikála muimanga ya ku Efeso, * mmanu munkulupila namene Yesu Kilisto. ² Nangu ninnyuwilanga inema na amani íhalóka kwanga Nnungu Atata wetu na kwa Nang'olo wetu Yesu Kilisto, víive pamo na mwenu.

Nnungu ánatubaliki kupitila Yesu Kilisto

³ Alombolewe Nnungu, Atata wa Nang'olo wetu Yesu Kilisto. Kwa kuva, kwa kulundanywa kwetu na Kilisto, Nnungu ánitubaliki kwa kutwing'a dinujo dya chinnungu dya kila namuna nchilambo chikáonekana. ⁴ Kabla chilambo chikánambiumbwa, Nnungu ánitutandola hwetu túúve tuvano vake kwa kulundanywa na Kilisto, uchinga túúve tuvanaswe na tuvano tukávele na chilema pameho pake. Bahi ing'anya ya itamwi yake, ⁵ Nnungu ániamula kutandikila anepo patandi kutujuha kuva tuvana vake kwa kupitila Yesu Kilisto. Átendile uchocho kupapatana na chanatamwije mwene mmakudungilo lake. ⁶ Bahi tunnombolele Nnungu kwajili ya inema yake ing'ulungwa yatukung'unidile kwa kupitila Mwanawe wantamwije!

⁷ Kwa kuva, kupitila Yesu Kilisto, hwetu túnikombolewa kwa myadi yake, yani masambi letu lánisamehewa, kupapatana na ukulu wa inema yake. ⁸ Nnungu ánitukung'unila inema yake kwa kutwing'a kila namuna ya lúnda na ding'ano. ⁹ Nnungu ánitumaiha makudungilo lake la sili. Átendile uchocho kupapatana na chanatamwije mwene kutandikila anepo patandi. Na makudungilo anelo ákudungidile alatimise kupitila Kilisto, ¹⁰ uchinga latimile kwa uhiku ukudungiwije, yani kuvikundanya pamo viumbe vyammalele vivéle nchilambo chikáonekana na pachilambo apano, kwa kuvivika pahi utawala wanga Kilisto.

¹¹ Kwa kulundanywa kwetu na Kilisto, Nnungu ánitutandola hwetu kuva tuvano vake kupapatana na álalá lanakudungidile anepo patandi, na ákola madengo mmambo lammalele kupapatana na chatamwa mwene mmakudungilo lake. ¹² Nnungu átendile uchocho

* 1:1 Mmalemba lanji matandi lilove Efeso likapali.

uchinga hwetu Tuvayahudi tulongoledile kulisingila Kilisto, tùve ing'anya ya kutumbangwa kwa ukulu wanga Nnungu.

¹³ Uchocho na mwenu mmanu mukávele Mmayahudi, pamunapilikene ujumbe uhiu wa Malove Lambone lantendênge mwenu mupohwe, mwenu múnilandanywa na Kilisto kwa kupitila kunkulupila nang'e. Nnungu nanang'e nkumwing'anga mwenu Umumu Wanaswe wanamwahidite. Na kupwawa kwa Umumu Wanaswe kwenu mwenu kumaiha kuva mwenu nni mmanu vake mwalehu. ¹⁴ Na Nnungu ánituingulila mapala tuvanu vake. Na Umumu Wanaswe njo chivikilo chimaíha kuva, Nnungu achiatukombole mwalehu hwetu tuvanu vake na kutwing'a mapala anelo. Ámbetenda anelo kwajili ya kutumbangwa kwa ukulu wake.

Kuyuwa kwanga Paolo

¹⁵ Bahi ing'anya ya anelyo, kutandikila pangupilikene namuna chimunkulupila Nang'olo Yesu na namuna chimuvatamwa vanu vammalele va Nnungu, ¹⁶ nangu níkáneka kunshukulu Nnungu kwajili yenu. Nangu nankumbukilanga kila paninyuwa Nnungu. ¹⁷ Nangu nínnyuwa Nnungu wa Nang'olo wetu Yesu Kilisto, Atata avéle na ukulu, amwing'ange mwenu Umumu wake Wanaswe ili mùve na lúnda na uhunulo uchinga mupate kummala Nnungu. ¹⁸ Uchocho, nangu nínnyuwa Nnungu ailangaje mitima yenu uchinga mupate kulimala alila lilolelo lyanchemedile Nnungu na kumala namuna mapala lake chilavele makulu namene kwa vanu vake, ¹⁹ na kumala namuna dimongo dyake chidivele ding'ulu namene kwetuhwe tunkulupila Yesu. Dimongo anedyo dikóla madengo nkati mwetu nni dimongo udila ding'ulu, ²⁰ dyananfululidile Kilisto kuhaloka kwa vanu vahwíle na kumwikaja m'bali wa kunkono wa Nnungu, mumamulaka lake Nnungu, nchilambo chikáonekana. ²¹ Aneko Kilisto ávele muha mwa mambo lammalele lavéle pachilambo achino na chída. Ávatawala vakulu vammalele, na vammalele vavéle na mamulaka, na vammalele vavéle na dimongo, na vanang'olo vammalele, na ávele muha mwa vyeo vyammalele. ²² Nnungu ávikile vitukutuku vyammalele pahi utawala wanga Yesu Kilisto, na kun'juha kuva muti wa vanu vammalele vankulupila Yesu. ²³ Na vanu vankulupila Yesu nni mmili wanga Yesu, na vanang'o njo vanténda nang'e atimilike, nanang'e njo avitimilisa vitukutuku vyammalele.

2

Kuhuma kukuhwa na kuinjila muumi

¹ Anepo patandi mwenu mwávele muchi múnihwa ing'anya ya makosa na masambi lenu. ² Múikalanga kwa kupapata mihambo mibaya ya chilambo achino, akuno umumpilikana Nanchindenga, nkulu wa dimongo dikáonekana, avatawála vanu vakámpilikana Nnungu. ³ Uchocho, anepo patandi na hwetu tuvammalele túikala muchi vanang'o, twapapata tama dya asili yetu ya chimmili na kutenda chílembela miili na disungu dyetu. Bahi kupapatana na asili yetu ya chimmili, hwetu túvele muchi vanang'o, twanilembelewa kupata gasabu ya Nnungu.

⁴ Henga Nnungu ávele na utajili wa chididi. Bahi ing'anya ya itamwi yake ing'ulu kwetuhwe, ⁵ ikánava twávele muchi túnihwa ing'anya ya masambi letu, nang'e ánitufufula pamo na Kilisto. Mwenu múnipohwa kwa inema yanga Nnungu. ⁶ Bahi kwa kuva túnilandanywa na Yesu Kilisto, Nnungu ánitufufula pamo na Yesu na kutuikaja pamo na nang'e nchilambo chikáonekana. ⁷ Átendile uchocho uchinga mmahiku laida apate kulanguja utajili wa inema yake ikápmika yaimaihije kwa uwambone wake kwetuhwe kwa kupitila Yesu Kilisto. ⁸ Kwa kuva, múnipohwa kwa inema yanga Nnungu, kwa indila ya ing'ulupa. Chinu anecho chikáhalokana na kutumbama kwenu, henga nni inu ju ya Nnungu, ⁹ wala akee kwa matendo lenu, uchinga munu anapate kulyona. ¹⁰ Hwetu nni madengo latendwíje na makono langa Nnungu, na kwa kulundanywa kwetu na Yesu Kilisto, Nnungu ánitumba kwa namuna yahambi uchinga tupate kutenda lambone lanatuyalishijje Nnungu uchinga tulatende.

Ntima umo nkati mwanga Kilisto

¹¹ Mwenu mmanu mukávele Mmayahudi, kumbukilanga kuva, anepo patandi mwenu mwávele mmamidi. Vayahudi vanji vankulupila Yesu vánchema mwenu kuva mmanu nkáyalwike, henga vanang'o válicheka kuva vanu vayalwike ing'anya chihi ya álalá lavalatendanga mmiili yavo kwa makono la vanu. ¹² Bahi kumbukilanga kuva, mmahiku anelo mwenu nanga pamunavele pamo na Kilisto. Na mwávele mmamidi muvanu va Nnungu, yani Vaisilaeli. Na mukánevele na chinu chohecho muhalala malailano la ahadi dyanahumije Nnungu kwa vanu vake. Múikalanga chihi pachilambo bila kuva na lilolelo lyohelyo na nanga pamunankameke Nnungu. ¹³ Henga kwa kuva múnilandanywa na Yesu Kilisto,

mwenu mmanu munavêle kulehu na Nnungu, hambi mûhengelekejijwe pepi na nang'e kwa indila ya myadi ya Yesu Kilisto. ¹⁴ Kwa kuva, Kilisto mwene nni atupelekejijje amani kwa kuvatenda Vayahudi na vanu vakávele Vayahudi kuva uvamo. Kwa indila ya kuhwa kwake ivele muchi Yesu ànibamolanga lingongo lya mu Ing'ande ya Nnungu livahapulánya Vayahudi na vanu vakávele Vayahudi. ¹⁵ Yesu àsije Sheliya ya Chiyahudi pamo na amuli dyake na malaijo lake uchinga kwa kulundanywa nawe avaumbe Vayahudi na vanu vakávele Vayahudi kwa namuna yahambi kuva muchi munu yumo. Bahi Yesu nkuida na amani muvanang'o. ¹⁶ Vayahudi na vanu vakávele Vayahudi vâjuhijwe kuva mmili umo, Yesu ànivapatanisa na Nnungu kwa indila ya kuhwa kwake munsalaba, na àniyusa umongo wammalele.

¹⁷ Bahi Yesu àniida nkuhubili amani kwenu mwenu mmanu mukávele Mmayahudi, múnavele kulehu na Nnungu, na kwa Vayahudi vanavêle pepi na Nnungu. ¹⁸ Kwa kuva, kwa kupitila Yesu, hwetu tuvammalele, tuvayahudi na vanu vakávele Vayahudi, túnichimuliwa indila ya kuhwika kwa Atata kwa Umumu Wanaswe uyoyo yumo.

¹⁹ Bahi hambi, mwenu mmanu mukávele Mmayahudi, mwenu mukávele mmayeni kavila na wala mukávele mmamidi kwanga Nnungu. Henga hambi mwenu nni laiya pamo na vanu va Nnungu, na mùjukile mmalangavake Nnungu. ²⁰ Uchocho mwenu mùvele muchi ing'ande idengwîjwe musingi udengwîjwe na mitume na manabii. Na Yesu Kilisto mwene nni liyanga likulu lya paindumba ya ing'ande aneyo. ²¹ Kwa kulundanywa kwetu na Yesu, ing'ande yammalele inalundanywa saana na kuyenjejeka mpaka kuhwikila kuva Ing'ande yanaswe yanga Nnungu, kwajili ya Nang'olo. ²² Kwa kulundanywa na Kilisto, uchocho na mwenu mmanu mukávele Mmayahudi, mùnalundanywa na vakulupila vammalele kuva kaya yaikala Nnungu kwa indila ya Umumu Wanaswe.

3

Madengo langa Paolo kwa vanu vakávele Vayahudi

¹ Bahi ing'anya ya anelo, nangu Paolo, ngûjukile ninfungwa ing'anya ya kuntumikila Yesu Kilisto kwajili yenu mwenu mmanu mukávele Mmayahudi. ² Nangu ñnimala kuva, mwenu mmene mùnipilikana namuna Nnungu changujalidile inema kwa kuning'a madengo lake nilakole kwajili yenu. ³ Nnungu àningumaiha kupitila uhunulo kuyamba makudungilo lake lanapihike. Na nangu ñninembilanga mwenu kwa kuinjipihia kuyamba chinu anecho. ⁴ Na mwenu mukálasoma malove langu muchimumale namuna chinilakameke saana makudungilo la Nnungu lanapihike lamwamba Kilisto. ⁵ Mmivelekwa vipitile Nnungu nanga pánavamaihije vanu kuyamba makudungilo anelo malinga chavamaihije hambi mitume na manabii vake vanaswe kwa kupitila Umumu Wanaswe. ⁶ Na makudungilo anelo lanapihike nni alano, vanu vakávele Vayahudi vâpwechele pamo na Vayahudi mapala kahaloka kwanga Nnungu kupitila Malove Lambone. Avano vavili vammalele nni dimbande dya mmili umo na vâkumila ahadi uila ya Nnungu ing'anya ya kulundanywa na Yesu Kilisto.

⁷ Kupapatana na inujo ya inema yaning'ile Nnungu kwa dimongo dyake, nangu ngûjuhijwe kuva ntumishi wa Malove Lambone. ⁸ Nangu njo nin'joko kupunda vanu vammalele va Nnungu, henga Nnungu àningujalila inema ya kutanga Malove Lambone kwa vanu vakávele Vayahudi, kuyamba balaka dyanga Kilisto, balaka dikáhululika kuvalangwa. ⁹ Na Nnungu àningujalila inema ya kumaiha namuna chilatimidile makudungilo anelo lanalapihite Nnungu kutandikila anepo patandi, Nnungu aumbile vitukutuku vyammalele. ¹⁰ Na makudungilo la Nnungu kuyamba anelo lammalele nni kuva, vatawâla na vammalele vavêle na dimongo va nchilambo chikáonekana, vapate kumala lúnda lwa Nnungu lwa namuna dyohe kupitila likuwa lyammalele lya vanu vankulupila Yesu. ¹¹ Nnungu àtendile uchocho kupapatana na makudungilo lake la maduva lammalele. Àtendile uchocho kupitila Yesu Kilisto Nang'olo wetu. ¹² Bahi kwa kuva tûlundanyijwe na Kilisto na ing'anya ya kunkulupila nang'e, hwetu tukálipwelela, tûvele na indila ya kuhwika kwa Atata bila lipamba. ¹³ Bahi ñinnyuwa munatenguke mitima ing'anya ya kubanika kungubanika, kwa kuva kubanika akuno nni kwajili yenu, mulyone kuva mûnitumbyangwa.

Kuyuwa kwanga Paolo kwajili ya Vaefeso

¹⁴ Bahi ing'anya ya anelyo, nangu ngûtindivala malundi muyo mwa Atata Nnungu na kunnyuwa. ¹⁵ Nang'e njo chitandikilo cha viumbe vyammalele vya kulihunde na vya pachilambo. ¹⁶ Nangu ñinnyuwa Nnungu amwing'ange dimongo dya kuhwina n'disungu dyenu kwa indila ya Umumu Wanaswe, kupapatana na utajili wa ukulu wake. ¹⁷ Anepo njo Kilisto pambeikala mmitima yenu kwa indila ya ing'ulupa akuno muvêle na nsingi wa itamwi na dinyiya munitamwi, ¹⁸ uchinga mwenu pamo na vanu vammalele va Nnungu muhulule kumala namuna itamwi yanga Kilisto chiivele ing'ulu, yani chiidalambwike na

chiilepile na changa chake na iyendehe yake. ¹⁹ Muchimuimale itamwi yanga Kilisto ipũnda imadi yammalele ya vanu uchinga muumbajwe itimiliki yammalele ya Nnungu.

²⁰ Bahi Nnungu atumbyangwe! Kupapatana na dimongo dikõla madengo nkati mwetu, nang'e anahulula kutenda vitukutuku vikulu namene kupunda avila vituyuwa au kuvikum-bukila. ²¹ Yesu Kilisto na vanu vankulupila Yesu vavave ing'anya ya kutumbyangwa kwa Nnungu, vanu va vivelõkwa vyammalele, vyaka na vyaka. Amina.

4

Mmili umo

¹ Bahi nangu ngujukile ninfungwa ing'anya ya kuntumikila Nang'olo, ngũmpembejanga mwenu muikalange malinga chimuchemwije na Nnungu. ² Lisulupusange na kuva mmampole na kuva mmanu mma kupililila, akuno umupilililana mmene kwa mmene kwa itamwi. ³ Mutumbame namene kuchunga umoja kwa amani innundanya mwenu, umoja aula waidanawo Umumu Wanaswe. ⁴ Hwetu tuvammalele nni mmili umo, na Umumu Wanaswe nni yumo malinga chimuchemwije muũve na lilolelo limo, apala pamunachemwije na Nnungu. ⁵ Pavele chihhi Nang'olo yumo na ing'ulupa imo na ubatiso umo. ⁶ Na pavele chihhi Nnungu yumo nanang'e njo Atata wa vanu vammalele, atutawala hwetu tuvammalele na akõla madengo kupitila hwetu tuvammalele na akõla nkati mwetuhwe tuvammalele.

⁷ Henga kila munu muhwetu apewije dimongo kupapatana na chajaliwije na Kilisto kuva na inujo ya inema. ⁸ Malinga chilahaula Malemba Lanaswe kuva, "Pakwedile muha kulihunde, apapatene na vanu vavavwete litwala, nkuveng'a vanu vake dinujo."

⁹ Dachi, lilove alino, "Pakwedile muha kulihunde," mana yake chamani? Mana yake nni kuhaula kuva, Kilisto atandilike hoti kusulupuka pahi chilambo, kwa vanu vahwile. ¹⁰ Ayula anasulupwike pahi chilambo, nang'e njo akwedile muha namene kupunda kumahunde kwammalele uchinga aombaje mwammalele. ¹¹ Kilisto njo avapõle vanu dinujo. Vanji avajuhije kuva mitume na vanji kuva manabii na vanji kuva akutanga Malove Lambone na vanji kuva vachungaji na vanji kuva vakuhunda va Lilove Iya Nnungu. ¹² Atendile uchocho uchinga avatayalise vanu va Nnungu kwa madengo la utumishi ili hwetu tuvanu vake tupate kudengwa, yani hwetu tujukile kuva mmili wake Kilisto. ¹³ Anelo lachilahwenehe mpaka tuvammalele patumbeuhwikila umoja wa ing'ulupa yetu na kummala namene Mwana wanga Nnungu, uchinga tutandeki na kuhwikila chipimo cha utimilifu wanga Kilisto. ¹⁴ Bahi tukambekua kavila muchi tuvakanunu, utuyahwa kila m'bali na kupepeluhwa na mpapa wa kila namuna wa mahundo lavahũnda vanu akuno uvavambila vanu vanji na kuvatindinganya kwa ulamba wavo. ¹⁵ Henga tukahaulanila uhiu kwa ntima wa itamwi, tuchitutandeki mmambo lammalele na kuhwikila kuva muchi Kilisto, ajukile kuva muti wa mmili wake, yani vanu vankulupila. ¹⁶ Nang'e aditenda dimbande dyammalele dya mmili dilundanywe pamo na kuva mmili umo. Na kila imbandi ikakõla madengo lake, ichikula dimbande dinji na kuuhululiha mmili kukulumuka na kulidenga wene kwa indila ya itamwi.

Kuludana na Kilisto kuntenda munu kuva wahambi

¹⁷ Bahi kwa mamulaka langa Nang'olo, nangu ninnyuwanga namene kuva, munaikalange kavila malinga chivaikalanga vanu vakammaite Nnungu, vanu vapapata mawaso lavo lakemana, ¹⁸ ing'anya ding'ano dyavo divele nnupi. Vanu anevo vavelenge kulehu na umi wanga Nnungu ing'anya ya uvelu wavo na kukamajanga kwa mitima yavo. ¹⁹ Vanu anevo vakõna dihoni kananga kadiki na vanilihuma mwalehu kutenda chidilembela ditama dyavo, akuno uvatenda kwa hamu kila namuna ya vitukutuku vihakalenge.

²⁰ Henga mwenu nanga pamulihundile anelo kunnyamba Kilisto. ²¹ Nni muhiu kuva mwenu munipilikana habali dyake na kuhundwa uhiu upatikana kwanga Yesu. ²² Mũnihundwa kuukudumbalanga unu wenu wa machedo, yani kuleka kuikalanga muchi chimuchiikalanga anepo patandi. Unu anewo unaondongeka ing'anya ya kupapata tama dyake dikumbya. ²³ Na mũnihundwa kuva, disungu dyenu na ding'ano dyenu dilembelewa ditendwe kavila kuva dyahambi. ²⁴ Na mũnihundwa kuva, mulembelewa muliwajange unu wahambi wauumbile Nnungu kuva muchi mwene Nnungu, yani kuva na uwambone wa uhiu na uwanaswe wa uhiu.

²⁵ Bahi lekanga kulambila. Kila munu annyaulile nkũkulupila nnyake uhiu kwa kuva tuvammalele nni dimbandi mummili wanga Kilisto. ²⁶ Mukasunala, munaleke isunadi yenu uintenda mutende masambi, na munahwenehe kusunala mpaka kuswa liduva. ²⁷ Na wala munanchimulile Ibilisi nnango. ²⁸ Munu woheyo aiva, anaive kavila, henga

àlembelewa atumbame kukola madengo uchinga ààve na chinu cha kuvayavila amahuvani. ²⁹ Munatangole malove lávaondongàngà vanu, henga mùlebelewa mutangole chihi malove lafâla kuva denga vanu vanji kupapatana na muvavelelee vanu vene uchinga malove anelo laveng'e inema anevo vanu valapilikâna. ³⁰ Munannyuvaje Umumu Wanaswe wa Nnungu, kwa kuva aneyo nni chimaiho chivikwije kwenu mwenu mukaha kuba mwenu nni mmanu mma Nnungu na kuva àmbempohanga mwenu nniiduva lya kuhukbolewa. ³¹ Bahi yahililanga kulehu umongo na kusunala na kutunuuka na timbwili na kulambililana pamo na kila namuna ya lahakalenge. ³² Henga tendelanila lambone na kuvikilaniila chididi. Kila munu mmwenu ansamehe nnyake makosa lake malinga Nnungu chansamehite mwenu kupitila kwanga Kilisto.

5

Kuikala munng'anje

¹ Bahi nnyejange Nnungu, kwa kuva mwenu nni mmana vake wantamwanga. ² Bahi muikalange kwa kutamwana malinga Kilisto chatutamwije hwetu na kuuhumya umi wake kwajili yetu kuva muchi sadaka ya kupija, inung'ila na inkatapalila Nnungu.

³ Kwa kuva, mwenu nni mmana mma Nnungu, bahi umalaya na kila namuna ya uhakwa na kung'unuka vinapwawe kwenu mwenu. ⁴ Uchocho, lanapilikanike malove la dihoi wala la uvelu wala la mang'wanyu lakâfala, kwa kuva anelo lakâlebelewa lapwawe kwenu mwenu. Chilembelêwa kwenu mwenu nni kunnombolela Nnungu. ⁵ Bahi mumale mwalehu kuva, nanga mmalaya woheyo wala munu atênda lahakalenge wala ang'unûka ambekûva na mapala mu Ufalume wanga Kilisto na Nnungu. Kwa kuva, munu ang'unûka àlandana na munu ayûwa disanamu.

⁶ Munu woheyo anankumbange kwa malove lake lakemana. Kwa kuva, kwa makosa malinga anelo, gasabu yanga Nnungu ìmbevaдилila vanu vammalele vakâmpilikana. ⁷ Bahi munakumilane na vanu malinga anevo. ⁸ Anepo patandi mwenu mùikalanga nnupi, henga hambi kwa kulundanywa na Nang'olo mùikalanga munng'anje. Bahi ikalanga malinga vana va munng'anje, ⁹ kwa kuva, vihepo vya munng'anje nni kuva na uwambone wa kila namuna na kutenda lalalembela Nnungu na kuva munu wa uhiu. ¹⁰ Tumbama namene kumala vitukutuku vinkatapalila Nang'olo. ¹¹ Munakumile matendo la nnupi lakemana, henga mùlebelewa mulapisulange. ¹² Kwa kuva, nni dihoi kulatambulanga mambo àlalâ latendeka kwa sili na vanu vakâmpilikana Nnungu. ¹³ Henga matendo lammalele palapihuliwa na nng'anje, lânaonekana. ¹⁴ Kwa kuva, nng'anje nni utênda kila chinu chonekane. Njo mana tûhaua kuva, "Imuka wako ulêle, ufufuke kuhaloka kwa vanu vahwile, na Kilisto achiakulangajije."

¹⁵ Bahi lyongolelange namuna chimuikalanga. Munaikalange muchi mavelu ila muikalange muchi mmanu mmêle na lûnda. ¹⁶ Utumile saana uhiku auno umuvenawo, kwa kuva, alano nni maduva la mambo la kuhakalanga. ¹⁷ Bahi munâàve mavelu, henga mulamale àlalâ lalalembela Nang'olo Nnungu. ¹⁸ Lekanga kukalewa divayi, kwa kuva, kukalewa kutendiha vanu vanahulule kulidivila, ila mwenu mùlebelewa muumbajwe Umumu Wanaswe, ¹⁹ akuno umutangojana kwa malove la Sabuli na dihimu dya kunnombolela Nnungu na dihimu dinji dya chinnungu. Mumwimbile Nang'olo na kunhangalalila mmitima yenu yammalele, ²⁰ na kunshukulu Nnungu Atata maduva lammalele kwa kila chinu, kwa lina lyanga Nang'olo wetu Yesu Kilisto.

Mahundo kwa valombwije na valombîle

²¹ Mupilikanane mmene kwa mmene kwa kumweshimu Kilisto.

²² Mwenu mmakongwe, vapolikane valume venu malinga chimumpilikana Nang'olo wetu. ²³ Kwa kuva, nnume àvele na mamulaka kwa n'jawe, malinga Kilisto chavéle na mamulaka kwa vanu vankulupîla. Kilisto mwene nni Mpohi wa mmili wake, yani vanu vankulupîla. ²⁴ Bahi malinga vanu vankulupîla Yesu Kilisto chivampilikana nang'e, uchocho vakongwe nanganang'o vâlebelewa vavapilikane valume vao kwa kila chinu.

²⁵ Na mwenu mmalume vatamwange ajavenu malinga Kilisto chanavatamwije vanu vankulupîla, nkuuhumya umi wake kwajili yavo. ²⁶ Àtendile uchocho uchinga avatende kuva va Nnungu kwa kuvahahula kwa medi na kwa lilove lyake. ²⁷ Ànivahahula uchinga aling'e mwene vanu vankulupîla, akuno vavêlê muhali ya ukulu, yani bila kuva na madolidoli nnimbende wala likwinyansi nnimbende, au vitukutuku vinji vivêle malinga anevyo. Na badala yake vanu vankulupîla, vâàva vanaswe na bila kuva na chilema chohecho. ²⁸ Uchocho, valume vâlebelewa vavatamwe ajavao malinga chivaitamwa miili yavo vene. Kwa kuva, ayula antâmwâ n'jawe, àlitamwa mwene. ²⁹ Kwa kuva, nanga munu

auvênga mmili wake mwene, henga ànaulisa na kuuchunga malinga Kilisto chavachunga vanu vankulupîla. ³⁰ Kwa kuva, hwetu nni dimbandi dya mmili wake. ³¹ Malinga chilahaula Malemba Lanawe kuva, “Ing’anya ya anelyo, nnume àmbeneka atatake na anyokwe koka alundane na n’jawe, na anevo vavili vàmbekeva mmili umo.” ³² Ìnikamajanga namene kukameka sili aneyo, henga nangu ngùtangola mambo lannyâmba Kilisto na vanu vankulupîla nang’e. ³³ Pamo na anelo, kila nnume àmbelewa antamwe n’jawe malinga chalitamwa mwene, na kila nkongwe àmbelewa àmweshimù nng’andomwe.

6

Vavana na vavavelêke

¹ Mwenu mmavana, vapilikane vammelekenge, ing’anya mwenu ni mmanu vake Nang’olo, kwa kuva uvila nni chiilembelewa kutenda. ² “Mweshimu atatako na anyoko.” Aino njo amuli inandi ivêle na ahadi, ³ “Mweshimu atatako na anyoko uchinga upate wasa na ùve na vyaka vyohe pachilambo.”

⁴ Na mwenu anga atata, munavasunaje anavenu, ila mùlembelewa muvalele kwa kuvaduma na kuvahunda mahundo langa Nang’olo.

Vatumwa na anang’olo vao

⁵ Mwenu mmatumwa, mùlembelewa muvapilikane anang’olo venu kwa eshima na kwa kuyopa. Tendanga uchocho kwa ntima wanaswe malinga chimumpilikana Kilisto. ⁶ Tendanga uchocho akee chihi pavannolanga umutaha kulipakaha kwa vanang’o, ila mùlembelewa mutumike malinga mmatumwa mma Kilisto akuno umulihumya kutenda àlâlâ lalalembela Nnungu kwa mitima yenu yammalele. ⁷ Lihumyange kukola madengo lenu la utumwa kwa ntima helele kuva muchi muntumikila Nang’olo, akee vanu. ⁸ Mukumbukile kuva, Nang’olo àmbennipa kila muni kupapatana na matendo lake lambone, akàva ntumwa au akànavè ntumwa.

⁹ Na mwenu anang’olo, vatendelange lambone vatumwa venu kwa ntima helele, muleke kuvayoha. Mumale kuva na mwenu mùvele muchi vanang’o, mmammalele mùvele chihi na Nang’olo yumo avêle kulihunde, nanang’e nanga pannola muni woheyo kumeho.

Vikomanilo vya chinnungu

¹⁰ Bahi kwa kumalilila, nangu nînyuwanga mùve na dimongo kwa kulundanywa na Nang’olo na kwa kuyangatwa na dimongo dyake ding’ulu. ¹¹ Walilanga vikomanilo vyamwing’anga Nnungu uchinga muimile na kulumbana na njama dyanga Ibilisi. ¹² Kwa kuva, hwetu tukápanyana ing’ondo na vanu va nchilambo achino, ila tûpanyana ing’ondo na matiyala la anamindenga vavêle nchilambo chikáonekana, yani vatawâla na vakulu na vavêle na dimongo, vavêle nchilambo cha lupi. ¹³ Bahi vîno twalanga vikomanilo vyamwing’anga Nnungu. Kwa kutenda uchocho, muchimuhulule kunnema mmongo mwenu muuhiku aula ulambehumila lahakalenge. Na pamumbemalila kupanyana, mùmbekuva chihi mmechinkuhwînga.

¹⁴ Bahi hwinganga kwa kulihunga uhîu wa Nnungu muchi nkaka mmikundu vyenu na kuwala uwambone wa Nnungu muchi likakamba lya kulichingila mmihuva vyenu, ¹⁵ na hamu ya kuvahubilila vanu Malove Lambone la amani ìive muchi vilatu mmadodo lenu. ¹⁶ Maduva lammalele, ing’ulupa ìive muchi ngawo mmakono lenu, uchinga muhulule kuidimanga myumba ya moto yanga Nanchindenga. ¹⁷ Na upohi ùve muchi kofiya ya kulichingila, na lilove lya Nnungu ìive muchi upanga wamwing’anga Umumu Wanaswe. ¹⁸ Vilinganya kunnyuwa Nnungu kila uhiku akuno umulojwa na Umumu Wanaswe. Hwenehanga kunnyuwa Nnungu kwa kila namuna. Mùve meho bila kuhopela akuno umuvayuwila vanu vammalele va Nnungu. ¹⁹ Uchocho, nguyuwile na nangu, uchinga pangulonjela na vanu, Nnungu aning’e cha kulonjela, ngulonjele bila kuyopa uchinga vanu vamale sili ya Malove Lambone la Nnungu. ²⁰ Nangu ñnihungwa nnilungu ing’anya ya kuva balosi wa Malove Lambone. Bahi yuwanga uchinga ngutangole Malove Lambone la Nnungu chinamilume malinga chingulembelewa.

Disalamu dya ntululilo

²¹ Tikiko, nkùkulupîla nnyetu utuntamwa namene, ntumishi akulupîka mmadengo la Nang’olo, achiannyaulile habali dyangu dyammalele, uchinga mupate kulamala langulata-tenda. ²² Bahi ing’anya ya anelyo, nangu nîntuma kwenu mwenu uchinga mupate kumala habali dyetu na ankamyange mitima yenu.

²³ Mmakukulupîla avangu, nangu nînyuwila mùve na amani. Uchocho, nînyuwila itamwi pamo na ing’ulupa ìhaloka kwanga Atata Nnungu na kwanga Nang’olo Yesu Kilisto, ìive pamo na mwenu. ²⁴ Nînyuwa Nnungu aveng’e inema vanu vammalele vantâmwa Nang’olo wetu Yesu Kilisto kwa itamwi ikàvele na ntululilo.

Baluwa yanga Paolo yavalembidile Vafilipi Ulongoledi wa baluwa ya Vafilipi

Baluwa ya Vafilipi ilembwije na Ntume Paolo, na antambulanga na Timoseo ing'anya alembela vakukulupila va ku Filipi vampwechelele saana Timoseo malinga ntumishi wa Nnungu (sula ya 1:1, 2:19-24). Na yonekana kuva Paolo alembile baluwa avèle nnilungu (sula ya 1:13). Vatalamu va Bibiliya vátenda kuva baluwa aino Paolo alembile avèle nnilungu aneko ku Loma. Bahi ing'anya ya anelyo, vâona kuva baluwa aino ilembwije mmwaka fulani, pepi na mwaka wa 61 kutandikila mwaka wavelekwejiye Yesu Kilisto.

Bahi tunahulula kulihunda mambo kadiki kwamba imanga ya ku Filipi kuhlaloka nchitabu cha Matendo la Mitume. Imanga ya Filipi njo inavele lipanda likulu lya utawala wa Valoma nchilambo cha Makedoniya. Uchocho, likuwa lya vanu vankulupila Yesu litandi kutandihwa nchilambo cha Makedoniya livele alino lya muimanga ya Filipi. Paolo na Sila vátandihije chalumo likuwa anelyo, na kuhungwa nnilungu chilo chimo muimanga aneyo (Matendo sula ya 16).

Inahululika kuva Paolo ávele na makudungilo lohe la kuilemba baluwa aino. Ákudungidile avashukulu Vafilipi kwajili ya inudyo ivantumidile bada ya kupilikana kuva ànihungwa (sula ya 4:10-14). Uchocho, ákudungidile avamaihe Vafilipi namuna chaendelela aneko kulilungu, na ákudungidile avatambulihe anga Timoseo na Epafilodito kwa vakukulupila va ku Filipi (2:19-30) uchinga vavakalibishe na kuvaeshimu malinga vakulu vao.

Uinjipihî wa baluwa ya Vafilipi

1. Sula ya 1:1-11, Paolo átandilika kuilemba baluwa yake kwa kuvasalimila vakukulupila va imanga ya Filipi na kunshukulu Nnungu kwajili vao na kuvayuwila.
2. Sula ya 1:12-30, Paolo ávakamya mitima Vafilipi kuva, ata swala lyanga nang'e kuhungwa nnilungu ljukile kuva faida mu Ufalume wa Nnungu. Bahi navanang'o vâlembelewa vapililile kwa kuva, ata kubanika kwavo kunahululika kuida na faida mu Ufalume wa Nnungu.
3. Sula ya 2:1-30, Paolo àlonjelela namuna chitulembelewa tùve muutumishi wa Nnungu.
4. Sula ya 3:1-4:9, Paolo ávaelesa Vafilipi namuna ya kuikala maisha ya Chikilisto.
5. Sula ya 4:10-23, Paolo ámalilila kwa kuvashukulu vakukulupila va Filipi kwa inudyo ivantumidile na kumuya disalamu.

Ntandiliko wa baluwa yanga Paolo

¹ Baluwa aino ihaloka kwang'une Paolo na Timoseo, hwetu tuvatumishi tùvá Yesu Kilisto. Tùnnembilanga mwenu mmakukulupila mmammalele mulundanyijwe na Yesu Kilisto, muikála ku Filipi, pamo na vakulôdya va likuwa lya vanu vankulupila Yesu na mashemasi va nnikuwa anelyo. ² Tùnyuwilanga inema na amani ihalôka kwa Nnungu Atata wetu na kwa Nang'olo wetu Yesu Kilisto, viive pamo na mwenu.

Kushukulu na kuyuwa kwanga Paolo

³ Nangu nînshukulu Nnungu wangu kwajili yenu kila paninkumbukilanga. ⁴ Kila pangunnyuwilanga mwenu mmammalele, ngüyuwa kwa kuhangalala, ⁵ kupapatana na namuna chimukumilana na nangu mmadengo la kuyanajaja Malove Lambone kutandikila patandi mpaka vino. ⁶ Nangu ngüvele na uhakika kuva, Nnungu atandihije madengo lambone mmimita yenu, nang'e ámbelahweneha mpaka lamaliliké, nniduva alila lya kuuya kwanga Yesu Kilisto. ⁷ Uvula njo chingulembelewa kunkumbukilanga mwenu, ing'anya mwenu mmammalele müvele muntima mwangu. Kwa kuva, vino panguvele nchihungo na ata muuhiku aula pannavele hulu kulatetela na kulamaiha Malove Lambone, mwenu mmammalele mukumilana pamo na nangu inema aila yaning'ile Nnungu. ⁸ Nnungu njo shahidi wangu, ànimala kuva, nantamwanga namene mwenu mmammalele kwa ntima wa itamwi uila ing'ulu yanga Yesu Kilisto.

⁹ Na chinu chingüyüwâ namene kwa Nnungu nni kuva, itamwi yenu ihalije kuyenje-jeka namene pamo na kuumala uhiu wammalele na kuva na lúnda lwa kila namuna, ¹⁰ uchinga mupate kutandola achila chivèle na mana namene. Na kwa kutenda uchocho, muchimuhahuke na bila kuva na likosa nniduva alila lyambeuya Kilisto. ¹¹ Muikalange kwa iikadi umbajijwe matendo lalalembela Nnungu, lan'jalilânga Yesu Kilisto, kwajili ya ukulu na kutumbyangwa kwa Nnungu.

Kuikala kwajili yanga Kilisto

¹² Mmakukulupila avangu, nangu ngùlebela mumale kuva, mambo lammalele lang'anyanya namene kulayanjaja Malove Lambone. ¹³ Kupapatana na anelo, matiyala vammalele va ing'ande yanga Nfalume wa Loma, pamo na vanu vanji vammalele, vànimala kuva ngùvele nchihungo ing'anya ya kuntumikila Kilisto. ¹⁴ Na kuhungwa kwangu, kùvatendile vakùkulupila avetu vohe vâave na dimongo dya kuyanajaja Lilove lya Nnungu bila kuyopa. ¹⁵ Nni muhiu kuva, vanu vanji muanevo vayanajaja habali dyanga Yesu Kilisto kwa wiu na kulambela kutahukana, henga vanji vayanajaja habali dyanga Kilisto kwa makudungilo lambone. ¹⁶ Vanu anevo vayanajaja kwa makudungilo lambone, vâhubilî chihi kwa itamwi, kwa kuva vànimala kuva, ngùvele nchihungo ing'anya ya kulatetela Malove Lambone. ¹⁷ Na vanu avala vayanajaja kwa wiu, vayanajaja habali dyanga Kilisto kwa kulikweta, na makudungilo lavo lakee lambone, vâtenda kuva vâmbenguyenjejija kubanika nchihungo.

¹⁸ Bahi anecho chikee chinu! Ikâva habali dyanga Kilisto dinayanajawa kwa namuna yoheyo, yani kwa makudungilo mabaya au lambone, nangu nahangalala, na nguchinguhwenehe kuhangalala. ¹⁹ Kwa kuva, ñnimala kuva, ing'anya ya kuyuwa kwenu, na kwa kuyangatwa na Umumu wa Yesu Kilisto, nguchinguhunguliwe. ²⁰ Kwa kuva, hamu yangu ing'ulu na lilolelo lyangu nni kuva, kwa namuna yoheyo nikambepata dihoni kwa kulemwa kulatenda âlalâ langulembelewa kulatenda. Henga ñmbetangola bila kuyopa malinga chinichitenda maduva lammalele. Na Kilisto achiatumbyangwe kupitila nangu, ikâva ñimbekukuva ñimumi au ñimbekuhwa. ²¹ Kwa kuva, kwang'une, kulama nni kwajili ya kuntumikila Kilisto, na kwang'une, kuhwa nni faida. ²² Henga ikâva ñimbehweneha kuva ñimumi, nni kwajili ya kukola madengo lavêle na faida ing'ulu. Bahi ing'anya ya anelyo, nangu nikâmala ngutandole lilida, ²³ kwa kuva, ngùutangwa na mambo mavili. Nalembele namene nguuke nikaikale pamo na Kilisto, kwa kuva achino nni chinu chambone namene. ²⁴ Henga chinu cha lasima namene kwajili yenu, nni nangu kuhweneha kuva ñimumi. ²⁵ Kwa kuva, ngùvele na lilolelo anelyo, bahi ñnimala kuva, ñimbehweneha kuva ñimumi na kuikala pamo na mwenu mmammalele uchinga mupate kukulumuka na kuva na ihangaladi muing'ulupa. ²⁶ Na panimbeida kavila kwenu mwenu, muchimuve na ing'anya ya kulyonela Yesu Kilisto kwa kupwawa kwangu.

²⁷ Henga kwa namuna chilalembela Malove Lambone lamwâmba Kilisto, mwenu mùlembelewa muikalange saana. Na kwa kutenda uchocho, ata nikâida unamwonanga au nikanaike, ngupate kananga kupilikana kuva, mmechinkuimila saana akuno muvêlê na likudungilo ulimo, na kuva, mmammalele kwa pamo mmechinkupanyana ing'ondo kwajili ya ing'ulupa ihalokâna na Malove Lambone. ²⁸ Munavayope amongo venu wala kadiki. Na anecho chimbekukuva chimaiho kwavo, kuva, vanang'o vâmbekwondongwa, na mwenu mûmbepohwa, kwa kuva, Nnungu mwene nni ampohânga mwenu. ²⁹ Kwa kuva, Nnungu âmwing'enge mwenu inema ya kuntumikila Kilisto, na akee chihi kwa kunkulupila bahi, henga pamo na kubanihwa kwajili yake. ³⁰ Na kwa kubanihwa kwenu, mwenu mùkumilana pamo na nangu kupanyana ing'ondo. Mwenu mwaningwona ungupanyana ing'ondo aila, na mmechinkupilikana kuva, mbêchinkupanyana ing'ondo uila mpaka vino.

2

Kulisulupuha, na ukulu wanga Kilisto

¹ Dachì, kulundanywa kwenu na Kilisto tenda kùnkamyanga mitima? Dachì, itamwi yake tenda ñntujanga mitima? Dachì, tenda mùikalanga kwa kukumilana na Umumu Wanaswe? Dachì, tenda mùvele na ntima wambone na wachididi? ² Bahi nguumbajange ihangaladi muntima mwangu kwa kuva na likudungilo ulimo na itamwi uimo na isungu uimo na mawaso ulamo. ³ Munatende chinu chohecho kwa kulikweta au kwa kulyona, henga kila munu alisulupuhe kwa nnyake, akuno kila munu wamwona nnyake kuva wa mana kupunda nang'e. ⁴ Kila munu anatahe chihi faida yake mwene, henga atahe na faida ya vanu vanji. ⁵ Mùuve na isungu malinga aila yanavenayo Yesu Kilisto.

⁶ Kutandikila anepo patandi nang'e âvele mwavelelee Nnungu, henga nang'e kuva mwavelelee Nnungu nanga panawene kuva chinu cha kulikongonekela.

⁷ Henga kwa kutamwa kwake mwene, ânivileka aneyo vyammalele, nkulijuha mwavelelee ntumwa, nkuva mwavelelee munu.

⁸ Na páonekênê avêlê muchi mwavelelee munu, ânisisulupuha kwa kumpilikana Nnungu mpaka kukubali kuhwa, ata kuhwa munsalaba.

⁹ Bahi ing'anya ya anelyo, Nnungu ânintumbyanga namene kupunda vammalele,

nkumwing'a lina likulu kupunda malina lammalele,

¹⁰ uchinga viumbe vyammalele vya kulihunde na vya pachilambo cha vanu vahwile,

vitindivale malundi kwa kulieshimu lina anelyo lyahambi,

¹¹ na kila chiumbe chiyambukile kuva, Yesu Kilisto njo NANG'OLO,* na Nnungu Atata achiatumbyangwe kwa namuna aneyo.

Langajanga muchi nng'anje wa pachilambo

¹² Bahi mmakukulupila avangu, nangu pannavele kwenu mwenu, maduva lammalele mwenu múnangupilikana, na vino chikavele chinu chambone namene muhwenehe kutenda uchocho ata mmaduvano languvele kulehu na mwenu. Bahi ikalanga muchi upohi wenu chunnembelanga muikalange kwa kunnyopa Nnungu na kutetemela, ¹³ kwa kuva, Nnungu njo akóla madengo nkati mwenu na kumwing'anga isungu ya kulambela na kutenda àlalá lankatapalila mwene.

¹⁴ Tendanga kila chinu bila kuhinginika wala kutahukana, ¹⁵ uchinga mùùve mmanu mukávele na likosa na mukávele na uhakwa. Na kwa namuna aneyo, muchimuve mmana mma Nnungu mukávele na likosa ching'ati vanu va chilambo achino, vatendânga lahakalenge na vahochedile. Mùlembelwa mulangaje malinga dinondwa chidilangaja kumahunde, ¹⁶ akuno umulakamula malove laida na umi. Na anepo nni panimbepata ing'anya ya kulyona nniduva alila lyambeuya Kilisto, kwa kuva chimbekuva chimaiho chimbemaiha kuva kutumbama kwangu na madengo langu vikanayahike chihi bule.

¹⁷ Kuhwenaha kwenu kunkulupila Nnungu na utumishi umuutenda kwa Nnungu ùvele muchi sadaka. Na ata umi wangu kuuhumywa kuva muchi sadaka ya chikimbilo chalumo na ing'ulupa yenu, henga nimbekuva chihi nkuhangelala, na nangu ngùlembela na mwenu mmammalele mukumile ihangeladi aneyo. ¹⁸ Bahi hangalalanga, na nangu nguchingukumile ihangeladi yenu.

Paolo ànnombolela Timoseo

¹⁹ Bahi Nang'olo Yesu akátamwa, ngùlelela nintume Timoseo kwenu mwenu, maduva kadiki laida, uchinga pambeuya ngupate kutujwa ntima kwa habali dinimbepilikana kuhaloka kwenu mwenu. ²⁰ Nangu nikee na munu yunji avèle na isungu muchi yang'une, nang'e nni munu ambenkambikambila mwenu kwa uhiu. ²¹ Vanu vanji vammalele vákambikambila chihi mambo lavo vene, akee langa Yesu Kilisto. ²² Mwenu mmene múnimala namuna Timoseo chalilangujije kuva ànafala, kwa kuva ànitumika namene mmadengo la kuyanajaja Malove Lambone pamo na nangu, malinga mwana chakola madengo pamo na atatake. ²³ Bahi panimbemala mambo lambengukôja layâmba kuhungwa kwangu, ngùlelela nintume kwenu mwenu upehi. ²⁴ Na nangu nimwene ngùvele na lilolelo kwanga Nang'olo kuva, nikambetima kwida kwenu mwenu.

²⁵ Ngùwene kuva nni lasima nintume kwenu mwenu nkùkulupila nnyetu Epafilodito, akumilâna na nangu kukola madengo na muing'ondo ya Malove Lambone. Nang'e njo umuntumile anguyangate kupapatana na namuna chingusikike. ²⁶ Nang'e ávele na hamu namene ya kumwonanga mwenu mmammalele, na ntima wake ùnakambakamba kwa kuva, mwenu mwanipilikana kuva ànauula. ²⁷ Nni muhiu kuva, ànauula namene pepi na kuhwa, henga Nnungu nkummikila chididi, na akee chihi Epafilodito weka anavikiwijwe chididi, henga pamo na nangu, uchinga nangu nnàave na nnihindambi linji. ²⁸ Bahi nangu nguvenkutumbama kuntuma kwenu mwenu, uchinga pamumbemwona mupate kuhangelala kavila, na lipamba lyangu kumwamba mwenu lipate kupungula. ²⁹ Bahi mpwechelange kwa ihangeladi ing'ulu namene malinga nkùkulupila nnyenu, kwa kulundanywa kwenu na Nang'olo. Mùlembelwa muvatumbyange vanu malinga aneyo, ³⁰ ing'anya, nang'e ávele pepi na kuhwa kwajili ya madengo langa Kilisto. Nang'e ásumisije umi wake kwa kwida unaning'a nsada aula umukanahulwile mwenu mmene kuning'a ing'anya mwávelenge kulehu.

3

Tukáisingila mambo la chimmili

¹ Bahi ntululilo, mmakukulupila avangu, hangalala kwajili ya kulundanywa kwenu na Nang'olo. Nangu nikáhopela kunnembilanga kavila mambo ùlalá laninnembidile patandi, kwa kuva lachilanchungange mwenu. ² Lichungange na anevo vanu najisi, vatendânga

* **2:11** Nnilailano Iya Kala vátumilá lina "NANG'OLO" badala ya YAHWE, yani lina lyanalitambujije Nnungu kwanga Musa. Vayahudi vanji pavachisoma Malemba Lanaswe pachinu panalembwijje YAHWE vakáchisoma uchocho ila vásómá ADONAYI, ing'anya ya kulieshimu lina anelyo YAHWE. ADONAYI mana lake NANG'OLO. Bahi munsitali auno Nnungu ànwing'á Yesu lina lyake mwene Nnungu, yani YAHWE.

lahakalenge, vavanamatija vanu vavalulwe uchinga vapohwe. ³ Hwetu tunkulupila Yesu nni tuyalwike chiuhiu, kwa kuva tumwabudu Nnunu kwa kulojwa na Umumu Wanaswa, na kulyona kwajili ya Yesu Kilisto, akee kulisingila mambo la chimmili. ⁴ Ikànavu nangu ngùvele na ing'anya ya kulisingila mambo la chimmili, henga nanga pangulisingila mambo anelo. Ikàva pàvele munu àlyona kuva àvele na ing'anya ya kulisingila mambo la chimmili, nangu ñnimunda munu aneyo. ⁵ Kwa kuva, nangu ngiyalwike nguvèlè na changa cha maduva nane. Nangu nni Mwisilaeli wa litawa lwa Benjamini, na nni Mwebhaniya muhiu. Na kuyamba mambo la kukamula Sheliya ya Chiyahudi, nangu ngùvele Nfalisayo,* ⁶ na kuyamba kutumbama kwajili ya dini ya Chiyahudi, nangu ñnavabaniha namene vanu vankulupila Yesu. Na kuyamba mambo la kuvalangiwa uwambone pameho panga Nnunu kwa kuikamula Sheliya, nangu nikànavale na likosa lyohelyo. ⁷ Henga mambo anelo lammalele lánavele na faida kwang'une, vino nilavalangila chihi kuva asala kwajili ya Kilisto. ⁸ Pamo na anelo, nangu ngùvalangila chihi vitukutuku vyammalele kuva vikee mana kwajili ya samani ing'ulu ya kummala Yesu Kilisto Nang'olo wangu. Kwajili yanga Yesu, nangu ñnikubali kupata asala ya vitukutuku vyammalele, unguvivalangila kuva muchi mavi uchinga nimpate Kilisto, ⁹ na kulundanywa nawe mwalehu. Na hambi nangu nikàlivalangila kavila kuva wambone pameho panga Nnunu kupapatana na matendo langulatendile, yani uwambone aula upatikàna kwa kuikamula Sheliya. Henga vino ngùvalangiwa kuva wambone pameho panga Nnunu kwa indila ya kunkulupila Kilisto, yani uwambone aula uhalòka kwanga Nnunu kupitila ing'ulupa. ¹⁰ Chinu chingulembela nangu nni kummala Kilisto na dimongo dya kufufuka kwake na kukumilana pamo nanang'e muibaniki yake, na kuhwa kwangu kulandane na kuhwa kwake, ¹¹ uchinga ngùvele na lilolelo lya kufufuka kahaloka kwa vanu vahwile.

Kutumbama mpaka kuntululilo

¹² Nikátamwa kuhaula kuva ñnihwikila kupata anelo lammalele au kuva ñnikamilika tayali. Henga mbechinkuhweneha kutumbama uchinga ngupwechele inujo, na njo mana Yesu Kilisto àningukamula ngùve wake. ¹³ Mmakukulupila avangu, nangu nikàlivalangila kuva ñnipata inujo aneyo, henga chinu chingutèndà nni kulaluvaila lammalele lapitile, na kutumbamila àlalà lavèle muyo mwangu. ¹⁴ Bahi mbechinkutumbama kuhwena muyo mpaka kuntululilo uchinga ngupate inujo aila yatuchemeledile Nnunu aneko kulihunde kwa indila ya Yesu Kilisto. ¹⁵ Hwetu tuvammalele tutolomedile muing'ulupa, tùlembelwa tùvele na isungu aneyo. Henga ikàva vanu vanji mmwenu vavele na disungu dinji, bahi Nnunu achiannyunikulilange. ¹⁶ Henga pamo na anelo lammalele, tuhwenehe muyo kutandikila anepo patuhwikidile.

¹⁷ Mmakukulupila avangu, nguyejange nangu, na valolehange saana vanu avala vaikalanga malinga chimituwene hwetu utuikala. ¹⁸ Kwa kuva, nangu naninnyaulilanga myanda yohe, na hambi ninnyaulilanga kavila, tena kwa mihodi kuva, pàvele vanu vohe vaikalanga kwa kwona kuva, kuhwa kwanga Kilisto munsalaba nni chinu chakuchimwa. ¹⁹ Na ntululilo wavo ni kwondongeka, kwa kuva, nnunu wavo nni kutenda chiilembela miili yavo, vànalyona kuyamba mambo la dihoni látatèndà, na vàmikumila chihi mambo la chilambo achino. ²⁰ Henga hwetu ni laiya tùvá kulihunde, na tùnnolela Mpohi wetu, Nang'olo wetu Yesu Kilisto akamole kahaloka kulihunde. ²¹ Nang'e àmbeupindikulanya auno mmili wetu wa kudabadanga na kuulandanya na mmili wake wa ukulu kwa dimongo dyake dnyululilaha kuvivika vitukutuku vyammalele pahi mamulaka lake.

4

Malaijo

¹ Bahi mmakukulupila avangu unintamwanga, nangu ngùvele na hamu namene ya kumwonanga kavila. Mwenu nni mujùka ihangaladi yangu na litaji lya ushindi wangu. Mmakukulupila avangu unintamwanga, nangu ninnyuwanga muhwenehe kunkulupila Nang'olo.

² Nikuyuwa namene wako Evodiya na wako Sintike, mùvele na isungu uimo ing'anya mwenu nni mmanu mma Nang'olo. ³ Na wako ntumishi nnyangu ukulupika,* nakuyuwa uvayangate vamahe aneyo, kwa kuva vànilikambyakambya namene pamo na nangu mmadengo la kuyanajaja Malove Lambone. Vamahe aneyo vavelele pamo na Kelementi na vamadengo avangu vanji vammalele, na aneyo vammalele malina lavo lànilembwa Nchitabu cha Umi.

* 3:5 Mafalisayo, Vavele vanu va lisehebu fulani lya dini ya Chiyahudi na vànimaikana kuva vanu vaikamulilaha namene Sheliya ya Musa. * 4:3 Nchigiliki ilembwijé "suzogos" mana lake ntumishi nnyangu, na ñnahululika kuva nni lina lya munu.

⁴ Hangalalanga maduva lammalele ing'anya ya kulundanywa kwenu na Nang'olo. Na ngúhaua kavila kuva, hangalalanga! ⁵ Langujanga upole wenu kwa vanu vammalele, kwa kuva Nang'olo àvele pepi kuuya. ⁶ Munààve na lipamba kwamba chinu chohecho, henga kwa kila hali imuvenayo, nnyaulilange Nnungu àlálá lamusikikidile, kwa kunnyuwa na kumpembeja pamo na kunshukulu. ⁷ Na amani ya Nnungu ipúnda ding'ano dyammalele dya vanu, ichiichunge mitima yenu na disungu dyenu, ing'anya ya kulundanywa kwenu na Yesu Kilsto.

⁸ Na ntululilo, mmakukulupila avangu, lavikange muntima mambo lammalele la uhiu na la kweshimika na la haki na lahahwike na la kukatapala na àlálá lalembeléwa kulombolewa na la unu wambone na àlálá lalembeléwa kutumbyangwa. ⁹ Latendange àlálá lamulihundile na kulapwechela kuhaloka kwang'une, na kulapilikana na kulona kuhaloka kwang'une, na Nnungu wa amani achieve pamo na mwenu.

Paolo àvashukulu Vafilipi

¹⁰ Nang'olo àninguhangalaja namene kwa kuva, hambi mwenu muningukumbukila kavila kunguyangata. Ñnimala kuva ñmechinkunguhimukila maduva lammalele, henga mukanapete chihi wasa wa kunguyangata. ¹¹ Nangu nikátangola uchocho ing'anya ya kuva ñnisikika, kwa kuva ñnilihunda kulisika na hali yoheyo imbenayo. ¹² Ñnimala kwikala muhali ya kusikika na ñnimala kwikala muhali ya kuva na vyohe. Nangu ñnikombelela namuna ya kulisika na kila hali, ikáva hali ya kusiba au ya indala, ikáva hali ya kuva na vitukutuku vyohe au kusikika. ¹³ Nadihulula hali dyammalele kwa kuva, Kilsto àngutaya dimongo. ¹⁴ Henga mwenu mwendile saana kukumilana na nangu muilagi yangu.

¹⁵ Mwenu Mmafilipi mñimala saana chiinavele apala pannatandilike kuyanajaja Malove Lambone nchilambo chenu cha Makedoniya. Panguukile nchilambo anecho, mwenu bahi njo likuwa lya vanu vankulupila Yesu lichikumilana na nangu kwa kuning'a nsada. ¹⁶ Kwa kuva, ata mahiku lammalele lannavele ku Sesalonike, mwenu muningupelekejija nsada kwa àlálá lannasikikidile, na mwendile uchocho akee chihi mwanda umo. ¹⁷ Nangu nikátangola malove anelo ing'anya ya kuva ngùlebela ngupate dinudyo kuhaloka kwenu mwenu. Ila chingulembela nangu nni kuva, mwenu mupwechele dinudyo kuhaloka kwa Nnungu kupapatana na uwambone wenu kwang'une. ¹⁸ Ngùvele na vitukutuku vyohe, na ñniombalwa, kwa kuva Epafilodito àningupelekejija dinudyo dyenu dyammalele. Dinudyo adino ðivele muchi sadaka inung'ila saana pameho panga Nnungu, sadaka iyambukilwa na kunkatapalila Nnungu. ¹⁹ Bahi kwa indila ya Yesu Kilsto, Nnungu wangu achiamwing'ange vitukutuku vyammalele vimusikikidile, kupapatana na ukulu wa utajili wake. ²⁰ Atumbyangwe Nnungu Atata wetu, vyaka na vyaka. Amina.

Disalamu dya ntululilo

²¹ Vasalimile vanu vammalele vankulupila Yesu Kilsto. Vakúkulupila avetu vapawije apano na nangu, vànansalimilanga. ²² Vakúkulupila vammalele vànansalimilanga, na asa avala vavéle muing'ande ya Nfalume wa Loma.†

²³ Nangu ñnnyuwilanga mwenu mmammalele inema ihalòka kwa Nang'olo wetu Yesu Kilsto ìive pamo na mwenu.

† 4:22 Nsitali auno ùlembwijé Kaisali, kuyamba lina lya cheo cha Nfalume nkulu wa Loma.

Baluwa yanga Paolo yavalembidile Vakolosayi Ulongoledi wa baluwa ya Vakolosayi

Baluwa aino ilembwije na Ntume Paolo (sula ya 1:1). Álembile baluwa aino akuno avèle nnilungu, panjika yavele muimanga ya Loma, mmwaka fulani pepi na mwaka wa 60 kutandikila mwaka wavelekwejiye Yesu Kilisto. Baluwa ya Vakolosayi pamo na aila ya Vaefeso na Filimoni dicheywa baluwa dya nchihungo ing'anya ádilembile avèle nnilungu. Baluwa aino Paolo alilembidile likuwa lya vanu vankulupila Yesu lya imanga ya ku Kolosayi. Paolo nanga panalitandilijije nang'e likuwa anelyo, henga àlyona kuva àvele na wajibu kwa likuwa anelyo (sula ya 1:7 na 2:1). Sula ya 1:7 yònekana kuva likuwa anelyo litandilijijwe na Epafila, mwenedi wa ku Kolosayi.

Paolo ánisusuhwa na mahundo fulani la kulambila lanapwawije nnikuwa anelyo lya Vakolosayi. Njo mana sehemu ing'ulungwa ya baluwa aino ilonjeledile swala anelyo. Inahululika kuva, nnikuwa anelyo múvele na likuwa lya Vakilisto vavèle na asili ya Chiyahudi vachilinga kuvanamatiya Vakilisto vanji vadikamule Sheliya dya Chiyahudi dya Lilailano lya Kala, asa-asa swala lya kuyaluka. Paolo àhaua saana kuva, Vakilisto nanga pavavele na chinu chohecho cha kulisingila wala munu woheyo wakuvatenda vakubaliwe na Nnungu, ila Kilisto weka (sula ya 1:5-20), na kuva mahundo lahalokàna na mawaso la chimunu nanga palavele na mana (sula ya 2:8).

Uinjipihwa wa baluwa ya Vakolosayi

1. Sula ya 1:1-2, Paolo àtandilika baluwa yake kwa kuvasalimila vakúkulupila va ku Kolosayi.
2. Sula ya 1:3-3:4, Paolo àhaua kuva, Kilisto njo nkulu wa viumbe vyammalele, nanang'e njo lisingilo lyetu. Kwa kutangola malove anelo, Paolo ayang'ula mahundo la kulambila layanjele ku Kolosayi lachihaua kuva, pàvele vitukutuku vinji vya kulisingila na akee chihí Kilisto weka.
3. Sula ya 3:5-4:6, Paolo àelesa namuna ya kuikala maisha ya Chikilisto, malinga chatenda n'dibaluwa dyake dyohe.
4. Sula ya 4:7-18, Paolo àmalilila kwa kuhumya disalamu na maeleso kuva, baluwa aino isomwe mmakuwa lanji la vakúkulupila la ku Laodikiya.

Ntandiliko wa baluwa yanga Paolo

¹ Baluwa aino ihaloka kwang'une Paolo na kwa nkúkulupila nnyetu Timoseo. Kwa kutamwa kwake mwene Nnungu, nangu ñnichemwa kuva ntume wanga Yesu Kilisto. ² Tunnembilanga mwenu mmakukulupila avetu kupitila kulundanywa kwetu na Kilisto, mwenu mmanu mma Nnungu mukulupika, muikàla imanga ya ku Kolosayi. Tunnyuwilanga inema na amani ihalòka kwa Nnungu Atata wetu, ìive pamo na mwenu.

Paolo ànshukulu Nnungu kwajili ya Vakolosayi na kuvayuwila

³ Tùnshukulu Nnungu, Atata wa Nang'olo wetu Yesu Kilisto, kila patunnyuwilanga mwenu, ⁴ kwa kuva, túnipilikana namuna chimunkulupila Yesu Kilisto na namuna chimuvatamwa vanu va Nnungu. ⁵ Mwanda ntandi pamunahubiliwije ujumbe aula wa uhiu uyamba Malove Lambone, mwenu mwanipilikana kuyamba lilolelo liyamba àlalá lamuvikiwije kulihunde. Lilolelo anelyo njo nsingi wa ing'ulupa yenu na itamwi yenu. ⁶ Malove alano Lambone làvenkuhalija kuhumya vihepo na kuyanjala pachilambo chammalele malinga chitendeke kwenu mwenu kutandikila liduva alila limupilikene na kuumala mwalehu uhiu uyamba inema ya Nnungu. ⁷ Mùnlihunda uhiu anewo uyamba inema ya Nnungu kuhaloka kwa Epafila, ntumishi nnyetu. Nang'e nni ntumishi akulupika wanga Kilisto, akòla madengo kwajili yenu, ⁸ na njo atuhaulidile kuyamba itamwi yenu imujaliwije na Umumu Wanaswe. ⁹ Bahi ing'anya ya anelyo, hwetu nanga patuhopela kunnyuwilanga mwenu, kutandikila liduva alila litupilikene habali dyenu. Tunnyuwa Nnungu annyululihe kumala mwalehu àlalá lalalembela, na kumwombajanga lúnda na ding'ano dya chinnungu. ¹⁰ Tunnyuwilanga anelo uchinga mupate kuikalanga kwa namuna intumbyànga Nang'olo, na kunkatapalila kwa mambo lammalele. Na kwa kuikala uchocho, muchimupe kila namuna ya vihepo vyambone na kuhalija kummala mwalehu Nnungu, ¹¹ na Nnungu achiantayange dimongo dya kila namuna kwa uweso wake nkulu, uchinga mupate kuva na ilindilidi na ipilididi. Na kwa kuhangalala, ¹² muchimunshukulu Nnungu Atata, annyululihije mwenu kuva mmanu mulembeléwa kupwechela sehemu yenu ya mapala lavaungulidile vanu vake vaikalànga munng'anje wa Nnungu. ¹³ Kwa

kuva, nang'e ànitupoha kahaloka muutawala wa lupi nkutuingija mu Ufalume wanga Mwanawe wantamwije. ¹⁴ Na kwa kupitila kwa Mwanawe, hwetu tũnikombolewa kwa kusamehewa masambi letu.

Kilisto nni nkulu wa viumbe vyammalele

¹⁵ Kilisto nni nfano uhiu wa Nnungu akáonekana, nanang'e ànipwawa kabla viumbe vyammalele vikànambipwawa na nni nkulu wa viumbe vyammalele.*

¹⁶ Kwa kupitila nang'e, viumbe vyammalele vĩniumbwa, viumbe vya nchilambo achino na nchilambo chikáonekana, viumbe vyonekàna na vikáonekana, ikàva nni vafalume au vakulu au vatawàla au vavèle na mamulaka va nchilambo chikáonekana.

Na Nnungu ànivumba viumbe vyammalele kwa kupitila nang'e na kwajili yake.

¹⁷ Nang'e ànipwawa kabla viumbe vyammalele vikànambipwawa, na kwa kupitila nang'e, viumbe vyammalele vihwenaha chihi kupwawa.

¹⁸ Nang'e njo muti wa mmili wake, yani vanu vankulupĩla Yesu.

Na nni chitandikilo cha umi wa mmili anewo, kwa kuva, nang'e njo ntandi kufufuka kahaloka kwa vanu vahwĩle, uchinga ààve nkulu wa viumbe vyammalele.

¹⁹ Kwa kuva, Nnungu mwene ìnikatapalila ukamilifu wake wammalele wa chinnungu ùùve nkati mwa Kilisto,

²⁰ na kuvipatanisa viumbe vyammalele na mwene kwa kupitila Kilisto.

Kwa kuva, kupitila myadi yanga Kilisto imwadilike munsalaba, Nnungu nkutenda pààve na amani, muviumbe vyammalele na mwene, viumbe vya nchilambo achino na vya nchilambo chikáonekana.

²¹ Anepo patandi mwenu mwanihapukana na Nnungu, na múvele amongo vake ing'anya ya mawaso lenu na matendo lenu lahakalenge. ²² Henga vino, Nnungu ànimpatanisanga na mwene kwa mmili wanga Yesu, kwa indila ya kuhwa kwake, uchinga Nnungu amwonange kuva mmanu mmanaswe, mmanu mukávele na chilema wala lawama yoheyo pameho pake. ²³ Henga mwenu mùlembelwa muhwenehe kuikalanga muing'ulupa, munatikinywe na kulileka alila lilolelo limupete mahiku lamupilikene Malove Lambone. Nangu Paolo ñnivikwa kuva ntumishi wa kuhubili Malove Lambone, àlalá layanjajĩwe kwa vanu vammalele va pachilambo.

Madengo langa Paolo nnikuwa lya vanu vankulupĩla Yesu

²⁴ Hambi nangu nahangalalila ibaniki yangu kwajili yenu mwenu. Kwa kuva, kubanika kwangu chimmili kũhweneha itimilisi ya ibaniki ya Kilisto ilembelèwa kwajili ya mmili wake, yani vanu vammalele vankulupĩla Yesu. ²⁵ Nangu ngũjukile kuva nintumishi wa vanu vankulupĩla Yesu kupapatana na madengo lángupèlè Nnungu kwajili yenu. Na madengo lene nni kuyanjaja Lilove lya Nnungu saana. ²⁶ Lilove anelyo nni àlalá makudungilo lanapihike kutandikila anepo kala, kwa vívelèkwà vyammalele, henga vino ànilahunukula kwa vanu vake. ²⁷ Kwa kuva, Nnungu álembedile vanu vake vamale kuva, ukulu nkulu wanga Kilisto nni chalumo na mwenu mmanu mukávele Mmayahudi. Na makudungilo anelo lávele kuva, Kilisto aikale nkati mwenu, na anelyo limaiha kuva mwenu muchimukumile ukulu wa Nnungu. ²⁸ Bahi hwetu tũnyanjaja Kilisto kwa vanu vammalele. Tũnan'duma na kunnyunda kila munu kwa lúnda lwammalele, uchinga tuvayangate vanu vammalele vahwikile kuva vakamilifu kwa kulundanywa kwavo na Kilisto. ²⁹ Bahi ing'anya ya anelyo, nalikambyakambya akuno ungutumbama kwa dimongo adila ding'ulu dya Kilisto dikóla madengo nkati mwangu.

2

¹ Ngùlembela mumale namuna chingutumbama kukola madengo kwajili yenu, na kwajili ya vanu vankulupĩla Yesu va imanga ya ku Laodikiya na kwajili ya vammalele vakánapata kungwona kwa meho. ² Ngútenda uchocho uchinga vakamywe mitima na kulundanywa muitamwi. Henga namene vapate kuva na uhakika mwalehu uhalokàna na elimu ya chinnungu. Anepo nni pavambemala mwalehu makudungilo la Nnungu lanapihike, yani kummala Kilisto mwene. ³ Kwa kuva, nkati mwake dipihijwe hasina dyammalele dya lúnda na elimu ya chinnungu.

* **1:15** Nchigiliki ilembwijé "chihungumikova" kwa kuva mwana ntandi kuvalekwa ààva nnongoledi na nkulu va vana vammalele.

⁴ Ninnyaulilanga mwenu malove alano uchinga munu woheyo anannambilange kwa malove la kuutila. ⁵ Ikàna nangu ngùvele kulehu na mwenu, henga isungu yangu ivele pamo na mwenu, na nangu nahangalala kupilikana namuna chimuikalanga saana na kuhwinga muing'ulupa yenu kwanga Kilisto.

Ikalanga kwa kumpapata Kilisto mwene akee mahundo la vanu

⁶ Kwa kuva, mùnimpwechela Yesu Kilisto kuva Nang'olo wenu, bahi ikalanga kwa kumpapata nang'e. ⁷ Mumelelee dinyiya nkati mwake, mulidenge nkati mwake na kuhwinga muing'ulupa, malinga chimuhundwije, na mùùve mmanu muumbèlwe na shukulani.

⁸ Lyongolelange, munu anannyocheje kwa lúnda lwa mahundo la vanu, lwa kulambila lulisingila mihambo ya vanu na dimongo dikáonekana dya nchilambo achino, henga lukálingila Kilisto mwene. ⁹ Kwa kuva, mummili wanga Kilisto mùvele ukamilifu wammalele wa Nnungu. ¹⁰ Na kwa kulundanywa na Kilisto, mwenu mùnikamilika. Nang'e nni avatawála vatawála vammalele na vavèle na mamulaka vammalele.

¹¹ Na kwa kupitila kulundanywa nawe, mwenu mùniyalulwa, akee kwa makono la vanu, henga mùyalwilwe na mwene Kilisto, yani kuiusa asili yenu itawaliwa na sambi. ¹² Kwa kuva, mùsikwije pamo na Kilisto kwa indila ya ubatiso wenu, na mùnifulwa pamo nanang'e ing'anya ya kukulupila dimongo dya Nnungu ánfufwile kuhaloka kwa vanu vahwile. ¹³ Anepo patandi mwenu mwávele muchi mùnihwa ing'anya ya masambi lenu na kutouswa asili yenu itawaliwa na sambi. Henga vino, Nnungu ánfufwile mwenu pamo na Kilisto, akuno watusamehe masambi letu lammalele, ¹⁴ na kupukutanga baluwa ya madeni letu na masitaka lachitusitaki. Ánilapukutanga mwalehu kwa kulakomelela munsalaba wa Kilisto, ¹⁵ akuno wavapakanyola dimongo vatawála na vavèle na mamulaka va nchilambo chikáonekana, vavataya dihoni palangele kwa kuvalema kwa indila ya nsalaba.

¹⁶ Bahi munu woheyo anánnnyukumu mwenu kuyamba vyakulya au vikumbilo, au kuyamba sikukulu fulani, ikáva sikukulu ya mwedi wahambi au ya Liduva Iya Kuyewelega. ¹⁷ Mambo anelo lammalele lavèle muchi chimbwehedi cha mambo alála lachiida, henga uhiu wa lammalele nni Kilisto mwene. ¹⁸ Munákubali kuhukumiwa kuva mukáfala na munu chihi alilangúja kwa pawelu kuva nang'e nni munu wa kulisulupuha kwa kuubaniha mmili, na munu avabúdu malaika. Munu wa namuna aneyo álona maono lake kuva la mana, na kulitapa chihi bule kuyamba ding'ano dyake dya chimunu. ¹⁹ Munu aneyo nanga pakamulana na Kilisto ajukile kuva muti wa mmili, yani vanu vankulupila nang'e. Kwa kuva, kwa kulundanywa na Kilisto, mmili wammalele ùnaliswa saana na kulundanywa pamo kwa vihundo vyake na minanga yake, uchinga upate kukulumuka kupapatana na namuna Nnungu chauhululiha kukulumuka.

²⁰ Mwenu mùnihwa pamo na Kilisto na kukombolewa kuhaloka n'dimongo dikáonekana dya nchilambo achino. Mwadachi mùikalanga kavila muchi vanu va chilambo achino kwa kunamatijwa kukamula amuli malinga adino, ²¹ "Munakamule achino!" "Munayeje anecho!" "Munaguse achino!?" ²² Amuli anedyo dyammalele diyamba vitukutuku vyondogéka, upala pavitumiwa. Na anedyo dyammalele nni malaijo chihi na mahundo la vanu. ²³ Na amuli anedyo dyónekana kuva muchi ðivele na lúnda kupapatana na namuna ya ibada ivalitungidile vene na namuna yavo ya kulisulupuha kwa kuubaniha mmili. Henga amuli anedyo nanga padifala kudidivila tama dya mmili.

3

Umi wa kala na umi wahambi

¹ Bahi kwa kuva mùnifulwa pamo na Kilisto, bahi tahanga mambo lavèle muha, pachinu páikála Kilisto, m'bali wa kunkono wa Nnungu, mumamulaka lake Nnungu. ² Disungu dyenu ðive mmambo lavèle muha, na wala akee mmambo la pachilambo. ³ Kwa kuva, mwenu mwanihwa, na umi wenu uhiu ùnikondwa pamo na Kilisto nkati mwanga Nnungu. ⁴ Kilisto nni umi wenu uhiu, na pámbehunukuliwa kavila, bahi na mwenu muchimuhunukuliwe pamo na nang'e muukulu wake.

⁵ Bahi layahilangile kulehu mambo lammalele la pachilambo lavèle nkati mwenu, yani umalaya na uhakwa na lukou na ditama na mawaso lahakalenge. Na munang'unukile, kwa kuva kung'unukila kulinganana na kudyabudu disanamu. ⁶ Bahi ing'anya ya makosa anelo, asila ya Nnungu ìvenkwida kwa vanu anevo. ⁷ Anepo patandi na mwenu uchocho mùikalanga kwa namuna uyoyo pamuchitawaliwa na mambo anelo la masambi. ⁸ Henga vino yahilangila kulehu mambo alano lammalele, kutunduwila na kusunala na lahakalenge na kulambililana na kutangola malove lahakalenge. ⁹ Munalambilane mmene kwa mmene, kwa kuva mùniukudumbula mwalehu unu wenu wa kala pamo na matendo lake, ¹⁰ na kuuwala aula unu wa hambi uhwenèha kutendwa kuva wahambi

kila uhiku kupapatana na nfano wa Nnungu, Nkúmba wake, uchinga mupate kummala mwalehu. ¹¹ Bahi anepo nanga cha Nnyahudi wala munu akávele Nnyahudi, nanga cha munu ayalwike wala munu akáyalwike, nanga cha munu akávele N'giliki wala mwenedi wa ku Sikita, * nanga cha ntumwa wala munu akávele ntumwa. Henga Kilisto njo kila chinu na áikala nkati mwetu hwetu tuvammalele.

¹² Mwenu nni mmanu mma Nnungu, nang'e ànintamwanga na kuntandolanga kwajili yake mwene. Bahi mùùve na ntima wa chididi na uwambone na kulisulupuha na upole na kupililila. ¹³ Mupililane na kusameheana mmene kwa mmene muuhiku wohewo munu pávã na lilove lya kunsitaki munu yunji. Sameheana, malinga Nang'olo chansamehite mwenu. ¹⁴ Pamo na anelo lammalele, ikamulihange itamwi, kwa kuva itamwi njo ikamilísa anelo lammalele. ¹⁵ Amani ya Kilisto itawale mmitima yenu, kwa kuva mwenu mùnichemwa kuva mmili umo uchinga muikalange kwa amani. Na mùùve mmanu mma kushukulu. ¹⁶ Bahi mitima yenu lumbajwe namene ujumbe umwãmba Kilisto, kwa kuhundana na kudumana na kwa kumwimbila Nnungu malove la Sabuli na dihimu dya kunnombolela Nnungu na dihimu dinji dya chinnungu, akuno umuimba na kushukulu Nnungu mmitima yenu. ¹⁷ Kila chinu chimutenda au kutangola, chitendange akuno umumala kuva mùchitenda kwa niaba ya Nang'olo Yesu, na munshukulu Nnungu Atata kupitila nang'e.†

Malaijo la n'ding'ande dya vakúkulpila

¹⁸ Mwenu mmakongwe, vapilikane valume venu malinga chitulembelewa kutenda tuvanu tùvá Nang'olo. ¹⁹ Na mwenu mmalume, vatamwange ajavenu, na wala mu-navavenge.

²⁰ Mwenu mmavana, vapilikane vammalêke kwa mambo lammalele, kwa kuva kutenda uchocho kunankatapalila namene Nang'olo.

²¹ Na mwenu anga atata, munavasunaje vavana venu, uyopa vãnakata tama.

²² Mwenu mmatumwa, vapilikane vanang'olo venu va apano pachilambo kwa mambo lammalele. Tendanga uchocho kwa ntima helele ing'anya ya kunnyopa Nnungu, na akee kwa kulipakaha kwa vanang'o apala pavamwonanga. ²³ Na kila chinu chimutenda, mu-chitende kwa ntima wenu wammalele, malinga mùntumikila Nang'olo Yesu na akee munu. ²⁴ Mukumbukile kuva, Nang'olo achiamwing'ange mwenu mapala àlálã lavavikidile vanu vake. Kwa kuva, Kilisto nni Nang'olo wauhiu umuntumikila. ²⁵ Henga ayula átênda lahakalenge, àmbelipwa kupapatana na lahakalenge latendile, kwa kuva Nnungu nanga palola kumeho kwanga munu.

4

¹ Mwenu anang'olo, vatendele vatumwa venu la haki na àlálã lalembelêwa vatendewe, akuno umumala kuva na mwenu uchocho mùvele na Nang'olo wenu kulihunde.

Malaijo lanji

² Lihumyange mwalehu kunnyuwanga Nnungu. Muhwenehe kuva meho kwa kunnyuwa Nnungu akuno umunshukulu. ³ Na mutuyuwile na hwetu uchinga Nnungu atwing'e wasa wa kuhubili Lilove lyake liyãmba makudungilo lake lanapihike kumwamba Kilisto. Na nangu vino ñnifungwa kwajili ya kulatendanya anelo. ⁴ Bahi nguyuwile uchinga ngupate kulapisulanga Malove Lambone, malinga chingulembelewa kutenda.

⁵ Mùùve na lúnda pamuikalanga na vanu vakákulpila, akuno umuutumila saana uhiku umuvenawo. ⁶ Malove lenu làmbelewa làãve lambone na la kuvautila vanu maduva lammalele, uchinga mumale namuna ya kunnyang'ula saana kila munu.

Disalamu dya ntululilo

⁷ Tikiko achiannyaulilange habali dyangu dyammalele. Nang'e nni nkúkulpila nnyetu akulupika namene na nni ntumishi nnyangu mmadengo la Nang'olo. ⁸ Bahi ing'anya ya anelyo, nangu nintuma kwenu mwenu uchinga mupate kumala habali dyetu na ankamyange mitima yenu. ⁹ Nintuma pamo na Onesimo, nkúkulpila nnyetu utuntamwa namene. Nang'e nni munu akulupika namene na nni yumo wa vanu va kwenu. Bahi vanu anevo vavili vachivannyaulilange mambo lammalele latendêka akuno.

¹⁰ Alistaliko nfungwa nnyangu ànansalimilanga. Uchocho na Mako nnyuvani mwave Banaba na nang'e ànansalimilanga. Mwenu mùnipata tayali malaijo lamwãmba Mako, bahi akáida kwenu mwenu mpwechelange saana. ¹¹ Na Yesu uvanchema Yusto, nanang'e

* 3:11 Vanu wa ku Sikita váháliká kuva nni vapagani, vanu váikála uwamba. † 3:17 Apano Paolo àlemble "tendanga lammalele mulina lya Nang'olo Yesu." Mmahiku anelo kuhaula kuva, munu átenda chinu mulina lya nang'olo fulani, yavele na mana kuva áchitenda kwa niaba yake. Maeleso layãmba mulina, lola Yohana 1:12.

àansalimilanga. Avano weka njo Vayahudi vakulupidile vatumika pamo na nangu kwajili ya madengo layamba Ufalume wa Nnungu, na vangingutuja namene ntima. ¹² Epafila yumo wa vanu va nnikuwa lyenu nanang'e àansalimilanga. Nang'e nni ntumishi wa Yesu Kilisto, na nanga pahopela kumpanyanila mwenu kwa kunnyuwilanga uchinga muimile kwa kuhwina akuno umutandeka chinnungu na kuva tayali kutenda mwalehu àlala lalalembela Nnungu. ¹³ Nangu nahulula kshuhudila kuva, nang'e ànalikamyakambya namene kwajili yenu na kwajili ya vakukulupila va ku Laodikiya na ku Hielapoli. ¹⁴ Luka, nganga wetu utuntamwa namene, pamo na Dema, na vanang'o vànansalimila.

¹⁵ Vasalimilange vakukulupila avetu va ku Laodikiya, pamo na nnumbwetu Nimfa chalumo na likuwa lyammalele lya vanu vankulupila Yesu, likojana nng'ande mwake. ¹⁶ Baluwa aino paimbesomwa kwenu mwenu, tenda kila lihululika ikasomwe na kulikuwa lya vanu vankulupila Yesu lya ku Laodikiya. Na mwenu uchocho muisome baluwa iniitumile kulikuwa lya vanu vankulupila Yesu lya ku Laodikiya. ¹⁷ Nnyaulilange Alikipo kuva, atende kila lihululika atimise madengo àlala lapewije na Nang'olo. ¹⁸ Nangu Paolo ngulemba disalamu adino kwa nkono wangu nimwene. Na kumbukilanga kuva nguleve nchihungo. Nangu ninnyuwilanga inema ihaloka kwanga Nnungu iive pamo na mwenu.

Baluwa inandi yanga Paolo yavalembidile Vasesalonike Ulongoledi wa baluwa inandi ya Vasesalonike

Baluwa inandi ya Vasesalonike ilembwije na Ntume Paolo (sula ya 1:1) mmwaka fulani pepi na mwaka wa 51 kutandikila mwaka wavelekwejiye Yesu Kilisto. Inahululika kuwa Paolo ilembile baluwa aino mmahiku alala lanaikele namene aneko ku Kolinsu, kwa myedi kumi na nane (Matendo 18:1-18). Likuwa lya vakukulupila va ku Sesalonike alitandilijije Paolo nawi Sila pavanavele mmwanda wavo wavili wa kunachiyanjaja Malove Lambone lamwamba Yesu Kilisto (Matendo 17:1-9). Nchitabu cha Matendo inilembwa kuwa likuwa lya vakukulupila lya ku Sesalonike litandilike na Vayahudi kadiki na Vagiliki njo vanavele vohe.

Kwa kuwa Paolo nanga panahulwile kuisalila aneko ku Sesalonike kwa maduva lohe bada ya kutandilika likuwa anelyo lya vakukulupila, bahi, nkuituma baluwa aino uchinga avakamye mitima na kuvahunda vakukulupila va aneko. Baluwa aino ilonjelela mambo lohe, na ilele na mahundo lohe layamba namuna ya kuikala maisha la Chikilisto. Uchocho, Paolo alonjelela kwamba kuuya kwanga Kilisto, kwa kuwa, yonekana kuwa vakukulupila va ku Sesalonike vanabanihwa namene na vanu vanji ing'anya ya ing'ulupa yavo (sula ya 1:6, 2:14-16). Paolo atumidile habali aneyo ya kuuya kwa Yesu Kilisto malinga indila ya kuvakamya mitima uchinga vahwinge muing'ulupa, na kuvahimya vaikale kwa kunkatapa lila Nnungu (sula ya 5:6-8).

Uinjipihwa wa baluwa ya Vasesalonike

1. Sula ya 1, Paolo atandilika baluwa aino kwa kuvasalimila Vasesalonike na anshukulu Nnungu kwajili yavo.
2. Sula ya 2-3, Paolo aelesa ing'anya inantendile atime unavalola kavila na namuna chakatapaliwije na habali dyavo dyapewije na Timoseo kuwa vavenkuhweneha kuikamuliha ing'ulupa yavo mpaka vino. Uchocho, Paolo avahaulila Vasesalonike kuwa Nnungu akavachimulila indila ya kwida achiaide unavalola.
3. Sula ya 4:1-5:15, Paolo aelesa namuna chivalembeweza vaikale Vakilisto kupapatana na lilolelo lyao lya kuuya kwa Kilisto.
4. Sula ya 5:16-28, Paolo amalilila baluwa yake kwa kuvasalimila kavila vakukulupila, akuno wavaamulisa vaisome baluwa aino muyo mwa vakukulupila vammalele.

Ntandiliko wa baluwa yanga Paolo

¹ Baluwa aino ihaloka kwang'une Paolo na Sila* na kwa Timoseo. Tunnebilanga mwenu mmanu mma likuwa lya vanu vankulupila Yesu mma aneko ku Sesalonike, mmanu mma Atata Nnungu na Nang'olo wetu Yesu Kilisto.

Hwetu tunnyuwilanga mwenu inema na amani, viive pamo na mwenu.

Iikadi na ing'ulupa ya Vasesalonike

² Tunanshukulu Nnungu maduva lammalele kwajili yenu mwenu mmammalele, akuno utunkumbukilanga kwa kunnyuwilanga bila kuhopela. ³ Patunshukulu Nnungu Atata wetu, hwetu tunankumbukilanga mwenu pameho pake namuna chimulanguja ing'ulupa yenu kwa kuntumikila Nnungu, na namuna chimumbama kukola madengo ing'anya ya itamwi yenu na namuna lilolelo lyenu kwanga Yesu Kilisto chilihwingile. ⁴ Mmakukulupila avangu mutamwa na Nnungu, hwetu tunimala kuwa Nnungu anintandolanga kuwa mmanu vake. ⁵ Kwa kuwa, Malove Lambone lamwamba Yesu nanga palanaidile kwenu mwenu kwa malove weka. Henga patunaidile unannyubililanga mwenu, tuidile na dimongo dya Nnungu na kwa kuhululihwa na Umumu Wanawase, akuno utumala kuwa achila chitungola nni cha uhiu. Mwenu munimala namuna chituchikalanga pamo na mwenu uchinga mupate faida. ⁶ Mwenu mupapete nfano wetu na nfano wa Nang'olo. Ikenava munibanihwa namene, henga mupwechedile lilove lyanga Nnungu kwa ihangaladi ihaloka kwa Umumu Wanawase. ⁷ Bahi kwa indila aino, mulangujije nfano ukatapele kwa vakukulupila vammalele va chilambo cha ku Makedoniya na ku Akaya. ⁸ Kwa kuwa, kupapatana na itumbami yenu, kutandikila kwenu mwenu lilove lya Nang'olo linyanjajika, na akee chihi nchilambo cha ku Makedoniya na ku Akaya bahi, henga habali dya ing'ulupa yenu kwa Nnungu diniyanjala kila pachinu, ata hwetu nanga patunavele na haja ya kutangola lilove lyohelyo kwamba Malove Lambone. ⁹ Vanu anevo vanahaula namuna chimunatupwechedile patunahwikile kwenu mwenu na

* 1:1 Nsitali auno ilembwije Silwano, kwamba lina linji lya Sila

namuna chimulekile kudyabudu disanamu, nkuntumikila Nnungu avêle na umi, yani Nnungu wa uhiu. ¹⁰ Na vânahaula namuna chimunnindilila Yesu, Mwanawe Nnungu asulupuke kusaloka kulihunde. Aneyo Nnungu njo ananfufwile Yesu kusaloka kwa vanu vahwile, na Yesu njo atupôha kusaloka mugasabu ya Nnungu iida.

2

Utumishi wanga Paolo aneko ku Sesalonike

¹ Mmakukulupila avangu, mwenu mmene mûnimala kuva, mwanda wetu kwenu mwenu ukânavele wa bule. ² Malinga chimumaite kuva, kabla tukânambihwika kwenu mwenu, tûtandilike kubanihwa na kutangolwa malove lahakalenge muimanga ya ku Filipi. Henga pamo na mambo anelo, Nnungu âtutendile tunnyubilile mwenu Malove lake Lambone bila kuyopa. ³ Mahundo letu nanga palanavele la kulambila wala nanga palanakudungidile mambo lahakalenge na wala nanga palachinkumba munu. ⁴ Henga maduva lammalele tûtangola chihi chalambela Nnungu, kwa kuva nang'e âtuwene kuva tûnafala kwa madengo la kuhubili Malove Lambone. Hwetu tukâtaha kuvakatapalila vanu, henga tûlembela tunkatapalile Nnungu alolêha mmitima yetu. ⁵ Malinga mwenu chimumaite kuva, wala nanga liduva kananga limo litunatangwele malove la kulipakaha kwa vanu wala nanga patunalembedile kupata dimali kwa sili, Nnungu njo shahidi wetu. ⁶ Wala nanga patunalembedile kupata imbili kusaloka kwa vanu, wala kwenu mwenu, wala kwa vanu vanji. ⁷ Kwa kuva, hwetu nni mitume tûvá Kilisto, bahi tûnahulula chihi kulonga vitukutuku fulani kwenu mwenu. Henga hwetu tûvele tuvapole kwenu mwenu muchi mama chavakambikambila vana vake. ⁸ Hwetu twanantamwanga namene mwenu, mpaka twâvele tayali akee kunnyubilila chihi Malove Lambone, henga pamo na kutenda lammalele latuhulwile uchinga tunnyangatange mwenu.

⁹ Mmakukulupila avangu, mwenu mûnakumbukila namuna chituchibanika kwa kukola madengo lakamajanga. Patuchinnyubilila Malove Lambone la Nnungu, tûkola madengo chilo na muhi uchinga tunanteme munu woheyo wa kwenu. ¹⁰ Mwenu mmene nni mmashahidi vetu, na Nnungu uchocho ânashuhudila kuva, patuchiikala kwenu mwenu mmakukulupila, tûikala kwa uwanaswe na kutenda lalalembela Nnungu na bila kuva na likosa lyohevyo kwenu mwenu. ¹¹ Mûnimala saana kuva, twantendedile kila munu muchi atata chavatendela vana vake mwene. ¹² Hwetu twaninkamyanga na kuntujanga mitima na kunnyuwanga namene muikalange muchi chalembela Nnungu ankumbulânga mwenu uchinga muinjile mu Ufalume wake na ukulu wake.

¹³ Kavila, tûlembelwa tûnshukulu Nnungu maduva lammalele kwajili ya chinu achino, pamunapilikene lilove lya Nnungu kusaloka kwetu hwetu, nanga pamunalipwechedile muchi lilove lyanga munu, henga mûlipwechedile muchi lilove lya Nnungu, na nni muhiu kuva njo chiivele. Lilove anelyo njo likôla madengo mmitima yenu mwenu mmakukulupila. ¹⁴ Mmakukulupila avangu, mambo ulâla lanahumidile nchilambo cha ku Yudeya mmakuwa la vanu va Nnungu vankulupila Yesu Kilisto, nni ulolo lankojje na mwenu. Kwa kuva, mwenu mûbanihwije na avenu vakâvele Vayahudi, malinga Vayudeya chivanabanihwije na Vayahudi avavo. ¹⁵ Vanang'o nni vanammwalele Nang'olo Yesu pamo na manabii na kutubaniha na hwetu. Vanang'o nanga pavankatapalila Nnungu, na nni amongo va vanu vammalele! ¹⁶ Vanatumbama kutudivila tunavahubilile Malove Lambone vanu vakâvele Vayahudi uchinga vanapohwe. Uvila nni chivahwikila ntululilo wa masambi lâvatendilê maduva lammalele. Henga ntululilo wake gasabu yanga Nnungu inivamatokela.

Paolo âlembela avone Vasesalonike

¹⁷ Mmakukulupila avangu, hwetu tûhapulanyijwe na mwenu chimmili kwa chipindi chihi chijoko, henga tukanahapulanyijwe na mwenu chinnungu. Bahi ing'anya ya kuva na hamu namene ya kumwonanga, twanitumbama namene uchinga tumwonange kavila! ¹⁸ Hwetu twanikudungila kwida kwenu mwenu, asa nangu Paolo. Myanda yohe nangu nanilinga kupanganika, henga Nanchindenga ânitudivila.

¹⁹ Kwa kuva, mwenu weka njo lilolelo lyetu na ihangaladi yetu na litaji lyetu lya ushindi itumbelinowela muyo mwa Nang'olo wetu Yesu, pambeuya. ²⁰ Nni muhiu kuva, ing'anya yenu mwenu, hwetu tûnalayona na kuhangalala.

3

¹ Na ntululilo wake, hwetu nanga patunahulwile kupililila kavila. Bahi nkwna wasa tuisalile weka ku Asene, ² na kuntuma kwenu mwenu nkûkulupila nnyetu Timoseo, munu antumikila Nnungu pamo na hwetu kwa kuyanaja Malove Lambone lamwâmba Kilisto. Tûntumile kwenu mwenu uchinga apate kunhwingiha na kunkamyanga mwenu mitima

yenu muing'ulupa yenu, ³ uchinga munu woheyo mmwenu anatikinywe ing'anya ya kulaga kwapata. Mwenu mmene münimala saana kuva, kulaga malinga aneko künilembelewa kutukoje. ⁴ Kwa kuva, patunavele pamo na mwenu, twaninnyaulila kuva, tuvammalele tumbelagihwa, na njo uchocho chiihumidile malinga chimumaite. ⁵ Bahi ing'anya ya anelyo, nangu panguwene kuva nikáhulula kuhweneha kulindilila, bahi nkuntuma Timoseo uchinga ngupate kumala habali dya ing'ulupa yenu. Nangu ngúlipwelela chihi kuva, panjika ayula Nanchindenga, nkúkumba ànilinga kummatohanga mwenu, na madengo lammalele latukodile kwenu mwenu làyahike chihi bule.

⁶ Henga vino Timoseo ànikamola kwetu hwetu kahaloka kwenu mwenu. Àidile na habali dyambone kuyamba ing'ulupa yenu na itamwi yenu. Ànituhaulila kuva, maduva lammalele münatuhimukila kwa kuhangalala, na kuva müvele na hamu namene ya kutwona, malinga na hwetu chituvele na hamu ya kumwonanga mwenu. ⁷ Bahi mmakukulupila avangu, kubanika na kulaga kwammalele kútupàtà, túnikamywa mitima na mwenu kwa kupilikana habali dya ing'ulupa yenu. ⁸ Kwa kuva, vino túnahulula kutula chimbweha kwa kumwona mwenu chimuhweneha kunkulupila Nang'olo. ⁹ Nangu níkamala namuna ya kunshukulu Nnungu kwajili yenu mwenu ing'anya ya kuhangalala kwammalele kutuvenakwo muyo mwanga Nnungu kwajili yenu. ¹⁰ Chilo na muhi túnatumbama kunnyuwa Nnungu uchinga tupate indila ya kumwonanga mwenu kavila na kunnyenjejiya achila chimupungukiwiye muing'ulupa yenu.

¹¹ Bahi túnnyuwa Atata wetu, yani Nnungu mwene, na Nang'olo wetu Yesu, vatuchimulile indila uchinga tupate kwida kwenu mwenu. ¹² Na Nang'olo antende mukulumuke na kuyenjejeka muitamwi imuvenayo mmene kwa mmene na kwa vanu vammalele, malinga na hwetu chituntamwanga mwenu. ¹³ Uchocho, túnnyuwa Nnungu ahwingihe mitima yenu uchinga mupate kuva mmanaswe na bila likosa muyo mwanga Nnungu Atata wetu, nniduva alila lyambeuya Nang'olo wetu Yesu, pamo na vanu vake vammalele.

4

Kuikala kwa kunkatapalila Nnungu

¹ Bahi mmakukulupila avangu, hwetu twaninnyunda namuna chimulembelewa kuikalanga uchinga mupate kunkatapalila Nnungu, malinga chimuikalanga vino. Na vino túnnyuwanga namene kwa mamulaka langa Nang'olo Yesu, muhalije namene kunkatapalila Nnungu. ² Kwa kuva, münimala nni malaijo ntwani latumwing'enge mwenu kwa mamulaka langa Nang'olo Yesu. ³ Chitukutuku chalembela Nnungu nni kuva, mwenu müve mmanaswe. Bahi linyemyange na umalaya. ⁴ Kila munu mmwenu àlembelewa amale namuna ya kuuhulula mmili wake kwa hali ya uwanaswe na ya eshima, ⁵ na akee kwa kulikelelela kutawaliwa na tama dya mmili, malinga vanu vakánkameke Nnungu chivatenda. ⁶ Bahi kuyamba malove anelo, munu woheyo mmwenu àlembelewa anankosele nkúkulupila nnyake wala kunkumba. Hwetu twaninnyaulilanga kwamba mambo anelo na kundumanga kuva, Nang'olo àmbevahukumu asabu vanu vatendanga mambo malinga anelo. ⁷ Kwa kuva, Nnungu nanga patuchemile uchinga tuikalange kwa uhakwa, ila tuikalange kwa uwanaswe. ⁸ Bahi munu woheyo alahíta mahundo anelo, akánnyita munu, ila ànnyita Nnungu amwing'anga mwenu Umumu wake Wanaswe.

⁹ Na kuyamba kuvatamwa vakúkulupila avenu, akee lasima kunnembilanga lilove lyohelyo, kwa kuva mwene Nnungu àninnyundanga mwenu kutamwana. ¹⁰ Nni muhiu kuva, mwenu münavatamwa namene vakúkulupila avenu vammalele va chilambo cha ku Makedoniya. Henga hambi túnnyuwanga mwenu mmakukulupila avetu, muhalije namene kuvatamwa. ¹¹ Tumbama namene kuikalanga kwa amani. Kila munu alole mambo lake mwene na kukola madengo kwa makono lake mwene malinga chitunnaijenge. ¹² Kwa kutenda uchocho, muchimulombolewe na vanu vakánkulupila Yesu, na wala nanga pamumbelambela kuyangatwa na vanu vanji kwa àlalà lamumbesikikila.

Kuuya kwanga Nang'olo Yesu

¹³ Mmakukulupila avetu, hwetu tukátamwa munamale habali dya avala vahidile, uchinga munave na lihindambi muchi vanu vanji vakávele na lilolelo. ¹⁴ Kwa kuva, hwetu túnakulupila kuva, Yesu ánihila na kufufuka, uchocho túnakulupila kuva, Yesu pambeuya, Nnungu àmbevafufula vanu avala vanahidile akuno uvankulupila Yesu na kuvatenda vaide kwake chalumo na Yesu.

¹⁵ Kwa kuva, kupapatana na mahundo la Nang'olo, túnnyaulilanga uvila, uhiku wambeuya Nang'olo, hwetu tumbekôjwa tuvèlè tuvumi, tukambevalongolelela avala vahwile. ¹⁶ Kwa kuva, amuli ya Nnungu paimbehuma, na lidi lya malaika nkulu palimbepilikanika, na lipenga lya Nnungu palimbeuma, Nang'olo mwene àmbesulupuka kahaloka kulihunde. Koka avala vahidile akuno uvankulupila Kílisto, vambefufuliwa hoti. ¹⁷ Anepo

hwetu tuisalidile, tumbekôjwa tuvèlè tuvumi uhiku anewo, tumbetwaliwa pamo na vanang'olo mmahunde, uchinga tukanchingamile Nang'olo kumahunde. Bahi tùmbeikala pamo na Nang'olo maduva lammalele. ¹⁸ Bahi mwenu kamyana mitima kwa malove alano.

5

¹ Mmakukulupila avangu, akee lasima nangu ninnembilangile mwenu kuyamba habali ya lisaa na uhiku umbelumila mambo anelo. ² Kwa kuva, mwenu mmene mùnimala kuva, liduva lyambeuya Nang'olo limbekamola nniduva limukalolela, malinga nkwiva chaida nachilo. ³ Vanu pavambekuva uvahaula kuva, “Pàvele na amani na usalama,” anewo nni uhiku uvambekumbwa na iyondongeki kwa gafula malinga uchungu chunkoja mmahe avèle na chitumbo, na wala nanga pavambehulula kupalanyoka. ⁴ Henga mwenu mmakukulupila avetu, mwenu nanga pamuvele nnupi, bahi ing'anya ya anelyo, liduva anelyo nanga palimbenkojanga kwa gafula muchi nkwiva. ⁵ Kwa kuva, mwenu mmam-malele nni mmanu muikâla mung'anje, yani ni mmanu mma muhi. Hwetu tukée tuvanu tûvá chilo wala tûvá nnupi. ⁶ Bahi tunalale luwono muchi vanu vanji, henga tûûve meho na tulikamulange. ⁷ Kwa kuva, avala valâla luwono valâlâ chilo, na avala vakalêwa vakalewa chilo. ⁸ Henga hwetu nni tuvanu tûvá muhi, tûlembelwa tûûve tuvanu tûvá kulikamulanga. Na tûlembelwa tuwale ing'ulupa na itamwi, muchi likakamba lya kulichingila mmihuva, na lilolelo lyetu lya upohi liive muchi kofiya ya kutuchunga. ⁹ Kwa kuva, Nnungu nanga panatuchemile uchinga tupate gasabu yake, ila tupate kupohwa kwa indila ya Nang'olo wetu Yesu Kilisto. ¹⁰ Nang'e ánihila kwajili yetu hwetu, uchinga pambeuya tupate kuikala pamo na nang'e ikâva tumbekuva tuvèlè tuvumi au tuhwilè. ¹¹ Bahi kamyana mitima na kudengana muing'ulupa, malinga chimutenda vino.

Malaijo na disalamu dya ntululilo

¹² Hambu mmakukulupila avetu, tûnnyuwanga muvaeshimu avala vatumbâma kukola madengo la Nang'olo mmwenu, avala vannodyânga na kunnyundanga namuna ya kuikala Chikilisto. ¹³ Veng'e eshima ing'ulungwa na kuvatamwa, ing'anya ya madengo lavo lavakola. Na muikalange kwa amani mmene kwa mmene.

¹⁴ Mmakukulupila avetu, hwetu tûnannyuwanga namene muvadumange valêmwa na kuvakamya avala vadidimênge mitima na kuvayangata avala vadabadânga muing'ulupa, na mùûve mmanu mma kuvapililila vanu vammalele. ¹⁵ Kaleha, muni woheyo anampindikule nnyake lahakalenge kwa lahakalenge, ila maduva lammalele tahanga kutendelanila lambone mmene kwa mmene na kwa vanu vammalele.

¹⁶ Hangalala maduva lammalele, ¹⁷ na yuwanga bila kuhopela. ¹⁸ Munshukulu Nnungu kwa kila namuna. Kwa kuva, anelo nni mambo lalalembela Nnungu mulatende ing'anya ya kulundanywa kwenu na Yesu Kilisto.

¹⁹ Munaladivile madengo la Umumu Wanaswe. ²⁰ Na wala munauhebule unabii. ²¹ Henga mulolehe saana kila chinu na kuchikamula achila chambone. ²² Linyemyange na ubaya wa kila namuna.

²³ Mwene Nnungu wa amani, anahulange mwalehu na kudichunga disungu dyenu na mitima yenu na miili yenu uchinga vinakojwe na likosa muuhiku aula wambeuya Nang'olo wetu Yesu Kilisto. ²⁴ Nnungu anchemânga mwenu achialatende anelo, kwa kuva nang'e nni wa kukulupika.

²⁵ Mmakukulupila avetu, tuyuwilange na hwetu.

²⁶ Vasalimilange vakûkulupila vammalele kwa itamwi ya Chikilisto.

²⁷ Nangu nimwamulisa mwenu muyo mwanga Nang'olo, muisome baluwa aino kwa vakûkulupila vammalele.

²⁸ Hwetu tûnnyuwilanga inema ya Nang'olo wetu Yesu Kilisto iive pamo na mwenu.

Baluwa yavili yanga Paolo yavalembidile Vasesalonike Ulongoledi wa baluwa yavili ya Vasesalonike

Baluwa yavili ya Vasesalonike ilembwije na Ntume Paolo (sula ya 1:1). Baluwa aino ilembwije bada ya kupita maduva kadiki kutandikila paillembile aila inandi, mmwaka fulani pepi na mwaka wa 51 kutandikila mwaka wavelekwijije Yesu Kilisto. Paolo paillembile baluwa aino yavili ya Vasesalonike bado ávele chihi nkuikala muimanga ya ku Kolinso. Likuwa lya vakúkulupila va ku Sesalonike alitandilijije Paolo nawi Sila pavanavele mmwanda wavo yavili wa kunachiyanjaja Malove Lambone lamwámba Yesu Kilisto (Matendo 17:1-9). Nchitabu cha Matendo inilembwa kuva likuwa lya vakúkulupila lya ku Sesalonike lítandilike na Vayahudi kadiki, na Vagiliki njo vanavele vohe.

Yonekana kuva vakúkulupila va ku Sesalonike vánabanihwa namene na vanu vanji ing'anya ya ing'ulupa yavo. Njo mana Paolo álonjelela namene swala lya kuuya kwanga Yesu m'baluwa aino uchinga avakamye mitima Vasesalonike kuva, avala vavabaniha vachivapate asabu yavo, malinga chahaula nchitabu achino kuva, “Nnungu ávele na haki ya kuvapindikulila ibaniki vanu avala vam'baníha mwenu” (sula ya 1:6-7). Uchocho, yonekana kuva vanu vanji váhunda mahundo la kulambila kwamba kuuya kwanga Yesu (sula ya 2:1-2). Malinga nusu ya baluwa aino ilonjelela namene habali dya kuuya kwanga Yesu. Uchocho, Paolo áduma kwamba ulemwa. Kila munu lasima akole madengo uchinga apate chakulya (sula ya 3:6-10).

Uinjipihwa wa baluwa yavili ya Vasesalonike

1. Sula ya 1:1-2, Paolo átandaika kuilemba baluwa yake kwa kulitambuliha nang'e mwene na vavake.
2. Sula ya 1:3-12, Paolo ánshukulu Nnungu kwajili ya vakúkulupila va ku Sesalonike na kuvayuwila.
3. Sula ya 2:1-12, Paolo álonjelela habali ya kuuya kwanga Yesu.
4. Sula ya 2:13-3:5, Paolo ávahimya Vasesalonike vahwenehe kuhwinga muing'ulupa.
5. Sula ya 3:6-15, Paolo ávaduma vanu valeke ulemwa na kuvahimya vakole madengo.
6. Sula ya 3:16-18, Paolo ámalilila baluwa yake kwa kuvasalimila kavila Vasesalonike.

Ntandiliko wa baluwa yanga Paolo

¹ Baluwa aino ihaloka kwang'une Paolo na Sila* na kwa Timoseo. Túnnebilanga mwenu mmanu mma likuwa lya vanu vankulupila Yesu mma aneko ku Sesalonike, mmanu mma Nnungu Atata wetu na Nang'olo Yesu Kilisto.

² Túnnyuwilanga mwenu inema na amani ihalôka kwanga Nnungu Atata na kwanga Nang'olo wetu Yesu Kilisto viive pamo na mwenu.

Kushukulu na kuyuwá kwanga Paolo

³ Mmakukulupila avangu, hwetu túlembelwa tunshukulu Nnungu maduva lammalele kwajili yenu. Túlembelwa tutende uchocho kwa kuva, ing'ulupa yenu na itamwani yenu ívenkuyenjejeka namene. ⁴ Kupapatana na anelo, hwetu túnalyona kwa kunnombolelanga mwenu mmakuwa la vanu va Nnungu vankulupila Yesu ing'anya ya ipililidi yenu na ing'ulupa imuvenayo pamubanihwa na kulagihwa.

⁵ Kubanihwa kwenu na kupililila kwenu kúmaiha kuva, hukumu yanga Nnungu nni ya haki, na kúntendanga mwenu mufale kupwawa mu Ufalume wake, Ufalume umubanihwa kwajili yake. ⁶ Kwa kuva, Nnungu ávele na haki ya kuvapindikulila ibaniki vanu avala vam'baníha mwenu, ⁷ na kunnyewejeja mwenu pamo na hwetu muuhiku aula wambehunukuliwa Nang'olo Yesu kuhaloka kulihunde pamo na malaiika vake vavéle na dimongo. ⁸ Nang'e ámbevaasibu kwa moto vanu avala vahíta kummala Nnungu na avala vatahúka Malove Lambone lamwámba Nang'olo wetu Yesu. ⁹ Na Nnungu ámbevaasibu kwa kuvaondonganga mwalehu vyaka na vyaka na ámbevahapulanya na Nang'olo Yesu na ukulu wa dimongo dyake. ¹⁰ Ámbetenda uchocho nniduva alila lyambeida Nang'olo unatumbyangwa na kukanganwa na vanu vake vammalele vankulupila. Na mwenu uchocho mumbekuva pamo na anevo vanu kwa kuva múnikulupila ushahidi wetu umwámba Yesu.

¹¹ Bahi ing'anya ya anelyo, hwetu túnannyuwilanga maduva lammalele uchinga Nnungu wetu annyululihe mwenu kuikala kwa namuna ya iikadi yanchemeledile. Hwetu

* 1:1 Nsitali auno úlembwije Silwano, kwamba lina linji lyanga Sila.

tũnyuwa Nnungu uchinga kwa dimongo dyake atimise makudungilo lenu lammalele lambone na kumalila madengo lenu lahalokāna na ing'ulupa. ¹² Tũyuwa uchocho uchinga lina lyanga Nang'olo wetu Yesu lipate kutumbyangwa kwa namuna ya iikadi imuikala, na mwenu muchimupate kutumbyangwa kupitila nang'e kwa inema ya Nnungu wetu na Nang'olo wetu Yesu Kilisto.

2

¹ Hambi tũnnembilanga mwenu kwamba mambo layāmba kuuya kwa Nang'olo wetu Yesu Kilisto na namuna hwetu chitumbekojanihwa muyo mwake. Mmakukulupila avetu, hwetu tũnannyuwanga namene, ² munapiyanywe kutikinywa mmitima yenu na wala munayope kuva, liduva lya kuuya kwake Nang'olo linikamola. Munalakulupile mambo anelo ikānava mũnilapilikana kwa indila ya unabii au mahubili au baluwa ihaulika kuva ihaleke kwetuhwe. ³ Munākubali kulambilwa na munu woheyo kwa namuna yoheyo. Kwa kuva, Liduva anelyo likambekamola mpaka aila itahuki ing'ulu ihumilē hoti na ayula munu nkūtenda lahakalenge aonekane, yani ayula alōja kukwondongwa. ⁴ Nang'e āmbetahuka na kulikweja muha mwa kila chinu chichēmwa kuva Nnungu au chivachiabudu vanu, mpaka ūnainjila mu Ing'ande ya Nnungu na kuikala anemwo na kulichema mwene kuva Nnungu.

⁵ Dachi, mukākumbukila kuva naninnyaulilanga mambo anelo pannavele pamo na mwenu? ⁶ Henga mwenu mũnimala chinu chidivīla mambo anelo lanahumīle. Bahi aneyo nkūtenda lahakalenge āmbehumila muuhiku wake ukudungiwije. ⁷ Kwa kuva, dimongo dya ayula nkūtenda lahakalenge dīmbehweneha chihi kuva dya sili mpaka apala pambeuswa ayula an'divīla. ⁸ Anepo nni pambehumila ayula nkūtenda lahakalenge, henga Nang'olo Yesu pambehumila āmbemmwalala kwa dimumu dya nkanya mwake na kumwondonganga mwalehu kwa ihumidi ya kwida kwake. ⁹ Aneyo nkūtenda lahakalenge pambehumila, āmbetenda madengo langa Nanchindenga kwa kutenda kila namuna ya masaibu la kulambila na vimaiho vya kulambila na lakukanganya la kulambila. ¹⁰ Āmbetumila ilambidi ya kila namuna kuvahocheja avala vambeondōngwa ing'anya nanga pavanautamwije aula uhiu uhulūla kuvapoha. ¹¹ Bahi ing'anya ya anelyo, Nnungu āvatendile vatawaliwe na dimongo dya kuhocheja uchinga vapate kukulupila mambo anelo la kulambila. ¹² Na ntululilo wavo, anevo vammalele nni kuhukumiwa asabu, ing'anya nanga pavanaukulupidile uhiu, ɪla vākatapaliwa chihi na mambo mabaya.

Kuhwinga muing'ulupa

¹³ Henga hwetu tũlembelewa tunshukulu Nnungu maduva lammalele kwajili yenu mwenu mmakukulupila avetu mutāmwa na Nang'olo. Kwa kuva, Nnungu āntondwele mwenu kutandikila anepo patandi uchinga mupate kupohwa kwa kuhahulwa na Umumu Wanaswe na kwa kukulupila malove la uhiu. ¹⁴ Nnungu ānchemedile mwenu upohi anewo kwa indila ya Malove Lambone latunnyanjajijije uchinga mupate kukumila ukulu wa Nang'olo wetu Yesu Kilisto. ¹⁵ Bahi mmakukulupila avetu, imilanga kwa kuhwinga na mulakamule muhundo letu latunnyundile, ikāva kwa kupitila mahubili au kwa baluwa dyetu.

¹⁶ Nang'olo wetu Yesu Kilisto mwene na Nnungu Atata wetu atutamwije hwetu, na kwa inema yake nkutujalila kutujwa mitima yetu vyaka na vyaka, na kutwing'a lilolelo lyambone, ¹⁷ ankamyange mitima yenu na kunhwingiha muing'ulupa, uchinga muhulule kutenda na kutangola lambone maduva lammalele.

3

Mutuyuwile

¹ Ntululilo, mmakukulupila avetu, tũyuwa mutuyuwile uchinga ujumbe unnyāmba Nang'olo upiyanye kuyanjala na kutumbyangwa, muchi chiinavele kwenu mwenu. ² Uchocho, nnyuwange Nnungu uchinga atupohe mmakono mwa vanu vabaya na vanu vatēnda lahakalenge. Kwa kuva, akee vanu vammalele vakubāli kulakulupila Malove Lambone.

³ Henga Nang'olo ānakulupika, nang'e achiankamyange mitima na kunchunganga na lahakalenge. ⁴ Nang'olo ātwing'a lilolelo kwajili yenu kuva, mũnatenda na muchimuhwenehe kutenda ālalā latunnaijanga.

⁵ Nang'olo ailodye mitima yenu muitamwi ya Nnungu na ipilidi yatwing'a Kilisto.

Kuleka ulemwa

⁶ Mmakukulupila avetu, hwetu tũnnaija mwenu kwa mamulaka langa Nang'olo Yesu Kilisto kuva, mulinyemye na vakūkulupila avetu vammalele vavēle na ulemwa na vakākamula mahundo latumwing'enge mwenu. ⁷ Mwenu mmene mũnimala saana namuna

chimulembelewa kupapata nfano wetu. Kwa kuva, hwetu patuchiikala kwenu mwenu nanga patunavele tuvalemwa. ⁸ Hwetu nanga patunalile chakulya cha munu bule, henga badala yake twanitumbama kukola madengo la kuhopeja, chilo na muhi uchinga tunanteme munu woheyo mmwenu. ⁹ Tútendile uchocho, akee ing'anya nanga patunavele na haki ya kupwechelela nsada wenu, henga túlembedile tùve nfano wa kuyejwa. ¹⁰ Kwa kuva, patunavele kwenu twaninnaijanga kuva, munu woheyo akànatamwe kukola madengo, bahi analye.

¹¹ Tùtangola uchocho ing'anya tùnipilikana kuva, vanu vanji mmwenu vavele na ulemwa, vakátamwa kukola madengo, ila vailinjija chihi mmambo la vanu vanji. ¹² Hwetu tùvalajja vanu anevo na kuvayuwa namene kwa mamulaka langa Nang'olo Yesu Kilisto kuva, vatungamane na kukola madengo uchinga vapate àlalá lavasikikidile.

¹³ Henga mwenu mmakukulupila avetu, munahopele kutenda lambone. ¹⁴ Na ikáva munu akátamwa kulakamula malaijo latunnaijanga m'baluwa aino, mpihulange munu aneyo na munakumilane nawe uchinga apate dihoni. ¹⁵ Henga munammalangile kuva muchi mmongo wenu, ila n'dume muchi nkúkulupila nnyenu.

Disalamu dya ntululilo

¹⁶ Nang'olo wa amani mwene amwing'ange amani maduva lammalele na kwa namuna dyammalele. Nang'olo ààve pamo na mwenu mmammalele.

¹⁷ Nangu Paolo ngùlemba disalamu adino kwa nkono wangu nimwene. Na ngùtenda uchocho n'dibaluwa dyangu dyammalele kumaiha kuva dihaloka kwang'une.

¹⁸ Tùnyuwilanga mwenu mmammalele inema ihalôka kwa Yesu Kilisto, ìve pamo na mwenu.

Baluwa inandi yanga Paolo yannembidile Timoseo Ulongoledi wa baluwa inandi ya Timoseo

Baluwa inandi ya Timoseo ilembwije na Ntume Paolo kunnembila Timoseo nkuhundwa wake. Inahululika baluwa aino ilembwije mmwaka fulani, kutandikila mwaka wa 62 mpaka wa 64 kutandikila mwaka wavelekejije Yesu Kilisto. Paolo álembile baluwa mmaduwa la ntululilo wa umi wake. Paolo ávele na ulongo wa pepi na Timoseo, na myanda yohe ánannonjelela wanchema mwanawe (Filimoni 2:22, 1 Timoseo 1:2,18).

Baluwa aino nni imo n'dibaluwa ncheche dyanga Paolo dyalembile kwa nkúkulupila yumo-yumo, na akee kwa likuwa lya vakúkulupila, malinga dibaluwa dyake dinji. Dibaluwa dinji dinatu n'dibaluwa anedyo ncheche nni baluwa yavili ya Timoseo na baluwa ya Tito na baluwa ya Filimoni. Baluwa inandi ya Timoseo ívele na maeleso lohe layâmba namuna ya kutenda ibada (sula ya 2:1-15), na namuna chivalembelewa vâáve vakúloodya va vanu vankulupila Yesu (sula ya 3:1-13), na maeleso layâmba namuna ya kulatahuka mahundo la kulambila (sula ya 1:3-11, 4:1-15, 6:3-5). Baluwa aino ilanguja namuna Paolo chachinnyunda Timoseo namuna ya kuva nkúloodya mmakuwa la vanu vankulupila Yesu. Bahi ívele na mahundo lohe namene lahuúla kuvayangata vakúloodya va makuwa la vanu vankulupila Yesu namuna ya kutenda utumishi wavo mmakuwa lavo.

Uinjipihí wa baluwa inandi ya Timoseo

1. Sula ya 1:1-2, Paolo átrandilika baluwa yake kwa kunsalimila Timoseo.
2. Sula ya 1:3-11, Paolo ámwelikesa Timoseo namuna ya kulatahuka mahundo la kulambila.
3. Sula ya 1:12-20, Paolo álesesa namuna chanshukulu Nnungu kwajili ya Yesu Kilisto.
4. Sula ya 2-3, Paolo ámwelikesa Timoseo namuna chiilembelewa íive paibada na kwamba chivalembelewa vâáve vakúloodya va makuwa la vanu vankulupila Yesu.
5. Sula ya 4-6, Paolo ámalilila baluwa yake kwa kumwing'a Timoseo malaijo fulani la ntululilo.

Ntandiliko wa baluwa yanga Paolo

¹ Baluwa aino ihaloka kwang'une Paolo, nguchemwíje kuva ntume wanga Yesu Kilisto kwa amuli ya Nnungu Mpohi wetu na ya Yesu Kilisto, lilolelo lyetu. ² Nikulembila wako Timoseo mwanangu wa uhiu muing'ulupa. Nikuyuwila inema na chididi na amani ihalôka kwanga Atata wetu Nnungu na kwanga Yesu Kilisto Nang'olo wetu, díive pamo na wako.

Kulatahuka mahundo la kulambila

³ Bahi níkuuyuwa uikale anepo pa Efeso, malinga chinnakuyuwite panichihwena chilambo cha ku Makedoniya, uchinga uvalimbije vanu vanahwenehe kuhunda mahundo la kulambila. ⁴ Vahaulile valekane na anedyo dinano dya kulambila na malonjedi layâmba midododo ya malina la ding'olo dya anyakala dikee na ntululilo. Kwa kuva, anelo lammalele látandiliha matahukano lakee mana, na wala lakávyangata vanu kulatumikila makudungilo la Nnungu lamaikâna kwa ing'ulupa. ⁵ Makudungilo la malaijo anelo nni kuva, papwawe na itamwi ihalokâna na ntima helele na ntima ukáhukumika, na ing'ulupa ihuu. ⁶ Henga vanu vanji vânilaleka anelo lammalele nkuipindikukila chihí myaha ikee na mana. ⁷ Vánalembelela namene kuva vakúhunda va Sheliya ya Musa, henga vene nanga pavalamaite malove lavatangola ikánava vâlatangola kwa kuhimya.

⁸ Tûnimala kuva, Sheliya nni yambone namene ikátumiwa chiilembelewa. ⁹ Na tûnimala kuva, Sheliya ikávikwije kwajili ya vanu vatênda lalalembelela Nnungu, henga inivikwa kwajili ya vanu vatênda lahakalenge na vatahúka, na vanu vakámweshimu Nnungu na vakútenda masambi, na vanu vakávele vanaswe na vanu vakufúlu, na vanu vavawalála atata vao na ayuvao, na akúwalala vammalele. ¹⁰ Na inivikwa kwajili ya amalaya, na valume valalâna vene kwa vene, na akúchuusa vatumwa, na akúlambelela, na vaapila kwa kulambila pamo na vammalele vatênda vitendo vitindâna na mahundo la uhiu. ¹¹ Na mahundo anelo la uhiu lâodana na Malove Lambone la ukulu wa Nnungu atumbyângwa, langukamujijwe nangu uchinga nguvayanjajije vanu.

Paolo ánshukulu Nang'olo Yesu ing'anya ya chididi chake

¹² Nangu nanshukulu Nang'olo wetu Yesu Kilisto angupêle dimongo dya kukola madengo, kwa kuva, ánguwene kuva nakulupika, nkungutandola uchinga nintumikile. ¹³ Ikánava anepo patandi ngúvele nimunu wa kunkufulu Kilisto na kuvabaniha vanu vake na kuvatendela jeuli, henga Nnungu ánguvikidile chididi kwa kuva, anelo lammalele

ngúlatendile bila kumala na níkáchinkulupila Kilisto. ¹⁴ Henga Nang'olo wetu Yesu Kilisto áningujalila inema yake yohe namene, nkuning'a ing'ulupa na itamwi kwa kulundanywa kwetu na nang'e. ¹⁵ Itangodi aino nni ihu, tena ñakatapala kuyambukilwa mwalehu kuva, "Yesu Kilisto áidile apano pachilambo uchinga avapohe vanu vavêle na masambi." Na muanevo vanu, nangu njo nim'baya kupunda vammalele. ¹⁶ Bahi ing'anya ya anelyo, Nnungu nkunguvikila chididi uchinga kupitila kwang'une nim'baya namene kupunda vammalele, Yesu Kilisto apate kulanguja ipililidi yake ya namene, na nangu ngùve nfano kwa vanu vammalele vambenkulupila na kupwechelela umi ukee na ntululilo. ¹⁷ Bahi eshima na ukulu viive kwanga Nnungu, Nfalume wanavyaka, Nnungu akávele na ntululilo, Nnungu akáonekana, Nnungu waweka, vyaka na vyaka! Amina.

¹⁸ Timoseo mwanangu, nangu níkwing'a alano malaijo kupapatana na malove la unabii lanatongolewije machedo kukwamba wako. Malaijo anelo njo lambekuhululíha wako kupanyana saana ing'ondo, ¹⁹ akuno uichunga saana ing'ulupa yako na kuva na ntima ukáhukumika. Vanu vanji váníhita mwalehu kuipilikana hukumu ya mmitima yavo, bahi kwa kutenda uchocho nkudyondonganga ding'ulupa dyavo. ²⁰ Nnikuwa lya vanu anevo vaondongenge ding'ulupa dyavo nni Imenayo na Isikanda, vanu anevo nívakamujije kwanga Nanchindenga uchinga valihunde, vanankufúlú Nnungu kavila.

2

Malaijo layámba ibada

¹ Bahi kabla ya mambo lammalele, nannuwanga namene mwenu muvayuwile vanu vammalele. Nnyuwange Nnungu avayangate na kuvabaliki, na munshukulu Nnungu kwajili yavo. ² Vayuwile vafalume na vanu vavêle na mamulaka uchinga tupate kuikalanga kwa itungamani na amani na kuva tuvanu tuikála kwa namuna yalebela Nnungu na kuvatendela vanu vanji lalembelêwa kuvatendela. ³ Nnyambo auno nni wambone na ñankatapalila Nnungu Mpohi wetu, ⁴ alambêla vanu vammalele vapohwe na vapate kuumala uhiu. ⁵ Kwa kuva, pâvele chihi Nnungu yumo, na pâvele chihi munu yumo avapatanísa vanu na Nnungu, na munu aneyo nni Yesu Kilisto, ⁶ analihumije mwene uchinga avapohe vanu vammalele. Na anewo wávele ushahidi wanauhumiye Nnungu kwa vanu va pachilambo muuhiku unakudungiwije. ⁷ Bahi ing'anya ya anelyo, nangu ñnitandolwa kuva nkúhubili na ntume wa Malove Lambone. Nangu nangola chihi uhiu wala níkámbila. Nnungu áningutuma nangu unavahunda vanu vakávele Vayahudi kuyamba ing'ulupa na uhiu.

⁸ Bahi kila pachinu pamukojana kunnyuwa Nnungu, ngùlebela valume vayuwe akuno vanyolójijê makono lavo lahawíke, yani bila kuva na itunuuki wala matahukano. ⁹ Pamo na anelo, ngùlebela vamahe vawale kwa namuna ilembelêwa. Vawale kwa adabu, na wala vanapundihe namene kuwalila sahabu na lulu na dinguvo digalika namene au kutiva ulindo. ¹⁰ Henga vâlembelêwa vawalile matendo lambone lalembelêwa kutendwa na vamahe valihumije kwa Nnungu. ¹¹ Vamahe vâlembelêwa valihunde mahundo kwa kutungamana na kwa kupilikana. ¹² Nangu níkámwing'a mmahe luhusa lwa kuhunda, wala lwa kuntawala nnume, henga mmahe âlembelêwa utungamane. ¹³ Kwa kuva, Adamu njo anavele ntandi kuumbwa, nkuida Hawa. ¹⁴ Na wala akee Adamu ánakumbike, henga mmahe njo ánakumbike, nkutenda sambi. ¹⁵ Henga ikánava ivele uchocho, mmahe akáhweneha kuikamulila ing'ulupa na itamwi na uwanaswe na kuva na ntima ukápundiha, bahi achiapohwe kwa kuvaleka kwake.

3

Chivalembelêwa vâave vakúlodya va vanu vankulupíla Yesu

¹ Itangodi aino nni ihu kuva, "Munu alembêla kuva nkúlodya wa vanu vankulupíla Yesu, aneyo âlebela madengo lambone." ² Bahi nkúlodya wa vanu vankulupíla Yesu âlembelêwa âave munu akáambika kwa chinu chohecho. Âlembelêwa âave chihi na mmahe yumo, na âave munu avêle na ntima ukápundiha na âave munu alihulúla mwene, na âave munu wakweshimika na âave munu apwechelêla vayeni na âave munu ahulúla kuhunda. ³ Âlembelêwa anâave munu wa kukalewa wala nkúkalipa, henga âlembelêwa âave mpole na munu wa kutamwa namene amani, na âlembelêwa anâave munu wa kutamwa namene di-hela. ⁴ Âlembelêwa âave munu ahulúla kuvaimilila saana vanu va nng'ande mwake na âave munu ahulúla kuvaduma vana vake uchinga vâave vana va kupilikana na vavêle na eshima mwalehu. ⁵ Kwa kuva, ikáva munu nanga pahulula kuvaimilila vanu va nng'ande mwake, âmbelulula dachi kulichunga likuwa lya vanu va Nnungu vankulupíla Yesu? ⁶ Akâlembelêwa âave munu ankulupidíle Yesu chihambihambi, uyopa ánalayona dahu, nkumatoka muchi

chanamatweke Ibilisi na kuhukumiwa. ⁷ Uchocho, àlebelewa alombolewe kwa mambo lambone na vanu vavèle panda, uchinga anahebuliwe na kukamuka nnutambo lwa Ibilisi.

Chivalebelewa vâave mashemasi

⁸ Uchocho, na vanu vatondôlwa kuva mashemasi navanang'o vâlebelewa vâave vanu vaeshimika, vanâave vanu vavèle na makudungilo mavili, wala vanâave vanu va kukalewa, wala vanâave vanu vavèle na tama ya dimali. ⁹ Vâlebelewa vaikamule kwa ntima ukâhukumika sili ya ing'ulupa ihunukuliwije. ¹⁰ Vâlebelewa valingwe hoti, koka vakâonekana kuva vakâyambika, bahi vânafala kuva mashemasi. ¹¹ Ajavao na vanang'o vâlebelewa vâave vanu vaeshimika, vanâave vanu va kulambilila, henga vâlebelewa vâave vanu vavèle na ntima ukâpundiha na vakulupika kwa vitukutuku vyammalele. ¹² Mashemasi vâlebelewa vâave na mmahe yumo bahi, na vâlebelewa vâave vanu vavachûnga saana vana vao pamo na vanu va n'ding'ande dyavo. ¹³ Kwa kuva, avala vakôla madengo lavo saana, vâling'a eshima, na vânahulula kuyanajwa bila kuyopa habali dya ing'ulupa ivavenayo kwa Yesu Kilisto.

¹⁴ Nikulembila baluwa aino, ikânava ngûlolela kwida maduva ulola unakulola. ¹⁵ Henga ikâva nîmbetima kuhwika, îlebelewa umale namuna ya iikadi îlebelêwa muing'ande ya Nnungu, yani nnikuwa lyammalele lya vanu va Nnungu avèle na umi. Vanu va Nnungu vankulupila Yesu vâvele muchi chipanda na nsingi wa uhiu. ¹⁶ Nanga lipamba lyohelyo kuva, alano njo makudungilo lanapihike la ukulu wa ing'ulupa yetu kuva, Kilisto âhumidile kwa nfanu wa munu, na kumaihwa na Umumu Wanaswe kuva nang'e njo wambone pameho panga Nnungu. Nkwonwa na malaika, na kuyanajwa mmilambo vyammalele. Nkukulupilwa pachilambo chammalele, na kutwaliwa kuhwena kulihunde unavâ muhali ya ukulu.

4

Vakûhunda va kulambila

¹ Umumu Wanaswe âtangola chihi mwandu kuva, mmahiku la ntululilo, vanu vanji vâmbepukana na ding'ulupa dyavo na kuvapilikanila anamindenga akûlambila chalumo na mahundo lavo. ² Mahundo malinga anelo îayanajwa na vanu valambila, yani vanu valil-ambillila, akuno vavèle na mitima ikâpilikana hukumu ya mitima yavo, mitima yondongêke mwalehu malinga ipijijwe moto. ³ Vanu anevo vâvalimbija vanu kulomba na kulya vyakulya fulani. Henga Nnungu âumbile vyakulya anevyo uchinga avala vankulupidile na kuumala uhiu, vapate kuvitumila kwa shukulani. ⁴ Kwa kuva, kila chinu chachiumbile Nnungu nni chambone, wala nanga chinu chilebelewa kuhitwa, henga vîlebelewa vipwechelewe kwa shukulani. ⁵ Kwa kuva, kwa lilove lya Nnungu na kwa kuyuwa, Nnungu âchitenda chakulya anecho chihahuke.

Ntumishi wambone wanga Yesu Kilisto

⁶ Wako Timoseo, ukâvahaullila vakûkulupila vammalele malove anelo, uchiuve ntumishi wambone wanga Yesu Kilisto, akuno uhweneha kukulumuka chinnungu kwa malove la ing'ulupa na mahundo la uhiu lulakamwile. ⁷ Henga lekana na dinano dikee dya chinnungu, dikâvele na mana, na badala yake lijeveleje kuikala kwa namuna yalembela Nnungu. ⁸ "Kwa kuva, kuujeveleje mmili kuhwina kûvele na faida kadiki, henga kuikala kwa namuna yalembela Nnungu kûvele na faida mmambo lammalele, yani kûtwing'a ahadi ya kuva na umi wa vino na uida." ⁹ Itangodi aneyo nni yakukulupika, na înalebelewa kuyambukilwa mwalehu. ¹⁰ Bahi ing'anya ya anelyo, hwetu tûnalikamyakambya na kutumbama kukola madengo, kwa kuva, tûnolelela Nnungu avèle na umi, Mpohi wa vanu vammalele, na asa Mpohi wa vanu vankulupila.

¹¹ Anelo njo malove lulebelewa kulalaja na kulahunda. ¹² Unakubâli munu woheyo akuhebule ing'anya ya kuva wako kijana. Henga wako ûlebelewa ûve nfanu kwa akûkulupila, kwa itangodi yako na namuna chuwikala na kwa itamwi yako kwa ing'ulupa yako na kwa maisha lakee na uhakwa. ¹³ Tumbama kuvasomela vanu Malemba Lanaswe na kuvahubillila na kuvahunda, mpaka panimbekwida. ¹⁴ Unaleke kuitumila inudyo ya chinnungu ivèle nkati mwako, aila yupwechedile kuhalokana na unabii muuhiku aula vasele va likuwa lya vanu vankulupila Yesu pavanakuvikidile makono. ¹⁵ Bahi lavike mwisungu mambo anelo na ulihumye mwalehu kulatenda anelo lammalele uchinga vanu vammalele valole namuna chuukulumuka chinnungu. ¹⁶ Lichunge namene wako umwene pamo na mahundo lako. Hweneha kulakamula mahundo la uhiu, kwa kuva, ukâtenda uchocho, ûmbelipoha umwene chalumo na anevo vakupilikanila.

5

Chivalembelewa kutendewa vakúkulupila avetu

¹ Nnime akupundile changa unankalipile namene, henga n'dume malinga atatako. Na vijana avako vatendele malinga anung'unuvako, ² na vamahe vakupundile changa vatendele malinga ayuvako, na vali vatendele malinga alumbuvako, akuno uikala bila uhakwa.

³ Vachunge vamahe vanannidi vakávele na chinu chohecho cha kulisingila. ⁴ Henga ikáva nannidi ávele na vana au udukulu, bahi anevo valembelewa valihunde hoti kulihumya mwalehu kuvahudumila alangavao na kuvauhija vávavelèkè na anakuluvao lambone lavavatededile, kwa kuva, chinu anecho chĩnankatapa la Nnungu. ⁵ Nannidi wa uhiu mwalehu, akávele na munu woheyo wa kunyangata, aneyo ávikile lisingilo lyake kwa Nnungu, na kuhweneha kuyuwa chilo na muhi wannyuwa Nnungu uchinga annyangate. ⁶ Henga nannidi aikála mmaisha la tama, aneyo ánihila, ikánava áonekana kuva mumi. ⁷ Malaijo alano veng'e na vanu vanji uchinga anapwawe wa kwambika. ⁸ Ikáva munu nanga pavachunga alangavake mwene, na asa avala wa nng'ande mwake, aneyo munu ániikana ing'ulupa yake, na nni m'baya kupunda munu akánkulupila Yesu.

⁹ Nannidi alembeléwa kuva nnikuwa lya anannidi vyangátwa, álembelewa ááve nannidi akamojije myaka sitini. Na ááve mmahe achikulupika muulombi wake, ¹⁰ na ááve munu alombolwa kwa kutenda lambone. Na álembelewa ááve munu avaledile saana vana vake na avakalibisa vayeni na avatumikila vakúkulupila kwa kulisulupuha, na avayangéte vanu valága na alihúmya kutenda lambone la kila namuna. ¹¹ Henga anannidi vali unavavalangile nnikuwa lya anannidi vyangátwa, kwa kuva, pavakojwa na tama dya kulembela kulombwa, vánaleka kuntumikila Kilisto. ¹² Anannidi anevo vambepata asabu ing'anya váníleka ahadi yavo inandi ya kuntumikila chihi Kilisto. ¹³ Anannidi malinga anevo, váva valemwa na váva na nnyambo wa kwonganyaonganya ing'ande kwa ing'ande. Na akee chihi anelyo weka, ila váva vanu wa kuvalama vanji vikohi, na váliinjija mmalove la vanu vanji, na kutangolanga mambo lavakalembelewa kulatangola. ¹⁴ Bahi ing'anya ya anelo, ngwónite kuva anannidi vali, valombwe, na vaveleke vana na kuchunga makande lavo, uchinga mmongo anapate wasa wa kututongolela lahakalenge. ¹⁵ Kwa kuva, pávele anannidi vanji váníhochela na kumpapata Nanchindenga. ¹⁶ Henga ikáva pávele nkúkulupila woheyo wa chimahe avéle na alangavake anannidi, álembelewa avayangate wala anavaleke uvalitema likuwa lya vanu vankulupila Yesu. Na kwa kutenda uchocho, vanu vankulupila Yesu vachivaave na wasa wa kuvayangata anannidi vanji vakávele na lisingilo lyohevyo.

¹⁷ Vasele va likuwa lya vanu vankulupila Yesu vavachúnga saana vanu vankulupila Yesu, vánalembelewa kupwechela ata myanda mivili ya nshahala wavo, na asa avala vatumbáma namene kuhubili na kuhunda. ¹⁸ Kwa kuva, Malemba Lanaswe làhaua kuva, "Unannyunge kanya ung'ombe puntumila kukola madengo la kuhula ngano,"* na kavila làhaua kuva, "Mmádengo álembelewa apate nshahala wake."† ¹⁹ Unakubáli kupwechelela masitaka lamwámba nsele wa likuwa lya vanu vankulupila Yesu ikánave chihi kwa ushahidi wa vanu vavili au vatatu. ²⁰ Avala vakátamwa kuleka kutenda masambi, vadume pameho pavanu vammalele, uchinga vanji vapate kuyopa. ²¹ Nikuamulisa muyo mwa Nnungu na muyo mwa Yesu Kilisto na muyo mwa malaika vanaswe, ulakamule malaijo anelo bila kuvabagula vanu vanji wala kulola kumeho kwa munu.

²² Unapiyanye kummikila makono munu woheyo uchinga antumikile Nang'olo, wala unakumile masambi la vanu vanji. Lichunge wako umwene kwa kuikala bila uhakwa.

²³ Bahi kwajili ya litumbo lyako lipwatéka na kuhuvangahuvanga kwa mmili wako, kutandikila vino unakumbile chihi medi weka, ila kumbila na divayi kadiki.

²⁴ Masambi la vanu vanji làonekana chihi palengele ata kabla vakánambihukumiwa. Henga masambi la vanu vanji làonekana chihi lukoto. ²⁵ Uchocho, matendo lambone làonekana chihi palengele na ata álalá lakáonekana palengele, lakáhululika kupihika.

6

¹ Vanu vammalele vavéle muutumwa valembelewa vavaeshimu anang'olo vao, uchinga vanu vanankufulu Nnungu na kuhebula mahundo letu. ² Vatumwa vavéle na anang'olo vankulupila Yesu, valembelewa vanapunguse kuvaeshimu anang'olo vao, ing'anya ya kuva anevo anang'olo nni vakúkulupila avao. Na badala yake valembelewa vahaliye kuvatumikila saana, kwa kuva, vanu vapáta faida kuhalokana na madengo lavo la chitumwa nni vakúkulupila avao, kwa kuva, mwenu nni ummamo muing'ulupa na itamwi. Mambo anelo úlembelewa ulahunde na kulahimya.

* 5:18 Makumbuso 25:4. † 5:18 Luka 10:7

Mahundo la kulambila na tama ya mali

³ Munu woheyo akáhunda mahundo latindána na anelo, na akálakubali malove la uhiu la Nang'olo wetu Yesu Kilisto wala mahundo lannyululiha munu kuikala kwa namuna yalem-bela Nnungu, ⁴ munu aneyo àumbele kulyona na wala nanga pamaite chinu chohecho. Aneyo àvele na chilema cha kutahukana na kupwatana kwamba mana la malove. Na anelo làida na wiu, na kuyavanyika na kutangolanila lahakalenge na kuvikilanila lipamba, ⁵ na matahukano lakee na ntululilo la vanu vavêle na ding'ano ditimbanyike. Vanu malinga aneyo, vâniuleka mwalehu uhiu. Na vanu aneyo njo avala vatênda kuva, kulilanguja kuva ùmweshimu Nnungu nni indila ya kupatila utajili.

⁶ Henga kumweshimu Nnungu kùvele na faida ing'ulu, ikàva munu ànatolejwa na achila chavenacho. ⁷ Kwa kuva, nanga patunaidile na chinu chohecho apano pachilambo, na wala nanga patuhulula kuuka na chinu chohecho.

⁸ Bahi ikàva tùvele na chakulya na dinguwo, tutolejwe na anevyo vituvenavyo. ⁹ Henga avala valembêla kuva matajili, vânalinga na kutanjika n'dinambo dya ditama dyohe dya chivelu na dya kuvenga, divautangila kukuyahika na kukuondongwa mwalehu. ¹⁰ Kwa kuva, kuditamwa namene dihela nni chitandikilo cha mabaya la kila namuna. Bahi ing'anya ya kuditamwa namene dihela, vanu vanji vânidileka ding'ulupa dyavo na kulitaya namene uchungu mmitima yavo.

Ing'ondo yambone ya ing'ulupa

¹¹ Henga wako umunu wa Nnungu, latukute anelo lahakalenge lammalele. Tum-bama namene kutenda lalalembela Nnungu na kulihumya mwalehu kwa Nnungu, na kuva na ing'ulupa na itamwi na ipililidi na upole. ¹² Panyana ing'ondo yambone kwa kuichunga ing'ulupa yako, uchinga upate kulitwalila umi ukee na ntululilo, umi aula wakuchemeledile Nnungu muuhiku aula unaiyambukidile ing'ulupa yako muyo mwa mashahidi vohe. ¹³ Muyo mwa Nnungu avêng'a viumbe vyammalele umi, na muyo mwanga Yesu Kilisto ahumîje ushahidi uhiu muyo mwa Pontio Pilato, nikuamulisa, ¹⁴ ulikamule lilaijo lyulaijijwe kwa ikulupiki, na bila kuva na likosa lyohelyo, mpaka nniduva alila lyambeuya Nang'olo wetu Yesu Kilisto. ¹⁵ Kuhumila kwanga Yesu kùmbetendwa na Nnungu muuhiku waukudungidile. Nang'e njo Nnungu alembelêwa kutumbyangwa, na nni nkútawala wa weka, na njo Nfalume wa vafalume, na Nang'olo wa anang'olo. ¹⁶ Nang'e weka njo akáhwa, na njo aikâla munng'anje wakahulula munu kuuhengelekela. Nanga munu amwonîte, na wala nanga munu ahulûla kumwona. Nang'e nni mwene kweshimika na mwene dimongo dikàvele na ntululilo! Amina.

¹⁷ Valaije matajili va pachilambo achino cha vino, vanalyone, na vanavike lilolelo lyavo n'dimali dyondongêka. Na badala yake vâlembelewa vannolele Nnungu atwing'a vitukutuku vyammalele uchinga tuvihangalalile. ¹⁸ Valaije vatende lambone, na vâave matajili va matendo lambone, na vâave tayali kuhumya dimali dyavo, na vakumilane na vanu vanji kwa ntima helele. ¹⁹ Na kwa kutenda uchocho, vachivalivikile nsingi wambone kwa maduva làida uchinga vapate umi uhiu.

²⁰ Wako Timoseo, lakamulihe saana lammalele lukamujijwe. Linyemye na myaha ikee ya chinnungu na ikee na mana na matahukano la chivelu layâmba achila chivachema vanu vanji kuva elimu, kumbe nni kulambila chihi. ²¹ Na kwa kuipapata elimu aneyo vanu vanji vâniileka ing'ulupa yao.

Nangu nînyuwilanga inema ya Nnungu iive pamo na mwenu.

Baluwa yavili yanga Paolo yannembidile Timoseo Ulongoledi wa baluwa yavili ya Timoseo

Baluwa yavili ya Timoseo ilembwije na Ntume Paolo kunnembila Timoseo nkuhundwa wake. Inahulika baluwa aino ilembwije mmwaka fulani, kutandikila mwaka wa 64 mpaka wa 67 kutandikila mwaka wavelekwije Yesu Kilisto. Paolo alembile baluwa mmaduva la ntululilo wa umi wake panahungwije nnilingu aneko Loma (sula ya 1:16). Paolo avele na ulongo wa pepi na Timoseo, na myanda yohe anannonjelela wanchema mwanawe (Filimoni 2:22, 1 Timoseo 1:2,18).

Baluwa aino nni imo n'dibaluwa ncheche dyanga Paolo dyalembile kwa nkukulupila yumo-yumo, na akee kwa likuwa lya vakukulupila, malinga dibaluwa dyake dinji. Dibaluwa dinji dinatu n'dibaluwa anedyo ncheche nni baluwa inandi ya Timoseo na baluwa ya Tito na baluwa ya Filimoni. Mahiku lachiilemba Paolo baluwa aino Valoma vavaona Vakilisto kuva vakafala, bahi vanavalondola na kuvabaniha. Bahi inahulika kuva, aneyo njo inavele ing'anya ya Paolo kuhungwa nnilungu, njo mana anhimya Timoseo ahwenehe kupililila ibaniki. Malinga chiinavele m'baluwa inandi ya Timoseo, Paolo an'duma Timoseo kuva, vakuhunda va kulambila vachivapwawe (sula ya 3:1-9). Uchocho, annyaulila Timoseo kuva, mmahiku laida kumbekuva na mahiku la kuyoha namene na la hatali (sula ya 3:1).

Uinjipihwa wa baluwa yavili ya Timoseo

1. Sula ya 1:1-2, 3-18, Paolo atandilika baluwa yake kwa kunsalimila Timoseo na kunkamya ntima.
2. Sula ya 2:1-13, Paolo anhimya Timoseo ahwenehe kupililila ibaniki.
3. Sula ya 2:14-4:8, Paolo an'duma Timoseo kwamba vakuhunda va kulambila na namuna ya kupambana navo kwa kulikamuliha Lilove lya Nnungu na kuhunda kwa uhiu Lilove anelyo.
4. Sula ya 4:9-24, Paolo amalilila baluwa yake kwa kumwing'a Timoseo malaijo lanji na disalamu.

Ntandiliko wa baluwa yanga Paolo

¹ Baluwa aino ihaloka kwangu nangu Paolo, nguchemwije kuva ntume wanga Yesu Kilisto kwa kutamwa kwake mwene Nnungu. Nnichemwa uchinga nguhubili ahadi ya umi utuvenawo kwa kulundanywa kwetu na Yesu Kilisto. ² Nikulembila wako Timoseo mwanangu unikutamwa. Nikuyuwila inema na chididi na amani kuhaloka kwa Nnungu Atata na kwa Nang'olo wetu Yesu Kilisto viive pamo na wako.

Kuduma na kushukulu

³ Ninshukulu Nnungu unintumikila kwa ntima ukahukumika, malinga chivanatendile anyakala. Ninshukulu Nnungu kila panikuhimukila maduva lammalele panguyuwila chilo na muhi. ⁴ Nikahimukila namuna chunakutile mihodi, nguva na hamu ing'ulu ya kukwona uchinga nguumbajwe ihangaladi. ⁵ Nangu mbèchinkuihimukila ing'ulupa yako ihu, ing'ulupa yanavenayo aviviyo Loisi na anyoko Euniki. Nangu nimala mwalehu kuva, ing'ulupa aneyo na wako univanayo. ⁶ Bahi ing'anya ya anelyo, nikukumbusa uikonyele namene inudyo ya Nnungu yuipwechedile pannakuvikidile makono langu. ⁷ Kwa kuva, Umumu Wanaswe watwing'ile Nnungu akee wa kututenda tuyope, ila nni Umumu atwing'a dimongo na itamwi na ntima ukapundiha.

⁸ Bahi unaone dihoni kuhumya ushahidi kwajili ya Nang'olo wetu, na wala unaone dihoni kwajili yang'une ngujukile kuva nifungwa ing'anya yanga nang'e. Henga kumilana pamo na nangu muibaniki kwajili ya Malove Lambone, kupapatana na dimongo dyakwing'a Nnungu. ⁹ Nang'e anitupoha na kutuchema kuva tuvanu vake. Anitupoha na kutuchema akee kwa kupapatana na matendo letu lambone, ila ing'anya yavele makudungilo lake mwene kabla chilambo chikanambiumbwa kutulanguja inema yake kupitila Yesu Kilisto. ¹⁰ Na anelo lammalele vino lanimaihwa kwetu hwe kwa kuida kwake Mpohi wetu Yesu Kilisto. Nang'e anidilema dimongo dya kuhwa, na kwa indila ya Malove Lambone nkulanguja indila ya kuva na umi na kutokuhwa. ¹¹ Nangu ninitandolwa kuva nkuhubili na ntume na nkuhunda wa Malove anelo Lambone. ¹² Bahi ing'anya ya anelyo, nangu mbenkubanika, henga nikaoa dihoni kwa kuva nimmala ayula uninkulupidile. Na

ngùvele na uhakika kuva, ànahulula kuchichunga achila changukamujije* mpaka liduva alila lyambeuya. ¹³ Lakamulihe namene mahundo la uhiu lanikuhundile nangu, uchinga lààve nfano kwakuwe. Uikamulihe ing'ulupa na itamwi yuvenayo, ing'ulupa na itamwi yuipete kupitila kulundanywa kwako na Yesu Kilisto. ¹⁴ Kwa kuhululihwa na Umumu Wanaswe aikála mmitima yetu, nikuyuwa uuchunge aula uhiu úkamujìwè.

¹⁵ Wako umwene ùnimala kuva, vanu vammalele va chilambo cha ku Asiya váníngunyema, na muanevo vanu mùvele Figelo nawi Helimogene. ¹⁶ Nang'olo àvavikile chididi vanu va nng'ande mwanga Onesifolo, kwa kuva, nang'e àniida myanda yohe unangutuja ntima, wala nanga pawene dihoni kwa kungwona nguhungwìjè nnishelu. ¹⁷ Henga pahwikile ku Loma ànitumbama namene kungutaha mpaka panguwene. ¹⁸ Nang'olo an'jalile kupata chididi nniduva alila lyambeuya! Na wako ùnimala saana namuna changuyangete namene anepo pa Efeso.

2

Litiyala likulupika wanga Yesu Kilisto

¹ Bahi mwanangu Timoseo, hwinga namene kwa indila ya inema ipatikána kupitila kulundanywa na Yesu Kilisto. ² Wako ùnilapilikana mahundo languhundiile muyo mwa mashahidi vohe. Vino na wako ulahunde kwa vanu vakulupika vambebulùla kuvahunda na vanu vanji. ³ Kumila ibaniki pamo na nangu malinga litiyala akulupika wanga Yesu Kilisto. ⁴ Litiyala pávâ muing'ondo, akálembelwa alikambyekambye na mambo lanji la kawaida, uchinga ankatapalile nkulu wa likuwa lyake. ⁵ Uchocho, munu woheyo akáva mmasindano, akànasindane kwa kupapata sheliya ya nnyambo, akambepata inudyo ya ushindi. ⁶ Nkúlima atumbâma kukola madengo nni alembeléwa kuva ntandi kupata litunji lya mafuno. ⁷ Lahimukile saana anelo langutangola, na Nang'olo achiakuhululìhe kumala mana la anelo lammalele.

⁸ Nnyimukilange Yesu Kilisto ànavele wa nnukolo Iwa Nfalume Daudi, na ánafufwike malinga chilahaula Malove Lambone languhubili. ⁹ Nangu nabanihwa na kuhungwa malinga munu aténda lahakalenge, ing'anya ya kuhubili Malove alano Lambone. Henga lilove lya Nnungu likáhungwa. ¹⁰ Bahi nangu napililila mambo lammalele kwajili ya vanu válitandolelile mwene Nnungu, uchinga navanang'o vapaté upohi na ukulu ukee na ntululilo upatikána kupitila Yesu Kilisto. ¹¹ Itangodi aino nni ya kukulupika kuva, "Ikáva túhwile chalumo na nang'e, bahi tuchitulame chalumo na nang'e."

¹² Tukàhweneha kupililila, tuchitutawale chalumo na nang'e.

Na tukànkana, na nang'e uchocho achiatukane.

¹³ Na ikáva hwetu nanga patukulupika, nang'e àisalila chihi kuva wa kukulupika, Kwa kuva, nang'e nanga pahulula kulikana mwene.*

Ntumishi wambone

¹⁴ Uvakumbuse vanu malove anelo lammalele na kuvaduma muyo mwanga Nnungu uchinga valeke kutahukana kuyamba mana la malove. Kwa kuva, matahukano lakávele na faida, ila làvaondonganga chihi avala valapilikána. ¹⁵ Bahi tumbama uchinga Nnungu akuvalangile muyo mwake kuva umunu unkatapalila, akuno uvèlè ntumishi akáona dihoni kuyamba madengo lake, uhúnda kwa uhiu ujumbe uhiu wa Nnungu. ¹⁶ Linyemye na myaha ikee ya chinnungu na ikee na mana, kwa kuva, avala vailandóla vâhalija chihi namene kutenda lahakalenge. ¹⁷ Myaha yavo inaambukisa muchi kansa chiianjala mummili wammalele. Na muanevo vanu mùvele Imenayo nawi Fileto. ¹⁸ Vanu anevo vâyahikidile kulehu na uhiu, na vâhochejije ñing'ulupa dya vanu vohe, akuno uvahaula kuva, ufufulo wa vanu vahwile tayali ùnikamola. ¹⁹ Henga nsingi udengwìjwe na Nnungu wimidile kwa kuhwina. Na malove alano lànilembwa musingi anewo, "Nang'olo ànivamala vanu vake," na "Kila munu ahaúla kuva nang'e nni wa Nang'olo, àlembelewa alinyemye na lahakalenge.*"

²⁰ Bahi muing'ande ya chitajili mukávele chihi vyombo vikatapajjwe kwa sahabu na madini la dihela bahi, henga mùvele na vyombo vikatapajjwe kwa milandi na ulongo.

* **1:12** Kwa malove la Chigiliki lanahululika kuva na mana malinga chitulembile apano au kuva na mana kuva "achila chininkamujije." * **2:19** Munstali auno Paolo àlembele "alitambulânga lina lya Nang'olo." Mmahiku anelo, aneyo yavele chihi itangodi ya kawaida kwa Vakilisto, inavele na mana kuva, munu alitambulânga lina lya Nang'olo nni munu wa Nang'olo.

Vyombo vinji muanevyo nni kwajili ya matumisi la eshima na vinji nni kwajili ya matumisi chihi la kawaida. ²¹ Bahi ikáva munu àmbelihahula kwa kulinyemya na anelo lahakalenge lammalele, àmbekuva muchi chombo cha matumisi la eshima, yani àjuhijwe kuva wa Nnungu na ànanfala Nang'olo wake, na àvikwije tayali kwa kila madengo lambone. ²² Ditukute ditama dya ujana, na tumbama namene kutenda lalalembela Nnungu na kuva na ing'ulupa na itamwi na amani. Tènda uchocho chalumo na vanu vammalele vamwabùdu Nang'olo kwa ntima uhahwike. ²³ Linyemye na matahukano la chivelu na lakee mana, kwa kuva, wako umwene ùnimala kuva matahukano làtandiliha mapwatano. ²⁴ Bahi ntumishi wanga Nang'olo akálembelwa ààve munu nkúpwatana. Àlembelewa ààve mpole kwa vanu vammalele, amaite kuhunda na ààve munu wa kupililila. ²⁵ Àlembelewa avadume kwa upole vanu avala vautahúka uhiu, panjika Nnungu achiavajalile kulaleka masambi lavo na kuumala uhiu. ²⁶ Anepo njo ding'ano dyavo padimbevauyila kavila na kupalanyoka n'dinambo dya Ibilisi, avatwète litwala uchinga vapate kulatenda lalalembela nang'e.

3

Paolo àn'duma Timoseo kwamba vakúhunda vakúlambila

¹ Henga umale kuva, mmaduva la ntululilo kùmbekuva na mahiku la kuyoha namene. ² Kwa kuva, vanu vàmbekuva vanu va kulitamwa chihi vene, vanu vatámwa namene dihela, vanu va kulitubyanga na vavèle na chibuli, vanu va kunkufulu Nnungu, vanu vakávapilikana vavaveléke, vanu vakámaite kushukulu na vatènda lahakalenge. ³ Vàmbekuva vanu vakávatomwa avao na vanu vakátamwa kupataniswa na avao na vanu va kulambilana, vanu vakáhulula kulikamulanga, vanu va kukalipa, vanu vakálatamwa mambo lambone. ⁴ Vàmbekuva vanu va kutengelekana, vanu va kutahuka, vanu va kulyona, vanu vaditámwa namene ditama dya pachilambo kuliko kuntamwa Nnungu. ⁵ Kwa pawelu vàmbekwonekana muchi vanu vaikála kwa namuna yalembela Nnungu, kumbe akuno uvadhita dimongo dyake dinavapindikulanye. Bahi linyemye na vanu malinga anevo. ⁶ Kwa kuva, muanevo, mùvele vanu valiinjija n'ding'ande dya vanu na kuvakumba vakongwe mavelu uchinga valakubali mahundo la kulambila. Vakongwe anevo vànitemwa na misigo ya masambi na kulojwa na ditama dya kila namuna. ⁷ Vakongwe anevo vannahudwa maduva lammalele, henga nanga pavahwikila kuumala uhiu. ⁸ Malinga Yane na Yambule chivanatahukene na Musa, nni uchocho vakúhunda anevo va kulambila vavèle na ding'ano ditimbanyíke na ing'ulupa ya kulambila, chivatahukana na uhiu. ⁹ Henga vakúhunda anevo nanga pavambehweneha kulehu namene, ing'anya uvelu wavo ùmbekwonekana palangele muyo mwa vanu vammalele, malinga chiinavele kwa Yane na Yambule.

Malaijo la ntululilo

¹⁰ Henga wako ùnilamala mwalehu mahundo langu, namuna chinguikele, makudungilo langu na ing'ulupa yangu na ilindilidi yangu na itamwi yangu na ipililidi yangu, ¹¹ na kubanihwa kwangu na kulaga kwangu. Wako ùnilamala lammalele lananguhumidile akula ku Antiyokiya na ku Ikoniyo na ku Lista. Nangu nanipililila ibanihwi anevo, na Nang'olo nkungupoha mmambo anelo lammalele. ¹² Na munu woheyo alembéla kuikala mùuloóngò na Yesu Kilisto kwa namuna ya kumweshimu Nnungu, achiabanihwe. ¹³ Henga vanu vatènda lahakalenge na valilambilila, vàmbehalija kutenda lahakalenge, uvavallambila vanu vanji akuno na vene uvalambilika. ¹⁴ Henga wako lakamulihe àlálá luhundwije na kulakulupila mwalehu, kwa kuva, wako ùnivamala avala vakuhundile. ¹⁵ Na kutandikila ujoko wako, wako ùnilamala Malemba Lanaswe lakwíng'a lúnda luída na upohi kwa indila ya kunkulupila Yesu Kilisto. ¹⁶ Malemba lammalele Lanaswe lánilembwa kwa kulojwa na Nnungu, na lànafala kuhundila na kuvadumila vanu makosa lavo na kuvallodidya vanu muuhiu na kuvahundila vanu vatende lalalembela Nnungu, ¹⁷ uchinga munu wanga Nnungu apate kukamilika na kuva munu apanganihjwe saana kwa kukola kila madengo lambone.

4

¹ Bahi ing'anya Yesu Kilisto àmbeida, na ing'anya ya ufalume wake, nangu nikuamulisa wako muyo mwa Nnungu na mwa Yesu Kilisto ambevakúmu vanu vumi na vahwile, ² ulihubili Lilove Iya Nnungu. Úúve tayali kuhubili muuhiku wohewo, uhiku ufála na ukáfala. Ukalipile na udume na kuvakamya vanu mitima. Tendanga anelo kwa namuna ya ilindilidi yammalele na kwa mahundo lakatapele. ³ Kwa kuva, mahiku lachilakamole, lavambehita vanu kulapilikanila mahundo la uhiu. Henga ing'anya ya ditama dyavo vene, vàmbelitahija vakúhunda vohe vambevahúnda mambo àlálá lavalembela kulapilikanika.

⁴ Vàmbehita kuupilikanila uhiu, na badala yake vàmbedipilikanila dinano dya kulambila. ⁵ Henga wako ùlemelewa ùùve meho mmambo lammalele, upililile ibaniki na ukole madengo lako la kuyanajaja Malove Lambone, na uutimilise mwalehu utumishi wako.

⁶ Kwa kuva, nangu vino ngùvele tayali kuhumywa muchi sadaka ya chikimbilo, na uhiku wa kuhwa kwangu ùnihwika. ⁷ Nangu ùnipanyana ing'ondo yambone, na masindano ùnilamalila na ing'ulupa ùniichunga. ⁸ Vino ùnikondejwa litaji lya ushindi, ing'anya ngùikele kwa kutenda àlàlà lalalembela Nnungu. Nang'olo Yesu, Nkùhukumu wa haki, achianing'e litaji anelyo nniduva alila lya kuuya kwake. Na akambening'a chihi nangu weka, henga chalumo na avala vammalele valindilila kwa inyota, kwonekana kwake pambehumila.

Malaijo lanji

⁹ Tumbama namene kwida kwang'une upehi. ¹⁰ Kwa kuva, Dema àninguleka nkuhwena ku Sesalonike, ing'anya ànilatamwa namene mambo la nchilambo achino. Na Kileske àpite ku Galatiya, na Tito àpite ku Dalumatiya. ¹¹ Luka weka nni avèle apano chalumo na nangu. Bahi pumbeida ntwaile Mako, koka uide nawe, kwa kuva, nang'e achiangufale mmadengo langu. ¹² Nangu ùnintuma Tikiko ku Efeso. ¹³ Na pumbeida ngunyakulile likoti lyangu lingulekile ku Tolowa kwanga Kalipo, na unjakulile na vitabu, asa avila vya limbende.

¹⁴ Ayula nkùhana uvanchema Isikanda àngutendedile mambo lohe la kuhakalanga. Nang'olo achiannipe kupapatana na àlàlà latendile. ¹⁵ Na wako umomo lichunge na aneyo munu, ing'anya àniutahuka namene ujumbe wetu.

¹⁶ Pangulitetedile kwa mwanda ntandi, wala nanga munu kananga yumo ànavele m'bali wangu, vammalele vàninguleka. Nangu ùnnyuwa Nnungu anavavalangile likosa anelyo. ¹⁷ Henga Nang'olo àimidile m'bali wangu, nkungutaya dimongo, uchinga ngupate kuyanajaja Malove Lambone chiilemelewa uchinga vanu vammalele vakávele Vayahudi vapate kulapilikanana. Na àningupoha kuhaloka muhukumu ya kuhwa. ¹⁸ Nang'olo achiangupohe kuhaloka mmabaya lammalele na kungupelekeja salama mu Ufalume wake wa kuli-hunde. Nang'olo atumbyangwe vyaka na vyaka. Amina.

Disalamu dya ntululilo

¹⁹ Nsalimile Pilisila na Akila chalumo na vanu va nng'ande mwanga Onesifolo. ²⁰ Elasto àisalidile ku Kolinso, na Tilofimo ùnnnekile ku Mileto, ing'anya ànaaula.

²¹ Bahi tumbama uchinga ukamole akuno kabla lakànambihwika mahiku la chipwepwe. Ebulo na Pude na Lino na Kilaudiya chalumo na vakùkulupila vammalele, vànakusalimila.

²² Nang'olo ààve pamo na isungu yako. Nangu ùnnyuwilanga inema ya Nnungu ùive pamo na mwenu.

Baluwa yanga Paolo yannembidile Tito Ulongoledi wa baluwa ya Tito

Baluwa yanga Tito nni baluwa imo n'dibaluwa ncheche dyanga Paolo dyalembile kwa nkukulupila yumo-yumo, na akee kwa likuwa lya vakukulupila, malinga dibaluwa dyake dinji. Dibaluwa dinji dinatu n'dibaluwa anedyo ncheche nni baluwa inandi ya Timoseo na baluwa yavili ya Timoseo na baluwa ya Filimoni. Baluwa aino Paolo annembidile Tito, henga ailembile muchi imbesomwa muyo mwa vanu vohe. Tunahulula kulimala anelyo kwa kuva, Paolo alonjelela mambo alala lamaïha utume wake, wakati Tito anilamala mwalehu mambo anelo. Baluwa aino ilembwije mmwaka fulani, kutandikila mmwaka wa 63 mpaka wa 65, kutandikila mwaka wavelekwejije Yesu Kilisto.

Paolo annaijije Tito kulaimilila makuwa la vanu vankulupila Yesu lavêle nchisiwa cha ku Kilete. Na hambi annembidile Tito baluwa aino uchinga amwing'e maeleso layamba kuvatandola vakulodya va makuwa la vanu vankulupila Yesu na namuna ya kuvahunda vakulodya anevo. Paolo ahumije maeleso malinga anelo n'dibaluwa dyake dyannembidile Timoseo. Paolo aelesije namuna vakulodya chivachilebelewa vaikale maisha la uwanaswe namene. Bahi makuwa la vanu vankulupila Yesu la maduvano na vakulodya va makuwa anelo valembelewa valyone swala anelyo lya uwanaswe kuva lya muhimu namene.

Uinjipihwa wa baluwa ya Tito

1. Sula ya 1:1-4, Paolo atandikila baluwa yake kwa kulitambuliha na kunsalimila Tito.
2. Sula ya 1:5-16, Paolo alonjelela kwamba madengo lannekedile Tito alakole nchisiwa cha Kilete. Tito alembelewa avatandole vakulodya vaikala maisha la uwanaswe namene.
3. Sula ya 2:1-3:11, Paolo amwelekesa Tito avahunde vanu namuna ya kuikala maisha lalang'ija kuva vanang'o vamweshimu Nnungu.
4. Sula ya 3:12-15, Paolo amalilila baluwa yake kwa kumwing'a Tito malaijo lanji na kuhumya disalamu.

Ntandiliko wa baluwa yanga Paolo

¹ Baluwa aino ihaloka kwang'une Paolo, ntumishi wa Nnungu na ntume wanga Yesu Kilisto. Nangu nnilaijwa nivalodye vanu vavatondwêle Nnungu vapatate kukulupila na kuumala uhiu uvahululika vanu kuikala kwa namuna yalembelewa Nnungu. ² Na kwa uhiu anewo vachivave na lilolelo lya umi ukee na ntululilo, umi wanatuahidite Nnungu akalambila, kabla chilambo chikanambumbwa. ³ Na muuhiku waukudungidile mwene, nkuuhunukula ujumbe wake kwa indila ya mahubili langukamujijê Nnungu, Mpohi wetu na kungumulisa nilahubili.

⁴ Baluwa aino nikulembila wako Tito, mwanangu wa uhiu muing'ulupa ituikumila pamo. Nikuyuwila inema na amani ihaloka kwa Nnungu Atata na kwa Yesu Kilisto Mpohi wetu, iive pamo na wako.

Madengo la Tito aneko ku chisiwa cha ku Kilete

⁵ Nangu nikulekile aneko ku Kilete uchinga umalilile madengo letu lanaisalidile na uvatandole vanu kuva vasele va likuwa lya vanu vankulupila Yesu, n'dimanga dyammalele dinikuhaulidile malinga chinikulaijije. ⁶ Nsele wa vanu vankulupila Yesu alembelewa aave munu akayambika. Aave chihhi na mmahe yumo, na vana vake valembelewa vave vanu vankulupila Yesu, na vakayambika kuva vakala uwamba au nni vanu vakutahuka. ⁷ Kwa kuva, nkulodya wa vanu vankulupila Yesu alembelewa aave munu akayambika, kwa kuva, nang'e nni nkwmilila madengo la Nnungu. Alembelewa anaave munu wa chibuli wala wa kutunuuka wala nkukalewa na wala anaave munu nkukalipa na wala anaave munu avele na tama ibaya ya kupata dimali. ⁸ Henga alembelewa aave munu apwechelêla vayeni, aave munu atamwa kutenda lambone na aave munu aikala kwa lunda na aave munu atenda lalalembela Nnungu, aave wanaswe na aave munu ahulula kulikamulanga. ⁹ Alembelewa aukamule ujumbe wa uhiu utuuhundile. Na kwa kutenda uchocho, achiahulule kuvakamya mitima vanu kupitila mahundo la uhiu, na kuvaduma avala vautahuka ujumbe anewo.

¹⁰ Kwa kuva, pavele vakutahuka vohe vatangola malove lakee mana, vavahochêja vanu vanji. Vanu anevo vatendanga uchocho, asa nni avala Vayahudi vankulupila Yesu, vavanamatija vanu vayaluke uchinga vapohwe. ¹¹ Vanu anevo lasima vanyalajwe kutangola, kwa kuva, vavatinganga vanu va kaya yammalele kwa kuvahunda vitukutuku

vikámbelelewa kuhundwa. Vanu anevo vátenda uchocho kwa tama ibaya ya kupata dimali. ¹² Ata nabii wavo yumo, Nkilete nnyavo, ántangola kuva, “Vakilete vánalambila maduva lammalele, vavele muchi anyama vakúyoha, na nni vanu akúlya uwamba na valémwal!” ¹³ Ushahidi anevo nni wa uhiu. Bahi vakalipile namene, uchinga vahwinge muing’ulupa. ¹⁴ Vanahwenehe kukamulila dinano dya kulambila dya Vayahudi na malaijo lahalòka kwa vanu vauhitile uhiu. ¹⁵ Kila chinu chinihahulwa kwa vanu vahahwike mmitima, henga nanga chinu chihahwike kwa vanu vakáhahwike mmitima na vakákulupila. Kwa kuva, ding’ano dyavo dikee dyambone na mitima yavo ikee yambone. ¹⁶ Vanu malinga anevo vâhaua kuva vânimmla Nnungu, henga kwa matendo lavo vânankana. Vanu anevo nni vanu vantunduwija Nnungu na nni vanu vakâmpilikana Nnungu, na wala nanga pavafala kwa chinu chohecho chambone.

2

Mahundo lalembeléwa

¹ Henga wako Tito, ùlembelewa uhunde kupapatana na mahundo la uhiu. ² Vahaulile vasele vâave vanu va kulikamulanga, na vâave vanu vaeshimika na vâave vanu vaikâla kwa lúnda, na vâlembelewa vahwinge muing’ulupa na muitamwi na muipililidi.

³ Uchocho, vahaulile amabinkubwa vaikalange malinga chivalembelewa vaikale vanu vanaswe. Vakámbelelewa vâave vanu va kulambilila au vakukalewa, henga vâlembelewa vahunde mambo lambone. ⁴ Na kwa kutenda uchocho, vachivahulule kuvahunda vali kuvatamwa alume vao na vana vao, ⁵ na kuva vanu vaikâla kwa lúnda, na vaikâla bila uhakwa, na kuva vanu va kuvachunga saana vanu va ding’ande dyavo, na kuva vanu vambone, na kuva vanu va kuvapilikana alume vao, uchinga ujumbe wa Nnungu unatanglewe malove lahakalenge.

⁶ Uchocho, vahimye vijana vachilume vâave vanu vaikâla kwa lúnda. ⁷ Mmambo lammalele, wako ùlembelewa ùve nfano wa kutenda lambone, akuno uhunda kwa eshima na kwa makudungilo lambone, ⁸ na kwa malove la uhiu, uchinga avala vatauhûka ujumbe wa uhiu vaone dihoni, kwa kuva vakee na lilove libaya lya kutangola kutuyamba hwetu.

⁹ Vahunde vatumbuva kuvapilikana anang’olo vao mmambo lammalele na kuvakata-palila, na wala vanatahukané navo, ¹⁰ au kuvaivila vitukutuku vyavo. Henga valilanguje mwalehu kuva vânakulupika uchinga mahundo lannyâmba Nnungu Mpohi wetu lapate kuutula, kwa kupitila lammalele lávatendànga.

¹¹ Kwa kuva, inema ya Nnungu ivapôha vanu vammalele inihunukuliwa mwalehu. ¹² Inema aneyo ituhunda kulaleka lahakalenge na tama dya pachilambo, na kuikala nchilambo achino cha vino kwa lúnda na kwa kutenda lalalembela Nnungu na kwa kumweshimu Nnungu, ¹³ akuno utulolela uhiku aula úmbehunukuliwâ ukulu wa Nnungu Nkulu na Mpohi wetu Yesu Kilsto. ¹⁴ Nang’e ánilihumya mwene kwajili yetu uchinga atukombole kuhaloka mmambo lammalele lahakalenge na kutuhahula uchinga tûuve tuvanu vake mwene mwalehu na tûuve tuvanu tûvâ kutumbama kutenda lambone.

¹⁵ Bahi anelo njo mambo lulembelewa ulahunde. Vadume na vakalipile kwa mamulaka lammalele luvenalo, na unanneke munu woheyo wakuhebula.

3

Kutenda lambone

¹ Vahimbuse vanu kulisulupusa na kuvapilikana vatawâla na vavêle na mamulaka na kuva tayali kwa kutenda kila lyambone. ² Vahaulile vanantongolele munu woheyo lahakalenge, henga vâave vanu va kutamwa amani na va kuvapililila vanu vanji na vâave vanu va kulanguja upole kwa kila munu. ³ Kwa kuva, anepo machedo na hwetu twavele mavelu, tuvanu tukâchimpilikana Nnungu. Twanihochejwa na kutawaliwa na kila namuna ya tama dibaya dya vitukutuku vichituitanga namene. Twaikalanga kwa kutenda lahakalenge na kuva na wiu, akuno utuchimwa na kuchimana tuvene kwa tuvene. ⁴ Henga Nnungu Mpohi wetu ánitulanguja uwambone wake na itamwi yake kwa kupitila Yesu. ⁵ Kwa kuva, ánitupoha akee ing’anya ya matendo letu la haki, henga ing’anya chihi ya chididi chake. Nang’e ánituhahula kupitila kuveleleka kwetu kwa mwanda wavili na kututenda kuva tuvahambi kupitila Umumu Wanaswe. ⁶ Nnungu ánitukung’unila mwalehu Umumu Wanaswe kwa indila ya Yesu Kilsto, Mpohi wetu. ⁷ Átendile uchocho uchinga tupate kuva amapala tuvêle na lilolelo lya umi ukee na ntululilo akuno atuvalangidilè kuva tuvambone pameho pake kwa inema yake. ⁸ Malove anelo nni la kukulupika. Na nangu ngùlebela ulahimye uchinga vanu vankulupila Nnungu valihumye mwalehu kutenda lambone. Chinu anecho nni chambone, na chivele na faida kwa kila munu.

⁹ Henga linyemyange na matahukano la chivelu layâmba midododo ya malina la ding'olo dya anyakala, chalumo na mapwatano na matahukano layâmba Sheliya ya Musa, kwa kuva mambo anelo lakee na faida yoheyo tena lakee mana. ¹⁰ Munu atandîlîha kuyavanyika, n'dume myanda mivili, na akânakupilikane linyemye nawe. ¹¹ Kwa kuva, wako ûnimala kuva, munu malinga aneyo àniondongeka mwalehu, na masambi lake làmaiha kuva ànikosela pameho panga Nnungu.

Malove la ntululilo

¹² Panimbentuma Alitema au Tikiko kwakuwe, utumbame namene ukakojane na nangu akula ku Nikapoli, kwa kuva ngûkudungidile nguikale aneko mmahiku la chipwepwe. ¹³ Tumbama namene umpanganihe saana Sena mwanasheliya chalumo na Apolo, uchinga vanasikikile chinu chohecho mmwanda wavo. ¹⁴ Vakûkulupila avetu vâlembelewa vali-hunde kulihumya mwalehu kutenda lambone kwa kuvayangata vanu vasikike namene uchinga maisha lavo lààve na faida kwa vanu vanji.

¹⁵ Vanu vammalele vavêle pamo na nangu vânakusalimila. Vasalimile vakûkulupila avetu, vatutâmwa.

Nangu nînyuwilanga mwenu mmammalele inema ihalôka kwanga Nnungu, ìive pamo na mwenu.

Baluwa yanga Paolo yannembidile Filimoni Ulongoledi wa baluwa ya Filimoni

Baluwa aino yananjipi namene ilembwije na Ntume Paolo (sula ya 1:1). Paolo pachilemba baluwa aino áhungwije nnilungu, na inahululika kuva áhungwije muimanga ya Loma. Na ikáva muhiu kuva uhiku wachiilemba baluwa aino áhungwije aneko ku Loma, bahi baluwa aino ilembwije mmwaka fulani pepi na mwaka wa 61 kutandikila mwaka wavelekwijije Yesu Kilisto. Na uhiku anewo wanahungwije njo uwowo wanalembile baluwa ya Vakolosayi.

Baluwa aino Paolo ánnembidile munu yumo uvanchema Filimoni. Filimoni ávele nkúkulupila wa likuwa fulani lya vakúkulupila na ávele na vatumwa. Paolo ánnembidile baluwa aino Filimoni uchinga anamwasibu ntumwa wake uvanchema Onesimo, anantalweke anepo patandi. Kupapatana na sheliya dya Chiloma, Filimoni ávele na haki ata ya kummwalala Onesimo. Paolo átumila malove la kuutila uchinga Filimoni ampwechelele Onesimo malinga nkúkulupila nnyake, na kunnyaulila Filimoni kuva, akanitamwa namene Onesimo aisalile na Paolo uchinga annyangate madengo lake la kuntumikila Nnungu (sula ya 1:13-14).

Uinjipihwa wa baluwa ya Filimoni

1. Sula ya 1:1-3, Paolo ánsalimila Filimoni chalumo na vakúkulupila vammalele vakojana nng'ande mwako.
2. Sula ya 1:4-21, Paolo ányuwa Filimoni ampwechelele saana Onesimo malinga nkúkulupila nnyake.
3. Sula ya 1:22-25, Paolo ámalilila baluwa yake kwa kunnyaulila Filimoni kuva achiahwene unavaongela na áhuma na disalamu.

Ntandiliko wa baluwa yanga Paolo

¹ Baluwa aino ihaloka kwang'une Paolo, ngufungwije kwajili ya kuntumikila Yesu Kilisto, pamo na nkúkulupila nnyetu Timoseo. Tùkulembila wako Filimoni, nnyanjawetu na mmádengo nnyetu, ² chalumo na nnumbwetu Afiya na mwing'ondo nnyetu Akilipo na vakúkulupila vammalele vakojana nng'ande mwako.

³ Hwetu túnnyuwilanga inema na amani ihalóka kwanga Nnungu Atata wetu na kwa Nang'olo wetu Yesu Kilisto, viive pamo na mwenu.

Paolo ánshekulu Nnungu kwajili ya Filimoni

⁴ Maduva lammalele nangu nanshekulu Nnungu kwajili yako wako Filimoni akuno unikumbukila kwa kukuyuwila kwanga Nnungu, ⁵ kwa kuva, napilikana namuna chinkulupila Nang'olo Yesu na chiuvatamwa vakúkulupila vammalele. ⁶ Nangu ngúnnyuwa Nnungu uchinga ing'ulupa aneyo yuikumila pamo na hwetu ikuhululihe kumala mwalehu kila chinu chambone chitovenacho, kwa kulundanywa kwetu na Kilisto. ⁷ Nkúkulupila nnyangu, itamwi yako ininguhangalaja namene na kungutuja ntima, kwa kuva únihangalaja mitima ya vakúkulupila vohe.

Paolo ányuwa Filimoni ampwechelele saana Onesimo

⁸ Bahi ing'anya ya anelyo, ikánava ngúvele na mamulaka láning'ilè Kilisto kukulaija álalá lulembelewa kulatenda, ⁹ henga kwajili ya itamwi yangu kwakuwe, ngwóna kuva nikuyuwe namene, nangu Paolo ngujukile kuva ninsele, na vino ngújukile kuva ninfungwa ing'anya ya kuntumikila Yesu Kilisto. ¹⁰ Nangu nakuyuwa namene kwajili ya mwanangu Onesimo, mwanangu wa muing'ulupa, uninkulupijije kwanga Kilisto akuno nguvèlè nchihungo. ¹¹ Anepo machedo akáchikufala, henga hambu ánakufala wako chalumo na nangu mwalehu.

¹² Na hambu nimmuiha kavila kwakuwe, na nang'e vino ájukile kuva ntima wangu nimwene. ¹³ Nikanitamwa namene Onesimo aisalile pamo na nangu uchinga anguyangate madengo badala yako, muuhiku auno ungujukile kuva ninfungwa ing'anya ya kuyanaja Malove Lambone. ¹⁴ Henga nikanatamwije kutenda chinu chohecho bila wako kukubali. Na nikanatamwije ukunamatija ungutendele lambone, henga ngúlembela ulatende kwa kutamwa kwako umwene.

¹⁵ Kapanji Onesimo áhapulanyijwe na wako kwa mahiku kadiki uchinga úve nawe kavila vyaka na vyaka. ¹⁶ Kwa kuva, nang'e vino akee chihi ntumwa kwakuwe, henga nni munu wambone kumpunda ntumwa, yani ájukile kuva nnung'unwetu utuntamwa. Kwang'une

nni munu wa mana namene, henga kwakuwe àmbepunda kuva wa mana namene ing'anya ya kuva ntumwa wako na nnung'uno kupitila kulundanywa kwetu na Nang'olo.

¹⁷ Bahi ikàva ùnguvalangila nangu kuva ninnyako mmádengo la Nang'olo, bahi níkuyuwa umpwechelele muchi chuchichiungupwechele nangu nimwene. ¹⁸ Ikàva ànikukosela au ikàva ùnannonga, bahi ngulonge nangu. ¹⁹ Nangu Paolo ngùlemba nimwene kwa nkono wangu malove alano kuva, Nangu Paolo nguchinikulipe, henga níkambekekumbusa kuva, nakulonga umi wako wa navyaka, ing'anya ya kukukulupija kwanga Nang'olo! ²⁰ Elo nkúkulupila nnyangu, nakuyuwa namene unjangate kwa anelyo kwajili ya Nang'olo, uuhangalaje ntima wangu malinga nkúkulupila nnyangu kwa kulundanywa kwetu na Kilisto.

²¹ Níkulembila baluwa aino akuno nguvèlè na uhakika kuva, uchiuulikane na uchi-upundihe kutenda, kupunda àlalá lanikuyuwa. ²² Pamo na anelo, ngúyuwa ungutayalishije na pachinu pakuikala, kwa kuva ngúvele na lilolelo kuva, Nnungu achiayang'ule àlalá lamuyuwa, na achiangujalile uchinga ngupate kwida kwenu mwenu kavila.

Disalamu dya ntululilo

²³ Epafila, ahungwíje chalumo na nangu ing'anya ya kuntumikila Yesu Kilisto, ànakusalimila. ²⁴ Uchocho, Mako na Alistaliko na Dema na Luka, amadengo avangu, vánakusalimila.

²⁵ Nangu ninnyuwilanga mwenu mmammalele inema ihalòka kwanga Nang'olo Yesu Kilisto ìive na mwenu mmammalele.

Baluwa ivavalembidile Vaeblaniya Ulongoledi wa baluwa ya Vaeblaniya

Baluwa ya Vaeblaniya nni baluwa ikâmya namene ntima na nni baluwa ilangûja namuna Yesu chatimilisije malemba la unabii wa Lilailano lya Kala. Baluwa aino ya Vaeblaniya ilembwije muchi hutuba ya mahubili. Nkûlemba wa baluwa ya Vaeblaniya âtumidile mistali ya Nnilailano lya Kala malinga myanda 60 ilangûja namuna Yesu chatimilisije unabii na madengo la Kuhani Nkulu. Bahi ing'anya ya anelyo, baluwa aino ikudungwiye iive baluwa ya kuvakamya ntima Vakilisto va Chiyahudi. Baluwa aino ilanguja namuna Yesu chaitimilisije Sheliya ya Musa uchinga vino makuhani vanave na ing'anya ya kuhumya sadaka. Yesu njo anajukile kuva sadaka ya kuvasija masambi lammalele vanu va mahiku lammalele. M'baluwa aino hwetu tuvanu tuvamaduvano tunahimywa kuhweneha kunkulupila Yesu Kilisto na kumpapata nang'e, ata patubanihwa, kwa kuva, nang'e weka njo atandilihije na njo aikamilisa ing'ulupa yetu (sula ya 12:2).

Nanga munu ammaite munu ailembile baluwa aino ya Vaeblaniya, henga vatalamu vohe va Bibiliya vâtenda kuva ilembwije na munu yumo muavano vanu ncheche, yani Ntume Paolo na Luka na Banaba na Apolo. Na uhiku ulembwije baluwa aino nanga paumaikana, henga vatalamu vohe va Bibiliya vâkulupila kuva ilembwije kabla ya mwaka wa 70 kutandikila mwaka wavelekwejiye Yesu Kilisto. Imanga ya Yelusalemu yôndongwiye mmwaka wa 70 kutandikila mwaka wavelekwejiye Yesu Kilisto, henga munu ailembile baluwa aino âlonjelela imanga ya Yelusalemu kuva muchi bado ikânambikwondongwa. Baluwa ya Vaeblaniya ilembwije muimanga ya Loma (13:24), na inahululika kuva inidinguhwa uchinga isomwe mmakuwa lammalele la vanu vankulupila Yesu.

Uinjipihî wa baluwa ya Vaeblaniya

1. Sula ya 1:1-4:13, Nkûlemba ânnonjelela Yesu Kilisto kuva nni nkulu kumpunda Musa na malaika.
2. Sula ya 4:14-7:28, Na âhweneha kunnonjelela Yesu kuva nang'e nni nkulu kuvapunda makuhani vakôla madengo mu Ing'ande ya Nnungu ya ku Yelusalemu.
3. Sula ya 8:1-10:31, Uchocho, nkûlemba âlanguja kuva utumishi wanga Yesu nni wambone na ûvele na ukulu kupunda aula wa makuhani wa Lilailano lya Kala, na njo mana ata Lilailano lyake nni lyambone namene kupunda Lilailano lya Kala.
4. Sula ya 10:32-13:17, Nkûlemba bada ya kulonjelela kuva Yesu nni wambone na nkulu kwa namuna dyammalele, hambî âhumya malaijo lalembelewa latendewe madengo kwa vitendo.
5. Sula ya 13:18-25, Nkûlemba âmalilila kulemba baluwa yake kwa kuvahaulila babali fulani na kuvasalimila.

Vino Nnungu âtangola na vanu kupitila Yesu Mwanawe

¹ Anepo kala Nnungu âtangwele na anyakala vetu kwa myanda yohe na kwa namuna dyohe kupitila manabii vake. ² Henga mmaduva alano la ntululilo âtangwele na hwetu kupitila Yesu Mwanawe, wantandwele âave mwene mapala la vitukutuku vyammalele, na kwa kupitila nang'e, Nnungu ânivumba vitukutuku vya kumahunde na pachilambo chammalele. ³ Nang'e njo ing'anyimi ya ukulu wanga Nnungu, na njo nfano uhiu wanga Nnungu mwene. Kwa kuva, Mwana wanga Nnungu âvihululihî vitukutuku vyammalele vihwenhe kupwawa kwa dimongo dya lilove lyake. ânivahahula vanu masambi lavo, na pamalidile nkuikala aneko kulihunde, m'bali wa kunkono wa Nnungu, mumamulaka lake Nnungu Avêle na Ukulu.

Kilisto nni nkulu kupunda malaika

⁴ Anelo lâlanguja kuva Mwana wanga Nnungu nni nkulu kupunda malaika malinga lina lyake lyapewije na Nnungu chilivele likulu kupunda malina lavo. ⁵ Kwa kuva, Nnungu nanga panawahite kananga mwanda umo kunnyaulila yumo wa malaika vake kuva, "Wako njo Mwanangu,

nangu nelo ngûjukile kuva Atatako."*

Na wala nanga panatangwele malove alano kumwamba malaika woheyo kuva, "Nangu nimbekuva Atatake, na nang'e âmbekuva Mwanangu."†

* 1:5 Sabuli 2:7, Vitendii mitume 13:33, Vaeblaniya 5:5 † 1:5 2 Samwili 7:14, 1 Mahiku 17:13

⁶ Tena, Nnungu pantumile pachilambo Mwanawe chihungumikova, ávahaulidile malaika vake vammalele vamwabudu Mwanawe.[‡]

⁷ Henga kuyamba malaika, Nnungu ánitangola kupitila ntumishi wake kuva, “Nnungu ávatumama malaika vake kuva muchi mpapa,

na ávatumama kuva muchi dindimi dya moto.”[§]

⁸ Henga Nnungu ánitangola kumwamba Mwanawe kuva,

“Ufalume wako Nnungu ukámbekuva na ntululilo.

Na wako ùvatawala vanu vako kwa haki.

⁹ Wako ùkatapaliwa na haki na kulachima lahakalenge.

Njo mana Nnungu, Nnungu wako ánikutandola kuva nkulu wa avako vammalele, na kukukung'unila ihangaladi.”^{**}

¹⁰ Uchocho, Nnungu átangwele kuva,

“Wako Nang'olo, anepo patandi waumbile chilambo chammalele, na kwa makono lako waniumba kumahunde.

¹¹ Anevyo vyammalele vimbepita, henga wako ùmbekuva chihi nkupwawa.

Na vyammalele vimbekwondongeka muchi inguwo.

¹² Anevyo vyammalele ùmbevinga muchi likoti,

na kuvibadili muchi dingwo.

Henga wako ùva chihi uchocho chuvele,

na umi wako ukambekuva na ntululilo.”^{††}

¹³ Nnungu nanga panannyaaulidile kananga yumo wa malaika vake kuva,

“Ikala mumamulaka langu, m'bali wangu wa kunkono,

mpaka panimbevatenda amongo vako kuva muchi viteng'u vya kuvika makumbu lako.”^{‡‡}

¹⁴ Dachi, malaika nni vanani? Anevo vammalele nni viumbe vya chinnungu vintumikila Nnungu na kutumwa unavayangata vanu avala vambeupwechéla upohi.

2

Upohi nkulu

¹ Bahi ing'anya ya anelo, tùmbelewa tulakamulihe àlálá latupilikene uchinga tunayahike. ² Sheliya ya Musa yaniida kupitila malaika na yanimaihwa kuva nni ya uhiu. Na kila mwanda munu pachiikosela au kuleka kuipilikana Sheliya, ánipata asabu malinga chachilembelewa. ³ Bahi ikáva Nang'olo mwene njo ánavele ntandi kutanga habali dya upohi auno na kuumaiha kwetuhwe kupitila avala vanampilikene, dachi hwetu tùmbepalanyoka dachi muasabu tukánawidopye upohi nkulu malinga auno? ⁴ Nnungu nanang'e ániumahwa ushahidi wavo kwa indila ya vimaiho na la kukanganya na masaibu la kila namuna, na kwa kupitila dinudyo dya Umumu Wanaswe dyavapele vanu malinga chatamwije.

Yesu átendwije mutuvelelee hwetu uchinga atupohe

⁵ Nnungu nanga panavavikile malaika kuva vakútawala va chilambo chiída, yani chilambo achila chitulonjelela. ⁶ Tena, malove anelo lànamaihwa Mmalemba lanjji Lanaswe lahaúla kuva,

“Munu ni nnani mpaka unkumbukile?

Na mwana wa munu ni nnani mpaka un'jali?

⁷ ùntendile chihi kadiki kuva n'joko kuliko malaika,

ùmmwajije ukulu na eshima.

⁸ ùmpele mamulaka la kutawala vitukutuku vyammalele.”^{*}

Malemba palahaula kuva, Nnungu ámpele mamulaka la kutawala vitukutuku vyammalele, ìvele na mana kuva, nanga panalekile chinu chohecho. Henga kwa vino, nanga patumwona munu wavitawala vitukutuku anevyo. ⁹ Henga tùmwona chihi Yesu anantendwije chihi kadiki kuva n'joko kuliko malaika, uchinga kwa inema ya Nnungu, Yesu ayeje kuhwa kwajili ya vanu vammalele, vino ápete ukulu na eshima ing'anya ya kubanika na kuhwa kwake. ¹⁰ Nnungu aumbíle vitukutuku vyammalele kwajili yake mwene, ánitandola kwida na vavana vohe muukulu wake. Na íninkatapalila kuntenda Yesu kuva Mpohi nkamilifu mwalehu kwa indila ya ibaniki yake uchinga avalodye vavana anevo kuupohi.

[‡] 1:6 Munsitali auno látumike malove la Makumboyo 32:43, lalembwije mutafasili yake ya Chigiliki kuhaloka mmalemba la ku Bahali ya Munyu. § 1:7 Sabuli 104:4 ** 1:9 Sabuli 45:6,7 †† 1:12 Sabuli 102:25-27 ‡‡ 1:13 Sabuli

110:1, Matayo 22:43-44, Mako 12:36, Luka 20:42-43, Vitendii Mitume 2:34-35 * 2:8 Sabuli 8:4-6

¹¹ Yesu njo avahahûla vanu masambi lavo. Nang'e chalumo na avala vahahûlwa, vammalele nni vana va Atata yumo. Bahi ing'anya ya anelyo, Yesu akáona dihoni kuvachema vanu anevo anung'unuvake, ¹² wahaula kuva, "Nimbelitumbyanga lina lyako kwa anung'unuvangu, nimbekulombolela mmakojano lavo kwa kuimba."[†]

¹³ Kavila àhaua kuva, "Nimbelisingila Nnungu."[‡]
Na àhaua kavila kuva,

"Nangu ngùvele apano chalumo na vana va Nnungu vângupèlè."[§]

¹⁴ Kwa kuva, vana anevo nni vanu vavele na mmili na myadi, uchocho Yesu nanang'e nkûtuala hali ya chimunu. Átendile uchocho uchinga kwa indila ya kuhwa kwake, adimange dimongo dya ayula ánaavele na dimongo dya kuhwa, yani Ibilisi. ¹⁵ Uchocho, ávahungwile na avala vammalele vachiikála muchi vatumwa mmaisha lavo lammalele ing'anya ya kuyopa kuhwa. ¹⁶ Kwa kuva, nang'e nanga panaidile unavayangata malaika, henga áidile unavayangata vadukulu va Iblahimu. ¹⁷ Bahi ing'anya ya anelyo, Yesu nkulembelewa alilandanye na anung'unuvake kwa kila namuna, uchinga áave Kuhani wavo Nkulu avêle na chididi na akulupika kwa kuntumikila Nnungu, uchinga ahumye sadaka ya kuvausija vanu masambi. ¹⁸ Kwa kuva mwene ánibanihwa na kulingwa, bahi hambani ánahulula chihi kuvayangata avala valingwa.

3

Yesu nni nkulu kumpunda Musa

¹ Bahi mmakukulupila avangu, mmanu mma Nnungu mukumilána na vammalele vachemwije kulihunde, nkumbukilange Yesu utunnyambukila kuva Ntume na Kuhani Nkulu. ² Nang'e ánakulupika kwanga Nnungu, antandwêle kukola madengo lake, malinga Musa chachikulupika kuichunga ing'ande yammalele ya Nnungu, yani vanu va Nnungu. ³⁻⁴ Kwa kuva, kila ing'ande idengwa na munu, henga Nnungu njo adénga kila chinu. Adénga ing'ande ánalembelewa kupata eshima ing'ulu kupunda ing'ande yene. Uchocho, Yesu ánalembelewa kupata eshima ing'ulu namene kumpunda Musa. ⁵ Musa ávele chihi ntumishi muing'ande yammalele ya Nnungu na ánakulupika mwalehu. Na utumishi wake wávele nfano wa uhiu wambeuhunukula Nnungu lukoto. ⁶ Henga Kilisto ánakulupika, na njo Mwana aimilila ing'ande yanga Nnungu. Na hwetu njo ing'ande aneyo, ikáva tukáyopa kuhweneha kuhwina muing'ulupa na kuhweneha kulisingila lilolelo lituvenalyo.

Munanonopyange mitima yenu

⁷ Bahi malinga chatangola Úmumu Wanaswe kuva, "Nelo mukálipilikana lidi Iya Nnungu,

⁸ munanonopyange mitima yenu, malinga chivanatendile anyakala venu, muuhiku aula uvachintahuka Nnungu, na kunninga akula kulilanga.

⁹ Aneko anyakala venu váníngupima na kungulinga uchinga vandole, Ikánava vánílona lammalele langunatendile muvyaka alubaini.

¹⁰ Bahi ing'anya ya anelyo, nangu nanivavisija vanu va chívelèkwá achila, na kutangola kuchidoni,

'Maduva lammalele mitima ya vanu anevo ínahochela, na nanga pavadipapata dindila dyangu.'

¹¹ Bahi nangu nkwapila kwa kuvisa kuva,

'Nanga pavambeinjila pachinu pangu pakuyewelega panivatayalishijje!' ^{**}

¹² Bahi mmakukulupila avangu, lyongolelange uyopa ánapwawa munu avêle na ntima m'baya ukákulupila mmwenu, ntima ulihapulánya na Nnungu avêle na umi. ¹³ Henga mukamyane mitima kila liduva lichémwa nelo, uchinga kunave na munu wa kunonopa ntima ing'anya ya kukumbika na sambu. ¹⁴ Kwa kuva, ikáva tímbehweneha kukulupika mpaka kuntululilo akuno utunkulupila Nnungu malinga chitunkulupidile anepo patandi, bahi tímbekuva tukumilènè pamo na Kilisto.

¹⁵ Malinga Malemba Lanaswe chilahaula kuva,

"Nelo mukálipilikana lidi Iya Nnungu,

munanonopyange mitima yenu, malinga chivanatendile anyakala venu muuhiku aula uvachintahuka Nnungu."[†]

¹⁶ Dachí, vanani vapilikène lidi lyanga Nnungu nkuntahuka? Dachí, vakávele avala vammalele vachilójwa na Musa kuhaloka ku Misili? ¹⁷ Dachí, Nnungu ávavisijje vanani

[†] 2:12 Sabuli 22:22

[‡] 2:13 Isaya 8:17

[§] 2:13 Isaya 8:18

^{*} 3:11 Sabuli 95:7-11

[†] 3:15 Sabuli 95:7-8

kwa vyaka alubaini? Dachi, akánavisijije avala vammalele vanatendile sambi, na mituhi yavo nkutapakala kulilanga? ¹⁸ Dachi, nni vanu ntwani vanavaapilidile Nnungu kuva nanga pavambeingila pachinu pake pakuyewelega panavatayalishijije? Dachi, vakávele avala vanahitile kumpilikana? ¹⁹ Bahi twóna kuva nanga pavanainjidile pachinu anepo pakuyewelega ing'anya nanga pavanakulupidile.

4

Ahadi yanga Nnungu ya kuinjila pachinu pake pakuyewelega ivele chihi nkupwawa

¹ Bahi kwa kuva ahadi ya Nnungu ya kwinjila pachinu pake pakuyewelega ivele chihi nkupwawa, bahi tulyongolele uchinga anapwawe kananga munu yumo mmwenu wa kukoha kwinjila anepo. ² Kwa kuva, malove lambone layâmba pachinu pake pakuyewelega lânihubiliwa kwetuhwe malinga chilannahubiliwije kwa vanu va kala. Henga malove anelo nanga palanavapele faida yoheyo, kwa kuva, avala vanalapilikene nanga pavanaikamulidile aila ahadi kwa ing'ulupa. ³ Henga hwetu tukulupidile, tûmbeinjila pachinu pakuyewelega panatambulenge Nnungu pachihaula kuva,

"Bahi nangu nkwapila kwa kuvisa kuva,

'Nanga pavambeinjila pachinu pangu pakuyewelega panivatayalishijije.' ^{*}

Nnungu atangwele malove anelo ikánava madengo lake lânimililika kutandikila paumbile chilambo. ⁴ Kwa kuva, Mmalemba Lanawe pachinu fulani panahaula kuyamba liduva lya saba kuva, "Nnungu ányewelega liduva lya saba, kwa kuva ánimilila madengo lake lammalele."[†] ⁵ Henga malinga chiilembwije anepo muha, Nnungu áhawile kuva, "Nanga pavambeinjila pachinu pangu pakuyewelega panivatayalishijije."[‡] ⁶ Bahi anepo ahadi ya kuinjila pachinu anepo ivele chihi nkupwawa, henga avala vânavele vatandi kuhubiliwa malove anelo lambone nanga pavanainjidile ing'anya nanga pavanampilikene Nnungu. ⁷ Bahi ing'anya ya anelyo, bada ya kupita myaka yohe Nnungu nkuvika liduva linji lichêmwa "Nelo." Átendile uchocho patangwele Mmalemba Lanawe kuyamba liduva anelyo kupitila Daudi, malinga chingulongoledile kulemba kuva,

"Nelo mukâlipilikana lidi lya Nnungu,

munanonopyange mitima yenu."[‡]

⁸ Kwikavele Yohuwa wawahwikihwa vanu pachinu pakuyewelega, Nnungu akánatangolele kavila kuyamba liduva linji lya kuyewelega. ⁹ Bahi mayewelega lavatayalishijije Nnungu vanu vake lâvele chihi nkupwawa. ¹⁰ Kwa kuva, avala vayewelega mmayewelega lavatayalishijije Nnungu, vânyewelega kwa kuva vânimilila madengo lavo apano pachilambo, malinga Nnungu chanayeweledile pamalidile kukola madengo lake. ¹¹ Bahi tutumbame kuinjila pachinu anepo pakuyewelega, uchinga anapwawe munu woheyo muhwetu ambehita kupilikana na kukoha kuinjila, malinga chivanatendile avala vanantahwike Nnungu akula kulilanga.

¹² Kwa kuva, Lilove lya Nnungu livele na umi na dimongo, na linakola kupunda upanga ukola akuno na akuno. Na linapulung'anya mpaka kuhapulanya isungu na ntima wa munu, na kuhapulanya mawangwa na unjinji, na kuhunukula makudungilo na mawaso la munu. ¹³ Nanga chinu chohecho chipihike pameho panga Nnungu, henga vitukutuku vyammalele vânihunukuliwa na vivele chihi mwandu pameho panga Nnungu utukubennyumija isabu ya matendo letu.

Yesu njo Kuhani Nkulu

¹⁴ Bahi kwa kuva tûvele na Kuhani Nkulu kupunda vammalele, ainjidile mpaka kuhunde, yani Yesu Mwana wanga Nnungu, bahi tuikamulihe saana ing'ulupa yetu ituiyam-bukila. ¹⁵ Kuhani wetu Nkulu utuvenawe ánahulula kutuvikila chididi ing'anya ya idabadangi yetu. Kwa kuva, nanang'e áningwa kwa kila namuna muchi hwetu, henga nanga panatendile sambi. ¹⁶ Bahi ing'anya ya anelyo, tuchihengelekele chiteng'u changa Nnungu cha Ufalume bila kuyopa, pachinu pavajalila vanu inema, uchinga apate kutuvikila chididi na kutujalila inema ya kutuyangata muuhiku wa idabadangi yetu.

5

¹ Kila Kuhani Nkulu atandolwejije muvanu, ánavikwa uchinga antumikile Nnungu kwajili ya vanu. Nang'e ánhumija Nnungu dinujo na sadaka kwajili ya kusamehewa masambi lavo. ² Kwa kuva mwene ánadidimanga, bahi ánahulula kuvapililila avala vahochedile na avala vakámaite chinu. ³ Na kwa kuva mwene ánadidimanga, álembelewa ahumye sadaka, akee chihi kwajili ya vanu ila pamo na masambi lake mwene. ⁴ Nanga munu aling'a mwene

* 4:3 Sabuli 95:11 † 4:4 Ntandiliko 2:2 ‡ 4:7 Sabuli 95:7-8

eshima aino ya kuva Kuhani Nkulu. Henga kila munu àtandolwa na Nnungu malinga chanatandolwejiye Haluni.

⁵ Uchocho, Yesu Kilisto nanang'e nanga panaling'ile mwene ukulu wa kuva Kuhani Nkulu, henga Nnungu njo annyaulidile kuva, "Wako njo Mwanangu,

nangu nelo ngùjukile kuva Atatako."*

⁶ Nnungu ànitangola kavila pachinu panji Mmalemba kuva,

"Wako nni Kuhani ukee na ntululilo, malinga mwavelelee Melikisedeki."[†]

⁷ Yesu panavele apano pachilambo, ànikuta chitangelo na mihodi wannyuwa na kumpembeja Nnungu ahulùla kumpoha mukuhwa. Yesu ànipilikanwa na Nnungu ing'anya ya kumweshimu na kumpilikana Nnungu. ⁸ Ikànavá Yesu ávele Mwana wanga Nnungu, henga ànilihunda kupilikana kupitila kubanika kwake. ⁹ Na kwa indila aneyo, Nnungu nkuntenda Yesu kuva nkamilifu, nkuva chitandikilo cha upohi ukee na ntululilo kwa avala vampilikàna. ¹⁰ Bahi Nnungu nkummika Yesu kuva Kuhani Nkulu, malinga mwavelelee Melikisedeki.

Kuleka kunkulupila Kilisto

¹¹ Bahi tùvele na malove lohe la kutangola kuyamba chinu achino, henga inikamajanga kunnyaulilanga ing'anya mùvele na makutu laidòpa. ¹² Nni muhiu kuva, muuhiku auno mwenu mùlembelwa mùùve mmakuhunda, henga bado mùlembelwa chihi muhundwe, tena mahundo matandi-matandi la lilove lya Nnungu. Mwenu mùlembelwa muliswe chakulya chinonòpa, henga bado mùlembelwa chihi muyong'ejwe mavele. ¹³ Kwa kuva, kila munu aikàla kwa kuyong'ejwa chihi mavele akàhulula kulamala mahundo la haki, kwa kuva, nang'e ávele muchi nkanunu. ¹⁴ Henga chakulya chinonòpa ni kwajili ya vanu vakulumwìke, vavelelejiye ding'ano dyavo kulamala lalida lambone na lalida lahakalenge.

6

¹ Bahi ing'anya ya anelyo, tùlembelwa tunaulyeuyile mahundo matandi-matandi la chikanunu lamwàmba Kilisto, henga tuhwenehe muyo kwa kulihunda mahundo la chikulungwa. Tunahwenehe chihi kudenga kavila nsingi wa mahundo layàmba kulaleka matendo lahakalenge, na kuyamba kunkulupila Nnungu, ² na mahundo layàmba ubatiso, na kuvayuwila vanu kwa kuvavikila makono, na kufufulwa kwa vanu vahwìle, na hukumu ya asabu ikee na ntululilo. ³ Nnungu akàtamwa tuchituhwenehe kukulumuka mmahundo anelo la chikulungwa.

⁴ Kwa kuva, vanu vakàlangajijwa uhiu wa Nnungu na kuyeja inujo ya kulihunde, na kukumilana na Umumu Wanaswe, ⁵ na kuyeja uwambone wa lilove lya Nnungu, na dimongo dya chilambo chiìda, ⁶ koka nkuileka ing'ulupa yavo, ikàhululika kuvapindikulanya kavila uchinga vapate kulaleka masambi lavo na kunnaukila kavila Nnungu. Kwa kuva, vàmmba Mwana wa Nnungu kavila munsalaba na kuntaya dihoni muyo mwa vanu.

⁷ Ulongo únywa imbula myanda yohe na kumeja vilyo vivèle na faida kwa nkùlima, Nnungu ànabaliki ulongo anewo. ⁸ Henga ulongo anewo ukàmeja diheya na mbigili, bahi ukàvele na faida yoheyo kwa nkùlima, na ùvele pepi kulaniwa nawi Nnungu, na ntululilo wake nni kuyochwa chihi moto.

⁹ Mmakukulupila avetu, ikànavá tùtangola uchocho, hwetu tukàvele na lipamba kumwamba mwenu, akuno utumala kuva mùtenda lambone kupapatana na upohi wenu. ¹⁰ Kwa kuva, Nnungu àtenda haki. Nang'e akambeluvaila madengo lenu na itamwi yenu imuilangujiye kwanga nang'e kwa kuvahudumila vanu vake na chimuhweneha kuvahudumila. ¹¹ Henga tùnalembela namene kila munu mmwenu ahwenehe kutumbama mpaka kuntululilo, uchinga àlàlà lamulolela lapate kutimiswa. ¹² Hwetu tukàtamwa mwenu mùùve mmalemwa, henga muvayeje avala vapwechèla àlàlà laahidite Nnungu kupitila ing'ulupa yavo na ipililidi yavo.

Ahadi ya Nnungu nni ya kulisingila

¹³ Nnungu panamuahidite Iblahimu, àniapila kwa lina lyake mwene, kwa kuva, nanga munu yunji nkulu kumpunda Nnungu wakanantambulenge lina lyake. ¹⁴ Nnungu àtangwele kuva, "Muhiu nìmbekubaliki namene na nìmbelutenda lukolo lwako lùùve na vanu vohe."* ¹⁵ Anepo Iblahimu nkupililila akuno walindilila, bahi nkulapwechela àlàlà lanaahidiwije na Nnungu. ¹⁶ Kwa kuva, vanu pavaapila, vàapila kwa lina lya munu nkulu kuvapunda vene, na iapidi aneyo imaiha achila chitongolewìje kuva nni uhiu, na imalila matahukano lammalele. ¹⁷ Nnungu nanang'e àlembedile avamaihije avala vavaahidite

* 5:5 Sabuli 2:7 † 5:6 Sabuli 110:4 * 6:14 Ntandiliko 22:17

kuva makudungilo lake lakápindikuka, bahi nkwapila. ¹⁸ Na Nnungu nanga pahulula kulambila. Bahi hwetu tuntukutidile túnakamywa mitima na kukamuliha kwa dimongo lilolelo alila lituvikiwije, ing'anya ahadi dyake na iapidi yake vikáhululika kupindikuka. ¹⁹ Lilolelo alino litutenda tùève na uhakika na usalama mmitima yetu malinga naanga chiiimija meli. Yesu ajukile kuva lilolelo lyetu ànipita palipasiya na kwinjila Pachinu Panaswe Namene. ²⁰ Yesu mwene ànilongolela kuinjila anepo kwajili yetu na àjukile kuva Kuhani Nkulu akávele na ntululilo malinga mwavelelee Melikisedeki.

7

Kuhani Melikisedeki

¹ Aneyo Melikisedeki ávele nfalume wa imanga ya Salemu, na kuhani wa Nnungu Nkulu. Iblahimu pachiuya kuhaloka kuing'ondo aneko kwanavawalele vafalume ncheche, Melikisedeki ákojene na Iblahimu, Melikisedeki nkum'baliki Iblahimu. ² Anepo Iblahimu nanang'e nkumwing'a asilimiya kumi ya vitukutuku vyammalele vyanavenavyo. Mana la Melikisedeki nni, "nfalume wa haki," nanang'e ávele nfalume wa Salemu, na nfalume wa Salemu mana lake, "nfalume wa amani." ³ Wala nanga habali dilembwije dinnyamba atatake Melikisedeki wala anyokwe wala malina la anakuluvake. Na kuyamba habali dya kuveleka kwake na kuhwa kwake nanga padimaikana. Nang'e àlandana na Mwana wa Nnungu, kwa kuva, nang'e nni kuhani akávele na ntululilo.

⁴ Bahi nnolange munu aneyo chanavele nkulu. Ata anakulwetu Iblahimu ánimwing'a asilimiya kumi ya vitukutuku vyammalele vyanatwete litwala kuing'ondo. ⁵ Na vanu vahalòka nnukolo lwanga Lawi, vanu vapwechêla madengo la chikuhani, vânilajjwa na Sheliya yanga Musa kutwala asilimiya kumi ya vitukutuku kuhaloka kwa Vaisilaeli avao, ikánava vanang'ò nni vadukulu wa Iblahimu. ⁶ Melikisedeki akáchihaloka nnukolo lwanga Lawi, henga ànitwala asilimiya kumi ya vitukutuku kuhaloka kwa Iblahimu. Pamo na anelyo, Melikisedeki ánim'baliki Iblahimu anaahidiwije na Nnungu. ⁷ Nni muhiu kuva ayula abalikíwa nni n'joko kumpunda ayula abaliki. ⁸ Na makuhani vatwála asilimiya kumi ya vitukutuku nni vanu vâhwa, henga Melikisedeki anatwete asilimiya kumi àhaulika kuva nang'e akáhwa. ⁹ Vanu va lukolo lwa Lawi njo vatwála asilimiya kumi. Bahi tùnahulula kutangola kuva, ata Lawi mwene ánimwing'a Melikisedeki asilimiya kumi ya dimali dyake kupitila kwa Iblahimu. ¹⁰ Kwa kuva, Melikisedeki panakojene na Iblahimu, Lawi ávele chihim mummili mwa Iblahimu, anakuluwe.

Ìembelewa aide kuhani yunji

¹¹ Sheliya ya Musa ínahumijwe kwa Vaisilaeli ílisingila namene utumishi wa ukuhani wa Valawi. Bahi ikáchiva ukamilifu wa vanu va Nnungu upatikènè kwa indila ya utumishi wa ukuhani wa lukolo lwa Lawi, pakanalembewe kavila kwida kuhani yunji avêle mwavelelee Melikisedeki, na akee aula ukuhani wa Haluni. ¹² Kwa kuva, ukuhani paupindikuka, Sheliya na inang'ò íembelewa ipindikuke. ¹³ Na Nang'olo wetu ulannyamba malove alano ávele chihim munu wa litawa linji, na wala nanga munu kananga yumo wa nnitawa lyake alingile kukola madengo la chikuhani pachitala cha kuhumija sadaka. ¹⁴ Kwa kuva, ímaikana kuva Nang'olo wetu áhaleke nnitawa lya Yuda, na kuyamba litawa anelyo Musa nanga panatangwele chinu chohecho kuyamba habali ya ukuhani.

¹⁵ Na anelo lammalele làvele chihim mwandu, kwa kuva, kuhani yunji avêle mwavelelee Melikisedeki àniida. ¹⁶ Kuhani ayuno nanga pajuhijwe kuva kuhani kupapatana na amuli iyâmba litawa lyake, henga kupapatana na dimongo dya umi wake ukee na ntululilo. ¹⁷ Kwa kuva, Malemba Lanaswe làhaua kuva, "Wako nni kuhani ukee na ntululilo, malinga mwavelelee Melikisedeki."* ¹⁸ Bahi amuli aneyo ya machedo ínipukutwa, kwa kuva, ikánavele na dimongo wala faida ya kutosha. ¹⁹ Kwa kuva, Sheliya yanga Musa nanga painahulwile kuida na ukamilifu. Henga vino liidile lilolelo lyambone namene, na kwa kupitila lilolelo anelyo tùnahulula kunnyengelekela Nnungu.

²⁰ Pamo na anelo, Yesu akanajuhijwe kuva kuhani bila Nnungu kwapila. Na makuhani vanji va litawa lya Lawi vânivikwa mmadengo anelo bila Nnungu kwapila. ²¹ Henga Yesu àjuhijwe kuva kuhani kupitila kwapila, apala Nnungu panannyaulidile Yesu kuva,

"Nang'olo àniapila,
na wala nanga pambepindikulanya makudungilo lake,
'Wako nni kuhani ukee na ntululilo.'"[†]

²² Bahi ing'anya ya iapidi aneyo, Yesu njo ahululíha kupwawa kwa lilailano alino lyambone namene kupunda lilailano lya kala.

* 7:17 Sabuli 110:4 † 7:21 Sabuli 110:4

²³ Kwa kuva vanu vanaahwa, bahi pāpitile makuhani vohe kuhaloka nnitawa lya Lawi. Bahi ing'anya ya kuhwa, nanga pavanahulwile kuhwenaha na madengo lavo. ²⁴ Henga kwa kuva Yesu āvele na umi ukee na ntululilo, bahi ukuhani wake naunang'o ukee na ntululilo. ²⁵ Bahi nang'e ānahulula kuvapoha avala vamwidila Nnungu kupitila nang'e, kwa kuva, nang'e āvele na umi ukee na ntululilo uchinga avayuwile vanu anevo kwa Nnungu.

²⁶ Bahi Yesu njo Kuhani Nkulu afāla kwajili yetu, kwa kuva, nang'e nni wanaswa na akāvele na likosa wala lidolidoli lya uhakwa na Nnungu āninyapulanya na vakūtenda masambi kwa kunnyanyula muha namene kulihunde. ²⁷ Nang'e wala nanga palembelewa kuhumya sadaka kila liduva malinga Makuhani vanji Vakulu chivatenda. Vanang'o vātandilika kuhumya sadaka kwajili ya sambi dyavo vene, koka nkumumya sadaka kwajili ya sambi dya vanu vanji. Henga nang'e āhumije chihi sadaka mwanda umo bahi kwajili ya vanu vammalele, apala palihumije mwene kuhwa. ²⁸ Sheliya yanga Musa ivatandola vanu vakākamilike kuva Makuhani Vakulu, henga iapidi yanga Nnungu inatendeke Sheliya ipwawijē, intandwele Mwanawe kuva Kuhani Nkulu, nkamilifu vyaka na vyaka.

8

Yesu Kuhani wetu Nkulu

¹ Habali ya muhimu kupunda dyammalele ditutangolela nni aino, hwetu tūvele na Kuhani Nkulu aikāla m'bali wa kunkono wa chiteng'u cha chifalume cha Nnungu Avēle na Ukulu, aneko kulihunde. ² Aneko nang'e njo Kuhani Nkulu atumika Pachinu Panaswe, yani Mun'gongwe uhiu wa Nnungu udengwijwe na Nang'olo Nnungu mwene, na akee vanu.

³ Kila Kuhani Nkulu ānatandolwa uchinga akole madengo la kunnyumija Nnungu dinujo na sadaka. Bahi kupapatana na anelyo, Kuhani wetu Nkulu Kilisto ānilembelewa āvele na chinu cha kuhumya. ⁴ Kwikavele Kilisto wava apano pachilambo, akānave kuhani, kwa kuva tayali pāvele makuhani vanji vahūmya sadaka kupapatana na malaijo la Sheliya ya Musa. ⁵ Na pachinu pavatumikila makuhani nni nfano chihi na chimbwehedi cha apala pavēle kulihunde. Kwa kuva, Musa panavele pepi kuudenga aula N'gongwe wa Nnungu, Nnungu ānyaulidile kuchidoni, "Loleha saana uchinga udenge kila chinu kupapatana na nfano unikulangujije kulichinga."* ⁶ Henga hambi Yesu āpewije utumishi wambone namene kupunda wa avala makuhani. Uchocho, lilailano lyajukile Yesu kuva mpatanishi nni lyambone namene kupunda alila lya kala, ing'anya lilailano lyahambi liimila munsingi wa ahadi dya Nnungu dyambone namene kupunda adila dya kala.

⁷ Kwa kuva, ikāchiva lilailano lya kala ulikamilika mwalehu, likānalembelewe lilailano linji. ⁸ Henga Nang'olo Nnungu ānilona makosa kwa vanu vake, nkutangola kuchidoni, "Mmaduva laida nimbetenda lilailano lyahambi na vanu va Isilaeli na vanu va Yuda.

⁹ Lilailano alino likambelاندانا na lilailano linnatendile na anyakala vao, muuhiku aula unnavakamwile nkono na kuvaua nchilambo cha Misili.

Kwa kuva, nanga pavanalikamwile lilailano lyangu, nangu nkuvalaka.

¹⁰ Hambi alino nni lilailano linimbelitenda na vanu va Isilaeli mmaduva laida, nimbēdivika Sheliya dyangu n'ding'ano dyavo na kudilemba mmitima yavo.

Nangu nimbekuva Nnungu wavo, na vanang'o vāmbekuva vanu vangu.

¹¹ Nanga munu ambennyūnda Mwisilaeli nnyake, au kunnyaulila nnangawake kuva, 'Mmale Nang'olo.'

Kwa kuva, vanu vammalele vāmbengumala, kutandikila n'joko mpaka nkulungwa.

¹² Kwa kuva, nimbēvasamehe lahakalenge lavatendile, na masambi lavo nikambelakumbukila kavila."†

¹³ Nnungu paliche mile lilailano alino kuva lyahambi, ālitendile alila litandi kuva lyakala, na chinu chohecho chikāva chakala na kuhuchulika chiiva pepi na kuwalawala.

9

Mihambo ya lilailano lya kala na mapungufu lake

¹ Bahi lilailano litandi lyanatendile Nnungu na Vaisilaeli lyāvele na malaijo lake la ibada na pachinu pake panaswe pakumwabudila Nnungu, apano pachilambo. ² Ūdengwijwe N'gongwe wa Nnungu, na mun'gongwe anevo wāvele na vyumba vivili. Nchumba chitandi mwāvele na chipanda cha kuvikila vibatali na mesa na mikate ihumijwe sadaka kwa Nnungu inavele muha mesa. Na chumba anecho chīchemwa, Pachinu Panaswe. ³ Na pāvele na lipasiya, na kunyuma lipasiya anelyo kūvele na chumba chinji chichichemwa, Pachinu Panaswe Namene. ⁴ Nchumba anecho mūvele chitala cha sahabu cha kututumija ubani pamo na lisanduku lya lilailano. Na Lisanduku anelyo lipakwijwe sahabu mipata yammalele,

* 8:5 Kuuka 25:40 † 8:12 Yelemiya 31:31-34

na nkati mwake múvele na chilongo cha sahabu chínavele na chakulya chichichemwa “Mana.” Na nnisanduku anelyo múvele na isimbo ya Haluni inahipwike mahamba pamo na vibao vivili vya mayanga vinalembwije Amuli Kumi dya lilailano lya kala. ⁵ Pachanya lisanduku anelyo pávele na disanamu dimbili dya viumbe vya kulihunde vivêle na dimapa, vilangúja ukulu wanga Nnungu, na dimapa anedyo díhinike pachinu pakusamehewa masambi. Henga vino tukambehulula kuhauliha mwalehu mambo anelo lammalele.

⁶ Bahi uvila nni chivinapangwije vitukutuku anevyo vyammalele. Anepo makuhani nkua uvainjila kila liduva nchumba chitandi uchinga vatumike kupapatana na madengo lavo la ibada. ⁷ Henga chumba cha vili áinjila chihi Kuhani Nkulu weka, nanang'e áinjila chihi mwanda umo kwa mwaka. Na anemwo ányumija Nnungu sadaka ya myadi kwajili ya masambi lake na kwajili ya masambi lavatendile vanu bila kumala. ⁸ Kupapatana na mambo anelo, Umumu Wanaswe álanguja kuva, muuhiku aula wammalele paunapwawije aula N'gongwe ntandi wa Nnungu, indila ya kuinjilila Pachinu Panaswe Namene yávele ikánambimaikana. ⁹ Na anewo wávele nfano kwajili ya uhiku wa vino, nfano ulangúja kuva dinujo na sadaka dichihumywa kwanga Nnungu dikáchihulula kuvausija vanu vamwabúdu Nnungu hukumu ya mmitima yavo. ¹⁰ Kwa kuva, anelo lammalele lálanda chihi vyakulya na vikimbilo na malaijo la kukalava medi. Na malaijo anelo la chimmili lákamulwije chihi mpaka pautimidile uhiku aula Nnungu watendile kila chinu kuva chahambi.

Yesu áhumije sadaka itimidile

¹¹ Henga vino Kilisto ájukile kuva Kuhani Nkulu wa mambo lambone lapwawije vino. Nang'e áinjidile Mun'gongwe nkulu na ukamilike. N'gongwe anewo ukádengwije na makono la vanu, yani akee N'gongwe wa nchilambo achino. ¹² Nang'e áinjidile chihi mwanda umo Pachinu Panaswe Namene. Na akanapelekejije anemwo sadaka ya myadi ya ambudi na ang'ombe, henga ápelekejije myadi yake mwene, na kwa indila aneyo nkutukombola vyaka na vyaka. ¹³ Nnilailano lya kala vanu váchivalangiwa kuva vakáhahwike pameho panga Nnungu kupapatana na malaijo la dini, váhahulwa uhakwa wavo wa chimmili kwa kunyujijwa myadi ya ambudi na ang'ombe anamilume na liu lya ung'ombe apijijwe mmoto. ¹⁴ Bahi ikáva uchocho, myadi ya Kilisto imbekuwa na dimongo ding'ulu dya kutuhahula! Kwa dimongo dya Umumu Wanaswe akávele na ntululilo, Kilisto ánilihumya mwene kwanga Nnungu kuva sadaka yambone ikée na chilema. Na myadi yake imbewehena kuhahula mitima yetu ihukumika kahalokana na vitendo vyetu vítulòja kukuha. Imbetuhahula uchinga tuntumikile Nnungu Mumi.

¹⁵ Bahi ing'anya ya anelyo, Kilisto njo mpatanishi wa lilailano lyahambi. Na kupitila kuhwa kwake ánivakombola vanu kahaloka mmakosa lavo lavanatendile mmahiku la alila lilailano lya kala, uchinga avala vachemwije na Nnungu vapate kupwechela mapala lakávele na ntululilo lavaahidite.

¹⁶ Na kwamba mambo layámba malaijo la mapala, lasima imaikane kuva ayula alaijije ánihila koka layavanywe saana. ¹⁷ Kwa kuva, malaijo anelo lakátendeka mpaka mwene alaijije ahile, kwa kuva malaijo la kuyavanya mapala lakávele na mana ikáva alaijije ávehinkulama. ¹⁸ Njo mana ata alila lilailano lya kala nanga palinatendeka bila ya kumwadilika kwa myadi. ¹⁹ Kwa kuva, Musa payanjajije amuli dyammalele kwa vanu vammalele, anepo nkutwala myadi ya ndama nkukundanya na medi, nkumyaya nchitabu cha Sheliya na kuvamyaila vanu vammalele kwa kutumila maleha lanahuyi na dinavi dya nnandi wa isopo. ²⁰ Musa nkuvahaulila vanu kuchidoni, “Aino njo myadi ya lilailano limuamuliwije na Nnungu mulipilikane.” ²¹ Uchocho, Musa nkuumyaila myadi N'gongwe wa Nnungu pamo na vyombo vyammalele vya ibada. ²² Kupapatana na Sheliya, vitukutuku vyammalele víhahulwa kwa myadi, na masambi nalanang'o lakáhululika kusamehewa bila kumwadila myadi.

²³ Vitukutuku anevyo nni nfano chihi wa vitukutuku vihiu vya kulihunde, bahi yávele lasima vihahulwe kwa indila aneyo. Henga vitukutuku vihiu vya kulihunde vilembelewa vihahulwe kwa sadaka yambone namene. ²⁴ Kwa kuva, Kilisto nanga panainjidile Pachinu Panaswe padengwije na vanu, yani pachinu pa nfano chihi wa apala pahiu. Henga nang'e áinjidile kwene kulihunde, pachinu páimilá vino pameho panga Nnungu kwajili yetu. ²⁵ Kuhani Nkulu wa Vayahudi áinjila Pachinu Panaswe Namene kila mwaka, akuno wanyakula myadi ikávele yake mwene. Henga Kilisto nanga panainjidile anemwo uchinga alihumye mwene kuva sadaka kwa myanda yohe. ²⁶ Ikáchiva uchocho, akanilembelewa kubanihwa myanda yohe kutandikila pachiumbwije chilambo. Henga vino, mmaduva alano la ntululilo, nang'e ániida mwanda umo uchinga avasamehe vanu masambi kwa indila ya kulihumya mwene sadaka. ²⁷ Kila muni ápangiwije chihi kuhwa mwanda umo bahi, na bada ya kuhwa Nnungu ánanyukumu. ²⁸ Uchocho, Kilisto nanang'e álihumije

chihi mwanda umo uchinga avausije vanu vohe masambi lavo. Na nang'e àmbeuya kavila unavapoha avala vannindilila, akee unavausija kavila masambi.

10

¹ Sheliya ya Musa ni nfano chihi wa mambo lambone laïda, wala akee uhiu wa mambo lene. Bahi ing'anya ya anelyo, kupitila sadaka dihũmywa myanda yohe kila mwaka, Sheliya ikáhulula kananga kadiki kuvatenda vanu vamwabũdu Nnungu kuva vakamilifu pameho pa Nnungu. ² Ikáchiva sadaka anedyo udihulula kuvatenda vanu kuva vakamilifu, sadaka dikánahwenehe kuhumywa kavila. Kwa kuva, anevo vanu vamwabũdu Nnungu vakávele vahahuliwije chihi mwanda umo, na mitima yavo ikánavahukumu kavila kuva vávele na masambi. ³ Henga kupitila sadaka anedyo, vanu vákumbuswa masambi lavo kila mwaka, ⁴ kwa kuva, myadi ya ang'ombe na ya ambudi ikáhulula kuvausija vanu masambi.

⁵ Njo mana Kilisto paidile pachilambo ányaulidile Nnungu kuchidoni,

“Wako ukanatamwije sadaka wala dinujo, henga únguumbilidile mmili.

⁶ Wako nanga punakatapaliwije na sadaka dya kupija vanyama wala sadaka dya kusamehewa masambi.”*

⁷ Anepo Kilisto nkutangola kavila kuva,

“Lola, nangu ngũvele apano, ngũidile unatenda àlalá lulalembela wako, malinga chiilembwije Mmalemba Lanaswe kungwamba nangu.”

⁸ Kilisto ánilongolela kutangola kuva, “Wako wala nanga paunatamwije na wala nanga paunakatapaliwije sadaka na dinujo, wala sadaka dya kupija mmoto wala sadaka dya kusamehewa masambi.” Átangwele uchocho ikánava sadaka anedyo dyammalele dihũmywa kupapatana na malaijo ya Sheliya. ⁹ Anepo Kilisto nkuchidoni, “Lola, nangu ngũvele apano, ngũidile unatenda àlalá lulembéla wako.” Bahi Nnungu ániliusa lilailano lya kala uchinga alitende lilailano lyahambi. ¹⁰ Kwa kuva, Nnungu álembedile atuhahule masambi kupitila mmili wa Yesu Kilisto wauhumiye sadaka mwanda umo bahi, nkutosa.

¹¹ Kila kuhani maduva lammalele ànaimila kwa kutenda madengo lake la ibada na kuhumya sadaka dya namuna imo myanda yohe, sadaka dikáhulula kananga kadiki kuusa masambi. ¹² Henga Kilisto, nang'e áhumije chihi sadaka imo bahi, ifála vyaka na vyaka kwajili ya kusamehewa masambi. Na pamalidile kutenda uchocho, nkukala mumamulaka, m'bali wa kunkono wa Nnungu. ¹³ Na aneko vino àvenkulindilila mpaka amongo vake vammalele pavambevika pahi madodo lake. ¹⁴ Kwa kuva, kupitila sadaka imo yahumije, ávatendile vanu avala vávahahùla kuva vakamilifu vyaka na vyaka.

¹⁵ Na Umumu Wanaswe nanang'e ànatumaiha mambo anelo, kwa kuva, Nang'olo Nnungu àhaua kuchidoni,

¹⁶ “Alino njo lilailano linimbetendanavo mmaduva laïda.

Nimbedivika Sheliya dyangu mmitima yavo na kudilemba n'ding'ano dyavo.”†

¹⁷ Anepo nkutangola kavila kuchidoni,

“Nikambekumbukila kavila masambi lavo,

na vitendo vyavo vihakalenge nikambevikumukila.”‡

¹⁸ Bahi ikáva masambi lànisamehewa, ikálemelewa kavila kuhumya sadaka kwajili ya kusamehewa masambi.

Tunnyengelekele Nnungu

¹⁹ Bahi mmakukulupila avangu, hwetu tukee na ing'anya ya kuyopa kuinjila Pachinu Panaswe Namene kwa myadi ya Yesu. ²⁰ Malinga Kuhani Nkulu chachiinjila Pachinu Panaswe Namene kupitila palipasiya, uchocho Yesu nanang'e átwing'ile indila yahambi ya umi ya kuinjila Pachinu Panaswe Namene pa uhiu, kupitila kuhwa kwake mwene.

²¹ Kwa kuva, hwetu túvele na Kuhani Nkulu aimilila ing'ande yammalele ya Nnungu, ²² bahi tummwenele Nnungu kwa ntima wa kukulupika na ing'ulupa itimidile. Kwa kuva, mitima yetu inihahulwa na tukáhukumika mmitima yetu, na miili yetu inihahulwa kwa medi lahahwike. ²³ Bahi tukalehe kukamuliha bila kudumbadumba lilolelo alila lituyambukidile, kwa kuva, Nnungu atupéle ahadi nni wa kukulupilika. ²⁴ Tukumbukilane tuvene kwa tuvene na kuhimijana kutamwana na kutenda lambone. ²⁵ Bahi tunaleke kukojana pamo malinga vanu vanji chivaleka. Henga túlemelewa tudumane na kuhaliya namene kuhimijana, kupapatana na namuna chitwona kuvandika kwa liduva lyambeida Nang'olo Yesu.

²⁶ Kwa kuva, tukáhweneha kutenda sambu namadi akuno tuumaité uhiu, nanga sadaka inji ihulúla kutuusija masambi letu kavila. ²⁷ Henga anepo chiisalidile nni kuilindilila kwa

* 10:6 Sabuli 40:6-8 † 10:16 Yelemiya 31:33 ‡ 10:17 Yelemiya 31:34

kuyopa hukumu ya Nnungu ya moto utumbuluka namene, umbevapija vanu vantahuka Nnungu. ²⁸ Munu woheyo áchiitahuka Sheliya ya Musa, ánwawalwa bila chididi, ukápwwa ushahidi wa vanu vavili au vatatu. ²⁹ Bahi ikáva uchocho, imbekuwa dachi kwa munu ayula anahahuliwije na myadi ya Mwana wa Nnungu koka nkunsalau Mwana wa Nnungu na kuivalangila myadi aneyo ya lilailano lya Nnungu kuva ikee mana na kunsalau Umumu wa Inema wa Nnungu? Munu aneyo ámbelemelewa apate asabu ing'ulu namene kumpunda ayula aitahwike Sheliya ya Musa. ³⁰ Kwa kuva, túnimmla ayula ahawile kuva, “Kupindikula nni kwang'une, nangu njo nimbepindikula.”[§] Na íhaulika kavila kuva, “Nang'olo ámbevahukumu vanu vake.”**³¹ Nni chinu cha kuyoha namene kumatokela mmakono la hukumu ya Nnungu avêle na umi!

³² Bahi himukilanga mambo álalá lananhumidile mwenu apala patandi pamunatandilike kunkulupila Kilisto, mwenu mwanibanihwa namene, henga mwanipililila. ³³ Myanda inji mwatongolewije malove lahakalenge na kubanihwa paumbele vanu, na mwanda unji mwanikubali ata kulundana na avala vachitendêwa uchocho. ³⁴ Mwenu mwanivavikila chididi vanu vahungwije mmalungu, na múnikubali kwa kuhangalala kupokonyolwa dimali dyenu, kwa kuva, múnimmla kuva múvele na dimali dyambone namene na dya kudumu aneko kulihunde. ³⁵ Bahi munaleke kuva na ntima wa kuhwina, kwa kuva, uchiumpelekejijange inujo ing'ulu. ³⁶ Múlemelewa mupililile uchinga mulatende álalá lalalembela Nnungu, na kwa kutenda uchocho, muchimupwechele achila chaahidite Nnungu. ³⁷ Kwa kuva, malinga Malemba alano Lanaswe chilahaula kuva,

“Úisalidile chihhi uhiku kadiki namene,
na ayula alembelêwa kwida,
ámbeida na wala akambetima.

³⁸ Henga vanu vangu vambone pameho pangu, vâmbekuwa na umi kupitila ing'ulupa.
Henga vakâsuwa-suwa,
ntima wangu ukambevahangalalila.”††

³⁹ Henga hwetu tukávele nnikuwa lya vanu aneyo vasuwa-sûwa na kuyahika, ila hwetu nni tuvanu tuvêle nnikuwa lya vanu vavêle na ing'ulupa na vapôhwa.

11

Ing'ulupa

¹ Bahi ing'ulupa nni kuva na uhakika wa kupwechela álalá latulalolela, nni kulakulupila mwalehu álalá latukalona. ² Kwa kuva, Nnungu ánivamailha anyakala vetu kuva nni vambone pameho pake, ing'anya ya ing'ulupa yavo.

³ Kwa kupitila ing'ulupa, túnimmla kuva, vitukutuku vyonekana víumbwije na álalá lakáonekana, kwa kuva, túnakulupila kuva chilambo chíniumbwa kupitila malove la Nnungu.

⁴ Kwa kupitila ing'ulupa, Habilu ányumijije Nnungu sadaka yambone namene kupunda aila ya Kaini. Na kupitila ing'ulupa yake ánimaihwa na Nnungu kuva vambone pameho pake, kwa kuva, Nnungu mwene ánidikubali sadaka dyake. Ikánava Habilu ánihwa, henga ávechikutangola na hwetu mpaka vino kupitila nfano wa ing'ulupa yake.

⁵ Kwa kupitila ing'ulupa, Henoko ánitwaliwa nawi Nnungu, kuuka pachilambo apano bila kuhwa. Na nang'e nanga panaonekene kavila ing'anya átwaliwije na Nnungu kuhwena kulihunde. Kwa kuva, Malemba Lanaswe láhaua kuva, Henoko kabla akánambitwaliwa nawi Nnungu, Nnungu ánimaihwa kuva ánikatapaliwa nawe. ⁶ Bahi bila ing'ulupa, ikábululika kunkatapalila Nnungu. Kwa kuva, munu ammwênêla Nnungu álemelewa akulupile kuva Nnungu ánipwawa, na kuva ánaveng'a dinujo avala vantáha.

⁷ Kwa kupitila ing'ulupa, Nuhu ádengile safina uchinga avapohe vanu va nng'ande mwake na livambwe. Nang'e ámpilikene Nnungu anan'dumile kuyamba mambo álalá lakánambiwahi kuhumila. Bahi kupapatana na ing'ulupa yake, vanu va pachilambo váníhukumiwa, nanang'e nkupata kutendwa kuva vambone pameho pa Nnungu.

⁸ Kwa kupitila ing'ulupa, Iblahimu ánipilikana panachemwije nawi Nnungu kuhwena nchilambo achila chachichiapwechele lukoto kuva mapala lake. Nang'e nkuchileka chilambo chake bila kumala pachinu páhwênâ. ⁹ Kwa kupitila ing'ulupa, Iblahimu áikele muchi nnyeni nchilambo achila chanaahidiwije na Nnungu. Nang'e áikala mmigongwe muchi chivanaikele Isaka na Yakobo lukoto. Na vanang'o uchocho vávele amapala pamo na Iblahimu va ahadi uila ya Nnungu. ¹⁰ Kwa kuva, Iblahimu álolêla imanga ivêle na misingi itandêkê, imanga yaikuvite mwene Nnungu na kuidenga mwene Nnungu. ¹¹ Kwa kupitila ing'ulupa, ata Sala mwene ikánava ánikongopala namene na ávele ntonga, henga ápwechedile dimongo dya kupata chitumbo, ing'anya ánikulupila kuva Nnungu achiatimise ahadi yake.

12 Bahi ing'anya ya anelyo, kwa kupitila munu yumo Iblahimu, munu achilolela kuhwa ing'anya ya kkongopala namene, nkuvelekwa vanu vohe namene malinga dinondwa dya kumahunde, na malinga nnyangi uvêle nnyenje bahali.

13 Vanu ava vammalele vânihwanga kabla Nnungu akânambitimisa ahadi adila dyanavaahidite, henga vâvechinkukulupila kuva Nnungu achiaditimise. Na ahadi anedyo vâdiwene chihî kwa kulehu na kudihangalalila. Na vanang'o vânikubali kuva vâvele vayeni na vakûpita apano pachilambo. 14 Kwa kuva, vanu vatangôla malove malinga anelo, vâlanguja chihî mwandu kuva vâtaha chilambo chavo vene. 15 Ikâchiva uvachikumbukila chilambo chavo chivachilekile machedo, bahi vakanipata wasa wa kuuila aneko. 16 Henga badala yake, vanang'o vânilembela namene vapate chilambo chamana namene, yani chilambo cha kulihunde. Njo mana Nnungu akâona dihoni kuchemwa Nnungu wavo, kwa kuva, mwene âvaandalidile imanga.

17 Kwa kupitila ing'ulupa, Iblahimu ânikubali kunhumya Isaka mwanawe wa weka kuva sadaka, muuhiku aula ing'ulupa ya Iblahimu paichilingwa na Nnungu. Iblahimu njo anapwechedile ahadi ya Nnungu, henga pamo na anelo ânikubali kunhumya mwanawe wa weka, 18 ikâna Nnungu ânyaulidile Iblahimu kuva, "Udukulu wakuwe ûmbelalokana na Isaka."* 19 Iblahimu ânikulupila kuva ata kwikavele Isaka wahwa, Nnungu akanihulula kunfula kavila. Na kwa namuna fulani, Iblahimu âvele muchi ânimpata kavila Isaka kuhaloka kwa vanu vahwile.

20 Kwa kupitila ing'ulupa, Isaka ânivaahidi Yakobo na Esau, balaka dimbeida mmaduva laida.

21 Kwa kupitila ing'ulupa, Yakobo panavele pepi na kuhwa, ânivabaliki vana vammalele vanga Yusufu, nkumwabudu Nnungu akuno ayamitê muisimbo yake.

22 Kwa kupitila ing'ulupa, Yusufu panavele pepi na kuhwa ânitangola kuyamba uhiku uvambeuka Vaisilaeli nchilambo cha Misili, na kuvalaija kuyamba mawangwa lake.

23 Kwa kupitila ing'ulupa, atatake na anyokwe Musa bada ya kuvalekwa Musa, vâninwala nkumpiha kwa myedi mitatu, kwa kuva, vâmmwene kuva nni mwana akatapele na wala nanga pavanaiyopile amuli ya nfalume.

24 Kwa kupitila ing'ulupa, Musa pakulumwike, ânihita kuchemwa mwana wanga piti wa Nfalume wa Misili. 25 Nang'e âtandwele kubanika pamo na vanu vanga Nnungu kuliko kulihangalaja mmasambi kwa uhiku kadiki. 26 Nang'e kwa kuva âlolela kupwechela inujo yake, âwene kuva kupata dihoni kwajili ya Kilisto kûvele na faida ing'ulu namene kuliko kupata utajili wammalele wa chilambo cha Misili.

27 Kwa kupitila ing'ulupa, Musa âniuka nchilambo cha Misili bila kuyopa ivisi ya nfalume, nang'e ânipililila ing'anya âmmwene Nnungu, akâonekana kwa meho. 28 Kwa kupitila ing'ulupa, Musa nkutandiliha Pasaka† na kulaija myadi imyaywe mmilango ya ding'ande uchinga Malaika Nkûwalala wa Nnungu pambeipita anavawalale vana vatandi kuvelekwa va Vaisilaeli.

29 Kwa kupitila ing'ulupa, Vaisilaeli vâniyomboka bahali ya Shamu kwa kupita munnyangi ching'ati bahali. Henga Vamisili pavalingile kutenda uchocho, vânihunikwa na medi, vammalele nkuhwanga.

30 Kwa kupitila ing'ulupa, lingongo lînadingwike imanga ya Yeliko lîniyanguka uhiku aula Vaisilaeli pavanamalidile kuidinguka imanga aneyo kwa maduva saba. 31 Kwa kupitila ing'ulupa, Lahabu ayula mmahe kahaba wa ku Yeliko nanga panawalelwe pamo na avala vanu va muimanga yake vanahitile kumpilikana Nnungu, kwa kuva, nang'e âvapwechedile kwa amani avala vakûpelele.

32 Bahi ngutangole chamani kavila? Uhiku wa kutangola habali dyanga Gidioni na Balaka na Samsoni na Yefuta na Daudi na Samwili na manabii, ukâtosa. 33 Kwa kupitila ing'ulupa, anevo vanu vânivashinda vafalume. Vânivatendela vanu vanji mambo la haki na kupata âlalâ lanavaahidite Nnungu. Vânihunga dikanya dya ahimba, 34 na kudimanga dimongo dya dindimi dya moto, na kupalanyoka kukuwalalwa na upanga. Idabadangi yavo înipindikuka kuva dimongo. Vâvele vanu va kuhwina kuing'ondo, nkuvashinda ang'ondo vachiyeni na kuvavinganga. 35 Kwa kupitila ing'ulupa, amahe vanji vânivapwechela vanu vao vanahwile nkufufulwa.

Na vanji vânibanihwa, henga nanga pavanannekile Nnungu eti uchinga vahunguliwe. Vâtendile uchocho uchinga vapate ufufulo wambone namene. 36 Vanji vâtendewije mang'wanyu na kusulubulwa mijeledi, na vanji vahungwije mididi ya chitale na kutaywa mmalungu. 37 Vanji vâniwalalwa kwa kupanywa mayanga, na vanji vâniwalalwa kwa kucheketanywa vibeduli vivili na nsumeno na vanji kuwalalwa na upanga.

* **11:18** Ntandiliko 21:12 † **11:28** Pasaka, nni sikukuu ya Malaika Nkûwalala wa Nnungu kupita muha ding'ande dya ku Misili.

Vánidumbadumba akuno vawetèngè mambende la angandolo na ambudi, na vavèlè amahuvani, na uvabanihwa na kutendewa lahakalenge. ³⁸ Chilambo chikáchifala kuva na vanu malinga anevo, njo mana vánidumbadumba kulilanga na kumachinga, uvaikalanga mmapanga la mayanga na mmapondo.

³⁹ Ikánava Nnungu ánivamaiha vanu ava vammalele kuva vambone ing'anya ya ing'ulupa yavo, henga wala munu yumo muanevo vanu apète mambo álalá lanavaahidite Nnungu.

⁴⁰ Kwa kuva, Nnungu ánitutayalishija mambo lambone namene uchinga vanang'o vapatate kukamilishwa pamo na hwetu.

12

Nnungu Atata wetu

¹ Bahi kuva kuva hwetu túnidingukwa na likuwa likulungwa lya vanu anevo vaimaihiye ing'ulupa yavo, bahi tûyahilile kulehu vitukutuku vyammalele vitudivila, pamo na masambi lapiyânya kutudingila, koka tutukute kwa kupililila mmashindano álalá lavikwije muyo mwetu na Nnungu. ² Bahi tuvikange ding'ano dyetu kwanga Yesu, atandilihije na aikamilisha ing'ulupa yetu. Nang'e kwa kuva ánimala ihangaladi yambepata lukoto, ánipililila kuhwa munsalaba bila kujali dihoni dya kuvambwa munsalaba, na hambí áikele m'bali wa kunkono wa chiteng'u cha chifalume cha Nnungu.

³ Bahi mummikange namene mmitima yenu ayula apililidile kutahukwa namene na vanu vavèle na masambi, uchinga munahopele wala kukata tama. ⁴ Kwa kuva, ing'ondo imupanyana na sambi, mwenu bado mukánambipanyana mpaka kuhwikila kumwadila myadi. ⁵ Dachí, mwenu múnuluvalila malove alano la Nnungu la kunkamyanga mitima lantambulânga mwenu kuva mmana mma Nnungu?

"Mwanangu, unaihebule idumi yá kudumâ Nang'olo, na wala unakate tama muuhiku aula wakukalipila Nang'olo.

⁶ Kwa kuva, Nang'olo Nnungu ánan'duma ayula wantamwa, na ánamwasibu kila munu wankubali kuva mwanawe."*

⁷ Nnungu pan'dumanga, mwenu pililila, kwa kuva, Nnungu ántendela mwenu malinga mmana vake. Dachí, mwana ntwani akádumwa na atatake? ⁸ Ikáva nanga pamudumwa na Nnungu malinga chivadumwa vana vake vammalele, bahi mwenu mukávele mmana mmahiu mma Nnungu, íla nni mmana mukávele halali. ⁹ Na ikáva atata vetu vatuvélêke vánituduma, na hwetu nkuvashimu, dachi, hwetu tukálembelewa kumpilikana Nnungu, Atata wa disungu dyetu, uchinga tupate umi? ¹⁰ Atata vetu vatuvélêke vánituduma kwa mahiku kadiki kupapatana na chivawene vene kuva ínafala, henga Nnungu ánatuduma kwajili ya faida yetu tuvene, uchinga tupate kukumila uwanaswe wake. ¹¹ Idumi yoheyo, yònekana kuva ínapwateha wala ikáhangelaja. Henga ntululilo wake aneyo idumi ívapelekejija avala vadumwije kuikala kwa amani na haki.

¹² Bahi lakamyange makono lenu ladabadanga na malundi lenu ladidimênge. ¹³ Likatapajijange dindila dinyokile uchinga ayula ahumbaíla anateneng'uke mwalehu, íla alamyewe.

Idumi iyâmba kunnyita Nnungu

¹⁴ Tumbama namene kuikala kwa amani na vanu vammalele na kuva na maisha la uwanaswe, kwa kuva, nanga munu ambemwóna Nang'olo Nnungu akánave wanaswe.

¹⁵ Lichungange, uchinga anapwawe munu wa kulinyemya muinema yanga Nnungu, na wala lunapwawe luchiya lwa kukalala mmwenu, uyopa lûnahipuka na kunkambyakambya na kuvaambukisa na vanu vanji vohe. ¹⁶ Uchocho, lichungange uchinga anapwawe mmwenu kananga munu mmalaya au munu akámweshimu Nnungu muchi Esau anasumisije haki yake ya kuva chihungula mikova, kwa chakulya kadiki chihí. ¹⁷ Mwenu múnimala kuva, lukoto panalembedile kupwechela balaka kuhaloka kwa atatake, ánihitwa. Na ikánava ániitaha balaka aneyo kwa mihodi, henga nanga pánapete wasa kavila wa kupindikulanya chitendo achila.

Tûpwechedile Ufalume ukátikinywa

¹⁸ Mwenu mukée muchi Vaisilaeli vanahwikile palichinga lya Sinayi. Vaisilaeli váhwikile nlichinga aneyo lichihululika kuguswa, na líyaka moto, na líhinikwije na lupi lwanapi pii na muha mwake múumana lidi lya chimbunga. ¹⁹ Uchocho, muha lichinga aneyo múpilikanika lidi lya lipenga na lidi lichitangola malove la kuyoha. Na Vaisilaeli vanaplikene lidi aneyo nkuyuwa vanahauliwe kavila malove lanji, ²⁰ kwa kuva, nanga pavanahulwile kupililila amuli inahumjwe kuva, "Ambeligûsa lichinga alino, ata kwava nnyama, álembelewa

* 12:6 Milili 3:11-12

awalalwe kwa kupanywa mayanga.”[†] ²¹ Mambo anelo lavalanawene, lávele la kuyoha namene, mpaka Musa nkuhula kuchidoni, “Nayopa na kutetemela!”[‡]

²² Henga mwenu mũnihwika palichinga Iya Sayuni[§], yani imanga ya Nnunu Avèle na Umi, imanga ya Yelusalemu ya kulihunde, kuvèle na ing'ole ihangalaliwa na maelufu kwa maelufu la malaika. ²³ Mwenu mũnihwika kulikuwa Iya vanu vankulupila Yesu, vanu vavèle na haki ya kuva vihungula mikova va Nnunu, valemwije malina lavo kulihunde. Mũnihwika kwanga Nnunu nkũhukumu wa vanu vammalele, kuvèle disungu dya vanu vambone pameho panga Nnunu, vanu vatendwije kuva vakamilifu. ²⁴ Mũnihwika kwanga Yesu, mpatanishi wa lilailano lyahambi kati ya Nnunu na vanu, na mũnihwika kumyadi inyulunyuhijwe yanga Yesu ilonjeléla kwamba kusamehewa masambi badala ya kulonjelela kwamba kupindikula muchi chiinavele myadi yanga Habilu.

²⁵ Bahi lyongolelange uchinga munahite kumpilikanila Nnunu atangóla na mwenu. Vaisilaeli vanahitile kumpilikanila Musa anatangwele navo apano pachilambo kulichinga Iya Sinayi, nanga pavanaponyweke muasabu yanga Nnunu. Chinu anecho chilanguja mwalehu kuva hwetu tukambehulula kupolonyoka, tukáhita kumpilikanila Nnunu atangóla na hwetu kuhaloka kulihunde. ²⁶ Nnunu panatangwele kulichinga Iya Sinayi, lidi Iyake linidengendehe chilambo, henga vino ániyahidi kuva, “Nimbendengendehe chilambo mwanda unji kavila, na akee chihi chilambo bahi, henga pamo na kulihunde mwalehu.”^{**} ²⁷ Nnunu panatangwele kuva, “Mwanda unji kavila,” malove anelo lálanguja kuva vitukutuku vyammalele viumbwije vimbendengendehwa na kuuswa, uchinga avila vikábululika kundengendehwa viisalile.

²⁸ Bahi kwa kuva tũpwechela Ufalume aula ukábululika kundengendehwa, bahi tũvele tuvanu tũvá shukulani. Tulanguje shukulani aneyo kwa kumwabudu Nnunu kwa indila inkatapalila nang'e, kwa namuna ya eshima na kunnyopa, ²⁹ kwa kuva, Nnunu wetu ávele muchi moto upija.

13

Malaijo

¹ Bahi muhwenehe kuikalanga kwa kutamwana malinga mmanu ummamo munkulupila Yesu. ² Munaluvailile kuvakalibisa vayeni, kwa kuva, kwa kutenda uchocho, vanu vanji vávakalibisije malaika bila kumala. ³ Vakumbukilange avala vahungwije nnilungu, na mulyone kuva muchi na mwenu mũhungwije pamo na vanang'ó. Vakumbukilange avala vabanihwa, na mwenu mulyone kuva muchi mũnabanihwa.

⁴ Ulombi ùlembelwa weshimiwe na vanu vammalele, nnume na mmahe valembelewa vakulupike muulombi wavo, kwa kuva, Nnunu ámbevahukumu asabu amalaya na avala valála ugoni.

⁵ Lyongolelange, munàave mmanu mmakutawaliwa na tama ya dihela, henga mutolejwe na vitukutuku vimuvenavyo, kwa kuva Nnunu mwene áhawile kuchidoni, “Mwiko nikambekuluvaila na wala nikambekuleka.”^{*} ⁶ Bahi ing'anya ya aneyo, tũnahulula kutangola bila kuva na lipamba kuva, “Nang'olo Nnunu njo anguyangáta, wala nikambeyopa.

Munu ámbengutenda chinu ntwani?”[†]

⁷ Vakumbukilange vakúlodya venu, avala vannyanjajijije lilove Iya Nnunu. Lola namuna chivachiikalanga na ntululilo wa maisha lavo, koka muuyeje ing'ulupa yavo. ⁸ Yesu Kilisto akápendikuka! Nang'e áisalila chihi kuva uyula, lido na nelo na navyaka. ⁹ Munatwaliwe litwala na mahundo la chiyeni la kila namuna. Kwa kuva, mitima yenu ñlembelwa itaywe dimongo kupitila inema yanga Nnunu, na akee kwa kukamula malaijo lalajwa kuyamba chakulya. Mambo anelo lakávafalila chinu chohecho vanu avala valakamúla.

¹⁰ Hwetu tũvele na chitala chetu, na makuhani wa Chiyahudi vatumika Mun'gongwe wa Nnunu vakávele na haki ya kulya vitukutuku vihũmywa sadaka nchitala anecho. ¹¹ Kuhani Nkulu átwala myadi ya vanyama na kuipelekeja Pachinu Panaswe Namene kwajili ya kuihumya kuva sadaka ya kusamehewa masambi. Henga mituhi ya anevo vanyama ipijwa moto pawelu lipanda. ¹² Bahi ing'anya ya aneyo, Yesu nanang'e uchocho, ánibanihwa na kuhwa pawelu nngano wa imanga uchinga avahahule vanu kupitila myadi yake mwene. ¹³ Bahi tuukanange, tummwenele nang'e pawelu lipanda, akuno utukubali kupata dihani malinga nang'e chanapete dihani. ¹⁴ Kwa kuva, apano pachilambo nanga patuvele na

† 12:20 Kuuka 19:12 ‡ 12:21 Makumbuso 9:19 § 12:22 Maeleso layámba Sayuni, Iola Matayo 21:5. ** 12:26

imanga ya kudumu, henga tũlolela chihi aila iida. ¹⁵ Bahi kwa kupitila Yesu, tũnnyumijè Nnungu sadaka dya kuntumbyanga maduva lammalele, akuno utuyambukila kwa kanya dyetu kuva nang'e nni Nang'olo. ¹⁶ Na munaluvalile kutenda lambone na kuyangatana, kwa kuva, sadaka malinga anedyo nni dinkatapalila Nnungu.

¹⁷ Vapilikane vakũlodya venu na kukamula malaijo lavo. Kwa kuva, vanang'o njo vachũnga disungu dyenu chilo na muhi, na nni vanu vambehũmya isabu ya utumishi wavo muyo mwanga Nnungu. Mukavapilikana, muchimuvatende vakole madengo lavo kwa kuhangalala na wala akee kwa lihindambi, kwa kuva, vakatumika kwa lihindambi, nanga faida imumbepata.

¹⁸ Bahi muhalije kutuyuwila. Nni muhiu kuva, tũvele na makudungilo lambone mmitima yetu, kwa kuva tũlembela tutende matendo lambone mmambo lammalele. ¹⁹ Na asa ninnyuwanga namene mwenu munguyuwile kwa Nnungu uchinga Nnungu apiyanye unguiha kwenu mwenu.

Kuyuwilwa balaka

²⁰ Nnungu wa amani anfwile Nang'olo wetu Yesu, ajukile kuva Nchunga Nkulu wa angandolo kwa kumwadila myadi yake ya lilailano likavele na ntululilo. ²¹ Nnungu ankamilisange mwenu mmambo lammalele lambone lamulembelewa uchinga mupate kutenda lalembela Nnungu. Na kwa kupitila Yesu Kilsto, Nnungu alatende mmitima yetu alala lankatapalila mwene. Yesu atumbyangwe, vyaka na vyaka! Amina.

Malove la ntululilo na disalamu

²² Mmakukulupila avangu, nannyuwanga namene mulapwechele kwa kupililila malove la baluwa aino la kunkamyanga mitima, kwa kuva, ninnembidile chihi kwa uwananjipi. ²³ Nangu ngũlembela mumale kuva, nkũkulupila nnyetu Timoseo tayali anichimuliwa nnilungu. Akapiyanya kwida apano, bahi nguchingupapatane nawe panimbeida unanlanga.

²⁴ Vasalimile vakũlodya venu vammalele na vanu vammalele va Nnungu. Na vakũkulupila avenu va ku Italiya na vanang'o vanansalimilanga. ²⁵ Tũnnebelela mwenu mmammalele inema yanga Nnungu iive pamo na mwenu.

Baluwa yanga Yakobo Ulongoledi wa baluwa yanga Yakobo

Baluwa yanga Yakobo ilembwije na munu uvanchema Yakobo. Inahululika kuva Yakobo ayuno njo anavele nnung'une Yesu wa litumbo limo, na njo anavele nkúlodya wa likuwa litandi lya vanu vankulupila Yesu. Yakobo ávele yumo wa vakúlodya wa lukumbi lutandi lwa vanu vankulupila Yesu, lukumbi lunatendeke ku Yelusalemu (Matendo sula ya 15:13). Uchocho, m'baluwa ya Vagalatiya sula ya 2:9 Ntume Paolo áncemile Yakobo kuva, "nkúlodya nkulu" wa likuwa lya vanu vankulupila Yesu. Vatalamu wa Bibiliya vánakulupila kuva, baluwa ya Yakobo ilembwije kabla ukánambihwika mwaka wa 50 kutandikila mmwaka wavelekwijije Yesu Kilisto. Kwa kuva Yakobo ávele nkúlodya wa likuwa lya vakúkulupila wa ku Yelusalemu, bahi inahululika kuva ailembile baluwa aino pachiikala muimanga aneyo.

Sula ya 1:1, yonekana kuva Yakobo áilembile baluwa aino wavalonda "vanu va matawa kumi na mbili, vamwadilikéne pachilambo chammalele," na aneyo yavele namuna inji ya kuvalonjelela Vayahudi. Bahi vatalamu wa Bibiliya vátenda kuva baluwa aino Yakobo ávalembidile Vakilisto va Chiyahudi vanamwadilikéne nchilambo chammalele. Kwa kuva baluwa aino ikudungwiye ilahwikile makuwa lohe la vakúkulupila la pachilambo chammalele, bahi isugulikidile mambo lohe la tafauti-tafauti. Yakobo álanguja ulóngo upwawije kati ya ing'ulupa na matendo. Ing'ulupa ihu imbekwonekana mmatendo (sula ya 2:17). Uchocho, Yakobo áduma kwamba habali ya kuvabagula vanu vanji (sula ya 2:1-4), na kutuhaulila kuva tudichunge dikanya dyetu (sula ya 3:1-12).

Uinjipihwa wa baluwa ya Yakobo

1. Sula ya 1:1, Yakobo ávasalimila vakúsoma vake.
2. Sula ya 1:2-27, Yakobo ávakamya mitima Vakilisto vapililile pavabanihwa.
3. Sula ya 2:1-26, Yakobo áelesa kuva nni lasima kuilanguja ing'ulupa kwa indila ya matendo.
4. Sula ya 3:1-12, Yakobo áelesa namuna malove chilava na dimongo.
5. Sula ya 3:13-4:10, Yakobo áelesa namuna lúnda lwanga Nnungu chiluva tafauti na lúnda lwa pachilambo.
6. Sula ya 4:11-5:6, Yakobo ávaduma vakúkulupila vanalyone.
7. Sula ya 5:7-20, Yakobo ámalilila baluwa yake kwa kuhumya malaijo tafauti-tafauti.

Ntandiliko wa baluwa yanga Yakobo

¹ Baluwa aino ihaloka kwang'une Yakobo, ntumishi wa Nnungu na wa Nang'olo Yesu Kilisto. Ninnembilangila mwenu na kunsalimilanga, mwenu mmanu mma matawa kumi na mbili la chiyahudi munkulupila Yesu, mmwadilikéne pachilambo chammalele.

Kulingwa kwa namuna dyohe

² Mmakukulupila avangu, pamulingwa kwa namuna dyohe, mwenu valanga kuva nni chinu cha kuhangalaja, ³ kwa kuva, múnimala kuva ing'ulupa yenu pailingwa intenda müúve na ipililidi. ⁴ Lekanga ipililidi itende chinu mmitima yenu mpaka kuntululilo, uchinga muhwinge na mutimilike, bila kusikikila chinu chohecho. ⁵ Ikáva munu woheyo mmwenu ápfungwiye na lúnda, annyuwe Nnungu, nanang'e achiamwing'e. Kwa kuva, Nnungu ánaveng'a namene vanu vammalele kwa ntima helele na wala akávakalipila avala vannyúwa. ⁶ Henga munu woheyo payuwa, álembelwa ayuwe kwa ing'ulupa bila kuva na lipamba. Kwa kuva, munu avéle na lipamba ávele muchi mawimbi la bahali, lagong'olwa na kuluswa na lipungo. ⁷ Munu malinga aneyo, analolele kupwechela chinu chohecho kuhaloka kwanga Nang'olo. ⁸ Kwa kuva, nni munu avéle na makudungilo mavili, na nni munu apindikuka-pindikuka mmambo lake lammalele lalatenda.

⁹ Nkúkulupila mmahuvani ávele na chinu cha kulinowela kwa kuva, Nnungu ántumbyanga. ¹⁰ Na nkúkulupila nkúpata álembelwa alinowe ing'anya ya kulisulupuha kwake. Kwa kuva, akúpata vambewalawa muchi mauwa la mahukutu lakápililila chitukuta cha liduva. ¹¹ Liduva linahimbuka na chitukuta chake chiyumya mahukutu, na mauwa lake lanayanguka na ikatapadi yake yammalele inawalawala. Uvula njo chivambewalawa akúpata chalumo na utajili wavo.

¹² Wasa munu ayula apililila palingwa, kwa kuva, akáshinda palingwa, achiapwechele inudyo ya umi ukee na ntululilo, inudyo aila yavaahidite Nnungu avala vantámwa nang'e.

¹³ Munu pautangwa kutenda masambi anahaule kuva, "Ngütangwa na Nnungu." Kwa kuva, Nnungu akátangwa na lahakalenge, na wala akámmutanga munu woheyo kutenda

masambi. ¹⁴ Henga kila munu ànautangwa na kuutiwa kutenda sambi kwa tama dyake mwene. ¹⁵ Anepo aneyo tama ikàtandeka, iveleka sambi, na aneyo sambi ikàtandeka iveleka kuhwa.

¹⁶ Mmakukulupila avangu unintamwanga, munakumbike! ¹⁷ Kila inujo yambone na kila inujo itimilike ihaloka muha kwanga Nnungu Atata, aumbile ming'anji yammalele ivèle kumahunde. Nnungu akábadilika na wala akápindikuka-pindikuka. ¹⁸ Nnungu kwa kutamwa kwake mwene àtupele hwetu maisha lahambi kwa kupitila ujumbe wa lilove lyake lya uhuu uchinga tupate kuva munafasi inandi ching'ati viumbe vyake.

Kupilikana na kutenda

¹⁹ Mmakukulupila avangu unintamwanga namene, nangu ngùlebela mumale chinu achino kuva, kila munu àlembelewa apeyepewe kupilikana, henga anapeyepewe kutangola na kutunuuka. ²⁰ Kwa kuva, itunuuki ya munu ikáhulula kuntenda munu àave muchi chalembele Nnungu. ²¹ Bahi ing'anya ya anelyo, yahilangila kulehu uhakwa wammalele pamo na vitendo vyammalele vya kuhakalanga. Lipwechelange lilove lya Nnungu kwa kulisulupuha, lilove alila lipandwije mmitima yenu, lihulùla kumpohanga.

²² Mweni mmanu, munalilambile mwenu mmene kwa kupilikanila chihhi lilove lyanga Nnungu bila kutenda chililembela lilove anelyo, henga tènda chililembela. ²³ Kwa kuva, munu apilikanila chihhi lilove bila kutenda chililembela lilove anelyo, àlandana na munu aliloleha nchilolo, ²⁴ pamalila kulilolela nkuuka, upala nkulivalila chavele. ²⁵ Henga munu alolèha saana sheliya itimidile, jida na uhulu, na kuhweneha kukamulana nayo bila kulivalila chapilikene ila àtenda malinga chilihaula anelyo lilove, munu aneyo àmbabalikiwa na Nnungu mmadengo lake.

²⁶ Ikàva munu àlyona kuva nang'e nni munu wa dini, henga akáhulula kuitawala kanya yake, munu aneyo àlilambila chihhi mwene na dini yake ikemana. ²⁷ Dini yambone na ikàvele na likosa pameho pa Nnungu nni aino, kuvayangata vanavachiva na anannidi vabanihwa, pamo na kulichunga wako umwene uchinga chilambo chinakupake lilemba.

2

Itamwi ikávabagula vanu vanji

¹ Mmakukulupila avangu, kwa kuva mùnkulupila Nang'olo wetu Yesu Kilisto avèle na ukulu, bahi mùlembelewa munavabagule vanu vanji. ² Kwa nfano tuhaule uvila, munu yumo ànjidile pamakojano lenu akuno awètè pete ya sahabu na dinguwò dikatapèle, na upopo nkuinjila mmahuvani akuno awètè mahanjala. ³ Na mwenu nkumpwechela chikatapele ayula munu awète dinguwò dikatapèle na kunnyaulila kuva, "Ikala apano pakatapèle," henga nkunnyaulila ayula mmahuvani kuva, "Wako imila apala," au "Ikala pahi, pepi na madodo langu." ⁴ Dachi, chinu anecho chikàlanguja kuva mùnabagulana, na kwa kutenda uchocho mùlojwa na mawaso lahakalenge?

⁵ Mmakukulupila avangu unintamwa, pilikananga! Nnungu àvatandwele amahuvani va chilambo achino kuva vakúpata va ing'ulupa, na kuva amapala va Ufalume wavaahidite Nnungu vanu avala vantàmwa. ⁶ Henga mwenu mùvataya dihoni amahuvani. Dachi, vakúpata akee njo vam'baníha mwenu? Dachi, vakúpata akee njo vampelekèja mwenu mnukumbi lwa hukumu? ⁷ Dachi, vakúpata akee njo vantongolèla lahakalenge Nang'olo wenu wambone, Yesu Kilisto?

⁸ Mùtenda chikatapele ikàva mùitimisa sheliya ing'ulu ya Ufalume wa Nnungu ilembwije Mmalemba Lanaswe ihaùla kuva, "Ntamwe nnyako malinga chiulitamwa umwene." ⁹ Henga ikàva mùvabagula vanu vanji, bahi mùtenda masambi na Sheliya inanhukumu, kwa kuva, mùniilumula. ¹⁰ Ata kuiva munu àdikamula amuli dyammalele dya Sheliya, nkuileka chihhi amuli imo, aneyo àava na hatiya ya kudilumula amuli dyammalele. ¹¹ Kwa kuva, ayula ahawile kuva, "Unalale ugoni," njo uyoyo ahawile kuva, "Unawalale." Bahi ikàva wako ukàlele ugoni, henga ùniwalala, bahi wako ùilumwile Sheliya ya Nnungu. ¹² Bahi tangola na utende muchi vanu vambehukumíwa kwa Sheliya itwíng'a uhulu. ¹³ Kwa kuva, Nnungu nanga pambemmikila chididi munu ayula akávavikila chididi vanu vanji. Henga chididi chishinda hukumu.

Ing'ulupa na matendo

¹⁴ Mmakukulupila avangu, dachi munu àmbepata faida ntwani akàhaua kuva àpene na ing'ulupa, henga akàilanguja kupitila vitendo vyambone? Dachi, ing'ulupa ya namuna aneyo inahulula kumpoha? ¹⁵ Kwa nfano tuhaule kuva, nkùkulupila nnyako àvele na uhoo na àsikikidile chakulya. ¹⁶ Dachi, pàmbekuva na faida ntwani ikàva munu yumo mmwenu ànnyaulila kuva, "Hwena kwa amani, kayote moto na kusiba," bila kumwing'a vitukutuku vyasikikidile? ¹⁷ Bahi uvila njo chiivele, ing'ulupa weka bila vitendo, inihwa mwalehu.

¹⁸ Henga munu ànahulula kuhaula kuva, “Wako ùvele na ing’ulupa na nangu ngùvele na vitendo.” Nangu nimbennyang’ula kuchidoni, “Ngulanguje ing’ulupa yako bila vitendo, na nangu nguchinikulanguje ing’ulupa yangu kwa vitendo.” ¹⁹ Wako ùnakulupila kuva pàvele Nnungu yumo. Sawa! Henga ata anamindenga na vanang’o vànakulupila uchocho, na vànateemela kwa kuyopa.

²⁰ Wako uwalivelu! Dachì, wako ùlebela umaihwe kuva ing’ulupa bila vitendo ike-mana? ²¹ Anakulwetu Iblahimu ávalangiwiye kuva wambone pameho panga Nnungu kupitila vitendo vyake kwa kunhumya Isaka mwanawe ààve sadaka muha chitala. ²² Uvenkulola namuna ing’ulupa na vitendo chivikodile madengo pamo. Matendo lake láikamilishije ing’ulupa yake. ²³ Bahi kupitila anelo, nkutimila Malemba Lanaswe làhaua kuva, “Iblahimu ánkulupidile Nnungu, na kwa kutenda uchocho Nnungu nkummalangila kuva wambone pameho pake.”* Na nang’e nkuchemwa nnyanjawake Nnungu. ²⁴ Bahi munu ávalangiwa kuva wambone pameho panga Nnungu kupitila vitendo na akee kupitila ing’ulupa yake.

²⁵ Yávele uchocho ata kwanga Lahabu, mmahe kahaba. Nnungu ámmalangidile kuva wambone pameho pake kupitila vitendo vyake, kwa kuva, ávapwechedile vapelesi va Isilaeli na kuvatoloha kupitila indila inji.

²⁶ Kwa kuva, mmili bila imumu ùnihwa, uchocho ing’ulupa bila vitendo inihwa.

3

Umuhimu wa kuichunga kanya

¹ Mmakukulupila avangu, nnikuwa lyenu munave na vakúhunda vohe, malinga chimu-maite kuva, hwetu tuvakuhunda tùmbehukumiwa namene kupunda vanu vanji. ² Hwetu tuvammalele túnakosela kwa namuna dyohe. Kuikavele utuhulula kudichunga kanya dyetu, tukanikamilika na tukanihulula kulikamulanga tuvene kwa kila namuna. ³ Hwetu tívika chinu chijoko nkanya mwa falasi kuvatenda vatupilikane, na túnahulula kuvalodya pachinu pohepo patulembela. ⁴ Lola nfano wa meli. Ikànavá ing’ulungwa na igong’olwa na lipungo likulungwa, henga inahulula kulojwa na nshukani n’joko, na kuhwena pachinu pohepo pálembèlà nkúlodya ihwene. ⁵ Uchocho, kanya nainang’o, ikànavá imbande chihhi inyoko ya mmili, henga inatumika kulonjelela mambo makulu namene.

Lola nfano wa moto n’joko chuuhulula kupija nnyitu nkulungwa. ⁶ Uchocho, kanya ìvele muchi moto, yòmbele lahakalenge la kila namuna na ìvele na dimongo dya kuyanajaja lahakalenge mummili wammalele. Kanya itumbuluha moto wa lahakalenge mmaisha letu lammalele, na kanya yene, itumbuluhwa moto na dimongo dya Jihannamu. ⁷ Vanu vànahulula kusalanga anyama wa kila aina, anyama wa kunnyitu na vyuni na anyama vakwáva na ahomba, ⁸ henga nanga munu ahulúla kuichunga kanya. Kanya ìvele na lahakalenge na ikáchungika, yòmbele sumu iwalála. ⁹ Kwa kanya túnnombolela Nang’olo Atata wetu, na kwa kanya uyoyo túvalani vanu vaumbwíje kwa nfano wa Nnungu. ¹⁰ Kanya uyoyo imo làhuma malove la balaka na la laana. Mmakukulupila avangu, ikálembelewa ìve uchocho! ¹¹ Dachì, inahululika chimbwimbwi chimo kuhumya medi ladidimíla na medi lalaláma? ¹² Mmakukulupila avangu, dachì nnandi wa tini ùnahulula kupa seituni, au nsabibu kupa vihepo vya tini? Na chimbwimbwi chimo nanga pachihulula kuhumya medi lalaláma na medi ladidimíla.

Lúnda luhalóka kulihunde

¹³ Alida mmwenu avéle na lúnda na ding’ano? Bahi avilanguje anevyo kupitila maisha lake lambone, kwa vitendo vyake vyambone viténdwa kwa kulisulupuha kupapatana na lúnda anelwo. ¹⁴ Henga ikáva mitima yenu yòmbele wiu m’baya na fitina, bahi munaupihe uhiu kwa kulilombolela na kulambila. ¹⁵ Lúnda anelwo lukáhaloka kulihunde, na akee lwachinnungu, ila lúhaloka apano pachilambo, na nni lwachinan’ndenga. ¹⁶ Kwa kuva, pachinu pohepo pavéle na wiu na fitina, bahi pachinu anepo pàvele timbwili na kila namuna ya lahakalenge. ¹⁷ Henga lúnda luhalóka kulihunde, kwansa lukee na lilemba lya lúnda lunji. Uchocho, ùvele na amani na lúnalisulupuha na lúnavajali vanu vanji na lwòmbele chididi na lúpa vihepo vya vitendo vyambone, na nanga palubagula wala kulilambilila. ¹⁸ Vapatanisi vápanda imbeyu ya amani, na vátendiha haki itendeke.

4

Kuvika chinemba na chilambo kùtendiha matahukano

¹ Chamani chinténdwa mwenu mutahukane na kupwatana? Dachì, dikee ditama dyenu dilumbána nkati mwenu? ² Mwenu múnang’unukila namene vitukutuku, na kwa kuva

* 2:23 Ntandiliko 15:6

mukávipata, bahi mùuva tayali ata kuwalala. Múnatamwa namene kupata vitukutuku, henga mukávipata, bahi ing'anya ya anelyo, múnatahukana na kupwatana. Mukápata kwa kuva nanga pamunnyuwa Nnungu. ³ Pamuyuwa, nanga pamupwechela, kwa kuva mùyuwa kwa makudungilo lahakalenge. Mweni mùyuwa vitukutuku anevyo uchinga muvitumile kwa laha dyenu. ⁴ Mweni nni mmanu mukákulupika kwanga Nnungu, muchi chivava vanu valála ugoni! Dachi, mweni mukámaite kuva, kuvika chinemba na chilambo nni kuva mmongo wa Nnungu? Munu woheyo atandôla kuvika chinemba na chilambo, aneyo àáva mmongo wa Nnungu. ⁵ Munatende kuva Malemba Lanawe látangola chihi bule, palahaula kuva, “Umumu Wanaswe wammikile Nnungu nkati mwetu átwonela wiu nkulungwa.” ⁶ Henga Nnungu átwing'a inema ing'ulungwa. Malinga Malemba Lanawe chilahaula kuva, “Nnungu ánavatahuka vanu avala valitúpya, henga áveng'a inema vanu avala valisulupúsa.”*

⁷ Bahi mpilikane Nnungu. Muntahuke Ibilisi, nanang'e achiantukutange. ⁸ Nnyengelekelange Nnungu nanang'e achiannyengelekele mweni. Hahulanga makono lenu, mweni mmakutenda masambi, na ihahulange mitima yenu mweni mmanu muvêle na makudungilo mavili! ⁹ Mùuve na lihindambi, mulikutangile na kukuta ing'anya ya masambi lenu. Kuhangalala kwenu kupindikulanywe kuva kukuta, na ihangaladi yenu ìive lihindambi. ¹⁰ Lisulupusange muyo mwa Nang'olo Nnungu, nanang'e achiantumbyange.

¹¹ Mmakukulupila avangu, muleke kwambana. Munu woheyo antangolêla lahakalenge nkúkulupila nnyake au kunnyukumu, munu aneyo átangolela lahakalenge Sheliya ya Nnungu na kuihukumu. Ukáihukumu Sheliya, wako ukee umunu wa kuipilikana Sheliya, henga úlitenda kuva nkúhukumu Sheliya. ¹² Nnungu weka njo aivika Sheliya na njo nkúhukumu. Nang'e weka njo ahulúla kupoha na kuwalala. Dachi, wako nnani mpaka unnyukumu munu yunji?

Muleke kulyona

¹³ Bahi pilikanila mweni mmanu muhâla kuva, “Nelo au nundu tùmbehwena muimanga fulani, tùmbeikala aneko chaka chimo, tùmbechuusa na kupata faida.” ¹⁴ Mweni nanga pamumaite umi wenu chumbekuva nundu! Kwa kuva, mweni mùvele muchi litambwe lihumila chihi kwa chipindi chijoko na kuuka. ¹⁵ Mweni mùlembewela mutangole kuva, “Nang'olo Nnungu akátamwa tuchitulame na tuchititende achino au achila.” ¹⁶ Henga hambi mweni múnalitapa mmambo àlálá lamulona kuva nni lakulisingila, na kulitapa kwa namuna aneyo nni kubaya.

¹⁷ Bahi munu akánachitende chinu chambone chamaite kuva àlembewela achitende, munu aneyo àtenda sambi.

5

Yakobo ávaduma vakúpata

¹ Mweni mmakupata, ngupilikanile! Kutanga na kulikutangila ing'anya ya kulaga kwenu kumwidila. ²⁻³ Mweni mùlilundikidile akiba ya dimali mmaduva alano la kuntu-lulilo! Mali dyenu òinikandika, na dinguwo dyenu òiliwije na vakoko. Sahabu na dihela dyenu òivele na kutu. Kutu aneyo òmbensitaki mweni na òmbekulya miili yenu muchi moto. ⁴ Lola, mweni nanga pamuvalipile vanu vachikóla madengo mmawelu lenu na mishahala yavo òansitaki. Na Nang'olo wa Majeshi la Kulihunde ánipilikana kukuta kwavo. ⁵ Mùikele pachilambo kwa kulihangalaja, na kwa kupoka. Múnilynetya tayali kwajili ya liduva lya kusinjwa. ⁶ Mweni múnivahukumu na kuvawalala avala vakávele na likosa, navanang'ò nanga pavanahulwile kuntahukanga!

Kupililila na Kuyuwa

⁷ Bahi mmakukulupila avangu, mùlembewela mùuve na ipililidi mpaka Nang'olo Yesu pambeida. Lola namuna nkúlíma chalolela welu wake uhumye mafuno la mana. Nang'e àáva na ipililidi mpaka ulongo utonyelwe imbula inandi na ya ntululilo. ⁸ Na mweni uchocho, mùlembewela mùuve na ipililidi na muhwinge, kwa kuva, Nang'olo Yesu àvele pepi kuuya.

⁹ Mmakukulupila avangu, muleke kuhinginikilana, uyopa múnahukumiwa. Lola, nkúhukumu akávele kulehu na kukamola. ¹⁰ Mmakukulupila avangu, vakumbukilange manabii vanatangwele machedo kwa mamulaka langa Nang'olo. Muvalande vanang'ò chivanapililidile pavachitendewa lahakalenge. ¹¹ Hwetu tûvavalangila vanu aneyo kuva vânbalikiwa, kwa kuva vânipililila. Mweni múnipilikana habali dya kupililila kwanga Ayubu,

* 4:6 Milili 3:34

lola namuna Nang'olo chanantendedile Ayubu kuntululilo. Kwa kuva, Nang'olo àumbele chididi na uwambone.

¹² Pamo na anelo lammalele, mmakukulupila avangu, munaapile kwa kutambulanga kulihunde au pachilambo au chinu chohecho. Mwenu mukàhaua “Elo,” muhiu ìve chihi elo, na mukàhaua “Nanga,” muhiu ìve chihi nanga, uchinga munahukumiwe na Nnungu.

¹³ Ikàva pàvele munu woheyo mmwenu abanika, bahi àlembelewa annyuwe Nnungu. Na ikàva pàvele munu woheyo mmwenu ahangalàla, bahi àlembelewa aimbe dihimu dya kunnombolela Nnungu.

¹⁴ Na ikàva pàvele n'gonjo woheyo mmwenu, bahi àlembelewa avacheme vasele va vanu vankulupila Yesu vannyuwile na kumpaka mahuta kwa mamulaka langa Nang'olo. ¹⁵ Vakàyuwa kwa ing'ulupa, aneyo n'gonjo achialamywe, na Nang'olo achiammuihije umi wake. Na ikàva àtendile sambi, achiasamehewe sambi dyake.

¹⁶ Bahi litangolange masambi lenu mmene kwa mmene na kuyuwilanila uchinga mupate kulamywa. Kuyuwa kwa namene kwa munu wambone pameho panga Nnungu kùvele na dimongo na kùnafala namene. ¹⁷ Eliya ávele munu muchi hwetu. Ániyuwa namene imbula inatonye, na imbula nanga painatonyile nchilambo chavo kwa vyaka vitatu na myedi sita.

¹⁸ Bahi nkuyuwa kavila, imbula nkutonya, na chilambo nkumeja vilyo.

¹⁹ Mmakukulupila avangu, munu yumo mmwenu akàhochela kwa kuhapukana na uhiu, na munu yunji nkumuiha, ²⁰ mumale kuva, munu ammuiha munu aneyo kuhaloka muindila ya kuhochela, àmbempoha munu aneyo kuhaloka mukuhwa, na sambi dyake dyohe dya aneyo auíhwa dimbesamehewa.

Baluwa inandi ilembwije na Petulo Ulongoledi wa baluwa inandi ya Petulo

Baluwa inandi yanga Petulo ilembwije na Ntume Petulo. Petulo atandilike baluwa yake kwa kulitambulanga mwene chalumo na avala vavalembidile baluwa aino. Baluwa aino yonekana kuva Petulo avalembidile vakukulupila vammalele vaikalanga mmilambo vya "Ponto na Galatiya na Kapadokiya na Asiya," vilambo vivèle nchilambo cha Utuluki maduvano. M'baluwa aino myanda yohe Petulo avatambulanga kwa lina lya vakukulupila "vaikála pachilambo malinga vayeni" (sula ya 1:1). Kwa namuna fulani baluwa yake inalandana na baluwa yanga Paolo kwa Vaefeso, bahi vanu vohe vanikulupila kuva baluwa inandi ya Petulo ilembwije bada ya baluwa ya Vaefeso mmwaka wa pepi na mwaka wa 65 kutandikila mwaka wavelekwejije Yesu Kilisto. Petulo alembile baluwa aino akuno avèle muimanga ya Loma, imanga imaikána kwa lina lya sili, Babeli (sula ya 5:13).

Petulo alonjeledile makudungilo lake la kulemba baluwa aino pahawile kuva, "ngulembela ninkamyange mitima kuva, ibaniki imupitila nni sehemu ya inema yanga Nnungu kwajili yenu. Bahi imilanga muinema aneyo akuno muhwingile" (sula ya 5:12). Petulo avakamya mitima vakúsoma wa baluwa aino kwa kuva vánabanihwa. Pavele na ilandani fulani ya misitali ivèle nchitabu chitandi cha Petulo 2:11-3:7 na Vaefeso 5:18-6:9 na Vakolosayi 3:18-4:6. Misitali aneyo yammalele ivèle na mahundo layamba namuna vakukulupila va ing'ande imo chivalembelewa vatendelanile, na habali ya kudipilikana mamulaka ditawála. Uchocho, Petulo avakamya mitima Vakilisto vapililile pavabanihwa kwa kuva, ntululilo ivelye pepi (sula ya 4:1).

Uinjipihwa wa baluwa inandi ya Petulo

1. Sula ya 1:1-2, Petulo analitambulanga mwene na avala vavalembidile baluwa aino.
2. Sula ya 1:3-2:10, Petulo anshukulu Nnungu kwajili ya upohi uvaukumila vakukulupila vammalele na mana la upohi anewo mmaisha lavo.
3. Sula ya 2:11-4:11, Petulo avahunda vakukulupila namuna ya kuikala chikatapele ching'ati vanu vakammaite Nnungu kwa namuna mbalimbali.
4. Sula ya 4:12-5:11, Petulo avakamya mitima vakukulupila uchinga vapililile pavabanihwa.
5. Sula ya 5:12-14, Petulo amalilila baluwa yake.

Ntandiliko wa baluwa yanga Petulo

¹ Baluwa aino ihaloka kwang'one Petulo, ntume wanga Yesu Kilisto. Ninnembila mwenu mmanu mutandolwejije na Nnungu, muikála apano pachilambo muchi mmayeni, mumwadilikene nchilambo cha Ponto na Galatiya na Kapadokiya na Asiya na Bisiniya. ² Nnungu Atata animmala mwenu na kuntandola kutandikila anepo patandi, na Umumu wake Wanaswe antendile mwenu müve mmanaswe. Anelo lammalele lanitendeka uchinga mumpilikane Yesu Kilisto na kuhahulwa kwa myadi yake.

Nangu ngüyuwa inema na amani viyenjejeke kwenu mwenu.

Lilolele likee na ntululilo

³ Alombolewe Nnungu, Atata wa Nang'olo wetu Yesu Kilisto! Kwa chididi chake chikulu atutendile hwetu tuvelekwé mwanda wavili kwa kunfufula Yesu Kilisto kuhaloka kwa vanu vahwile. Bahi ing'anya ya anelyo, hwetu tüpete lilolele likee na ntululilo, ⁴ na tümbezata mapala alalá lavaahidite Nnungu vanu vake. Mapala alalá lakákandika wala kuhang'uka na wala kupungula, anelo lanivikwa kulihunde kwajili yenu. ⁵ Kwa kuva, mwenu münkulupila Nnungu, bahi müchungwa na dimongo dya Nnungu mpaka pamumbepwechela upohi uvèle pepi kuhunukuliwa mmahiku la ntululilo.

⁶ Mmambo anelo lammalele, mwenu münahangalala namene, ikánava kwa hambi münilembelewa müve nnihindambi kwa uhiku kadiki ing'anya ya kulingwa kwa namuna dyohe. ⁷ Kulingwa aneko kúnaida kwajili ya kupima ing'ulupa yenu ijúka kuva yamana namene kupunda sahabu. Ata sahabu yene ikánava nni chinu chondongéka, henga ipimwa kwa kuyochwa mmoto. Uchocho, na ing'ulupa yenu ijúka kuva yamana namene kupunda sahabu, nainang'o ilembelewa ipimwe uchinga imaikane kuva ya uhiu. Anepo njo pamumbelombolewa na kutumbyangwa na kweshimiwa muuhiku aula wambehumila Yesu Kilisto. ⁸ Mwenu münantamwa Yesu ikánava mukánambimwona, na münankulupila ikánava hambi mukámwona. Pamo na anelo, mwenu münahangalala namene kwa ihangaladi ing'ulu namene ikáhaulika, ⁹ kwa kuva, müpwechela inudyo ya kukulupila kwenu, yani kupohwa disungu dyenu.

¹⁰ Manabii vánítahataha na kuloleha saana kuyamba upohi anewo na váníhumya unabii kuyamba inema ya upohi imupwechedile mwenu mmahiku alano. ¹¹ Umumu wa Kilisto ána vele nkati mwavo ánilongolela kuvahaulila kuyamba kubanika kwanga Kilisto na ukulu umbepwáwa bada ya ibaniki aneyo. Vanang'o vánítumbama namene uchinga vapate kumala kuva mambo anelo lámбетendeka uhiku ntwani na kwa indila ntwani. ¹² Nnungu nkuvahunukulila manabii vake kuva, ujumbe aula uvayanjajije ukáchivamba vene, henga úmwamba mwenu. Na hambu ujumbe aula úniyanjajwa kwenu mwenu na vanu avala vachinnyubilila mwenu Malove Lambone kwa dímongo dya Umumu Wanaswe atumwije kuhlaloka kulihunde. Ata malaika navanang'o vavenkuloleha saana mambo anelo.

Maisha lanaswe

¹³ Bahi ing'anya ya anelyo, lipanganihange mwalehu na mùúve tayali kulikamulanga. Tendanga uchocho kwa kuvika lilolelo lyenu muinema imumbepwechela muuhiku aula wambepwáwa Yesu Kilisto. ¹⁴ Bahi ikalanga muchi mmana mma Nnungu mupilikána. Munaleke maisha lenu ulatawaliwa na tama dihakalenge dimunavenadyo machedo pamukachimala. ¹⁵ Mwenu mùlebelewa mùúve mmanaswe kwa lammalele lamutenda malinga Nnungu anchemile mwenu chavale wanaswe. ¹⁶ Kwa kuva, ñilembwa kuva, "Mùúve mmanaswe, kwa kuva nangu nni wanaswe."*

¹⁷ Na ikáva pamuyuwa múnchema Nnungu "Atata," ayula avahukúmu vanu vammalele kupapatana na álalá látatendàngá bila kunnola munu kumeho, bahi muikale kwa kunnyopa Nnungu mmahiku alano la kuikala apano pachilambo. ¹⁸ Kwa kuva, mwenu múnimala namuna chimugombolewije kuhlaloka mmaisha lakáfala lamupwechedile kuhlaloka kwa anakuluvenu. Mwenu nanga pamugombolewije kwa vitukutuku vyondongéka malinga chidivele dihela au sahabu. ¹⁹ Henga múgombolewije kwa myadi ya samani ing'ulungwa namene yanga Kilisto, ána vele muchi ugandolo wa mwana akávele na chilema chohecho wala lilambwadi.

²⁰ Nang'e ánitandolwa na Nnungu kabla chilambo chikánambiumbwa, nkuhunukuliwa mmahiku alano la kuntululilo kwajili yenu mwenu. ²¹ Na kwa kupitila Kilisto, mwenu múnkulupila Nnungu anfuwile Kilisto kuhlaloka kwa vanu vahwile na kumwing'a ukulu. Bahi kupapatana na anelo látendilè Nnungu, mwenu múnankulupila Nnungu na kuvika lilolelo lyenu kwanga nang'e.

²² Mwenu múnihahulwa kwa indila ya kulipilikana lilove lya uhiu kwa kuvatamwa vakúkulupila avenu bila kulilambilila. Bahi vino tumbama kutamwana kwa disungu dyenu dyammalele. ²³ Kwa kuva, mwenu mùvelekwijije mwanda wavili, akee muchi vana vavelekwijije na atata vao na ayuvao vavéle na mmili auno úhwa, henga mùvelekwijije na Atata akáhwa, yani kwa dímongo dya lilove lya Nnungu livéle na umi na likee na ntululilo. ²⁴ Kwa kuva, Malemba Lanaswe láhaua kuva,

"Vanu vammalele vavele muchi mahamba.

Na ukulu wavo wammalele unapukutika muchi mauwa,

kwa kuva, mahamba lanayuma na mauwa lanapukutika.

²⁵ Henga lilove lya Nang'olo likee na ntululilo."†

Na lilove anelyo njo Malove Lambone lahubilwije kwenu mwenu.

2

Liyanga livéle na umi na vanu vatandolwejije na Nnungu

¹ Bahi lekanga kutenda lahakalenge lammalele na kulambila kwammalele na kulilambilila, na wiu na kuvatongolela vanu vanji lahakalenge. ² Malinga vakanunu chivalembela mavele, na mwenu uchocho mùlebelewa mùúve na hamu ya kukumbila mavele lahahwike la chinnungu, uchinga mupate kutandeka na kupohwa. ³ Kwa kuva, mwenu múnijeja na kumala kuva Nang'olo Yesu nni wambone.

⁴ Bahi hweneng'ana kwanga Nang'olo, kwa kuva nang'e nni liyanga livéle na umi. Liyanga anelyo línihitwa na vanu, henga Nnungu ánilitandola na kultumbyanga namene. ⁵ Na mwenu uchocho, malinga mayanga lavéle na umi, múnalundanywa pamo uchinga mùúve ing'ande ya Nnungu. Na mwenu mùjuhijwe kuva makuhani mmanaswe uchinga muhumye sadaka dya chinnungu dyakatapaliwa Nnungu ing'anya ya Yesu Kilisto. ⁶ Kwa kuva, Mmalemba Lanaswe Nnungu ánitangola kuva,

"Lola, nangu ngúvika pa Yelusalemu" * liyanga likulu lya paindumba,

na liyanga anelyo ñnilitandola na kultumbyanga namene.

Na munu woheyo ankulupila akámbejata dihoni."†

* 1:16 Valawi 11:44-45, 19:2, 20:7. † 1:25 Isaya 40:6-8. * 2:6 Auno nsitali úlembwije "Sayuni." Na Vayahudi vátumila lina Sayuni kuyamba imanga ya Yelusalemu. Na maeleso layámba Sayuni, Iola Matayo 21:5. † 2:6 Isaya 28:16.

7 Kwenu mwenu mukulupila, anelyo njo liyanga lya kutumbyangika namene. Henga kwa avala vakákulupila nni,

“Liyanga lihithwíje na akúdenga,

hambi lijukile kuva liyanga likulu lya paindumba, lya muhimu kupunda lammalele.”[‡]

⁸ Na,

“Lijukile kuva liyanga livakuvâja vanu,

liyanga livamatôha vanu.”[§]

Vâmbelikovala ing’anya nanga pavalikulupidile lilove lya Nnungu, na vâmbelapata anelo lávakudungidilè Nnungu kutandikila anepo patandi.

⁹ Henga mwenu mùjukile kuva mmanu mma litawa lyalitandwele Nnungu, makuhani mma Nfalume Nnungu, chilambo chanaswe, mmanu mma Nnungu mwene. Mùnitandolwa uchinga mulayanjaje matendo lambone látendilè Nnungu anchemile mwenu kuuka nnupi na kumwingijanga munnng’anje wake wa ajabu. ¹⁰ Anepo patandi mwenu mukánavele mmanu mma Nnungu, henga vino mwenu nni mmanu mma Nnungu. Anepo patandi Nnungu akáchimmikila chididi, henga vino ànimmikila chididi.

Muikalange muchi mmatumwa mma Nnungu

¹¹ Mmakukulupila avangu unintamwanga, nangu nínnyuwanga mwenu muvêle muchi mmayeni na amyanda apano pachilambo, mulinyemye na tama dya mmili dilumbâna na isungu. ¹² Muikalange chikatapele ching’ati vanu vakámmaite Nnungu, uchinga vakânnambilila kuva mûtenda lahakalenge, valone matendo lenu lambone na kuntumbyanga Nnungu nniduva alila lyambekwida unavahukumu vanu va pachilambo.

¹³ Bahi kwajili ya ukulu wanga Nang’olo, dipilikanange mamulaka dyammalele dya vanu, ikáva ni ya nfalume avêle na dimongo, ¹⁴ au ikáva ya vakulu vavikwíje na nfalume kwajili ya kuvahukumu asabu avala vatênda lahakalenge na kuvalombolela avala vatênda lambone. ¹⁵ Anecho nni chalembela Nnungu, àlembela munyalaje malove la chivelu la mavelu kwa kutenda lambone. ¹⁶ Muikalange muchi mmanu muvêle hulu, henga munatumile mwanya anewo wa uhulu kuva chilambililo cha kutenda lahakalenge, ila mùlembelwa muikalange muchi mmatumwa mma Nnungu. ¹⁷ Vâesimu vanu vammalele, na vatamwange vakúkulupila avenu, nnyopange Nnungu na mùmwesimu nfalume.

Nfano wa ibaniki yanga Yesu

¹⁸ Mwenu mmatumishi, vapilikane vanang’olo venu kwa eshima yammalele, akee chihi avala vambone na vapole bahi, henga ata na avala vâkalipâ. ¹⁹ Kwa kuva, mukâpililila ibaniki imukalembelewa kupata kwajili ya kumweshimu Nnungu, anecho nni chinu chinkatapalila Nnungu. ²⁰ Dachi, mùmbepata faida ntwani mukâpililila ibaniki imulembelewa kupata ing’anya ya makosa lenu? Henga mukâpililila ibaniki ing’anya ya kutenda lambone, anecho nni chinu chinkatapalila Nnungu. ²¹ Anecho njo chanchemedile mwenu Nnungu, kwa kuva, Kilisto nang’ang’e ànibanihwa ing’anya yenu mwenu, nkunnekelanga nfano uchinga mupapate dinjajo dyake. ²² Nang’e akanatendile sambi, na wala lilove lya kulambila likánahumile nkanya mwake. ^{**} ²³ Nang’e panatukenwe wala nanga panapindikwile, na panabanijijwe, nang’e wala nanga panavayohije vanu uchinga ayopwe, ila ànililekelela mwalehu kwanga Nnungu, ahukúmu kwa haki. ²⁴ Kilisto mwene ádinyakwile sambi dyetu mummili mwake, apala pánavambwije munsalaba uchinga tupate kudileka mwalehu sambi na kuikala muchi chalembela Nnungu. Na kwa kupanywa kwake, mwenu mùnilamywa. ²⁵ Kwa kuva, mwenu mwávele muchi angandolo vachiyahíka, henga hambi mùnimmyuila ayula Nchungu na Nkwángalila wa disungu dyenu.

3

Mahundo kwa valombwíje na valombíle

¹ Uchocho na mwenu mmakongwe, vapilikane valume venu uchinga vakâpwawa valume vakálikulupila lilove lyanga Nnungu vautangwe kwa matendo lenu lambone akee malove lenu. ² Vâmbeutangwa, ing’anya ya kumwonanga namuna chimuikalanga kwa maisha lanaswe kwa kunnyopa Nnungu. ³ Kulipamba kwenu kunave chihi kwa pannima, malinga kutiva ulindo na kuwala vitukutuku vikatapajíjwe kwa sahabu na kwa kuwala dinguwu digalíka namene. ⁴ Henga mwenu mùlembelwa mulipambe muunu wenu wa nkati, kwa ikatapadi ikáondongeka, ikatapadi ya isungu ya upole na amani. Na kulipamba malinga aneko njo kwa mana namene pameho panga Nnungu. ⁵ Uvila njo chivanalipambile

‡ 2:7 Sabuli 118:22. § 2:8 Isaya 8:14. ** 2:22 Nsitsli wa 22 mpaka 25 úlisingila namene Isaya 53:4-9

akongwe vanaswe va machedo, vanang'o vāvika lilolelo lyavo kwanga Nnungu na kuvapilikana alume vao. ⁶ Kwa nfano, Sala ānimpilikana Iblahimu, nkunchema nang'olo wake. Na mwenu mūmbekuva mmana mma Sala mukātenda lambone bila kuyopa chinu chohecho.

⁷ Uchocho, na mwenu mmalume, mūlebelewa muikalange na akongwe venu akuno umumala kuva vanang'o nni viumbe vidabadānga. Na mūlebelewa mūvaeshimu, kwa kuva vanang'o vāmbepwechela pamo na mwenu inudyo ya umi ukee na ntululilo. Vāeshimu uchinga chinapwawe chinu chakudivila ālalā lamunnyuwanga Nnungu.

Kubanihwa ing'anya ya kutenda lambone

⁸ Kwa kumalilila, nangu ngūhaua kuva, mwenu mmammalele mūlebelewa mukudungile ulamo, na mūve mmanu mma kusikitikilanila na mmanu mma kutamwana, malinga ummamo muing'ulupa na mūve mmanu mma kuvikilanila chididi na mmanu mma kulisulupuha. ⁹ Munavapindikule vanu lahakalenge kwa lahakalenge au kuvatangolanga lahakalenge kwa lahakalenge, henga muvavapindikule kwa kuvayuwila balaka. Kwa kuva, anelyo njo lyanchemeledile Nnungu mulitende, nanang'e achiam'baliki mwenu mukātenda uchocho. ¹⁰ Kwa kuva, Malemba Lanaswe lāhaua kuva,

“Munu alembēla alahangalalile maisha,
na kuikala mmaduva lambone,
ālebelewa aludivile lulimi lwake lunatangole lahakalenge,
na kanya yake inalambile.

¹¹ Aleke kutenda lahakalenge, koka alatende lambone,
aitahe amani na kuilondola.

¹² Kwa kuva, meho langa Nang'olo lavalola vanu vatēnda lalalembela Nnungu,
na makutu lake lānavapilikanila pavayuwa.

Henga vanu avala vatēnda lahakalenge Nang'olo ānavatahuka.”*

¹³ Dachi, nnani ambemmēnga mwenu mukātumbama kutenda lambone? ¹⁴ Ata kumubanihwa kwajili ya kutenda lalalembela Nnungu, mwenu nni mmanu muvēle na wasa. Munannyope munu woheyo annyōha na wala munāave na lipamba. ¹⁵ Henga n'juhe Kilisto kuva Nang'olo wa weka mmitima yenu. Maduva lammalele mūve tayali kunnyang'ula kila munu ammujānga habali ya lilolelo limuvenalyo, henga nnyang'ule kwa upole na eshima. ¹⁶ Mūve na makudungilo lambone mmitima yenu uchinga avala vannambililānga na kuntangolela lahakalenge ing'anya ya matendo lenu lambone lamutenda ing'anya ya kulundanywa kwenu na Kilisto, vaone dihoni. ¹⁷ Ikāva Nnungu ānitamwa ubanihwe ing'anya ya kutenda lambone nni wasa kuliko kubanihwa ing'anya ya kutenda lahakalenge, ¹⁸ kwa kuva, ata Kilisto nanang'e ānibanihwa na kuhwa mwanda umo ing'anya ya sambu dyetu. Nang'e āvele wambone pameho panga Nnungu, henga ānihwa kwajili ya vanu vakāvele vambone pameho panga Nnungu, uchinga atupelekeje kwanga Nnungu. Yesu ānihwa chimmili, henga isungu yake yāvele chihi yumi. ¹⁹ Na isungu yake nkuhwena unadhibuilila disungu dya vanu divēle nchihungo. ²⁰ Disungu anedyo nni dya vanu avala vanantahwike Nnungu anepo kala, mmahiku la Nuhu, muuhiku aula Nuhu wachikatapaja safina, na Nnungu ānivapililila namene vanu anepo muuhiku anepo. Safina anepo vāngidile chihi vanu kadiki, vanu nane bahi vanapohwije kupitila medi anelo. ²¹ Na medi anelo nni nfano wa ubatiso umpōha mwenu vino. Ubatiso anepo ukee wa kuhahula uhakwa wa mummili, henga nni ahadi kwanga Nnungu imuitenda kwa makudungilo lambone la muntima. Na ubatiso anepo ūmpoha mwenu kwa indila ya kufufuka kwanga Yesu Kilisto. ²² Yesu āpite kulihunde na vino āikala m'bali wa kunkono wa Nnungu, mmamulaka lake Nnungu, wavatawala malaika na mamulaka lammalele pamo na dimongo dyammalele.

4

Maisha lahambi

¹ Kilisto ānibanihwa chimmili. Bahi na mwenu uchocho likamyange uchinga mūve na likudungilo ulyo lyanga Kilisto. Kwa kuva, munu apililila ibanihwi ya mmili kwajili ya Kilisto, ānilekana mwalehu na sambu. ² Kwa kuva, akāikala kavila kwa kupapata tama dya chimunu, henga āikala kwa kutenda lalalembela Nnungu kwa maduva laisalidile la kuikala apano pachilambo. ³ Anepo kala mwenu mūtumila uhiku wohe kwa kutenda matendo lavatenda vanu vakāmmaite Nnungu. Mūnivelela kutenda umalaya na kuva na tama dibaya na kukalewa na kutenda ding'ole dya kupundiha kulya, na kukimbila vikimbilo vya kukaleweja na kutenda ibada dibaya namene dya disanamu. ⁴ Henga hambu vanu vakāmmaite Nnungu vānakangana kumwona mwenu mukākumilana na vanang'o kavila mmaisha lavo la uwamba, bahi ing'anya ya anelyo, vāntangolelanga malove lahakalenge.

* 3:12 Sabuli 34:12-16.

⁵ Henga vanu anevo vàmbehumya isabu kwanga Nnungu, avêle tayali kuvahukumu vanu vumi na vahwile. ⁶ Vanu vahwile, vahukumwije kuhwa chimmili malinga vanu vammalele chivahukumiwa, henga vânihubiliwa Malove Lambone uchinga disungu dyavo diikale pamo na Nnungu vyaka na vyaka.

Namuna vakûkulupila chivalebelewa vatumile dinudyo dya chinnungu

⁷ Ntululilo wa mambo lammalele ûvele pepi kutimila. Bahi mûlebelewa mùûve na ding'ano na muhulule kulikamulanga uchinga muhulule kuyuwa. ⁸ Na lya muhimu kupunda lammalele nni mwenu kutumbama namene kutamwana, kwa kuva itamwi isamehe sambi dyohe namene. ⁹ Mukalibisane mmene kwa mmene bila kuhinginikilana. ¹⁰ Kila munu àlebelewa aitungile inudyo yapwechedile, kwa faida ya vanu vanji, kwa kutenda uchocho muchimuve mmakwimilila mmambone mma dinudyo dya namuna dyohe dimupewije na Nnungu. ¹¹ Bahi munu woheyo ahubîli, àlebelewa atangole muchi Nnungu àvenkutangola kupitila nang'e. Na munu atumika, àlebelewa atumike kwa dimongo dyapewije na Nnungu, uchinga Nnungu atumbyangwe kwa vitukutuku vyammalele kupitila Yesu Kilisto, avêle na ukulu na dimongo dikee na ntululilo. Amina.

Kubanihwa kwa nkûkulupila

¹² Mmakukulupila avangu unintamwanga, munakangane ing'anya ya ibaniki ing'ulu ya kunninganga. Na kulingwa anakwo munakwone kuva nni chinu chiyeni kwenu mwenu. ¹³ Henga mûlebelewa muhangalale ing'anya mùkumila ibaniki yanga Kilisto. Bahi ing'anya ya anelyo, mwenu mûmbehanga kwa ihangaladi ing'ulu muuhiku aula umbehunukuliwa ukulu wake. ¹⁴ Wasa mwenu mukâtangolewa malove lahakalenge kwajili ya Kilisto, kwa kuva Umumu wa ukulu, yani Umumu wanga Nnungu àikala nkati mwenu. ¹⁵ Anapwawe kananga munu yumo mmwenu abanihwa ing'anya ya kuva nkûwalala au nkûwiva au nkûtenda lahakalenge au nkûlikundanya mmambo la vanu vanji. ¹⁶ Munu akâbanihwa kwa kuva nang'e nni Nkilisto anaone dhoni, henga àlebelewa antumbyange Nnungu kwa kuchemwa lina anelyo.

¹⁷ Kwa kuva, uhiku wa hukumu ûvele pepi. Na hukumu aneyo ìmbetandilika kwa vanu wa Nnungu. Na ikâva hukumu aneyo ìmbetandilika kwetuhwe, bahi ìmbekwa dachi kwa vanu vakâtamwa kulapilikana Malove Lambone la Nnungu? ¹⁸ Ìvele muchi Malemba Lanaswe chilahaula kuva,

"Ikâva kupohwa kwa munu atênda lalalembela Nnungu kunakamajanga,

ìmbekwa dachi kwa munu akâmwehimu Nnungu na avêle na masambi?"*

¹⁹ Bahi vanu avala vabanihwa kwajili ya kutenda lalalembela Nnungu, vahwenehe kutenda lambone, na vadikamuje disungu dyavo mmakono langa Nnungu, Nkûumba, na akulupika mwalehu.

5

Kulichunga likuwa lya vanu vankulupila Yesu

¹ Nangu nîmnyuwanga namene mwenu mmasele mma likuwa lya vanu vankulupila Yesu mma aneko. Nangu uchocho ni nsele nnyenu na shahidi wa kubanihwa kwanga Kilisto, na nni yumo muvanu vambekumila ukulu umbehunukuliwa. ² Lichungange likuwa lyampele Nnungu na kuliimilila, akee kwa kunamatijwa ila kwa kutamwa chihi mmene muchi Nnungu chatamwa. Munantumikile Nnungu ing'anya ya tama dibaya dya mali, henga tamwanga namene kuntumikila Nnungu kwa ntima wambone. ³ Munalitawale kwa dimongo likuwa anelyo limupewije kulichunga, henga mûlebelewa mùûve nfano kwa vanu anevo. ⁴ Na pambehunukuliwa Nchungu Nkulu, nepo mumbepwechela litaji lya ukulu likâondongeka.

⁵ Uchocho na mwenu mmavijana mûlebelewa muvapilikane anevo vasele. Mwenu mmammalele mûlebelewa mulisulupuse uchinga mutumikilane mmene kwa mmene, kwa kuva Malemba Lanaswe lâhaua kuva, "Nnungu ànavatahuka vanu avala valitûpya, henga aveng'a inema vanu valisulupûsa."* ⁶ Bahi lisulupusange mmene muyo mwanga Nnungu avêle na dimongo ding'ulu, uchinga antumbyange muuhiku ulembelêwa. ⁷ Ntikange nang'e lipamba lyenu lyammalele, kwa kuva nang'e ànankambikambila mwenu.

⁸ Mulikamulange mmene na kuva meho, kwa kuva, mmongo mwenu Ìbilisi ànadinguka-dinguka muchi uhimba agulûma wantaha munu antang'ûne. ⁹ Mwenu ntahukange aneyo, akuno muhwingilê muing'ulupa, umumala kuva ibaniki imuyona mwenu ìvakoja na vakûkulupila avenu pachilambo chammalele. ¹⁰ Mwenu bada ya kubanihwa kwa uhiku kadiki, Nnungu wa inema yammalele anchemenge mwenu kuinjila muukulu wake ukee na ntululilo kwa kulundanywa kwenu na Kilisto, nang'e achiankamilisange. Achiantayangwe

* 4:18 Milili 11:31. * 5:5 Milili 3:34.

dimongo na kumwimijanga, akuno muhwingilè mwalehu. ¹¹ Nang'e njo Nnungu avêle na dimongo dikee na ntululilo. Amina.

Disalamu dya ntululilo

¹² Nangu ninnembidile mwenu baluwa aino yananjipi kwa kuyangatwa na Sila, munu unimmaite kuva ànakulupika. Nangu ngùlembela ninkamyange mitima kuva, ibaniki imupitila nni sehemu ya inema yanga Nnungu kwajili yenu. Bahi imilanga muinema aneyo akuno muhwingilè.

¹³ Likuwa Iya vanu vankulupîla Yesu livêle ku Babeli,[†] vanu vatandolwejiye chalumo na mwenu, vânsalimilanga. Mako, mwanangu muing'ulupa nanang'e ànsalimilanga. ¹⁴ Musalimilane kwa itamwi ya Chikilisto. Nangu ngùyuwa amani ìve pamo na mwenu mmammalele, mmanu vake Kilisto.

[†] **5:13** Apano Petulo àlembile Babeli, na àtumidile luga yampiho kuyamba imanga ya Loma.

Baluwa yavili ilembwije na Petulo Ulongoledi wa baluwa yavili ya Petulo

Baluwa yavili ya Petulo ilembwije na Ntume Petulo. Vatalamu va Bibiliya vātenda kuva Petulo āilembile baluwa aino avèlè ku Loma kabla ya kuhwa kwake, mmyaka ya 60 kutandikila mwaka wavelekwejiye Yesu Kilisto. Uchocho, Petulo āichema baluwa aino kuva baluwa yake yavili (sula ya 3:1), bahi imbekuva, talehe ilembwije baluwa aino yavele bada ya talehe aila ilembwije baluwa inandi. Baluwa aino Petulo āvalembedile vakūkulupila vammalele.

Petulo ālembile baluwa aino uchinga avakamye vakūkulupila mitima vaikale maisha la kumweshimu Nnungu, na kuvaduma vanalapapate mahundo la vakúhunda va kulambila (sula ya 2). Uchocho, Petulo āvahimya vakūkulupila vanavapilikanile vanu vahaũla kuva, Nnungu ānatima kuitimisa ahadi yake ya kuuya kwanga Yesu. Na badala yake Petulo āvahaulila kuva Nnungu nanga patima, henga āhumya wasa uchinga vanu vanji vapohwe (sula ya 3:8-9). Kwa kuva Nang'olo āmbeitimisa ahadi yake ya kuuya, bahi vakūkulupila vālembelewa vaikale maisha lambone lankatapalila Nnungu (sula ya 3:14).

Uinjipihwa wa baluwa yavili ya Petulo

1. Sula ya 1:1-2, Petulo ālitambulanga mwene na avala vavalembila baluwa aino.
2. Sula ya 1:3-21, Petulo āvakumbusa kuikala maisha lambone kwa kuva, Nnungu ānitwing'a dimongo dya kuikala kwa namuna aneyo (sula ya 1:3-21).
3. Sula ya 2:1-22, Petulo āvaduma vakūkulupila kwamba vakúhunda va kulambila, na kulonjelela kwamba chinu chimbevakôja vakúhunda vakulambila, kuntululilo.
4. Sula ya 3:1-17, Petulo āmalilila baluwa yake kwa kuvakamya mitima vakūkulupila vaikale maisha lambone, uvalipanganiha kwajili ya kuida kwa Yesu Kilisto mwanda wavili.

Ntandiliko wa baluwa yanga Petulo

¹ Baluwa aino ihaloka kwang'une Simoni nguchēmwa Petulo,* ntumishi na ntume wanga Yesu Kilisto. Nangu ninnembila mwenu mmanu mujaliwije ing'ulupa uila yamana malinga itujaliwije hwetu kwa haki ya Nnungu wetu na ya Mpohi Yesu Kilisto.

² Nangu ngũyuwa inema na amani iyenjejeke namene kwenu mwenu kwa indila ya kummala Nnungu na Yesu Nang'olo wetu.

Kuchemwa na kutandolwa na Nnungu

³ Kwa dimongo dyake dya chilungu, Nnungu ātupele vitukutuku vyammalele vilembelēwa uchinga tuikale chihi kwa namuna yalembele Nnungu. Tulapwechedile anelo lammalele kwa kummala nang'e atuchemile tukumile ukulu na uwambone wake mwene.

⁴ Bahi kupapatana na ukulu na uwambone wake, Nnungu ātujalidile dinujo ding'ulu na dyamana dyanatuahidite, uchinga kwa dinujo anedyo tupate kukumila hali yake ya chilungu na kupalanyoka muiyondongeki itendihwa na tama dibaya dya pachilambo.

⁵ Bahi ing'anya ya anelyo, tumbama namene kuyenjeja uwambone muing'ulupa yenu, na muuwambone wenu, yenjejanga kummala Nnungu, ⁶ na mukummala Nnungu, yenjejanga kulikamulanga, na mukulikamulanga, yenjejanga kupililila, na mukupililila, yenjejanga kuikala kwa namuna yalembele Nnungu, ⁷ na mukuikala kwa namuna yalembele Nnungu, yenjejanga kutamwana mmene kwa mmene, na mukutamwana mmene kwa mmene, vatamwe na vanu vanji. ⁸ Mukàva na dinudyo anedyo na dikàhalija kukulumuka, ãimbennyululihwa mwenu kutumika saana na kupa saana vihepo kwa kummala mwalehu Nang'olo wetu Yesu Kilisto ⁹ Kwa kuva, munu akee na dinudyo anedyo, āpuetele mwele, na akàhulula kulola kulehu. Nang'e āniluvalila kuva ānihahulwa sambu dyake dya anepo kala.

¹⁰ Bahi mmakukulupila avangu, tumbama namene kuikala kwa namuna imaĩha kuva mũnitandolwa na kuchemwa na Nnungu. Na mukātenda uchocho, mwiko mukambeyanguka. ¹¹ Na kwa namuna aneyo mchumujaliwe kwa inema yake kuinjila mu Ufalume ukee na ntululilo wa Nang'olo na Mpohi wetu Yesu Kilisto.

¹² Bahi ing'anya ya anelyo, nangu nimbekuva uninkumbusanga mambo anelo maduva lammalele, ikànavu mũnilamalala na mũnihwinga muuhiu umupwechedile. ¹³ Nangu ngwòna kuva, nni chinu chambone nintakatuhange kwa indila ya kunkumbusanga mambo anelo muuhiku wammalele unimbekuva mun'gongwe auno, yani mmili wangu. ¹⁴ Kwa kuva,

* 1:1 Munsitali auno ilembwije "Simoni Petulo," malina anelo mavili lāvele la munu yumo, yani Petulo. Simoni Iyāvele lina linji lyanga Petulo.

nangu ñnimala kuva ngùvele pepi kuuleka mmili auno, malinga Nang'olo wetu Yesu Kilisto changulangujije. ¹⁵ Henga ñmbetumbama namene uchinga panimbekuhwa muhulule kulakumbukila mambo anelo maduva lammalele.

Vanu vashuhudidile ukulu wanga Kilisto

¹⁶ Uhiku aula utuchinnyundanga mwenu kuyamba habali dya dimongo na kuuya kwanga Nang'olo wetu Yesu Kilisto, hwetu nanga patuchitumila dinano dya kulambila ditungwije na vanu vavèle na ulamba, henga hwetu túnilyonela tuvene na meho letu, ukulu wake. ¹⁷ Kwa kuva, ápwechedile eshima na ukulu kuhaloka kwanga Atata Nnungu, apala palinnyidilidile lidi kuhaloka kwanga Nnungu avèle na ukulu nkulu, ulihaula kuva, "Ayuno nni Mwanangu unintamwa, ungukatapaliwa nawe!"[†] ¹⁸ Hwetu tuvene túnipilikana lidi anelyo kuhaloka kulihunde patunavele pamo na Yesu ñnicinga lyanaswe.

¹⁹ Anelo lammalele ñanitumaihiya uhiu wa ujumbe wa manabii. Na mwenu mumbetenda saana mukàkamulana na ujumbe anewo. Ujumbe anewo ùvele muchi chibatali chilingàja pachinu pavèle lupi, mpaka liduva alila lyantululilo palimbekucha, na Kilisto, inondwa ya kuyamba pambelangaja mmitima yenu. ²⁰ Pamo na anelo, mumale kuva nanga unabii Mmalemba Lanaswe uhalokàna na kumala kwanga munu mwene. ²¹ Kwa kuva, nanga ujumbe wohewo wa chinabii uhalekène na itamwi yanga munu, henga vanu vátangwele lahalèke kwanga Nnungu akuno uvalojwa na Umumu Wanaswe.

2

Vakúhunda va kulambila

¹ Anepo kala vâhumidile manabii va kulambila ching'ati vanu va Isilaeli, uchocho ñni chivambumila vakúhunda va kulambila mmwenu. Vanu anevo vâmbainjija kwa sili mahundo mabaya namene la kulambila, akuno uvantahuka na Nang'olo Nkulu avakombwèle kwa galama ing'ulu namene, na kwa indila aneyo vâmbepiyanya kulipelekejija vene iyondongeki. ² Vanu vohe vâmbepapata matendo lavo lahakalenge na kwa kupitila vanang'o, Indila ya Uhiu ñmbelambiliwa malove lahakalenge. ³ Bahi ing'anya ya tama dyavo dya dimali, vakúhunda anevo va kulambila vâmbelipatila faida kwenu mwenu kwa malove lavo la kulambila. Henga hukumumu yavo ñitangaswa kutandikila machedo, na vanu anevo vakambetima kwondongwa.

⁴ Kwa kuva, Nnungu nanga panavavikidile chididi malaika avala vanatendile sambu, henga ávayahite Jihannamu. Aneko vânihungwa ñnupi akuno uvalindilila liduva alila lya hukumumu. ⁵ Nnungu nanga panachivikidile chididi chilambo cha machedo, apala panavapelekejijije livambwe vanu avala vakâchimweshimu nang'e, henga áchungile chihi Nuhu áchivahubilila vanu vanji haki yanga Nnungu, chalumo na vanu vanji saba. ⁶ Uchocho, Nnungu ánidihukumumu asabu dimanga dya Sadoma na Gamola kwa kudipija moto. Na kwa kutenda uchocho, Nnungu álangujije nfano wa matendo lambevapáta vanu vatênda lahakalenge. ⁷ Nnungu ámpohije Lutu, munu áchilatanda lalalembela Nnungu, munu anahinginihiye na matendo la vanu vâchitênda lahakalenge. ⁸ Lutu ákala ching'ati vanu vatênda lahakalenge, na kwa maduva lohe ánalona na kulapilikana mambo álalá lachimpwetêka mwisungu yake. ⁹ Bahi Nnungu áñimala namuna ya kuvapoha mukulingwa vanu vâmweshîmu nang'e na áñimala namuna ya kuvaasibu vanu vatênda lahakalenge akuno uvalindilila liduva lya hukumumu. ¹⁰ Nnungu ámbelhalija namene kuvahukumumu asabu vanu avala vavelênge na tama dibaya dya mmili na avala valahebûla mamulaka lake.

Vakúhunda anevo va kulambila vâvele na chibuli na vânalayona na wala nanga pavayopa kuvatongolela lahakalenge viumbe vivèle na ukulu. ¹¹ Pamo na kuva malaika vâvele na uweso na dimongo kuvapunda vanang'o, henga vakábulula kuvatangolela lahakalenge viumbe anevyo muyo mwanga Nang'olo. ¹² Henga vakúhunda anevo va kulambila vâvele muchi anyama vakee na ding'ano vavelékwa chihi kwajili ya kukamulwa na kusinjwa. Vanang'o vátangola chihi lahakalenge kuyamba vitukutuku vivakamaite. Vâmbekwondongwa ing'anya ya matendo lavo lahakalenge látatendàngâ. ¹³ Vâmbelipwa ibaniki ing'anya ya ibanihi ivavatendile vanu vanji. Vânahangalala namene pavatimisa tama dyavo dya mmili liduva ulivala, na pavakamola n'ding'ole dyenu vátaya dihoni na uhakwa nkulu, akuno uvahangalalila mambo lavo la kulambila. ¹⁴ Vanu anevo vâhimukila chihi kulala ugoni na wala nanga pavahopela kutenda masambu. Vanu anevo vâvautanga vanu vadabadânga muing'ulupa, na vanu vatawaliwa na ditama dya kupata dimali. Vanu anevo vânilaniwa na Nnungu. ¹⁵ Vâilekile indila ya uhiu na kuhochele akuno uvapapata indila aila yanapapete Balamu mwana wanga Beoli. Balamu átamwije namene kupata dimali kwa indila ikee ya haki, ¹⁶ henga ánikalipilwa ing'anya ya lahakalenge lake. Bahi

[†] 1:17 Matayo 17:5, Mako 9:7, Luka 9:35.

punda, nnyama akáhulula kutangola, ánitangola muchi munu na kuudivila uvelu wa nnabii aneyo.

¹⁷ Vakúhunda anevo va kulambila vakávele na faida. Vávele muchi chimbwimbwi ching'ang'anêle na vávele muchi mahunde lapepelúhwa na lipungo. Na lupi lwa Jihannamu lutotile lünivikwa muyo mwavo. ¹⁸ Kwa kuva, vávautanga vanu vapolonywêke chihambihambi muvanu vaikála maisha la kuhochela. Na vátenda uchocho kwa malove lavo la kulyona lakee na mana na kwa kutumila tama dya miili yao. ¹⁹ Vávaahidi vanu vanji kuva vâmbekuva hulu akuno vene vavèlè vatumwa va mambo lahakalenge. Kwa kuva, kila munu àava ntumwa wa chinu chohecho chintawâla. ²⁰ Bahi kupapatana na anelo, ikáva vanu vânipolonyoka kuhaloka muiyondongeki ya mambo la pachilambo kwa indila ya kummala Nang'olo, Mpohi wetu Yesu Kilsto, koka nkuuila kavila kutenda lahakalenge, hali yavo ya kuntululilo imbekuva ibaya kupunda aila inandi. ²¹ Kwa kuva, ikavele wasa kwa vanu anevo kuikavele vakaimala indila ya haki, kuliko kudimala amuli dyanaswe divadipwechedile koka nkudileka. ²² Henga vanu ava vâmaiha uhiu wa miili ihaúla kuva, "Ung'avanga àuyila kulya matapiso lake mwene,"* na "Unguluve uvannyngile àuyila kuyalata mmatope."

3

Ahadi ya kuuya kwa Nang'olo

¹ Mmakukulupila avangu unintamwanga namene, aino nni baluwa yangu yavili ininnembila mwenu. N'dibaluwa adino dyammalele dimbili ngùlumbela ngutakatuhe makudungilo lenu lambone uchinga mulakumbukile. ² Ngùlumbela mulakumbukile malove lavanatangwele manabii vanaswe machedo na amuli dyake Nang'olo, Mpohi wetu Yesu Kilsto divanaidinadyo mitume venu. ³ Mùlembelwa hoti mumale kuva, maduva la ntululilo vâmbekwida vanu vambeikâla kwa kupapata ditama dyavo vene. Vâmbentendelanga mwenu mang'wanyu, ⁴ uvahaula kuchidoni, "Ániahidi kuva àmbekwida! Hambi àvele kwachi? Kwa kuva, anakuluvenu vânihilanga, henga vitukutuku vyammalele vivele chihhi uchila chivinavele kutandikila pachiumbwije chilambo." ⁵ Vanu anevo vâivalila namadi kuva kutandikila anepo kala Nnungu átangwele chihhi lilove, koka chilambo na kumahunde nkupwawa. Chilambo chíumbwije kwa kuhumila mmedi na kwa indila ya medi. ⁶ Na kwa medi, vanu va chilambo cha kala vâniandongwa kwa livambwe. ⁷ Henga kwa amuli ya Nnungu, chilambo cha vino na kumahunde, avi vîniungulwa kwajili ya moto. Vîniungulwa mpaka liduva livambehukumiwa vanu vatênda lahakalenge na kwondongwa.

⁸ Henga mmakukulupila avangu unintamwanga namene, munalivalile lilove alino kuva, pameho panga Nang'olo liduva limo livele muchi myaka alufu, na myaka alufu ivele muchi liduva limo. ⁹ Vanu vanji vátenda kuva Nang'olo ànatima kutimisa ahadi dyake, henga Nang'olo akátima kutimisa ahadi dyake. Nang'e ànapilila ing'anya yenu mwenu, kwa kuva akátamwa munu woheyo àyahike, ila àlumbela vanu vammalele valekange masambi.

¹⁰ Liduva lyambeuya Nang'olo limbekuva muchi iidi ya nkwiva. Liduva anelyo kumahunde kùmbeuka kwa dihinji ding'ulu na vitukutuku vilangâja kumahunde vimbepijwa moto, pamo na chilambo na vitukutuku vyammalele vivelênge pachilambo navinang'olo. ¹¹ Bahi kwa kuva vitukutuku avino vyammalele vimbekwondongwa, mwenu mùlembelwa muikale iikadi yanaswe na kwa namuna yalumbela Nnungu, ¹² akuno umulolela liduva alila lya Nnungu na kulikumisa kwida kwake. Liduva anelyo, chilambo chimbepijwa kwa moto na vitukutuku vilangâja kumahunde vimbepijwa na kuyeyuka. ¹³ Henga kupapatana na ahadi ya Nnungu, hwetu túlolela kumahunde kwahambi na chilambo chahambi, pachinu pâmbekúvâ na haki.

¹⁴ Bahi mmakukulupila avangu unintamwanga namene, kwa kuva mùlolela anelo, tumbama uchinga ankoje muhawikè bila kuva na likosa lyohelyo, akuno umuikala kwa amani pamo na Nnungu. ¹⁵ Mwenu mùlembelwa mumale kuva ilindilidi yanga Nang'olo nni wasa kwa vanu uchinga vapatè kupohwa, malinga Paolo nkúkulupila nnyetu utuntamwa namene chanannembidile kwa lúnda lwapwechedile kuhaloka kwanga Nnungu. ¹⁶ Mambo anelo nni lálèmbâ n'dibaluwa dyake dyammalele patangola kuyamba ipililidi ya Nang'olo. M'baluwa anedyo mùvele vitukutuku vikamajânga kuvimala. Na vanu va mavelu na vakáhulula kuukumulila uhiu, vânalapindikulanya mana la malove anelo muchi chivapindikulanya Malemba lanji Lanaswe. Na kwa kutenda uchocho vâlyandonganga vene.

¹⁷ Mmakukulupila avangu unintamwanga namene, mwenu mùnilamalala mambo anelo. Bahi lyongolelange uyopa mùnahochejwa na ikumbi ya vanu vatendânga lahakalenge,

* 2:22 Miili 26:11

nkunnemanga kuhwina. ¹⁸ Henga mùlebelewa muhwenehe kukulumuka muinema na mukummala Nang'olo, Mpohi wetu Yesu Kilisto. Nang'olo atumbyangwe, vyaka na vyaka! Amina.

Baluwa inandi ilembwije na Yohana Ulongledi wa baluwa inandi ya Yohana

Baluwa inandi yanga Yohana ilembwije na Ntume Yohana mmwaka fulani, kutandikila mmwaka wa 85 mpaka mmwaka wa 90 kutandikila mwaka wavelekwejiye Yesu Kilisto. Yohana nanga palitambulanga kuva nang'e njo alembile baluwa aino, henga musula inandi ya baluwa aino ilanguja kuva nang'e njo shahidi alawêne maisha langa Yesu na kufufuka kwake (sula ya 1:1-3). Uchocho, namuna ya ilembi ya baluwa aino ilandana na aila ya Injili ya Yohana. Ikulupika kuva Yohana áchilembile chitabu cha Injili ya Yohana chalumo na dibaluwa dyake dinatu, yani baluwa inandi na yavili na yatatu, mmahiku lachiikala muimanga ya ku Efeso.

Yohana álembile baluwa aino mmahiku álalá likuwa lya vanu vankulupila Yesu pavachikambywakambywa ing'anya ya mahundo la vanu vachilichema, "Vaginosti." Vanu anevo váhunda kuva, mambo la chimmili nanga palavele na uhusiano na mambo la chinnungu, na kuva mmili nni chinu chibaya. Na váhunda kuva, Yesu panavele apano pachilambo ávele Nnungu mwalehu, henga nanga panavele na mmili wa chimunu. Bahi ing'anya ya anelyo, Yohana álitambulanga kuva nang'e nni munu alawêne maisha langa Yesu kwa meho lake, na kun'gusa kwa makono lake (sula ya 1:1-3). Makudungilo langa Yohana la kuilemba baluwa aino lavele kuva, vammalele vambeipwechelêla baluwa aino vapate kukumilana na vanu vammalele vakumilána na Atata Nnungu na Yesu Kilisto Mwanawe (sula ya 1:4), na kuvadivila vakúkulupila vanatende sambi (sula ya 2:1), na kuvanyemya vakúkulupila na mahundo la kulambila (sula ya 2:26), na kuveng'a vakúkulupila uhakika wa kumala kuva muhiu vânipohwa (sula ya 5:13).

Uinjipihwa wa baluwa inandi ya Yohana

1. Sula ya 1:1-4, Yohana áitambuliha baluwa yake, na kulonjelela likudungilo limo lyalembidile baluwa aino.
2. Sula ya 1:5-3:10, Yohana áfafanula namuna Nnungu chavele nng'anje, na kutuhimya kuva tûlembelwa tuikale muchi chachiikala Yesu.
3. Sula ya 3:11-5:12, Yohana átukumbusa kwamba amuli ya kutamwana tuvene kwa tuvene.
4. Sula ya 5:13-21, Yohana ámalilila baluwa yake.

Lilove lya umi

¹ Hwetu tûnnembilanga mwenu kuyamba ayula Lilove avêng'a vanu umi, anapwawije kutandikila anepo patandi. Hwetu twanimpilikana na twanimwona kwa meho letu na twanin'gusa kwa makono letu. ² Ayula mwene umi pahunukuliwije, hwetu twanimwona. Bahi ing'anya ya anelyo, hwetu tunanshuhudilanga na kunnyanjajija habali dya aneyo mwene umi ukee na ntululilo, ánavele pamo na Atata, na njo ahunukuliwije kwetuhwe. ³ Ayula utummwene na kumpilikana njo uyoyo utunyanjajija mwenu uchinga mupate kukumilana na hwetu. Na ikumilani yetu nni chalumo na Atata na Yesu Kilisto Mwanawe. ⁴ Hwetu tûnnembilanga mwenu malove alano uchinga hwetu chalumo na mwenu tupate kuombajwa mwalehu ihangaladi.

Nnungu nni nng'anje

⁵ Na auno njo ujumbe utuupilikene kuhaloka kwa Yesu Kilisto na kunnyubilila mwenu kuva, Nnungu nni nng'anje na nkati mwake nanga lupi wala kadiki. ⁶ Tukâhaua kuva tûnakumilana nawe akuno utuikala nnupi, anepo tûnalambila na matendo letu akee la uhiu. ⁷ Henga ikáva tûkala munng'anje malinga Nnungu mwene chaikala munng'anje, anepo tûkumilana tuvene kwa tuvene, na myadi ya Yesu Mwanawe inatuhahula masambi letu lammalele.

⁸ Na tukâhaua kuva tukee na masambi, tûlilambila chihi hwetu tuvene, na wala nanga uhiu nkati mwetu. ⁹ Henga tukâlitangolanga masambi letu, Nnungu achiatusamehe masambi letu na kutuhahula lahakalenge lammalele, kwa kuva, nang'e nni wakukulupika na nni mwene haki. ¹⁰ Tukâhaua kuva nanga patutendile masambi, tûntenda Nnungu kuva nkúlambila, na lilove lyake likapali nkati mwetu.

2

¹ Mmanavangu unintamwanga namene, nangu ninnembilanga malove alano uchinga munatende masambi. Henga munu akâtenda masambi, tûnivanawe atuyuwîla kwa Atata. Na aneyo atuyuwîla kwa Atata nni Yesu Kilisto avêle na haki. ² Kilisto njo sadaka ihumîjwe kwajili ya kusamehewa masambi letu, na akee chihi kwajili ya masambi letu weka, ila chalumo na masambi la vanu va pachilambo chammalele.

³ Tukâdikamula amuli dya Nnungu, anepo tûnahulula kumala kuva tûnimmala nang'e. ⁴ Munu akâtangola kuva, ânimmala Nnungu, henga akâdikamula amuli dyake, munu aneyo ânalambila, na nanga uhiu nkati mwake. ⁵ Henga munu woheyo alikamûla lilove lya Nnungu, munu aneyo âvele na itamwi itimilike ya Nnungu, nkati mwake. Na chinu anecho nni chitumaiha kuva tûnilundanywa na Nnungu. ⁶ Munu woheyo ahaûla kuva âlundanyijwe na Nnungu, âlembelwa aikale muchi chachiikala Yesu.

Amuli yahambi

⁷ Mmakukulupila avangu unintamwanga, nangu nikânnembila mwenu amuli yahambi, henga ninnembila amuli uila imunavenayo kutandikila machedo. Na amuli aneyo ya machedo nni alila lilove limupilikene. ⁸ Henga uhiu wa amuli aneyo wonekana nkati mwanga Kilisto na nkati mwenu, kwa kuva, lupi lûvenkupita na nng'anje wa uhiu tayali ûvenkulangaja. Bahi ing'anya ya aneyo, amuli aneyo innembilanga nni yahambi.

⁹ Munu woheyo ahaûla kuva âikala munng'anje akuno wammenga nkûkulupila nnyake, munu aneyo âvele chihi nkuikala nnupi. ¹⁰ Munu woheyo antâmwa nkûkulupila nnyake, munu aneyo âikala munng'anje na nkati mwake nanga chinu chihulula kuntenda munu yunji âtende masambi. ¹¹ Henga munu woheyo ammênga nkûkulupila nnyake, munu aneyo âikala nnupi na kwonga nnupi, na wala nanga pamaite kwahwena ing'anya lupi lûntendile analole.

¹² Nangu ninnembilanga mwenu mmanavangu muing'ulupa, kwa kuva, masambi lenu lânisamehewa kupitila Yesu Kilisto. ¹³ Na ninnembilanga mwenu anga atata, kwa kuva, mûnimmala ayula anapwawîje kutandikila anepo patandi. Na ninnembila mwenu mmavijana, kwa kuva, mûninnema Nanchindenga, Nkûtenda lahakalenge.

¹⁴ Nangu ninnembilanga mwenu mmanavangu muing'ulupa, kwa kuva, mûnimmala Atata Nnungu. Ninnembilanga mwenu anga atata, kwa kuva, mûnimmala ayula anapwawîje kutandikila anepo patandi. Ninnembilanga mwenu mmavijana, kwa kuva, mûvele na dimonga na Lilove lya Nnungu likala nkati mwenu, na mwenu mûninnema Nanchindenga, Nkûtenda lahakalenge.

¹⁵ Munachitamwe chilambo wala mambo lavêle pachilambo. Munu akâchitamwa chilambo, akâhulula kuntamwa Atata Nnungu. ¹⁶ Kwa kuva, vitukutuku vyammalele vya pachilambo, yani tama ya mmili na tama ya meho na kulyona ing'anya ya dimali, anevyo vyammalele nanga pavihaloka kwa Atata Nnungu, henga vihaloka nchilambo. ¹⁷ Chilambo chalumo na ditama dyake, vyammalele vînapita, henga munu ayula atênda âlalâ lalalembela Nnungu, nang'e âvele na umi ukee na ntululilo.

Nkûntahuka Kilisto

¹⁸ Mwenu mmanavangu, auno nni uhiku wa kuntululilo! Mwenu mwanipilikana kuyamba habali dyanga ayula nkûntahuka Kilisto kuva achiaide, henga mpaka vino vakûntahuka Kilisto vohe vânihumila. Bahi ing'anya ya aneyo tûnimala kuva, auno nni uhiku wa kuntululilo. ¹⁹ Vanu anevo vâhaleke kwetuhwe, henga nanga pavanavele va nnikuwa lyetu, njo mana vânilinyemya na hwetu. Kuikavele uvava va nnikuwa lyetu, vakanihweneha kukamulana na hwetu. Henga kulinyemya kwavo kumaiha kuva nanga pavanavele va nnikuwa lyetu.

²⁰ Henga mwenu mukâvele muchi vanang'o, kwa kuva, ayula Wanaswe âmpelenge mwenu Umumu wake, na mwenu mmammalele mûniumala uhiu. ²¹ Bahi nangu ninnembilanga mwenu akee ing'anya ya kuva mukâumaite uhiu ila kwa kuva mûniumala. Na mûnimala kuva nanga ilambidi yoheyo ihalokâna na uhiu.

²² Dachi, nnani alambila? Nni munu ayula akâna kuva, Yesu nni Kilisto.* Na munu wa namuna aneyo njo nkûntahuka Kilisto, ing'anya ânkana Atata na Mwana. ²³ Kwa kuva, munu woheyo ankâna Mwana, ânkana na Atata mwalehu, na munu woheyo annyambukîla Mwana, âvele pamo na Atata mwalehu.

²⁴ Bahi mahundo âlalâ lamupilikene kutandikila patandi, lachungange mmitima yenu. Mukâlachunga mahundo anelo, muchimuhwenehe kukamulana na Mwana na Atata. ²⁵ Na Kilisto mwene ânituahidi umi ukee na ntululilo.

²⁶ Nangu ninnembiledile mwenu malove anelo uchinga nin'dumange kuyamba vanu avala valambêla kunnyochejanga mwenu. ²⁷ Henga Kilisto âmpelenge mwenu Umumu

* 2:22 Kilisto mana lake nni atandolwejje na Nnungu.

wake. Mweni mukávele na lasima ya kuhundwa na muni woheyo, kwa kuva, Umumu aneyo áikala nkati mweni na kunyunyunda mambo lammalele. Na Umumu aneyo átangola chihi uhiu wala nanga palambila. Bahi kupapatana na Umumu aneyo channyundanga mwenu, bahi muhwenehe kukamulana na Kilisto.

²⁸ Bahi vino mmanavangu, muhwenehe kukamulana nanang'e uchinga tunayope wala kwona dihoni muuhiku aula wambehunukuliwa, apala pambeida. ²⁹ Mweni münimala kuva, Kilisto nni mwene haki, uchocho mùlebelewa mumale kuva, kila muni atènda haki àjukile kuva mwana wa Nnungu.

3

Vavana va Nnungu

¹ Lolanga namuna Nnungu chatutamwije namene, mpaka hwetu kuchemwa kuva tuvana tívá Nnungu! Nni muhiu kuva, njo chituvele. Njo mana vanu va pachilambo nanga pavatumaite, kwa kuva, nanga pavanammaite Nnungu. ² Mmakukulupila avangu unintamwanga, vino hwetu nni tuvana tívá Nnungu, ila ikánambimaikana namuna chitumbekuva muuhiku aula wambehunukuliwa Kilisto, henga tünimala kuva, tumbelandana nawe, kwa kuva, tumbemwona malinga chavele. ³ Muni woheyo avèle na lilolelo anelyo kwanga Kilisto, ánalihahula, malinga Kilisto chahahwike mwalehu.

⁴ Muni woheyo atènda masambi àitahuka sheliya ya Nnungu, kwa kuva, sambi ni kuitahuka sheliya ya Nnungu. ⁵ Henga mwenu münimala kuva, Kilisto ániida apano pachilambo uchinga atuusije masambi letu, na nkati mwake wala nanga sambi yoheyo. ⁶ Bahi muni woheyo ahwenèha kukamulana na Kilisto, aneyo akáhweneha kutenda-tenda masambi, henga muni ahwenèha kutenda masambi, aneyo akánambimwona Kilisto na wala nanga pammaite. ⁷ Mmanavangu, munalambilwe na muni woheyo. Muni atènda haki nni muni wa haki malinga Kilisto chavele wa haki. ⁸ Muni woheyo ahwenèha kutenda-tenda masambi, aneyo nni muni wa ayula Ibilisi, kwa kuva, Ibilisi ni nkútenda masambi kutandikila anepo patandi. Bahi ing'anya ya anelyo, Mwana wanga Nnungu ániida apano pachilambo uchinga alaondongange madengo langa Ibilisi.

⁹ Kila muni ajukile kuva mwana wanga Nnungu akáhweneha kutenda-tenda masambi, kwa kuva, ávele na hali ya chinnungu nkati mwake, na akáhweneha kutenda masambi kwa kuva, Nnungu nni Atatake. ¹⁰ Na aino njo indila ilangúja tofauti ya vavana va Nnungu na vavana va Ibilisi. Muni woheyo akátenda haki au akántamwa nkúkulupila nnyake, aneyo akee mwana wanga Nnungu.

Tamwana

¹¹ Na auno njo ujumbe umuupilikene kutandikila anepo patandi kuva, tùmbelewa tutamwane tuvene kwa tuvene! ¹² Tunààve muchi Kaini, ánavele wanga Nanchindenga, nkummwalala nnung'une. Dachi, ámmwalele ing'anya ntwani? Ánimmwalala ing'anya matendo la nnung'une lávele la haki na matendo la Kaini lávele mabaya.

¹³ Mmakukulupila avangu, munakangane vanu va chilambo achino vakámmenganga mwenu. ¹⁴ Hwetu tünimala kuva tünipalanyoka kuhaloka kukuhwa na kuinjila kuumi, anelyo tünimala ing'anya tünavatamwa vakúkulupila avetu. Na kila muni akántamwa nkúkulupila nnyake, aneyo áisalila chihi mukuhwa. ¹⁵ Muni woheyo ammènga nkúkulupila nnyake, aneyo ni nkúwalala, na mwenu münimala kuva, nkúwalala woheyo akávele na umi ukee na ntululilo nkati mwake. ¹⁶ Hwetu tünipata kumala kuva itamwi nni chani, ing'anya Yesu Kilisto ániuhumya umi wake kwajili yetu. Na hwetu uchocho tùmbelewa tükubali ata kuhwa kwajili ya vakúkulupila avetu. ¹⁷ Ikáva muni ávele na dimali dya pachilambo achino, nkumwona nkúkulupila nnyake asikikè, henga nanga kummikila chididi, dachi, itamwi yanga Nnungu imbehulula dachi kuikala nkati mwa muni aneyo?

¹⁸ Mmanavangu, itamwi yenu inààve chihi ya malove, henga ilembelewa iive itamwi ya uhiu na yonekane kwa matendo. ¹⁹ Na kwa indila aneyo, tuchitumale kuva hwetu nni tuvanu tívá uhiu na mitima yetu ikambekuva na lipamba pameho panga Nnungu. ²⁰ Kwa kuva, ata mitima yetu kuituhukumu, hwetu tünimala kuva Nnungu nni nkulu kupunda mitima yetu, nanang'e ánimala kila chinu. ²¹ Mmakukulupila avangu unintamwanga namene, mitima yetu ikánatuhukumu, hwetu tukambeyopa pameho panga Nnungu. ²² Na hwetu tünapwechela chinu chohecho chituyuwa kwanga Nnungu, kwa kuva tünadikamula amuli dyake na kutenda álalá lankatapalíla. ²³ Na aino njo amuli yake kuva, tunkulupile Yesu Kilisto, Mwanawe, na tutamwane tuvene kwa tuvene malinga Kilisto chatulajijje. ²⁴ Vanu vadikamula amuli dya Nnungu vâhweneha kukamulana na Nnungu, na Nnungu áhweneha kukamulana na vanang'o. Na tünimala kuva Nnungu áhweneha kukamulana na hwetu ing'anya Umumu Wanaswe watwing'ile áikala nkati mwetu.

4

Umumu wa uhiu na isungu ya kulambila

¹ Mmakukulupila avangu unintamwanga, pàvele manabii vohe va kulambila vahumidile pachilambo. Bahi munankulupile kila munu ahaùla kuva àlojwa na Umumu wa Nnungu, henga nnolehange saana munu malinga aneyo uchinga mumale, ikàva àlojwa na Umumu wa Nnungu au nanga. ² Na muchimummale munu àlojwa na Umumu wa Nnungu kwa namuna aino, munu woheyo akubàli kuva Yesu Kilisto àniida pachilambo akuno ààve na hali ya chimunu, aneyo nni avèle na Umumu wa Nnungu. ³ Henga munu woheyo akàukubali uhiu anewo umwàmba Yesu Kilisto, aneyo akàvele na Umumu wa Nnungu, ìla àvele na isungu ya nkúntahuka Kilisto. Na mwenu mwanipilikana kuva isungu ya aneyo nkúntahuka Kilisto ìvenkwida apano pachilambo, na vino ìnikamola tayali.

⁴ Henga mwenu mmanavangu, mwenu nni mmana mma Nnungu, na mùnivalema manabii va kulambila kwa kuva, Nnungu aikàla nkati mwenu àvele na ìmongo kumpunda Nanchindenga aikàla pachilambo. ⁵ Manabii va kulambila nni vanu va pachilambo, njo mana vátangola mambo ìla pachilambo, na vanu va pachilambo vānavapilikanila. ⁶ Henga hwetu nni tuvanu tūvā Nnungu. Munu woheyo ammaite Nnungu ànatupilikanila hwetu, na ayula akàmmaite Nnungu nanga patupilikanila. Na kwa indila aneyo, tūnahulula kumala ikàva munu àvele na Umumu wa Uhiu au isungu ya kulambila.

Nnungu nni itamwi

⁷ Mmakukulupila avangu unintamwanga, tutamwane, kwa kuva, itamwi ìhaloka kwanga Nnungu. Munu woheyo avatāmwa vanu vanji aneyo àjukile kuva mwana wa Nnungu, na ànimwala Nnungu. ⁸ Munu woheyo akàvatamwa vanu vanji, aneyo akàmmaite Nnungu, kwa kuva, Nnungu nni itamwi. ⁹ Na Nnungu àlangujije itamwi yake kwetuhwe kwa kuntuma Mwanawe wa weka pachilambo, uchinga tūūve na umi ukee na ntululilo kwa kupitila kwanga nang'e. ¹⁰ Akee hwetu tunatandilike kuntama Nnungu, henga nang'e njo anatandilike kututamwa hwetu, nkuntuma Mwanawe uchinga ààve sadaka ya kusamehewa masambi letu, na aneyo njo itamwi ya uhiu.

¹¹ Mmakukulupila avangu unintamwanga, kwa kuva Nnungu ànitutamwa namuna aneyo, bahi na hwetu tūembelewa tutamwane. ¹² Nanga munu awahite kumwona Nnungu, henga tukàtamwana tuvene kwa tuvene, Nnungu àikala nkati mwetu na itamwi yake ìnatimilika nkati mwetu.

¹³ Hwetu tūnimwala kuva, tūhweneha kukamulana na Nnungu na Nnungu àhweneha kukamulana na hwetu, ing'anya Umumu Wanaswe watwing'ile, àikala nkati mwetu. ¹⁴ Nnungu àntumile Mwanawe apano pachilambo uchinga ààve Mpohi wa vanu va pachilambo. Na hwetu twanimwona, na vino tūvashuhudila vanu vanji habali dyake. ¹⁵ Kila munu ayambukila kuva, Yesu nni Mwana wa Nnungu, Nnungu àhweneha kukamulana na nang'e, na nang'e àhweneha kukamulana na Nnungu. ¹⁶ Na hwetu tūnimwala na tūnaikulupila itamwi yatutamwa Nnungu.

Nnungu nni itamwi. Na munu woheyo aikàla muitamwi ya Nnungu àhweneha kukamulana na Nnungu na Nnungu àhweneha kukamulana nanang'e. ¹⁷ Na kwa indila aneyo, njo itamwi yetu chiikamilika. Bahi ing'anya ya anelyo, tukambeyopa nniduva lya hukumu, ìla tūmbeimila kwa kuhwinga pameho pake, kwa kuva, tūikele pachilambo muchi chanaikele Yesu Kilisto. ¹⁸ Paivele itamwi nanga iyopi. Henga itamwi ikamilike, ìusa iyopi yammalele. Ikàva tūnayopa, bahi tūyopa ing'anya ya asabu. Na iyopi aneyo ìlanguja kuva nanga patukamilike muitamwi yake.

¹⁹ Hwetu tūntamwa nang'e, ing'anya nang'e njo anatandilike kututamwa hwetu. ²⁰ Munu akàhaua kuva, "Nangu nāntamwa Nnungu," akuno wammenga nkúkulupila nnyake, munu aneyo ànalambila. Kwa kuva, munu akāntamwa nkúkulupila nnyake wamwona, akàhulula kuntamwa Nnungu wakamwona. ²¹ Aino njo amuli yatwing'ile Nnungu kuva, munu antāmwa Nnungu àlembelewa antamwe na nkúkulupila nnyake mwalehu.

5

Kuchilema chilambo kwa ing'ulupa

¹ Munu woheyo akulupila kuva, Yesu nni Kilisto,* munu aneyo àjukile kuva mwana wa Nnungu, na munu woheyo antāmwa Atata Nnungu, àvatamwa na vana vake mwalehu. ² Bahi ikàva tūntamwa Nnungu na kudikamula amuli dyake, anepo tūnamala kuva tūnavatamwa vana vanga Nnungu. ³ Kwa kuva, kuntamwa Nnungu nni kudikamula amuli dyake. Na amuli dyake dikāntemya munu, ⁴ kwa kuva munu woheyo ajukile kuva mwana

* 5:1 Kilisto mana lake atandolwejije na Nnungu.

wa Nnungu ànachilema chilambo. Na hwetu tùnichilema chilambo kwa ing'ulupa yetu.
⁵ Dachi, nnani achilèma chilambo? Nni munu akulupila kuva Yesu nni Mwana wa Nnungu.

Ushahidi umwâmba Yesu Kilisto

⁶ Yesu Kilisto njo aidile kwa medi la ubatiso wake na kwa myadi yake. Wala nanga panaidile chihi kwa medi, ila áidile kwa medi na myadi. Na Umumu Wanaswe ànashuhudila anelo, kwa kuva Umumu nni wa uhiu. ⁷ Kwa kuva, pàvele mashahidi vatatu. ⁸ Umumu Wanaswe na medi na myadi. Anevo vammalele vânapatana. ⁹ Hwetu tùnaukubali ushahidi wa vanu, henga ushahidi wa Nnungu nni nkulungwa namene. Na Nnungu àninshuhudila Mwanawe. ¹⁰ Munu woheyo ankulupila Mwana wanga Nnungu àvele na ushahidi aneво muntima mwake. Henga munu woheyo akânkulupila Nnungu, aneyo àntenda Nnungu kuva nkúlambila, kwa kuva, nanga paukulupidile ushahidi Nnungu wannyumijije Mwanawe. ¹¹ Na auno njo ushahidi wene kuva, Nnungu àtwing'ile umi ukee na ntululilo, na umi aneво ùpatikana kwa kulundanywa kwetu na Mwanawe. ¹² Munu ahwenèha kukamulana na Mwana wa Nnungu, aneyo àvele na umi aneво, na munu akáhweneha kukamulana na Mwana wa Nnungu, aneyo akee na umi.

Malove la ntululilo

¹³ Nînnembilanga malove anelo mwenu munkulupidile Mwana wanga Nnungu uchinga mupate kumala kuva mùvele na umi ukee na ntululilo. ¹⁴ Na hwetu nanga patuyopa kummwenela Nnungu, kwa kuva tùnimala kuva tukânyuwa chinu chohecho kupapatana na chalemela nang'e, ànatupilikanila. ¹⁵ Na ikâva tùnimala kuva ànatupilikana patunnyuwa, bahi tùnimala kuva tuchitupate àlalá latunnyuwa.

¹⁶ Munu akâmwona nkúkulupila nnyake watenda sambi ikâmpelekeja kukuhwa, àlembelewa anyuwile kwanga Nnungu, na Nnungu achiamwing'e munu aneyo umi. Chinu anecho chivayamba avala vatènda sambi ikâvapelekeja kukuhwa. Kwa kuva, pàvele sambi impelekèja munu kukuhwa, henga nangu nikâhaua kuva àlembelewa ayuwe kwajili ya sambi aneyo.

¹⁷ Kila chitendo chíkee cha haki nni sambi, henga pàvele sambi ikâmpelekeja munu kukuhwa.

¹⁸ Hwetu tùnimala kuva, avala vajukile kuva vavana vanga Nnungu nanga pavahweneha kutenda sambi, kwa kuva Mwana wanga Nnungu ànavachunga, na Nanchindenga nanga pahulula kuvagusa.

¹⁹ Tùnimala kuva, hwetu tùjukile kuva tuvana tùvá Nnungu, na chilambo chammalele chitawaliwa na Nanchindenga.

²⁰ Uchocho, tùnimala kuva, Mwana wa Nnungu àniida, nanang'e àtupele ding'ano dya kumala Nnungu wa uhiu. Na hwetu tùnilundanywa na Nnungu wa uhiu kwa kulundanywa kwetu na Yesu Kilisto Mwanawe. Aneyo njo Nnungu wa uhiu na umi ukee na ntululilo.

²¹ Mmanavangu unintamwanga, linyemyange kudiabudu disanamu.

Baluwa yavili ilembwije na Yohana Ulongoledi wa baluwa yavili ya Yohana

Baluwa yavili ya Yohana ilembwije na Ntume Yohana mmahiku la pepi na mwaka wa 90 kutandikila mwaka wavelekwejiye Yesu Kilisto. Yohana nanga palitambuliha mwene kwa lina Iyake, henga badala yake alichema nsele. Mambo lavêle m'baluwa yavili ya Yohana lanalandana namene na alalâ lavêle nchitabu cha Injili ya Yohana. Anelyo Iyonekana chihi mwandu asa apala pahimya kwamba amuli ya Yesu ya kutamwana, na apala palonjelela kuva kuntamwa Yesu nni kudikamula amuli dyake (2 Yohana 1:5-6 na Yohana 15:9-10). Ikulupika kuva Yohana âchilembile chitabu cha Injili ya Yohana na dibaluwa dyake dinatu, yani baluwa inandi na yavili na yatatu, mmahiku lachiikala imanga ya ku Efeso.

Baluwa aino Yohana ânnembidile mmahe atandolwejiye, chalumo na vana vake, na itangodi aneyo ivele namuna inji ya kulilonjelela likuwa Iya vanu vankulupila Yesu. Bahi vatalamu wa Bibiliya vâtenda kuva Yohana âlilembila likuwa fulani Iya vanu vankulupila Yesu. Makudungilo langa Yohana la kuilemba baluwa aino livele kulikamya likuwa Iya vanu vankulupila Yesu na kuliduma uchinga valinyemye na mahundo la vakuhunda va kulambila.

Uinjipihwa wa baluwa yavili ya Yohana

1. Sula ya 1:1-3, Yohana âitandiliha baluwa yake kwa kuvatambuliha vavalembila baluwa aino na kuvasalimila.
2. Sula ya 1:4-6, Yohana âlikamya ntima likuwa Iya vanu vankulupila Yesu, na kuvakumbusa kwamba amuli ing'ulu kupunda dyammalele.
3. Sula ya 1:7-11, Yohana âvaduma vakukulupila valinyemye na vakuhunda va kulambila.
4. Sula ya 1:12-13, Yohana âmalilila baluwa yake kwa kuhumya disalamu dya kuvalaila.

Ntandiliko wa baluwa yanga Yohana kwa vakukulupila

¹ Baluwa aino ihaloka kwang'une ninsele wa vanu vankulupila Yesu. Nikulembila wako nkongwe* utandolwejiye na Nnungu pamo na anavako, mmanu unintamwanga kwa itamwi ihu. Henga nikee chihi nangu weka nintamwanga, henga chalumo na avala vammalele vaumaite uhiu na vanang'o vanantamwanga, ² kwa kuva, uhiu anewo ukala nkati mwetu na umbewehena kuva pamo na hwetu vyaka na vyaka.

³ Inema na chididi na amani vihaloka kwa Atata Nnungu na kwa Yesu Kilisto, Mwana wa Atata, vimbewehena kuva pamo na hwetu tuikala kupapatana na itamwi na uhiu unnyamba Yesu Kilisto.

Kuikala kupapatana na uhiu na itamwi

⁴ Nangu ñnihangalala kwona anavako vanji uvaikala kupapatana na uhiu, malinga Atata Nnungu chatulajije. ⁵ Nkongwe, nangu vino nikuyuwa tutamwane. Nangu nikakulembila amuli yahambi, henga nni uila itunavenayo kutandikila patandi. ⁶ Na itamwi nni kuikala kwa kudikamula amuli dya Nnungu. Na aino njo amuli imupilikene kutandikila patandi kuva, muikalange kwa kutamwana.

⁷ Kwa kuva, vakulambila vohe vaniyanjala pachilambo. Vanu aneyo nanga pvakubali kuva Yesu Kilisto âniida pachilambo avêle na hali ya chimunu. Na munu woheyo akakubali uchocho nni nkulambila na nni nkuntahuka Kilisto. ⁸ Bahi Iyongolelange uchinga munalayahe alalâ lamukoledile madengo, Ila mupwechele inujo itimidile.

⁹ Munu woheyo akâhwenaha kulakamuliha mahundo langa Kilisto, Ila ânalaleka, munu aneyo akâkamulene na Nnungu. Henga munu ahwenêha kulakamuliha mahundo anelo, aneyo âkamulene na Atata na Mwana mwalehu. ¹⁰ Bahi munu akâida kwenu wahunda mahundo lakalandana na anelo, munankalibise mmakaya lenu na wala munansalimile. ¹¹ Munu woheyo ankalibisa munu wa namuna aneyo, aneyo ânakumilana nawe mmatendo lake mabaya.

Disalamu dya ntululilo

¹² Nangu ngûvele na malove lohe la kunnyaulilanga mwenu, henga nikâtamwa kulalemba m'baluwa. Badala yake, ngûlolela kumwongelanga na kutangola na mwenu meho kwa

* **1:1** Apano Yohana âlembile nkongwe, kuyamba likuwa Iya vanu vankulupila Yesu, na vana va aneyo nkongwe nni vanu va nnikuwa anelyo.

meho uchinga tupate kuumbajwa mwalehu ihangaladi. ¹³ Vavana va adadayo[†] atandol-
wejje na Nnungu, v`ansalimilanga.

[†] **1:13** Apano Yohana `alembile vavana va adadayo kuyamba vanu va likuwa linji lya vanu vankulupila Yesu.

Baluwa yatatu ilembwiye na Yohana Ulongoledi wa baluwa yatatu ya Yohana

Baluwa yatatu ya Yohana ilembwiye na Ntume Yohana mmahiku la pepi na mwaka wa 90 kutandikila mwaka wavelekwijije Yesu Kilisto. Yohana nanga palitambuliha mwene kwa lina lyake, henga badala yake áliche ma nsele (3 Yohana 1:1). Yohana átenda uchocho m'baluwa yake yavili (sula ya 1:1). Íkulupika kuva Yohana áchilembile chitabu cha Injili ya Yohana na dibaluwa dyake dinatu, yani baluwa inandi na yavili na yatatu, mmahiku lachiikala imanga ya ku Efeso.

Baluwa aino Yohana ánnembidile nkúkulupila yumo uvanchema Gayo. Yohana ántambulenge Gayo kuva nnyanjawake na kumwing'a maelekeso uchinga ááve munu wa kuvapwechela Vakilisto avake vachiva mmwanda kupitila eneo lyaikala. Uchocho, Yohana álonjelela habali dyanga munu fulani uvanchema Diotilefe, na ínahululika kuva Gayo nni nkúloya wa likuwa limo lya vanu vankulupila, chalumo na Diotilefe. Na ikáva njo chiivele, bahi Yohana álembela Gayo ansugulikile Diotilefe. Henga ikáva anevo vanu vakávele va nnikuwa limo, bahi Yohana álembela Gayo analaleke lahakalenge lalatenda Diotilefe ulainjila nnikuwa lyake.

Uinjipihwa wa baluwa yatatu ya Yohana

1. Sula ya 1:1, Yohana áitambuliha baluwa yake.
2. Sula ya 1:2-8, Yohana ánkamya ntima Gayo wannyaulila avapwechelele saana vakúkulupila avake.
3. Sula ya 1:9-12, Yohana ávalonjelela vanu vanji yavili, yani Diotilefe na Demetiliyo.
4. Sula ya 1:13-14, Yohana ámalilila baluwa yake.

Ntandiliko wa baluwa yanga Yohana

¹ Baluwa aino íhaloka kwang'une Yohana, ninsele wa vanu vankulupila Yesu. Nikulembila wako Gayo, nnyanjawangu unikutamwa kwa uhiu.

² Nnyanjawangu unikutamwa, nangu nikuyuwila ufanikiwe kwa kila chinu, na nikuyuwila mmili wako udidimile malinga chuufanikiwa mwisungu yako. ³ Nangu nanihangalala namene panivapilikene vakúkulupila avetu vanaidile apano pavahawile kuyamba ikulupiki yako kuyamba uhiu unnyámba Kilisto, na namuna chiuhweneha kuikala kupapatana na uhiu anevo. ⁴ Na chinu chinguhangaláya namene nni kupilikana kuva, anavangu va muing'ulupa vávechinkuhweneha kuikala kupapatana na uhiu.

Íkulupiki ya Gayo

⁵ Nnyanjawangu unikutamwa, wako únikulupika kwa álalá lauvatendedile vakúkulupila avetu, ikánava vanang'o vávele vayeni kwakuwe. ⁶ Vakúkulupila anevo váníhumya ushahídi nnikuwa lya vanu vankulupila Yesu kuyamba itamwi yako. Na nangu nikuyuwa uhwenehe kuvayangata vanu anevo mmyanda yavo kwa namuna inkatapalila Nnungu. ⁷ Kwa kuva, vanu anevo vátandilike mwanda kwajili ya madengo la Kilisto bila kupwechela nsada wohewo kuhaloka kwa vanu vakánkulupila Yesu. ⁸ Hwetu túlembelwa tuvayangate vanu malinga anevo uchinga tupate kukumilana chalumo na vanang'o mmadengo la kuyanjanja uhiu unnyámba Kilisto.

Diotilefe na Demetiliyo

⁹ Nangu nanililembila baluwa likuwa lyenu lya vanu vankulupila Yesu kwamba mambo anelo, henga Diotilefe atámwa namene kuva nkúloja wa likuwa lyenu, nang'e akátamwa kutupilikana. ¹⁰ Bahi ing'anya ya anelyo, nangu panimbeida nguchininyaulilange lammalele lálaténdá, akuno watulambilila hwetu malove lahakalenge. Nang'e nanga patolejwa chíhi na anelo látulambililá, henga áhita na kuvakalibisa vakúkulupila avetu vááva mmyanda. Na avala valambéla kuvakalibisa, ánavalimbija na vakátenda uchocho ánavavinganga nnikuwa lya vanu vankulupila Yesu.

¹¹ Nnyanjawangu unikutamwa, unalande mambo lahakalenge, henga landa mambo lakatapele. Munu aténda mambo lambone nni wa Nnungu, henga aténda mambo mabaya, nang'e akámmaite Nnungu.

¹² Vanu vammalele vánítangola lambone kunnyamba Demetiliyo, ata uhiu wene únamaíha kuyamba chinu anecho. Uchocho, na hwetu túnashuhudila lambone kunnyamba nang'e, na wako únimala kuva ushahidi wetu nni wa uhiu.

Disalamu dya ntululilo

¹³ Nangu ngùvele na malove lohe la kunnyaulilanga, henga nikátamwa kulalemba m'baluwa. ¹⁴ Badala yake, ngùlolela kumwongelanga maduva ulano na kutangola na mwenu meho kwa meho.

¹⁵ Nikuyuwila amani ìve pamo na wako. Ayanjavako vammalele vànakusalimila. Vasalimile ayanjavetu vammalele va aneko, kila munu kwa lina lyake.

Baluwa ilembwîje na Yuda Ulongoledi wa baluwa yanga Yuda

Baluwa aino ilembwije na Yuda. Yuda âlitambulenge mwene kuva nang'e nni nnung'une Yakobo, anavele nnung'une Nang'olo Yesu (Yuda 1). Nanga patukameke ikâva baluwa aino ikudungwiye ipelekejwe kulikuwa fulani lya vanu vankulupila Yesu, henga kupapatana na namuna chatumidile matunji fulani la malemba kuhaloka Nnilailano lya Kala, yonekana kuva baluwa aino âvalembedile vakûkulupila va Chiyahudi, avala vachemwije na Nnungu Atata, vanu vatâmwa na Nnungu na kuchungwa na Yesu Kilisto (Yuda 1). Ìnahululika kuva baluwa aino ilembwije mmwaka wa 60 kutandikila mwaka wavelekwejiye Yesu Kilisto.

Makudungilo la Yuda la kuilemba baluwa yake kwa Vakilisto vammalele, lâvele kuvaduma uchinga vanahochejwe na mahundo la vakûhunda va kulambila (Yuda 4). Yuda âtana mambo fulani lanahumidile Nnilailano lya Kala, na mana la mambo anelo uchinga alamaihe âlalâ lakudungidile kulatangola. Baluwa aino ivele na mawaso lohe lalandâna na âlalâ lavêle m'baluwa yavili yanga Petulo, malinga mahundo layâmba kuvatahuka vakûhunda va kulambilana na malonjedi layâmba malaika na imanga ya Sadoma na Gamola (Yuda 4, 2 Petulo 2:1).

Uinjipihî wa baluwa yanga Yuda

1. Nsitali wa 1-2, Yuda âtandikila baluwa yake kwa kulitambulanga mwene na avala vavalemabila baluwa.
2. Nsitali wa 3-4, Yuda âlonjelela ing'anya intendîle avalemBILE baluwa aino, kuva nni kuvaduma kwamba mahundo la vakûhunda va kulambila.
3. Nsitali wa 5-16, Yuda âhumya mifano fulani ya vanu na mambo fulani latendeke mu Lilailano lya Kala.
4. Nsitali wa 17-23, Yuda âvahaulila namuna chivalembelewa kutenda kupapatana na kupwawa kwa vakûhunda va kulambila.
5. Nsitali wa 24-25, Yuda âmalilila baluwa yake kwa kunnombolela Nnungu.

Ntandiliko wa baluwa yanga Yuda

¹ Baluwa aino îhaloka kwang'une Yuda, ntumishi wanga Yesu Kilisto, nangu ninnung'une Yakobo.

Nangu ninnembila mwenu muchemwîje na Nnungu Atata, mmanu mutâmwa na Nnungu na muchûngwa na Yesu Kilisto. ² Nangu ngûyuwa chididi na amani na itamwi viyenjejeke kwenu mwenu.

Vakûhunda vakûlambila

³ Mmakukulupila avangu unintamwanga namene, nangu ngûkudungidile ninnembilange kuyamba upohi utuukumila hwetu tuvammalele, henga nkwonâ kuva ngûlembelewa ninnembilange avala vanalemwije kuchungâ saana vyeo vyao, na kuileka kaya yavo ya asili. Nnungu âvavikile malaika anevo nnupi lukulu na kuvahunga mididi ikâkaduka vyaka na vyaka akuno uvalindilila liduva alila likulu lya kuhukumu. ⁷ Vakumbukilange na vanu va imanga ya Sadoma na Gamola na vanu va dimanga dya pepi na dimanga anedyo. Vanu anevo vâtedile usalati na mambo lanji la chimmili latindâna na maumbile, na vanu anevo vââva nfano kwa avala vambehukumîwa asabu ya moto ukee na ntululilo.

⁵ Ikânava mûnilamala mwalehu mambo alano lammalele, henga ngûlembela ninkumbusange namuna Nang'olo chanavapohije Vaisilaeli nchilambo cha Misili, na lukoto nkuvaondonganga avala vanahitile kunkulupila. ⁶ Uchocho, ninkumbusanga kuyamba malaika avala vanalemwije kuchungâ saana vyeo vyao, na kuileka kaya yavo ya asili. Nnungu âvavikile malaika anevo nnupi lukulu na kuvahunga mididi ikâkaduka vyaka na vyaka akuno uvalindilila liduva alila likulu lya kuhukumu. ⁷ Vakumbukilange na vanu va imanga ya Sadoma na Gamola na vanu va dimanga dya pepi na dimanga anedyo. Vanu anevo vâtedile usalati na mambo lanji la chimmili latindâna na maumbile, na vanu anevo vââva nfano kwa avala vambehukumîwa asabu ya moto ukee na ntululilo.

⁸ Uchocho, vanu anevo valiinjijije kwa sili nnikuwa lyenu vâitaya uhakwa miili yavo na kulatahuka mamulaka la Nnungu na kuvitongolela lahakalenge viumbe vya kuli-hunde vivêle na ukulu. Na maono lavo njo lâvatendâ vatende uchocho. ⁹ Henga ata Mikaili, malaika nkulu pachitahukana na Ibilisi kuyamba mmili wanga Musa wala nanga panalingile kunnyukumu kwa kuntongolela lahakalenge, henga âhawile kuchidoni, "Nang'olo mwene akukalipile!" ¹⁰ Henga vanu anevo vâlatangolela lahakalenge mambo lavakamaite. Vâvele muchi anyama vakâvele na ding'ano, vâpapata chihî âlalâ lâvalembelâ,

bahi ing'anya ya anelo, vânaondongwa. ¹¹ Ole wavo vanu anevo! Kwa kuva, vâpapete indila uila ya Kaini, na vâlîtendile likosa ulila lyanatendile Balamu lya kutamwa namene dihela. Vântahwike Nnungu muchi Kola chanatahwike na vâmbeondongwa muchi Kola chanaondongwije. ¹² Vanu anevo pavakamola n'ding'ole dyenu dya itamwi vââva na hatali ing'ulu malinga mayanga la m'bahali lakâonekana. Vânyalya na kusiba pamo na mwenu bila kwona dihoni. Vanang'o vâvele muchi mahunde lapepelûhwa bila kutonya imbula. Vâvele muchi milandi ikâpa vihepo, ipukutîke mahamba, milandi idobolewîje na kuhwa mwalehu. ¹³ Na matendo lavo la dihoni lâonekana muchi chihulu cha mawimbi makulu la m'bahali. Vanu anevo vâvele muchi dinondwa diukîle n'dindila dyake, na Nnungu tayali ânivavikila nafasi dyavo nnupi lukulu, vyaka na vyaka.

¹⁴ Henoko, munu wa chívelèkwâ cha saba kutandikila cha Adamu, ánihumya unabii kuvayamba vanu anevo kuva, "Pilikananga, Nang'olo âvenkwida chalumo na maelufu la malaika vake vanaswe, ¹⁵ únavahukûmû vanu vammalele na kuvaasibu vanu vakâmweshimu Nnungu ing'anya ya matendo lavo lammalele lahakalenge lâvatendèngè na ing'anya ya malove lammalele lahakalenge la vanu vavêle na masambi lavantongoledile Nang'olo."

¹⁶ Vanu anevo vâhweneha chihi kuhinginika na kuvatangolela vanu vanji lahakalenge. Vâikalala kwa kupapata ditama diyavo dibaya. Vâtangola malove la kulyona na kuvalombolela namene vanu vanji uchinga vapate faida yavo vene.

Kupilila

¹⁷ Henga mmakukulupila avangu unintamwanga, kumbukilanga àlâlâ lavanannyaulidile machedo mitume va Nang'olo wetu Yesu Kilisto. ¹⁸ Vânyyaulidile kuva, "Mmaduva la ntululilo vâmbeida vanu vambentendêla mang'wanyu Nnungu, vanu vaikâla kwa kupapata ditama dibaya." ¹⁹ Vanu anevo njo vavatênda vanu vanji vayavanyike, na nni vanu vapapâta chiilembela miili yavo, na nni vanu vakâvele na Umumu wa Nnungu. ²⁰ Henga mwenu mmakukulupila avangu unintamwanga, lihwingihange muing'ulupa yenu yanaswe namene na kuyuwa kwa dimongo dya Umumu Wanaswe. ²¹ Hwenehanga kulichunga muitamwi yanga Nnungu akuno umulolela kwa hamu chididi cha Nang'olo wetu Yesu Kilisto, ambemwing'ânga mwenu umi ukee na ntululilo.

²² Vavikilange chididi vanu avala vavêle na lipamba muing'ulupa. ²³ Vapohange vanu vanji kwa kuvayokola mmoto. Henga kwa vanu vanji, vavikilange chididi akuno umulyongolelanga mwenu mmene kwa kuchimwa na masambi lavo lahakajânga maisha lavo muchi dinguwu divêle na malambwadi chidinnyakajanga munu.

Kuyuwa kwa kulombolela

²⁴ Alombolewe Nnungu Mpohi wetu ing'anya ya Nang'olo wetu Yesu Kilisto! Nnungu weka njo ahulûla kunchunganga uchinga munayanguke na kumwimijanga muyo mwa ukulu wake akuno mukâvele na chilema na umuhangalala namene. ²⁵ Kutandikila anepo patandi chilambo kabla chikânambiumbwa na vino na vyaka na vyaka, Nnungu njo mwene ukulu na eshima na dimongo na mamulaka! Amina.

Chitabu cha Uhunulo Ulongoledi wa chitabu cha Uhunulo

Chitabu cha Uhunulo nni chitabu cha ntululilo Nnilailano Iya Hambi, na nni chitabu cha ntululilo kulembwa. Chitabu achino chilembwije na Ntume Yohana (sula ya 1:1). Uchocho, Yohana njo achilembile chitabu cha Injili ya Yohana na dibaluwa dyake dinatu, yani baluwa inandi ya Yohana na yavili na yatatu. Ayu Yohana njo amaikana kuva nkuhundwa “anatamwije namene na Yesu” (Yohana 13:23). Yohana achilembile chitabu cha Uhunulo avèle nchisiwa cha Patimo kwa kuva, ahungwije aneko ing’anya ya achila chichionekana kuva likosa Iya kuhubili Malove Lambone lamwamba Yesu Kilisto (sula ya 1:9).

Inahululika kuva chitabu achino chilembwije mmwaka wa 95 kutandikila mwaka wawelekwejije Yesu Kilisto, mmahiku la utawala wa Nfalume wa Chiloma, uvanchema Domisheni. Kwa kuva, chitabu chene chilanguja kuva, vanu vapwechedile chitabu achino vanabanihwa namene. Na vatalamu vohe vakulupila kuva ibaniki aino nni aila inahumidile mmahiku alalá vafalume fulani va Loma pavachivakolokoha vanu vavèle muutawala wavo vavaabudu vanang’o, asa-asa Nfalume Domisheni. Nfalume aneyo avakolokoha vanu vamwabudu, na vakanatende uchocho vanabanihwa namene, ata mpaka kuwalalwa. Bahi Vakilisto vanavalembidile Yohana chitabu achino vanabanihwa namene mmahiku la utawala wake kwa kuva vanihita kumwabudu munu woheyo, Ila Nnungu weka. Bahi ing’anya ya anelo, vatalamu vohe va Bibiliya vátenda kuva ayula mmahe atambulengwe musula ya 17 awakilisha ufalume wa Chiloma (Iola sula ya 17:18).

Bahi kwa kuva vanu va Nnungu vanabanihwa namene mmahiku anelo, Yohana avalembidile chitabu achino uchinga avakamye mitima vahwenehe kukulupika kwanga Yesu Kilisto, na kuveng’a lilolelo kuva, kuida kwanga Yesu Kilisto kùvele pepi (sula ya 1:3, 22:7). Vatalamu vohe va Bibiliya vakulupila kuva “kuida kwa Yesu” kùvele na maana dimbili. Kuida kwa Yesu, kwa mana inji kùvele na mana kuva, Yesu ambeida na hukumu apano pachilambo mmahiku alano kwa amongo va Nnungu na kuvapoha vanu vake. Uchocho, mana yavili nni kuva, Yesu ambekwida kuntululilo wa chilambo unahumya hukumu ikee na ntululilo, yani kwa avala amongo va vanu va Nnungu, malinga Valoma vavabanihwa vanu vake ambeveng’a asabu ikee na ntululilo. Henga vanu vake vakulupika ata muuhiku wa kubanihwa, anevo ambeveng’a inudyo ya umi ukee na ntululilo.

Chitabu achino Yohana avalembidile Vakilisto vammalele, asa-asa kwa makuwa saba la vanu vankulupila Yesu latambulanga musula ya 2 na ya 3. Yohana alonjelela chitabu achino kuva nni chitabu cha chinabii (sula ya 1:3), na atumila namene luga ya picha kuhumya mahundo la unabii wake. Chitabu achino chilandana namene na sehemu dinji Nnilailano Iya Kala, asa-asa chitabu cha Zakaliya 6:1-8. Uchocho, mapenga saba na dibakuli saba dilandanywa na mapigo alalá lanalatumidile Nnungu kuvaasibu Vamisili (Kuuka 7-9). Chitabu cha Uhunulo chielesha habali dya ntululilo wa chilambo, na kulanguja kuva Yesu ambekuva nshindi, na kuva, vanu avala vammalele vavika lilolelo Iyavo kwanga nang’e vambeikala pamo nanang’e vyaka na vyaka. Bahi leka chitabu achino chikudume na kukwing’a lilolelo Iya uhakika kwa kuva kuida kwanga Yesu kùvele pepi, na hwetu tūlemelewa tukumbukile kuva hwetu tuvammalele tuhwenêha kukamulana na Yesu tūnishinda chalumo na nang’e, bahi tukubali kukulupika kwanga Yesu kwa hali yoheyo ituyenayo.

Uinjipihwa wa chitabu cha Uhunulo

1. Sula ya 1:1-20, Yohana atandikila kulitambulanga mwene, na namuna chalawene maono alano la chinabii.
2. Sula ya 1:1-3:22, Yohana ahumya ujumbe uhalôka mwalehu kwanga Yesu kuhwena kwa makuwa saba la vanu vankulupila Yesu.
3. Sula ya 4:1-8:5, 8:6-11:19, Yohana alonjelela habali dya vihungo saba vivèle na mihuli na habali dya mapenga saba.
4. Sula ya 12:1-14:20, Yohana alonjelela habali dya ing’ondo kati ya mwana n’joko wa chilume na liyoka livèle na myuti saba.
5. Sula ya 15:1-16:18, Yohana alonjelela habali dya dibakuli saba dya gasabu ya Nnungu.
6. Sula ya 17:1-20:15, Yohana aëlesha namuna Nnungu chavashinda amongo vake.
7. Sula ya 21:1-22:21, Yohana amalilila kulemba chitabu chake kwa kulonjelela habali dya Kumahunde kwahambi na Chilambo chahambi vimbeida kuntululilo.

Ntandiliko wa baluwa ya Uhunulo

¹ Habali adino dilembwije amuno diyamba mambo lálahunukwilè Yesu Kilisto. Nnungu ámpéle Yesu Kilisto uhunulo auno uchinga avalanguje vatumishi vake mambo lakávele kulehu kuhumila. Na Yesu Kilisto nkuntuma malaika wake ahwene akannyaulile Yohana mambo anelo. ² Yohana nanang'e nkùshuhudila kuyamba mambo lammalele lalopilikene na kulona kuyamba Lilove Iya Nnungu na àlálá lálashuhudidilè Yesu Kilisto. ³ Wasa kwa munu woheyo avasomèla vanu vanji na kwa avala valapilikána na kulakamula malove alano la unabii wa Nnungu, lalembwije m'baluwa aino, kwa kuva mahiku la kutimila kwa mambo alano, úvele pepi namene.

Disalamu kwa makuwa saba la vanu vankulupíla Yesu

⁴ Baluwa aino ihaloka kwang'une Yohana. Nangu nilalembila makuwa saba la vanu vankulupíla Yesu lavéle chilambo cha ku Asiya. Nangu ninnyuwilanga inema na amani ihalóka kwa Nnungu, apwawije na anapwawije na ambekwida, na kuhaloka kwa disungu saba* divéle muyo chiteng'u chake cha Ufalume, ⁵ na kuhaloka kwanga Yesu Kilisto. Yesu Kilisto njo shahidi akulupika, na ntandi kufufuliwa kuhaloka kukuhwa, na njo ntawala wa vafalume va pachilambo chammalele.

Yesu Kilisto ánatutamwa na ánitukombola mmasambi letu kwa myadi yake, ⁶ na kututenda kuva ufalume na makuhani uchinga tuntumikile Nnungu, Atatake. Nang'e atumbyangwe na kuva na dimongo vyaka na vyaka! Amina.

⁷ Lola, ávenkwida mmahunde,

na kila munu achiamwone,

ata avala vannyomile nkuchi.

Na vanu va matawa lammalele la pachilambo vambekuta.

Elo, na uvila nni chiimbekuva! Amina.

⁸ Nang'olo Nnungu Avéle na Dimongo Dyammalele, apwawije na anapwawije na ambekwida átangola uvila, "Nangu njo Alufa na Omega, yani Ntandiliko na Ntululilo."[†]

Maono langa Yohana kumwamba Kilisto

⁹ Nangu Yohana, ni nnung'unwenu na ninnyenu kwa indila ya kulundanywa na Yesu, na kwa indila ya kukumilana na mwenu muibaniki na muufalume wa Nnungu, na muipilidi. Nangu napelekejijwe nchisiwa chichémwa Patimo ing'anya ya kuhubili Lilove Iya Nnungu na kuhumya ushuhuda kunnyamba Yesu Kilisto. ¹⁰ Nniduva limo Iya kunnyuwa Nang'olo, nanikamulwa na Umumu wa Nnungu, na nnyuma mwangu nkupilikana lidi likulu muchi lipenga. ¹¹ Lidi anelyo nkuhula kuchidoni, "Lemba nchitabu mambo laulona, koka uchipelekeje kwa makuwa saba la vanu vangukulupíla va dimanga dya ku Efeso, na ku Similina, na ku Peligamo na ku Tiyatila na ku Sadi na ku Filadefiya na ku Laodikya."

¹² Bahi nangu nkupindikuka uchinga ninnole aneyo áchitangólà na nangu, na pángupindikwikè nkuyyona vipanda saba vya sahabu vya kuvikila vibatali. ¹³ Na paching'ati vipanda aneyo saba níchiwene chiumbe chíchionekànà kuva muchi Mwana wanga Munu, akuno awètè lijoho lilehu na nkanda wa sahabu nchihwa mwake. ¹⁴ Muti na ulindo wake vyávele vyanaswe mbée muchi sufi au balafu, na meho lake lávele muchi dindimi dya moto. ¹⁵ Madodo lake lánang'anyima-ng'anyima namene muchi shaba ivaitwile mmoto, na lidi lyake lívele muchi medi laopóta kuhelelo. ¹⁶ Na munkono wake wa kunkono ákamwile dinondwa saba, na nkanya mwake múhumile upanga ukola akuno na akuno, na kumeho kwake kwánang'anyima muchi liduva palivala namene.

¹⁷ Panimmwene, nangu nkuhunamila mmadodo lake muchi nimunu nguhwile. Nang'e nkunguvikila nkono wake wa kunkono, nkunguhaila uvila, "Unayo! Nangu nni ntandiliko na nni ntululilo. ¹⁸ Nangu njo nimwene umi! Nanihwa, henga lola, hambi nangu nimumi vyaka na vyaka. Na nangu njo nguvéle na mitukulo ya kuchimula pachinu pavanu vahwile, na dimongo dya kuvahumya. ¹⁹ Bahi lalembe mambo anelo laulawene na lahumila hambi, na lambelumila lukoto. ²⁰ Aino njo mana ya dinondwa dyudiwene munkono wangu wa kunkono, na njo mana ya avila vipanda saba vya sahabu vya kuvikila vibatali. Na adila dinondwa saba ni malaika[‡] va makuwa saba la vanu vangukulupíla, na avila vipanda saba vya sahabu ni makuwa saba la vanu vangukulupíla."

2

Ujumbe kwa likuwa Iya vanu vankulupíla Yesu Iya ku Efeso

* **1:4** Nsitali auno úlembwije disungu saba. Namba saba yene imaiha kuva chinu chinikamilika. Bahi inahululika kuva, atambulángwa anepo nni Umumu Wanaswe au malaika fulani. [†] **1:8** Mmalemba lanji la kala malove alano, "Ntandiliko na Ntululilo," lakápati. [‡] **1:20** Lilove "malaika" kwa Chigiliki livele na mana la n'jumbe. Bahi inahululika kuva anevo nni vajumbe avakulu fulani va makuwa anelo saba.

¹ Mwana wanga Munu nkuhweneha kutangola na Yohana kuchidoni, “Malaika* wa likuwa lya vanu vangukulupîla lya ku Efeso nembile kuchidoni,

‘Ujumbe auno ûhaloka kwang'une ngukamulidîle munkono wa kunkono adila dinondwa saba akuno ungwonga muavila vipanda saba vya sahabu vya kuvikila vibatali. ² Nangu ñnimala matendo lenu, na ibaniki yenu, na ipilidi yenu. Ñnimala kuva, mwenu mukâhulula kuvapilila vanu vatênda lahakalenge. Kwa kuva, mûnivalinga avala valichêma mitume, nkuvamala kuva vakee mitume, ni vakûlambila chihi.

³ Mwenu ni mmanu mmâkupililila, mûnilagihwa kwajili yang'une, ila mukânahopela. ⁴ Henga nangu nîmwabanga chihi chinu chimo bahi kuva, mûniileka itamwi yenu imunavenayo patandi. ⁵ Bahi himukilanga namuna chimunavele patandi kabla mukânambimatoka! Lekanga kutenda masambi, muuyile kulatenda àlâlâ lamuchitenda patandi. Mukânatende uchocho, ndêmbeida kwenu mwenu na kuchiusa chipanda chenu pachinu pake. ⁶ Henga nangu nînnombolelanga chinu chimo kuva, mwenu lananchimanga àlâlâ lâvatendângâ Vanikolayi,† muchi chilanguchima nangu.

⁷ Ayula avêle na makutu la kupilikana, alapilikane àlâlâ lâlahauàlâ Umumu Wanaswe, kulahaulila makuwa la vanu vangukulupîla. Munu woheyo ambechilêma chilambo, nîmbemwing'a vihepo avila vya nnandi wa umi ukee na ntululilo, nnandi uvêle mmwelu wa Nnungu.’ ”

Ujumbe kwa likuwa lya vanu vankulupîla Yesu lya Similina

⁸ “Na malaika wa likuwa lya vanu vangukulupîla lya ku Similina nembile uvila, ‘Ujumbe auno ûhaloka kwang'une, nangu ngujukîle kuva nintandi na wa ntululilo, nangu nnahwile, henga vino nimumi. ⁹ Nangu ñnimala ibaniki yenu, na umahuvani wenu, henga mwenu ni mmakupata! Ñnilamala àlâlâ lavannambibilanga vanu avala vahaûla kuva nni Vayahudi, henga akee Vayahudi, vanang'o nni likuwa lya vanu vamwabûdu Nanchindenga. ¹⁰ Munayope ibaniki imumbeipata. Lola, aneyo Ibilisi àmbenninganga mwenu kwa kuvataya mmalungu vanu vanji mmwenu, na mûmbebanika maduva kumi. Henga kulupikanga ata kwilembelewa kuhwa, na nangu nguchin-imwing'ange umi ukee na ntululilo kuva litaji lyenu.

¹¹ Ayula avêle na makutu la kupilikana, alapilikane àlâlâ lâlahauàlâ Umumu Wanaswe, kulahaulila makuwa la vanu vangukulupîla! Munu woheyo ambechilêma chilambo, kuhwa kwavili kukambekuva na dimongo kwanga nang'e.’ ”

Ujumbe kwa likuwa lya vanu vankulupîla Yesu lya ku Peligamo

¹² “Na malaika wa likuwa lya vanu vangukulupîla lya ku Peligamo nembile uvila, ‘Ujumbe auno ûhaloka kwang'une nguvêle na upanga ukola akuno na akuno. ¹³ Nangu ñnipamala pachinu pamwikalanga. Mwenu mwikala muimanga yavikile Nanchindenga chiteng'u chake cha ufalume, henga mûmechinkuhweneha kukamulana na nangu na wala nanga pamulekile kungukulupîla, ata muuhiku aula Antipa, shahidi wangu akulupîka pawalelwe muimanga yenu, pachinu pâikâlâ Nanchindenga. ¹⁴ Pamo na anelo, nangu nîmwabanga mwenu kwamba chihi mambo kadiki kuva, nnikuwa lyenu mûvele na vanu vapapâta mahundo malinga àlâlâ la Balamu. Balamu njo anannyundile Balaki kuvakumba Vaisilaeli vatende sambi kwa kulya vyakulya vhumîjwe sadaka kudisanamu na kwa kutenda usalati. ¹⁵ Uchocho na mwenu, nnikuwa lyenu mûvele vanu vapapâta mahundo la Vanikolayi. ¹⁶ Bahi lekanga kutenda masambi! Mukânatende uchocho, nîmbepiyana kwida kwenu mwenu, na nîmbepanyana na vanu anevo kwa upanga uhalôka nkanya mwangu.

¹⁷ Ayula avêle na makutu la kupilikana, alapilikane àlâlâ lâlahauàlâ Umumu Wanaswe, kulahaulila makuwa la vanu vangukulupîla. Munu woheyo ambechilêma chilambo, nîmbemwing'a chakulya chichêmwâ Mana, chipihîjwe uchinga alye. Uchocho, nîmbemwing'a liyanga liyanaswe na muha liyanga aneyo mûlembwije lina lyahambi lyakalimaite munu woheyo, ikânave chihi ayula apwechêla lina aneyo.’ ”

Ujumbe kwa likuwa lya vanu vankulupîla Yesu lya ku Tiyatila

¹⁸ “Na malaika wa likuwa lya vanu vangukulupîla lya ku Tiyatila nembile uvila, ‘Ujumbe auno ûhaloka kwanga Mwana wanga Nnungu, avêle na meho lamêta-meta muchi dindimi dya moto, na madodo lang'anyîma-ng'anyîma muchi shaba ivaitwile namene. ¹⁹ Nangu ñnilamala matendo lenu na itamwi yenu na ing'ulupa yenu na utumishi wenu na ipililidi yenu. Na hambi mwenu mûtenda lambone kupunda patandi. ²⁰ Henga nangu nîmwabanga chihi chinu chimo kuva, mwenu mûmpililila ayula avêle

Ujumbe kwa likuwa lya vanu vankulupîla Yesu lya ku Tiyatila

¹⁸ “Na malaika wa likuwa lya vanu vangukulupîla lya ku Tiyatila nembile uvila, ‘Ujumbe auno ûhaloka kwanga Mwana wanga Nnungu, avêle na meho lamêta-meta muchi dindimi dya moto, na madodo lang'anyîma-ng'anyîma muchi shaba ivaitwile namene. ¹⁹ Nangu ñnilamala matendo lenu na itamwi yenu na ing'ulupa yenu na utumishi wenu na ipililidi yenu. Na hambi mwenu mûtenda lambone kupunda patandi. ²⁰ Henga nangu nîmwabanga chihi chinu chimo kuva, mwenu mûmpililila ayula avêle

* 2:1 Au n'jumbe. Mana la malaika lola Uhunulo 1:20. Na lilove aneyo litumike munstali wa 8 na 12 na 18. † 2:6 Vanikolayi, lyâvele likuwa lya vanu vachihînda kuva, vanu vânahulula chihi kutenda masambi, kwa kuva, Nnungu nanga palalola matendo la mmili, henga àlola chihi isungu.

muchi Yesebeli. Nang'e àliche ma mwene kuva nabii, henga àvahocheja vatumishi vangu kwa kuvahunda kutenda usalati wa kudiabudu disanamu na kulya vyakulya vihumijwe sadaka kudisanamu. ²¹ Nangu nìmpela wasa wa kuleka usalati anewo, henga akátamwa kuleka. ²² Bahi nangu nìmbentaya ugonjo na kuvabaniha avala vátèndà navo usalati anewo, vakànaleke kupapata dindila dyake. ²³ Nìmbewawalala avala vannondòla. Na kwa kutenda uchocho, makuwa lammalele la vanu vangukulupìla lachilamale kuva nangu njo ngulolèha mitima ya vanu na makudungilo lavo, na kuva, nìmbennipa kila munu kupapatana na matendo lake.

²⁴ Henga mmanu mmanji mma likuwa lya ku Tiyatila, mwenu nanga pamupapata mahundo malinga àlálà la Yesebeli na wala nanga pamumaite mambo la nkati namene lannyàmba Nanchindenga. Bahi nangu nanga panimbennyakujanga nsigo unji. ²⁵ Henga nangu nìnyuwanga muchikamulihe saana achila chimuvenacho, mpaka panimbeida.

²⁶ Na munu woheyo ambechilèma chilambo na kuhweneha kungupilikana nangu mpaka kuntululilo, nìmbemwing'a mamulaka la kuvatawala vanu va vilambo,[‡] malinga nangu chingupwechedile mamulaka kuhaloka kwa Atatangu. ²⁷ Àmbewatawala kwa isimbo ya chitale, na kuvapwayanga muchi chombo cha ulongo. ²⁸ Na nìmbemwing'a inondwa ya ulyamba.

²⁹ Ayula avèle na makutu la kupilikana, alapilikane àlálà lálahaùlà Umumu Wanaswe, kulahaulila makuwa la vanu vangukulupìla!''

3

Ujumbe kwa likuwa lya vanu vankulupìla Yesu lya ku Sadi

¹ Mwana wanga Munu nkuhweneha kutangola na Yohana kuchidoni, "Malaika wa likuwa lya vanu vangukulupìla lya ku Sadi nnembile kuchidoni,

'Ujumbe auno ùhaloka kwang'une nguvèle na disungu saba* dyanga Nnungu na adila dinondwa saba. Nangu ñnilamala matendo lenu, mwenu mùvele na imbili ya kuva mmomi, henga mùnihwa. ² Mùùve meho! Vikamyange avila viisalidìle, vivèle pepi na kuhwa, kwa kuva, matendo lenu ñilawene kuva lakákamilike pameho pa Nnungu wangu. ³ Bahi lakumbukilange mahundo àlálà lamupwechedile na àlálà lamupilikene. Mulakamule na kuleka kutenda sambi. Mukà nave meho, nangu nìmbekwida gafula muchi chaida nkwiya, na wala nanga pamumbemala uhiku unimbekwida kwenu mwenu. ⁴ Henga mùvechinkuva na vanu ñnikuwa lya vakúkulupila va Sadi, vanu vakádimbije dinguwo dyavo. Anevo njo vambekwònga pamo na nangu akuno vawètè dinguwo dyanaha, kwa kuva, vana fala kutendewa uchocho.

⁵ Munu woheyo ambechilèma chilambo, àmbewajwa inguwo yanahe muchi vanang'o, na nangu nikambepukutanga lina lyake Nchitabu cha Umi, henga nìmbeliyambukila lina lyake muyo mwa Atatangu na muyo mwa malaika vake.

⁶ Ayula avèle na makutu la kupilikana, alapilikane àlálà lálahaùlà Umumu, kulahaulila makuwa la vanu vangukulupìla.'''

Ujumbe kwa likuwa lya vanu vankulupìla Yesu lya ku Filadefiya

⁷ "Malaika wa likuwa lya vanu vangukulupìla lya ku Filadefiya nnembile uvila,

'Ujumbe auno ùhaloka kwang'une niwanaswe na niwauhiu, nguvèle na ntukulo wa Nfalume Daudi. Nangu nikàuchimula nnango, nanga munu ahulùla kuuchima, na nikàuchima nnango, nanga munu ahulùla kuuchimula. ⁸ Nangu ñnilamala matendo lenu! Na ñnimala kuva mwenu mukee na dimongo dyohe, henga mùnilikamula lilove lyangu na wala nanga pamungukanile. Lola, nangu ngùuvikile nnango uchimuliwìje muyo mwenu na wala nanga ahulùla kuuchima. ⁹ Lola, nìmbevatenda vaide vakakutindivalile malundi vanu avala va likuwa lya vanu vamwabùdu Nanchindenga, yani avala vakúlambila vahaùla kuva nni Vayahudi, henga akee Vayahudi, ila nni vakúlambila chihì. Vanu anevo vachivamale kuva nangu nantamwanga mwenu. ¹⁰ Bahi kwa kuva mùnilakamula mahundo langu layàmba kupililila, nangu nguchinnyemyange mwenu muuhiku aula uida wa kulingwa kwa vanu vaikàla pachilambo.† ¹¹ Nangu mbènkwida upehi! Chikamulihe saana achila chimuvenacho, uchinga munu anampakanyolange litaji lyenu lya ushindi.

‡ **2:26** Vanu va vilambo, kwa Vayahudi malove anelo lávele na mana la vanu vakávele va kwavo au vanu vakávele va Nnungu, na nchitabu cha Uhunulo malove anelo látumika kutafautisa kati ya vanu va Nnungu na vanu vakávele va Nnungu, yani Vakilisto na vanu vakee Vakilisto. * **3:1** Kuyamba mana la disungu saba, lola Uahunulo 1:4. † **3:10** Yohana patangola kuyamba vanu vaikàla pachilambo, ñnahululika kuva àvayamba vanu vachitámwa namene chilambo, yani vanu vatènda masambi au lahakalenge.

¹² Munu woheyo ambechilêma chilambo, nîmbentenda kuva luhichi mu Ing'ande ya Nnungu wangu, nanang'e akambehuma kavila anemwo. Pamo na anelo, nangu nîmbelemba nchanya mwake lina lya Nnungu wangu na lina lya imanga ya Nnungu wangu, yani imanga ya Yelusalemu yahambi, imbesulupûka kuhaloka kulihunde kwa Nnungu wangu. Uchocho, nguchingulembe nchanya mwake lina lyangu lyahambi.

¹³ Ayula avêle na makutu la kupilikana, alapilikane àlálá lálahaùlà Umumu, kulahaulila makuwa la vanu vangukulupîla.' "

Ujumbe kwa likuwa lya vanu vankulupîla Yesu lya Laodikiya

¹⁴ "Malaika wa likuwa lya vanu vangukulupîla lya ku Laodikiya nsembile uvila,

'Ujumbe auno ùhaloka kwang'une nguchêmwawa 'Amina,' shahidi ngukulupîka na nguvêle na uhiu, na chitandikilo cha viumbe vyammalele vyaumbile Nnungu. ¹⁵ Nangu ñnilamala matendo lenu! Mwenu mukee balidi wala mukee moto. Wasa mukâvele chihi balidi au mukâvele chihi moto. ¹⁶ Bahi kwa kuva wako vino ùvele chihi paching'ati, yani ukee balidi na wala ukee moto, nangu nîmbekulukula kuhaloka nkanya mwangu. ¹⁷ Mwenu mûnalyona kuva mmakupata muvêle na dimali dyohe, na nanga chimusikikila. Henga mwenu mukâmaite kuva nni mmanu mma kulaga na nni mmanu mma kubanika na nni mmahuvani na nni mmanu muputêle meho na nni mmanu muvêle chihi mwandu! ¹⁸ Bahi nangu nîmnyuwanga musume kwang'une sahabu ivaitwile mmoto, uchinga mupate kuva mmakupata. Uchocho, nîmnyuwanga musume dinguvo dyanaha kuhaloka kwang'une uchinga mupate kupiha dihoni dya mwandu wenu. Na musume na mitela ya kutaya mmeho lenu uchinga mupate kulola. ¹⁹ Nangu navaduma na kuvaasibu avala unguvatamwa. Bahi tumbama, muleke masambi lenu. ²⁰ Lola, nangu ngûimila pannango na kuhodika. Munu akâpilikana lidi lyangu na kunguchumulila, nguchinguinjile kwanga nang'e na nguchingulye pamo na nang'e nanang'e achialye pamo na nangu.

²¹ Munu woheyo ambechilêma chilambo, àmbekwikala pamo na nangu nchiteng'u changu cha ufalume, muchi nangu chinguchilemîle chilambo na kuikala na Atatangu nchiteng'u chake cha ufalume.

²² Ayula avêle na makutu la kupilikana, alapilikane àlálá lálahaùlà Umumu Wanaswe, kulahaulila makuwa la vanu vangukulupîla! "

4

Ibada kulihunde

¹ Pangumalidile kulona maono anelo, nkulona maono lanji. Nauwene nnango uchimuliwijê kulihunde. Na alila lidi linnapilikene patandi, lidi alila linapilikanike muchi lidi lya lipenga, nkunguhaulila kuchidoni, "Yombokela muha akuno, na nangu nguchinikulanguje mambo lalembelêwa kuhumila muuhiku uida." ² Upala nangu nkukamulwa na Umumu Wanaswe. Nkuchona chiteng'u cha chifalume chivêle aneko kulihunde na munu aikêlê nchiteng'u anecho. ³ Na munu ayula anaikêle nchiteng'u anecho ángang'anyima muchi mayanga la yaspi na la akiki, mayanga la bei ing'ulu namene. Na chiteng'u anecho cha chifalume chídingukwije na inyingamu ing'anyima muchi liyanga lya sumalidi. ⁴ Chiteng'u anecho cha chifalume chídingukwije na viteng'u vinji ishilini na ncheche vya chifalume na viteng'u anevyo víkaliwije na vasele ishilini na ncheche. Vasele anevo váwetenge dinguvo dyanaha na mmyuti yavo múvele mataji la sahabu. ⁵ Pachiteng'u anecho cha chifalume pánanaga na kugaga na kuungulumana kwa ing'uva. Na muyo chiteng'u anecho múyaka myenje saba, na aneyo myenje njo disungu saba dya Nnungu.*

⁶ Na muyo mwa chiteng'u anecho cha chifalume múvele na chinu chichonekana muchi bahali ya chilolo, ichilangala na kung'anyima namene muchi liyanga likee na langi. Na nnyenje chiteng'u anecho múvele na viumbe ncheche vivêle na umi, vinaombe meho, muyo na kumongo. ⁷ Chiumbe chitandi chivêle na umi, chivele muchi uhimba, na cha vili chívele muchi ung'ombe wa mwana, na cha tatu chívele muchi munu, na cha ncheche chívele muchi chipungo chiulûka. ⁸ Viumbe anevyo ncheche, kila chiumbe chívele na dimapa sita, diombêlwe na meho nkati na pannima. Na viumbe anevyo vínatangola chilo na muhi bila kuhopela, uvichidoni,

"Wanaswe, wanaswe, wanaswe,
nni Nang'olo wetu, Nnungu Avêle na Dimongo Dyammalele,
anapawwije, apwawwije na ambeïdal!"

⁹ Na viumbe anevyo ncheche vînaimba uvintumbyanga na kumweshimu na kunshukulu ayula aikêle nchiteng'u cha chifalume, Nnungu avêle na umi ukee na ntululilo. Na kila pavichitenda uchocho, ¹⁰ avala vasele ishilini na ncheche vânahunama mpaka pahî muyo

* 4:5 Kuyamba mana la disungu saba, lola Uahunulo 1:4.

mwa ayula aikêle nchiteng'u cha chifalume, akuno uvamwabudu ayula avêle na umi ukee na ntululilo. Na vâvikanga mataji lavo muyo chiteng'u chake cha chifalume uvahaula kuchidoni,

¹¹ “Wako Nang'olo wetu, Nnungu wetu, ùnivaikila kuva na ukulu na dimongo na kweshimiwa, kwa kuva, wako njo uviumbile vitukutuku vyammalele, na vipata kupwawa ing'anya ùniviumba kupapatana na chulembela umwene.”

5

Chitabu na Mwana wa Ungandolo

¹ Anepo nangu nkuchona chitabu munkono wa kunkono wa ayula aikêle nchiteng'u anecho cha chifalume. Na chitabu anecho chilembwije nkati na pannima na chihungwije kwa vihungo saba vivêle na mihuli. ² Nkumwona malaika avêle na dimongo, wahubili kwa kunonoha lidi wachidoni, “Nnani uvaikidile kuvinamatula vihungo na kuchihunukula anecho chitabu?” ³ Henga nanga munu kulihunde wala pachilambo wala pachinu pavanu vahwile anahulwile kuchihunukula chitabu anecho na kulola nkati. ⁴ Nangu nkukuta namene kwa kuva, nanga munu anavaikidile kuchihunukula chitabu anecho au kulola nkati. ⁵ Bahi nsele yumo muavala vasele nkunguhaulila kuchidoni, “Unakute! Lola, uhimba wa nnitawa Iya Yuda, ahalôka nnikolo Iya Nfalume Daudi, ânishinda. Nang'e ânahulula kuvinamatula anevyo vihungo saba na kuchihunukula anecho chitabu.”

⁶ Bahi nangu nkumwona Mwana wa Ungandolo aimidile ching'ati chiteng'u cha chifalume chidingukwije na avila viumbe ncheche na avala vasele. Ungandolo aneyo áonekene muchi ânisinjwa na ávele na dimembe saba na meho saba, na meho aneyo nni disungu saba dya Nnungu* ditumwije pachilambo chammalele. ⁷ Aneyo Mwana wa Ungandolo nkuhwena, nkuchitwala achila chitabu munkono wa kunkono wa ayula aikêle nchiteng'u cha chifalume. ⁸ Bahi ayula Mwana wa Ungandolo pachitwete chihi achila chitabu, upala avila viumbe ncheche na avala vasele ishilini na ncheche, nkuhunama muyo mwa ayula Mwana wa Ungandolo. Kila chiumbe na kila nsele ányakwile ching'wenyang'wenya na bakuli ya sahabu yombêle ubani, na aneyo ubani nni maombi la vanu va Nnungu.

⁹ Na vanang'o váimba luhimu aluno lwahambi uvachidoni,

“Wako nni uvaikidile kuchitwala chitabu, na kukakambula vihungo vyake.

Kwa kuva, wako wanisinjwa,

na kwa indila ya myadi yako nkunsumila Nnungu,

vanu kuhaloka kila litawa na kila luga na kila lukolo na kila chilambo.

¹⁰ Úvatendile kuva ufalume na makuhani uchinga vantumikile Nnungu wetu, na vanang'o vâmbetawala pachilambo.”

¹¹ Anepo nangu nkulola kavila, nkupilikana lidi Iya malaika vohe vachidingwike achila chiteng'u cha chifalume, na avila viumbe ncheche na vasele ishilini na ncheche. Na isabu ya aneyo malaika yávele maelufu kwa maelufu na mamiliyoni kwa mamiliyoni. ¹² Malaika aneyo vânonoha lidi uvaimba kuchidoni,

“Mwana wa Ungandolo asinjijwe njo uimmaikila,

kuva na dimongo na dimali na lúnda na dimongo na ukulu na kweshimiwa na kulombolewa!”

¹³ Anepo nangu nkupilikana viumbe vyammalele vya kulihunde na pachilambo na pachinu pavanu vahwile na m'bahali, uviimba kuchidoni,

“Ayula aikâla nchiteng'u cha chifalume na Mwana wa Ungandolo,

ínivavaikila kuva na ukulu na dimongo na kweshimiwa na kutumbyangwa, vyaka na vyaka!”

¹⁴ Na avila viumbe ncheche vivêle na umi nkuhaua kuchidoni, “Amina.” Na avala vasele nkuhunama, nkwabudu.

6

Mwana wa Ungandolo ákakambula vihungo

¹ Bahi panichilola, nkumwona Mwana wa Ungandolo wakakambula chihungo chitandi muavila saba. Anepo nkuchipilikana chiumbe chimo muavila viumbe ncheche vivêle na umi, uchitangola kwa lidi muchi Iya ing'uva wachidoni, “Ida!” ² Pangulolite, nkumwona falasi wanaswe muyo mwangu. Na ayula anankwedile ányakwile upinde, na áwajijwe

* 5:6 Kuyamba mana la disungu saba, Iola Uhunulo 1:4.

litaji mmuti mwake. Aneyo ánishinda ding'ondo, na nkuuka anepo nkuhwena unashinda ding'ondo dingi.

³ Bahi Mwana wa Ungandolo pakakambwile chihungo cha vili, nangu nkuchipilikana achila chiumbe cha vili uchihaula kuchidoni, "Ida!" ⁴ Anepo nkuhumila falasi yunji wanahuvi, na ayula anankwedile falasi aneyo nkupewa dimongo dya kuusa amani pachilambo, uchinga vanu vawalalane. Na ápewije na upanga nkulungwa.

⁵ Bahi Mwana wa Ungandolo pakakambwile chihungo cha tatu nkuchipilikana chiumbe chatatu uchihaula kuchidoni, "Ida!" Pangulolite, nkumwona falasi wanapi. Na ayula anankwedile falasi aneyo ányakwile kapani munkono wake. ⁶ Anepo nangu nkupilikana muchi lidi lichihaloka paching'ati viumbe ncheche vivêle na umi, ulihaula kuchidoni, "Chibaba chimo cha uhu wa ngano nni nshahala wa kawaida wa liduva limo, na vibaba vitatu vya shayili nni nshahala wa kawaida wa liduva limo, henga unaondongange mahata la seituni wala divayi!"

⁷ Bahi Mwana wa Ungandolo pakakambwile chihungo cha ncheche, nangu nkupilikana lidi lya chiumbe cha ncheche chivêle na umi uchihaula kuchidoni, "Ida!" ⁸ Pangulolite, nkumwona falasi avêle na langi muchi ya liu. Na ayula anankwedile falasi aneyo lina lyake áchemwa kuhwa, nanang'e álonjojwa na pachinu pavanu vahwîle. Aneyo achêmwá kuhwa, chalumo na pachinu pavanu vahwîle, aneyo vâpewije dimongo dya kuvawalala vanu va m'bali umo wa chilambo, kwa upanga na kwa indala na kwa ugonjo na kwa anyama va kuyoha va pachilambo.

⁹ Mwana wanga Ungandolo pakakambwile chihungo cha nnyano, nangu nkudyona disungu pahina chitala, disungu dya vanu vawalêlwe ing'anya ya kuhubili Lilove lyanga Nnungu, na ing'anya ya kuhweneha kuhumya ushuhuda kunnyamba Yesu Kilisto. ¹⁰ Vanu aneyo nkunonoha lidi uvachidoni, "Wako Nang'olo Nkulu, wako wanaswe na ukulupika, dachi, ùmbelindilila mpaka chakani kuvahukumu na kuvapindikula vanu vaikála pachilambo ing'anya ya kuwalalwa kwetu?" ¹¹ Anepo kila munu nkupewa lijoho lyanahe, nkuvahaulila vayewelege kwa uhiku kadiki mpaka paimbetimila isabu ya vatumishi avao na vakúkulupila avao vavêle pepi kuwalalwa muchi vanang'o.

¹² Mwana wanga Ungandolo pakakambwile chihungo cha sita, nkuva na nddengendo nkulu wa chilambo na liduva nkupindikuka nkuva lyanapi muchi kaniki na mwedi nkuva wanahuvi muchi myadi. ¹³ Na dinondwa dya kumahunde nkumatokanga pachilambo muchi tini dinete chidipukutika uhiku aula nnandi wake paupukunywa na lipungo. ¹⁴ Kumahunde nkudingwa muchi likalatasi, nkuuswa. Machinga lammalele na visiwa vyammalele nkuuswa kuhaloka pachinu pake. ¹⁵ Anepo vafalume va pachilambo na vakulu na vakulu va matiyala na vakúpata na vavêle na dimongo na kila munu, ikáva ntumwa au munu akávele ntumwa, nkulipihanga mmapanga na ching'ati mayanga la mmachinga. ¹⁶ Nkulahaulila machinga na mayanga kuchidoni, "Tuyangukilange, mutuhinike tunakwone kumeho kwanga ayula aikála nchiteng'u cha chifalume, na mutunyenye na gasabu ya Mwana wanga Ungandolo. ¹⁷ Kwa kuva, liduva likulu lya gasabu yavo linikamola. Dachi, nnani ambehulûla kuimila nmiduva anelyo?"

7

Vaisilaeli laki moja na alufu alubaini na ncheche vâtaywa muhuli

¹ Pangumalidile kulona anelo, nkuvona malaika vaimidilê n'dindumba ncheche dya chilambo, akuno uvadivila lipungo linapunge nchilambo wala m'bahali wala munnandi wohewo. ² Nkumwona malaika yunji wayombokela muha kuhaloka kulihimbuka liduva, akuno anyakwilê muhuli wa Nnungu avêle na umi. Nkunonoha lidi wavachema avala malaika ncheche vapewîje dimongo dya kuondonganga chilambo na bahali wachidoni, ³ "Munachondongange chilambo wala bahali wala milandi, mpaka patumbevataya muhuli wa Nnungu mmalyenye lavo vatumishi wa Nnungu wetu." ⁴ Anepo nangu nkupilikana isabu ya vanu vataîjwe mihuli, kuhaloka mmatatawa lammalele la Vaisilaeli, na isabu aneyo vávele vanu laki moja na alufu alubaini na ncheche. ⁵ Nnitawa lya Yuda vávele vanu alufu kumi na mbili na nnitawa lya Lubeni vávele vanu alufu kumi na mbili na nnitawa lya Gadi vávele vanu alufu kumi na mbili, ⁶ na nnitawa lya Asheli vávele vanu alufu kumi na mbili na nnitawa lya Nafutali vávele vanu alufu kumi na mbili na nnitawa lya Manase vávele vanu alufu kumi na mbili, ⁷ na nnitawa lya Simeoni vávele vanu alufu kumi na mbili na nnitawa lya Lawi vávele vanu alufu kumi na mbili na nnitawa lya Isakali vávele vanu alufu kumi na mbili, ⁸ na nnitawa lya Sabuloni vávele vanu alufu kumi na mbili na nnitawa lya Yusufu vávele vanu alufu kumi na mbili na nnitawa lya Benjamini vávele vanu alufu kumi na mbili.

Nkojano nkulu wa vanu va kila chilambo

⁹ Pangumalidile kulona anelo, nkuwona mmuluku nkulungwa namene wa vanu muyo mwangu, vanu vakávalangika. Pávele na vanu va kila chilambo na vanu va kila litawa na vanu va kila lukolo na vanu va kila luga, akuno vaimilèngè muyo chiteng'u cha chifalume na muyo mwa Mwana wa Ungandolo. Vanu anevo vávetenge majoho lanahe na ványakwile dinavi dya ntende mmakono lavo. ¹⁰ Vanu anevo vánonoha lidi uvachidoni, “Upohi úhaloka kwanga Nnungu wetu aikála nchiteng'u cha chifalume na kwa Mwana wanga Ungandolo!” ¹¹ Malaika vammalele váchidingwike chiteng'u cha chifalume na avala vasele ishilini na ncheche na avila viumbe ncheche vivêle na umi. Malaika anevo nkuhunama muyo chiteng'u cha chifalume, nkumwabudu Nnungu, ¹² uvahaula kuchidoni, “Amina! Nnungu wetu ánívaikila kuva na ukulu na lúnda na uweso na dimongo na kutumbyangwa na kushukuliwa na kweshimiwa, vyaka na vyaka! Amina!”

¹³ Anepo nsele yumo muavala vasele nkunguuja kuchidoni, “Dachi, vanu ava vavetenge majoho lanahe nni vanani na vâhelekenge kwachi?” ¹⁴ Nangu nkunyang'ula kuchidoni, “Nang'olo wangu, wako njo umaite.” Nang'e nkunguhaula kuchidoni, “Vanu ava nni avala vahalôka muibaniki ing'ulu. Vânilahahula majoho lavo na kulatenda kuva lanahe mwalehu kwa myadi ya Mwana wa Ungandolo. ¹⁵ Njo mana vâimilanga muyo chiteng'u cha chifalume changa Nnungu, uvantumikila nang'e chilo na muhi muing'ande yake. Na ayula aikála nchiteng'u cha chifalume ámbekala pamo na vanang'o na kuvachungu. ¹⁶ Na vanu anevo mwiko vakambekuva na indala kavila wala inyota, na liduva wala nanga palimbevalilila kavila wala kuchona chitukuta. ¹⁷ Kwa kuva, Mwana wanga Ungandolo avêle ching'ati chiteng'u cha chifalume ámbekuva nchungu wavo na ámbevalodya kudimbwimbwi dya medi la umi. Na Nnungu ámbevapukutanga mihodi yammalele mmeho lavo.”

8

Chihungo cha saba chivêle na muhuli

¹ Mwana wanga Ungandolo pakakambwile achila chihungo cha saba chivêle na muhuli, kulihunde nkunyalalika kwa muda wa nusu saa. ² Anepo nangu nkuvona malaika saba vaimilânga muyo mwanga Nnungu, nkupewa mapenga saba.

³ Nkuhaloka malaika yunji nkuimila pepi na chitala, akuno anyakwilè chateso cha sahabu, nkupewa ubani wohe uchinga aututumye chalumo na maombi la vanu vammalele va Nnungu, nchitala chivêle muyo chiteng'u cha chifalume. ⁴ Bahi lyohi lya aula ubani pamo na maombi la vanu va Nnungu nkututumila muha muyo mwa Nnungu, kuhaloka munkono mwa ayula malaika. ⁵ Anepo ayula malaika nkuchitwala achila chateso, nkuchombaja makala la moto wa pachitala, nkuchiyela pachilambo. Nkuhumila imeti na igagi na iungulumani ya ding'uva na nndengendo wa chilambo.

Malaika vâomba mapenga

⁶ Anepo avala malaika saba vavêle na mapenga saba nkulipanganiha kuwomba mapenga.

⁷ Malaika ntandi nkuwomba lipenga lyake. Anepo imbula ya mayanga na moto ukundanyike na myadi nkuyelwa pachilambo. Selusi imo ya chilambo nkupya, na selusi imo ya milandi na mahamba mavihi, vyammalele navinang'o nkupyanga.

⁸ Malaika wavili nanang'e nkuwomba lipenga lyake. Anepo chitukutuku chimo chivêle muchi lichinga likulu liyâka moto, nkuyahwa m'bahali, na selusi imo ya bahali nkuva myadi. ⁹ Selusi imo ya viumbe viikála m'bahali nkuhwanga, na selusi imo ya dimeli nkwindongeka.

¹⁰ Malaika watatu nkuwomba lipenga lyake. Anepo inondwa ing'ulu ichiyaka muchi mwenje nkuyangukila muselusi imo ya dihunde na dimbwimbwi dya medi. ¹¹ Na anepo inondwa íchemwa, “Kukalala.” Bahi selusi imo ya medi nkukalala, na vanu vohe vanakumbidile medi anelo nkuhwanga ing'anya ya ikaladi ya medi anelo.

¹² Malaika wa ncheche nkuwomba lipenga lyake. Anepo selusi imo ya liduva nkwindongwa chalumo na selusi imo ya mwedi na ya dinondwa. Bahi selusi anedyo dyondongwje nkuva lupi. Bahi selusi imo ya muhi nkuva nanga nng'anje na selusi imo ya chilo.

¹³ Anepo nangu nkunwona na kumpilikana chipungo yumo achiuluka muha namene kumahunde, wanonoha lidi wachidoni, “Ole wenu! Ole wenu! Ole wenu mmanu muaikála pachilambo ing'anya ya mapenga lavêle pepi kuwombwa na malaika avala vatatu vaisalidile.”

9

¹ Malaika wa nnyano nkuwomba lipenga lyake. Anepo nangu nkuyona inondwa ikanywêke kumahunde nkumatokela pachilambo. Inondwa anepo nkupewa ntukulo wa kulipondo livêle na ulehu ukee na ntululilo. ² Inondwa anepo nkuchimula lipondo anelyo.

Anepo nkututuma lyohi livêle muchi lyohi lya litanuli likulungwa, kuhlaloka nnipondo anelyo. Liduva na kumahunde nkuva na lupi ing'anya ya lyohi anelyo. ³ Amande nkuhumananga mulyohi anelyo, nkuhweneng'ana pachilambo akuno vapewijê dimongo muchi dya vivalavala. ⁴ Nkulaijwa vanawondongange wahi wala mimela wala nnandi wohowo, henga vavabanihe vanu vakávele na muhuli wa Nnungu mmalyenye lavo. ⁵ Amande avala nanga pavanaluhusiwiye kuvawalala anevo vanu, ıla vavabanihe kwa uhiku wa myedi nnyano. Na ipwateki yake yávele muchi ya chivalavala pannuma munu. ⁶ Na uhiku anevo vanu vâmbetaha kuhwa, henga kuhwa kukambevapata. Vâmbembelela namene kuhwa, henga kuhwa kumbevatukuta.

⁷ Anevo amande vávele muchi anyama uvavachema falasi vavikwije tayali kwa ing'ondo. Na mmyuti yavo múvele na vitukutuku vivêle muchi litaji lya sahabu na kumeho kwavo kúvele muchi kumeho kwa vanu. ⁸ Anevo amande vávele na ulindo muchi wa vamahe, na meno lavo lávele muchi la ahimba. ⁹ Na mmihuva vyavo múhinikwije na makakamba la kulichingila lavêle muchi lachitale. Na dimapa dyavo díumana muchi iumani ya mikoteni yohe iutángwa na falasi vatukutula kuing'ondo. ¹⁰ Anevo amande vávele na michila italóla muchi ya vivalavala. Na mmichila yavo múvele na dimongo dya kuvabaniha vanu kwa uhiku wa myedi nnyano. ¹¹ Anevo amande vávele na nfalume wavo, yani malaika wa alila lipondo livêle na ulehu ukee na ntululilo, na lina lya aneyo nfalume kwa Chieblaniya áchemwa Abadoni, na kwa Chigiliki áchemwa Apolioni, mana lake nkúwalala.

¹² Ole inandi inipita, henga ole yavili na ya tatu ikánambi.

¹³ Malaika wa sita nkuwomba lipenga lyake. Anepo nangu nkupilikana lidi ulihaloka n'dimembe ncheche divêle n'dindumba dya chitala cha sahabu chivêle muyo mwa Nnungu. ¹⁴ Alila lidi nkunnyaulila ayula malaika wa sita kuchidoni, "Vahungulange avala malaika ncheche vahungwije mmuto nkulu uchêmwá, Eflati." ¹⁵ Avala malaika ncheche nkuhunguliwa. Malaika anevo vâvikwije tayali kwajili ya lisaa anelyo na liduva anelyo na mwedi anevo na mwaka anevo uchinga vawalale selusi imo ya vanu. ¹⁶ Anepo nangu nkupilikana isabu ya makuwa la matiyala vavakwedile falasi, na isabu aneyo yávele milioni myambili. ¹⁷ Na mmaono anelo nívawene avala falasi chalumo na avala matiyala vavakwedile falasi anevo. Matiyala anevo vâwete makakamba la kulichingila mmihuva mwavo. Na makakamba anelo lavêle la langi yanahuvi muchi moto na lanjji lavêle la langi ya buluu na lanjano muchi dindimi dya moto wa baluti. Na myuti ya avala falasi ívele muchi myuti ya ahimba, na nkanya mwavo múhuma moto na lyohi na baluti iyâka. ¹⁸ Selusi imo ya vanu nkuwalalwa kwa vibaniho anevyo vitatu vinahumile nkanya mwa falasi anevo, yani moto na lyohi na baluti iyâka. ¹⁹ Kwa kuva, dimongo dya falasi anevo dívele n'dikanya dyavo na mmichila yavo. Michila yavo ívele na myuti ihulûla kuluma muchi nnyongo.

²⁰ Na vanu avala vakanawalelwe kwa vibaniho anevyo vitatu nanga pavanalekile kudiabudu disanamu divalikatapajije. Nanga pavanalekile kuvaabudu anamindenga na disanamu dya sahabu na dya madini la dihela na dya shaba na dya mayanga na dya milandi, dikábulula kulola wala kupilikana wala kuhwena. ²¹ Vanu anevo nanga pavanalekile kuwalala wala kulowa wala kutenda usalati wala kwiva.

10

Malaika na chitabu chijoko

¹ Anepo nkumwona malaika yunji avêle na dimongo wasulupuka kuhlaloka kulihunde. Malaika aneyo áhinikwije na lihunde, na mmuti mwake múvele na inyingamu na kumeho kwake kúnang'anyima muchi liduva na madodo lake lávele muchi dihichi dya moto. ² Na munkono wake ákamwile chitabu chijoko chihunukuliwije. Malaika aneyo nkumija ludodo lwake lwa kunkono m'bahali na ludodo lwa kunchinda nkuimija nchilambo. ³ Nkungulumana kwa lidi likulu muchi changulumana uhimba. Na paungulwime, nkupilikaniha ding'uva saba. ⁴ Na ding'uva anedyo saba padipilikanike, nangu nkulipanganiha kulemba álalá latongolewije. Henga nkupilikana lidi kuhlaloka kulihunde ulinguhaulila kuchidoni, "Malove anelo latongolewije na anedyo ding'uva saba lapihe unalalembe."

⁵ Bahi ayula malaika unimmwene waimila m'bahali na nchilambo, nkunyoloja nkono wake wa kunkono kuloja kulihunde. ⁶ Nkwapila kwa lina lya Nnungu avêle na umi ukávele na ntululilo, aumbile kumahunde na vitukutuku vyammalele vivêle kumahunde, Nnungu aumbile chilambo na vitukutuku vyammalele vivêle nchilambo, Nnungu aumbile bahali na vitukutuku vyammalele vivêle m'bahali, wahaula kuchidoni, "Uhiku wa kulindilila ùnihila! ⁷ Henga malaika wa saba pambekwomba lipenga lyake, anepo njo Nnungu pambe-latimisa makudungilo lake la sili, malinga chanavaahidite manabii vake vantumikidile."

⁸ Anepo nkupilikana kavila alila lidi lichihaloka kulihunde ulichidoni, “Hwena uka-chitwale achila chitabu chijoko chihunukuliwije, chivêle munkono mwa ayula malaika aimidile m’bahali na nchilambo.” ⁹ Nangu nkuhwena kwa ayula malaika nkunyuwa aning’e achila chitabu chijoko. Nang’e nkunguhaulila kuchidoni, “Chitwale uchilye. Nnitumbo lyako chimbekalala, henga nkanya mwako chimbeleleha muchi uchi.”

¹⁰ Bahi nangu nkuchitwala achila chitabu chijoko munkono wa ayula malaika nkuchilya. Panguchilile, nkanya mwangu chinileleha muchi uchi, henga panichimidile, chinikalala namene nnitumbo lyangu. ¹¹ Anepo anelo malidi nkunguhaulila kuchidoni, “Ulemelewa uhumye kavila unabii uvayâmba vanu va kila litawa na vanu va kila chilambo na vanu va kila luga na vafalume vammalele.”

11

Mashahidi vavili na imanga yanaswe

¹ Anepo nkuning’a imbalu ivêle muchi nnandi wa kupimila, nkunguhaulila kuchidoni, “Imila uhwene ukaipime Ing’ande yanga Nnunu na chitala na kuvavalanga vanu vamwabûdu Nnunu anemwo nkati. ² Henga luwani lwa pawelu lwa ing’ande aneyo unalupime, kwa kuva luwani anelwo vâpewije vanu va vilambo vinji. Vanang’o vâmbeitawala kwa dimongo imanga yanaswe kwa myedi alubaini na mbili. ³ Na nangu nguchinivatumeme mashahidi vangu vavili, akuno vawêtê magunila ing’anya ya lihindambi. Anepo mashahidi vâmbehumya unabii wa Nnunu kwa maduva alufu moja na myambili sitini.”

⁴ Anepo mashahidi vavili nni aila milandi mivili ya miseituni na avila vipanda vivili vya kuvikila vibatali vivêle muyo mwa Nang’olo aumbile chilambo. ⁵ Na munu akâlebela kuvaondonganga, anepo moto ûhuma n’dikanya dyavo na kuvapija amongo vao. Na uvila nni chalembelewa kuhwa munu woheyo alembêla kuvaondonganga. ⁶ Mashahidi anepo vâvele na dimongo dya kuhunga kumahunde uchinga imbula inatonye kwa maduva lammalele lavambekuva uvahumya unabii. Uchocho, vâvele na dimongo dya kupindikulanya medi kuva myadi, na vâvele na dimongo dya kuida na vibaniho vya kila namuna pachilambo kwa uhiku woheyo uvalembele.

⁷ Na pavambemalila kuyanaja ujumbe wa Nnunu, ayula nnyama wa kuyoha ahalôka nnipondo livêle na ulehu ukee na ntululilo âmbepanyana navo ing’ondo, koka avashinde na kuvawalala. ⁸ Na mituhi yavo imbekuva muindila ya imanga aila ing’ulu, yanavambwije Nang’olo wavo. Imanga aneyo kwa luga ya lifumbo ichemwa Sadoma na Misili. ⁹ Na vanu va kila lukolo na va kila litawa na va kila luga na va kila chilambo, vâmbeilola mituhi aneyo kwa uhiku wa maduva matatu na nusu, na ikambeluhusiwa kusikwa. ¹⁰ Vanu vaikâla pachilambo vâmbehangelala na kululutila ing’anya ya kuhwa kwavo. Vâmbeing’ana dinujo, kwa kuva, mashahidi anepo vavili vânivakambyakambya namene vanu vaikâla pachilambo. ¹¹ Henga bada ya maduva âlalâ matatu na nusu, Nnunu nkuvavehija imumu ya umi, avala mashahidi nkumilanga kwa madodo lavo, na vanu vammalele vachivalola nkuyopa namene. ¹² Mashahidi avala vavili nkupilikana lidi likulungwa kahaloka kulihunde ulivahaulila kuchidoni, “Idang’ana akuno!” Anepo nkutwaliwa muha kulihunde akuno vanyakuliwije na lihunde, na amongo vao uvalalola. ¹³ Muuhiku uwowo, nkuhumila nndengendo nkulu wa chilambo, na asilimiya kumi ya imanga nkubamoka, na vanu alufu saba nkuhwanga ing’anya ya nndengendo anepo wa chilambo. Na vanu vanaisalidile nkuyopa namene na kunombolela Nnunu wa kulihunde. ¹⁴ Ole yavili inipita, lola, ole yatatu ikambetima kuida!

Lipenga lya saba

¹⁵ Anepo malaika wa saba nkuwomba lipenga lyake. Bahi nkupilikanika malidi latumbwile kahaloka kulihunde, ulahaula kuchidoni, “Ufalume wa pachilambo hambi nni wa Nang’olo wetu na Kilisto wake. Nanang’e âmbetawala vyaka na vyaka!” ¹⁶ Na avala vasele ishilini na ncheche vaikalânga mmiteng’u vyavo vya chifalume muyo mwa Nnunu, nkuhunama uvamwabudu Nnunu, ¹⁷ uvahaula kuchidoni,

“Tûnakushukulu wako Nang’olo wetu, Nnunu Uvêle na Dimongo Dyammalele, Nnunu upwawije na unapwawije,

kwa kuva, ûditwete dimongo dyako ding’ulu, na kutandilika kutawala.

¹⁸ Vanu va vilambo vinji vânitunduwila,

henga gasabu yako inikamola.

Na hambi nni uhiku wa kuvahukumu vahwile,

na nni uhiku wa kuveng’a dinujo avala vakutumikidile, yani manabii vako na vanu vako vanaswe na vammalele vakueshîmu wako,

vanu vakulu na vakâvele vakulu.

Na nni uhiku wa kuvaondonganga avala vaondongânga chilambo!”

¹⁹ Anepo Ing'ande ya Nnugu ivêle kulihunde nkuchimulwa, na Lisanduku lya Lilailano lyake nkwonkana anemwo nng'ande. Bahi nkuhumila imeti na igagi na iungulumi ya ding'uva na nndengendo wa chilambo na imbula ya mayanga yohe namene.

12

Mmahe na liyoka

¹ Anepo nkwonkana chimaiho chikulu aneko kulihunde. Kúvele na mmahe anawajijwe liduva, na mwedi úvele pahi madodo lake, na mmuti mwake mwávele litaji lya dinondwa kumi na mbili. ² Mmahe aneyo ávele na chitumbo, na ánakuta ing'anya ya uchungu na ipwateki ya kuvaleka.

³ Anepo nkwonkana chimaiho chinji muha kulihunde. Kúvele na liyoka likulungwa namene lyanahuvi linavele na myuti saba na dimembe kumi. Na kila muti úvele na litaji. ⁴ Na nchila wake nkukwekweleha selusi ya dinondwa dya kumahunde na kudimatohija pachilambo. Alila liyoka nkuimila muyo mwanga ayula mmahe anavele pepi na kuvaleka uchinga akávaleka tu ammile aneyo mwana. ⁵ Anepo ayula mmahe nkummaleka mwana wa chilume ambevitawála vilambo vinji vyammalele kwa isimbo ya chitale. Henga ayula mwana nkutwaliwa, nkupelekejwa kwanga Nnugu, pachiteng'u chake cha chifalume. ⁶ Ayula mmahe nkutukutula kulilanga pachinu panapatayalishije Nnugu uchinga achungwe aneko kwa maduva alufu moja na myambili na sitini.

⁷ Bahi kúvele na ing'ondo aneko kulihunde. Mikaili na malaika vake nkupanyana na alila liyoka, na alila liyoka nalinang'o chalumo na malaika vake, nkupanyana navo. ⁸ Henga alila liyoka nkulemwa, nang'e chalumo na malaika vake nkua nanga pavavele na pachinu pakuikala aneko kulihunde. ⁹ Bahi alila liyoka likulu nkuvingangwa. Liyoka anelyo nni ayula nnyongo wa kala achêmwá, Ibilisi au Nanchindenga, avalambila vanu vammalele va pachilambo. Nang'e chalumo na malaika vake nkuyahwa pachilambo.

¹⁰ Bahi anepo nangu nkupilikana lidi likulu kuhaloka kulihunde, ulichidoni, "Hambi upohi na dimongo na Ufalume wa Nnugu wetu na mamulaka langa Kilisto wake, vinikamola. Kwa kuva, ayula avasitáki vatumishi avetu chilo na muhi pameho panga Nnugu ányahwa pachilambo. ¹¹ Vanang'o vâninshinda Nanchindenga kwa dimongo dya myadi ya Mwana wanga Ungandolo na kwa kuhweneha kuumya ushuhuda kunnyamba Yesu. Vanang'o vávele tayali ata kuhwa, ing'anya maisha la apano pachilambo válawene kuva chikee chinu chamana. ¹² Bahi ing'anya ya anelyo, kumahunde kuhangalale chalumo na vyammalele viikála kumahunde! Henga ole wenu mwenu muikála nchilambo na m'bahali!

Kwa kuva, aneyo Ibilisi ásulupukidile kwenu mwenu, akuno avèlè na gasabu ing'ulu, ing'anya ánimala kuva áisaliwiye chihi na uhiku kadiki." ¹³ Bahi alila liyoka paliwene kuva liyahijwe pachilambo, nkutandilika kumpapatilila ayula mmahe ammaléke mwana wa chilume. ¹⁴ Henga ayula mmahe nkupewa dimapa dimbili divèle muchi dya chipungo nkulungwa, uchinga auluke kuhwena kulilanga pachinu apala panatayalishiwije, kulehu na alila liyoka, koka achungwe aneko kwa uhiku wa myaka mitatu na nusu.* ¹⁵ Bahi alila liyoka nkuhumya medi lohe muchi muto kuhaloka nkanya mwake uchinga lammwikile ayula mmahe na kunnyola muchi livambwe. ¹⁶ Henga alisi nkunyangata ayula mmahe, nkuyahama muchi kanya na kuumila aula muto unahaleke nkanya mwa alila liyoka. ¹⁷ Bahi alila liyoka nkummisija ayula mmahe, nkuhwena unapanyana ing'ondo na vavana vanji va ayula mmahe, yani vanu avala vadipilikána amuli dya Nnugu na kuhweneha kuumya ushuhuda kunnyamba Yesu Kilisto. ¹⁸ Bahi alila liyoka nkuimila kunnyangi, nnyenje bahali.

13

Vanyama vavili vakúkanganya

¹ Anepo nangu nkumwona nnyama wahuma m'bahali. Nnyama aneyo ávele na myuti saba na dimembe kumi. Na kila lupembe lúvele na litaji, na kila muti úlembwije lina lya kunkufulu Nnugu. ² Nnyama aneyo unimmwene álandene na usuvi, henga madodo lake lávele muchi la nnyama wa kuyoha uvanchema dubu, na kanya yake ívele muchi ya uhimba. Alila liyoka nkutenda aneyo nnyama áave na dimongo malinga dyake na chiteng'u cha chifalume malinga chake na mamulaka makulungwa malinga lake. ³ Muti umo wa aneyo nnyama úvele muchi úniondongwa namene, henga chilonda chake chinavele cha hatali ya kuhwa chinipona tayali. Bahi vanu vammalele va pachilambo nkunkangana aneyo nnyama na kunnondola. ⁴ Anepo vanu nkutandilika kulyabudu alila liyoka ing'anya

* **12:14** Nsitali auno kwa Chigiliki úlembwije uvila, uhiku na mahiku na nusu uhiku. Na isabu aneyo nni sawa na myaka mitatu na nusu au maduva alufu moja na myambili sitini.

límpele aneyo nnyama mamulaka lake. Uchocho, nkumwabudu aneyo nnyama uvahaula kuchidoni, “Nnani alandána na nnyama ayuno? Nnani ambehulúla kupanyana nawe ing'ondo?”

⁵ Aneyo nnyama nkupewa uweso wa kutangola malove la kulitupya na malove la kunkufulu Nnungu. Nkupewa na mamulaka la kutawala kwa myedi alubaini na mbili. ⁶ Bahi aneyo nnyama nkutandilika kunkufulu Nnungu, na lina lyake na pachinu páikàlà pamo na avala vaikála kulihunde. ⁷ Nkupewa uweso wa kupanyana na vanu va Nnungu, na kuvashinda. Nkupewa na mamulaka la kuvatawala vanu vammalele, vanu va kila litawa na kila lukolo na kila luga na kila chilambo. ⁸ Vanu vammalele vaikála pachilambo vâmbemwabudu, yani vanu avala vakálembwije malina lavo Nchitabu cha Umi kutandikila pachiumbwije chilambo. Na chitabu anecho nni cha Mwana wanga Ungandolo asinjijwe. ⁹ Munu avêle na makutu la kupilikana, na alapilikane alano.

¹⁰ Munu woheyo akudungiwije kuhungwa, achiabungwe.

Na munu woheyo akudungiwije kuwalalwa kwa upanga, achiawalwe.

Bahi ing'anya anelyo, vanu va Nnungu vâlebelewa vapilile na kuva na ing'ulupa.

¹¹ Anepo nangu nkumwona nnyama yunji wavili wahundukuka muulongo. Nnyama aneyo ávele na dimembe dimbili dinavele muchi dyanga ungandolo, henga átangola muchi liyoka. ¹² Nang'e nkutumila mamulaka lammalele lapewije na ayula nnyama ntandi, álatumile badala yake.* Áchilasisijwe chilambo chammalele na vammalele vaikála pachilambo vâmwabudu ayula nnyama ntandi ánavele na likwanda lya chilonda cha hatali ya kuhwa. ¹³ Nnyama ayula wavili nkutenda chimaiho chikulu cha lisaibu, mpaka nkutenda moto usulupuke kusaloka kulihunde mpaka pachilambo, pameho la vanu vammalele. ¹⁴ Nkuvalambila vanu vaikála pachilambo kwa vimaiho vyahululihijwe kuvitenda badala ya ayula nnyama ntandi. Nkuvahaulila vanu vaikála pachilambo vakatapaje sanamu kwa eshima ya ayula nnyama ntandi anaondongwije kwa upanga, henga nkulama. ¹⁵ Anepo ayula nnyama wavili nkupewa dimongo dya kuing'a umi sanamu aneyo uchinga itangole, na vammalele vahitile kuiyabudu aneyo sanamu, vawalalwe. ¹⁶ Nnyama aneyo nkuvanamatija vanu vammalele vataywe muhuli mmakono lavo la kunkono na mmalyenye lavo, vanu vammalele va mana na vakee va mana, akúpata na amahuvani, vatumwa na vakee vatumwa, ¹⁷ uchinga anapwawe munu ambehulúla kusuma au kusumisa chitukutuku bila kuva na muhuli anewo. Na muhuli anewo nni lina lya nnyama aneyo au namba diimila badala ya lina anelyo.

¹⁸ Apano pâlebelewa lúnda. Na munu woheyo avêle na ding'ano adyelewe namba adino diimila badala ya lina lya aneyo nnyama, kwa kuva, namba anedyo diimila badala ya munu fulani. Na namba aneyo nni myasita sitini na sita.

14

Luhimu lwa vanu vapohijwe

¹ Anepo nangu nkumwona Mwana wanga Ungandolo aimidilè Nnichingwa lya Sayuni, chalumo na vanu laki moja na alufu alubaini na ncheche, na mmalyenye la vanu aneyo múlembwije lina lya Mwana wanga Ungandolo na lina lya Atatake. ² Anepo nangu nkupilikana lidi likulungwa kusaloka kulihunde, uliungulumana muchi lidi lya medi lohe lahelelekêla kumakobikobi au muchi lidi lya ing'uva. Lidi anelyo lípilikanike muchi lidi yya vakúwomba ving'wenyang'wenya pavaomba ving'wenyang'wenya vyao. ³ Avala vanu laki moja na alufu alubaini na ncheche nkuimba luhimu lwahambi muyo mwa chiteng'u cha chifalume na muyo mwa vumbe ncheche vivêle na umi na muyo mwa vasele ishilini na ncheche. Na wala nanga munu anahulwile kulihunda luhimu anelwo, ikánave chihi avala vanu laki moja na alufu alubaini na ncheche vakombolewije pachilambo. ⁴ Vanu aneyo nni avala vakálihakangije muchi chivalihakajanga vanu valála ugoni, henga váhwenehije chihi kukulupika muchi chivakulupika vanu vakámmaite nnume au mmahe, kwa kunnondola Mwana wanga Ungandolo kila pachinu páchivalòjà. Vanu aneyo vânikombolwa kusaloka muvanu vanji uchinga vâave vatandí kuhumywa kwanga Nnungu na kwa Mwana wanga Ungandolo malinga sadaka ya mavuno matandi. ⁵ Vanang'o nanga pavanawahite kulambila na wala nanga pavanavele na likosa lyohelyo.

Vatumishi vatatu

⁶ Anepo nangu nkumwona malaika yunji wauluka kumahunde. Malaika aneyo ávele na Malove Lambone lavêle na uhiu vyaka na vyaka, la kuvahubilila vanu vaikála pachilambo, vanu va kila chilambo na va kila lukolo na va kila luga na va kila litawa. ⁷ Aneyo malaika

* 13:12 Kwa Chigiliki nsitali auno ùhaua kuva, “Nkutumila dimongo dyammalele dya ayula nnyama ntandi muyo mwake,” henga mana la malove anelwo, “muyo mwake,” nni badala yake au kwajili yake.

nkutangola kwa lidi likulungwa wachidoni, “Nnyopange Nnungu na kuntumbyanga, kwa kuva, uhiku wa hukumu yake ùnikamola. Mwabudu nang’e aumbile kumahunde na chilambo na bahali na dimbwimbwi dya medi.”

⁸ Anepo nkuhaloka malaika yunji wavili watangola kuchidoni, “Inimatohwa! Imanga aila ing’ulu ya Babeli* inimatohwa mwalehu. Kwa kuva, ivitendile vilambo vyammalele vikumbile divayi dya usalati wake, usalati uida na gasabu ya Nnungu.”

⁹ Anepo nkuhaloka malaika yunji watatu watangola kwa lidi likulu wachidoni, “Munu woheyo amwabudu ayula nnyama ntandi na sanamu yake, na kutaywa muhuli wake palyenye lyake au munkono wake, ¹⁰ aneyo nanang’e àmbekumbila divayi dya gasabu ing’ali namene ya Nnungu itaijwe nchikombe cha asabu ya Nnungu. Munu malinga aneyo àmbebanihwa mmoto wa baluti, muyo mwa malaika vanaswe na muyo mwa Mwana wanga Ungandolo. ¹¹ Na lyohi lya anewo moto wa kubanihija limbetutuma vyaka na vyaka. Na avala vachimwabudu ayula nnyama na sanamu dyake, chalumo na munu woheyo ataijwe muhuli wa lina lya nnyama aneyo, vakambeyewelega kananga liduva limo, chilo na muhi.”

¹² Bahi ing’anya ya anelyo, vanu va Nnungu vàmbelewa vapililile ibaniki na kudikamula amuli dya Nnungu na kuhweneha kunkulupila Yesu.

¹³ Anepo nangu nkupilikana lidi kihaloka kulihunde ulihaula kuchidoni, “Lemba malove alano, ‘Wasa kwa vanu avala vâhwa vino akuno uvankulupila Nang’olo!’ ” Na Umumu Wanaswe àtangola kuchidoni, “Elo, nni muhiu. Vàmbeyelela kihaloka muibaniki yavo, ing’anya matendo lavo làmbeonekana.”

Mafuno la pachilambo

¹⁴ Anepo nangu nkulyona lihunde lyanahe muyo mwangu, na nnihunde anelyo múikele chiumbe achila chíchionekana kuva muchi Mwana wa Munu. Mmuti mwake múvele na litaji lya sababu, na munkono mwake ányakwile mundu ukôla wa kufunila. ¹⁵ Anepo nkwiwa malaika yunji kihaloka mu Ing’ande ya Nnungu, nkutangola kwa lidi likulu wannyaulila ayula aikêle nnihunde wachidoni, “Twala mundu wako utandilike kufuna, kwa kuva, uhiku wa mafuno ùnikamola, na mafuno la pachilambo làvele tayali kufunwa.” ¹⁶ Bahi ayula aikêle nnihunde, nkunyoloja mundu wake pachilambo, chilambo nkufunwa. ¹⁷ Bahi nkwiwa malaika yunji kihaloka mu Ing’ande yanga Nnungu ivêle kulihunde, na malaika aneyo nanang’e ányakwile mundu ukôla namene wa kufunila.

¹⁸ Anepo nkwiwa malaika yunji kihaloka pachitala, na malaika aneyo nni nkúmilila moto wa pachitala. Nkutangola kwa lidi likulu wannyaulila ayula malaika avêle na mundu ukôla wa kufunila wachidoni, “Twala mundu wako ukahepe sabibu dya nsabibu wa pachilambo, kwa kuva, sabibu dyake tayali dinitandeka.” ¹⁹ Ayula malaika nkunyoloja mundu wake pachilambo, nkuhepa sabibu dya nsabibu wa pachilambo na kuditaya nnipondo likulu lya kuminyila, lipondo liombêle gasabu ya Nnungu. ²⁰ Adila sabibu díminyiwije nnipondo livêle pawelu imanga, na myadi nkukulula kihaloka nnipondo anelyo mpaka kuhwikila ulehu wa kilometa myatatu. Na ulehu wa aila myadi kuhwena muha úvele malinga futi nnyano.

15

Malaika saba na vibaniho saba

¹ Anepo nangu nkuchona chimaiho chinji chikulu cha kukanganya aneko kulihunde. Níwawene malaika saba vanyakwile vibaniho saba. Na vibaniho aneyo njo vínavele vya ntululilo, kwa kuva, vibaniho aneyo nni avila vyambevutimila Nnungu kutimilisa gasabu yake. ² Anepo nangu nkuchona chinu chivêle muchi bahali ya chilolo ikundayike na moto. Nkuvona na avala vashindile ayula nnyama ntandi na sanamu yake chalumo na namba diimila badala ya lina lyake. Vanu aneyo váimidile m’bahali ya chilolo akuno vanyakwile ving’wenyang’wenya vyavapele Nnungu. ³ Vanu aneyo váimba luhimu lwanga Musa ntumishi wanga Nnungu, na luhimu lwa Mwana wanga Ungandolo, uvachidoni, “Wako Nang’olo wetu, Nnungu Uvêle na Dimongo Dyammalele, matendo lako ni makulungwa na lànakanganya! Wako Nfalume wa vilambo vyammalele, dindila dyako nni dya haki na dya uhiu!

⁴ Wako Nang’olo, nanga munu akákuyopa wako, na wala nanga munu akákutumbyanga wako! Kwa kuva, wako weka nni Wanaswe.

* **14:8** Apano Yohana àlebile Babeli, na inahululika kuva àtumidile luga ya mpiho kuyamba imanga ya Loma. Na àtongoledile kuyamba usalati wa Loma ing’anya ya kuvanamatiya vanu vamwabudu Nfalume wa Loma malinga Nnungu.

Vilambo vyammalele vimbekwida unakwabudu wako, kwa kuva, matendo lako la haki lanihumukuliwa!”

⁵ Bada ya anelo, nkuyona Ing'ande yanga Nnungu aneko kulihunde, yani N'gongwe wa Lilailano lya Nnungu. ⁶ Bahi avala malaika saba vanyakwile vibaniho saba nkuhumang'ana mu Ing'ande yanga Nnungu. Malaika anevo vawetenge dinguwu dihahwike namene na kung'anyima namene, na vahungile mikanda ya sahabu mmihuva vyao. ⁷ Bahi chiumbe chimo muavila ncheche vivèle na umi, nkuveng'a avala malaika saba dibakuli saba dya sahabu diombèle gasabu yanga Nnungu, avèle na umi ukee na ntululilo. ⁸ Anepo Ing'ande yanga Nnungu nkuombala lyohi lihalokéne na ukulu wanga Nnungu na dimongo dyake. Na nanga munu anahulwile kuinjila mu Ing'ande yanga Nnungu mpaka avila vibaniho saba vya avala malaika saba pavitimisijwe.

16

Dibakuli saba dya gasabu yanga Nnungu

¹ Anepo nangu nkupilikana lidi likulungwa kuhaloka mu Ing'ande yanga Nnungu ulivahaulila avala malaika saba kuchidoni, “Hweneng'ana mukadikung'une pachilambo anedyo dibakuli saba dya gasabu yanga Nnungu.”

² Malaika ntandi nkukung'unila bakuli yake pachilambo. Anepo vanu nkumelwa na mapoti lapwatéka namene. Vanu anevo vanamelwije na mapoti nni avala vanataijwe mihuli wa ayula nnyama na avala vachiabudu sanamu yake.

³ Malaika wavili nkukung'unila bakuli yake m'bahali. Medi nkupindikuka kuva muchi myadi ya munu ahwile, na viumbe vyammalele vivèle na umi vya m'bahali nkuhwanga.

⁴ Malaika watatu nkukung'unila bakuli yake n'dihunde na n'dimbwimbwi dya medi, na medi lake nkupindikuka kuva myadi. ⁵ Anepo nangu nkupilikana malaika nkwiimilila medi wachidoni,

“Wako Wanaswe, upwawije na anapwawije, wako nni mwene haki, kupapatana na namuna chihukumite.

⁶ Kwa kuva, vanu anevo vawwadilenge myadi ya vanu vako vanaswe na ya manabii vako. Bahi ing'anya ya anelyo, hambu wako uvakumbijije myadi, na anevo vanu vanivaikila kutendewa uchocho.”

⁷ Anepo nangu nkupilikana lidi ulihaloka pachitala ulichidoni, “Wako Nang'olo wetu, Nnungu Uvéle na Dimongo Dyammalele, wako uhumya hukumu dya uhiu na dya haki!”

⁸ Malaika wa ncheche nkukung'unila bakuli yake nniduva. Anepo liduva nkupewa dimongo dya kuvapija vanu kwa chitukuta chake. ⁹ Vanu anevo nkupijwa na chitukuta anecho mpaka kulikufulu lina lyanga Nnungu avèle na dimongo dya kuviamulu vibaniho anevyo. Anepo vanu nanga pavanalekile masambi lavo na kumpindikukila Nnungu uchinga vantumbyange.

¹⁰ Malaika wa nnyano nkukung'unila bakuli yake pachiteng'u cha chifalume changa ayula nnyama ntandi, na ufalume wake nkuhinikwa na lupi. Vanu nkatandilika kulilumanya dindimi dyavo ing'anya ya kupwateka. ¹¹ Nkunkufulu Nnungu wa kulihunde ing'anya ya ipwateki yavo na alala mapoti lavo, henga nanga pavanalekile matendo lavo lahakalenge.

¹² Malaika wa sita nkukung'unila bakuli yake mmuto nkulu wa Eflati. Medi la muto anepo nkunywa uchinga ikatapajwe indila kwajili ya vafalume vahaloka m'bali wa kumanga. ¹³ Anepo nangu nkuvona anamindenga vatatu vavèle muchi vitowe uvahaloka nkanya mwanga alila liyoka na nkanya mwanga ayula nnyama ntandi na nkanya mwanga ayula nabii wa kulambila. ¹⁴ Anamindenga anepo njo vaténda vimaiho vya masaibu. Na njo vahwéna kwa vafalume vammalele va pachilambo na kuvakunganya uchinga vapanyane ing'ondo nniduva alila likulu lyanga Nnungu Avèle na Dimongo Dyammalele.

¹⁵ Nang'olo ahaula kuchidoni, “Lola, nangu mbekwida muuhiku umukaumaite muchi chaida nkwiwa! Wasa munu ayula áva meho na kudivika tayali dinguwu dyake uchinga anaonge mwandu na kulitaya dihoni muyo mwa nana.”

¹⁶ Avala anamindenga nkuvakunganyija avala vafalume pachinu pachémwa kwa Chieblaniya, Alumagedoni.

¹⁷ Malaika wa saba nkukung'unila bakuli yake kumahunde. Anepo nkupilikanika lidi likulu kuhaloka mu Ing'ande yanga Nnungu, pachiteng'u cha chifalume ulihaula kuchidoni, “Vino hukumu inikamilika!” ¹⁸ Anepo nkuhumila imeti na igagi na iungulumani ya ing'uva. Nkuhumila na ndengendo nkulu wa chilambo ukambiwahi kuumila kutandikila vanu pavatandilike kuikala pachilambo. ¹⁹ Na imanga aila ing'ulu Babeli nkuyavanyika sehemu dinatu, na dimanga dya vilambo vyammalele nkwendongwa. Bahi

Nnungu nanga panailuvalidile imanga aneyo ing'ulu, henga áikumbijije chikombe chivéle divayi dya gasabu yake ing'ali. ²⁰ Na visiwa vyammalele nkuwalawala, na machinga lammalele nanga palanaonekene kavila. ²¹ Anepo imbula ya mayanga makulungwa nkuvatonyela vanu, na kila liyanga lívele na kilo malinga amsini. Vanu anevo nkunkufulu Nnungu ing'anya ya anecho chibaniho cha imbula ya mayanga, kwa kuva, chibaniho chake chivéle cha kuyoha namene.

17

Kahaba nkulu na nnyama

¹ Anepo nkulhaloka malaika yumo muavala saba vanyakwíle dibakuli saba dya sahabu, nkunguhaulila kuchidoni, “Ida nikulanguje chambehukumiwa ayula kahaba nkulungwa, yani imanga aila idengwíje ching'ati dihunde dyohe. ² Vafalume va pachilambo vánílala nawe, na vanu vaikála pachilambo váníkalewa divayi dya ukahaba wake.”

³ Bahi kwa dimongo dya Umumu wa Nnungu nangu nkuhwena, ayula malaika nkungutwala nkungupelekeja kulilanga. Aneko nkumwona mmahe amwikéle nnyama wanahuvi namene, analemwíje mummili wammalele malina la kunkufulu Nnungu. Nnyama aneyo ávele na myuti saba na dimembe kumi. ⁴ Aneyo mmahe áwete dinguwo dya langi ya chifalume, yani langi ya sambalau na ya nahuvi, na álipambile kwa sahabu na mayanga lagalika na lulu. Na munkono mwake ányakwíle chikomwe chikatapajijwe kwa sahabu, chiombéle ukahaba wake na matendo lake lahakalenge la kunchima Nnungu. ⁵ Na mulyenye lyake lílembwíje lina livéle na lifumbo, “IMANGA ING'ULU BABELI, MAMA WA MAKAHABA NA WA ÁLALÁ LANCHÍMA NNUNGU PACHILAMBO.” ⁶ Nangu nkumwona ayula mmahe akelewiye myadi ya vanu va Nnungu, yani vanu vawaléwe ing'anya ya ushuhuda wavo kwajili ya Yesu.

Panimmwene, nangu nkukangana namene. ⁷ Ayula malaika nkunguuja kuchidoni, “Mwadachi unakangana? Nangu nguchinikuhailile sili ya aneyo mmahe na ya aneyo nnyama annyakwíle, avéle na myuti saba na dimembe kumi. ⁸ Ayula nnyama ummwéne, ánipwawa anepo kala, henga vino akapali. Na nnyama aneyo vino ávele pepi kuhuma nnipondo livéle na ulehu ukee na ntululilo na kuhwena unaondongwa mwalehu. Na vanu vaikála pachilambo, yani vanu avala vakálembwíje malina lavo Nchitabu cha Umi kutandikila pachiumbwíje chilambo, vambekangana pavambemwona aneyo nnyama, kwa kuva, ánipwawa anepo kala, henga vino akapali, na achiaide kavila!

⁹ Apano nni pálembelawa ding'ano na lúnda. Aila myuti saba nni machinga saba láikála ayula mmahe. ¹⁰ Uchocho, aneyo myuti saba nni vafalume saba. Vafalume nnyano muanevo tayali váníyanguhwa, henga wa sita ávechinkutawala na wa saba bado akánambikwida. Na aneyo nfalume wa saba pambekwida, ámbekala chihi kadiki. ¹¹ Ayula nnyama anapwawíje anepo kala, henga vino akapali, nang'e nni nfalume wa nane, na nni yumo wa avala vafalume saba,* nanang'e áhwena unaondongwa mwalehu.

¹² Na adila dimembe kumi dyudiwene nni vafalume kumi vakánambitandikila kutawala, henga vambepwechela mamulaka la kutawala muchi vafalume chalumo na ayula nnyama kwa uhiku kadiki. ¹³ Anepo vammalele kumi vavele chihi na likudungilo ulimo, yani kumwing'a ayula nnyama dimongo dyavo na mamulaka lavo. ¹⁴ Vambepanyana ing'ondo na Mwana wanga Ungandolo, henga Mwana wanga Ungandolo ámbevalema kwa kuva, nang'e nni Nang'olo wa anang'olo na Nfalume wa vafalume. Mwana wanga Ungandolo ámbepanyana ing'ondo na anepo vafalume akuno avéléle pamo na vanu vake vakulupíka namene, vávachemilé na kulitandolela.”

¹⁵ Anepo ayula malaika nkunguhailila kuchidoni, “Adila dihunde dyudiwene apala páikála ayula kahaba, nni vanu va kila chilambo na va kila litawa na va kila luga. ¹⁶ Adila dimembe kumi dyudiwene chalumo na ayula nnyama, vambensunalila ayula kahaba koka vampakanyole vyammalele vyavenavyo na kunneka chihi mwandu. Vambetang'una inyama ya mmili wake na kupija maisalilo lake mmoto. ¹⁷ Kwa kuva, Nnungu ádadile mmitima yavo likudungilo lya kutimisa makudungilo lake, yani vayambukilane kumwing'a ayula nnyama mamulaka lavo la kutawala mpaka palambetimila malove la Nnungu. ¹⁸ Na ayula mmahe ummwéne, nni imanga aila ing'ulu ivatawála vafalume va pachilambo.”

18

*Kwondongwa kwa imanga ya Babeli**

* **17:11** Apano palembwíje kwa Chimakonde, “yumo wa avala saba,” ínahululika kuva, aneyo nfalume akee yumo wa avala vafalume saba, henga nni nfalume yunji alandána navo. * **18:** Kuyamba imanga ya Babeli lola Uhunulo 14:8.

¹ Bada ya anelo, nangu nkumwona malaika yunji wasulupuka kahaloka kulihunde. Malaika aneyo àvele na dimongo ding'ulu, na chilambo chammalele nkung'anyima ing'anya ya ukulu wake. ² Aneyo malaika nkunonoha lidi wachidoni,

“Inimatohwa! Babeli, imanga aila ing'ulu inimatohwa mwalehu!
Hambi ijukile kuva kaya ya anamindenga va kila namuna,
na ijukile kuva kaya ya vyuni vyammalele vichafu na najisi.

³ Kwa kuva, vilambo vyammalele vikumbidile
divayi dya usalati wa imanga aneyo, usalati uida na gasabu yanga Nnungu.
Vafalume va pachilambo vānilala nawe
na vakūchuusa va pachilambo vāpete dimali ing'anya ya dimali dyohe dyavenandyo.”

⁴ Anepo nangu nkupilikana lidi linji kahaloka kulihunde ulichidoni,
“Mwenu mmanu vangu, ukananga muimanga aneyo,
uyopa mūnakumila masambi lake na kupata vibaniho vimbeikōja imanga aneyo.

⁵ Kwa kuva, masambi la imanga aneyo lāvechinkuhweneha namene mpaka kuhwika kulihunde,
na Nnungu nanga paluvalidile matendo lahakalenge la imanga aneyo.

⁶ Itendelange imanga aneyo malinga chiintendedile mwenu.
Na àlālā laintendedile mwenu, ilipange myanda mivili.

Imanga aneyo ínkolowedile mwenu chikombe cha ibaniki,
bahi na mwenu ikolowele myanda mivili.

⁷ Kupapatana na namuna chilitumbyenge na kuling'a laha,
bahi ing'e imanga aneyo ibaniki na lihindambi kwa namuna uyoyo.

Imanga aneyo lihaulila yenye kuva,

‘Nangu ngūikala nchiteng'u cha chifalume muchi malukiya,
na wala nikee nannidi na wala nikambekuva na lihindambi wala kadiki.’

⁸ Bahi ing'anya ya aneyo, vibaniho avino vīmbenyidila chihi liduva limo, kuhwa na lihindambi na indala.

Pamo na anelo, imanga aneyo imbepijwa moto,

kwa kuva, Nang'olo Nnungu wetu aihukūmu imanga aneyo àvele na dimongo.”

⁹ Vafalume va pachilambo valombēne na kulihangalaja na imanga aneyo vāmbeikutila na kuikutangila, pavambelyona lyohi lya moto wa kupya kwa imanga aneyo. ¹⁰ Vāmbeimilanga kulehu uvayopa ibaniki ya imanga aneyo akuno uvachidoni, “Ole wako! Ole wako, imanga ing'ulungwa ya Babeli, imanga ivēle na dimongo! Kwa kuva, kwa uhiku chihi kadiki, hukumu yako inikamola!”

¹¹ Vakūchuusa va pachilambo vāmbekuta na kuikutangila imanga aneyo, kwa kuva, nanga munu ambesūma kavila vitukutuku vyavo, ¹² malinga sahabu na madini la hela na mayanga lagalika na lulu na dinguvo dikatapēle ditotwije na usi ukatapēle wa halili na wa kitani na dinguvo dikatapēle dya langi ya sambalau na ya nahuvi namene, na milandi yammalele inung'ila saana na kila chombo chikatapajijwe kwa dimembe dya unembo na kwa milandi igalika namene na kwa shaba na kwa chitale na kwa mayanga la malumalu, ¹³ na n'dalasi na vitakilo, na ubani na mahuta la kunung'ila na uvumba na divayi na mahuta la nseituni na uhu ukatapēle na ngano na ang'ombe na angandolo na falasi na mahukoteni iutāngwa na falasi na ata miili na disungu dya vanu, yani vatumwa.

¹⁴ Na aneyo vakūchuusa vāmbeihaulila imanga aneyo kuchidoni, “Mambo àlālā lakatapēle luchitamwa namene kulapata, hambi lāniwalawala. Na vitukutuku vyammalele vya kugalika namene na vya kukatapala, vīniyahika, wala nanga paumbevyona kavila.”

¹⁵ Vakūchuusa vapēte dimali kupapatana na imanga aneyo, vāmbeimila chihi kulehu uvayopa ibaniki ya imanga aneyo. Vāmbekuta na kuikutangila imanga aneyo, ¹⁶ uvahaula kuchidoni, “Ole wako! Ole wako, wako imanga ing'ulungwa! Wako úwala dinguvo ditotwije kwa usi ukatapēle pamo na dinguvo dikatapele dya langi ya sambalau na yanahuvi namene. Wako úpambwa kwa sahabu na mayanga la kugalika na lulu! ¹⁷ Kwa kuva, kwa uhiku kadiki, dimali dyammalele dīniwalawala.”

Vakūloja vammalele va dimeli na amyanda vao, na amadengo vammalele va n'dimeli na vammalele vapāta dimali kupapatana na bahali, vāmbeimilanga chihi kulehu. ¹⁸ Pavambelyona lyohi lya moto wa kupya kwa imanga aneyo, vāmbekuta uvachidoni, “Imanga ntwani imbelandāna na imanga aino ing'ulungwa!” ¹⁹ Vāmbelimwadihangila litutunga mmyuti yavo, uvakuta na kulikutangila, uvachidoni, “Ole wako! Ole wako, wako imanga ing'ulungwa! Vanu vammalele vavēle na dimeli m'bahali vāpete dimali ing'anya ya dimali dyako dyohe. Henga kwa uhiku kadiki, dimali dyako dyammalele dīniwalawala.”

²⁰ “Mwenu mma kulihunde na mmanu mma Nnungu chalumo na mitume na manabii vake, hangalalanga kwajili ya mambo lahumidile muimanga aneyo, kwa kuva, Nnungu àniihukumu imanga aneyo kupapatana na namuna chiintendeledile mwenu!”

²¹ Anepo malaika yumo avèle na dimongo nkunyanyula liyanga livèle muchi liyanga likulungwa lya kuhayila. Nkuliya m'bahali, wahaula kuchidoni, “Uvila nni chiimbeyahwa kwa dimongo imanga ing'ulungwa ya Babeli na ikambekwonekana kavila. ²² Wako imanga ya Babeli, malidi la vanu vaimba na vaômba ving'wenyang'wenya na filimbi na mapenga lakambepilikanika kavila nkati mwako. Na nanga fundi woheyo wa madengo lohelo ambeonekâna kavila nkati mwako, wala kananga lidi lya liyanga lya kuhayila. ²³ Nng'anje wa chibatali ukambeonekana kavila nkati mwako. Na wala mukambepilikanika kavila malidi la vanu valômba au valômbwa, uvahangalala. Ìmbekuva uchocho ing'anya akúchuusa vako vávelenge na dimongo ding'ulu pachilambo, na vanu va vilambo vyammalele vânilambilwa kwa uhavi wako, ²⁴ na nkati mwako müonekene myadi ya manabii na ya vanu va Nnungu chalumo na myadi ya vanu vammalele vawalêlwe pachilambo.”

19

Ihangaladi aneko kulihunde

¹ Anepo nangu nkupilikanika lidi likulungwa kuhaloka kulihunde, lidi lichipilikanika muchi lidi lya mmuluku wa vanu, ulichidoni, “Alombolewe Nnungu! Upohi na ukulu na dimongo nni dya Nnungu wetu. ² Hukumu dyake nni dya uhiu na dya haki. Kwa kuva, àninnyukumu ayula kahaba nkulu achichihochēja chilambo kwa usalati wake. Nnungu ànimpindikula ing'anya ya myadi ya vatumishi vake!” ³ Anelyo lidi nkupilikanika kavila ulichidoni, “Alombolewe Nnungu! Lyohi lya aula moto upja aneyo imanga ing'ulu ùvenkututuma, vyaka na vyaka!” ⁴ Na avala vasele ishilini na ncheche na avila viumbe ncheche vivèle na umi, nkuhunama uvamwabudu Nnungu aikâla nchiteng'u cha chifalume uvachidoni, “Amina! Alombolewe Nnungu!”

⁵ Bahi anepo nangu nkupilikanika lidi kuhaloka pachiteng'u cha chifalume ulihaula kuchidoni, “Nnombolelange Nnungu wetu, mwenu mmatumishi vake mmammalele, mwenu mumweshimu Nnungu, mmakulu na mukée mmakulu!” ⁶ Anepo nkupilikanika lidi lichipilikanika muchi lidi lya mmuluku wa vanu, na muchi lidi lya medi lohe lahelelekêla kumakobikobi na muchi lidi lya ing'uva, ulihaula kuchidoni, “Alombolewe Nnungu! Kwa kuva, Nang'olo Nnungu wetu, Avèle na Dimongo Dyammalele, àvenkutawala. ⁷ Tuhangalale na kululutila na kuntumbyanga Nnungu, kwa kuva, uhiku wa ing'ole ya ulombi wa Mwana wanga Ungandolo ùnikamolâ, na mmahe wake ànilipanganiha tayali.” ⁸ Aneyo mmahe àpewije inguwo ya kivala, itotwije kwa usi ukatapêle wa kitani, ung'anyîma namene. Inguwo aneyo iimila badala ya matendo la haki la vanu va Nnungu.

⁹ Anepo malaika nkunguhaulila kuchidoni, “Lemba malove alano, ‘Wasa vanu avala vakumbuliwije kuing'ole ya ulombi wa Mwana wanga Ungandolo.’ ” Aneyo malaika nkutangola kavila kuchidoni, “Anelo nni malove la uhiu la Nnungu.” ¹⁰ Nangu nkuhunama pamadodo la ayula malaika uchinga nimwabudu, henga nang'e nkunguhaulila kuchidoni, “Ndulu, unatende uchocho! Nangu nni ntumishi muchi muvelelee wako na anung'unuvako vahwenêha kuumya usuhuda kunnyamba Yesu. Wako ùlembelewa umwabudu Nnungu! Kwa kuva, kuhweneha kuumya usuhuda kunnyamba Yesu, aneyo njo isungu ya chinabii.”

Ankwedile falasi wanahe àpanyana kwa haki

¹¹ Bahi nangu nkukwona kulihunde kuhunukwikê. Nkumwona falasi wanahe, na ayula ankwedile ayula falasi àchemwa, Nkúkulpika na Avèle na Uhiu, kwa kuva, ànahukumu na kupanyana ing'ondo kwa haki. ¹² Meho lake lánametameta muchi dindimi dya moto, na mmuti mwake múvele na mataji lohe na álembwije lina lyakamayite munu woheyo ìla mwene weka. ¹³ Nang'e áwete lijoho lichuvije mmyadi, na lina lyake àchemwa, Lilove liyanga Nnungu. ¹⁴ Makuwa la matiyala la kulihunde nkua ulanondola akuno vavakwedilê falasi vanahe, na vavetengê dinguwu dyanaha ditotwije kwa usi ukatapêle wa kitani. ¹⁵ Nkanya mwake múhuma upanga ukôla uchinga avashinde vanu va vilambo vinji kwa upanga anewo. Na nang'e àmbetawala kwa isimbo ya chitale na kuvaminyâ muchi sabibu nnipondo lya kuminyila divayi, lipondo liombêle gasabu yanga Nnungu Avèle na Dimongo Dyammalele. ¹⁶ Nnijoho lyake na nchiya chake múlembwije lina alino, NFALUME WA VAFALUME, NANG'OLO WA ANANG'OLO.

¹⁷ Anepo nangu nkumwona malaika yumo aimidilê nniduva akuno wavichema vyuni vichiuluka kumahunde, wavihaulila kuchidoni, “Idang'ana, mukojane pamo kwajili ya ing'ole ing'ulungwa yanga Nnungu! ¹⁸ Ida mulyange inyama ya müli ya vafalume na ya

vakulu va matiyala na ya vanu vavêle na dimongo, na ya falasi na ya vanu vavakwedile falasi anevo na inyama ya vanu vammalele, ikâva vatumwa au vanu vakâvele vatumwa, vanu va mana au vakee va mana.”

¹⁹ Anepo nangu nkumwona ayula nnyama ntandi chalumo na vafalume va pachilambo na makuwa lavo la matiyala vakojènè pamo uchinga vapanyane ing'ondo na ayula ankwedile falasi chalumo na likuwa lya matiyala lake. ²⁰ Henga ayula nnyama na ayula nabii wa kulambila nkukamulwa. Nabii aneyo njo ayula achilangûja vimaiho vya masai bu badala ya aneyo nnyama, na kwa kupitila vimaiho anevyo ânivalambila vanu avala vachiiyabudu sanamu yake na kutaywa muhuli wa ayula nnyama ntandi. Bahi ayula nnyama ntandi na ayula nabii wa kulambila nkuyahwa nnipondo lya moto wa baluti akuno vavêlè vumi. ²¹ Na avala vanaisalidile nkuwalalwa kwa upanga unahumile nkanya mwa ayula ankwedile falasi wanahe. Na vyuni vyammalele nkusiba inyama ya miili yavo.

20

Myaka alufu moja

¹ Anepo nangu nkumwona malaika yumo wasulupuka kuhaloka kulihunde akuno anyakwilè n'didi nkulungwa wa chitale munkono wake na ntukulo wa lipondo livêle na ulehu ukee na ntululilo. ² Nkulikamula alila liyoka, yani ayula nnyongo wa kala achêmwa Ibilisi au Nanchindenga, nkunnya myaka alufu moja. ³ Malaika aneyo nkuliyaha aneyo liyoka nnipondo anelyo lilehu. Nkulihinika anelyo lipondo na kuvika chihungo cha muhuli uchinga liyoka anelyo linahwenehe kuvalambila kavila vanu va vilambo mpaka paimbetimila aila myaka alufu moja. Na paimbemalilika aneyo myaka âlembelewa achimuliwe kavila kwa uhiku kadiki.

⁴ Anepo nangu nkuvyona viteng'u vya chifalume vinaikaliwije na avala vanapewije mamulaka la kuhukumu. Nkudyona na disungu dya avala vanu vânacheketwe myuti ing'anya ya kuhweneha kuhumya ushuhuda kunnyamba Yesu na Lilove lyanga Nnungu. Vanu anevo nanga pavanamwabudite ayula nnyama ntandi wala kananga sanamu yake na wala nanga pavanatajwe muhuli wa nnyama aneyo mmalyenye lavo au mmakono lavo. Vanu anevo vammalele nkufufukanga, nkutawala pamo na Kilisto kwa uhiku wa myaka alufu moja. ⁵ Na anevo njo ufululo ntandi. Na vanu vanji vahwile vanaisalidile, nanga pavanafufwike mpaka paimbetimila aila myaka alufu moja. ⁶ Vanu vanaswe na vabalikiwije nni avala vakumila ufululo ntandi! Kwa kuva, kuhwa kwavili kukambekuva na dimongo kwa vanu anevo, na badala yake vâmbekuva makuhani va Nnungu na vanga Kilisto, na vâmbetawala chalumo na Kilisto kwa uhiku wa vyaka alufu moja.

Kuhukumiwa kwanga Nanchindenga

⁷ Aneyo myaka alufu moja paimbemalilika, Nanchindenga âmbechimuliwa kuhaloka nchihungo chake. ⁸ Nanang'e âmbehwena unavalambila vanu va vilambo, vaikâla mmipata yammalele ya chilambo, yani avala vachêmwa, Gogu na Magogu uchinga avalopolele pamo kwajili ya kupanyana ing'ondo, na anevo vanu vâmbekuva vohe namene muchi nnyangi wa kubahali. ⁹ Vanu anevo nkuhwena pachilambo chammalele na kulidinguka lipanda lya vanu va Nnungu, yani imanga yake yaitamwa namene Nnungu. Henga moto nkusulupuka kuhaloka kulihunde nkuvapija. ¹⁰ Anepo Ibilisi, ayula âchivalambila, nanang'e nkuyahwa nntanda lya moto wa baluti mwâvele ayula nnyama ntandi na ayula nabii wa kulambila. Na anemwo vâmbebanihwa chilo na muhi, vyaka na vyaka.

Hukumu ya ntululilo

¹¹ Anepo nangu nkuchona chiteng'u chikulungwa chanahe cha chifalume chalumo na ayula aikêle nchiteng'u anecho. Chilambo na kumahunde nkutukuta pameho pake, na nanga pavinapete pachinu pakulipiha. ¹² Nangu nkuvona vanu vahwile, vanu va mana na vakâvele va mana vaimilèngè muyo chiteng'u achila cha chifalume. Vitabu nkuhunukuliwa, na chitabu chinji nkuhunukuliwa, na anecho njo Chitabu achila cha Umi. Na anevo vanu vahwile nkuhukumiwa kupapatana na matendo lavo malinga chiilembwije mmitabu anevyo. ¹³ Bahali nkuvahumya vahwile vanatitimidile anemwo. Kuhwa na pachinu pavanu vahwile napanang'o nkuvahumya vahwile vanapwawije anemwo. Na kila munu nkuhukumiwa kupapatana na matendo lake. ¹⁴ Bahi kuhwa na pachinu pavanu vahwile nkuyahwa nntanda lya moto. Na litanda anelyo lya moto njo kuhwa kwavili. ¹⁵ Na munu woheyo akanalembwije lina lyake Nchitabu cha Umi, âyahijwe nntanda lya moto.

21

Kumahunde kwahambi na chilambo chahambi

¹ Anepo nangu nkukwona kumahunde kwahambi na chilambo chahambi, kwa kuva, kumahunde kutandi na chilambo chitandi vyanipita, na bahali nainang'o nanga painapawawije kavila. ² Nangu nkuyona imanga yanaswe, yani Yelusalemu yahambi, uisulupuka kuhaloka kumahunde kwanga Nnungu, akuno ipambwijiwe saana malinga bibi alusi apambwiji kwajili ya kuhwena unakojana na ntwave. ³ Nangu nkupilikana lidi likulungwa kuhaloka pachiteng'u cha chifalume ulihaula kuchidoni, "Lola, hambi Nnungu aikala na vanu nkaya yake! Nnungu mwene ambekala pamo na vanang'o. Vanang'o vambekuva vanu vake nanang'e ambekuva Nnungu wavo. ⁴ Nang'e ambepukutanga mihodi yavo yammalele mmeho lavo. Kuhwa kukambepwawa kavila, wala kulikutangila wala chitangelo wala ipwateki, kwa kuva, mambo la kala tayali lanipita."

⁵ Bahi ayula anaikela nchiteng'u cha chifalume nkuhauila kuchidoni, "Lola, ngutenda vitukutuku vyammalele kuva vyahambi." Nkunguhaulila kavila kuchidoni, "Lemba malove alano, kwa kuva, nni la kukulupika na nni la uhiu." ⁶ Nkunguhaulila kavila kuchidoni, "Lammalele lanimalilika! Nangu nni Alufa na Omega, yani Ntandiliko na Ntululilo. Munu woheyo avêle na inyota nimbemwing'a medi la kukumbila lahaloka nchimbwimbwi cha medi la umi, bila kulipa. ⁷ Munu woheyo ambechilêma chilambo achiapwechele dinudivo anedyo, na nangu nguchinguve Nnungu wake na nang'e achieve mwanangu. ⁸ Henga vanu vayôpa muing'ulupa na vakakulupila na akûtenda lahakalenge na akûwalala na akûlala ugoni na ahavi na akûabudu disanamu na akûlambila vammalele, pachinu pavo nni nnitanda alila lya moto, muyaka moto wa baluti. Na anekwo njo kuhwa kwavili."

Yelusalemu yahambi

⁹ Anepo yumo wa avala malaika saba vananyakwile adila dibakuli saba diombêle vibaniho saba vya ntululilo, nkunguhengelekela, nkunguhaulila kuchidoni, "Tuhwene akuno nikakulanguje bibi alusi, mmahe wa Mwana wanga Ungandolo." ¹⁰ Kwa dimongo dya Umumu wa Nnungu nangu nkuhwena, ayula malaika nkungupelekeja nninginga likulungwa na lilehu. Nkungulanguja imanga yanaswe, yani Yelusalemu, uisulupuka kuhaloka kulihunde kwanga Nnungu. ¹¹ Imanga aneyo inang'anyima kwa ukulu wanga Nnungu. Na ing'anyimi yake îvele muchi ya liyanga ligalika namene lya yaspi, ling'anyima muchi chilolo. ¹² Imanga aneyo idingukwiye na lingongo likulungwa na lilehu livêle na milango kumi na mbili ichichungwa na malaika kumi na mbili. Na mmilango aneyo mulembwiye malina la matawa kumi na mbili la Vaisilaeli. ¹³ Mpata wa kumanga kûvele na milango mitatu na m'bali wa kundonde kûvele na milango mitatu na m'bali wa kasikasini milango mitatu na m'bali wa kusini milango mitatu. ¹⁴ Na lingongo liidingwiye imanga aneyo lidengwiye mmayanga la nsingi kumi na mbili, na mmayanga anelo mulembwiye malina la mitume kumi na mbili vanga Mwana wanga Ungandolo.

¹⁵ Malaika aneyo achitangôla na nangu anyakwile imbalu ya sahabu ya kupimila, uchinga aipime imanga aneyo chalumo na milango yake na lingongo liidingûka imanga aneyo. ¹⁶ Imanga aneyo îvele tele kwa tele, ulehu wake na upana wake vinalingilana. Bahi malaika nkuipima aila imanga kwa aila imbalu, ulehu wake na upana na ulehu kuhwena muha wâvele kilomita alufu mbili myanne. ¹⁷ Ayula malaika nkupima na itumbudi ya alila lingongo, itumbudi yake yâvele na ulehu wa futi myambili kumi na sita kupapatana na chipimo cha kawaida cha chimunu chanatumidile kupimila. ¹⁸ Lingongo aneyo lidengwiye kwa mayanga la kugalika namene la yaspi, na imanga yene idengwiye kwa sahabu ihahwiye muchi chilolo chilangûja saana m'bali wavili. ¹⁹ Nsingi wa lingongo aneyo liidingwiye imanga aneyo lipambwiye kwa mayanga la kugalika namene la kila aina. Nsingi ntandi îvele wa mayanga la yaspi na wavili îvele wa mayanga la yakuti samawi na watatu îvele wa mayanga la kalidoni na wa ncheche îvele wa mayanga la sumalidi. ²⁰ Nsingi wa nnyano îvele wa mayanga la salidoniki na wa sita îvele wa mayanga la akiki na wa saba îvele wa mayanga la kilisolito na wanane îvele wa mayanga la sabalajadi na wa tisa îvele wa mayanga la yakuti ya njano na wa kumi îvele wa mayanga la kilisoplaso na wa kumi na moja îvele wa mayanga la hiakinto na wa kumi na mbili îvele wa mayanga la ametisto. ²¹ Na aila milango kumi na mbili îvele ya lulu kumi na mbili. Kila nnango ûkatapajijwe kwa lulu imo. Na dindila dya aila imanga dikatapajijwe kwa sahabu ihahwiye muchi chilolo chilangûja saana m'bali wavili.

²² Nangu nanga pannaiwene Ing'ande yanga Nnungu muimanga aneyo, kwa kuva, Nang'olo wetu, Nnungu Avêle na Dimongo Dyammalele pamo na Mwana wanga Ungandolo njo ing'ande yene. ²³ Nng'anje wa liduva na wa mwedi nanga paulembelewa muimanga aneyo, kwa kuva, ukulu wanga Nnungu unailangajija, na Mwana wanga Ungandolo nni chibatali chake. ²⁴ Bahi vanu va vilambo vambekwonga munng'anje wake na vafalume wa pachilambo vambekwida na dimali dyavo anemwo. ²⁵ Milango ya imanga aneyo mwiko ikambechimwa, kwa kuva, mukambekuva na chilo kavila. ²⁶ Vanu va

vilambo vyammalele vâmbaida muimanga aneyo unannombolela na kumwing'a eshima Nnungu. ²⁷ Nanga chinu chohecho chihakalenge chimbeinjila muimanga aneyo, wala nkûtenda mambo lanchîma Nnungu au nkûlambila. Henga vambeinjila anemwo nni avala valembwîje malina lavo Nchitabu cha Umi cha Mwana wanga Ungandolo.

22

¹ Anepo ayula malaika nkungulanguja luhunde lwa medi la umi lang'anyîma muchi chilolo. Luhunde anelwo lûkulula medi kuhaloka pachiteng'u cha chifalume changa Nnungu na cha Mwana wanga Ungandolo. ² Luhunde anelwo lûkuluja medi kulondola indila ing'ulu ya imanga aneyo. Na kila m'bali wa luhunde anelwo ûmedile nnandi wa umi, ûpa vihepo aina kumi na mbili, na nnandi anewo ûpa vihepo myanda kumi na mbili kwa mwaka na mwanda umo kwa mwedi. Mahamba la aula nnandi nni la kuvalamya vanu va vilambo. ³ Na wala kukambekuva na laana kavila ya Nnungu.

Chiteng'u cha chifalume changa Nnungu na changa Mwana wanga Ungandolo vîmbekuva muimanga aneyo, na vatumishi vake vâmbentumikila. ⁴ Vâmbekwona kumeho kwake, na lina lyake limbelebwa mmalyenye lavo. ⁵ Na wala kukambekuva na chilo kavila, wala vakambelebela nng'anje wa chibatali wala liduva, kwa kuva Nang'olo Nnungu âmbevalangajija, na vanang'o vâmbetawala, vyaka na vyaka.

Kuuya kwanga Yesu

⁶ Anepo ayula malaika nkunguhaulila kuchidoni, "Malove anelo nni la uhiu na la kukulupika. Na Nang'olo Nnungu avalôja manabii vake kwa Umumu wake, ântumile malaika wake unavalanguja vatumishi vake mambo âlalâ lavêle pepi kuhumila."

⁷ Yesu nkuhaula kuchidoni, "Lola, mbênkupiyanya kwida! Wasa munu woheyo akamûla malove la unabii lalembwîje nchitabu achino!"

⁸ Nangu nni Yohana, ngupilikêne na kulona mambo anelo. Pangupilikene na kulona, nangu nkuhunama uchinga nimwabudu malaika ayula angulangujije mambo anelo. ⁹ Henga nang'e nkunguhaulila kuchidoni, "Ndulu, unatende uchocho! Nangu nni ntumishi muchi muuvelelee wako na anung'unuvako manabii chalumo na vammalele valakamûla malove lalembwîje nchitabu achino. Wako ûlembelwa chihi umwabudu Nnungu!" ¹⁰ Aneyo malaika nkunguhaulila kuchidoni, "Unachihunike kwa chihungo cha muhuli chitabu achino cha malove la unabii, kwa kuva, lâvele pepi kuhumila. ¹¹ Munu atênda lahakalenge âmbeweneha chihi kutenda lahakalenge, na munu atênda uhakwa âmbeweneha chihi kutenda uhakwa, na munu atênda lalalembela Nnungu âmbehalija chihi kutenda lalalembela Nnungu, na munu wanaswe âmbehalija chihi kuhahuka."

¹² Yesu nkuhaula kuchidoni, "Lola, nangu mbênkupiyanya kwida! Ndêmbaida na dinujo uchinga ninnipe kila munu kupapatana na matendo lake. ¹³ Nangu njo Alufa na Omega, Ntandiliko na Ntululilo."

¹⁴ Wasa vanu avala vahahûla majoho lavo, kwa kuva, vâmbekuva na haki ya kulya vihepo vya nnandi wa umi na haki ya kuinjila muimanga aila kwa kupitila mmilango yake. ¹⁵ Henga pawelu imanga aneyo kûmbekuva na vanu najisi na ahavi na amalaya na vakûwalala na vaabûdu disanamu na kila munu atâmwa namene maisha la kulambila.

¹⁶ "Nangu nni Yesu, ngûntumile malaika wangu unanshuhudilanga mambo anelo mwenu makuwa la vanu vangukulupîla. Nangu ni wa nnikolo na wa nnukolo lwanga Nfalume Daudi. Nangu nni aila inondwa ya ulyamba ilangâja."

¹⁷ Umumu Wanaswe na bibi alusi vâhauila kuchidoni, "Ida!" Na munu woheyo apilikâna ahaule kuchidoni, "Ida!" Na munu woheyo avêle na inyota na âlebela medi la umi, aide akumbile bule.

Malove la ntululilo

¹⁸ Nangu Yohana nin'duma kila munu apilikâna malove la unabii wa chitabu achino kuva, munu woheyo akâyenjeja chinu chohecho mmalove anelo, Nnungu âmbennyenjejija vibaniho avila vilembwîje nchitabu achino. ¹⁹ Na munu woheyo ambeûsa chinu chohecho mmalove la unabii lalembwîje nchitabu achino, Nnungu âmbeiusa sehemu yake muavila vihepo vya nnandi wa umi na muaila imanga yanaswe itongolewîje nchitabu achino. ²⁰ Na munu woheyo ahûmya ushuhuda wa malove anelo ahaule kuchidoni, "Elo, mbênkupiyanya kwida!"

Amina! Ida wako Nang'olo Yesu!

²¹ Inema yanga Nang'olo Yesu îive pamo na mwenu mmammalele. Amina.